VIVES studiegebied sociaal-agogisch werk
Doorniksesteenweg 145 - B-8500 Kortrijk
Tel.: 056 26 41 50 Fax: 056 21 58 03

DETENTIEHUIZEN

Carpentier Delfine	Bachelor in de Orthopedagogie
Declercq Judith	Bachelor in de Orthopedagogie
Herregodts Zoë	Bachelor in de Toegepaste Pscyhologie
Maes Camille	Bachelor in de Orthopedagogie
Mulle Amber	Bachelor in de Orthopedagogie
Piens Qetsia	Bachelor in het Sociaal Werk
Vanhoecke Femke	Bachelor in de Orthopedagogie
Vanhooren Saar	Bachelor in de Orthopedagogie

Bachelorproefbegeleider: Mestdagh Steven

Academiejaar: 2020-2021

Bachelorproef SAW
Hogeschool VIVES
BAP-Begeleider : S. Mestdagh

DETENTIEHUIZEN

Voor moeder & kind

Project i.f.v. VZW De Huizen

Amber Mulle
Camille Maes
Delfine Carpentier
Femke Vanhoecke
Judith Declercq
Qetsia Piens
Saar Vanhooren
Zoë Herregodts

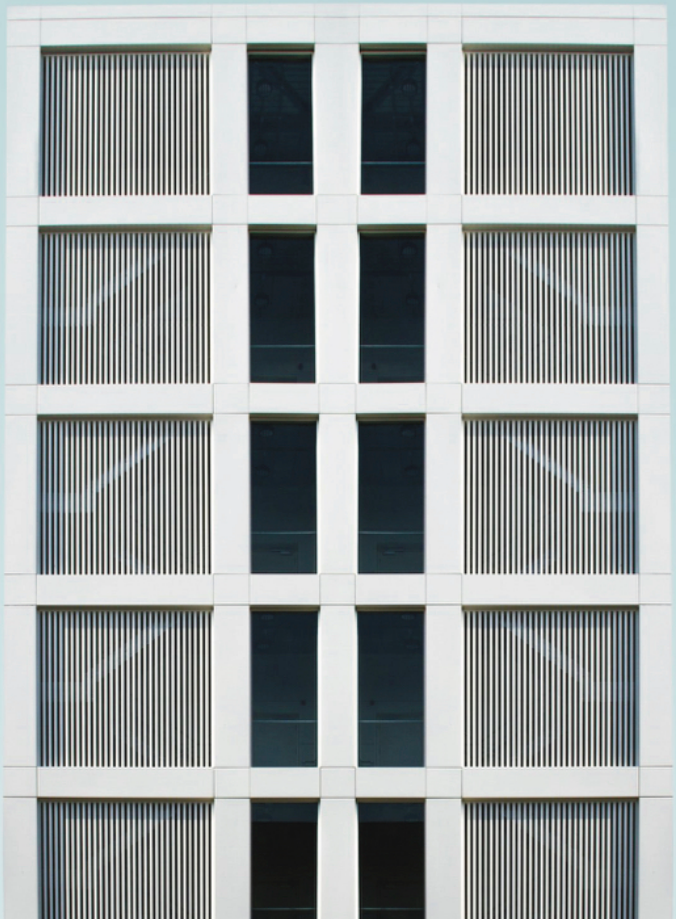

Inhoudstafel

Voorwoord 9
Inleiding 10
Onze mening a priori 12
DEEL I - Literatuurstudie 13
1. Omschrijving van de organisatie 13
1.1. De visie: van nucleaire detentie naar een duurzame penitentiaire aanpak 13
1.2. Begripsverheldering 14
2. Politiek en ethiek 16
2.1. Politiek 16
2.2. Ethiek 17
3. Penologisch perspectief en detentieschade 19
3.1. Penologisch perspectief 19
3.1.1. Wat is penologie 19
3.1.2. Doelstellingen van een straf 19
3.1.3. Maatschappelijke aspecten van de penaliteit 19
3.1.4. Bestraffing als maatschappelijke constructie 20
3.1.5. Belgisch beleid ten aanzien van de gevangenisstraf en haar alternatieven 20
3.1.6. Vrouwelijke gedetineerden 21
3.1.7. De centrale rol versus de negatieve stereotypering van penitentiair bewakingsassistenten 21
3.1.8. De psychosociale dienst 22
3.1.9. Hulp- en dienstverlening aan gedetineerden 22
3.2. Detentieschade 23
3.2.1. Psychosociale gevolgen van vrijheidsberoving voor gedetineerden 23
3.2.2. Fysieke gevolgen voor (ex)-gedetineerde 24
3.2.3. Sociaal-economische gevolgen voor (ex)-gedetineerde 25
3.2.4. Recidive 25
3.2.5. Gevolgen voor omgeving (derden) van (ex)-gedetineerde 26
3.2.6. Gevolgen voor penitentiair bewakingsassistent 26
3.2.7. Deprivatiemodel 27
3.2.8. Gevolgen bij invrijheidstelling 28
4. Invloed op de moeder 28
4.1. Sociaal-emotionele gevolgen 28

4.2. Verdere opvoeding 29
4.3. Toekomstperspectief 29
4.4. Economische gevolgen 29
4.5. Psychische gevolgen 30
4.6. Fysieke gevolgen 30
4.7. Pre/Peri/Postnatale gevolgen 31
5. Invloed van ouderlijke detentie op het kind 31
5.1. Invloed van ouderlijke detentie op het hechtingsproces 31
5.2. Bio-ecologische systeemtheorie van Bronfenbrenner in het licht van ouderlijke detentie 33
5.3. De psychosociale ontwikkelingstheorie van Erikson - Identiteitsvorming bij pubers en adolescenten 35
6. Hechting en gezinsperspectief 36
6.1. Hechting 36
6.1.1. Hechting - Begripsverheldering 36
6.1.2. Inzichten vanuit de neurobiologie 38
6.1.3. Intergenerationele impact op het hechtingsproces 39
6.2. Gezinsperspectief 39
7. Verschil tussen kleinschaligheid en grootschaligheid op gedetineerden 43
8. Alternatieve straffen en tijdsgeest hierrond 45
9. Tijdsgeest tegenover detentie en klassieke gevangenisstraffen 48
10. Gedetineerde VS geïnterneerde personen 50
11. Wat nadat het kind 3 jaar wordt? 53
12. Herstelgericht werken 53
12.1. Herstelrecht in België: een geslaagd huwelijk 54
12.1.1. Van herstelrecht naar herstelgerichte detentie 54
12.1.2. Hersteldriehoek van Zehr 55
12.2. Kritieken op herstelgerichte detentie 56
13. Nazorg 57
14. Conclusie - Detentiehuizen als antwoord op voorgaande problematieken 59
15. Onze mening omtrent ‘detentiehuizen’ na het schrijven van de literatuurstudie 62
16. Lessen uit de COVID-19-crisis 63
17. Privaat non-profit of toch winst maken op de kap van sociaal kwetsbaren? 66
DEEL II - Praktijkonderzoek 70
1. Burgers 70

1.1 Opstelling van een vragenlijst 71
1.2. Contactname met burgers 73
2. Politici 73
2.1 Opstelling van een vragenlijst 74
2.2 Contactname met politici 75
2.3 Uitvoering 76
2.4 Bevraagde politici 76
3. Gedetineerden 77
3.1 Opstelling van een vragenlijst 77
3.2 Contactname met gedetineerden 78
3.3 Uitvoering 78
4. Andere individuen 79
4.1 Contactname met individuen 79
4.2 Uitvoering 80
4.3 Procesbeschrijving 80
Deel III - Besluit 82
1. Besluit bevraging bij burgers 82
2. Besluit bevraging bij politici 84
3. Besluit bevraging bij (ex-)gedetineerden 86
3.1. Algemene beleving in detentie 86
3.2. Moederrol en band met kinderen 86
3.2.1. Bezoekuren 86
3.3. Begeleiding 87
3.4. Moeder-kindhuis 87
3.4.1. Algemene mening en positieve gevolgen 87
3.4.2. Zinvolle dagbesteding 88
3.4.3. Samenwerking met de buurt 88
3.4.4. Invloed op recidive 88
3.4.5. Snoezelruimte 89
4. Besluit bevraging bij andere individuen 89
Deel IIII - Aanbevelingen voor vzw De Huizen 90
1. Het creëeren van maatschappelijk draagvlak 90
1.1. Meldpunt 90
1.2. Bewonersvergadering 90

1.3. Specifieke communicatie over de organisatie van een detentiehuis 91
1.3.1. Financiëring 91
1.1.1. Controle/beveiliging 92
1.1.2. Wie komt in aanmerking 92
1.1.3. Straffeloosheid/vrijheid 92
1.1.4. Communicatiespecialist 93
1.2. Informatie rond gevangenisleven vandaag 93
1.3. Verschillende doelgroepen 93
1.4. Draagvlak bij lokale besturen 94
1.5. Hoe informatie verspreiden? 94
2. Contextueel werken 95
3. Het aspect 'werken' benadrukken 95
4. Herstelgericht werken 96
5. Begeleiding/opleiding 97
6. Naam 'detentiehuis' 98
7. Onderzoek naar cijfers: impact van detentiehuis op recidive en re-socialisatie 98
8. Inrichting detentiehuis moeder-kind 98
8.1. Ruimte(s) 98
8.2. Bezoek 99
9. Zinvolle dagbesteding 100
10. Samenwerking met de buurt 100
11. Bewaken van afstand-nabijheid 101
12. Beleidsnota 101
Deel V – Onze mening na het schrijven van een bachelorproef 102
Deel VI – Communicatie 103
Bronnenlijst 105
Bijlagen 112
Enquête 112
Verwerking enquête 119
Interviewleidraad politici 133
Interviewvragen (ex-)gedetineerden 134
Interviewvragen voor gedetineerden: 134
Interviewvragen voor ex-gedetineerden 136
Franse vertaling vragenlijst gedetineerde moeders met kinderen 136

Flyer voor gedetineerden 138
Informatieve flyer om detentiehuizen bekend te maken bij bevolking 139
Foto instagram Minister Van Quickenborne 140
Interviews met politici 141
Transcriptie Interview Stefaan van Hecke 141
Transcriptie interview Katrien Schryvers 152
Transcriptie interview Jasper Pillen & Mirella Dysers 159
Transcriptie interview David Wemel 166
Transcriptie interview Bert Anciaux 173
Transcriptie interview Ben Segers 180
Transcriptie Interview Marijke Dillen 186
Transcriptie interview Vincent Van Quickenborne 194
Transcriptie interview Koen Geens 196
Transcriptie interview Maaike Devreese 201
Interviews met (ex-)gedetineerden 203
Transcriptie interview ex-gedetineerde 203
Transcriptie interview gedetineerde 1 209
Transcriptie interview gedetineerde 2 214
Transcriptie interview gedetineerde 3 219
Transcriptie interview gedetineerde 4 226
Transcriptie interview gedetineerde 5 232
Transcriptie interview gedetineerde 6 237
Transcriptie interview gedetineerde 7 245
Interviews met andere individuen 251
Transcriptie interview Stijn Deprez 251
Transcriptie interview Claudine Van der Hoogerstraete 257
Transcriptie interview Elisabeth Vandenbogaerde 261
Transcriptie interview Caroline Neckebroeck 270
Transcriptie interview Saar Trybou en Fien Trybou 281
Transcriptie interview Penitentiair bewaking assistent/chef 292
Transcriptie interview Peter Deruyck 313
Transcriptie interview Paul Dauwe 330
Transcriptie interview Griet Brissinck 334
Transcriptie interview Trui Timperman 342

Transcriptie interview Kaat Witdouck 356
Transcriptie interview Karen Feys 363
Transcriptie interview Ann Vuylsteke 373
Transcriptie interview Etienne Dispa – Directeur vrouwengevangenis 386
Transcriptie interview psycholoog 400
Transcriptie interview Maaike Devreese 402

Voorwoord

Het schrijven van deze bachelorproef is voor de meesten onder ons de laatste fase van onze opleiding. Het is de laatste stap om onze diploma's te behalen en dus ook het einde van onze tijd binnen het onderwijs. Voor anderen is het één van de laatste stappen binnen de opleiding en vormt de bachelorproef ook voor hen bijna het einde van dit hoofdstuk in hun leven.

Binnen onze opleidingen kregen we heel wat inzichten mee, konden we praktijkervaringen opdoen en onze identiteit kneden tot wie we nu zijn. Dit zal ons helpen bij het schrijven van een bachelorproef binnen een multidisciplinaire groep, aangezien onze groep bestaat uit acht studenten uit drie verschillende opleidingen: Orthopedagogie, Sociaal Werk en Toegepaste Psychologie. We hopen onze inzichten en krachten vanuit deze verschillende opleidingen te kunnen bundelen om binnen een periode van acht weken een betekenisvolle paper te kunnen afleveren.

Het thema werd voor ons op voorhand gekozen, maar we waren allemaal enthousiast bij het vernemen dat we samen met vzw De Huizen mochten meedenken over een detentiehuis voor gedetineerde moeders met kinderen. We waren ons er allemaal van bewust dat detentie een thema is die sterk leeft binnen België en wilden vol goede moed aan het onderzoek beginnen.

De huidige coronapandemie vormde een uitdaging om blijvend verbinding te maken, als groep, maar ook met derden. Desalniettemin geloven we dat deze periode ons leerde op een flexibele en creatieve manier om te gaan met uitdagingen die ons pad kruisten. We leerden eveneens de nodige veerkracht op te brengen en vonden motivatie in ons doel om structurele maatschappelijke veranderingen t.a.v. kwetsbare groepen (in dit geval gedetineerde moeders met kinderen) mee op gang te brengen. Deze tijden benadrukten, voor ons, het belang van het relationele, van menselijke verbinding. Vanuit deze visie, met aandacht voor verbinding, trachtten we dan ook ons project vorm te geven.

Het opmaken van deze bachelorproef zou niet gelukt zijn zonder de steun van onze docent Steven Mestdagh die ons altijd te woord stond wanneer we vragen hadden en ons steeds goed op weg hielp gedurende het hele proces. Daarnaast konden we ook ten allen tijde rekenen op de steun en expertise van onze opdrachtgevers Marlies Gailliaert en Aurelie Lebrun, die ons doorheen het proces hielpen door verduidelijking te bieden en ons in contact te brengen met personen die van betekenis waren voor ons onderzoek.

Inleiding

De dag van vandaag werd al veel onderzoek gedaan naar de vraag of onze gevangenissen en onze manier van straffen wel de 'juiste' manier is. Het is immers geweten dat gevangenissen meer kwaad dan goed zouden doen aan gedetineerden. Detentie is de meest ingrijpende strafrechtelijke sanctie die in België kan worden opgelegd. Dit zorgt ervoor dat zowel gedetineerden als derden (de sociale omgeving van de gedetineerde) te maken krijgen met de gevolgen van detentie.

Een belangrijk doel van de vrijheidsstraf is de vermindering van de criminaliteit, afschrikking en resocialisatie. Om de sociaal-economische positie van gedetineerden te bereiken worden momenteel enkele zaken aangeboden in de gevangenis, zoals onderwijs, gezondheidszorg,... met als doel bij te dragen aan de re-integratie in de samenleving. Toch is het de vraag of vrijheidsstraffen deze doelstellingen bereiken? In hoeverre leidt een vrijheidsstraf tot minder recidive en betere levensomstandigheden voor ex gedetineerden? (Beyens, Dirkzwager & Korf, 2014).

Zo toont onderzoek aan dat bijna de helft van ex-gedetineerden hervalt en dus opnieuw in de gevangenis terechtkomt voor *recidive*. Er is dus sprake van een hoge kans op recidive na een vrijheidsstraf. Maar ook op vlak van *gezondheid* kan men besluiten dat een gevangenisstraf nefaste gevolgen heeft voor een persoon. Uit onderzoek is gebleken dat veel (ex-) gedetineerden te maken krijgen met depressies, angststoornissen, persoonlijkheidsstoornissen, verslavingsproblematieken en suïcide. Daarnaast zijn een stabiele leefsituatie met een job, woning en betekenisvolle relaties belangrijke factoren voor een succesvolle re-integratie en het verminderen/stoppen van de criminaliteit. In de realiteit is het vaak het geval dat ex-gedetineerden in ongunstige werk- woon- en inkomenssituaties terechtkomen. Dit komt het gevaar voor recidive zeker niet ten goede (Beyens, Dirkzwager & Korf, 2014).

Na een rondvraag bij gedetineerden geeft de overgrote meerderheid bovendien aan dat ze in de gevangenis geen beter mens worden. Zo worden ze volgens hen aan hun lot overgelaten en krijgen ze te weinig hulp, waardoor ze toekomstperspectief missen. Experts bevestigen dit ook. Er is te weinig psychische begeleiding, er zijn te lange wachtlijsten voor hulp en er heerst een verhaal van te weinig mensen en te weinig middelen om gedetineerden te kunnen helpen in hun weg naar buiten, iets wat bij wet voorgeschreven staat. In de wet staat namelijk dat gevangenen al bij het begin van hun straf moeten worden voorbereid op hun vrijlating. We zouden ons vandaag te veel blind staren op risico's en problemen, in plaats van ons best te doen om van gedetineerden betere mensen te maken (De Jaegere, 2017).

Een ander aspect waaraan een gevangenis moet voldoen volgens de wet, is dat het gevangenisleven zo 'normaal mogelijk dient georganiseerd te worden', en er dus moet gestreefd worden naar zoveel mogelijk menselijkheid binnen de muren. Maar omdat we vaak vast lijken te zitten in een 'veiligheidslogica', behandelen we gedetineerden vaak als 'potentieel gevaarlijk'. Hierdoor zetten we te veel in op veiligheid (hoge muren met prikkeldraad, camera's, bewaking,...). Nochtans toont onderzoek aan dat hoe meer autonomie en vrijheid gedetineerden krijgen, hoe minder problemen zich voordoen (De Jaegere, 2017).

Uit bovenstaande informatie kunnen we besluiten dat gevangenissen vaak niet in hun opzet slagen en dat er verandering nodig is. Bijna elke gevangene komt ooit terug vrij, dus heeft de maatschappij er alle baat bij om goed om te gaan met gedetineerden. Een gevangenis mag geen vergeetput zijn waar criminelen gedropt worden om ze te straffen voor wat ze hebben gedaan, het moet een plek zijn waar kan worden gewerkt aan een succesvolle terugkeer naar de samenleving (re-integratie) (De Jaegere, 2017).

Vanuit deze filosofie wilde VZW De Huizen bijdragen aan deze verandering door enerzijds al enkele transitiehuizen op te richten. Anderzijds willen zij niet stoppen bij de doelgroep waarvoor transitiehuizen bedoeld zijn (gedetineerden 18 maanden voor voorwaardelijke invrijheidsstelling) en willen ze hun idee graag uitbreiden naar detentiehuizen, specifiek voor gedetineerde moeders en hun kinderen. Vanuit de organisatie Vzw De Huizen kregen wij als groep de opdracht om mee na te denken over detentiehuizen voor gedetineerde moeders met kinderen. De kernopdracht bestaat erin mee na te denken over het concept van een detentiehuis voor deze doelgroep en anderzijds aanbevelingen af te toetsen bij (ex-)gedetineerde moeders met kinderen, politici, burgers en relevante (belanghebbende) derden. Vanuit de organisatie kregen wij deze zaken mee als doelstellingen waaraan ons eindproduct dient te voldoen.

Hoewel het project voor ons werd uitgekozen, kregen wij alle vrijheid om zelf te kiezen waar we heen willen met dit project.

Onze mening a priori

Vooraleer we begonnen aan dit project, leek het ons een goed idee om bij onszelf stil te staan hoe we tegenover het begrip 'detentiehuizen' stonden. Tijdens dit proces werd er meerdere malen stilgestaan bij onze persoonlijke mening omtrent dit onderwerp. Door deze denkoefening meerdere malen uit te voeren konden we doorheen het proces nagaan hoe onze mening veranderde naarmate we ons verdiepten in dit onderwerp.

Bij de start van het project hadden enkelen uit onze groep nog nooit gehoord over een detentiehuis. Sommigen onder ons waren niet/niet bewust op de hoogte dat een gevangenis mensen eigenlijk geen goed doet. Binnen onze groep circuleerde de mening dat criminelen gestraft moeten worden door opsluiting. Enkel op die manier zouden criminelen leren uit hun fouten.
Voor anderen was het voor de start van dit project echter al duidelijk dat er dringend verandering nodig was en dat eenzame opsluiting niet dé oplossing is. Toch wisten ook zij niet dat er momenteel al volop ingezet wordt op een alternatief en dat er zelfs al transitiehuizen in werking getreden zijn.
De meesten onder ons hadden een dubbel gevoel rond dit thema. Enerzijds waren we niet akkoord met de hedendaagse werking in de gevangenissen, anderzijds willen we dat mensen die feiten plegen gestraft worden en dat ze geen 'luxueuze behandeling' mogen krijgen in een detentiehuis.
Toen we hoorden over het initiatief 'detentiehuizen voor moeder en kind' hadden we een heel andere mening. Als groep waren we van mening dat dergelijke detentiehuizen een zeer goed initiatief kunnen zijn op het huidige gevangeniswezen. Hier wordt aandacht besteed aan de noden van zowel moeder als kind. Op dat moment waren we allemaal bewust van het feit dat ook kinderen slachtoffer zijn indien de moeder opgesloten wordt in de gevangenis.

Hieruit kunnen we besluiten dat het goed is dat we allemaal samen onze kijk op het gevangeniswezen verbreden. Onderzoeken wat het gevangeniswezen is, wat detentie teweegbrengt en waarom een alternatief nodig is kan onze ogen openen en ervoor zorgen dat onze mening verandert.

Door deze denkoefening meerdere malen uit te voeren doorheen het project, konden we zien in hoeverre onze mening rond dit onderwerp groeide en veranderde.

DEEL I - Literatuurstudie

1. Omschrijving van de organisatie

Vzw De Huizen is een organisatie die strijdt voor een nieuwe vorm van detentie, namelijk detentiehuizen, en dit sinds 2012. Onze gevangenissen moeten vervangen worden door kleinschalige, gedifferentieerde en in de buurt verankerde detentiehuizen, om zo een detentievorm te creëren die wel past binnen onze tijd. Momenteel bestaan er al twee transitiehuizen in Mechelen en Edingen.
Het gemeenschappelijk doel is een **constructief spoor** leggen, zodat fouten in de mate van het mogelijke hersteld kunnen worden en gedetineerden na hun detentie een verantwoordelijke maatschappelijke rol kunnen opnemen. Hierin wordt verwacht dat iedereen die hieraan meewerkt een wederzijdse verantwoordelijkheid op neemt.

Het architectuurplan voor de detentiehuizen vormt tegelijk de tastbare contouren, de bouwstenen én de richtingaanwijzers van dit concept. Vzw De Huizen gaat er namelijk vanuit dat de ruimte waarin we ons bewegen heel sterk bepaalt hoe we ons gedragen, voelen en denken.
Vzw De Huizen werkt ook met een **oplossingsplan.** Dit werd ontworpen voor de mensen die gedetineerd worden en is het antwoord op de vraag hoe detentie na het plegen van een misdrijf ingezet kan worden als middel om naar een constructieve re-integratie in de maatschappij toe te werken.

Het **personeelsplan** waarmee ze werken gaat over de mensen die in de detentiehuizen werken en is een logisch gevolg van het concept 'oplossingsplan' (vzw De Huizen & Liga voor mensenrechten, 2013, pp. 35).

Sinds september 2019 ging hun concept rond detentiehuizen i**nternationaal**. Momenteel werken organisaties in Portugal, Frankrijk, Noorwegen en Nederland mee aan de realisatie hiervan. Deze beweging heet 'RESCALED' (Pintelon, 2020).

1.1. De visie: van nucleaire detentie naar een duurzame penitentiaire aanpak

Vzw De Huizen gaat ervan uit dat detentie moet worden hervormd op **basis van drie principes**: kleinschaligheid, differentiatie en nabijheid. Deze pijlers worden hieronder verder toegelicht.

Kleinschaligheid
De dertig tot veertig zeer grote tot grote gevangenissen worden vervangen door **honderden kleine detentiehuizen**. Zij zijn georganiseerd per streek. Binnen één streek worden alle penitentiaire programma's ontwikkeld.
Elke gedetineerde krijgt een 'individueel planbegeleider' die zijn detentie-en reclasseringsplan opvolgt doorheen alle stadia. Dit vermijdt het stigma van de stereotiepe gevangenis en laat toe flexibeler in te spelen op individuele noden.

Differentiatie

De detentiehuizen **verschillen van elkaar** op het vlak van beveiliging, detentie-invulling en begeleiding. Van bij de veroordeling wordt een 'oplossingsplan' (detentie-en reclasseringsplan) opgemaakt. Dit tekent onder meer een parcours uit, doorheen verschillende types van detentiehuizen. En meteen wordt ook de reclassering voorbereid. Dit stimuleert de ontwikkeling en de verantwoordelijkheid van gedetineerden en samenleving naar zichzelf, elkaar en de slachtoffers.

Nabijheid/verankering in de buurt

De detentiehuizen **sluiten aan op hun buurt**. Zij spelen vanuit de herstelgedachte een economische, sociale of culturele rol in hun omgeving. Vanuit de normaliseringsgedachte maken ze gebruik van hulp- en dienstverlening uit de directe omgeving om de individuele plannen uit te voeren. Dit stimuleert de wederzijdse betrokkenheid en verantwoordelijkheid van de gedetineerden én van de samenleving.

1.2. Begripsverheldering

De Vzw wil een ultiem doel bereiken door **doelgroep-per-doelgroep** uit de gevangenis te onttrekken en voor hen detentiehuizen te bouwen die wel voldoen aan de noden en strafdoelen. Momenteel focussen ze zich hiervoor op drie doelgroepen die we binnen transitiehuizen, loopplankhuizen en detentiehuizen voor gedetineerde moeders met kinderen kunnen plaatsen (aanbevelingsnota)

Transititiehuizen

Een transitiehuis is een kleinschalige voorziening waar gedetineerden klaargestoomd worden om **terug in de maatschappij** te treden. Dit heeft een positief effect op de re-integratiekansen (Pintelon, 2020). Transitiehuizen specialiseren zich in de intensieve voorbereiding op de reclassering van gedetineerden, door hen geleidelijk te integreren in de samenleving op verschillende vlakken (werk, wonen, sociaal netwerk, persoonlijke en maatschappelijk oriëntatie). De transitiehuizen, die gerealiseerd werden in 2019, zijn de eerste vorm van detentiehuizen en vormen een belangrijke stap in de hervorming van de strafuitvoering (Vzw De Huizen, 2017).

Loopplankhuis

In 2018 werd voor de vzw duidelijk dat nog een doelgroep terecht kwam in gevangenissen en daar volledig verloren geraakte, namelijk **jongeren onder de 25 jaar**. Omdat ze nog niet volwassen zijn, maar ook geen kind meer, hebben ze een specifieke benadering nodig, iets wat ze in de klassieke gevangenissen niet krijgen. Zij hebben een detentievorm nodig die op kleine schaal georganiseerd wordt, persoonlijk,gedifferentieerd is volgens de noden en behoeften én die in de lokale buurt verankerd is (Pintelon, 2020).

De naam loopplankhuizen is afkomstig van het feit deze doelgroep als het ware balanceert op de **loopplank naar volwassenheid**. Volgens Pintelon (2020) betekent het opsluiten van jongeren in een gevangenis bij volwassenen vaak de trieste start van de bekende vicieuze cirkel van opsluiting en herval. Wél gunstig is om loopplankhuizen te realiseren waar 18-25 jarigen hun straf kunnen uitzitten in een omgeving waarin beroep wordt gedaan op hun verantwoordelijkheid, aandacht wordt gegeven aan de problematische leefsituatie en hun toekomst.

Detentiehuis voor gedetineerde moeders met kinderen

De laatste doelgroep, waar ze recent mee gestart zijn, zijn **moeders met kinderen**. De Huizen gelooft erin dat het centraal stellen van de ouder-kind relatie en vrouwen de kans bieden hun rol als moeder op te nemen een extra motivatie kan betekenen tot een succesvolle re-integratie na vrijlating. In deze detentiehuizen zal ruimte gecreëerd worden om deze moeder-kind relatie centraal te stellen, door een antwoord te bieden op de specifieke noden van zowel moeder als kind. (aanbevelingsnota)

Hoe ziet een detentiehuis eruit?

De detentie vindt plaats in **van elkaar onderscheiden, kleine detentiehuizen**. Doordat men probeert in te zetten op kleinschaligheid, wordt er voorlopig uitgegaan van tien gedetineerden per huis. Zij zijn gegroepeerd per streek. Elke streek biedt alle detentievormen aan. Dus kan er een volledig detentieverloop plaatsvinden in de streek waar de gedetineerde nadien zal worden gereclasseerd. Alleen in het kader van het proefproject kunnen gedetineerden hun detentie deels in een detentiehuis, deels in een klassieke gevangenis uitzitten.

Een aantal van deze detentiehuizen zijn **gesloten en goed beveiligd**. Daarvan is er per streek één crisisdetentiehuis met name voor de inkomende gedetineerden. Van die gesloten, goed beveiligde detentiehuizen zijn er een aantal die een basisregime aanreiken. Er kan gewerkt worden, er is ontspanning en hulpverlening, er is bezoek. Zij kunnen worden gebruikt voor voorarrest en voor gedetineerden die geen individueel oplossingsplan aangingen. Een aantal andere gesloten detentiehuizen voorziet in beroepsopleiding intra muros of herbergen gedetineerden die een andere programma uit hun individueel oplossingsplan doorlopen.

Daarnaast zijn een aantal van deze detentiehuizen **gesloten, maar niet zwaar beveiligd**. Zij herbergen gedetineerden die op basis van hun individueel oplossingsplan begeleidingen volgen buiten de muren. Het volledige basisregime wordt binnen de muren aangereikt.
Daarnaast zijn ook een aantal detentiehuizen open. Zij bieden binnen de muren enkel woonst, bezoek en ontspanning aan. Werk, beroepsopleiding of andere programma's gebeuren buiten de muren.

De detentiehuizen hebben telkens een **toegevoegde waarde voor de buurt** (hondenasiel, fietsenwerkplaats, sociaal restaurant, toneelzaal, kunstatelier, groentewinkel, parking, groenaanleg,..) Gedetineerden kunnen in de loop van één detentie verschillende detentiehuizen doorlopen. (vzw De Huizen & Liga voor mensenrechten, 2013, pp. 35–36)

2. Politiek en ethiek

2.1. Politiek

In België zijn verschillende politieke partijen verantwoordelijk voor het reilen en zeilen in ons land. Elke partij heeft over bepaalde onderwerpen een **verschillende mening** en dit is voor het onderwerp 'gevangenissen en detentiehuizen' niet anders.

Liga voor Mensenrechten (partner die ook meewerkt aan het project van VZW De Huizen) deed in 2014 een bevraging bij verschillende Vlaamse politieke partijen, om te peilen naar hun visie over het strafbeleid. Er werd onder andere gevraagd naar de visie over kleinschalige detentie en doelen van een straf. Aan dit onderzoek namen niet alle politieke partijen deel, voor de resterende partijen deden we beroep op het programma op hun website.

PVDA is van mening dat straffen effectief moeten worden uitgevoerd, maar willen wel inzetten op het motto 'beter voorkomen dan genezen'. Ze willen zorgen voor meer hulp, preventie en sociale controle (PVDA, z.d.-a). De gevangenis is volgens hen het laatste middel om straffen uit te voeren. Tijdens detentie moet meer ingezet worden op de re-integratie van gedetineerden om recidive te voorkomen en ze willen gebruik maken van herstelgerichte en opvoedende straffen. Om dit te bereiken willen ze het gevangeniswezen differentiëren; meer veiligheidsmaatregelen voor zware criminelen en kleine arresthuizen voor jonge delinquenten (PVDA, z.d.-b).

Groen is voorstander van het idee van kleinschalige detentiehuizen en stelt daarbij voor om de druk op de gevangenissen (overbevolking) op een slimmere manier te laten afnemen door kleinschalige infrastructuren te ontwikkelen die ruimtelijk geïntegreerd worden in de samenleving, zodat die bovendien een antwoord bieden op de noden van verschillende niveaus van beveiliging. Ze zijn dan ook grote voorstanders van het project 'De Huizen'. Groen ziet straffen helemaal anders dan andere politieke partijen. Ze zien straf als een laatste stap. Als alle andere middelen zijn uitgeput, kan pas overgegaan worden naar de vrijheidsberoving. Deze vrijheidsberoving heeft dan enerzijds het doel om de maatschappij te beschermen, maar is ook bedoeld om de dader tot inkeer te brengen met oog op een succesvolle re-integratie (Liga voor mensenrechten, 2014).

Vooruit (het vroegere sp.a) wil onderzoek doen of en hoe kleinere detentiehuizen een rol kunnen spelen binnen het huidige detentiemodel. Ze halen wel aan dat er expliciet aandacht dient besteed te worden aan de budgettaire haalbaarheid en of er draagvlak is of gecreëerd kan worden bij de bevolking. Sp.a vindt 'boeten' en herstel belangrijke doelen van een straf (Liga voor mensenrechten, 2014).

CD&V is voorstander van het idee kleinschalige detentie, maar is van mening dat dit ook kan binnen de bestaande infrastructuren (lees: binnen de bestaande gevangenissen) om het kostenplaatje te drukken. Ze zouden het m.a.w. zonde vinden om gevangenissen leeg te laten staan. Toch benadrukken ze dat ze voorstander zijn van differentiatie en behandeling, maar dus liefst binnen de bestaande inrichtingen. CD&V is van mening dat een straf de kans op recidive moet verminderen, in moet zetten op re-integratie en resocialisatie, maar ook herstel naar het slachtoffer moet helpen bekomen. Toch zijn ze naast deze zaken ook van mening dat het afschrikeffect niet verwaarloosd mag worden (Liga voor mensenrechten, 2014).

Open VLD benadrukt het feit dat kleinschalige detentie al voorzien wordt binnen de nieuwe gevangenis van Haren, die de gevangenissen in Brussel moeten vervangen. Hierdoor wordt meer capaciteit gecreëerd, waardoor daar dan aandacht kan besteed worden aan de differentiatie. Zo kunnen de verschillende gevangenissen dan beschikken over een verschillend niveau van beveiliging, van halfopen tot zwaar beveiligd. Volgens Open VLD dient een straf vooral om mensen tot schuldinzicht te brengen en recidive te verminderen (Liga voor mensenrechten, 2014).

N-VA pleit voor uitbreiding van de gevangeniscapaciteit om overbevolking in de gevangenissen tegen te gaan. Bestaande inrichtingen moeten worden gemoderniseerd (N-VA, z.d.). Toch zijn ook zij van mening dat strafuitvoering meer is dan mensen opsluiten. Daardoor is de partij momenteel bezig met een nieuw strategisch plan voor hulp- en dienstverlening aan gedetineerden; waarbinnen enkele doelstellingen worden beschreven om zo de re-integratie te bevorderen en recidive te vermijden. Maar, dit moet volgens hen wel nog steeds gebeuren binnen de gevangenis zoals we die vandaag kennen (Demir, 2020).

Vlaams Belang is van mening dat er een einde moet komen aan de straffeloosheid. Ze willen preventie, snelle reactie, alternatieve en effectieve straffen. Straffen moeten volgens hen effectief worden uitgevoerd en de gevangeniscapaciteit moet worden verhoogd. Ook jeugd moet effectief gestraft worden, en dus niet in detentiehuizen gestopt worden (Vlaams Belang, z.d.).

2.2. Ethiek

Vandaag de dag is straffen een **vanzelfsprekend onderdeel** van onze samenleving. Straffen wordt gezien als ‘een passende en rechtvaardige reactie ten aanzien van normoverschrijdend gedrag’. Dit is niet altijd zo geweest. Doorheen de geschiedenis volgden verschillende **morele theorieë**n over de zin en doelen van straf elkaar op. De twee meest bekende benaderingen zijn de utilitaristische en retributivistische theorieën. De utilitaristische benadering is toekomstgericht en rechtvaardigen straffen als ‘nodig voor de toekomst’. Retributivistische benadering legt de rechtvaardiging voor een straf bij de morele balans die verstoord werd door het misdrijf. Daarnaast bestaan er verenigingstheorieën, die eerder genoemde benaderingen combineren.

Van Stokkom stelt in zijn werk ‘Straf en Herstel’ dat bestraffing vandaag te weinig in vraag gesteld wordt. In de eerder genoemde verenigingstheorieën krijgen verschillende strafdoeleinden een plek naast elkaar, waardoor het nadenken erover gestagneerd is. Van Stokkom onderscheidt drie ontwikkelingen die vragen om het opnieuw nadenken over strafdoeleinden (Dhuyvetter, 2010).

Enerzijds benoemt hij de *toenemende complexiteit van het sanctiestelsel.* De laatste decennia is het aantal sancties en strafbare feiten enorm uitgebreid. Net door die complexiteit ontbreekt vandaag **consistentie** binnen de strafuitvoering. Er is m.a.w. sprake van een sanctiepraktijk die moreel problematisch en moeilijk herkenbaar is (Dhuyvetter, 2010).

Een tweede ontwikkeling is het *opkomend veiligheidsdenken.* Veiligheid en sociale controle zijn sinds de jaren ‘80 zwaarder gaan opwegen tegen resocialisatie, waardoor de bescherming van de samenleving veel sterker op de voorgrond staat. Dit wordt ook wel ‘het law-and-order beleid’ genoemd, dat zich vandaag in veel **Westerse staten** manifesteert.

Daarnaast zou er zich een verschuiving voordoen naar meer instrumentele oriëntatie: preventie, risicobeheersing en incapacitatie (= onschadelijkmaking) (Dhuyvetter, 2010).

De laatste ontwikkeling die hij beschrijft is *schadevergoeding en herstel.* Dit sluit aan op de 'emancipatie en erkenning van slachtoffers en responsabilisering van daders'. Deze ontwikkeling kunnen we terugvinden in **internationale richtlijnen en verdragen**, maar ook binnen sanctiesystemen (Dhuyvetter, 2010).

Ook Herman Bianchi, Nederlands criminoloog die Bijbels geïnspireerde ideeën had over straf- en herstelrecht, duidt **gerechtigheid** aan als de enige bestaansgrond van straffen. Om die gerechtigheid te bekomen, moeten mensen verzoend worden met elkaar. Hiermee bedoelt hij het 'brengen van herstel in de betrekkingen tussen mensen'. Deze verzoening zal volgens Bianchi ook criminaliteit verminderen en dus recidive verminderen (Claessen, 2016).

Liefde, gerechtigheid en recht vormen een **drie-eenheid**. Liefde is een noodzakelijke voorwaarde voor gerechtigheid volgens Bianchi. Je krijgt immers geweld niet met geweld weg, er is dus liefde nodig om gerechtigheid te kunnen bekomen en het geweld te stoppen (Claessen, 2016).

Toch is niet enkel gerechtigheid het doel van een straf. Ook **vergelding** is een belangrijk doel dat niet mag vergeten worden. De bijbelse betekenis van vergelding is dat de dader gehouden is tot een schadevergoeding. Ook hier moet vrede en liefde echter het eindresultaat zijn, waardoor we voor een stuk terugkomen op gerechtigheid, die hier dus onlosmakelijk mee verbonden staat (Claessen, 2016).

Bovenstaande zaken illustreren dus dat er vandaag een **levendig debat** wordt gehouden over strafdoeleinden. Het denken over straf is volop in beweging, omdat strafrecht een product is waar de mens nog steeds vat op heeft. We zijn er met andere woorden met zijn allen mede verantwoordelijk voor, want de mens heeft binnen het strafrecht bepaalde bevoegdheden aan zichzelf toegekend. De vraag die ons hierbij rest is welke rol het herstelrecht zal kunnen spelen in de toekomst en of we misschien zelfs afscheid kunnen nemen van het vergeldende strafrecht? (D'Huyvetter, 2010).

Een van de strafdoelstellingen in België is **retributie**, of vergelding. *(Dit is eveneens opgenomen in het strafwetboek.)* Dit betekent dat men, intentioneel en in proportie met de misdaad, leed toevoegt aan de dader. Staat dit niet haaks op rehabilitatie? Een strafrecht dat vertrekt vanuit retributie is **ethisch problematisch**. Hoe kun je dit funderen en legitimeren?
Laten we even stilstaan bij de concepten '**vrije wil**' en 'morele verantwoordelijkheid' en wat deze betekenen voor bestraffing. We kiezen ervoor om te vertrekken vanuit een 'vrije wil-sceptisch' paradigma. Het is, volgens ethicus Farah Focquaert, hoogst onwaarschijnlijk dat de mens over vrije wil beschikt. Indien men van een wetenschappelijk wereldbeeld uitgaat, volgt hieruit dat het menselijk handelen onderhevig is aan determinisme. Gedrag kan verklaard worden door causale factoren die eraan voorafgingen (bv. genetica, buurt waarin men opgroeit, armoede, sociaal netwerk, sociaaleconomische aspecten, als kind slachtoffer van seksueel misbruik, …). Deze factoren vormen een mens. Als dit het beeld is van menselijk gedrag, dan is dit niet compatibel met vrije wil, met het écht **verantwoordelijkheid** zijn en met de notie van morele schuld. Als we de 'vrije wil' in vraag stellen, verliezen we de fundering voor strafrecht op basis van retributie.

Stel nu even dat we in een niet-deterministische wereld wél uitgaan van vrije wil. Dan is menselijk gedrag niet het product van causale factoren die eraan voorafgingen. Indeterminisme en vrije wil gaan evenmin samen. Indeterminisme is a.h.w. onbepaaldheid, of toeval. Indien we uitgaan van toeval, dan is het eveneens ethisch onverantwoord om een persoon te straffen vanuit leedtoevoeging, of vergelding (Focquaert, 2020).

3. Penologisch perspectief en detentieschade

3.1. Penologisch perspectief

3.1.1. Wat is penologie

Penologie is de **leer van het straffen**. Het begrijpen van 'bestraffing' in al haar aspecten vergt een multidisciplinaire benadering. Idealiter is penologie, als studie van de penaliteit, een domein waar recht, sociologie, ethiek, politieke wetenschappen, economie, filosofie, geschiedenis, psychologie, psychiatrie en antropologie elkaar ontmoeten (Beyens & Snacken, 2017).

3.1.2. Doelstellingen van een straf

Er wordt een onderscheid gemaakt tussen de **drie hoofddoelstellingen** van een straf, namelijk instrumentele, intrinsieke en organisatorische doelstellingen (Beyens & Snacken, 2017). Specifiek voor ons project is de pijler van organisatorische doelstellingen relevant. De organisatorische doelstellingen van een straf hebben betrekking op de institutionele context waarin de bestraffing plaatsvindt. Deze context bepaalt mee hoe de instrumentele en intrinsieke doelstellingen kunnen worden nagestreefd. De instrumentele doelstellingen hebben betrekking tot het nut, de reden en de noodzakelijkheid van de straf. Hierdoor zijn ze sterk verbonden met straftheorieën die voor deze instrumentele doelstellingen ontwikkeld werden. De laatste pijler zijn de intrinsieke doelstellingen hier ligt de nadruk op het strafrecht en het strafuitvoeringsrecht en niet zozeer op de straf zelf, het verwijst naar de rechthebbende functie van het strafrecht en het strafprocesrecht(Beyens & Snacken, 2017).

3.1.3. Maatschappelijke aspecten van de penaliteit

Om het **belang van de vrijheidsberoving** en het **voortbestaan van het strafrechtelijk systeem** te begrijpen is het interessant om te kijken naar de diepere maatschappelijke rol die penaliteit in onze samenleving vervult. Een belangrijk sociologisch inzicht is dat een samenleving via het straffen meer dan het pure instrumentele doel van criminaliteitsbestrijding nastreeft. Het straffen vervult ook andere, minder onmiddellijk zichtbare functies in een samenleving, zoals het (be)vestigen van politieke autoriteit, het versterken van sociale solidariteit, het kanaliseren van emoties, het geven van een (symbolische) betekenis aan ongewenste gedragingen, het disciplineren, onderdrukken, afwijzen en uitsluiten van bepaalde ongewenste groepen etc. Ondanks de vele bewezen **contraproductieve** neveneffecten en de beperkte criminaliteitsreducerende effecten, overleeft de gevangenisstraf toch als een van de belangrijkste en meest betekenisvolle straffen. Deze sociologische aspecten bieden ons inzicht in het 'waarom'.

Penaliteit kan worden gezien als een **sociaal instituut**. Het is geen abstract a-historisch fenomeen, maar neemt verschillende verschijningsvormen aan binnen verschillende sociale en historische contexten. Volgens de socioloog Durkheim zijn de straffen en wetten die we hebben zelfs belichamingen van de morele orde, een zichtbaar symbool van sociale solidariteit (Beyens & Snacken, 2017).

3.1.4. Bestraffing als maatschappelijke constructie

Bestraffen gebeurt niet in een maatschappelijk vacuüm, maar is het resultaat van verschillende **interacties en invloeden**. Deze situeren zich op macro-, meso- en, microniveau. Op macroniveau wordt de bestraffing beïnvloed door maatschappelijke gebeurtenissen en veranderingen. Op mesoniveau speelt het strafrechtelijk systeem zelf een belangrijke rol. Op microniveau staat de individuele beslisser centraal. De aard en omvang van de populaties die onder strafrechtelijke controle vallen, zowel vrijheidsberoving als vrijheidsbeperkingen, zijn afhankelijk van een complexe interactie tussen allerlei factoren. Bestraffing is sterk **symbolisch en expressief**, maar tegelijk vol tegenstrijdige waarden en emoties. In een democratische rechtsstaat, gesteund op politieke verantwoording, moet een strafrechtelijk beleid in dialoog gaan met deze conflicterende waarden en emoties om legitiem te zijn. Beleidskeuzes blijven hierin een belangrijke rol spelen (Beyens & Snacken, 2017).

3.1.5. Belgisch beleid ten aanzien van de gevangenisstraf en haar alternatieven

Sinds de jaren ‘80 wordt het Belgische penitentiaire beleid gedomineerd door de **overbevolking**. Het kwantitatieve probleem van de overbevolking brengt echter ook een kwalitatief probleem teweeg, zoals erbarmelijke materiële leefomstandigheden en gebrek aan hygiëne, verhoogde onveiligheid voor gedetineerden én personeel (crowding-effecten). De onmogelijkheid om een gedifferentieerd regime uit te werken, leidt ertoe dat heel wat gedetineerden in te sterk beveiligde regimes vertoeven.

In België zocht men vooral heil in een systeem van **vervroegde invrijheidstellingen**. Het systeem van de ‘voorlopige invrijheidstelling, met het oog op genade’ wordt steeds verder uitgebreid en omgevormd tot ‘voorlopige invrijheidstelling wegens overbevolking’. Deze maatregelen kunnen echter de werkelijke oorzaak van de overbevolking niet aanpakken, aangezien deze voorlopige invrijheidstelling niet kan toegepast worden op beklaagden of langgestraften. Daarenboven veroorzaken ze rechtsongelijkheid.

We kunnen concluderen dat, op het op het vlak van strafuitvoering, de overbevolking de Belgische strafrechtelijke agenda sinds de jaren tachtig beheerst, en dit zowel inzake het beleid ten aanzien van de gevangenisstraf als ten aanzien van haar alternatieven. Beide systemen zijn overbevraagd door het falen van het inperken van de instroom in de gevangenis – de gevangenispopulatie neemt toe én het aantal justitiabelen (aan de rechtbank onderworpen personen) (Encyclo.nl, 2020). De controle in de samenleving neemt toe, wat resulteert in een stijgende totale populatie onder justitiële controle. **Waar een reductionistisch beleid probeert in te spelen op de instroom, is het de vraag of autonome straffen hiervoor een oplossing zullen bieden** (Beyens & Snacken, 2017).

3.1.6. Vrouwelijke gedetineerden

Uit onderzoek blijkt dat het om een **bijzonder precaire populatie** gaat. Verder zouden zij ook andere trajecten naar de gevangenis volgen. Het strafrechtssysteem en de strafuitvoering zijn echter vooral op mannelijke leest geschoeid. Een belangrijke (beleids)vraag is dan ook of een genderspecifieke invulling van detentie wenselijk is.

In 2008 waren vrouwelijke gedetineerden gemiddeld 36,7 jaar. Het aandeel vreemdelingen (niet-Belgen) is bij de vrouwen net zoals bij de mannen relatief hoog; maar liefst 39,7% beschikt niet over de Belgische nationaliteit.

Studies over het profiel van de vrouwelijke gedetineerden tonen aan dat zij er op verschillende gebieden **slechter** aan toe zijn dan de gemiddelde vrouw in het algemeen, en ook dan gemiddelde mannelijke gedetineerden. Zo zijn vrouwelijke gedetineerden vaker het slachtoffer van psychisch, fysiek en/of seksueel misbruik. Meer specifiek blijkt dat een groot aandeel gedetineerde vrouwen mishandeld werden door hun partner tijdens de adolescentie of volwassenheid. Er wordt aangenomen dat dit slachtofferschap gelinkt is aan de hoge prevalentie van psychologische problemen zoals depressie, automutilatie, suïcidale neigingen en post-traumatische stresssyndroom bij vrouwelijke gedetineerden. Verder hebben vrouwen vaker emotionele, fysieke en psychische problemen. Deze klachten zouden mede in de hand gewerkt worden door de scheiding van familie, vrienden en kinderen als gevolg van detentie. Vrouwen zouden hier meer onder lijden. Vooral de scheiding met de kinderen blijkt enorm problematisch. Uit een Vlaamse studie blijkt dat ruim 80% van de vrouwelijke gedetineerden kinderen heeft, tegenover ongeveer de helft van de mannelijke gedetineerden. Bovendien zijn vrouwelijke gedetineerden vaker dan mannelijke gedetineerden de **primaire verzorger** van hun kind(eren) voor detentie, en zijn zij vaker alleenstaande ouder (15,4% tegenover 1,9%). De opsluiting van de moeder heeft bijgevolg grotere gevolgen op de leefsituatie van de kinderen. Doorgaans worden zij ondergebracht bij familie of worden zijn geplaatst in een instelling of pleeggezin. Slechts een kleine minderheid komt bij de vader terecht. Omdat de bezoeken geregeld moeten worden door derden verliezen moeders vaak het contact met hun kinderen. Ook het feit dat vrouwen vaker dan mannen op grotere afstand van thuis zijn gedetineerd, bemoeilijkt het contact.

Omdat vrouwelijke gedetineerden een specifiek en precair profiel hebben, zouden zij hun detentie anders beleven en nood hebben aan **genderspecifieke programma's** met bijzondere aandacht voor de context (cf. relaties met kinderen) en voor andere genderspecifieke behoeften zoals eigenwaarde en empowerment. Daarom is een genderspecifiek penitentiair beleid aangewezen (Beyens & Snacken, 2017).

3.1.7. De centrale rol versus de negatieve stereotypering van penitentiair bewakingsassistenten

Verschillende onderzoeken tonen aan dat bewaarders een **grote impact** (kunnen) hebben op de levenskwaliteit van gedetineerden, en dat zij het verschil kunnen maken tussen een 'overleefbare detentie-ervaring' en een destructieve ervaring. Dit blijkt niet enkel uit onderzoek, maar ook uit de diepmenselijke gevolgen die stakingen van PBA's hebben voor gedetineerden. Bewaarders kunnen een negatieve dan wel positieve impact hebben op de agency-beleving van de gedetineerden.

Door respectvol met gedetineerden om te gaan en hen au sérieux te nemen, hen als individu eerder dan als gedetineerde te behandelen, en door direct en correct te antwoorden op hun vragen, kunnen PBA's het gevoel vergroten van gedetineerden dat zij nog steeds actor zijn van hun eigen leven, zelf beslissingen kunnen nemen, en toch nog enige controle hebben over hun leven (Beyens & Snacken, 2017).

3.1.8. De psychosociale dienst

De psychosociale dienst figureert nu en dan in de nationale criminologische literatuur, waar ze tegenstrijdig tot **negatief-kritisch** wordt beschreven als een dienst met macht, die als onderdeel van het systeem 'Gevangenis' bijdraagt (in het beste geval, onnadenkend) tot detentiepijn en detentieschade, ook al treedt de dienst terzelfdertijd op als speler met een belangrijke rol in wat we een rehabilitatieproject kunnen noemen. Wat de Psychosociale Dienst zou kunnen zijn, en wat hiervoor nodig zou kunnen zijn? Wat doorheen de verschillende teksten over én van de PSD heen klinkt, is een robuuste intentie tot ontwikkeling van een rehabilitatieproject. Daders hebben normoverschrijding gehandeld, maar verdienen om respectvol én als burgers behandeld te worden; deskundigen dienen in te zetten op werkattitudes én methodieken die een zinvolle re-integratie mogelijk maken.

3.1.9. Hulp- en dienstverlening aan gedetineerden

In 2007 geeft de overheid de opdracht aan de Katholieke Universiteit Leuven om een externe evaluatie te maken van het **Strategisch Plan** in de gevangenissen die tot de pilootregio behoren. In grote lijnen stelt men vast dat er een 'betekenisvolle aanzet' werd gegeven tot de veralgemeende toepassing van de hulp- en dienstverlening, er zijn ook duidelijke hiaten en knelpunten. Zo is er zo goed als geen aanbod voor anderstaligen en vreemdelingen en heeft men ook geen zicht op wat hun noden zijn. Ook het aanbod voor naastbestaanden is heel beperkt. Het deeldomein (geestelijke) gezondheid blijkt afwezig (drughulpverlening en psychische begeleiding) en ook vanuit de sector 'huisvesting' wordt geen aanbod gedaan.

Aandachtspunten voor een **kwaliteitsvol beleid** in de praktijk zijn enerzijds de lokale context, anderzijds de doelgroep. De uitdaging ligt in het betrekken van het personeel, hen een stem en rol geven, hun opleiding bieden en hen met de juiste argumenten overtuigen. Een goede samenwerking veronderstelt mogelijks ook dat het penitentiair personeel een vorm van zeggenschap moet kunnen hebben in de organisatie van de hulp- en dienstverlening. Een tweede aandachtspunt betreft de **doelgroep zelf.** Vanuit de praktijk wordt duidelijk dat zeker niet alle gedetineerden worden bereikt, een grote groep participeert noch in het individuele, noch in het groepsaanbod.

Uit internationaal onderzoek blijkt dat onder meer vrouwen, mensen met een psychische kwetsbaarheid en kinderen van gedetineerden een specifiek **zorgaanbod behoeven**. Zo geven verschillende onderzoeken aan dat vrouwen driemaal meer emotioneel, fysiek en seksueel misbruik rapporteren in hun jeugd en voorafgaand aan hun opsluiting dan mannen.

Naast interventies gericht op traumaverwerking, suggereren Matekowski et al. (2014) dat hulp- en dienstverlening zich dus ook dient te richten op meer **begrip en kennis** van de maatschappelijke mechanismen die verklaren waarom deze vrouwen een hoger risico lopen op misbruik door partnergeweld, armoede, drugsproblematiek enzovoort. Interventies dienen zich dan ook te richten op het aanbrengen van wijzigingen in dit systeem, onder meer door betere scholing, opleidingen en toeleiding naar de arbeidsmarkt.

Onderzoek in verband met kinderen van gedetineerden geeft aan hoe belangrijk het **behoud** van de band tussen gedetineerde ouder en kind is. Onderzoek suggereert immers dat de opsluiting van de ouders een significante stijging in internaliserende (bijvoorbeeld angst, depressie) en externaliserende (bijvoorbeeld gedragsproblemen) symptomen bij kinderen kan uitlokken. Daarnaast kunnen deze kinderen te maken krijgen met sociale stigma, economisch verlies, slechte schoolresultaten, verandering in de woonsituatie en een gebrekkige coping met stress en trauma) Hulp- en dienstverlening die zich richt op het behouden van een band tussen ouder en kind, het bevorderen van contacten tussen de gedetineerde en de andere opvoeder(s) van het kind, en het versterken van het sociaal netwerk zou daarbij een belangrijk verschil kunnen maken.

Een andere belangrijke pijler is de **verslavingszorg** in de gevangenissen. Verslaving vormt een belangrijk probleem binnen de gevangenis. Onderzoek toont aan dat 60% van de gedetineerden ooit illegale drugs gebruikte en dat 10% van deze groep voor het eerst heroïne begon te gebruiken in de gevangenis. Heel wat druggebruikers verblijven in de gevangenis vanwege drugsgerelateerde criminaliteit. Daar staat een groot gemis aan drughulpverlening tijdens detentie tegenover (Beyens & Snacken, 2017).

3.2. Detentieschade

Detentieschade wordt gedefinieerd als de schade die zowel de veroordeelde als derden kunnen ondervinden als gevolg van detentie. Deze schade kan betrekking hebben op hun kwaliteit van leven. Zowel op vlak van psychische en fysieke gezondheid, als op sociaal en economisch vlak, kunnen heel wat problemen ontstaan ten gevolge van detentie (Claes,2011). Uit onderzoek is ook gebleken dat er heel vaak hoge recidivecijfers zijn als gevolg. Maar niet enkel de gedetineerde zelf, ook derden kunnen heel wat detentieschade oplopen. Denk hier maar aan de partner, de kinderen en de cipiers die in de gevangenis werken.

3.2.1. Psychosociale gevolgen van vrijheidsberoving voor gedetineerden

Psychosociale effecten van detentie vloeien voort uit een **complex samenspel** van duur van de detentie, aard van het gevangenisregime en persoonlijke kenmerken van de gedetineerde. Detentieschade kan gedeeltelijk verminderd worden door een aangepast regime, met zoveel mogelijk behoud van autonomie en contacten met de buitenwereld. Maar ook dan kunnen negatieve psychosociale effecten niet volledig voorkomen worden. Een **reductionistisch strafbeleid**, waarbij detentie zoveel mogelijk vermeden wordt en zo kort mogelijk is, blijft derhalve belangrijk zowel voor de gedetineerden en hun familie als de samenleving (Beyens & Snacken, 2017).

Tijdens het verblijf in de gevangenis heeft de gedetineerde alle tijd om na te denken over wat hij verkeerd heeft gedaan of wat er misliep. Maar door al die stof tot nadenken wordt het vaak heel confronterend. De gedetineerde kan **verwikkeld** raken in een negatieve spiraal. Dit kan leiden tot heel wat persoonlijkheidsstoornissen en angsten. Zo zijn er heel wat gedetineerden die suïcidale gedachten hebben of die al een zelfmoordpoging ondernamen. Dit is vaak omdat ze geen uitweg meer zien. De onzekerheid over hoe het verder moet wanneer ze ooit vrijkomen veroorzaakt bij hen heel wat stress. Heel wat gedetineerden hebben al met depressie te kampen gehad, waardoor ze vaak geneigd zijn om naar verslavende middelen te grijpen. Tournel (2014) beschreef dat 'het dagritme voor gedetineerden afstompend en geestdodend is. Het bijzonder hoge geneesmiddelenverbruik illustreert hoe men probeert aan de realiteit van de vrijheidsberoving te ontsnappen.'

Goffman ziet gevangenissen als 'totale instituties' , het is de artificiële situatie die **ernstige gevolgen** heeft voor het functioneren van personen in deze instellingen. Deze situatie is immers totaal verschillend van de buitenwereld, waar men verschillende sociale rollen vervult op verschillende plaatsen (bv. arbeid, familie, vriendenkring, vrijetijdsbesteding,..). In de buitenwereld kan men een meer gedifferentieerde sociale identiteit ontwikkelen. In de gevangenis is dit niet zo; er blijft slechts **één rol** over, men is een gedetineerde en alles blijft daar rond gecentraliseerd.

Er worden pogingen ondernomen om de andere identiteiten van gedetineerden te **versterken en te erkennen**. Bijvoorbeeld het bezoek zonder toezicht, dit werd ingevoerd om de rol van vader/moeder/partner in stand te kunnen houden. Echter blijft de rol van gedetineerde toch primeren, in de praktijk leiden de bezoeken zonder toezicht namelijk tot systematische naaktfouilles uit veiligheidsoverwegingen. Dit vanuit het **wantrouwen** dat dit bezoek door gedetineerden zou kunnen misbruikt worden voor het binnensmokkelen van goederen (Beyens & Snacken, 2017).

Deze 'totale instituties' volgens Goffman hebben enkele specifieke kenmerken in gevangenissen. Namelijk rituelen van **degradatie en initiatie**: via processen van role stripping (verlies van de verscheidenheid aan sociale rollen die zij in de buitenwereld vervulden) en martification (verlies van privacy, autonomie, controle over het eigen leven) worden de rol en identiteit van 'delinquent' en 'gedetineerde' aangeleerd. Deze processen beginnen bij het onthaal (foto, bad, afgeven van persoonlijke bezittingen en kleren en deze vervangen door gevangenisuniform), en gaan verder gedurende de hele detentie (controles van cel, briefwisseling en bezittingen, fouilles aan de kledij en naaktfouilles) (Beyens & Snacken, 2017).

3.2.2. Fysieke gevolgen voor (ex)-gedetineerde

Aan detentie zijn ook heel wat **fysieke gevolgen** verbonden, zoals letsels of littekens van vechtpartijen en zelfverminking.

Volgens onderzoek hebben gedetineerden na ontslag uit de gevangenis **een hoger risico op overlijden** dan personen uit de algemene bevolking (Dirkzwager e.a., 2012). In Nederland en België is er minder onderzoek gedaan naar lichamelijke gezondheidsproblemen bij gedetineerden. Er zijn indicaties dat de prevalentie van seksueel overdraagbare aandoeningen, tuberculose en hepatitis onder gedetineerden hoger is dan in de algemene bevolking (Leemrijse e.a., 2010; Vermeer, 2006).

Dit kan het gevolg zijn van de onhygiënische omstandigheden waar ze zich vaak in bevinden of door het in aanraking komen met andere gedetineerden die een aandoening hebben. Er wordt nog te vaak **onvoldoende rekening** gehouden met de gezondheid van de gevangenen.

3.2.3. Sociaal-economische gevolgen voor (ex)-gedetineerde

Een algemene bevinding uit de Nederlandse en Belgische criminologische literatuur is dat ex-gedetineerden vaak in **ongunstige** werk-, woon- en inkomenssituaties verkeren. Veel ex-gedetineerden ondervinden problemen bij het vinden van een job, hebben schulden en een lage of onafgemaakte opleiding. Ook komt dakloosheid relatief vaak voor (Dirkzwager e.a., 2009; Demeersman, 2009). Dit zijn echter belangrijke factoren voor een succesvolle re-integratie in de maatschappij en het stoppen van criminaliteit (Laub & Sampson, 2003). Het is noodzakelijk dat de gedetineerden de **juiste begeleiding** krijgen hiervoor. De kans op terugval is namelijk groter wanneer ze in slechte levensomstandigheden verkeren.

3.2.4. Recidive

Recidive is een echt containerbegrip geworden; iedereen kent het, maar geeft er een andere inhoud aan. Dat zorgt voor een risico op Babylonische spraakverwarring: wat de ene begrijpt onder recidive, verschilt van wat een ander daarmee bedoelt, en dus riskeert men al snel naast elkaar heen te praten. Recidive als concept kan vanuit meerdere invalshoeken benaderd worden. Zowel etymologisch, wettelijk als sociaalwetenschappelijk. We maken hier de keuze ons te beperken tot de sociaalwetenschappelijke benadering van recidive. Recidive als sociaalwetenschappelijk construct verwijst in ruime zin naar het opnieuw plegen van strafbaar gesteld gedrag. In empirisch onderzoek is er bovendien niet één vaststaande, algemeen aanvaarde operationalisering van recidive. De algemene les is dat recidivecijfers steeds zullen **afwijken** van de reële gepleegde strafbare feiten en dus altijd neerkomen op een soort van *guestimate* (Beyens & Snacken, 2017).

Uit onderzoek bij gedetineerden die tussen 2003 en 2005 werden vrijgelaten uit de gevangenis bleek in 2011 bijna de helft (44 procent) opnieuw opgesloten te zijn (Maes & Robert, 2012). Dit cijfer ligt zo hoog omdat de gedetineerden **niet voorbereid** worden op hun re-integratie in de maatschappij. Gedetineerden komen na hun vrijlating heel vaak op straat terecht en hebben weinig mensen om op terug te vallen. Daarnaast beschikken ze ook heel vaak niet over de nodige financiële middelen. De oorzaak hiervan is dat deze personen vaak moeilijkheden ondervinden bij het zoeken naar een job waardoor ze op een andere (illegale) manier geld trachten te verdienen. Door het verkopen van drugs, diefstal en andere zaken raken ze opnieuw in een negatief en crimineel milieu terecht, waardoor de kans op herval aanzienlijk groter wordt.

3.2.5. Gevolgen voor omgeving (derden) van (ex)-gedetineerde

Detentie heeft **niet alleen gevolgen voor de gedetineerde zelf**, maar ook voor zijn/haar sociale omgeving. Door het verblijf in de gevangenis wordt de gedetineerde fysiek gescheiden van zijn/haar partner en gezin. De contactmogelijkheden zijn beperkt en de achtergebleven partner kan extra belast worden doordat hij/zij als enige verantwoordelijk wordt voor het leven thuis, de financiële situatie en de opvoeding van eventuele kinderen. Ook bij de doelgroep gedetineerde vrouwen met kinderen spreekt het voor zich dat dit gevolgen heeft voor het hele gezin. Het valt op dat gedetineerde moeders vaak alleenstaand zijn, wat als gevolg heeft dat de kinderen ergens ondergebracht moeten worden. De rol van de moeder is in de opvoeding vaak groter dan de rol van de vader. Juist daarom hebben gedetineerde moeders een extra beperking bij hun taak als opvoeder. Ze moeten hun relatie met hun kind onderhouden vanop afstand, ze zijn een periode afwezig uit hun gezin, vaak worstelen ze met schuldgevoelens omtrent hun rol als opvoeder en voorbeeldfunctie, etc.
Ook kunnen families van gedetineerden te maken krijgen met negatieve reacties vanuit hun sociale omgeving (Codd, 2008; Lopoo & Western, 2005; Moerings, 1978). Vrienden, buren en familie kunnen hen negatief tegemoet treden omdat zij het handelen van de gedetineerde afkeuren. De **sociale omgeving** van gedetineerden kan een belangrijke rol spelen bij een succesvolle terugkeer in de samenleving. Wanneer de gedetineerde vrijkomt en hij er helemaal alleen voor staat is de kans groot dat hij een moeilijke weg tegemoet gaat. De kans dat hij op verschillende levensdomeinen problemen zal ondervinden zal veel groter zijn dan dat hij/zij steun en liefde ontvangt bij het thuiskomen.

3.2.6. Gevolgen voor penitentiair bewakingsassistent

Niet alleen de gedetineerden en hun naasten ondervinden gevolgen van detentie maar ook voor penitentiaire bewakingsassistenten en andere werknemers in de gevangenis is het niet altijd evident. De gevangenis is een unieke werkplek, wat slaat op zowel de context als het doel van het instituut: het controleren en bewaken van een populatie die er niet vrijwillig zit, en die zich (mogelijks) verzet tegen deze controle. Werken in een gevangenis is bijgevolg vaak moeilijk, emotioneel geladen, mogelijks gevaarlijk en bovendien ondergewaardeerd door de samenleving (Beyens & Snacken, 2017). ‘Ook op gewone dagen worden cipiers constant geconfronteerd met het rauwe gedrag van gedetineerden: pogingen tot zelfdoding, zelfverminking, fysieke agressie. De buitenwereld beseft het misschien niet altijd, maar ook cipiers lijden detentieschade.' (Tournel,2014). Er wordt vaak gezegd dat het gedrag van de cipiers wel eens een oorzaak kan zijn van detentieschade bij de gedetineerden. Toch is het ook van belang dat cipiers zich goed voelen en hun welbevinden onbeschadigd blijft. Als je niet goed in je vel zit, kan je sneller ongepast gedrag vertonen. Zo zien we in de praktijk dat cipiers het werk regelmatig stilleggen om te staken, omdat ook zij vinden dat meer aandacht moet besteed worden aan hun welbevinden. Cipiers geven aan dat de overbevolking in de gevangenissen en agressief gedrag van gedetineerden hen het meest moeilijkheden geeft. Cipiers kunnen hierdoor letsels of psychische schade oplopen. De overbevolking legt heel wat druk op cipiers waardoor sommigen het gevoel krijgen dat ze de controle verliezen door gebrek aan overzicht.

Onderzoek toont de miskende complexiteit aan van de bewaardersjob, waarvan negotiëren met gedetineerden om op die manier vreedzaam te kunnen samenleven, een erg groot deel uitmaakt. Beide groepen zijn van elkaar afhankelijk voor het in stand houden van de interne orde.

3.2.7. Deprivatiemodel

Binnen het deprivatiemodel worden de reacties en weerstanden van gedetineerden verklaard vanuit de beschrijving van de vrijheidsberoving als een **situatie van deprivatie**. Sykes beschreef in 1958 de zogenaamde *five pains of imprisonment*, deprivaties die inherent zijn aan de vrijheidsberoving zoals hij ze bestudeerde in een Amerikaanse *maximum security* gevangenis.

Deprivatie van vrijheid
De sociale implicaties van het verlies van vrijheid zijn volgens Sykes echter nog belangrijker; het verlies van contact met familie en vrienden. Naarmate de detentieduur toeneemt, zwakken de sociale banden immers af. Deze isolatie leidt tot verlies van emotionele relaties, eenzaamheid en verveling.

Deprivatie van goederen en diensten:
Deze materiële deprivaties worden sociaal immers gedefinieerd als een persoonlijk falen.

Deprivatie van heteroseksuele relaties:
Sykes omschrijft dit onvrijwillig celibatair leven als 'figuurlijke castratie'. Dit kan leiden tot 'alternatieven' zoals het gebruik van pornografisch beeldmateriaal of homoseksuele activiteiten (inclusief verkrachting). De psychologische gevolgen kunnen opnieuw echter nog ernstiger zijn dan de fysieke frustratie. Homoseksuele activiteiten kunnen de ervaren 'mannelijkheid' en het zelfbeeld aantasten en schuldgevoelens teweegbrengen. Door de afwezigheid van vrouwen in de gevangenis loopt het zelfbeeld bovendien het gevaar eenzijdig en gefragmenteerd te worden.

Deprivatie van autonomie:
Het belangrijke is hier opnieuw dat deze praktijken een ernstige bedreiging voor het zelfbeeld betekenen, omdat zij de gedetineerde reduceren tot de zwakke, hulpeloze, afhankelijke status uit de kinderjaren.

Deprivatie van persoonlijke veiligheid:
Deprivatie van persoonlijke veiligheid Vormt een bedreiging voor de persoonlijkheid en zelfwaardgevoel.

Het gevolg van deze deprivaties, is het **creëren van subculturen**. Volgens Skyes (1958) ontwikkelen gedetineerden als reactie op deze deprivaties en ontberingen een eigen subcultuur, gebaseerd op solidariteit tussen de gedetineerden. Deze solidariteit is een verdedigingsmechanisme tegen het leven in de gevangenis, maar ook tegen hun uitsluiting uit de samenleving (Beyens & Snacken, 2017).

3.2.8. Gevolgen bij invrijheidstelling

De effecten van de vrijheidsberoving **stoppen niet bij de invrijheidstelling**. Gedetineerden zeggen weleens dat de echte straf pas na de vrijheidsberoving begint. Zij hebben het gevoel voldoende geboet te hebben voor hun misstap, terwijl de samenleving hen dikwijls blijft stigmatiseren. De re-integratie in het gezin, op een werkplek, in de buurt verloopt allesbehalve evident. Zowel de gedetineerde als de familie worden geconfronteerd met persoonlijke, sociale, financiële, emotionele en psychologische negatieve gevolgen van de veroordeling en van de opsluiting. Gedetineerden willen hun plaats in het gezin terug innemen, terwijl dat gezin in hun afwezigheid zich anders is gaan organiseren (Beyens & Snacken, 2017).

4. Invloed op de moeder

Je bent moeder of je zult moeder worden, maar zit in detentie. Welke invloeden kan dit hebben?

4.1. Sociaal-emotionele gevolgen

Het moederschap in een gevangenis gaat vaak gepaard met **tegenstrijdige gevoelens.** Tijdens de eerste drie levensjaren kan het kind bij de moeder verblijven in de gevangenis. Dit kan ervoor zorgen dat moeders geen tijd meer hebben voor zichzelf. Daarnaast piekeren ze ook over de toekomst van het kind. Zo denken ze onder andere na over welke invloed het wonen in een gevangenis kan hebben op het kind. Maar ze botsen ook op beperkingen van het systeem, zoals het leven binnen de muren en bijgevolg niet vrij zijn.

Eens het kind de leeftijd van 3 jaar bereikt, zal het buiten de gevangenis gaan wonen. Dit omdat ze vanaf dat moment schoolplichtig zijn. Éénmaal dit moment dichterbij komt, ervaren de moeders steeds **meer stress**. Ze vrezen dat ze als een slechte moeder zullen worden gezien en dat hun kinderen geconfronteerd zullen worden met het feit dat hun moeder in de gevangenis zit. Gedachten als ‘mijn kind zal hiermee gepest worden’ creëren paniek. Anderzijds kan het ook zijn dat ze emotioneel afstand gaan nemen. Ze gebruiken met andere woorden een **copingstrategie** om te leren omgaan met de pijn die de komende scheiding met zich zal meebrengen.

Bij sommige gedetineerde moeders verwatert het contact geleidelijk aan. Hierdoor kunnen emotionele problemen ontstaan, zoals het gevoel van een gefaalde moeder-kindbinding.

Het is echter niet enkel de vrijheidsberoving die een **obstakel** vormt. Ook het verminderd contact met de naaste omgeving zorgt ervoor dat gedetineerden afgesneden worden van de buitenwereld (Houtman, 2014–2015). Voor vele gedetineerden is afscheid nemen van hun dierbare naasten dan ook één van de pijnlijkste aspecten.

Toch is niet alles negatief. Het ouderschap is vaak een **lichtpunt** in hun leven. Het kan de redding zijn om van het criminele pad af te wijken. Ze putten sterkte uit hun rol als ouder.

4.2. Verdere opvoeding

Kinderen blijven niet klein. Wanneer ouders voor langere tijd in detentie verblijven, **evolueren ze niet mee** met de leeftijd van hun kinderen. Op het moment dat ze opnieuw vrijkomen, bevindt het kind zich in een andere ontwikkelingsfase en heeft het andere noden. Het kind werd opgevoed door de partner/grootouders/instelling/… waar andere regels gelden. Het is voor de moeder niet gemakkelijk zich daaraan aan te passen (Devos, 2013). Die onzekerheid blijkt dan ook een belangrijke factor te zijn waar de mama's het moeilijk mee hebben.

In een casus uit datzelfde boek van Devos (2013), blijkt dat gedetineerde moeders vaak de **voeling** met de gezinsdynamiek verliezen. Zo vinden ze het moeilijk om (na hun detentie) een evenwicht te zoeken tussen het besteden van aandacht aan enerzijds hun partner en anderzijds hun kind(eren). Vaak verliezen ze hun eigen plaats in het gezin. Dit zijn meestal de moeders die zelf een traumatisch jeugd hebben beleefd en zich geen beeld vormen over wat 'moeder zijn' betekent. Dit leidt vaak tot een groot schuldgevoel ten opzichte van de kinderen.

Toch kan het ook zijn dat ze niet meer beschikken over het **vermogen** om hun moederrol op te nemen. Dit doordat ze te vaak het stigma van 'slechte moeder' hebben gekregen. Als ze dit vaak genoeg hebben gehoord, zullen ze dit na verloop van tijd gaan geloven.

4.3. Toekomstperspectief

Vele moeders plannen om na hun vrijlating opnieuw met de kinderen verenigd te worden. Dit is bij de grootste groep hun toekomstperspectief, **terug herenigd** worden. Toch is er een bepaalde groep die hier niet in gelooft (Soyez, 2007-2008). In eerste instantie zullen de moeders zichzelf moeten terugvinden in de maatschappij. Dit zal niet gemakkelijk zijn door de vele risicofactoren rondom hen. Daarnaast moeten ze ook hun verantwoordelijkheid terug opnemen en moeten ze hierop voorbereid worden.

4.4. Economische gevolgen

Ze zeggen vaak dat een kind opvoeden evenveel geld kost als een huis. Vrouwen in de gevangenis hebben echter geen recht op uitkeringen of een leefloon. Doordat ze in de gevangenis zitten, heeft dit wellicht een invloed gehad op hun voormalig inkomen. Ze kunnen geld verdienen door te werken in de gevangenis. Maar dit loon is verre van vergelijkbaar met een maandelijks loon die je in de vrije wereld kunt verdienen. In 2019 besliste de regering om het minimumloon van gedetineerden op te trekken tot minimum 0,75 euro en maximum 4 euro per uur (Bové, 2019). **Met dit magere loon kunnen gedetineerden geen kind opvoeden.**

Heel wat gedetineerden kampen daarnaast ook met **schulden**. Was dit niet het geval vooraleer ze in detentie belanden, is de kans groot dat deze wel ontstaan. Door het magere loon, is het niet evident om deze schulden af te lossen. Als ze daarnaast ook nog een kind moeten grootbrengen, kan je ervan uitgaan dat dit niet zonder moeilijkheden zal verlopen.

4.5. Psychische gevolgen

Gedetineerde vrouwen hebben vaak een **tekort aan ouderlijke gidsen en emotionele steun** ontvangen tijdens hun ontwikkeling (Soyez, 2007-2008). Dit brengt als gevolg psychische problemen met zich mee.

Uit een onderzoek door de Gentse universiteit blijkt dat 60% van de vrouwelijke gedetineerden in België met een **psychiatrisch probleem** te kampen heeft. We spreken hier dan vooral over depressies. Dit kunnen we ook terugzien bij gedetineerde moeders. Vaak zien zij hun ouderrol als het enige positieve dat ze hebben. Eens ze dit verliezen, is een depressie niet ver weg. Daarnaast is deze ouderrol ook vaak verbonden aan hun identiteit. Op die manier verliezen ze ook een stuk van hun identiteit.

Ook heel wat andere gevoelens kunnen optreden, zoals een leeg gevoel, hulpeloosheid, woede, angst en verwerping, maar ook schuldgevoelens omdat ze hun kinderen in deze positie brengen.

Naast deze gevoelens, kampen gedetineerde moeders vaak met **stemmingswisselingen**. Het ene moment betekent het kind alles voor hen en het andere moment kan het kind de oorzaak zijn van haar problemen. Dit zien we vaak bij personen met een borderline persoonlijkheidsstoornis.

4.6. Fysieke gevolgen

De meeste vrouwen in de gevangenis melden een verleden van fysiek of seksueel misbruik of zijn getuige geweest van verbale of fysieke agressie tussen de ouders tijdens hun kindertijd (Soyez, 2007-2008).

Een zwangerschap is altijd risicovol door de levensstijl van de moeder. Toch kan een gevangenis hier een **positieve invloed** op hebben. Zo worden negatieve invloeden gereduceerd. De meeste gevangenissen zijn echter **niet uitgerust** om zwangere vrouwen op te vangen. Er is bijvoorbeeld een gebrek aan de juiste medische zorg en infrastructuur, het dagschema is te belastend, de gevangeniskledij zit te krap, ze krijgen geen aangepaste voeding. Dit alles kan fysiek ook zwaar doorwegen op een moeder.

Verder kan het ook zijn dat een moeder zich fysiek van iedereen **terugtrekt**. Het is de enige manier om te kunnen omgaan met de pijn van het verlies. Eerder kon je al lezen dat emotioneel terugtrekken een coping strategie kan zijn, fysiek komt dit ook voor.

Anderen zoeken dan weer het gezelschap op van andere gedetineerden en wisselen ervaringen uit. Ze vinden **steun bij elkaar**. Door over hun eigen ervaringen te praten en te luisteren naar die van anderen, denken ze ook na over de toekomst. Het is hun manier om te ontsnappen aan de dagelijkse realiteit van het gevangenisleven waar ze in alles wat ze doen gecontroleerd worden door anderen. Dit gedrag kan geplaatst worden binnen de deprivatietheorie van Sykes.

4.7. Pre/Peri/Postnatale gevolgen

Alleenstaande zwangere vrouwen hebben de **hoogste graad van depressies**. Die kan nog eens stijgen als de zwangerschap ongepland is (Soyez, 2007-2008). Dit noemen we een prenatale depressie. Toekomstige moeders voelen zich somber en angstig, en tegelijk schuldig dat ze dit voelen. Een baby verandert iemand zijn leven. Zit je als moeder dan nog eens in detentie, kan je al snel een neerslachtig gevoel krijgen.

Kijkend naar ieder dossier afzonderlijk, zullen vrouwen al dan niet moeten bevallen met boeien aan. Volgens gedetineerde Courtney Fortin zorgt dit enerzijds voor angst maar vooral voor vernedering. Handboeien dragen voor de bevalling is ook medisch gevaarlijk. Het zorgt namelijk voor een beperkte mobiliteit, waardoor het risico op bloedklonters wordt verhoogd. Daarnaast wordt het evenwicht verstoord met meer kans op vallen als gevolg. Indien er zich noodgevallen voordoen, zijn artsen beperkt in het helpen door de boeien. Maar vooral tijdens de bevalling is dit **zeer traumatisch** omdat het leven van hun kind begint, terwijl zij geboeid zijn.

Na de bevalling kan zich een **postnatale depressie** voordoen. De roze wolk van net een nieuw leven op aarde gezet te hebben, kleurt grijs. Je zal je kind gedurende 3 jaar grootbrengen in een gevangenis en daarna zal je gescheiden worden. Je begint je somber te voelen maar ook vermoeid en ziet de vele huilbuien niet meer zitten. Je zelfbeeld alsook je zelfvertrouwen gaat dalen en je ziet het leven niet langer door een roze bril.

5. Invloed van ouderlijke detentie op het kind

Bij dit deel willen we graag stilstaan bij de impact van maternale detentie op het **welbevinden van minderjarige kinderen**. 'Traliekinderen' zijn vaak vergeten en onzichtbare slachtoffers (Devos, 2013). Binnen deze literatuurstudie willen wij dan ook uitgebreid stilstaan bij de gevolgen van ouderlijke detentie op de sociaal-emotionele, cognitieve en gedragsmatige ontwikkeling van kinderen.

Om de impact van ouderlijke detentie op het welzijn van (jonge) kinderen te analyseren, vertrekken we vanuit **drie theoretische denkkaders**. Vooreerst wordt er kort stilgestaan bij Bowlby's hechtingstheorie en de gevolgen van ouderlijke detentie voor de ouder-kind-hechting. Een tweede denkkader is de bio-ecologische systeemtheorie van Bronfenbrenner. Hierbij wordt nader ingegaan op de context waarin kinderen van gedetineerde ouders ontwikkelen, alsook de interactie tussen die verschillende systemen (Burnson & Weymouth, 2019). Ten laatste, zullen we in het licht van Eriksons psychosociale ontwikkelingstheorie nagaan wat de impact van ouderlijke detentie is op de identiteitsontwikkeling (Dallaire, Davis & Shlafer, 2019).

5.1. Invloed van ouderlijke detentie op het hechtingsproces

Kinderen hebben een **fundamentele behoefte** om zich te hechten aan hun ouders in functie van hun overlevingsinstinct (cfr. kinderpsychiater Bowlby). Indien zijn ouders er niet zijn, zal het kind een andere volwassene zoeken om zich aan te hechten. Het beseft dat het zichzelf niet alleen kan redden (Devos, 2013).

Ouderlijke detentie bemoeilijkt het vormen en behouden van een veilige hechting met de primaire verzorger, in dit geval de ouder. De kwaliteit van de relationele band met de primaire verzorger is sterk afhankelijk van diens emotionele beschikbaarheid ten aanzien van het kind. Deze emotionele beschikbaarheid wordt sterk gereduceerd door de fysieke afwezigheid van de gedetineerde ouder (Burnson & Weymouth, 2019).

Maternale detentie leidt er vaak toe dat kinderen zeer snel volwassen worden. Het kind gaat er niet meer van uit dat mama voor hem of haar zorgt, maar maakt zich zorgen om haar. Het kind neemt als het ware de **ouderrol** op zich. Bijgevolg slaan deze kinderen vaak hun kindertijd over, wat een nefaste impact heeft op hun sociaal-emotionele ontwikkeling. Ze hebben een gebrek aan stabiele affectieve relaties. Bovendien verliest het kind het vertrouwen en de veiligheid die een gezonde thuissituatie biedt. Deze kinderen voelen zich vaak onzeker, angstig, onrustig en verlaten (Devos, 2013).

Traliekinderen kampen daarnaast dikwijls met **loyaliteitsproblemen** t.a.v. de gedetineerde ouder. Ze schamen zich, zijn boos of in de war. Ze weten dat de gevangenis een 'slechte plek' is. Ze stellen zich de vraag: "Mag ik mama nog graag zien als ze vreselijke dingen gedaan heeft?" Het kind heeft nood aan een vertrouwenspersoon bij wie het zijn gevoelens in alle veiligheid kan uiten (Devos, 2013).

Een veilige hechting hangt eveneens samen met **emotie-regulatie**. Peuters en kleuters zijn nog niet in staat om op adequate wijze om te gaan met emoties. Een verstoord hechtingsproces, dat gepaard gaat met gevoelens van onveiligheid, kan het ontwikkelen van deze vaardigheid dan ook in het gedrang brengen. Vaak merken we bij deze kinderen zowel internaliserende (bv. angstgevoelens, depressiviteit), als externaliserende (bv. agressie) gedragsproblematieken (Burson & Weymouth, 2019).

Maternale detentie brengt nog een bijkomende risicofactor met zich mee. Moeders zijn vaker, voor hun detentie, betrokken bij de opvoeding en verzorging van hun kinderen. Een studie toont aan dat, binnen staatsgevangenissen, moeders 2,5 keer vaker een **eenoudergezin** vormden vóór hun opsluiting dan vaders (Burnson & Weymouth, 2019). De opsluiting van de moeder resulteert dan ook vaak in een separatie tussen het kind en zijn primaire verzorger.

5.2. Bio-ecologische systeemtheorie van Bronfenbrenner in het licht van ouderlijke detentie

De ecologische systeemtheorie stelt dat de omgeving waarin kinderen opgroeien een invloed heeft op hun sociaal-emotionele en cognitieve ontwikkeling. Bronfenbrenner onderscheidt verschillende systemen die met elkaar in verbinding staan. Hoe dichter een laag zich bij het individu bevindt, hoe groter de invloed van dit systeem op diens ontwikkeling.

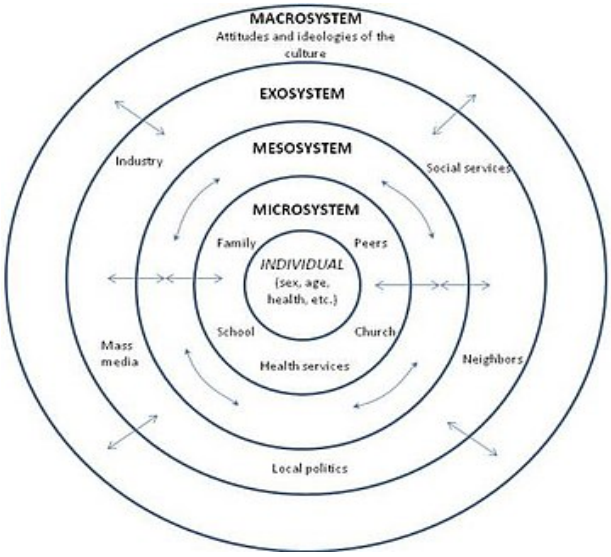

Bron: Wikipedia

Microsysteem - De invloed van detentie op de verzorgingssituatie

Het *microsysteem* heeft een directe invloed op het kind en omvat bv. de schoolcontext, het gezin,... In dit kader wordt stilgestaan bij de impact van ouderlijke detentie op de verzorgingssituatie van het kind. Detentie van een ouder brengt heel wat verandering teweeg in de directe omgeving van het kind (het microsysteem). Wanneer we kijken naar de **verzorgingssituatie** van kinderen van gedetineerde moeders in Nederland, valt op dat 60% van deze kinderen bij moeder woonde vóór haar detentie. De detentie van de moeder brengt dus een verandering in leefsituatie met zich mee. Kinderen vinden veranderingen in de verzorgingssituatie op twee manieren lastig. Er is, ten eerste, een feitelijke verandering in omgeving (bv. verhuizen). Daarenboven moeten zij zich aanpassen aan nieuwe regels, een nieuwe opvoedingsstijl (Enzinga & Hissel, 2010).

Gedurende de detentie van hun ouder(s) kennen kinderen vaak geen stabiele leefomgeving. Ze verhuizen van pleeggezin naar pleeggezin, of van instelling naar instelling. Ze worden hier vaak niet op voorbereid en zijn elke houvast kwijt. Vele van deze kinderen ontwikkelen dan ook **verlatingsangst**. Later zullen ze dan ook moeilijk in staat zijn om langdurige relaties te ontwikkelen. Ze breken deze voortijdig af om te vermijden dat 'de ander' hen in de steek laat (Devos, 2013).

Ook in de periode vóór maternale detentie, leven heel wat kinderen reeds gescheiden van hun moeder. De redenen van deze scheiding (vóór detentie) zijn uiteenlopend.

In de meeste gevallen is deze separatie echter gerelateerd aan de problematische leefsituatie van de moeder (bv. druggebruik, relationele problemen,...). In een aantal beperkte gevallen is de oorzaak te vinden bij gedragsproblemen (bij het kind) of bij het feit dat, na een scheiding, het kind bij de vader ging inwonen (Nuytiens, 2016).

Binnen het microsysteem worden kinderen van gedetineerde ouders blootgesteld aan bijkomende **risicofactoren**. Zo zijn ze vaak het slachtoffer van stigmatisering op school, lopen ze meer risico op associatie met delinquente leeftijdsgenoten, genoten ze geen zorgzame opvoeding etc. (Dallaire, Davis & Shlafer, 2019).

Mesosysteem - Co-ouderschap tussen gedetineerde ouder en verzorger

Het *mesosysteem* verwijst naar de interactie tussen microsystemen (bv. betrokkenheid van ouders op schools vlak, contact van ouders met leerkrachten...) (Dallaire, Davis & Shlafer, 2019). Verscheidene bronnen duiden op het belang van het contact tussen ouder en kind gedurende de detentieperiode. Studies tonen aan dat er een sterke correlatie bestaat tussen familiale contacten tijdens opsluiting en lagere recidivecijfers (Naser & Visher, 2006). Daarnaast is dit ouder-kindcontact van belang voor het psychosociaal welbevinden van het kind. Studies tonen aan dat een betere kwaliteit van 'coparenting' gepaard gaat met minder internaliserende en externaliserende problematieken, betere sociale vaardigheden en een positiever zelfbeeld (Burnson & Weymouth, 2019). Hieruit blijkt het belang van een goede 'samenwerking', gebaseerd op steun en solidariteit, tussen de gedetineerde ouder en de verzorger (bv. pleeggezin, grootouders etc.).

Gedetineerde moeders zijn echter beperkt in hun mogelijkheden tot **'coparenting'** met de huidige verzorger. Zo blijkt het niets steeds vanzelfsprekend om ouder-kindcontacten te organiseren in de gevangenis. Uit een onderzoek van Enzinga en Hissel (2010) naar het welbevinden van 'traliekinderen' in Nederland, blijkt dat 62% van de bevraagde kinderen wel al eens op bezoek geweest zijn bij hun gedetineerde moeder. De overige kinderen hadden geen contact met moeder, omdat zijzelf slachtoffer waren van het delict of omdat ze reeds vóór haar detentie uit huis waren geplaatst. Nog andere kinderen ervoeren praktische complicaties: de gevangenis ligt te ver weg of is moeilijk bereikbaar, de reguliere bezoekuren stroken niet met de schooluren,... (Enzinga & HIssel, 2010).

In een studie naar het profiel van moeders in de gevangenis, geven moeders aan regelmatig contact te hebben met hun kind(eren). Dit contact omvat telefonische gesprekken, briefwisseling,... Wanneer men concreet op **'bezoek'** focust, ligt het aantal contacten heel wat lager. De vrouwen gaven aan sterk afhankelijk te zijn van de goodwill van de verzorgers en van beschikbare middelen (bv. auto, de mogelijkheid om vervoerskosten te dragen,...). Veel moeders zijn bovendien ver van hun woonplaats opgesloten, waardoor regelmatig bezoek niet mogelijk is (Nuytiens, 2016).

Heel wat gevangenissen organiseren kinderbezoeken, opdat de band tussen ouder en kind behouden kan worden. Uit een studie van Enzinga en Hissel (2010) blijkt echter dat, vooral jonge kinderen, sterk **geïntimideerd** zijn door de gevangenis (bv. tralies, zware metalen deuren, cipiers,…) en het regime. Zij konden met regelmaat en tot in detail vertellen hoe een bezoekprocedure verloopt. In dit opzicht zouden kleinschalige initiatieven, zoals detentiehuizen, een 'veiligere' context kunnen bieden om de hechting tussen moeder en kind te bevorderen.

De afwezigheid van contact met een gedetineerde ouder kan de verwerving van capaciteiten die nodig zijn voor een gezonde lichamelijke, sociaal-emotionele en cognitieve ontwikkeling op de lange termijn belemmeren. Dit kan op zijn beurt resulteren in een levenslange **kwetsbaarheid** voor **psychische aandoeningen** (Besemer, et al., 2019).

Exosysteem - Economische impact op en van ouderlijke detentie

Het *exosysteem* is als het ware een uitbreiding van het mesosysteem en omvat sociale settings waarin de jongere geen rol speelt. Deze settings hebben echter een onrechtstreekse invloed op zijn/haar ontwikkeling. Hieronder verstaan we bv. de werksetting van de primaire verzorger, de manier waarop de gedetineerde ouder zijn/haar detentie ervaart,... (Burnson & Weymouth, 2019).

Jonge kinderen met gedetineerde ouders ervaren vaak **economische deprivatie**. Kinderen die in armoede leven hebben bovendien driemaal zoveel kans om geconfronteerd te worden met ouderlijke detentie, dan kinderen uit hoge inkomensgezinnen (Burnson & Weymouth, 2019).

Materiële deprivatie, veroorzaakt door het verlies van inkomsten van de gedetineerde ouder, kan een impact hebben op de mogelijkheid van het kind om deel te nemen aan sociale activiteiten. Dit kan op zijn beurt bijdragen tot gevoelens van eenzaamheid en verhoogt het risico op uitsluiting (Besemer, et al., 2019).

Macrosysteem - Invloed van de culturele context op het welzijn van 'traliekinderen'

Het *macrosysteem* ten slotte staat voor de **culturele context** waarin de jongere opgroeit. Het gaat dan om het strafrechtelijk systeem, bredere sociale structuren, het armoedebeleid etc (Burnson & Weymouth, 2019). In welke mate zijn kinderen van gedetineerde ouders slachtoffer van stigmatisering binnen de maatschappij? Heerst er een taboe op gevangenschap? Op welke manier tracht het beleid deze kinderen op te vangen?

Studies tonen aan dat een mama achter tralies even zwaar weegt voor een kind als een scheiding. Voor die laatste bestaan er heel wat hulpmiddelen. Traliekinderen zijn vaak een vergeten, onzichtbare groep. Ze krijgen niet de nodige prioriteit vanuit het beleid. Bovendien hebben zij de mogelijkheid niet om zich te verenigen (Devos, 2013). Ligt hier een belangrijk aandachtspunt voor beleidsmakers?

5.3. De psychosociale ontwikkelingstheorie van Erikson - Identiteitsvorming bij pubers en adolescenten

In zijn psychosociale ontwikkelingstheorie, beschouwt Erikson de adolescentie als het stadium van identiteit versus identiteitsverwarring. De jongere maakt een identiteitscrisis door die noodzakelijk is om te groeien als persoon (Timperman, 2017). In deze zoektocht naar een eigen identiteit balanceert de jongere tussen een blijvende sociale en emotionele connectie met de familie, en de ontwikkeling tot een autonoom individu. Kinderen van gedetineerde ouders ondervinden heel wat moeilijkheden op deze weg naar identiteitsvorming. Ze zoeken een blijvende **identificatie** met de ouder, maar niet met diens 'criminaliteit' (Dallaire, Davis & Shlafer, 2019).

Pubers bevinden zich in een levensfase waarin ze op zoek zijn naar wie ze zijn. Ze **projecteren** het probleem dan ook vaak op zichzelf. 'Ik ben zoon of dochter van een gevangene.' Ze vragen zich af wat ze nog waard zijn, of dit hen ook zal overkomen. Kinderen kijken van nature op naar hun ouders, waardoor ze in deze situatie angst ontwikkelen. 'Ben ik dan ook in staat zoiets te doen?' Dit leidt vaak tot aversie t.o.v. zichzelf/het eigen lichaam. Jongeren kunnen hierdoor aan automutilatie doen, experimenteren met drugs,… Niets lijkt voor hen nog zin te hebben (Devos, 2013).

In tegenstelling tot bij jonge kinderen, wordt de invloed van leeftijdsgenoten en vrienden steeds belangrijker tijdens de adolescentie. Adolescenten hechten veel belang aan '**erbij horen**' en aanvaarding vanwege leeftijdsgenoten. Ouderlijke detentie kan een stigmatiserend en isolerend effect hebben op jongeren; vooral in een periode waarin ze intimiteit en vriendschapsrelaties steeds belangrijker vinden. Dergelijke gevoelens van eenzaamheid en stigmatisering (vanwege leeftijdsgenoten, leerkrachten etc.) kunnen een negatieve invloed hebben op schoolprestaties. Een studie toonde o.a. aan dat jongens die geconfronteerd werden met maternale detentie, een hoger risico liepen om vroegtijdig school te verlaten (Dallaire, Davis & Shlafer, 2019).

Jongeren ontwikkelen verschillende **copingmechanismen** om met ouderlijke detentie om te gaan. Een eerste (vermijdende) strategie is *de-identificatie* met de gedetineerde ouder. Tijdens hun contacten met vrienden en leeftijdsgenoten, nemen jongeren afstand van de stress en stigmatisering die gepaard gaat met het hebben van een gedetineerde ouder. Andere jongeren zullen hun ervaringen net normaliseren of minimaliseren. Dit mechanisme wordt ook wel *desensibilisatie* genoemd. Een laatste groep vindt kracht door het behouden van controle over het eigen leven (*strength through control*) (Dallaire, Davis & Shlafer, 2019).

6. Hechting en gezinsperspectief

6.1. Hechting

Hier willen we graag stilstaan bij het belang van hechting tussen moeder en kind in detentie. Wat betekent hechting en waarom is het belangrijk dat er gefocust wordt op een goede band tussen het gezin in een moeder-kindhuis? Wat zijn de gevolgen indien een kind afgesloten van zijn moeder leeft en niet veilig gehecht is?

6.1.1. Hechting - Begripsverheldering

Bowlby, grondlegger van de **hechtingstheorie**, formuleerde 'hechting' als "de dimensie van de relatie tussen verzorger en jong kind die betrekking heeft op de regulering van veiligheid en geborgenheid" (Jacobs, 2002, p.2). Het is een biologisch kenmerk dat zich uitdrukt in de neiging van een pasgeborene om de nabijheid van de moeder op te zoeken. De stimulus van dit hechtingsgedrag is de angst voor separatie met de hechtingsfiguur (Blom & Van Dijk, 2004). De hechting is als het ware de intense gevoelsband die het kind ontwikkelt met de moederfiguur. Bij een veilige hechting ervaart het kind een subjectief gevoel van zekerheid omtrent de fysieke en emotionele beschikbaarheid van de moeder. De hechtingsfiguur vormt een veilige haven van waaruit het kind de wereld kan exploreren (Jacobs, 2002). Gedurende de eerste zes maanden is de hechting tussen moeder en kind cruciaal om later in staat te zijn normale relaties te ontwikkelen. Indien die hechting niet plaatsvindt, zal dit vaak leiden tot onherstelbare schade (Devos, 2013).

Link tussen ouderlijke zorg en (on)veilige hechting

Veilig gehechte kinderen voelen zich voldoende veilig en zeker om op 'ontdekking' te gaan en de wereld rondom hen te verkennen. Ze maken hun wensen rechtstreeks kenbaar aan hun ouders en vrezen er niet voor hun emoties te delen. Dit resulteert op termijn in een affectief gebalanceerde persoonlijkheid waarin geen enkele emotie domineert of onderdrukt wordt (Jacobs, 2002).

Vermijdende kinderen ervaarden meermaals verwerping vanwege de ouderfiguur, voornamelijk op momenten waarop ze troost nodig hadden. Dit leidt ertoe dat zij negatieve emoties, zoals kwaadheid en verdriet, zullen onderdrukken om deze verwerping te vermijden (Jacobs, 2002).

Afwerende kinderen ervaren hun moeder als minimaal of veranderlijk beschikbaar. Hierdoor zullen ze hun gevoelens opblazen en uiten in extreme gedragingen. Ze hopen hiermee de aandacht van hun moeder te bereiken. Een geruststellende omgeving wordt door deze kinderen als bedreigend ervaren, aangezien de moeder hen dan minder aandacht schenkt. Ze nemen een sterk afhankelijke houding aan t.o.v. de moeder (Jacobs, 2002).

Een **gedesorganiseerde hechting** wordt gekenmerkt door onvoldoende respons vanwege de moeder, op de signalen die het kind uit. Er wordt, bij het nemen van beslissingen, geen rekening gehouden met de noden en wensen van het kind. Deze kinderen vertonen contradictoir gedrag, tekenen van verwarring en angst etc. (Jacobs, 2002).

Representaties van hechtingsrelaties van kinderen met gedetineerde moeders toonden aan dat de meeste kinderen een onveilige relatie hadden met hun moeders en verzorgers. De meest voorkomende reacties op de beginnende scheiding zijn verdriet, bezorgdheid, verwarring, boosheid, eenzaamheid, slaapproblemen en ontwikkelingsachteruitgang (Poehlmann, 2005). Kinderen tussen 2 en 6 jaar hebben het meeste risico om nefaste effecten te ervaren in verband met de moederlijk detentie.

In de gelezen bronnen komen een aantal **risicofactoren** naar voor die de kans vergroten op een **onveilige hechting.** Een eerste risicofactor is psychopathologie bij ouders. Kinderen van een depressieve moeder hebben namelijk vaker een onveilige gehechtheidsrelatie. Daarnaast zou middelenmisbruik van de moeder tijdens de zwangerschap ook een gevaar vormen voor de hechting. Dit omdat middelenmisbruik vaak wordt geassocieerd met andere risicofactoren zoals gebrek aan adequate voeding, armoede en psychologische problemen. Ook echtelijke conflicten kunnen leiden tot gedragsproblematieken bij peuters. Indien kinderen te maken hebben gehad met mishandeling is er een grotere kans op onveilige hechting. Dit zou in latere levensfases te zien kunnen zijn door een negatief zelfbeeld, meer agressie, onaangepast sociaal gedrag enz. Daarnaast zijn er nog enkele andere stressoren zoals armoede en lagere sociale klasse, emotionele belasting ouders, fysieke afstraffing en minder steun voor het kind (Jacobs, 2002).

6.1.2. Inzichten vanuit de neurobiologie

De ontwikkeling van het sociale brein wordt grotendeels bepaald door de omgeving. Gedurende de eerste levensjaren bestaat die 'omgeving' voornamelijk uit de ouders/verzorgers van het kind. Vanuit **neurobiologische** hoek werden reeds heel wat inzichten gepubliceerd die het belang aantonen van gehechtheidsrelaties (in de vroege kinderjaren) voor het gedrag en de verdere ontwikkeling van kinderen (Naber, 2019).

Bij de geboorte zijn de **basisstructuren** in het brein aanwezig. Bepaalde structuren zijn nog niet **functioneel** en komen pas tot ontwikkeling in interactie met de omgeving. Kinderen worden hulpeloos en afhankelijk geboren. Ze zijn aangewezen op de verzorging van anderen. Deze eerste ervaringen op sociaal gebied vormen a.h.w. de blauwdruk voor verdere verwachtingspatronen over de kwaliteit van sociale relaties (Naber, 2019).

Kinderen met een **veilige gehechtheidsrelatie** zullen vertrouwen ontwikkelen in zichzelf en in de ander. De positieve ervaringen met hun verzorgers leiden ertoe dat deze kinderen gemakkelijker contact zullen zoeken met anderen, wat hen nog meer leerkansen biedt op sociaal gebied. Ze ervaren dat ze de moeite waard zijn om aandacht en energie in te steken en zullen zich dan ook makkelijker openstellen in relaties. Kinderen met een **onveilige gehechtheidsrelatie** zullen daarentegen eerder een vermijdende en afwachtende houding aannemen t.o.v. 'de ander'. Ze hebben relatief weinig vertrouwen in zichzelf en in hun omgeving. We kunnen dus besluiten dat sociale ervaringen in de vroege kinderjaren een behoorlijke invloed hebben op het dagelijks functioneren. Hoe beter de kwaliteit van sociale interacties in de vroege jeugd, hoe beter het brein zich kan ontwikkelen en hoe vaardiger men wordt in sociale interacties (Naber, 2019).

Hieronder staan we even stil bij neurobiologische perspectieven op gehechtheidsrelaties die het belang aantonen van een veilige hechting voor het dagelijks functioneren.

*Ontwikkeling van het **stresssysteem***

Het kind wordt geboren met de HPA-as, ook wel de stress-as genoemd. Deze produceert het hormoon cortisol. Dit hormoon heeft een sturende werking op organen en het brein. Tijdens de zwangerschap reguleert de placenta de werking van de schadelijke effecten van dit stresshormoon. Op het moment van de geboorte valt deze regulatie weg en is het kind nog niet zelf in staat tot het reguleren van de HPA-as (stressregulatiesysteem is nog niet aanwezig). Het is hiervoor dus afhankelijk van zijn omgeving, nl. de ouders/verzorgers. Wanneer ouders voorspelbaar, liefdevol en betrouwbaar reageren op signalen die het kind uitbrengt, voelt het kind zich veilig. Hierdoor neemt de stress bij het kind af. Het kind heeft vertrouwen in zijn omgeving, waardoor het stressregulatiesysteem optimaal kan ontwikkelen. Het ontbreken van een veilige hechting, kan leiden tot ontregeling van het **stressregulatiesysteem**, waardoor het kind meer kans heeft op het ontwikkelen van een stressgerelateerde psychopathologie (Naber, 2019).

Oxytocine

Mensen maken **oxytocine** aan, een hormoon dat vrijkomt wanneer mensen elkaar aanraken of knuffelen. De hoeveelheid van dit hormoon is het grootst bij moeders en pasgeboren baby's. Indien deze laatste na de geboorte onmiddellijk bij hun moeders weggehaald worden, wordt dit hormoon niet geactiveerd. Dan blijkt het achteraf veel moeilijker zijn om deze band te herstellen (Devos, 2013).

Veilige gehechtheidsrelaties gaan gepaard met een hoog oxytocine-niveau. Deze oxytocinestijging zorgt ervoor dat de ervaren stress bij het kind vermindert. Het kind zal de ander' als minder bedreigend ervaren. Deze kinderen zullen later dan ook vaker evenwichtige relaties hebben en de aanwezigheid van anderen opzoeken (Naber, 2019).

Impact van basisverhouding van neurotransmitters op de persoonlijkheid
Gedurende het eerste levensjaar wordt er in de hersenen (mede onder invloed van de omgeving) een bepaalde **basisverhouding aan neurotransmitters** samengesteld. Deze samenstelling bepaalt mee de persoonlijkheid van het individu, alsook het 'basisgevoel' waarmee men 'de ander' tegemoet treedt. Een veilige hechting leidt tot een optimale verhouding tussen neurotransmitters (dopamine, oxytocine, serotonine). Dit zorgt ervoor dat het kind zich met een veilig en positief basisgevoel openstelt naar anderen toe. Het kind voelt zich veerkrachtig, kan zich beter inleven in de ander, komt tot een beter emotieregulatie en kan beter met stress omgaan. Kinderen met een onveilige gehechtheidsrelatie zullen daarentegen dit 'onveilige' basisgevoel meedragen in hun sociale relaties. Hun veerkracht is kleiner, waardoor ze een verhoogd risico lopen op bepaalde psychopathologieën (Naber, 2019).

6.1.3. Intergenerationele impact op het hechtingsproces

Het hechtingsvermogen wordt intergenerationeel doorgegeven. Wie zelf een moeilijke band met zijn/haar ouders had, zal ook moeite hebben om een hechte band te ontwikkelen met de eigen kinderen. Indien men nooit het gevoel van veiligheid heeft gekend binnen de ouder-kindrelatie, zal men onzeker opgroeien en niet in staat zijn eigen kinderen dit gevoel te bieden. Anderen worden net overbeschermende ouders, die hun kind geen enkele ruimte geven om zich te ontwikkelen. Wie zelf het slachtoffer is geweest van misbruik, zal zich als ouder vaak onverschillig gedragen. Men heeft het gevoel dat niemand te vertrouwen is en wijst iedereen af (Devos, 2013).

6.2. Gezinsperspectief

Detentie van een familielid heeft een sterke impact op het emotionele, sociale en economische leven van de gezinsleden. In voorgaand hoofdstuk werd reeds uitvoerig stilgestaan bij de impact van ouderlijke detentie op minderjarige kinderen. In dit deel willen we ruimte geven aan het 'bredere' perspectief en vertrekken vanuit de beleving van het gezin als sociaal systeem. Arditti (2012) maakt in haar werk een onderscheid tussen primaire en secundaire effecten van incarceratie op de gezinsleden. **Primaire effecten** komen rechtstreeks voort uit de detentie (bv. traumatische ervaringen gebonden aan de arrestatie). Wanneer men doelt op veranderingen die het gevolg zijn van incarceratie, spreekt men over **secundaire effecten** (bv. economische impact van detentie). In dit hoofdstuk bespreken we beide effecten vanuit het standpunt van het gezin.

Primair effect 1: Een 'ambigu' verlies ten gevolge van de 'psychische' of 'fysieke' afwezigheid van de gedetineerde

Sociaal-psychologische theorieën over verlies en trauma benadrukken dat verlies van een dierbare steeds een 'sociaal verlies' inhoudt. Theoretici doelen hiermee op het verlies van interacties, kameraadschap, liefde, menselijke warmte etc. Verlies van een naast familielid door detentie wordt als een 'ambigu' verlies ervaren.

Dit dubbelzinnige verlies wordt gedefinieerd als een onduidelijk verlies waarbij iemand ofwel fysiek ofwel psychisch afwezig is. Het onderscheidt zich van een 'gewoon' verlies, aangezien er geen duidelijkheid bestaat over het feit of die persoon al dan niet terugkomt, of alles weer zoals voorheen wordt. In het kader van detentie kunnen familieleden de gedetineerde als 'fysiek' afwezig, maar psychisch aanwezig ervaren (bv. het opzetten van de favoriete TV-show van het gedetineerde gezinslid). Omgekeerd kunnen familieleden, voornamelijk tijdens bezoekmomenten of bij vrijlating, de gedetineerde als psychisch afwezig ervaren, hoewel die fysiek aanwezig is. Die psychische afwezigheid kan verklaard worden door dissociatie, emotionele pijnen gerelateerd aan de gevangenschap etc. (Arditti, 2012).

Zoals vermeld, brengt detentie een fysieke scheiding tussen **partners** met zich mee. Deze separatie kan als bijzonder lastig ervaren worden, aangezien de communicatiemogelijkheden beperkt en strikt geregeld zijn door de penitentiaire instituties. Contacten en gesprekken worden gelimiteerd in duur en frequentie en zijn in bepaalde gevallen onderhevig aan controle. Daarenboven brengt deze scheiding vaak angst met zich mee. De gedetineerde dierbare wordt vastgehouden in een inrichting die als streng en gevaarlijk wordt beschouwd (Touraut, 2019).

Ook (en vooral) kinderen ervaren de detentie van een ouder als een ingrijpende **traumatische gebeurtenis**. Vaak ondervinden ze, meer dan volwassenen, heel wat moeilijkheden in het omgaan met de onzekerheid die gepaard gaat met ouderlijke detentie. Vele 'traliekinderen' ontwikkelen een posttraumatische stressstoornis. Dit kan zich uiten in slaapproblemen, concentratieproblemen, depressie, angststoornissen, kwaadheid en schuld, flashbacks etc. (Arditti, 2012).

In tegenstelling tot verlies dat het gevolg is van ziekte of overlijden, roept het verlies van een familielid door detentie **zelden sympathie of sociale steun** op. Arditti (2012) vergelijkt het met '*A funeral no one attends*'. Het verlies kan niet openlijk betreurd worden, men moet dit verlies noodgedwongen alleen verwerken. Detentie van een familielid gaat vaak gepaard met gevoelens van schuld en schaamte, waardoor men de situatie 'geheim' tracht te houden. Hierdoor komt men vaak in een sociaal isolement terecht (Arditti, 2012).

Secundair effect 1: Economische gevolgen van detentie voor het gezin

Detentie van een familielid heeft een sterke impact op de financiële situatie van het gezin. Vooreerst is er een daling van inkomsten door het **wegvallen van het inkomen** van het gedetineerde gezinslid (Touraut, 2019). Wanneer de gedetineerde ook nog eens de primaire kostwinner was binnen het gezin, is de impact des te groter. Studies tonen aan dat de 'overblijvende' verzorger, in vele gevallen, zijn/haar job opgeeft gedurende de detentieperiode en sociale bijstand ontvangt (Arditti, 2012). De reeds financieel precaire toestand binnen het gezin gaat er dus nog meer op achteruit.

Naast het verlies van inkomsten, gaat detentie vaak gepaard met een stijging van uitgaven. Gezinsleden van gedetineerden bieden de gedetineerde vaak **praktische (financiële) steun** om de penitentiaire omstandigheden te verzachten. Gevangenen ontvangen, voor hun werk in de gevangenis, vaak net voldoende om te voorzien in hun primaire behoeftes. Familieleden sturen vaak wat geld op, via overschrijvingen, opdat de gedetineerde de huur van de televisie, sigaretten, extraatjes in de kantine etc. kan betalen.

Dit gaat vaak ten koste van de primaire behoeften van de gezinsleden. Daarnaast is er een stijging van de uitgaven gerelateerd aan vervoerskosten voor bezoek, briefwisseling met de gedetineerde, gerechtelijke kosten etc. (Touraut, 2019).

Secundair effect 2: Effecten van detentie op de gezinsdynamiek

Detentie van een gezinslid brengt een sterke verandering teweeg in de **structuur** van het dagelijks leven. De achtergebleven partner wordt extra belast doordat hij/zij als enige verantwoordelijk wordt voor het huishouden, de financiën en opvoedkundige taken (Beyens, Dirkzwager & Korf, 2014). Taken die voorheen onder een gedeelde verantwoordelijkheid vielen, dienen nu enkel en alleen door de overblijvende gezinsleden vervuld te worden. In bepaalde gezinnen treedt parentificatie op. Door veranderingen in de gezinsstructuur, neemt het kind vaak de rol (of rollen) van de gedetineerde ouder over. Vaak passen deze verantwoordelijkheden niet bij de leeftijd en ontwikkeling van het kind (Furniere, 2010).

De **relatie tussen het kind en de overblijvende verzorger** wordt sterk beïnvloed door de detentie van het gezinslid. Uit een studie van Arditti (2012) blijkt dat 11% van de 'achterblijvende' verzorgers minder tijd spendeert met zijn/haar kinderen sinds de detentie van de partner. 28% daarentegen gaf aan meer tijd met de kinderen door te brengen. Dit laatste kan verklaard worden door het jobverlies van de niet-gedetineerde verzorger (zie economische gevolgen van detentie). De implicaties van de toegenomen tijd gespendeerd met kinderen, is afhankelijk van de kwaliteit van het ouderschap. In geval van goede verzorging draagt dit bij tot een gunstige ontwikkeling van het kind. Veel studies tonen echter aan dat ouderlijke detentie meestal gepaard gaat met gezinsinstabiliteit en een gebrek aan kwaliteitsvol ouderschap (Arditti, 2012).

De **verzorgers** van kinderen met een voorgeschiedenis van ouderlijke, en in het bijzonder maternale, detentie hebben vaker geestelijke en fysieke gezondheidsproblemen, verslavingsproblematieken, hogere stressniveaus etc. Vaak is er binnen deze gezinnen een gebrek aan ouderlijk toezicht en kenmerkt de opvoeding zich door een harde bestraffende discipline. De 'overblijvende' verzorgers zijn meestal, zowel fysiek, emotioneel als financieel onvoorbereid voor het opnemen van deze ouderlijke verantwoordelijkheden (Arditti, 2012).

Secundair effect 3: Impact van detentie op de fysieke en psychische gezondheid van gezinsleden

In haar werk *L'expérience carcérale élargie*, beschrijft sociologe Caroline Touraut (2019) de impact van detentie op het emotioneel welzijn van familieleden. Uit casussen, opgenomen in haar werk, blijkt dat naasten eveneens een gevoel van **'opsluiting'** ervaren. Bepaalden geven aan 'veroordeeld' te zijn tot het wachten op de vrijlating van hun gedetineerde gezinslid, of 'veroordeeld' te zijn tot contacten (bv. tijdens bezoekmomenten) met penitentiaire instituties. Deze symbolische opsluiting wordt ook wel ***secondary prisonization*** genoemd. Gezinsleden voelen zich noch volledig vrij, noch volledig opgesloten. De detentie van een dierbare heeft een diepgaande invloed op het sociale leven van de gezinsleden, op hun routines en prioriteiten etc. Vaak cijferen ze zichzelf weg om het leven van de gedetineerde zo aangenaam mogelijk te maken. Hun leven staat a.h.w. in het teken van de detentie (Arditti, 2012).

In het kader van '*second prisonization'*, willen we ook stilstaan bij '***the visitation paradox***' (Arditti, 2012). Detentie van een familielid gaat (in de meeste gevallen) gepaard met een persoonlijke confrontatie met het gevangeniswezen, nl. tijdens bezoekmomenten. Een gevangenis binnentreden is nooit vanzelfsprekend, zeker gedurende de eerste bezoekmomenten (Touraut, 2019). Ondanks het feit dat bezoek als moderator kan dienen bij de aanpassing van kinderen aan de situatie, is er ook de mogelijkheid dat bezoek als context dient voor proximale traumatische herinneringen. Dit wil zeggen, bezoek kan zeer pijnlijke emoties opwekken bij familieleden, en in het bijzonder bij kinderen, waarbij de traumatische scheiding van de ouder opnieuw wordt beleefd. Daarnaast kan dit bezoek sommige familieleden meer ten goede komen dan anderen. Familiebezoek kan de sociale herintegratie van de dader-ouder vergemakkelijken, maar het verankert het gezin ook steviger in het 'penitentiaire' leven van de gedetineerde. Frequent contact vergroot namelijk het bereik en de intensiteit van de invloed van het gevangenisapparaat op het gezin, wat wordt aangeduid als '*secondary prisonization*'. Bezoek is dus zowel een context voor verbinding als een aanleiding voor emotionele pijnen – daarin schuilt de paradox (Arditti, 2012).

Detentie van een naaste heeft een opmerkelijke weerslag op de, zowel **fysieke als psychische gezondheid** van gezinsleden. Uit onderzoek blijkt dat incarceratie van een naaste in vele gevallen een verslechtering van de gezondheid met zich meebrengt. De meest voorkomende symptomen zijn vermoeidheid, angst, het ontwikkelen van slaapstoornissen, excessief gewichtsverlies of -toename, angstaanvallen, problemen met de bloeddruk etc (Touraut, 2019).

Ten slotte is er ook nog '**identitaire beproeving**' die nabije gezinsleden van gedetineerden doormaken. Het in vraag stellen van de eigen identiteit kan verschillende oorzaken hebben. Gezinsleden hebben vaak, voorafgaand aan en gedurende de detentie, vernederende situaties meegemaakt, zijn het slachtoffer van stigmatisering etc. Daarnaast kan hun zelfbeeld ook aangetast worden door de ontdekking van de feiten die hun dierbare pleegde (Touraut, 2019).

Secundair effect 4: Sociale stigmatisering en invloed op sociale relaties

Op sociaal vlak ondervinden gezinsleden van gedetineerden heel wat barrières die participatie aan het maatschappelijk leven bemoeilijken. Ze worden geconfronteerd met **stigmatisering**, wat resulteert in een relationele kwetsbaarheid (Touraut, 2019).

Opsluiting van een ouder leidt vaak tot 'onvrijwillige' eenoudergezinnen, vooral in geval van opsluiting van de vader. In andere contexten van verlies, zoals overlijden of militaire inzet, wordt de onvrijwilligheid van het alleenstaand ouderschap met sympathie beantwoord. Deze laatste kunnen rekenen op sociale steun en begrip, formele ondersteuning vanwege sociale instituties etc. Voor gezinnen van gedetineerden bestaat daarentegen weinig tot geen overheidssteun of formele erkenning. Het aanzienlijk verlies, opgetreden in het gezin, drukt zwaar op het welzijn van de kinderen. De 'gevangenisweduwe' en haar kinderen worden belangrijke vormen van sociale steun ontzegd (Arditti, 2012).

Gezinnen, met name partners van gedetineerden, worden door de samenleving niet als onberispelijk beschouwd. Sommigen krijgen zelfs een deel van de **schuld** op hen toegestoken vanwege het sociaal stigma en de gemeenschappelijke perceptie dat de familie op de hoogte was van of heeft bijgedragen aan de criminele activiteit.

Vrouwen van een gedetineerde dader worden door de maatschappij vaak als 'potentieel bedreigend' geïdentificeerd (Arditti, 2012). Dit alles leidt ertoe dat het gezin zich steeds meer zal isoleren om niet geconfronteerd te worden met deze stigmatiserende uitingen. Deze gezinnen komen in een negatieve spiraal terecht, die leidt tot isolatie en het wegvallen van het (reeds beperkte) sociale netwerk.

De detentieperiode kan een aanzienlijk effect hebben op **relatievorming en -ontbinding**. Vele onderzoeken laten zien dat partnerrelaties vóór detentie reeds problematisch waren. Uit recent onderzoek, waarbij selectie-effecten werden weggefilterd, blijkt echter dat personen die in detentie hebben gezeten, een grotere kans hebben om te scheiden (Beyens, Dirkzwager & Korf, 2014). Arditti (2012) toont eveneens aan dat opsluiting van ouders, met name in het geval van opsluiting van de vader, vaak gepaard gaat met frequente veranderingen in romantische relaties van de niet-gedetineerde ouder (meestal de moeder).

7. Verschil tussen kleinschaligheid en grootschaligheid op gedetineerden

Grootschalige gevangenissen worden vaak gekenmerkt door een **koele en harde sfeer**. Door het creëren van kleinere wooneenheden, huizen of appartementen kan het massale aspect enigszins doorbroken worden. Blokken van 200 gedetineerden worden als te groot beschouwd. Daardoor wordt gepleit voor leefeenheden van minimum 15 gedetineerden tot maximum 30.

Uit een onderzoek door vzw De huizen (vzw De Huizen & Liga voor mensenrechten, 2013) valt op dat de deelnemers de 'massale' gevangenis overeenstemmend **afwijzen.** Vanuit gesprekken blijkt dat de omvang van een gevangenis samenhangt met de sfeer binnen diezelfde gevangenis.

De vraag naar kleinschaligheid sluit aan bij bevindingen uit buitenlands onderzoek dat vaststelt dat er een relatie bestaat tussen de omvang van de gevangenis en de kwaliteit van leven in de gevangenis. Uit het Noorse onderzoek van Johnsen & Granheim (2011;2012), waarin 32 gesloten gevangenissen werden vergeleken op het vlak van kwaliteit van leven, blijkt dat kleine gevangenissen (maximum 50 gedetineerden) significant beter scoren op het vlak van levenskwaliteit dan medium (tussen 50 en 100 gedetineerden) en grote gevangenissen (meer dan 100 gedetineerden). Een verklaring die door de auteurs wordt aangedragen voor de **hogere tevredenheid**, is de centralere ligging van de kleinere gevangenissen in de stadscentra. De ligging vergemakkelijkt de contacten met vrienden en familie, waardoor de gedetineerden zich minder geïsoleerd voelen. De ligging en bereikbaarheid wordt ook naar voren gebracht als een belangrijk element om contacten met de buitenwereld te onderhouden. Bereikbaarheid met het openbaar vervoer is cruciaal.

In het boek van vzw De Huizen staat een mooie getuigenis van een gedetineerde die weergeeft op welke manier detentiehuizen een betere invloed hebben op gedetineerden en dus ook hoe kleinschaligheid kan bijdragen aan hun levenskwaliteit.

Hij gaf aan dat gedetineerden die ongeveer dezelfde straf hebben, **samen** kunnen **begeleid** worden door professionelen in plaats van beambten. Die mensen kunnen hen leren hoe ze moeten omgaan met hun moeilijkheden en hoe ze terug in de maatschappij kunnen stappen.

Ook is het nuttig als je als gedetineerde leert werken, studeren, koken, wassen,... Zo leer je dat het leven andere wegen heeft dan de criminele weg. Daarnaast kunnen deze vaardigheden goed van pas komen bij hun re-integratie in de maatschappij. Wanneer er meer ruimte is om enkele vaardigheden te leren wordt hun dagbesteding bovendien functioneler en uitdagender.

Een ander pijnpunt die in de getuigenis aangegeven wordt, is dat gedetineerden nu dicht op elkaar zitten **zonder begeleiding**. Ze hebben geen kennis om in de maatschappij te 'overleven'. Als gedetineerde stap je vol frustraties uit de gevangenis, omdat je in de gevangenis geen dingen hebt geleerd die je helpen eens je vrij komt. Hier worden velen gedemotiveerd van, waardoor de kans op recidive stijgt.

Het **verschil** tussen kleinschaligheid en grootschaligheid **is groot**. Wanneer je in kleine groep leeft zal je een band opbouwen met elkaar en zal de begeleiding veel makkelijker verlopen. Er is meer overzicht en er kan veel aandacht besteed worden aan de noden van de individuen, iets wat in grote gevangenissen niet mogelijk is door de grote druk op het personeel. Druk bij het personeel vertaalt zich dan opnieuw in negatieve gevolgen voor gedetineerden. Bij kleinschalige detentiehuizen is er meer ruimte voor privacy. Dit is heel belangrijk voor de gedetineerden en heeft positieve invloed op hen. Aan een kleinschalig detentiehuis zijn dus meer voordelen verbonden dan aan de propvolle gevangenissen die we vandaag kennen.

8. Alternatieve straffen en tijdsgeest hierrond

In België kunnen de rechters in plaats van een gevangenisstraf, ook andere alternatieve straffen opleggen. Rechters kunnen namelijk een taakstraf opleggen, die bestaat uit een leerstraf en/of een werkstraf. Ook kunnen ze een elektronische straf of een probatiestraf opleggen. Deze verschillende alternatieven leggen we in het komende deel uit.

Een **taakstraf** is een straf die bestaat uit een leerstraf en/of een werkstraf. Hieronder lichten we deze twee soorten alternatieve straffen nog verder toe.

Een **leerstraf** is het verplicht volgen van een cursus of training als alternatieve straf, met de bedoeling er iets van op te steken (Amo Institute of Sciences, 2019), (Encyclo, 2020).

Er bestaat een **aparte dienst** met coördinators voor werkstraffen, namelijk de Omkaderingsdienst Alternatieve Gerechtelijke Maatregelen, afgekort als OAGM (Federale Overheidsdienst Justitie, 2013). Een coördinator van deze dienst ondersteunt meerderjarigen die veroordeeld werden tot het uitvoeren van een x – aantal onbezoldigde werkuren bij wijze van werkstraf, als alternatieve straf. De duur van een werkstraf varieert tussen de 20 en 300 uren (tot 600 uren bij recidive).
De coördinator heeft daarnaast nog andere taken, zoals alle actoren informeren, alle actoren met elkaar in contact brengen, voldoende prestatieplaatsen vinden zodat iedere veroordeelde kan starten met de uitvoering van de werkstraf binnen een redelijke termijn en op een geschikte plaats, dit in overleg met de omkaderingsdienst Alternatieve Gerechtelijke Maatregelen. Als ook signaleert hij moeilijkheden, stelt hij oplossingen voor, volgt en controleert hij de omkaderingsdiensten.

De **werkstraf** kan door een rechter worden uitgesproken voor heel uiteenlopende feiten (zowel wegens het ontbreken van een autoverzekering als voor een diefstal), maar is uitgesloten voor bepaalde feiten (zedenfeiten, doodslag, gijzeling, …).

Deze onbezoldigde prestaties ten voordele van de maatschappij hebben **twee doelen** (Dienst alternatieve gerechtelijke maatregelen, 2018). Deze zijn de persoon zijn/haar verantwoordelijkheid te laten opnemen voor het begane misdrijf en op een symbolische manier de veroorzaakte schade herstellen aan het slachtoffer en de gehele maatschappij (Gemeente Anderlecht, 2020). Daarnaast maakt de nieuwe, positieve werkervaring het mogelijk om de vaardigheden van de betrokkene te (her)waarden. Die kan hij/zij doen voor zichzelf, voor zijn/haar familie en vrienden of voor de maatschappij.

Elektronisch toezicht is een vorm van vrijheidsbeperking en kan door een rechter aan een verdachte of een veroordeelde opgelegd worden. Elektronisch toezicht kan bij voorlopige hechtenis, als alternatief voor de gevangenis, maar ook als autonome straf. De persoon die onder elektronisch toezicht staat, moet op vooraf vastgelegde uren aanwezig zijn op zijn of haar adres. Aan de hand van elektronische middelen, een elektronische enkelband wordt dit gecontroleerd door het Vlaams Centrum Elektronisch Toezicht. De enkelband van verdachten (niet van veroordeelden) wordt ook door een GPS-systeem gevolgd.

In 2019 werden in de Vlaamse Gemeenschap 4.107 nieuwe personen onder elektronisch toezicht geplaatst. Dat is een stijging van 3% ten opzichte van het voorgaande jaar, 2018. Het grootste aantal van deze mensen, 2039 mensen, kreeg een elektronische enkelband, op het einde van hun straf. Zo kunnen ze de laatste paar maanden, het laatste jaar van hun straf thuis uitzitten. In 2019 waren 88,9% van de mensen die een elektronische enkelband kreeg, mannen.

Bij een **probatiestraf** komt of is iemand voorwaardelijk vrij. Deze persoon kan binnen onze landsgrenzen gaan en staan waar hij/zij wil maar moet hierbij enkele probatievoorwaarden volgen.

Aan de hand van verschillende artikels willen we de tijdsgeest omtrent alternatieve straffen weergeven.
Allereerst de mening van Philippe Van Linthout (Terryn, 2018). Hij is onderzoeksrechter in Mechelen en co-voorzitter van de Belgische vereniging voor onderzoeksrechters. Volgens Van Linthout moet het duidelijk zijn, dat wanneer de verschillende soorten alternatieven straffen opgebruikt zijn, dat het dan tijd is voor een andere straf. Hij vertelt: “Laat ons duidelijk zijn, dat een celstraf het laatste redmiddel zou moeten zijn. Maar bij sommige mensen werkt een alternatieve straf gewoon niet. Bij recidivisten bijvoorbeeld moet er op een andere manier ingegrepen worden, moet er zwaarder gestraft kunnen worden. Geef de rechter mogelijkheden als de alternatieven op zijn. Geef dan repressie.”

Ten tweede zijn er, in 2015, twee experten die aangesteld werden door minister van Justitie Koen Geens om het Strafwetboek te helpen hervormen (Decré, 2018). Deze experten weigerden om mee hieraan mee te werken omdat de politiek nog meer repressie wil volgens hen, terwijl ze dit zelf absoluut niet willen. Ze vinden dat een gevangenisstraf het laatste redmiddel moet zijn. "Wij vinden niet dat er een gevangenisstraf moet staan op de laagste categorie van misdrijven - denk maar aan de lichtste vorm van vandalisme of gewelddaden zonder integriteitsaantasting, een duw zonder blauwe plek zeg maar. Maar het is gemakkelijker om aan de burger mee te delen dat er repressie volgt, dan omgekeerd."

Ten derde deed Manu Pintelon in 2018, in het kader van zijn masterproef, onderzoek naar de mening van de burger over detentie en alternatieve gevangenisstraffen (Pintelon, 2018). Eerst polste hij naar hun mening over het huidige gevangeniswezen, dan over het concept transitiehuizen, daarna over het concept detentiehuizen en uiteindelijk over het concept loopplankhuizen. Daaruit kon hij enkele dingen besluiten. Zo vindt 63,8% van de respondenten de gevangenisstraf, zoals die nu in België uitgevoerd wordt, niet het meest optimale systeem om wetsovertreders te straffen. 77% van de respondenten is voorstander van transitiehuizen, en 63,1% is ervan overtuigd dat transitiehuizen voor minder recidive zullen zorgen. Slechts 35% van de respondenten wil een transitiehuis in hun buurt. Hier merken we dat er wel degelijk een “not - in - my - backyard - effect” aanwezig is. Een groot aantal mensen vindt het bouwen van een transitiehuis een goed idee, maar wil het niet of absoluut niet in hun buurt. Het huidige gevangeniswezen kreeg een score van 5,45 op 10, het concept van het transitiehuis kreeg een 6,74 op tien. Hierbij zien we dus een stijging in de mate waarin men tevreden is van beide concepten. Daarnaast is 42,5% van de respondenten aanhanger van detentiehuizen, terwijl 21,3% zich hierover niet kan uitspreken en 36,2% hiervan geen aanhanger is. 85,6% van de respondenten gaat ermee akkoord dat er op basis van de gepleegde feiten, beslist moet worden of een gedetineerde al dan niet geplaatst kan worden in een detentiehuis. Ongeveer bij de helft van de respondenten is hierbij het “not - in - my - backyard - effect” aanwezig.

Als we dit vergelijken met wat we voorheen zagen bij hun mening over het concept transitiehuizen, dan zien we op dit vlak een stijging van ongeveer 10%. In onze enquête willen we ook polsen naar de mening van burgers en het al dan niet openstaan voor dergelijke initiatieven bij de burger in de straat. Er zijn geen gegevens waarbij de respondenten het concept detentiehuizen een score geven op tien.

69,2% van de respondenten gaf aan dat ze voorstander zijn van een loopplankhuis, een detentiehuis voor jonge gedetineerden. Hierbij merken we een stijging van 26,7% ten opzichte van dezelfde vraag bij detentiehuizen. Het concept 'loopplankhuizen' kreeg van de respondenten een score van 5,82 op tien. Als we de drie scores vergelijken, scoort het concept transitiehuis het best, dan het loopplankhuis en uiteindelijk ons huidig gevangeniswezen.
Uit de correlatietabel, die Manu Pintelon maakte (p. 75), blijkt dat er een positief effect is tussen het aantal respondenten dat voorstander is van voorwaardelijke invrijheidstelling en het feit dat er steeds aandacht moet besteed worden aan de terugkeer van de gedetineerden naar de maatschappij (Pintelon, 2018).

Ten vierde namen we ook inzichten mee uit het boek "Zeg maar Henk tegen de chef" (Beyens & Boone, 2013). Van februari 2010 tot 15 december 2016, verbleven 650 Belgische gedetineerden in een Nederlandse gevangenis, in Tilburg. Deze tijdelijke overplaatsing gebeurde omwille van de overbevolking in onze Belgische gevangenissen. In het boek, worden de ervaringen van gedetineerden en personeel met het uitvoeren van het Belgische detentieregime in een Nederlandse inrichting onderzocht. Alsook de consequenties hiervan en de verschillen tussen Nederlandse gedetineerden in Nederlandse gevangenissen en Belgische gedetineerden in een Nederlandse gevangenis. De gevangenis van Tilburg bestaat uit zeven verschillende gebouwen, waar telkens een leefafdeling gehuisvestigd is met groepscellen voor zes tot acht personen. Dit was een grote aanpassing voor de Belgische gedetineerden om met zoveel in één cel te leven. Het samenleven in grote groepscellen heeft daarnaast wel zijn voordelen volgens het onderzoek. Het gezelschap zorgt ervoor dat de tijd sneller vooruitgaat, alsook kunnen ze op gelijk welk moment douchen doordat ze een douche op de kamer hebben. Daarnaast werden er ook veel aanvragen ingediend voor een overplaatsing naar een duocel of monocel. Dit wijst erop dat de groepscellen door velen (eerder) onaangenaam worden ervaren. Deze groepscellen zijn gekenmerkt door een grote ruimte, drie à vier stapelbedden waar elke gedetineerde een televisie aan bevestigd heeft, kasten voor elke gedetineerde, tafel en stoelen, kleine douche, toilet en klein keukentje. Op de derde verdieping, is er een recreatieruimte en gemeenschappelijke keuken per afdeling. Daarnaast zijn er vier afdelingen met een ander regime in de vorm van permanente en semi - permanente bouw, met duocellen en monocellen. In de gevangenis van Tilburg is de aanpak van de cipiers erg verschillend van onze cipiers. Het gevangenispersoneel is opgesplitst in twee groepen, namelijk beveiligingsbeambten die puur instaan voor de bewaking en beveiliging en penitentiaire inrichtingswerkers die instaan voor het aspect "bejegening". Deze laatste leven tussen de gevangen en zijn erg aanspreekbaar. De gedetineerden mogen de penitentiaire inrichtingswerkers aanspreken met hun voornaam. Dit verwijst naar de titel van het boek: "Zeg maar Henk tegen de chef". De gevangenis in Tilburg werkte daarnaast ook met een opendeurensysteem. Zo mochten de gevangenen op bezoek gaan bij andere gevangenen. In tegenstelling tot wat in Belgische gevangenissen het geval was (voor 1 juli 2020), mogen gedetineerden in Tilburg hun eigen kledij en schoeisel dragen, als deze voldoen aan de normen op vlak van hygiëne. Het aspect "bejegening" en het dragen van eigen kledij en schoeisel willen we zeker meenemen naar het concept "detentiehuizen".

Als laatste hebben ook **verschillende politieke partijen** een mening omtrent alternatieve straffen. Hiervoor verwijzen we graag naar punt 2: Ethiek en Politiek.

9. Tijdsgeest tegenover detentie en klassieke gevangenisstraffen

Vandaag worden meer dan ooit mensen in de gevangenis opgesloten. Belgische gevangenissen zitten overvol. Ondanks verschillende pogingen om het aantal gevangenen naar beneden te brengen, zoals korte straffen niet laten uitzitten/enkelband/… blijft het nog steeds veel te druk in de gevangenis. Dit komt niet omdat er meer criminaliteit is. Het komt door de zogenaamde **'punitive turn'** (Vervaet, 2020). Punitiviteit wil zeggen dat er de laatste decennia meer steun gekomen is vanuit de bevolking voor hardere beleidsmaatregelen en zware straffen (Pauwels, 2015). Logische gevolgen van deze overbevolking zijn overbezette cellen, wachtlijsten voor hulp- en dienstverlening, straffeloosheid, werkdruk voor gevangenispersoneel, psychisch onwelzijn,… (Pintelon, 2018).

Manu Pintelon deed in 2018, in het kader van zijn masterproef, onderzoek naar de **mening van de burger** over de rol van detentie. Daaruit kon hij enkele dingen besluiten. De meeste mensen zijn van mening dat de gevangenisstraf, zoals die in België wordt uitgevoerd, niet het ultieme systeem is om delictplegers te straffen. Daarnaast voldoen de gevangenissen niet aan de functie(s) waaraan ze zouden moeten voldoen. Ook is een deel van de bevolking zich ervan bewust dat het opsluiten in de gevangenis zorgt voor een verhoogd risico op recidive én dat een gevangenisstraf veel schade aanbrengt bij gedetineerden.

Wat de **functie** van gevangenisstraffen betreft (re-integratie, vergelding, bescherming maatschappij,…) kunnen we lezen dat bescherming van de maatschappij als voornaamste functie wordt gekozen, naast re-integratie en vergelding. Toch geven burgers aan dat ze het belangrijk vinden dat gedetineerden een aangepaste aanpak krijgen gericht op re-integratie en begeleiding zodat er minder kans op recidive is. Dit staat voor hen echter niet rechtstreeks gelijk aan het feit dat de voornaamste functie van gevangenissen 're-integratie' moet zijn.

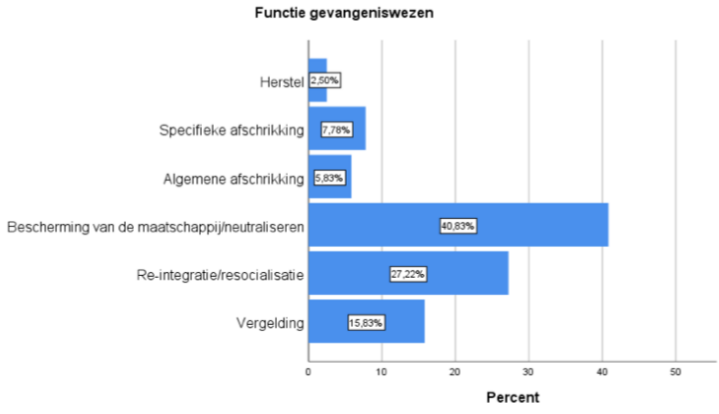

Bron: Pintelon, 2018

Toch blijkt dat er sprake is van een zogenaamde 'punitiviteitskloof'. Dit wil zeggen dat burgers de opgelegde straffen te kort vinden en niet in verhouding zijn met de gepleegde feiten. Vooral als we het hebben over voorwaardelijke invrijheidstelling vinden burgers dat de gedetineerde niet genoeg gestraft wordt. Men is van mening dat gemiddeld 70% van de straf moet uitgezeten worden voor voorwaardelijke vrijlating, anders stuit het rechtssysteem op ongeloof bij burgers.

Er zijn enkele factoren die de **attitude** tegenover straf en straftoemeting van de burger vormen en beïnvloeden: media, sociale contacten, de hoeveelheid informatie over het misdrijf en achtergrondkennis. Dit vormt de publieke opinie voor een groot deel. Die publieke opinie is belangrijk voor onder andere het vertrouwen in rechtsinstellingen in ons land. Wanneer de publieke opinie vindt dat er niet voldoende gestraft wordt, zal hun vertrouwen in de instelling, en dus de legitimiteit dalen. Dit zorgt dan voor de zogenaamde 'punitiviteitskloof' zoals eerder genoemd (Vanderhaeghen, 2013).

10. Gedetineerde VS geïnterneerde personen

Een gedetineerde, een gevangene is iemand die gedwongen in een penitentiair instituut verblijft. Dit kan in afwachting zijn van zijn/haar proces, maar ook voor het uitzitten van een door de rechter opgelegde vrijheidsstraf (Wikipedia, 2020). Afhankelijk van de bewegingsvrijheid voor de gedetineerde zijn er beveiligde (gesloten) inrichtingen, beperkt beveiligde (halfopen) inrichtingen en zeer beperkt beveiligde (open) inrichtingen (Encyclo, 2020).
Daarnaast kan iemand ook gedetineerde worden in afwachting van zijn plaatsing in een voorziening of in afwachting van uitlevering – uitzetting. Vreemdelingen die niet of niet meer legaal in België verblijven kunnen via deze regel uit het land gezet worden (Encyclo, 2020).

In België is internering een **veiligheidsmaatregel** om aan daders met een psychiatrische problematiek de zorg te verstrekken die hun toestand vereist (Geestelijk Gezond Vlaanderen, z.d.).
Een geïnterneerde is iemand die een bepaald misdrijf heeft gepleegd en daarnaast lijdt aan een psychische/psychiatrische stoornis heeft waarbij hij/zij extra zorg nodig heeft waardoor hij/zij niet geschikt is om in een gevangenis te verblijven (FPC, 2020). De geestesstoornis maakt dat de persoon niet in staat is om zijn/haar eigen daden te controleren. Hierdoor wordt deze persoon, na verschillende onderzoeken, ontoerekeningsvatbaar verklaard.
De rechter kan daarom beslissen de betrokkene te interneren (FPC, 2020). Dit doet hij met een dubbel doel: namelijk de maatschappij beschermen en de nodige zorg bieden gericht op een maximaal haalbare vorm van maatschappelijke re-integratie. Hierbij wordt er rekening gehouden met het veiligheidsrisico en de gezondheid van de geïnterneerde persoon. Zo wordt er zorg op maat aangeboden om een menswaardig leven te leiden.

Het is de **Kamer voor de Bescherming van de Maatschappij (KBM)** die bepaalt hoe de interneringsmaatregel wordt uitgevoerd (Geestelijk Gezond Vlaanderen, sd.).

- De KBM kiest de plaats waar de geïnterneerde zal verblijven.
- De KBM kan toestaan dat de geïnterneerde overdag gaat werken, en ’s avonds terug naar de inrichting gaat, of enkele dagen bij familie of vrienden of in een onthaalcentrum kan doorbrengen.
- De KBM kan tijdens de internering beslissen dat de geïnterneerde naar een andere inrichting wordt overgebracht.

De nood aan zorg en het bijhorende beveiligingsniveau bepaalt of een geïnterneerde wordt aangemeld voor een low, medium of high risk instelling.

Om terug een plaats in te nemen in de maatschappij kan de Kamer voor de Bescherming van de Maatschappij de geïnterneerde op **proef vrijlaten**. In dat geval legt de KBM voorwaarden op die moeten nageleefd worden. Worden deze voorwaarden niet nageleefd, of vormt de geïnterneerde voor zichzelf of de maatschappij een gevaar, dan kan de KBM beslissen om de betrokkene opnieuw in een inrichting te laten opnemen. De internering eindigt wanneer de betreffende persoon een nieuw evenwicht gevonden heeft en het risico op nieuwe feiten gedaald is.
De KBM kan een geïnterneerde in een forensisch psychiatrisch centrum plaatsen. Dit is een behandelcentrum met een hoog beveiligingsniveau. FPC Antwerpen en FPC Gent zijn twee forensisch psychiatrische centra waar de volledige behandeling van de patiënten gericht is op het verminderen van risicofactoren en het verkleinen van de kans op recidive (FPC, 2020).

Het uiteindelijke doel van de aangeboden behandelingen is dat de patiënten op een veilige en verantwoorde manier kunnen terugkeren naar de maatschappij, of naar een minder beveiligde omgeving.

Wist je dat… (Geestelijk Gezond Vlaanderen, z.d.)

- Internering geen straf is maar een maatregel die de maatschappij beschermt en de betrokken persoon de nodige zorg verstrekt?
- Internering betekent niet dat iemand doorlopend in een gesloten instelling verblijft? Sommigen verblijven op een halfopen afdeling of wonen zelfstandig, anderen in een psychiatrisch centrum of gevangenis.
- een geïnterneerde persoon die zijn/haar behandeling op een gespecialiseerde afdeling volledig doorloopt, minder kans loopt om te hervallen?
- alcohol of drugs bij veel geïnterneerde personen een belangrijke rol spelen bij het plegen van de feiten?
- internering een maatregel is zonder einddatum? Die kan pas worden opgeheven wanneer de rechter oordeelt dat de psychische toestand voldoende gestabiliseerd is en betrokkene geen gevaar meer betekent voor de maatschappij.
- de grote meerderheid van mensen met een psychische kwetsbaarheid nooit een misdrijf plegen?

Toch is de realiteit niet steeds even 'rooskleurig'. In de eerder beschreven FPC's is niet voldoende plaats waardoor veel geïnterneerden toch in een gewone gevangenis zitten en dus het regime uit de gevangenissen volgt. In 2017 telde België 663 geïnterneerden, waarvan slechts 294 terecht konden in een FPC. (Dumarey, 2017).
Die geïnterneerden krijgen dan meer zorg en aandacht, waardoor andere gedetineerden minder aanbod krijgen tot zorg en aandacht. Dit zorgt vaak voor **moeilijke scenario's**. Ook hier is dus nog werk aan de winkel (Claus, 2018).

We vonden ook enkele getuigenissen van geïnterneerden over hun tijd in de gevangenis, zonder de nodige, aangepaste begeleiding. Hieronder geven we het verhaal van Rita weer (Project Te Gek!?, 2018).

"Ik ben Rita, ik verblijf in Psychiatrisch Centrum Sint - Jan - Baptist, te Zelzate. Het gaat zeer cvah met mij. Ik ben daar graag omdat ik mij daar heel goed thuis voel en begrepen voel. Dat is ooit heel anders geweest. In de gevangenis zat ik niet op mijn plaats, omdat dat geen plaats is voor geïnterneerde mensen die met psychische problemen te kampen hebben en daar geen correcte zorg krijgen, geen correcte opvang en geen toekomstperspectief hebben. Ik draag dat al langer mee, maar er is die depressiviteit, alcohol en een andere verslaving aan de hand geweest. Plus ook het verlies van personen waarmee ik niet kon omgaan, emotionele problemen en dat heeft geleidt tot feiten. De feiten zijn 14 jaar geleden gebeurd, in 2004. Dus dan ben ik in de gevangenis beland en dan ben ik ook afgekickt in de gevangenis zonder enige opvang, zonder enige hulp, een cold - turkey. Het was heel erg, je komt in de hel terecht, je beseft dat je feiten hebt gepleegd en er is niemand die je kan begeleiden. Je hebt cipiers die hun werk heel goed doen maar voor de rest is daar geen opvang. Psychologisch is er geen opvang, enkel een psychiater, die of te wel heel veel verslavende medicatie geeft of te wel helemaal niets. Dan zit je dan in een cel alleen te wijzen. En dan ja, dan wordt het alleen nog maar erger.

Er zijn heel veel mensen die depressief worden en het is niet de eerste keer dat er zelfmoordneigingen, of zelfs zelfdodingen zijn. Bij mij is dat ook aanwezig geweest, gedurende een korte periode. Mijn familie troostte mij. Ik zag ze op dat moment niet maar toch haalde ik er steun uit. Ik kreeg bezoek van vrienden en dat deed mij deugd.
In 2012, ben ik overgegaan naar Sint - Jan - Baptist. En dat was een heel leuke ervaring. Alhoewel dat dat ook niet vanzelfsprekend gaat na zo'n lange periode in de gevangenis. Het was ook wel moeilijk om de eerste keer terug in groep, in de maatschappij te komen. Dat was een aanpassing. De verplaatsing gebeurde in een klein, beschermd wagentje dat beveiligd is, zodat je niet kan ontsnappen van de gevangenis naar de instelling. Dan kom je op een gesloten afdeling terecht, voor een kortere periode. Daarna wordt de vrijheid stelselmatig opgebouwd in die periode.
Sinds 2012 verbleef ik dus in Sint - Jan - Baptist, maar ondertussen ben ik al gevorderd naar beschut wonen. Ik zit al terug in de maatschappij en ik ben aan het werken. En ik heb een heel lange behandeling doorlopen waarin ik heel veel aan mijn problematiek heb kunnen werken, met ondersteuning van een heel goed team op Sint - Jan - Baptist. Het gaat keigoed.
Als ik in de gevangenis had gebleven, had het voor mij niet goed afgelopen. Dan denk ik dat ik gewoon alcoholieker had geweest. En ik denk ook dat veel mensen, die geen opvang krijgen en niet begeleidt worden, hervallen. Omdat ze niet weten wat te doen, van geen hout een pijl weten te maken, nergens terecht kunnen. De regering zou eigenlijk meer moeten investeren in meer personeel, meer centra en betere opvang voor niet alleen geïnterneerden, maar voor gedetineerden zelfs.
Binnen 10 jaar hoop ik dat ik dan gewoon mijn werk nog doe, dat ik alleen woon, dat ik een huisdiertje heb en rustig oud mag worden. Dat alles blijft zoals het nu is, met het verschil dat ik niet meer op beschut wonen zit, maar gewoon dat ik terug in de maatschappij functioneer.

Stel dat de regering luistert: ik heb een mededeling aan de regering: neem het interneringsstelsel echt aux sérieux, doe er wat aan en al het geld dat jullie kwijt zijn aan boetes van het schenden van de mensenrechten, steek dat in nieuwe instellingen, in meer personeel en in een nog betere samenwerking met de psychiatrische centra die er nu bestaan."

11. Wat nadat het kind 3 jaar wordt?

Vanaf de geboorte mag het kind tot 3 jaar bij de moeder in de gevangenis verblijven. Ze verblijven in een aangepaste cel in een aparte vleugel en krijgen **speciale begeleiding**. Gevangenissen waar dit mogelijk zijn: Brugge, Hasselt, Lantin en Vorst. Wanneer het kind 3 jaar is geworden, kan het niet meer in de gevangenis verblijven.

De leeftijd 3 jaar is niet zomaar gekozen. Vanaf deze leeftijd zijn kinderen namelijk schoolplicht. Ze kunnen niet naar school als ze in de gevangenis verblijven.

Volgens Gailliaert M. (Persoonlijke communicatie, 26 oktober 2020) blijkt dat justitie en Welzijnswerk een onderdeel is van het centrum algemeen welzijnswerk. Zij regelen vanaf de geboorte alles in functie van het kind. Zo bereiden ze de overgang al voor vanaf het kind 2 jaar is geworden. Op deze manier is alles geregeld tegen dat het kind 3 jaar wordt. Waar het kind naartoe zal moeten wordt geregeld door enerzijds centrum voor kinderzorg en gezinsondersteuning (CKG) en anderzijds de psychosociale dienst (PSD).

Er zal altijd eerst gekeken worden of de mogelijkheid bestaat dat het kind bij **de vader terecht** kan. Is dit niet mogelijk omdat de vader buiten beeld is, zelf in detentie zit,... dan zal er verder in de familie gekeken worden. Zijn er doopouders, grootouders die hiervoor geschikt zijn, zullen zij de voogdij krijgen. Is dit echter ook niet mogelijk, zal het kind via pleegzorg aan pleegouders worden toegekend.

12. Herstelgericht werken

Binnen deze literatuurstudie willen we ook even stilstaan bij de thema's herstelgericht werken en nazorg. Aangezien deze thema's niet per direct aansluiten bij het onderwerp van onze bachelorproef vonden we het toch belangrijk om deze te integreren in de literatuurstudie. Binnen het gevangeniswezen zien we dat er **vaak probleemgericht gewerkt** wordt, waarbij de focus ligt op het probleem (de dader). Dit in tegenstelling tot de herstelgerichte benadering. Uit onderzoek kunnen we afleiden dat herstelgericht werken een positieve invloed kan hebben op zowel dader, slachtoffer als maatschappij. Om die reden vonden we het belangrijk om deze thema's te verwerken in onze literatuurstudie. In onderstaande tekst worden deze thema's verder besproken.

Gedetineerden worden door middel van een gevangenisstraf uit onze maatschappij gehaald. Tijdens deze detentie wordt er weinig tot niets gedaan aan de '(her)opvoeding van de gedetineerde'. Alle bezuinigingen die de afgelopen decennia werden opgelegd binnen het gevangeniswezen hebben er namelijk voor gezorgd dat er geen ruimte, geld en middelen beschikbaar konden worden gesteld om iets te doen aan een positieve resocialisatie van de gedetineerde. Het resultaat hiervan is dat gedetineerden meestal **slechter dan voorheen** uit detentie komen. Ze hebben vaak geen huisvesting meer, (liefdes)relaties en/of sociaal contact zijn verbroken of het geld is op. Hoewel de maatschappij keihard roept ex-gedetineerden een tweede kans te geven, zien we dit niet in werkelijkheid terugkomen. Het daadwerkelijke aantal werkgevers dat ex-gedetineerden in dienst nemen is uiterst laag. Kortom, er zijn talloze factoren die ertoe kunnen leiden dat ex-gedetineerden (weer) het slechte pad op kunnen gaan.

12.1. Herstelrecht in België: een geslaagd huwelijk

Het herstelrecht is de laatste jaren **in opmars**, dat is een vaststaand gegeven. Dit wordt enerzijds geïllustreerd door de enorme boom binnen de herstelrechtelijke literatuur maar anderzijds door de toename en diversifiëring van herstelrechtelijke programma's in verschillende landen. Het herstelrecht is er bovendien in geslaagd om een plaats te verwerven op de beleidsagenda's van regionale, nationale en supranationale overheden en dit betreft een wereldwijde trend. De Angelsaksische landen zoals Canada, de Verenigde Staten, Nieuw-Zeeland, Australië en het Verenigd Koninkrijk worden gezien als de pionierslanden maar ook België heeft zich duidelijk geprofileerd. We vinden de herstelrechtelijke benadering terug als een belangrijke finaliteit, zowel in beleidsplannen van de Minister van Justitie en van de Gemeenschaps- en gewestregeringen, maar ook in diverse wetgevende initiatieven (D'Huyvetter, 2010).

12.1.1. Van herstelrecht naar herstelgerichte detentie

Herstelgerichte initiatieven werden voor een lange tijd uitsluitend ingericht **buiten de penitentiaire context.** De laatste jaren worden er echter heel wat inspanningen geleverd om na te gaan in welke mate Restorative Justice binnen het gevangeniswezen geïmplementeerd kan worden en in welke mate men tot een herstelgerichte gevangeniscultuur kan komen (D'Huyvetter, 2010).

Restorative Justice (RJ)

De inhoudelijke betekenis van Restorative Justice (RJ) is niet eenduidig af te bakenen. In de internationale literatuur bestaan er namelijk **verschillende opvattingen** over wat er precies onder RJ valt. De gangbare vertaling die in het Nederlands gehanteerd wordt voor RJ is 'herstelrecht'. Twintig jaar geleden was RJ een nauwelijks bekend begrip. Pas in de jaren negentig zien we dat RJ in verschillende landen over de hele wereld werd ingezet. Inmiddels is RJ uitgegroeid tot een belangrijke internationale en prominente beweging. Een van de hoofdredenen hiervoor is dat de focus van deze stroming gericht is op herstel. Doordat de focus bij RJ ligt op herstel heeft het een vruchtbaardere positie te pakken dan de strafrechtelijke procedure die vooral gericht is op straffen en beboeten (Laus, 2013).

De 3 cruciale aspecten van deze beweging:

- Participatie staat centraal
- Herstel staat centraal, zowel op materieel als op belevingsniveau.
- De emoties, ervaringen, behoeften en eigen interpretaties van de betrokken partijen worden bij het herstelrechtelijk proces centraal gesteld.

Restorative Justice kan gezien worden als een **goede ondersteunende aanvulling** op het huidige strafrechtssysteem. Binnen het strafrechtssysteem wordt herstelgerichte detentie gezien als een onderdeel van Restorative Justice (Laus, 2013).

Definiëring 'herstelgerichte detentie'

Wat kunnen we nu verstaan onder een vaag en theoretisch concept als 'herstelgerichte detentie'?

Een herstelgerichte detentie impliceert een inrichting waarbinnen **vrijheid en ruimte** wordt gecreëerd zodat gedetineerden enerzijds verantwoordelijkheid voor hun daden kunnen opnemen en anderzijds kunnen meedenken rond het 'herstel' van de aangetaste relatie tussen zichzelf, slachtoffer en de samenleving. Een herstelgerichte gevangeniscultuur impliceert dat concepten als respect, responsabilisering, openheid, communicatie en participatie centraal komen te staan en dat er een permanent aanbod aan herstelgerichte initiatieven wordt georganiseerd (D'Huyvetter, 2010).

12.1.2. Hersteldriehoek van Zehr

Herstelgerichte detentie moet men dus breder bekijken dan alleen een confrontatie met het slachtoffer. Bij herstelgerichte detentie gaat het om een **compleet nieuwe visie** binnen het detentieklimaat dat zich richt op een hernieuwde harmonieuze band met de samenleving (Laus, 2013).

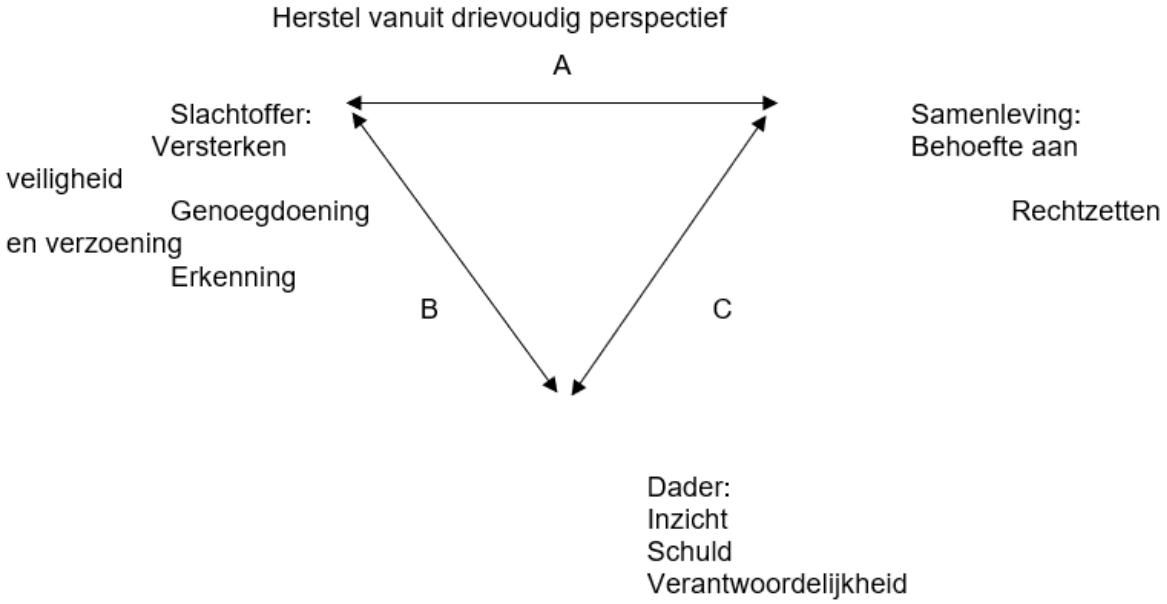

Bron: Laus, 2013

12.2. Kritieken op herstelgerichte detentie

Er worden verschillende punten van kritiek aangehaald op de werking van herstelgerichte detentie. Hieronder worden enkele kritieken op deze herstelgerichte werking beschreven.

Een **eerste punt** van kritiek dat aangehaald wordt richt zich op de grenzen van het herstelrecht. Volgens critici kunnen niet alle delicten op een herstelrechtelijke wijze worden afgedaan. Zij wijzen daarbij op de slachtofferloze delicten, zoals drugs- en milieumisdrijven, oplichting en belastingontduiking. Dit zijn voorbeelden van delicten waarbij niet direct een slachtoffer valt aan te wijzen. Toch tonen verschillende onderzoeken aan dat herstelgerichte detentie wel degelijk wat te bieden heeft zoals bewustwording van het eigen handelen en het overzien van de gevolgen van de daden.

Vanuit de critici wordt een **tweede punt** van kritiek aangehaald. Zij vinden dat de gehele Restorative Justice een hoog 'Nirvana' gehalte heeft. Ze vinden dat het hele RJ verhaal te rooskleurig wordt neergezet waardoor voorstanders van RJ zich blindstaren op een succesverhaal. Critici vragen zich af of RJ hun vooropgestelde doelen wel kan waarmaken omdat zij betwijfelen of gedetineerden wel in staat zijn om tot bezinning en zelfreflectie te komen.

Het **derde punt** van kritiek slaat op de meetbaarheid van het daadwerkelijke herstel in dit soort processen. Onderzoekstechnisch blijft het een zeer ingewikkelde zaak om dit soort effecten op een betrouwbare manier te bepalen.

Een **laatste punt** van kritiek impliceert dat men zich moet blijven realiseren dat niet ieder delict en niet iedere dader is geschikt voor herstelgerichte detentie. Zo zijn er daders die psychisch of mentaal niet in staat zijn om in een herstelgericht proces verantwoordelijkheid op te nemen of daders die absoluut geen spijt hebben van hun daad (Laus, 2013).

13. Nazorg

De gevangenisstraf staat enerzijds in het teken van vergelding en beveiliging van de maatschappij maar anderzijds ook van **resocialisatie.** Veel ex-gedetineerden staan er op de dag van hun ontslag helemaal alleen voor. Ze hebben vaak geen werk, geen woning en geen familie of vrienden om op terug te vallen. Daarom is nazorg voor deze mensen van wezenlijk belang om te voorkomen dat ze niet meteen weer terugvallen in de criminaliteit (Alberda et al., 2010).

Een **belangrijke vraag** die we ons dan kunnen stellen: 'Recidiveren ex-gedetineerden die een nazorgprogramma hebben gevolgd minder dan andere ex-gedetineerden?'. Om een antwoord te kunnen formuleren op deze vraag werd er een onderzoek opgestart. De nazorgorganisaties (uit Nederland) die deelnamen aan het onderzoek waren Exodus, Stichting DOOR, Stichting Moria en Stichting Ontmoeting (Alberda et al., 2010).

Het onderzoek werd onderzocht volgens de methode van de 'recidivemonitor' voor oud-bewoners van de nazorgorganisaties. De resultaten tonen aan dat twee jaar na het verlaten van de nazorgorganisatie 49,3% van de oud-bewoners gerecidiveerd hebben. In de resultaten kon men ook vaststellen dat bewoners die het programma hebben afgemaakt, twee jaar na het vertrek bij de nazorgorganisatie **half zo vaak gerecidiveerd** hebben als bewoners die voortijdig zijn weggestuurd of zelf het programma hebben stopgezet (Alberda et al., 2010).

Een belangrijke conclusie van het onderzoek is dat onder de oud-bewoners van deze vier nazorgorganisaties de geobserveerde recidive lager is dan de voorspelde recidive. Bijkomend kan men besluiten uit het onderzoek dat hoe langer men deelneemt aan het programma, hoe lager de kans op recidive**. Afmakers doen het aanzienlijk beter dan afhakers**. Hieruit kan besloten worden dat nazorg weldegelijk een positieve invloed kan hebben op ex-gedetineerden en dat we als samenleving nog meer moeten inzetten op nazorg(programma's) (Alberda et al., 2010).

Uit een enquête stelt men vast dat een goede nazorg, resocialisatie en re-integratie voor alle (ex-) gedetineerden **belangrijk is voor een vermindering van de recidivekans**. De doelgroep gedetineerde vrouwen met kinderen zijn een groep die een extra dimensie kennen, namelijk hun kinderen en het effect van de detentie op hen. Het spreekt voor zich dat wanneer een ouder in de gevangenis komt, dit gevolgen heeft voor het hele gezin. Dit geldt zowel voor gedetineerde vaders maar nog eens te meer voor gedetineerde moeders. Het valt op dat gedetineerde moeders vaak alleenstaand zijn. De detentie van de moeder heeft dus als gevolg dat de kinderen ergens ondergebracht moeten worden. De rol van de moeder is in de opvoeding vaak groter dan de rol van de vader. Juist daarom hebben gedetineerde moeders een extra beperking bij hun taak als opvoeder. Ze moeten hun relatie met hun kind onderhouden vanop afstand, ze zijn een periode afwezig uit hun gezin, vaak worstelen ze met hun rol als opvoeder en voorbeeldfunctie, etc. Deze ouders kunnen dus wel wat extra hulp en aandacht gebruiken. (Bijlage) nog aanpassen naar bronvermelding!!!

Het is belangrijk dat er na de vrijlating **aandacht** dient te zijn voor de keuzes en ontwikkelingen die de gedetineerde maakt. Hoe deze vorm van aandacht eruit kan zien zou nog bepaald moeten worden tijdens hun detentie. Dit kan tot stand komen door Family Group Conferences of beroep doen op een mentor (vanuit en binnen de inrichting). We zouden ook kunnen denken aan een vrijwilliger van

buitenaf, een zogeheten 'buddy'. Deze vormen van aandacht/ondersteuning kan een houvast bieden om op het rechte pad te blijven, dat er iemand voor hen is/naar hen uitkijkt (Laus, 2013).

Artikel CAW - ervaringsdeskundige

Elk jaar stijgt het aantal mensen die in de gevangenis verblijven in België. In het jaar 2004 zaten 9.249 mensen opgesloten in de gevangenis. Als we 10 jaar later kijken (2014) waren dat er al 11.769. Voor veel mensen lijkt de zaak als afgehandeld nadat een persoon opgesloten wordt en zijn straf moet uitzitten. Dit is in de realiteit niet zo. De meeste gevangenen komen echter weer vrij. In onze samenleving zien we dat ex-gedetineerden weinig medeleven en steun krijgen. Denk hierbij aan de (meestal) weinig financiële middelen, moeilijke zoektocht naar een (t)huis, sociaal netwerk, etc. Ex-gedetineerden moeten vaak vechten om een tweede kans te krijgen (Peeters & Schoofs, 2018).

CAW Antwerpen biedt in verschillende huizen een tijdelijk verblijf met individuele begeleiding voor mannen. Eén van die huizen is De Linde. De Linde is een residentiële opvang van CAW Antwerpen waar thuisloze mannen terecht kunnen. Dit is waar Ronny (ex-gedetineerde) terecht kwam na zijn vrijlating. Ronny heeft een verleden van geweld, gewapende overvallen, dealen en druggebruik. Daardoor belandde Ronny in de gevangenis. Toen hij voor een eerste keer vrijkwam hield hij zich op de vlakte. Hij wilde zijn verloren tijd in de gevangenis inhalen. Toch werd Ronny opnieuw opgepakt. Ronny vertelde: "Toen begon de miserie echt. Ik werd opgepakt voor iets wat ik niet gedaan had. Ik had er niks mee te maken. En dat kon ik moeilijk verkroppen. Omdat ik de overval niet wilde bekennen bij de politie kwam ik uiteindelijk bij een psychiater terecht. Hij besliste om me te interneren, ook omdat ik een slechte reputatie had in verschillende gevangenissen. Volgens het gevangenispersoneel was ik onverbeterbaar. Vroeger kon je tegen zo'n beslissing niet in beroep gaan. Dat is onmenselijk. Nu kan dat gelukkig wel." Hierdoor zat Ronny opnieuw jaren in de gevangenis (Peeters & Schoofs, 2018).

Vanuit de gevangenis schreef Ronny elk opvangtehuis aan om een verblijf te vinden voor wanneer hij vrijkwam. Ronny vertelde: "Ik deed mijn verhaal keer op keer en hoopte dat iemand mij ergens een kans zou geven." Zo kwam Ronny in contact met De Linde. Ronny kwam op proef vrij en kon in De Linde gaan wonen. Ronny vond in De Linde niet enkel een onderdak toen hij vrijkwam, maar ook een thuis. Een verblijf in De Linde betekent echter meer dan iemand een dak boven zijn hoofd geven. In De Linde krijgen mensen de tijd om hun leven terug op orde te brengen. We mogen niet vergeten wat jarenlang in de gevangenis zitten doet met een mens. Je verliest je familie, vrienden haken af, etc. Samen met de bewoners probeert De Linde opnieuw een netwerk op te bouwen en deze te behouden (Peeters & Schoofs, 2018).

Door 20 jaar gevangenschap heeft Ronny heel wat 'detentieschade' opgelopen. Het is niet zo dat Ronny sterker uit de gevangenis is gekomen, integendeel. Hij is heel wantrouwig. Het is belangrijk dat er meer huizen zoals De Linde worden opgericht waar mensen nieuwe kansen krijgen en niet gereduceerd worden tot hun verleden/problematiek. De werknemers van De Linde geloven sterk in het geven van nieuwe kansen. "We geven mensen vertrouwen én blijven naast hen staan als ze mislukken. Als het nodig is, geven we hen een derde en een vierde en zelfs een vijfde kans. In succesverhalen heeft juist het krijgen van kansen op een bepaald moment voor een mentale klik gezorgd." (Peeters & Schoofs, 2018).

14. Conclusie - Detentiehuizen als antwoord op voorgaande problematieken

In voorgaande hoofdstukken werden heel wat problematieken, alsook uitdagingen en mogelijkheden tot verbetering aangekaart. In dit 'samenvattend' deel, willen wij nagaan of (en op welke manieren) detentiehuizen een antwoord kunnen bieden op de problematieken en uitdagingen waarmee ons huidig strafsysteem (en ruimer de samenleving) worstelt.

Allereerst zoomden we in op de organisatie die zich inzet om het initiatief detentiehuizen te realiseren. We konden lezen waarom detentiehuizen belangrijk zijn en op welke drie pijlers deze gebaseerd zijn. Dit was een belangrijke eerste stap om literatuur te lezen, om te kunnen nadenken of deze organisatie wel degelijk een antwoord kan bieden op de verschillende problematieken die we bestudeerden.

Enerzijds heeft detentie een **wezenlijke impact** op de sociaal-emotionele, cognitieve en gedragsmatige ontwikkeling van **kinderen.** Maternale detentie leidt tot een separatie tussen het kind en de moeder (die tevens primaire verzorger van het kind is). De nieuwe leefomgeving waar het kind in terechtkomt kenmerkt zich vaak door instabiliteit. Hierdoor kunnen we besluiten dat het blijvend contact met de moeder zeer belangrijk is. De moeder is echter een 'veilig anker' van waaruit het kind vertrouwen in zichzelf en de ander kan ontwikkelen. Hierdoor is een detentiehuis een goed initiatief om dit blijvend contact te realiseren, aangezien het contact in de huidige penitentiaire instituties bemoeilijkt wordt door de 'procedurele complexiteit'. Detentiehuizen kunnen dus een ombuiging maken en wel aandacht hebben voor de doelgroep 'kinderen', waar tot nog toe weinig voor gedaan wordt. Binnen detentiehuizen kan aan 'coparenting' gedaan worden, waardoor actief ingezet wordt op een goed contact tussen moeder en kind. Daarnaast kunnen we stellen dat kleinschalige detentiehuizen een veiligere context bieden om de hechting tussen moeder en kind te bevorderen. Dit komt omdat er gefocust wordt op 3 pijlers: kleinschaligheid, verankering in de buurt en differentiatie. Toch zorgen niet enkel deze pijlers ervoor dat detentiehuizen een goed idee zijn, ook de huiselijke sfeer die binnen detentiehuizen kan gerealiseerd worden is een pluspunt. In een gevangenis is van deze huiselijke sfeer geen sprake.

Een detentiehuis is niet enkel een goed initiatief om de negatieve invloeden op kinderen te beperken, ook voor de **hechting en het gezinsperspectief** zou een detentiehuis een grote stap in de goede richting zijn. De gelezen bronnen tonen aan dat detentie een grote invloed heeft op de hechting tussen zowel moeder, kind als het gezin. Kinderen met gedetineerde moeders hebben vaker een onveilige relatie met hun moeder en verzorgers. Dit komt omdat deze kinderen vaker in contact komen met een aantal risicofactoren. Ook blijken kinderen van verschillende leeftijden meer of minder risico te lopen op nefaste effecten door moederlijke detentie. Zo lopen kinderen tussen 2 en 6 het meeste risico, omdat bepaalde structuren in het brein op dat moment nog niet functioneel zijn. Deze structuren komen pas ter ontwikkeling door interactie met de omgeving, iets wat bemoeilijkt wordt door detentie.
Kinderen met een onveilige hechtingsrelatie zullen zich afwachtend opstellen t.o.v de ander en hebben weinig vertrouwen in zichzelf/hun omgeving.

Hierdoor kunnen we besluiten dat sociale ervaringen in de vroege kinderjaren een behoorlijke invloed hebben op het dagelijks functioneren van kinderen. Wie zelf een moeilijke band met zijn/haar ouders had, zal ook moeite hebben om een hechte band te ontwikkelen met de eigen kinderen later.
Detentie van een gezinslid heeft niet enkel invloed op het kind, maar ook op het volledige gezin. Detentiehuizen kunnen de mogelijkheid bieden om, op maat, de context te betrekken in hun werking. Hierdoor blijft er verbinding tussen familie en de gedetineerde en blijft de gedetineerde een rol spelen in de opvoeding van het kind. Vervoerskosten kunnen gedrukt worden door de verankering in de buurt waardoor de economische impact op familieleden verminderd wordt. Gezinsleden van een gedetineerde ervaren vaak 'secondary prisonization' (een symbolische opsluiting). Indien detentie georganiseerd wordt in kleinschalige initiatieven, zal het 'gevangenisapparaat' een minder indringende invloed hebben op het gezin. Er wordt dan vooral ingezet op verbinding en heling. De lokale verankering als één van de belangrijkste pijlers van een detentiehuis en kan een positieve invloed hebben op kijk van de samenleving op 'gedetineerden'. Onder het motto 'onbekend is onbemind', wil vzw De Huizen zorgen voor verbinding tussen de samenleving en personen in detentie. Dit zou de stigmatisering van deze doelgroep grotendeels tegengaan. Ook familieleden zouden op die manier minder sociale stigmatisering ervaren en meer sociale steun ontvangen.

Detentieschade is dus een fenomeen dat heel snel op de loer ligt als iemand in detentie terechtkomt. Zoals hierboven beschreven kan een detentiehuis het risico op detentieschade aanzienlijk verkleinen. Door de kleinschaligheid, verankering in de buurt en het bieden van begeleiding op maat, worden gedetineerden binnen een detentiehuis veel minder geconfronteerd met mogelijke schade die verbonden is aan het verblijven in detentie.

Detentiehuizen kunnen ook voor verandering zorgen wat betreft de **scheiding tussen moeder en kind**. In grootschalige gevangenissen kan een kind tot de leeftijd van 3 jaar bij de moeder in detentie verblijven. Hierna moet het kind de gevangenis verlaten en gaat het in een andere omgeving wonen. Binnen een detentiehuis is deze scheiding niet nodig, aangezien hier veel beter kan ingezet worden op de band tussen moeder en kind. Dit zorgt voor minder detentieschade bij zowel moeder als kind en komt dus beide partijen ten goede.

Ook de **politiek** denkt na over detentie. Elke politieke partij heeft een eigen idee over hoe detentie eruit moet zien en over de uitbouw van een alternatieve vorm van detentie, namelijk de detentiehuizen. Uit voorgaande blijkt dat de politieke draagkracht relatief beperkt is voor de verdere uitbouw van detentiehuizen. Bij bepaalde partijen (bv. CD&V) leeft het idee dat een hervorming van de strafuitvoering, zoals we die kennen binnen detentiehuizen, mogelijk is binnen de huidige penitentiaire inrichtingen (gevangenissen). Omdat we relatief weinig informatie hebben gevonden rond hoe een detentiehuis er dient uit te zien volgens verschillende politieke partijen, lijkt het ons een goed idee om politieke partijen op te nemen als doelgroep voor eventuele bevragingen en dat we hierbij dan kunnen vragen naar hun mening rond de inrichting van detentiehuizen.

Wat **ethiek** betreft kunnen we besluiten dat er nog vaak nagedacht en gediscussieerd wordt over detentie, maar dat het wel duidelijk is dat de gevangenisstraf niet dé juiste vorm van detentie is, omdat hier aan zaken zoals liefde en vrede voorbij wordt gegaan. Dit toont aan dat het oprichten van detentiehuizen wel degelijk een goed idee is, om aan de verschillende strafdoelen uit de ethiek te kunnen voldoen.

Ook over de **tijdsgeest tegenover detentie en klassieke gevangenisstraffen** konden we enkele dingen terugvinden en besluiten. De gevangenissen zitten overvol, iets wat niet te wijten valt aan het feit dat er meer criminaliteit is. De oorzaak ligt eerder bij de bevolking die wil dat er harder en effectiever gestraft wordt. Die zogenaamde 'punitive turn' zorgt ervoor dat er teveel mensen opgesloten worden. Toch kunnen we stellen dat de bevolking weet dat de gevangenisstraf niet het ultieme systeem is om te straffen. Men weet dat een gevangenisstraf enkele negatieve gevolgen teweegbrengt, namelijk verhoogd risico op recidive en detentieschade. De re-integratie is belangrijk, maar toch vinden heel wat mensen nog steeds dat de gevangenis vergelding en bescherming van de maatschappij als doel heeft. De media beïnvloedt ook nog in grote mate de publieke opinie, waardoor het misschien zinvol is om na te denken hoe we de mensen op andere gedachten kunnen brengen en hen nog sterker te laten inzien dat er verandering nodig is.

Daarnaast bestaan er in België momenteel al heel wat **alternatieve straffen**, zoals elektronisch toezicht of voorwaardelijke invrijheidsstelling. Dit om de overbevolking in de gevangenissen tegen te gaan. Helaas bieden deze vernieuwingen geen antwoord op het probleem van de overbevolking en lijkt het dus een goed idee om detentiehuizen uit te bouwen waar meer begeleiding kan geboden worden, om op termijn het aantal mensen dat in de gevangenis terechtkomt te kunnen reduceren.

Binnen die begeleiding kan het onderwerp '**herstelgericht werken'** een belangrijke plaats innemen in het traject. Herstel met de maatschappij en slachtoffer kan een belangrijke stap betekenen in de stap naar re-integratie in de maatschappij na detentie. Het kan ervoor zorgen dat een gedetineerde de 2e kans die hij/zij krijgt ten volle benut. Uiteraard moet tijdens de begeleiding van gedetineerden aan meer zaken dan herstel gedacht worden, maar wij vonden dit zelf een belangrijke pijler om bij stil te staan.

Na detentie is ook **nazorg** zeer belangrijk. Het is een belangrijke tussenstap tussen detentie en re-integratie. Nazorg is voor gedetineerden cruciaal om het leven buiten detentie terug op te pikken en de re-integratie zo vlot mogelijk te laten verlopen. Binnen het huidige gevangenissysteem gebeurt het heel vaak dat ex-gedetineerden er alleen voor staan vanaf hun vrijlating. Nazorg kan ervoor zorgen dat ze iets hebben om op terug te vallen, waardoor de vrijlating een succesverhaal kan worden. Binnen detentiehuizen is meer ruimte om deze nazorg te realiseren, iets wat binnen grootschalige gevangenissen niet van toepassing is.

We kunnen dus concluderen dat een **kleinschalige vorm van detentie een positieve invloed heeft op gedetineerden**. In dat deel van de literatuurstudie konden we lezen dat grootschalige gevangenissen vaak worden gekenmerkt door een koele en harde sfeer. De detentiehuizen pleiten daardoor voor leefeenheden van minimum 15 en maximum 30 gedetineerden. Kleinschaligheid kan zo bijdragen aan de levenskwaliteit van gedetineerden. Dit door de verankering in de buurt, waardoor contact met familie vergemakkelijkt wordt. Zo wordt het isolement tegengegaan. Door betere begeleiding leren gedetineerden daarnaast hoe ze moeten omgaan met hun moeilijkheden en hoe ze terug in de maatschappij kunnen stappen. Ook kan binnen deze detentiehuizen meer gefocust worden op het oefenen van bepaalde vaardigheden zoals koken, wassen, studeren, sociale vaardigheden,… Zo leren ze dat het leven andere wegen heeft dan de criminele weg. Deze vaardigheden kunnen goed van pas komen tijdens hun re-integratie, waardoor op zijn beurt de kans op recidive aanzienlijk verlaagd wordt.

De begeleiding die in een detentiehuis mogelijk is, is dus één van de belangrijkste argumenten waarom een detentiehuis een goed idee is. Er wordt meer zorg gedragen voor gedetineerden en de maatschappij zal de vruchten plukken van dit initiatief.

15. Onze mening omtrent 'detentiehuizen' na het schrijven van de literatuurstudie

In het begin van dit rapport staat beschreven wat wij, als groep, vinden over het onderwerp 'detentiehuizen' alvorens we hier literatuur rond lazen. Hierdoor beschrijven we ook hier, na het lezen van heel wat literatuur, wat onze mening is en of die veranderd is.

Eerst en vooral werd het begrip 'detentiehuizen' voor de meesten onder ons duidelijker na het lezen van heel wat informatie. Sommigen hadden er nog nooit van gehoord, voor anderen was het een vaag begrip en door het lezen van literatuur werd ons één en al duidelijk. We kwamen te weten wat het is, waarom het nodig is en waar men vandaag al mee bezig is. Hierdoor zijn we momenteel overtuigd van de positieve bijdrage die deze strafuitvoering kan leveren aan gedetineerden en de samenleving.

De drie pijlers die vzw De Huizen vooropstelt binnen de realisatie van dit project (differentiatie, kleinschaligheid en verankering in de buurt) waren aspecten waar we snel achter stonden. We snapten heel goed van waaruit het idee kwam en vonden het positief dat ze nadenken over de plaats en organisatie van deze detentiehuizen. Zo vinden wij ook dat het traject van een gedetineerde op maat moet gemaakt worden, context betrokken moet worden en dat gedetineerden iets moeten kunnen betekenen voor de buurt/maatschappij. We kunnen dus concluderen dat we ons bewust zijn van de tekortkomingen van het huidige gevangenissysteem en dat hier verandering in nodig is. De literatuurstudie heeft er voor gezorgd dat we minder zwart/wit denken over het bestraffen. Het positieve van detentiehuizen is namelijk dat er een grotere focus is op re-integratie in de maatschappij. Enkele interessante getuigenissen hebben ervoor gezorgd dat we ons beter kunnen inleven. We lazen ook welke invloed detentie heeft op zowel moeder, kind als het gezin. De hechting kan verstoord worden en dit kan ook een grote invloed hebben op het kind later. Van hieruit staan we dus ook zeker achter de visie om een moeder-kindhuis op te starten.

Toch hadden enkelen onder ons nog steeds enkele bedenkingen bij het idee. We stelden ons onder andere vragen bij de haalbaarheid en kostenplaatje van dit alles. We vreesden voor weinig draagvlak van de maatschappij en dat er dus vanuit de bevolking kritiek op zou komen. Deze veronderstellingen hoopten we te kunnen verduidelijken/weerleggen aan de hand van een bevraging bij de bevolking. Dit nam echter niets weg van het feit dat we volledig achter het idee staan en het ook een goed idee vinden om in te zetten op een nieuwe vorm van detentie. Onze bedenkingen hadden louter betrekking op de invoering in de maatschappij.

Een andere belangrijke kanttekening die enkelen onder ons maakten tijdens het overleggen over onze mening, is dat er een onderscheid bestaat tussen zware en niet zware criminelen. Criminelen zoals Marc Dutroux, Kim de Gelder,... maken het iets moeilijker om gedetineerden een tweede kans te geven. Door de ernst van de feiten zijn enkelen onder ons van mening dat voor sommige delictplegers geen plaats is in de maatschappij en dat zij dus geen tweede kans verdienen.

Dit betreft echter de minderheid van de personen die in de gevangenis zit, waardoor er wel heel veel mensen zijn die wél begeleiding en een tweede kans verdienen.

Ook na het lezen van literatuur waren we allemaal nog steeds zeer gemotiveerd om te werken aan een mooi eindresultaat en wilden we nog steeds alles op alles zetten om deze periode zinvol te gebruiken.

We kunnen besluiten dat onze mening wel degelijk veranderd is door kennis op te doen over dit onderwerp, iets wat we zeker kunnen meenemen naar de toekomst als we mensen gaan bevragen.

16. Lessen uit de COVID-19-crisis

Bij dit deel willen we voornamelijk vertrekken vanuit onze eigen beleving, onze 'quarantaine-ervaringen'. Deze waren voor ons de aanzet om stil te staan bij de impact van corona op het gevangeniswezen. We kunnen niet ontkennen dat de COVID-19-crisis een **sterke impact heeft op onze maatschappij**. Crisissen kunnen echter ook de aanleiding vormen tot verandering. Uit het verleden blijkt dat crisissen (bv. revoluties) vaak de motor waren van maatschappelijke veranderingen. Welke lessen kunnen we uit de huidige COVID-19-crisis trekken, op vlak van detentie? Wat vertelt deze maatschappelijke crisis ons over de organisatie van onze penitentiaire instituties?

'Quarantaine in de gevangenis'
Hoe ervaren wij deze crisis? Voor velen onder ons voelen de 'corona-maatregelen' aan als een vorm van vrijheidsberoving. 'In ons kot blijven' is onze dagdagelijkse realiteit geworden. En laten we toegeven, we hebben het er moeilijk mee. En dit is niet zo abnormaal. Mensen zijn sociale wezens, hebben nood aan verbinding en menselijke nabijheid. Laten we van hieruit eens vertrekken om stil te staan bij de vrijheidsberoving als straf, 'quarantaine in de gevangenis'.

In deze onzekere tijden zijn velen onder ons op zoek naar 'houvast', naar een **perspectief.** Structuur aanbrengen in onze dagen helpt hierbij. Een aantal onder ons gaan op zoek naar nieuwe uitdagingen, bv. op vlak van sportprestaties. De buitenlucht opzoeken, een wandeling maken in de natuur, geeft ons een gevoel van rust en vrijheid. Virtuele contacten organiseren met vrienden kan de leegte die we ervaren voor een 'deeltje' opvangen. En gelukkig hebben we nog onze bubbel... Maar stel nu dat je opgesloten zou zitten op een oppervlakte van 10 m^2. Wat als je de buitenlucht niet kunt opzoeken wanneer je wil? Wat als je je eigen kinderen of partner niet eens meer kunt knuffelen? Wat als je er opgesloten zou zitten met mensen waarvoor je zelf niet koos en elk contact met de buitenwereld moet missen? Wat als je slechts 20 minuten per week kreeg om eens te videobellen met je familie? En zo kunnen we nog even doorgaan… Dit is de realiteit waarvoor gedetineerden tijdens de huidige crisis staan.

Ons huidig **gevangenissysteem schiet voorbij aan het idee van de mens als sociaal wezen**. En dit wordt door de huidige maatschappelijk crisis des te duidelijker gemaakt. Wordt het niet tijd om 'straf' op een menselijke manier vorm te geven?

De gevangenis, een kwetsbare organisatie

Als er zich een maatschappelijke crisis voordoet, wordt het 'gevangeniswezen' des te harder getroffen. Een gevangenis is een extra kwetsbare organisatie. Men leeft er dicht op elkaar (o.a. door de overbevolking), waardoor de 'social distancing' moeilijker toegepast kan worden (Dauwe et al., persoonlijke communicatie, 20 november 2020). Daarnaast is het opvallend dat de algemene gezondheidstoestand (zowel fysiek als psychisch) van gedetineerden beduidend slechter is dan die in de samenleving 'buiten' (Hanssens et al., 2015).

Het contact met de thuisbasis missen, weegt voor hen des te zwaarder, aangezien ze al geïsoleerd zitten. Daar waar wij, buiten, meer mogelijkheden hebben (bv. internet, sociale media enz.), zijn gedetineerden volledig **'afgesneden' van de samenleving**. Hulpverleners binnen de gevangenis merken een toegenomen spanning, stress, neerslachtigheid en depressiviteit bij gedetineerden. Het psychisch welzijn gaat zienderogen achteruit, voornamelijk tijdens de tweede lockdown. Ook bij het personeel nemen spanningen toe en stijgt het absenteïsme (Dauwe et al., persoonlijke communicatie, 20 november 2020).

Aangezien gevangenissen grote, logge structuren zijn met **ingewikkelde besluitvormingsprocessen**, werden de maatregelen niet van de ene dag op de andere doorgevoerd. Het gevangeniswezen kwam a.h.w. 'achter' op de maatschappij. Tussen de eerste en tweede golf kenden de gevangenissen ook nauwelijks versoepelingen. Er werd in zeer beperkte mate bezoek toegelaten, maar dit werd al snel weer afgeschaft (Dauwe et al., persoonlijke communicatie, 20 november 2020). We hebben nood aan kleinschalige structuren die de nodige flexibiliteit aan de dag kunnen leggen om met dergelijk crisissen om te gaan.

Reclassering en tijdelijke opschorting van de straf

De coronacrisis leidde ertoe dat de **reclassering** van heel wat gedetineerden op de helling kwam te staan. De toekenning van uitgaansvergunningen en penitentiaire verloven werd teruggeschroefd. Men kon, in het kader van het reclasseringsplan, niet meer naar de VDAB gaan, een woonstichting bezoeken enz. Dit reclasseringsplan is nodig in functie van een vervroegde vrijlating die toegekend wordt door de strafuitvoeringsrechtbank. Gedetineerden die geen woonst, werk etc. kunnen voorleggen aan de strafuitvoeringsrechtbank, maken betrekkelijk weinig kans om vervroegd vrij te komen. Het gevolg hiervan is dat de uitstroom, uit de gevangenissen vertraagt. En dit terwijl er mensen blijven binnenkomen. De **overbevolking** nam nog meer toe, wat leidde tot mensonwaardige omstandigheden (bv. op een matras op de grond slapen, wegens plaatsgebrek) (Dauwe et al., persoonlijke communicatie, 20 november 2020).

Om de overbevolking tijdens de eerste golf van de pandemie tegen te gaan, nam de voormalige minister van Justitie, Koen Geens, maatregelen. Gedetineerden die voldeden aan een aantal voorwaarden, mochten tijdelijk naar buiten gaan. Gedetineerden die een aantal maanden voor hun strafeinde zaten, die regelmatig in verlof gingen,... kwamen in aanmerking. Wie als 'hoog risico-patiënt' werd beschouwd, kwam eveneens in aanmerking voor een **tijdelijke opschorting** van de straf. Een aantal misdrijven werden echter uitgesloten (Dauwe et al., persoonlijke communicatie, 20 november 2020). 508 gedetineerden mochten hun strafuitvoering onderbreken, en nog eens 209 werden vervroegd vrijgelaten. Ook het aantal plaatsingen in voorhechtenis werd beperkt; en nam af met 12% (Notteboom, 2020).

Deze tijdelijke opschorting van de straf vormde voor bepaalde gedetineerden een risico. In een aantal gevallen was men onvoldoende voorbereid op deze tijdelijke vrijlating. Het risico op het 'verbrodden' van het reclasseringsplan is dan relatief hoger. In bepaalde gevangenissen, zoals die van Ruiselede, beschikt men over de middelen om regelmatig contact te houden met deze gedetineerden (bv. via videobellen). Maar niet alle gevangenissen kunnen dit, waardoor gedetineerden zonder begeleiding kwamen te staan (Dauwe et al., persoonlijke communicatie, 20 november 2020).

Mogelijkheid tot videobellen en gratis 0800-lijn

De coronacrisis deed het gevangeniswezen ook zoeken naar 'creatieve' oplossingen om het sociale contact met de thuisbasis van gedetineerden, alsook het contact met externe hulpverleningsinstanties te behouden. **Videobellen** werd mogelijk gemaakt. Er werden laptops ter beschikking gesteld waarmee virtuele bezoeken georganiseerd werden. Dit vormde een voordeel voor mensen die nooit of zeer weinig bezoek krijgen, omwille van verplaatsingsmoeilijkheden. Daarnaast ziet de gedetineerde de huiselijke situatie opnieuw; de thuisbasis. Deze mogelijkheden wil men dan ook trachten te behouden na de coronacrisis (Dauwe et al., persoonlijke communicatie, 20 november 2020). De mogelijkheid tot videocontact mag echter niet iets 'vervangend' worden; het moet een én-én-verhaal blijven (Cool et al., persoonlijke communicatie, 23 november 2020).

Gedurende de eerste lockdown mochten externen, waaronder hulpverleningsdiensten, de gevangenis niet binnen. Om op dit probleem een antwoord te bieden, lanceerde het CAW een **gratis 0800-lijn** voor gedetineerden. Vanuit hun cel konden gedetineerden contact opnemen met het CAW in hun buurt, door hun postcode in te geven. Heel wat gedetineerden zaten immers met praktische vragen omtrent de coronacrisis, hun reclasseringsplan, etc. Daarnaast was het psychosociale aspect zeer belangrijk. Corona had (of heeft) immers een sterke impact op het psychisch welzijn van gedetineerden. Via de gratis 0800-lijn konden ze bij een hulpverlener terecht voor een babbel ("Gratis 0800-nummer voor gedetineerden", 2020). Ook dit wenst het gevangeniswezen te behouden na de coronacrisis; naast het feit dat hulpverleners nog steeds ter plaatse komen.

Conclusie

Wanneer we het gevangeniswezen in het licht van de huidige coronacrisis bekijken, valt op dat deze grote uniforme en logge structuren niet aangepast zijn aan de maatschappelijke crisissen waarmee we dezer tijden (en waarschijnlijk ook de komende jaren zullen) worden geconfronteerd. Er is nood aan flexibiliteit. Kleinschalige detentiehuizen, met een transparante, efficiënte werking kunnen wel de nodige flexibiliteit aan de dag leggen om met deze crisissen (die onze risicomaatschappij kenmerken) om te gaan. Daarnaast nemen we ook een aantal positieve zaken mee uit deze periode, nl. mogelijkheden tot videocontact met het thuisfront en het gratis 0800-nummer, waardoor hulpverleningsinstanties des te toegankelijker worden. Dit mag echter niet uitmonden in een of-of-verhaal. Fysiek contact moet, naast deze virtuele en telefonische contactvormen, blijven voortbestaan.

17. Privaat non-profit of toch winst maken op de kap van sociaal kwetsbaren?

Het masterplan gevangenissen van voormalig minister van justitie Koen Geens was voorzien van een gedifferentieerd detentiebeleid met ook ruimte voor kleinschalige transitiehuizen. Een positieve en langverwachte ontwikkeling in het Belgische penitentiaire beleid, naar aanleiding van eerdere beleidsnota's van vzw De Huizen.
Nadat de wet op 11 juni 2018 aangepast werd verscheen op 30 juli 2018 een **projectoproep in het Staatsblad**. Aangezien het om een beperkt pilootproject voor één jaar ging, werd geopteerd via een subsidie en niet via een overheidsopdracht te werken. Elke geïnteresseerde kandidaat kon een concreet voorstel indienen. Er lagen twee subsidies van 910.000 euro klaar: een voor een Vlaams transitiehuis en een voor Wallonië (Brugnera & Touriel, 2020).
De keuze om te werken via een **openbare aanbesteding**, nam het beleid vooral vanuit budgettaire overwegingen. "Zo gaat dit in een tijd waarin de begroting geen grote investeringen verdraagt. Als een overheid investeert, dan moet ze deze investeringskosten in één keer aftrekken. Ze kan niet afschrijven en moet dus zoeken naar technieken van debudgettering. Het gebouw laten neerpoten door een privépartner en het via een 'leasing' gedurende 25 jaar overdragen, is veel voordeliger" (Geens, 2020).
Een **jury** die was samengesteld uit twee gevangenisdirecteurs, een directielid van het Gevangeniswezen en een niet-stemgerechtigde kabinetsmedewerkster, beoordeelden de 13 projectinzendingen waarvan het overgrote deel van Belgische vzw's was (Brugnera & Touriel, 2020). Het verwonderde ons ook te horen tijdens een interview met Koen Geens, dat de voormalige minister geen invloed heeft op de keuze van de private organisatie. Hijzelf is een principiële tegenstander van de privatisering van de gevangenis.
G4S, de **grootste beveiligingsfirma ter wereld**, kwam als 'winnaar' uit de bus. En dit is helaas niet zo verwonderlijk. Het bedrijf runt reeds opvangcentra voor daklozen en asielzoekers in ons land. Ook de Forensisch Psychiatrische Centra worden uitgebaat door private beveiligingsfirma's, met name Securitas (Brugnera & Touriel, 2020).

Liberale visie op privatisering
Uit een interview met Jasper Pillen (Open Vld) kunnen we besluiten dat de Vlaamse liberalen **niet tegen privatisering** an sich zijn. Waarom zouden we geen beroep doen op expertise die aanwezig is binnen bepaalde organisaties indien dit financieel voordeliger is? Er zijn hier echter enkele voorwaarden aan verbonden zo moet men bijzonder **goed opvolgen** dat de dienstverlening optimaal is. Het moet beter zijn dan hetgeen de staat kan aanbieden. Daarnaast moet de hulpverlening op een efficiënte manier georganiseerd worden.

We kunnen ons scharen achter de liberale visie die ook Jasper Pillen en zijn partij delen. In principe zijn we niet tegen privatisering we zijn er van overtuigd dat er veel know how te vinden is in private organisaties. Waar we echter **niet** mee **akkoord** kunnen gaan is de **uitvoering** en de keuze van private partner.

Uitbesteding kan de kans creëren om de **maatschappelijke betrokkenheid** te verhogen en de maatschappij mee verantwoordelijkheid te laten opnemen voor de strafuitvoering (Devos, 2019). Analoog met systemen zoals onderwijs en gezondheidszorg mag dit echter geen winst nastreven.

Vanwaar de keuze voor G4S?

Wanneer journalisten van Knack trachtten het **gemotiveerde advies** van de jury in te kijken, stuitte men op een 'njet'. De FOD Justitie weigerde deze documenten vrij te geven, gezien deze concurrenten een competitief voordeel konden geven voor mogelijk toekomstige opdracht. Volgens de Commissie Bestuursdocumenten is deze weigering echter onvoldoende gemotiveerd. De FOD Justitie had die passages mogen censureren die onder het uitzonderingsverbod vielen; en de overige passages openbaar kenbaar maken (Brugnera & Touriel, 2020). Wij studenten vinden dat hier absoluut **meer transparantie** vereist is. We kunnen niet als maatschappij beslissen om mensen te straffen, uit de samenleving te verwijderen en vervolgens alles achter gesloten deuren van een private organisatie te laten gebeuren.

Een van de belangrijke argumenten voor de keuze voor G4S, lijkt te liggen in hun **samenwerking met Exodus Nederland**. Deze laatste organisatie heeft namelijk reeds heel wat expertise opgebouwd omtrent de organisatie van detentiehuizen. Maar wat is werkelijk de rol van Exodus in dit verhaal? We stellen vast dat het volledige personeel, werkzaam in de transitiehuizen, op de loonlijst van G4S staat. Wanneer, vier maanden na de officiële bekendmaking en drie maanden voor de opening van het tweede transitiehuis in Edingen, contact werd opgenomen met de directeur van Exodus Nederland, geeft deze laatste aan niet op de hoogte te zijn dat deze beslissing reeds genomen werd (Brugnera & Touriel, 2020). Is er dan wel sprake van een degelijke samenwerking?

Een ander argument bevindt zich op budgettair niveau. De jury verwachtte van de kandidaten dat ze snel en op eigen kracht een **gebouw** kunnen financieren. Kleinschalige vzw's werden dus bij voorbaat uitgesloten… Zij rekenden veelal op financiële hulp van de overheid. Voor die kleine organisaties werden de financiële vereisten een obstakel om mee te dingen naar dit project. Naast investeringskosten, bleek de **dagprijs** bij de private organisatie G4S ook een stuk goedkoper (Brugnera & Touriel, 2020). Maar stuit deze economische logica niet op haar grenzen wanneer we de effecten op lange termijn in rekening brengen? Zo blijkt, uit onderzoek, dat uitbating door private profit-organisaties leidt tot verhoogde recidivecijfers. Naast de opvangkosten die recidive veroorzaakt, brengt deze ook maatschappelijke en sociale kosten met zich mee (bv. misdaden, ontwrichte gezinnen, lichamelijke schade, werkloosheid, menselijk leed enz.) (Brugnera & Touriel, 2020).

Gevaren gekoppeld aan de privatisering

Het uitbesteden van een essentiële kerntaak van de overheid aan de private sector is niet zonder gevaren. Ten eerste moet er opgepast worden met de '**toegangspoort'** en de **selectiecriteria** die de organisatie hanteert. Er bestaat een gevaar voor selectie, waarbij de 'makkelijkste' profielen worden gekozen, omdat er bij hen een grotere kans op succes is. Het kan zijn dat men beslist op basis van wie het meest kans heeft om succesvol uit te stromen wie in aanmerking komt voor een verblijf in een transitie- of detentiehuis. Hierdoor zijn er heel wat gedetineerden die door de mazen van het net vallen, waaronder diegene die misschien het meest nodig hebben aan een aanklampende begeleiding (B. Segers, persoonlijke communicatie, 27 november 2020).

Vanuit alle hoeken uit het werkveld klinkt bezorgdheid omtrent de keuze voor een organisatie die binnen hun andere projecten doelt op winst. De directeur Bart Claes verklaart met dit project break

even te willen draaien en een maatschappelijke meerwaarde te betekenen (Brugnera & Touriel, 2020). Wij hebben toch wel sterk onze twijfels bij deze motivatie en worden hier in bijgestaan door professionals uit het werkveld, **moreel onverantwoord** klinkt het daar. We mogen niet blind zijn voor de illusie dat de organisatie desondanks hun vermeende motivatie van maatschappelijke meerwaarde op lange **termijn winst** zal willen boeken. We zien de kans reëel dat er hierbij bespaard zal worden op dienstverlening en personeel. Waar houdt de ideologie van een detentiehuis dan nog voet aan de grond? Ook Ben Segers (Sp.a) deelt deze mening: "als bepaalde actoren op die manier een nieuw terrein betreden, gaan ze in een latere fase meer dergelijke opdrachten binnenhalen. Als dan de **kwaliteit** op de dienstverlening verminderd, zitten we wel echt met de gebakken peren. Ik kan me voorstellen dat het nu in deze eerste fase heel goed gaat, maar dat wil daarom niet zeggen dat het in het vervolg ook zo zal zijn", aldus Segers.
Een organisatie die winst wil maken, is gebaat bij langere straffen en toenemende recidive. En laat dit nu net hetgene zijn wat een zinvolle strafuitvoering wenst te voorkomen. Hebben transitiehuizen, gericht op een betere re-integratie in de maatschappij, baat bij commercialisering? Het antwoord is ons nogal duidelijk (Brugnera & Touriel, 2020).

Evaluatie

Ben Segers vroeg in de kamer van volksvertegenwoordigers hoe de controle op transitiehuizen is geregeld. Geens lichtte toe dat het DG EPI **controles** uitvoert. Daarnaast is het vertegenwoordigd in een stuurgroep die op de ontwikkeling van de transitiehuizen toeziet. Ten slotte wordt er via periodieke rapportages een controle uitgevoerd. Daarnaast is natuurlijk de basiswet betreffende het gevangeniswezen van toepassing en is er toezicht mogelijk door de bevoegde instanties, zoals onder meer het CPT, de Federale Ombudsdienst en de Centrale Toezichtsraad voor het Gevangeniswezen (Belgische kamer van volksvertegenwoordigers, 2019). We hebben intensief gezocht naar een **verslag** of enige vorm van communicatie naar de buitenwereld. Dit blijkt echter **afwezig**, hierdoor hebben we geen weet van hoe het er in zo'n detentiehuis aan toe gaat. We willen absoluut het belang hiervan drukken.
Mirella Dysers adviseur van minister van justitie Vincent Van Quickenborne vertelde ons in een interview dat de **evaluatie** voorzien na één jaar binnen de eerste maanden gepland staat. Afhankelijk hiervan zal beslist worden als men al dan niet met G4S en de private sector in het algemeen zal verdergaan.
Persoonlijk staan we **kritisch** tegenover deze evaluatie. We lieten ons vertellen door voormalig minister van justitie Koen Geens dat het niet eenvoudig is om op die transitiehuizen hetzelfde toezicht uit te oefenen als in een overheidsinstelling. Dit omdat je juist met een private partner zit die voor een gedeelte aan de normale hiërarchische structuren ontsnapt.
Als blijkt dat de evaluatie te wensen overlaat hopen we dat er een verandering in de uitvoering komt en geen stopzetting. We hopen dat de mogelijks slechte uitvoering niet zorgt dat het kind met het badwater wordt weggegooid. En dat een slechte commercialisering geen blijvende **stempel** drukt op het verdere beleid.
Als blijkt dat de evaluatie dan wel positief is, kan het aanleiding geven voor private organisaties om dit territorium verder in te palmen. Als private organisaties overal voet tussen de deur krijgen dreigt het gevaar op een **monopolie** waar de overheid buiten spel wordt gezet

G4S in het buitenland

De Britse overheid besloot na een **vernietigend rapport** de gevangenis gerund door G4S weer in eigen handen te nemen. In het rapport was onder anderen te lezen hoe instabiel, onveilig en vies de situatie was. De bewaking verloor de controle over verschillende vleugels door bezuinigingen in het beveiligingspersoneel. De gevangenen leefden bovendien in mensonwaardige omstandigheden (slapen zonder matras) (NOS, 2018).

Het blijft echter niet bij dit ene voorbeeld. In 2001 werd in Zuid-Afrika De Mangaung-gevangenis geopend als de eerste private penitentiaire institutie. Dit werd uitgebaat door de Britse multinational G4S. De meest humane behandeling en de beste faciliteiten voor de laagste prijs beloofde G4S voor zo'n 3.000 gedetineerden. **Verkooppraatjes** bleek achteraf. Uitgelekte bewakingsvideo's en getuigenissen van bewakers en voormalige gevangenen brengen verhalen van **buitensporig geweld**, verwaarlozing en **marteling** aan het licht. Bewakers worden onderbetaald, overwerkt en vrezen elke dag voor hun leven. Gevangenen zijn een bron van inkomsten, dus re-integratie is geen prioriteit (van Velzen, van Velzen, 2019).

Dit verkooppraatje klinkt ons bekend in de oren, welke situaties zullen wij voorgeschoteld krijgen als de overheid haar essentiële kerntaken uitbesteedt aan machtige internationale bedrijven? We betreuren sterk de keuze van onze overheid om in zee te gaan met een organisatie die in het buitenland bekend staat omwille van **schending van de mensenrechten**.

Rekening houdend met dit alles zijn we niet tegen privatisering an sich. We zullen ons echter blijven verzetten tegen de keuze van private profit organisatie. We mogen geen winst maken op de kap van sociaal kwetsbaren.

DEEL II - Praktijkonderzoek

Toen we begonnen aan het project en informatie opzochten, werd tijdens onze gesprekken samen al snel duidelijk dat we heel graag bevragingen bij verschillende doelgroepen wilden doen, om zo aanbevelingen te kunnen doen aan vzw De Huizen. We waren het snel eens over 4 doelgroepen en wilden daarnaast ook graag onze eigen ervaring met de huidige pandemie en quarantaine delen. De quarantaine wilden we hierbij betrekken, omdat we hierdoor wel een idee gekregen hebben hoe het is om opgesloten te zitten. Quarantaine is niet hetzelfde als een gevangenisstraf, maar toch vonden we het zinvol om onze ervaringen te delen en ons voor te stellen hoe het is als je jarenlang achter tralies zit.

Volgende doelgroepen wilden we graag bevragen aan de hand van enquêtes of interviews:

1. Burgers
2. Politici
3. (ex-)gedetineerden
4. Andere individuen

Voor het realiseren van deze verschillende bevragingen, verdeelden we ons in subgroepen per 2. Elk kreeg een doelgroep toegewezen en werd dan verantwoordelijk voor dit onderdeel. Uiteraard werd er nog steeds gecommuniceerd met de volledige groep, onze promotors en onze docent. Vooraleer vragen en mails de wereld in gestuurd werden, vroeg elk van ons eerst feedback aan de groep, onze promotors en onze docent. Zo konden we telkens de nodige aanpassingen doen om zo de kwaliteit van onze vragen en dergelijke zo hoog mogelijk te houden, om zo tot goede resultaten te komen. Hieronder werd per doelgroep beschreven wie we willen bevragen, wat we wilden bevragen en wat voor vragen gesteld werden aan elke doelgroep.

1. Burgers

Met burger bedoelen we **de man en de vrouw in de straat**. Omdat dit een zeer grote groep is, besloten we om voor deze doelgroep een online enquête uit te werken. op die manier kunnen we op een efficiënte manier een groot aantal mensen bevragen en deze resultaten op een correcte manier verwerken. We kozen om verschillende redenen voor deze onderzoeksmethode:

- Een online enquête is de beste methode om veel mensen op een korte tijd te bereiken.
- Door Covid-19 was deze methode de beste optie om veel mensen te bereiken zonder fysiek contact te moeten hebben.
- Een online enquête is laagdrempelig. De respondent kan deze invullen wanneer hij/zij wilt, er is geen verplichting en duurt niet lang (in vergelijking met een interview).

De **minimumleeftijd** om deel te nemen aan deze enquête was **18 jaar**. Dit is de symbolische leeftijd waarop iemand volwassen wordt. Met deze enquête wilden we ons dan ook focussen op volwassenen. Ook de regio waarbinnen we de enquête wilden verspreiden werd bepaald, namelijk **Vlaanderen**.

Natuurlijk moesten we ook nadenken over het waarom. Waarom willen we burgers bevragen over dit onderwerp? Enerzijds **wilden we peilen naar de mening van mensen over detentiehuizen**, om informatie voor onszelf in te winnen. Daarnaast **wilden we te weten komen hoe een detentiehuis er volgens hen moet uitzien** zodat wij aan de hand hiervan aanbevelingen konden doen aan vzw De Huizen. Een ander belangrijk aspect vonden we te weten komen of **mensen reeds kennis hebben over detentiehuizen** om na te gaan of enige vorm van sensibilisering aangewezen is. Als laatste wilden we nagaan of **er draagvlak is bij de bevolking om detentiehuizen te realiseren.** Van hieruit konden we dan ook proberen enige vorm van sensibilisering toe te passen om eventuele misvattingen weg te werken, of aanbevelingen doen wat ervoor zou kunnen zorgen dat de bevolking 'mee is in het verhaal'.

Door de huidige corona pandemie was het **online verspreiden van onze enquête** de enige oplossing. We besloten de enquête via sociale media te verspreiden, om zo hopelijk mensen aan te sporen om deze in te vullen. De enquête werd verspreid op onze persoonlijke facebook profielen, facebookgroepen waar we lid van zijn en enkelen onder ons konden de enquête delen op groepen in Limburg, Antwerpen en Vlaams-Brabant. Zo konden we ook andere provincies in Vlaanderen bereiken, want zelf wonen we allemaal in West-Vlaanderen en zouden we voornamelijk West-Vlaamse respondenten gehad hebben. De antwoorden stroomden vlot binnen.

1.1 Opstelling van een vragenlijst

De enquête werd opgedeeld in verschillende onderdelen. Dit deden we om de enquête overzichtelijk te houden, zowel voor ons als voor de deelnemers. Bij elk onderdeel (bijvoorbeeld: mening rond detentiehuizen) werd er voor de bevraging een woordje uitleg gegeven. Dit deden we omdat we in ons achterhoofd moesten houden dat veel mensen niet weten wat een detentiehuis impliceert.

Eerst en vooral wilden we enkele **demografische/algemene vragen** stellen (geslacht, leeftijd, diploma, etc.). Dankzij deze demografische vragen konden we nagaan wie onze enquête invulde, welke leeftijdscategorie, uit welke buurt, etc.

Een tweede onderdeel van de enquête ging over het **gevangeniswezen algemeen.** Vooraleer we bij dit onderdeel vragen begonnen te stellen, gaven we eerst een woordje uitleg. Het woord 'gevangeniswezen' is niet voor iedereen gekend, waardoor het belangrijk was om hier wat duiding bij te geven. In dit onderdeel werd er voornamelijk gepeild naar hoe de deelnemer in het algemeen staat tegenover de werking van het gevangeniswezen, wat voor hen het doel zou moeten zijn van een gevangenis en of ze al in contact kwamen met het gevangeniswezen.

De reden waarom we deze vragen eerst stelden was omdat we wilden opbouwen van algemene vragen naar specifieke vragen rond detentie(huizen). In dit onderdeel werd eerst gevraagd naar algemene zaken, waardoor we geleidelijk aan specifieke meningen rond detentiehuizen konden bevragen.

Daarnaast wilden we polsen naar de **mening van respondenten omtrent detentiehuizen**. Ook bij dit onderdeel werd eerst wat uitleg gegeven over wat detentiehuizen zijn. In dit onderdeel werd er meer uitleg gegeven dat bij de andere onderdelen. We kozen hiervoor omdat we het belangrijk vonden dat respondenten meteen begrepen wat een detentiehuis is en waarom men inzet op dit initiatief. We moesten in ons achterhoofd houden dat veel mensen waarschijnlijk nog nooit zouden gehoord hebben over een detentiehuis, waardoor uitleg hier zeer belangrijk was.

De vragen die bij dit onderdeel gesteld werden hadden betrekking op hun kennis rond het onderwerp (detentiehuizen), of ze dit een goed systeem vonden en of het voor hen mogelijk leek om dergelijke initiatieven in de toekomst te realiseren (al dan niet in hun eigen buurt).

Het voorlaatste onderdeel ging specifiek over de **mening rond detentiehuizen voor moeder-kind.** In dit onderdeel werd eerst uitgelegd dat er reeds 2 transitiehuizen bestaan en dat vzw De Huizen de mogelijkheid bekijkt om detentiehuizen voor moeder-kind te realiseren. Zo brachten we de respondenten op de hoogte dat er al heel wat werk verricht werd om dit project te realiseren in de toekomst.

We focusten hier op een aantal stellingen waar respondenten op konden antwoorden met 'akkoord' of 'niet akkoord'. We kozen bewust niet voor meerdere opties zoals 'ik weet het niet' of 'noch akkoord, noch niet akkoord', zodat respondenten echt moesten nadenken over de stelling en kiezen.

Daarnaast stelden we in dit onderdeel ook de vraag wat de positieve en negatieve gevolgen kunnen zijn van een detentiehuis voor moeder-kind. Zo konden we nagaan of de respondent eerder positief of eerder negatief tegenover het initiatief staat.

In het laatste onderdeel wilden we graag enkele vragen stellen over de **inrichting van een detentiehuis voor moeder-kind**. Hier was geen woordje uitleg nodig. De uitleg rond wat een detentiehuis is, kregen ze reeds bij één van de vorige onderdelen.

We bevroegen wat de respondent vond dat noodzakelijk aanwezig moest zijn binnen een detentiehuis. Ook spraken we hun eigen ouder-gevoel aan, door te vragen wat zij als ouder noodzakelijk vinden binnen de opvoeding van hun kind(eren) en of hier ruimte voor is binnen een detentiehuis. Zo hoopten we dat ze zich wat konden verplaatsen in de schoenen van een gedetineerde. Dit kwam ook terug in de vraag 'zou u uw kind willen zien als u in de gevangenis zou terechtkomen'.

Hierna wilden we graag nog peilen naar de **uiteindelijke mening** van de respondent over detentiehuizen. We vroegen of ze het een goed idee vinden, of ze een detentiehuis in hun buurt zouden willen en wat gedetineerden voor de buurt zouden kunnen betekenen (vrijwilligerswerk/dagbesteding). Ook werd bevraagd of dit initiatief volgens de respondenten werkelijk zou zorgen voor minder recidive.

Na de inhoudelijk vragen boden we de mogelijkheid om eventuele tips voor vzw De Huizen achter te laten en eventuele opmerkingen te plaatsen.

Op het einde van de enquête werd de respondent hartelijk bedankt en verwezen we naar de website van vzw De Huizen en Rescaled.

Voor de volledige vragenlijst verwijzen we graag naar bijlage.

1.2. Contactname met burgers

Zoals eerder vermeld besloten we de enquête via sociale media te verspreiden. Op 12 november deden we dit dan ook, door middel van onderstaand bericht:

"Hallo iedereen!

Samen met 7 medestudenten ben ik momenteel volop bezig met het schrijven van mijn bachelorproef. We doen een onderzoek naar een nieuwe vorm van detentie (gevangenschap), namelijk detentiehuizen. In het kader van dit onderzoek stelden we een enquête op omtrent dit onderwerp en zoeken we dus heel wat mensen om onze enquête in te vullen!

Het invullen van de enquête duurt maximum 15 min. Het zou een grote hulp zijn voor ons onderzoek mocht u de enquête invullen.

Iedereen boven de 18 jaar mag deelnemen aan de enquête.

Alvast bedankt"

Door omstandigheden raakten we de dag hierna al onze resultaten op de enquête kwijt. 300 antwoorden konden we niet meer terugvinden. Er zat niks anders op dan de enquête opnieuw maken en verspreiden. Dit deden we dan met dit bericht:

"Hallo!

Door omstandigheden zijn we al onze antwoorden uit de vorige enquête kwijt, waardoor we nu helemaal opnieuw moeten beginnen. We hadden reeds 300 antwoorden en hopen met deze nieuwe enquête terug aan dit aantal resultaten te geraken.

Wil iedereen zo vriendelijk zijn om onze enquête in het kader van onze bachelorproef in te vullen (desnoods voor de tweede keer voor wie hem reeds invulde)?

We vinden het zelf een zeer lastige situatie.

Alvast bedankt!"

Gelukkig kregen we opnieuw massaal respons en konden we al snel terug 650 antwoorden verzamelen!

2. Politici

Zoals eerder vermeld, kozen wij ervoor om o.a. **Vlaamse politici** te bevragen naar hun visie op het huidige strafsysteem, alsook alternatieven (waaronder detentiehuizen). Als het om het gevangeniswezen gaat, zijn er heel wat uiteenlopende (politieke) meningen. Eén iets staat echter vast: het huidige strafsysteem schiet tekort. Het is dan de vraag: 'Hoe willen we een vernieuwde strafuitvoering vormgeven, zodat deze tegemoetkomt aan de noden van de samenleving?'.

Onze interviews met politici hebben als **doel** het onderwerp 'detentiehuizen' vanuit verschillende perspectieven te benaderen. Daarnaast willen we, specifiek, de beleidsnota omtrent moeder-kindhuizen aftoetsen bij de verschillende politieke partijen.

Op die manier kunnen leemtes, mogelijkheden en uitdagingen zichtbaar worden. Deze laten ons toe het concept kritisch te benaderen en gerichte aanbevelingen te formuleren.

Bij de ondervraging van **lokale politici** willen we vooral stilstaan bij de pijler 'lokale verankering'. Detentiehuizen (waaronder moeder-kindhuizen) worden ingeplant in een buurt, met als doel de verbinding met de samenleving te behouden. Het is dus belangrijk om na te gaan in welke mate lokale besturen ontvankelijk zijn voor dit concept. Waar zien ze mogelijkheden om in te spelen op de noden van de buurt? Waar zien ze mogelijke 'bedreigingen' en hoe kunnen we die omvormen tot 'kansen'? Hoe zien zij de concrete uitbouw van een detentiehuis binnen hun stad of gemeente?

2.1 Opstelling van een vragenlijst

Ter voorbereiding van de interviews stelden we een vragenlijst op die we hoofdzakelijk kunnen opsplitsen in drie onderdelen. Een eerste deel peilt naar de kijk van Vlaamse politici en lokale besturen op het **huidige penitentiaire systeem**. Door in het eerste deel van onze bevraging te focussen op het hedendaagse gevangenissysteem, willen we bewustwording creëren/aanwakkeren over de hiaten die het systeem vertoont. Daarnaast willen we ook nagaan hoe de verschillende politieke partijen tegenover de bestaande alternatieven staan.

Een tweede deel stelt het vernieuwende alternatief **'detentiehuizen'** voor. In dit deel willen we vooral nagaan of de 'hiaten' (bv. hoge recidivecijfers) die de geïnterviewde aanduidde in het eerste deel van het gesprek; kunnen worden 'opgelost' door de uitbouw van detentiehuizen. Daarbij zal ook aandacht zijn voor de concrete implementatie van detentiehuizen in een stad, gemeente of provincie. Het gaat niet louter om het 'goedkeuren' van de komst van een detentiehuis, maar over de concrete uitbouw ervan. Hoe zien lokale besturen de komst van een detentiehuis in hun buurt? Op welke manieren kan het detentiehuis van betekenis zijn voor de buurt?

Het laatste deel van het interview spitst zich specifiek toe op **moeder-kindhuizen**. We willen nagaan hoe de geïnterviewde staat tegenover 'moederschap' en het behouden van familiale banden gedurende de detentieperiode. Wanneer we kijken naar vakliteratuur, valt op dat het gezin een belangrijke rol speelt i.f.v. succesvolle reïntegratie. Van hieruit willen we vertrekken om de geïnterviewde te laten stilstaan bij de manier waarop het huidige gevangenissysteem al dan niet ruimte geeft aan de familiale context van de gedetineerde. Nadien willen we aftoetsen hoe zij de betrokkenheid van het gezin zien bij de uitbouw van moeder-kindhuizen.
In dit deel willen we eveneens concrete elementen uit de aanbevelingsnota aftoetsen (bv. het dubbel gebruik van ruimtes, de infrastructuur,...).

Voor de volledige interviewleidraad verwijzen we graag naar bijlage.

2.2 Contactname met politici

Om politici warm te maken voor een interview m.b.t. het onderwerp 'detentiehuizen', stelden we onderstaande mail op. Hierin wilden we het belang en het actualiteitsgehalte van het thema in de verf zetten (bv. aangeven dat er reeds twee transitiehuizen werden opgericht). Daarnaast wilden we eveneens aangeven dat de bijdrage van hun politieke partij waardevol is binnen dit verhaal.

"Geachte heer/mevrouw ...

Als politicus, denkt u waarschijnlijk regelmatig na over 'gevangenissen' en '(alternatieve) straffen'. Het is een thema die de maatschappij alsook de politieke wereld niet onberoerd laat.

Wij zijn acht studenten sociaal-agogisch werk aan de hogeschool Vives en voeren onderzoek naar de uitbouw van ***detentiehuizen, als alternatief voor gevangenissen****. Voor onze bachelorproef (i.s.m.* ***vzw De Huizen****), willen wij graag enkele politici uit Vlaanderen bevragen over het concept 'detentiehuizen'. Onder voormalig minister van Justitie, Koen Geens, werden al twee transitiehuizen opgericht (in Mechelen en Edingen). Vzw De Huizen wil deze tendens verder doortrekken, en i.s.m. huidig minister van Justitie Vincent Van Quickenborne, de uitbouw van detentiehuizen uitbreiden.*

We zijn ervan overtuigd dat uw partij kan bijdragen in de totstandkoming van dit verhaal. Door bevraging van de verschillende politieke partijen willen wij gegronde en zinvolle aanbevelingen geven aan vzw De Huizen over de uitbouw van detentiehuizen (en specifiek moeder-kindhuizen).

Graag hadden wij met u een ***interview*** *afgenomen via een online meeting-platform. Laat dus zeker niet na ons te contacteren om een afspraak te maken.*

We kijken er alvast naar uit!

Met vriendelijke groeten

Camille Maes en Qetsia Piens"

De contactname verliep niet steeds vanzelfsprekend. We werden vele malen doorverwezen, moesten regelmatig eens telefonisch contact opnemen als 'reminder', ontvingen geen respons etc. Om een **overzicht** te behouden van de gecontacteerde personen, stelden we een werkdocument op waarin we contactgegevens, functie, mogelijke respons, doorverwijzingen en vastgelegde data voor een interview weergeven. Op die manier kunnen we nauw opvolgen 'wie' reeds antwoordde en bij wie we nog eens aan de 'mouw' moeten trekken. We trachtten dan ook telefonisch contact op te nemen met politici van wie we nog geen reactie ontvingen.

2.3 Uitvoering

We nemen onze interviews met politici af via een **online meeting-platform**. De coronamaatregelen bemoeilijken een fysieke afspraak, waardoor we ervoor kiezen gebruik te maken van de huidige technologische mogelijkheden. In de meeste gevallen maken we gebruik van Zoom en sturen we, een dag voordien, de link van de meeting door naar de geïnterviewde. Mits toestemming van de geïnterviewde, nemen we het gesprek op.
Voor het interview met onze huidige minister van Justitie, Vincent Van Quickenborne, zakken we naar **Brussel** af (gezien een online meeting voor hem niet mogelijk is).

Indien door tijdsgebrek een interview niet mogelijk was voor de betrokken politicus, boden wij eveneens de kans om een aantal 'kernvragen' schriftelijk te beantwoorden.

Het afnemen van de interviews gebeurt a.d.h.v. een **'leidraad'**. Deze geeft ons wat structuur en stuurt ons gesprek. Het is echter niet de bedoeling hieraan op een rigide manier vast te houden. We wensen voornamelijk in gesprek te gaan met de geïnterviewde, en in te spelen op 'het moment zelf'.

2.4 Bevraagde politici

Voor de bevraging van politici maken we een onderscheid tussen Vlaamse en lokale politici. Vlaamse politici willen we voornamelijk bevragen vanwege hun expertise. Naast de 'bekende namen' gaan we ook ten rade bij leden van de Commissie Justitie. Lokale politici bevragen we, zoals eerder aangegeven, voornamelijk in functie van de concrete implementatie van detentiehuizen (of moeder-kindhuizen) in hun gemeente. Hieronder een lijst van de politici die we bevroegen:

- David Wemel - Groen - Fractieleider voor Groen in Kortrijk
- Stefaan Van Hecke - Groen - Lid van de Commissie Justitie in het Federaal Parlement
- Katrien Schryvers - CD&V - Vlaams Volksvertegenwoordiger en Gemeenteraadslid Zoersel
- Koen Geens - CD&V - Federaal Volksvertegenwoordiger en voormalige minister van Justitie
- Marijke Dillen - Vlaams Belang - Lid van de Commissie Justitie in het Federaal Parlement
- Bert Anciaux - Sp.a - Senator en directeur van een woonzorgcentrum
- Ben Segers - Sp.a - Federaal Volksvertegenwoordiger en lid van de Commissie Justitie
- Vincent Van Quickenborne - Open Vld - Vice-eerste minister en minister van Justitie
- Jasper Pillen en Mirella Dysers - Open Vld - Adviseur van de minister van Justitie
- Maaike Devreese - N-VA - Vlaams Volksvertegenwoordiger en lid van de Commissie Justitie

Voor een schriftelijke weergave van de interviews verwijzen we graag naar bijlage.

3. Gedetineerden

In het begin van onze bachelorproef gaf Vzw de huizen zelf aan dat ze verwachten dat wij binnen het project ook moeders in detentie bevragen omtrent het moeder-kindhuis. Wij vonden dit een belangrijke doelgroep, die niet verloren mag gaan in ons onderzoek. We vonden het vooral belangrijk om deze doelgroep te bevragen omdat zij als geen ander weten hoe het voelt om een moederrol uit te voeren terwijl je in de gevangenis zit. Volgens ons hebben zij een beter zicht op welke tekortkomingen er zijn, wat de moederrol bemoeilijkt enz. Vanuit deze expertise kunnen we aanbevelingen doen over thema's die ook écht in de gevangenis leven. Met de interviews willen we graag weten hoe de moeders zich momenteel in detentie voelen en wat er zou kunnen veranderen om zich beter te voelen en de band met hun kinderen te verbeteren. We vinden het belangrijk om te vragen wat er volgens hen zeker aanwezig zou moeten zijn in een moeder-kindhuis.

3.1 Opstelling van een vragenlijst

Voor het opstellen van de interviewvragen gaf vzw De Huizen ons enkele belangrijke criteria mee. Wij hebben hier dan ook rekening mee gehouden. De criteria waren als volgt:

- We moeten duidelijk maken dat moeder-kindhuizen nog geen realiteit zijn.
- We moeten aangeven dat vzw De Huizen een organisatie is die op zoek gaat naar mogelijke alternatieven voor detentie en dat ze een toekomstvisie hebben om een moeder-kindhuis op te starten, 'ze denken erover na'.
- We moeten opletten dat we geen 'droom antwoorden' krijgen, van zaken die niet haalbaar zijn.
- We moeten erkenning geven en duidelijk uitleggen dat we te weten willen komen wat hun ervaring is als moeder in detentie en hoe ze staan tegenover een moeder-kindhuis.

We kozen ervoor om bewust niet te veel vragen te stellen, zodat de moeders genoeg ruimte krijgen om te vertellen over hun ervaring binnen detentie. Indien we zagen dat het interview te lang zou duren, kozen we ervoor enkele vragen achterwege te laten. In het begin kiezen we ervoor om wat algemene vragen te stellen zoals hoe het met de persoon gaat. Dit doen we om de persoon op zijn gemak te stellen en te leren kennen, zodat er een veilige omgeving gecreëerd wordt voor de andere vragen. Daarna stellen we vooral algemene vragen over hoe de gedetineerde zijn moederrol ervaart in de gevangenis. In het laatste deeltje worden er specifieke vragen gesteld over het moeder-kindhuis zodat van hieruit goede aanbevelingen kunnen worden gedaan.

Voor de vragenlijsten voor zowel gedetineerde moeders, als ex-gedetineerden, verwijzen we graag naar bijlage.

3.2 Contactname met gedetineerden

Voor de interviews met gedetineerden kozen we ervoor om moeders in de gevangenis van Brugge te bevragen.

Onze opdrachtgevers, Marlies en Aurélie namen zelf contact op met de directie van de gevangenis in Brugge. Na overleg werden uiteindelijk acht gedetineerde moeders voorgesteld, met wie we een interview konden afnemen. De interviews werden gepland op woensdag 2 december van 9u30-16u30. Indien we die dag niet alle gedetineerden konden bevragen, zou er gekeken worden naar een tweede optie op dinsdag 8 december in voormiddag.

Het eerste interview dat we uiteindelijk hebben uitgevoerd was met een ex-gedetineerde. We hadden van deze persoon de contactgegevens doorgekregen via onze opdrachtgevers. Daarna contacteerden we deze persoon via mail om een datum voor het interview vast te leggen. Hieronder de mail die we verstuurden:

"Dag ….

Wij zijn 2 studenten sociaal-agogisch werk aan de Vives hogeschool. Momenteel zijn wij volop bezig aan onze bachelorproef in samenwerking met Vzw de huizen. Van Marlies kregen we jouw gegevens door om een online interview af te leggen. We kijken er naar uit om jou enkele vragen te stellen rond het thema (moeders in) detentie. Laat gerust weten of je dit ziet zitten en op welke dag we dit kunnen inplannen. Als je een voorkeur hebt voor een platform (via zoom, teams,..) dan willen wij ons daar gerust aan aanpassen. We kijken er naar uit!

Met vriendelijke groeten
Judith Declercq en Zoë Herregodts"

3.3 Uitvoering

Omdat het gesprek telefonisch door moest gaan, bekeken we nog eens de vragen en kozen we ervoor om de vragen in te korten. We bespraken hoe we dit praktisch konden laten doorgaan. Judith belde uiteindelijk via haar telefoon met de ex-gedetineerde en stond tegelijk met Zoë via teams in contact. We namen het gesprek via teams op. Het telefonisch interview was niet gemakkelijk, vooral omdat je geen gezichtsuitdrukkingen kon zien. Maar doordat we onze vragen wat hadden aangepast aan de situatie verliep dit wel vrij vlot. Zoë hielp het gesprek ook bijsturen door te reageren via de chat op teams.

Op 2 december hadden we onze interviews met de gedetineerde moeders in de gevangenis van Brugge. Deze interviews verliepen via het platform Webex. We kregen op voorhand een uitnodiging doorgestuurd via mail. Het platform was gemakkelijk in gebruik. Uiteindelijk werden we vriendelijk ontvangen door de mensen van justitieel welzijnswerk. Samen met hun en Marlies maakten we de opstart. We hebben uiteindelijk zeven gedetineerden geïnterviewd. De gedetineerden werden telkens naar de ruimte begeleid. Per gedetineerde hadden we ongeveer 45 minuten de tijd. Tussendoor hadden we af en toe pauze. Om ons op het interview voor te bereiden hadden we verdeeld wie welke vragen zou stellen en wisselden we ook af wie de uitleg zou doen.

Omdat Webex geen mogelijkheid heeft om het gesprek op te nemen, deden we dit via onze gsm. Daarna spraken we onderling met de groep af wie welke interviews zou uittypen.

In het begin werd er aangegeven dat het misschien een goed idee is om een flyer te maken om de gedetineerden warm te maken voor het interview. Uiteindelijk was deze flyer niet meer nodig maar wilden deze toch in onze bachelorproef integreren. Hiervoor verwijzen we opnieuw graag naar bijlage.

4. Andere individuen

Het interviewen van specifieke individuen geeft ons de mogelijkheid om kwalitatief dieper in te gaan op enkele aspecten van het moeder-kind detentiehuis. We vertrekken hierbij vanuit de beleidsnota en kloppen aan bij deskundigen. We zijn benieuwd naar hun input, visie en ideeën over de materie. We hopen hiermee informatie te verzamelen die een zinvolle meerwaarde biedt voor de beleidsnota en het detentiehuis.

We kozen ervoor om onze interviews te structureren aan de hand van zes verschillende pijlers. Dit om gericht en diepgaand te kunnen bevragen. De keuze om niet meteen van wal te steken met de inhoud van de beleidsnota van het Moeder – kind detentiehuis is wel doordacht. Het leek ons boeiend om eerst de geïnterviewden hun visie over de huidige situatie te horen. Om daarna een vergelijking te maken met de ideologie van het Moeder – kind detentiehuis. Om uiteindelijk te polsen waar ze nog hiaten, gemiste kansen, ergernissen, aanvullingen… zien.

4.1 Contactname met individuen

Om de verschillende individuen warm te maken voor een interview m.b.t. het onderwerp klassieke gevangeniswezen en detentiehuizen, specifiek voor moeder - kind, stelden we onderstaande mail op. Hierin willen we het belang en het actualiteitsgehalte van het thema in de verf zetten (bv. aangeven dat er reeds twee aanbevelingsnota's zijn, alsook al twee transitiehuizen werden opgericht). Daarnaast wilden we eveneens aangeven dat hun expertise en hun visie waardevol is binnen dit verhaal.

"Beste,

In het kader van onze bachelorproef (i.s.m. vzw De Huizen), wensen wij enkele professionals te bevragen over een alternatief voor klassieke gevangenisstraffen, namelijk detentiehuizen.

In 2013 publiceerde vzw De huizen het boek 'Huizen, naar een duurzame penitentiaire aanpak'. In dat boek werden de pijnpunten van de huidige Belgische penitentiaire praktijk maar bovenal de krijtlijnen van een nieuwe penitentiaire praktijk omschreven. In 2017 publiceerde vzw De Huizen een 'aanbevelingsnota voor kwalitatieve succesvolle transitiehuizen'. Die volgde de beslissing van de Belgische regering om transitiehuizen te realiseren voor gedetineerden die in het laatste stuk van hun detentie intensieve begeleiding nodig hebben. In 2018 is De Huizen gestart met een volgende doelgroep die binnen de klassieke gevangenis absoluut verloren geraakt. Het betreft de jonge gedetineerden onder 25 jaar. De 'aanbevelingennota voor kwalitatieve en succesvolle loopplankhuizen' is hieruit gegroeid. In 2020 bij de samenstelling van de nieuwe regering werden beide initiatieven opgenomen in het regeerakkoord.

Naast de detentiehuizen voor gedetineerden kort voor vrijlating en jonge daders willen ze ook werk maken van ouders in detentie. En dit is nu net de keuze voor de volgende aanbevelingennota voor ouderschap in detentiehuizen; moeder-kind huizen.

We willen heel graag uw visie ten aanzien van het huidige penitentiaire stelsel bevragen alsook het alternatief moeder-kind detentiehuis bij u aftoetsen. We zijn ervan overtuigd dat uw expertise een bijzonder zinvolle bijdrage kan leveren aan de aanbevelingsnota.

Graag hadden wij met u in een van de komende weken een online interview afgenomen. Indien u het ziet zitten geef gerust enkel momenten door wanneer het u zou schikken om dit interview af te nemen.

Alvast bedankt en hopelijk tot snel,

Delfine Carpentier en Saar Vanhooren"

4.2 Uitvoering

Idealiter nemen we het interview af via het online platform Whereby, waar we de sessie kunnen opnemen. Dit uiteraard mits de toestemming van de respondent. We kozen voor dit platform omwille van de simpliciteit en gebruiksvriendelijkheid. Door het opnemen van de meeting kunnen we ons tijdens het interview volledig focussen op het gesprek. Een opname biedt de mogelijkheid om het interview later schriftelijk te verwerken. Een ander voordeel van de opnames is dat medestudenten ze ook kunnen bekijken en we bijgevolg de interviews individueel kunnen afnemen wat ons meer ruimte biedt om verschillende interviews af te nemen. We streven er dan ook naar om per pijler minstens twee personen te bevragen. Qua tijdsduur veronderstellen we dat het interview om en bij toch zeker een uur zou duren.

De transcriptie van de interviews worden toegevoegd in bijlage. In het rapport zelf noteren we een samenvatting van wat ons opviel, wat we meenemen uit het gesprek, onze eigen visie/kijk.

4.3 Procesbeschrijving

Het interviewen van specifieke individuen geeft ons de mogelijkheid om kwalitatief dieper in te gaan op enkele aspecten van het moeder-kind detentiehuis. We vertrekken hierbij vanuit de beleidsnota en kloppen aan bij deskundigen. We zijn benieuwd naar hun input, visie en ideeën over de materie. We hopen hiermee informatie te verzamelen die een zinvolle meerwaarde biedt voor de beleidsnota en het detentiehuis.

We vertrokken vanuit zes verschillende pijlers die aanbod kwamen in de aanbevelingsnota moeder-kind detentiehuis van VZW De Huizen of die we zelf belangrijk achtte. De zes verschillende pijlers zijn; ethiek, noden van het kind, noden van de moeder, noden van het personeel, noden van de buurt/ re-integratie en herstelgericht werken. Deze opdeling maakten we om gericht en diepgaand te kunnen bevragen.

Na het opdelen van de inhoudelijke pijlers gingen we aan het denken over wie/ welke organisaties we willen bevragen. Er kwamen enorm veel ideeën uit de bus, die we dan rangschikten per pijler.

Dit was een heel bewuste keuze om op een kwalitatieve manier de interviews te kunnen afnemen en de personen/ organisaties hun expertise binnen de voorziene tijd maximaal te kunnen benutten. We houden niet rigide vast aan deze lijst maar zien het eerder als een werkdocument waarin ruimte is voor extra aanvullingen.

Vervolgens gingen we aan de slag met het bedenken van vragen, stellingen en casussen per pijler. Hierbij vonden we inspiratie in de aanbevelingsnota, literatuurstudie, onze enquête en eerder uitgevoerde enquêtes met betrekking tot detentie(bron). Op dit moment hielden we tijdens de brainstorm nog geen rekening met de volgorde, relevantie, haalbaarheid en andere factoren. We zagen het breed en zijn pas gaan structureren in de volgende stap.

Om de vragen te structureren stelden we een interviewleidraad op. Het leek ons boeiend om eerst de geïnterviewden hun visie over de huidige situatie te horen. Om daarna een vergelijking te maken met de ideologie van het moeder – kind detentiehuis. Om uiteindelijk te polsen waar ze nog hiaten, gemiste kansen, ergernissen, aanvullingen… zien. Aan de hand van deze structuur plaatsten we de vragen in een goede volgorde.

Een volgende stap in onze voorbereiding was het vragen en ontvangen van feedback. Hierbij bedanken we graag Marlies en Aurelie voor de constructieve en waardevolle feedback. We konden deze goed integreren in een resultaat waar we trots op zijn.

Vervolgens gingen we stapsgewijs experts en organisaties contacteren.

We zijn ons ervan bewust dat we een grondige en diepgaande voorbereiding maakten. Toch blijft de doelstelling van ons interview om een organisch en natuurlijk gesprek te voeren met de betrokken partijen. De voorbereiding dient als houvast en om ons zelfzeker te voelen. Het biedt ons voldoende input en achtergrond om op een professionele manier in dialoog te treden, en de beoogde resultaten te behalen.

Deel III - Besluit

In het voorlaatste hoofdstuk van onze bachelorproef willen we graag stilstaan bij de veelheid aan informatie die we kregen vanuit de verschillende bevragingen. Deze informatie voegden we samen per onderdeel in een besluit, waarna we een algemeen besluit konden vormen.

1. Besluit bevraging bij burgers

Allereerst verwijzen we graag door naar bijlage voor de volledige verwerking van de vragen uit de enquête. In dit deel focussen we enkel op het besluit die we aan de hand van die verwerking kunnen opmaken.

Uit de resultaten van de enquête konden we enkele zaken concluderen. Allereerst vinden we het belangrijk om te benadrukken dat de respondenten aan het huidige gevangeniswezen een gemiddelde score van 5,5 geven. Hieruit kunnen we concluderen dat het een **goede zaak** is om veranderingen aan te brengen binnen het gevangeniswezen en dus na te denken over een alternatieve vorm van detentie. Zo gaven de respondenten ook overwegend meer positieve gevolgen aan dan negatieve. Hierdoor kunnen we besluiten dat de meeste respondenten de positieve effecten van detentiehuizen ook effectief inzien. Dit blijkt ook uit het feit dat de meerderheid van de respondenten aangeeft dat ze begrijpen dat er een organisatie is die zich bezighoudt met dit initiatief.

Uit verschillende antwoorden konden we ook concluderen dat er qua **communicatie** nog werk aan de winkel is. Veel respondenten gaven aan dat ze het concept detentiehuizen niet kenden waardoor men eerder negatief tegenover dit initiatief stond. Onwetendheid zorgt voor angst en vooroordelen. We zijn er dan ook van overtuigd dat aan de hand van betere communicatie veel meer mensen positief tegenover dit concept kunnen komen te staan. Dit merken we ook door de vele tegenstrijdige antwoorden die we doorheen de enquête konden lezen. Verschillende respondenten gaven aan detentiehuizen een goed idee te vinden, maar verder in de enquête kregen we tegenstrijdige antwoorden waardoor we de indruk kregen dat de respondenten niet volledig mee waren in het verhaal.
Aan de andere kant is communicatie belangrijk om de bedenkingen van sommige mensen weg te nemen. Verschillende respondenten gaven op de open vragen antwoorden waaruit we konden afleiden dat ze een kritische blik hebben op het concept en met enkele vragen zitten. Hier kan duidelijke en alomvattende communicatie een antwoord op bieden.
Onder de respondenten bevonden zich enkele ouders. Er werden in de enquête specifieke vragen gesteld in verband met hun ouderlijke functies/hechtingsrelatie. Uit de resultaten konden we afleiden dat de respondenten (de ouders) zich konden **verplaatsen i**n de schoenen van de gedetineerden en aangaven wat zij in het algemeen belangrijk vinden binnen een detentiehuis.
Hierdoor kunnen we besluiten dat mensen **bereid** zijn om over dit onderwerp na te denken en te reflecteren op zichzelf.

Uit de enquête konden we afleiden dat 76% **geen bezwaar** zou hebben tegen een detentiehuis in hun buurt. Dit betekent uiteraard niet dat dit percentage overeenstemt met het aantal mensen die nog steeds een dergelijk project zouden blijven steunen mocht dit uitgerold worden in de realiteit.
Dit is echter nog steeds een fictief gegeven, de vraag is hoe de mensen zullen reageren mochten er **concrete plannen** zijn voor het opstarten van detentiehuizen in hun buurt. Voor de meeste mensen is en blijft dit voorlopig een ver van hun bed show.

Bij de stellingen waar de antwoordmogelijkheden akkoord en niet akkoord waren, zagen we dat de meerderheid van de respondenten akkoord gingen met de stellingen. Bij de open vragen was de respons telkens **genuanceerder.** Een open vraag zet mensen meer aan tot **reflectie** dan een vraag waar men moet kiezen tussen akkoord en niet akkoord. Algemeen kunnen we besluiten dat het enerzijds goed is om mensen voor een keuze te stellen (akkoord/niet akkoord) en anderzijds om open vragen te stellen. Dit is een goede denkoefening voor iedere burger en doet mensen nadenken over het onderwerp.

Voordat we deze enquête afnamen bij de bevolking dachten we dat mensen **eerder negatief** tegenover dit initiatief zouden staan. Verandering leidt vaak tot weerstand. Maar het **tegenovergestelde** is waar, mensen zien de opportuniteiten in, willen hierover nadenken en staan positiever tegenover dit idee dan wij gedacht hadden.

Na het verwerken van de resultaten kunnen we algemeen besluiten dat de respondent **overwegend positief** tegenover het concept ‘detentiehuizen’ staat. Het merendeel van de respondenten begrijpt dat detentiehuizen veel goede gevolgen kan hebben omtrent re-integratie, verminderen van recidive en voor het welzijn van de moeder en het kind. Er is **veel begrip** voor een nieuw concept en veel mensen geven aan dat ‘we het gewoon moeten doen’. De komst van detentiehuizen zal een **positief effect** hebben op onze maatschappij, mits het **rekening houden** met enkele aandachtspunten en aanbevelingen, die het implementeren van het concept makkelijker zal maken. In het volgende stuk werden deze aanbevelingen beschreven.

2. Besluit bevraging bij politici

Tijdens de interviews met politici van **Sp.a** kwam naar voren dat ze veel belang hechten aan de doelgroep jongvolwassen (18-25 jaar). De gevangenis zou voor hen pas een allerlaatste optie mogen zijn. In analogie met de drugskamers zouden ze willen inzetten op jeugdkamers. In eerste instantie wordt de wetgeving of de probatie gehanteerd. Hierdoor krijgt de strafrechter de mogelijkheid om een begeleiding uit te tekenen voor de jongere.
Daarnaast vinden ze dat een detentiehuis zal zorgen voor het verhogen van hun verantwoordelijkheidsbesef. Dit omdat de betrokkene in samenspraak met andere leden hun eigen leven vorm zullen moeten geven.
Het valt op dat politici van Sp.a geen voorstander zijn van het uitbaten door private organisaties. De reden hiervoor is de selectiecriteria. Er bestaat gevaar voor selectie waarbij de makkelijkste profielen gekozen woorden, aangezien er bij hen een grotere kans is op succes. Daarnaast kan het zijn dat de dienstverlening in het begin goed zal verlopen. Naar mate er steeds meer dergelijke opdrachten binnen komen, kan dit de kwaliteit doen verminderen.

Groen daarentegen is voor het uitvoeren van korte straffen, omdat je op die manier een afschrikkingseffect kan bekomen. Gedetineerden die een korte straf moeten uitzitten kunnen bijgevolg dan terecht in een detentiehuis. Dit omdat personen vaak slechter dan beter uit een gevangenis komen.
Daarnaast moet er gewerkt worden aan de beeldvorming van burgers omdat deze tot op heden teveel stigma's bevat. Als je de burgers goed kunt informeren door onder andere campagnes uit te brengen, kan dit omgebogen worden.
Ook het creëren van een maatschappelijk draagvlak is van belang. Elk gemeentebestuur heeft een communicatiespecialist die je hiervoor kan inzetten. Het is dus van belang om bestaande organisaties en verenigingen te betrekken, zodat zij kunnen communiceren met hun leden.
De gedetineerde moet meer de kans krijgen om mee te beslissen in de opvoeding van zijn/haar kind. Het investeren in opvoedingsondersteuning kan hierin bijdragen.

In tegenstelling met de Sp.a vindt **Open Vld** het uitbesteden aan private organisaties wel een goede zaak. Mits dat de kwaliteit (financieel, efficiëntie en dienstverlening aan de gedetineerden) van de geleverde diensten beter is dan hetgeen de staat kan bieden. Ze gaven mee dat er binnenkort een evaluatie komt, en van daaruit gaan ze beslissen of ze verder willen met G4S of niet.
Na het gesprek met minister van Justitie Van Quickenborne kwam er uit de bus dat detentiehuizen de toekomst zullen worden. Door acute noden die zich nu voordoen is dit echter nog niet meteen mogelijk. Hij gaf ons mee dat er 200 à 300 plaatsen gecreëerd zullen worden voor een uitbouw van detentie/transitiehuizen.
Net zoals Groen zijn ze voor het uitvoeren van korte straffen. Dit zorgt er natuurlijk voor dat er meer plaatsen zullen moeten voorzien worden.

Voor **CD&V** is de buurt betrekken en hen informeren over wat er komen zal een grote must. Dit kan gedaan worden door onder andere bewonersvergaderingen te organiseren, meldpunten te voorzien of de deuren openzetten en hen eens te laten komen kijken.

Dit omdat het geen gesloten entiteit mag worden. Hulpverlening vinden ze net zoals de andere partijen zeer belangrijk. Maar dit mag niet enkel voor de gedetineerde zijn, maar voor die zijn volledige context.
Tijdens het interview met voormalig minister Koen Geens kwamen we te weten dat een minister geen invloed heeft op de keuze van de private organisatie. Hijzelf is een principiële tegenstander van de privatisering van de gevangenis zoals we eerder ook hoorden bij Sp.a. De keuze van G4S is volgens hem de aanbesteding die er het meest goedkoop en toch zeer kwalitatief uitkwam.

Werken is een belangrijk gegeven binnen het **Vlaams belang.** Dit omdat je op die manier werkt aan de re-integratie maar ook omdat je dan geld verdient om het slachtoffer te kunnen vergoeden. Waar we zien dat anderen veel belang hechten aan de doelgroep jongeren, wil het Vlaams belang oudere delinquenten niet uitsluiten. Mensen die een zwaar feit hebben gepleegd hebben, mogen in geen geval in aanmerking komen.
Vlaams belang vindt een kind in een gevangenis of een detentiehuis geen goede zaak. Volgens hen horen ze thuis in een warme en vrije omgeving. Indien er geen andere oplossing is zoals bijvoorbeeld pleegzorg, kan er misschien toch een uitzondering gemaakt worden.
Daarnaast willen ze nog duiden op het belang van infrastructuur. De meeste gevangenissen zijn verouderd waardoor gedetineerden in mensonwaardige omstandigheden leven. Dit kan en mag absoluut niet.

Vanuit alle partijen kwam naar voren dat het huidige gevangenissysteem tekort schiet. Er moet meer belang gehecht worden aan re-integratie, veel meer begeleiding en dit vanaf het begin van de detentie. Daarnaast is het belangrijk om een draagvlak te creëren zodat de inwoners het gevoel hebben dat hun veiligheid gegarandeerd wordt.
Tijdens enkele gesprekken leken ze het gevoel te hebben dat kleinschalige detentiehuizen een groter prijskaartje zullen hebben dan de gevangenissen.

3. Besluit bevraging bij (ex-)gedetineerden

3.1. Algemene beleving in detentie

De gedetineerden hebben elk hun detentieperiode op een verschillende manier beleefd. Voor de meeste was dit een van de verschrikkelijkste periodes in hun leven. Opvallend was dat de ex-gedetineerden spraken over een totale ontmenselijking op verschillende vlakken. De meeste gedetineerden gaven aan dat ze toch wel menselijk werden behandeld. Over het algemeen vinden de gedetineerden dat de manier van straffen prehistorisch verloopt. Er zou meer ruimte moeten zijn voor alternatieve mogelijkheden.

3.2. Moederrol en band met kinderen

Uit de interviews kunnen we concluderen dat de gevangenis een grote invloed heeft op de moederrol en de band met hun kinderen. De meeste gedetineerden geven aan een groot gevoel van onmacht te hebben. Ze hebben heel veel vragen over hun kinderen die vaak niet beantwoord worden. Hierdoor is er heel wat onzekerheid bij de moeders. Voor de kinderen zelf is dit ook een zeer moeilijke periode. Ze hebben vaak te weinig informatie en voelen zich ook anders dan andere kinderen. De moeders missen vooral het uitvoeren van de dagdagelijkse dingen met hun kinderen. Zoals samen koken, een film kijken, buitenspelen enzovoort. Binnen de gevangenis is de privacy ook niet optimaal wat ervoor zorgt dat er minder ruimte is voor normale opvoedingsgesprekken. Er zijn ook weinig mogelijkheden in de gevangenis om de band met de kinderen te versterken maar zeker ook om ze te onderhouden/behouden.

3.2.1. Bezoekuren

Heel vaak verwaterd het contact met de kinderen omdat het heel moeilijk is om het bezoek te regelen. Zij moeten vaak een heel grote afstand overbruggen om hun mama maar een uurtje te mogen zien. De omgeving schrikt de kinderen ook af om op bezoek te komen. Voor de kinderen doet een kinderbezoek wel deugd omdat er dan nog andere kinderen rondom hen zijn die in dezelfde situatie zitten. Dit geeft hen het gevoel niet alleen te zijn. Maar hiernaast geven de gedetineerden wel aan dat er te weinig momenten zijn om alleen met hun kind door te brengen. De familliale momenten kunnen enkel in een cel doorgaan wat enorm afschrikt voor een kind. De gedetineerden geven aan dat er meer ingezet moet worden op gezellige ruimtes met zetel, tv, enzovoort. In het algemeen zijn de bezoekuren heel kort. De kinderen zijn langer op weg dan dat ze bij hun mama kunnen zijn. Dit maakt het afscheid nemen vaak ook moeilijk. Het is ook heel druk in de bezoekruimte wat storend is. Er mag ook niet veel contact zijn tussen moeder en kind. Dit is moeilijk, zeker als je elkaar amper ziet. Ze geven aan dat een knuffel mogen geven meer dan welkom zou zijn.

3.3. Begeleiding

In het algemeen geven de gedetineerden aan dat de begeleiding zeer miniem is. De gedetineerden weten vaak ook niet wat alle mogelijkheden zijn. Sommige gaven aan dat het moeilijk is om een vertrouwensband te creeëren in de gevangenis. Ook kregen sommige gedetineerden niet altijd de juiste psychologische begeleiding waardoor ze te vaak op hun fouten werden gewezen. Ze geven dus aan dat er meer begeleiding moet zijn op vlak van re-integratie.
Daarnaast wensen ze ook meer ondersteuning in de opvoeding van hun kinderen. Er was ook vraag naar begeleiding in hoe je een slecht nieuws gesprek aanbrengt aan kinderen.
De moeders vinden het niet gemakkelijk om de ontwikkeling van hun kind binnen de gevangenis te blijven stimuleren. Hulp van een kinderpsycholoog zou hier een positief effect kunnen hebben.

3.4. Moeder-kindhuis

3.4.1. Algemene mening en positieve gevolgen

Over het algemeen werd het idee van een moeder-kindhuis positief onthaald bij de gedetineerden. Maar sommige hadden wel wat bedenkingen. De meeste gaven aan dat een detentiehuis hen meer toekomstperspectief zou geven. Ze geven aan dat het aangenamer zou zijn naar het einde van hun straf toe, zodat ze de kans krijgen om een betere band met hun kind te creeëren. Op die manier kunnen ze terug aanvoelen hoe het is om met hun kind samen te leven in de toekomst. Voor hen lijkt het een stap dichter in de maatschappij. De moeders geven aan dat de frequentie van de bezoeken heel belangrijk zijn om de band met hun kinderen te onderhouden. Hier moet zeker op ingezet worden. De moeders geven aan dat het belangrijk is om in te zetten op beveiliging zodat er geen misbruik gemaakt wordt van de kleinschaligheid (drugssmokkel, ...). De kinderen zullen ook meer uitkijken naar de bezoeken omdat de omgeving veel uitnodigender zou zijn. Het zal dus minder belastend zijn voor hen. De gedetineerden geven aan dat er rekening moet gehouden worden met de interesses en feiten die gepleegd zijn wanneer ze ondergebracht worden in een detentiehuis. Op die manier kunnen conflicten vermeden worden.

Aanwezigheid begeleiding en ruimte
De meeste gedetineerden geven aan dat er meer psychologische hulp moet zijn. Want nu moeten zij heel lang wachten op hulp. Ook ondersteuning in de opvoeding en in omgang met hun kind is nodig. Er zouden ook genoeg aparte ruimtes moeten zijn, de huiselijke sfeer zou hierbij centraal moeten staan. Enkele voorbeelden zijn: buitenspeeltuin, aparte slaapkamers, ruimte om te koken,wassen,… Een rustige ruimte is zeker nodig om even alleen te kunnen zijn. Eén van de gedetineerden gaf aan dat haar moederrol versterkt zou kunnen worden moesten haar kinderen zelf ook telefonisch contact kunnen opnemen. Op die manier hebben ze het gevoel dat hun kind ook voor advies en een luisterend oor bij hun terecht kan. Naast de mogelijkheden om hun band met hun kind te onderhouden moet er ook ruimte zijn om hun band met de andere gedetineerden te versterken. De moeders hebben ook nood aan tijd voor zichzelf.

3.4.2. Zinvolle dagbesteding

Eerst en vooral gaven de gedetineerden aan dat er meer zinvolle opleidingen moeten zijn. De opleidingen in de gevangenis zijn niet goed aangepast aan vrouwen en van een laag beroepsniveau. Ze zouden graag hebben dat de opleidingen bruikbaar zijn voor wanneer ze vrijkomen. Een opleiding 'Hoe kan ik een goeie moeder zijn in detentie' zou heel verruimend zijn volgens de gedetineerden. Ze weten vaak niet hoe ze bepaalde zaken moeten overbrengen naar hun kind. Enkele andere voorbeelden zijn samen in de tuin werken, boekje lezen, knutselen,.. Vooral dagbesteding waar de kinderen kunnen bijleren en de liefde van hun moeder kunnen voelen. De moeders zelf vinden het belangrijk dat ze meer zouden kunnen gaan werken aan een betere vergoeding. Enkele dingen kunnen doen dat hen aan thuis doet denken, daar zouden ze al heel blij mee zijn (bv: kamer zelf inrichten, koken,…). De gedetineerden geven ook aan dat de aanwezigheid van dieren een gevoel van rust en warmte kan geven. Op een creatieve manier werken zou ook een leuke bezigheid zijn voor hen.

3.4.3. Samenwerking met de buurt

Een samenwerking met de buurt zien de meeste gedetineerden wel zitten. Ze denken dat dit voor een stuk ook de vooroordelen bij de mensen van buitenaf kan wegnemen. Dit kan ervoor zorgen dat de gedetineerden zich meer mens zullen voelen. Dagdagelijkse gesprekken met mensen in de buurt kunnen ervoor zorgen dat de burgers inzien dat gedetineerden ook een tweede kans verdienen. Ze kunnen elkaar versterken in het oplossen van dagelijkse problemen zoals over de opvoeding van hun kinderen. Een aantal voorbeelden om samen te werken met de buurt zijn: een wasserij, sociaal restaurant, gemeenschappelijke moestuin, kinderboerderij, fietshersteldienst, kooknamiddag of knutselnamiddag houden, gebruik van de snoezelruimte,…
De gedetineerden geven ook wel wat bedenkingen mee. Zo moet er zeker rekening gehouden worden met de differentiatie van de gedetineerden. De gedetineerde mag geen gevaar zijn voor de buurt. De openheid kan ook een gevaar betekenen voor de mensen binnenin het detentiehuis. Er zal dus ook moeten ingezet worden op bewaking en toezicht.

3.4.4. Invloed op recidive

De meeste gedetineerden denken dat de kans op recidive niet direct kleiner zal zijn met een detentiehuis. Volgens hen is dit meer afhankelijk van de persoonlijkheid van een gedetineerde en de veranderingen die in de samenleving optreden. Andere gedetineerden geven aan dat een detentiehuis wel een motivatie kan zijn om het beter te doen in de toekomst. Kinderen geven gedetineerden terug kracht. Een andere soort begeleiding naar re-integratie toe kan er misschien wel voor zorgen dat men minder snel in dezelfde vicieuze cirkel terechtkomt.

3.4.5. Snoezelruimte

In het algemeen waren de gedetineerden heel enthousiast over het aanbieden van een snoezelruimte. Sommige ervaringen binnen de gevangenis kunnen heel traumatiserend zijn voor een kind (fouilleren, tralies om zich heen, ruzies,..). Daarom is het dus heel belangrijk dat ze een plek hebben waar ze even weg kunnen zijn van al die prikkels. Hier kunnen ze samen met hun kind tot rust komen en dat hebben ze nodig. De ontwikkeling van de kinderen worden hier ook enorm gestimuleerd. Ook voor kinderen die specifieke noden hebben (zoals een kind met autisme) zou dit een verrijking kunnen zijn.

4. Besluit bevraging bij andere individuen

Een breed scala aan professionals bevragen over de gevarieerde noden binnen een detentiehuis resulteert uiteraard in een arsenaal aan verscheidene meningen. Toch kunnen we bijna unaniem besluiten dat de klassieke gevangenis contraproductief is en dat een detentiehuis voor bepaalde mensen wel degelijk een beter alternatief is, waar ze hun (mede-) verantwoordelijkheid kunnen opnemen. Hierbij willen we toch zeker de nuance maken dat alle professionals in het werkveld dagdagelijks hun uiterste best doen om binnen de middelen die ze hebben detentie toch zo zinvol mogelijk te maken. Die middelen zijn ontoereikend met alle gevolgen van dien. Eenstemmig zijn we het erover eens dat de buurt ons de grootste uitdaging lijkt. Overal klinkt hetzelfde geluid: onbekend is onbemind. We mogen niet blind zijn voor de illusie dat de buurt zich niet zal verzetten. De individuen zijn het er allemaal over eens hoe dit aangepakt moet worden (informatie verstrekken, sensibilisering en storytelling). Het dubbel gebruik van ruimtes en de sociale rol die een detentiehuis vervult in de buurt zijn ook goede manieren om de connectie verder uit te bouwen met de buurt, en het not-welcome-in-my-backyard gevoel toch tot een positief verhaal te maken.
Consensus was er absoluut over de privatisering van de transitiehuizen, immoreel en naïef om te denken dat de intentie van privat for profit organisaties geen winst op lange termijn is.

Overige bemerkingen en inzichten die we meenemen zijn dat we herstel niet uit het oog mogen verliezen. Dit zou perfect kunnen fungeren als vierde pijler voor het detentiehuis. De kleinschaligheid van een detentiehuis zou kunnen resulteren dat personeel zich eenzaam en onveilig gaat voelen. Het klankbord dat nu in de gevangenis aanwezig is en waar het personeel veel kracht uit put dreigt verloren te gaan. Tevens is naamgeving ook belangrijk, een ‘detentiehuis’ heeft wederom een negatieve connotatie. Een positievere naamgeving is aangewezen. Met een visie kun je trachten een beleid te beïnvloeden, maar om effectief grote structurele veranderingen teweeg te brengen kan cijfermateriaal niet achterwege blijven. We mogen niet uit het oog verliezen dat het evenveel een vader zijn recht is om betrokken te zijn in het leven van zijn kind(eren). Zowel buiten detentie maar het moet ook mogelijk zijn voor een man om met zijn kind in detentie te verblijven als dit in het beste belang van het kind is. We dienen realistisch te blijven en in te zien dat niet alle problematieken verdwijnen met een nieuwe vorm van detentie, bijvoorbeeld drugsverslavingen en het binnensmokkelen ervan.

Deel IIII - Aanbevelingen voor vzw De Huizen

De opdracht die we bij de start van de bachelorproef kregen, was om concrete aanbevelingen te formuleren die de opdrachtgevers (zijnde vzw De Huizen) kunnen gebruiken bij het realiseren van detentiehuizen. Hieronder schreven we deze aanbevelingen neer, die we verkregen vanuit de verschillende bevragingen.

1. Het creëeren van maatschappelijk draagvlak

De implementatie van een detentiehuis in de buurt kan slechts succesvol zijn, indien dit door de directe omgeving gedragen wordt. Uit de verschillende bevragingen blijkt dat maatschappelijke aanvaarding als één van de grootste uitdagingen van een detentiehuis wordt gezien. Binnen het creëren van maatschappelijk draagvlak is **communicatie** belangrijk. Het gesprek aangaan met de buurt en de omgeving is hierbij noodzakelijk, zodat zij voldoende informatie krijgen over het hoe, waarom, wanneer, … van detentiehuizen. Vanuit de interviews en de enquête kregen we heel vaak te horen dat men niet weet wat een detentiehuis is en hier nog nooit over gehoord heeft. Zo kregen we van heel wat burgers en enkele politici te horen dat ze het concept niet kennen. Hierdoor kunnen we besluiten dat communicatie zeer belangrijk is om hierdoor ook draagvlak te creëeren.
Vanuit de enquête zagen we dat communicatie belangrijk is ongeacht de leeftijd, woonplaats en opleidingsniveau. Verschillende bevolkingsgroepen kenden het concept niet en hebben dus nog heel wat uitleg nodig omtrent de realisatie van detentiehuizen.

Hierrond konden we enkele aanbevelingen formuleren. Enkele van deze stonden reeds opgenomen in de beleidsnota geschreven door de opdrachtgevers, maar we vonden het toch belangrijk om ze hier nogmaals te vermelden, daar deze aanbeveling uit onze bevragingen komen.

1.1. Meldpunt

Het kan zinvol zijn om een **meldpunt** te voorzien waar bewoners terechtkunnen met vragen en eventuele klachten. Dit 'meldpunt' kan ook de vorm aannemen van een persoon die als aanspreekpunt fungeert binnen de organisatie, alsook evt. bij de lokale politie.

1.2. Bewonersvergadering

Vóór de komst van het moeder-kindhuis kan er een **bewonersvergadering** georganiseerd worden om het gesprek met de buurt aan te gaan. Op die manier kan de organisatie een duidelijk beeld schetsen van wat de buurt kan verwachten, welk type 'deelnemers' er zullen verblijven, welke begeleiding aangeboden wordt, welke voorbeelden er reeds bestaan, etc. Daarnaast krijgen buurtbewoners de kans om hun vragen te stellen, in debat te gaan, hun angsten te uiten en krijgen ze onmiddellijk antwoorden. Zo neem je mensen mee in het verhaal en creëer je minder weerstand.

1.3. Specifieke communicatie over de organisatie van een detentiehuis

Vanuit de enquête kwamen heel wat **specifieke vragen** aan bod van de respondenten. Hierdoor leek het ons zinvol om deze mee te geven, omdat communicatie hierrond sterk aangewezen is. Communicatie in het algemeen is zeer belangrijk, zoals eerder vermeld. Door het geven van specifieke onderwerpen, bieden we al een houvast omtrent de invulling van deze communicatie.

1.3.1. Financiëring

Zorg voor duidelijke communicatie omtrent de **financiëring van detentiehuizen**. Uit de enquête kregen we verschillende reacties van respondenten die zich afvroegen wie dit allemaal gaat financieren. Ook kwam naar voor dat er misschien andere domeinen zijn die subsidies verdienen, dan geld spenderen aan de gevangenis. Ook vanuit de interviews met politici kwam dit aan bod. De vraag of dit initiatief niet te duur is komt meermaals naar boven. **Transparantie** rond financiëring kan hier een hulp zijn. Maar ook hier staat communicatie omtrent wat een detentiehuis is, centraal. Als mensen begrijpen waarom er nood is aan een nieuwe vorm van detentie, zullen deze vragen misschien minder relevant worden.

Specifieke info vanuit interviews politici

Uit interviews met verschillende politieke partijen blijkt het **'budgettaire' aspect een struikelblok** te zijn in de hervorming van het huidige gevangenissysteem. Bij vele politici leeft het idee dat het oprichten van kleinschalige alternatieven, met name detentiehuizen, duurder is dan het uitbouwen van grote gevangenissen. Zo geeft Marijke Dillen, lid van de Commissie Justitie voor Vlaams Belang, aan dat zij de voorstellen in de beleidsnota van de heer Van Quickenborne steunt, maar dat er een gebrek is aan middelen om al deze voorstellen te realiseren.

We vinden het dan ook belangrijk om in de aanbevelingsnota een luikje omtrent 'kosten van een detentiehuis' op te nemen. Concreet beschikken wij over onvoldoende cijfermateriaal om dit zelf in de aanbevelingen te verwerken. Uit een debat 'Schaf de gevangenissen af', gevoerd in Nachtwacht, o.a. met de heer Geertjan Zuijdwegt (werkt aan Leuvens instituut voor Criminologie en is aalmoezenier in de gevangenis/geestelijk verzorger), blijkt dat de kosten van kleinschalige detentie niet 'duurder' zijn dan de bouw van een grootschalige gevangenis.

De nieuwe gevangenis van Beveren, opgericht in 2014, kostte per gedetineerde (inclusief investeringskosten) 214 euro per dag. De kosten van een detentiehuis werden berekend door dezelfde persoon die de kostprijs van de gevangenis in Beveren berekende. Hieruit blijkt dat een detentiehuis (inclusief investeringskosten) 185 euro per dag per gedetineerde kost. Het lijkt ons echter belangrijk om de concrete cijfers, zwart op wit, van dit rapport op te nemen in een bijlage van de aanbevelingsnota.

Daarnaast zal door een verminderde recidive de maatschappelijke kost ook dalen. Er vindt eveneens een verschuiving van kosten plaats. Daar waar nu sterk wordt ingezet op beveiliging, zal in een detentiehuis een groter budget gaan naar hulpverlening, wat ten goede zal komen van de 'deelnemers' en in bredere zin de maatschappij.

Door de uniformiteit en rigiditeit van het huidige gevangenisregime, worden heel wat gedetineerden aan een gelijkaardig beveiligingsregime onderworpen, terwijl slechts 10% van die mensen ook effectief nood heeft aan dergelijke mate van beveiliging.

1.1.1. Controle/beveiliging

Zowel de respondenten uit de enquête als andere personen die geïnterviewd werden, haalden aan dat ze zich vragen stellen bij de **mate van controle en beveiliging** binnen een detentiehuis. Zo was een gedetineerde ervan overtuigd dat beveiliging zeker nodig is, omdat er anders moeders zullen weglopen. De Huizen heeft **de visie** dat er verschillende detentiehuizen met een verschillende graad van beveiliging komen, maar ook dit moet opnieuw voldoende gecommuniceerd worden naar de bevolking toe. Dit staat in verbinding met het volgende onderdeel: wie komt in aanmerking.
Ook moet er bijvoorbeeld specifiek nagedacht worden over **beveiliging in samenwerking met de buurt.**
Uit interviews komt het idee om buurtbewoners te screenen vooraleer zij een samenwerking met het detentiehuis mogen aangaan, om zo preventief te werk te kunnen gaan en problemen te vermijden. Daarnaast lijkt het ons ook belangrijk dat de mate van veiligheid deels **aangepast wordt aan het kind**. Zo is een verblijf of bezoek in een detentiehuis minder traumatiserend voor het kind. Dit blijkt vooral uit de interviews met gedetineerden, zij geven aan dat de gevangeniscontext wel degelijk traumatiserend is voor hun kind(eren).

1.1.2. Wie komt in aanmerking

We kregen vaak de vraag **wie in aanmerking komt** voor een plaats binnen een detentiehuis. Velen zijn van mening dat zeer zware criminelen geen plaats verdienen in een detentiehuis. Hierdoor kunnen we besluiten dat het belangrijk is om ook hierover **voldoende transparant** te zijn. Vertel welke procedures en voorwaarden verbonden zijn aan het al dan niet geplaatst worden in een detentiehuis, zo creëer je opnieuw een stukje draagvlak. Een geïnterviewde gedetineerde gaf aan dat dit vooral zinvol zou zijn naar het einde van de straf toe, zodat ze terug leren samenleven met hun kind en zo de drempel naar het echte leven kleiner wordt. Dit toont aan dat ook zij nadenken over de voorwaarden om in aanmerking te komen voor een plaats binnen een detentiehuis.

1.1.3. Straffeloosheid/vrijheid

Er is onder de bevraagde mensen **bezorgdheid omtrent straffeloosheid** binnen detentiehuizen. Velen denken dat een verblijf in een detentiehuis geen straf meer is. De Huizen heeft de visie dat ook dit nog steeds een vorm van detentie is, waardoor communicatie hieromtrent ook belangrijk is. Zorg ook voor communicatie omtrent de mate van vrijheid en op basis waarvan deze mate van vrijheid beslist wordt per individu. Ook gedetineerden geven aan dat ze nog steeds hun straf moeten uitzitten. Uit een lezing blijkt dat steeds in een cel zitten niet zo moeilijk is, maar dat de echte uitdaging eruit bestaat om succesvol te re-integreren in de maatschappij. Hierdoor raden we inderdaad De Huizen aan om sterk in te zetten op begeleiding van gedetineerden. Hiervoor verwijzen we graag naar punt 5: begeleiding. Ten slotte is het zo dat veel mensen die niks te maken hebben met het gevangeniswezen, niet weten wat de ‘gevaren’ van straffen in grote gevangenissen zijn.

Communiceren omtrent de verduidelijking waarom een detentiehuis een beter effect heeft, is hierbij dus zeer belangrijk. Het kaderen binnen de bredere samenleving kan een oplossing bieden.

1.1.4. Communicatiespecialist

Naar communicatie toe, wensen we eveneens de aanbeveling van Stefaan Van Hecke, lid van de Commissie Justitie, mee te nemen. Een gemeentebestuur beschikt vaak over een eigen **communicatiespecialist** die over de nodige expertise beschikt om het 'concept' moeder-kindhuis over te brengen naar de buurt. Daarbij is het eveneens belangrijk om verenigingen die actief zijn in de buurt, en bijgevolg de buurt ook kennen, te betrekken bij de uitbouw van het moeder-kindhuis. Die **verenigingen** vormen dan als het ware en netwerk van communicatie, die het initiatief kunnen bekendmaken bij hun leden.
Tenslotte willen we nog even de visie van Bert Anciaux, lid van de Belgische Senaat, hierin verweven. *'Soms moet je, in het belang van de bevolking, beslissingen nemen waar ze het aanvankelijk niet mee eens zijn.'*

1.2. Informatie rond gevangenisleven vandaag

Vele mensen weten de dag van vandaag nog niet hoe het er werkelijk aan toe gaat binnen de gevangenissen. Belangrijk is om hierrond een stuk bewustwording te creëren. Dit kan ertoe leiden dat mensen een andere kijk ontwikkelen op 'detentie' en openstaan voor een dergelijk alternatief in de buurt. Daarnaast kan de mogelijkheid geboden worden om het moeder-kindhuis te **bezoeken**.
Door een antwoord te formuleren op de vraag: 'Waarom een detentiehuis een positief effect kan hebben?' kan dit ervoor zorgen dat er minder weerstand is bij de bevolking. Het is immers belangrijk om ook de mensen te bereiken die in eerste instantie niet geïnteresseerd zijn in de werking van het gevangenisleven. Zo kan er ook vanuit het **onderwijs** laagdrempelig gewerkt worden door kinderen kennis te laten maken met de werking van het gevangenisleven.

1.3. Verschillende doelgroepen

Communicatie rond de **verschillende doelgroepen** waarop De Huizen zich focust, leek ons ook aangewezen. Uit verschillende bevragingen kunnen we besluiten dat de vrees bestaat dat andere doelgroepen vergeten zullen worden en dat bv. vaders ook het recht hebben op zo'n detentiehuis. Hieruit kunnen we besluiten dat heel wat mensen niet weten dat De Huizen wel degelijk de ambitie heeft om detentiehuizen voor verschillende doelgroepen te realiseren. Communicatie hierrond is dus opnieuw belangrijk, zodat mensen weten dat gedetineerde moeders met kinderen niet de enige doelgroep zijn.

1.4. Draagvlak bij lokale besturen

Naast het creëren van draagvlak bij de bevolking, lijkt het ons zinvol om ook bij **lokale besturen het concept bekend** te maken. Uit interviews en contactname met lokale politici blijkt dat het concept 'detentiehuizen' nauwelijks gekend is bij lokale besturen. Zij kunnen ook een belangrijke rol spelen binnen dit verhaal, gezien een detentiehuis lokaal verankerd is in een bepaalde buurt (en breder een gemeente). Indien gemeentes vragende partij zijn of reeds nu kunnen 'brainstormen' over de implementatie van detentiehuis in hun gemeente, kunnen zij mee 'druk' uitoefenen op de overheid om het gevangeniswezen te hervormen naar vormen van kleinschalige detentie. Lokale besturen kunnen dan eveneens een rol spelen in de **bekendmaking** van dit alternatief bij de burgers (via hun verschillende communicatiekanalen).
Uit het interview met Koen Geens, voormalige minister van Justitie, blijkt dat het heel **moeilijk is om dergelijk concept aan de bevolking te verkopen** als de lokale overheid er niet ten volle achter staat. Naast het uitbouwen van een transitiehuis in Mechelen, waar het project volop gesteund werd door burgemeester Bart Somers, bleek het in Wallonië een moeilijker verhaal te zijn. Het voorstel om een transitiehuis op te richten in Spa stuitte op heel wat weerstand, vanwege het lokaal bestuur. Men heeft er het project tegengewerkt, hoewel het goedgekeurd werd door de regering. Als alternatief voor Spa werd voor Edingen geopteerd, maar daar bleek het evenmin vanzelfsprekend om een transitiehuis te implementeren in de buurt. Hoewel er weerstand was vanuit de oppositie, heeft de burgemeester alsnog het project als het ware 'erdoor gesleurd'. Het lijkt ons dus sterk van belang om reeds nu in te zetten op **bekendmaking van dit concept bij lokale overheden** (o.a. omwille van de hierboven genoemde redenen). Hierbij is een duidelijke communicatie van essentieel belang.

1.5. Hoe informatie verspreiden?

Informatie verspreiden kan op **verschillende manieren** gebeuren. Hierbij dachten wij aan informatiefolders, infoavonden, artikels in de krant, verspreiding op social media,… Om hier al een houvast te kunnen aanbieden aan onze opdrachtgevers, maakten we een **flyer** waar basisinformatie omtrent detentiehuizen op vermeld staat. Deze flyer wilden we graag aanreiken als een eerste stap naar gewenning bij de burger, zodat ze op deze manier het concept leren kennen. We focusten bij de opmaak voornamelijk op de 3 pijlers. Daarnaast ook op enkele zaken die direct te maken hebben met een detentiehuis, zoals het verminderen van recidive en betere begeleiding. Voor de volledige flyer verwijzen we graag naar bijlage.

2. Contextueel werken

In de aanbevelingsnota wordt sterk gefocust op de relatie 'moeder-kind'. Wij vinden het echter zinvol om deze focus uit te breiden naar de bredere gezinscontext. Daar waar het huidige gevangenissysteem via processen van '*role stripping*' de 'gedetineerde' zijn verscheidenheid aan sociale rollen en identiteiten ontneemt, wil een detentiehuis deze verschillende rollen aanmoedigen en ondersteunen. Deelnemers in een detentiehuis worden niet verengd tot de rol van 'gedetineerde'. We willen inzetten op de rol als moeder, maar evenzeer op de rol als partner, kind, grootouder, etc. Vandaar onze **aanbeveling om het contextueel werken te verweven in de aanbevelingsnota**.
Een ander argument voor deze contextuele benadering vinden we in het idee van een toekomstgerichte strafuitvoering ('bestraffing' met het oog op de toekomst). Studies tonen aan dat familiale banden cruciaal zijn voor een succesvolle re-integratie. Vandaar dat het ook zinvol is om de band met het gezin van de gedetineerde te behouden en/of te versterken gedurende de detentieperiode. Hierbij hebben we niet enkel aandacht voor kinderen van gedetineerde ouders, maar voor de bredere familiale context.
Binnen Vlaanderen werd, in het kader van jeugdhulp, de actie '**één gezin, één plan**' opgericht. Hierbij wordt het kind niet alleen begeleid, maar richt de begeleiding zich op het gezin als sociaal systeem. De hulpverlening wordt als het ware samengebracht om de hele context te begeleiden. Ook een moeder-kindhuis kan in dit verhaal meestappen. De band moeder-kind is essentieel en daar zal, zoals blijkt uit de nota, veel aandacht aan besteed worden rekening houdend met de uniciteit van elke situatie. Daarnaast is het eveneens in het belang van moeder en kind, om andere cruciale 'derden' te betrekken bij de hulpverlening. Dit kan bv. gerealiseerd worden door het werken met jeugdhulpverleningsinstanties met ervaring en expertise in het contextueel werken. Er kan eveneens samengewerkt worden met psychologen getraind in het bieden van relatietherapie, gezinstherapeuten, etc.
Het belang van contextueel werk werd **ook door gedetineerden** bevestigd. Zij gaven aan dat vaak volledige families in de gevangenis zitten, waardoor een band opbouwen/behouden zeer moeilijk is. Ook voor gezinnen en families waarbij maar één iemand in detentie verblijft, is het ook bijzonder belangrijk om in te zetten op het contextuele.

3. Het aspect 'werken' benadrukken

Uit interviews met politici van verschillende partijen blijkt dat 'werk' gedurende de detentieperiode als een **cruciale factor** wordt beschouwd op de weg naar re-integratie. Zo geeft Jasper Pillen (lid van de Open Vld en kamerlid in opvolging van Vincent van Quickenborne) aan dat werken bijdraagt tot een zinvolle detentie. Werken brengt niet alleen structuur maar geeft gedetineerden ook het gevoel van iets te kunnen betekenen. Bijkomend haalt het hen uit hun isolement. Daarnaast bouwen ze competenties op die ze, na hun vrijlating, kunnen inzetten in de maatschappij. De heer Pillen is ook een grote voorstander van mogelijkheden tot werken buiten de gevangenis. Hij is ervan overtuigd dat heel wat firma's vragende partij zijn om 'gedetineerden' in dienst te nemen. Werken buiten de gevangenis kan ook de perceptie over gedetineerden veranderen/ombuigen.
Ook Marijke Dillen, lid van de Commissie Justitie voor Vlaams Belang, geeft aan dat werken de kans op een succesvolle re-integratie verhoogt.

Daarbij biedt werk eveneens de mogelijkheid om een vergoeding op te bouwen waarmee daders hun slachtoffers kunnen trachten te vergoeden. Hierin ziet zij zeker de meerwaarde van een detentiehuis. We leven in een samenleving waar initiatief nemen, zelfstandigheid, etc. als belangrijke competenties worden aanzien in de zoektocht naar werk. Het huidige gevangenisregime ondermijnt de mogelijkheden om deze competenties te verwerven. Gedetineerden worden 'gedrild' en krijgen nauwelijks de kans om initiatief te nemen en innoverende ideeën aan te brengen. Werken buiten de gevangenis of in een detentiehuis (bv. uitbating van een sociaal restaurant) biedt 'deelnemers' de opportuniteit om **kwaliteiten** op te bouwen waarmee ze een bijdrage kunnen leveren aan de maatschappij.
Verder vinden we het belangrijk om volgende **nuance** aan te brengen: Het werk in/buiten een detentiehuis moet zinvol en uitdagend zijn en de mogelijkheid bieden om een 'degelijke' vergoeding op te bouwen. Gedetineerden in het huidige gevangeniswezen krijgen vaak 'repetitieve' arbeid 'voorgeschoteld'. Daarnaast bouwen ze geen sociale rechten op, is de vergoeding die ze voor hun werk krijgen ondermaats en worden ze niet verzekerd. Een detentiehuis kan hierin een ombuiging maken en onze samenleving naar een hoger niveau tillen, door bewustwording te creëren omtrent de meerwaarde die sociaal kwetsbare mensen kunnen bieden aan de samenleving. Wij vinden het dan ook zinvol om het aspect 'werk' te benadrukken in de aanbevelingsnota.
Een laatste aspect waarom zinvol (betaald) werk positief kan zijn binnen een detentiehuis is dat de moederrol op die manier versterkt wordt. In interviews geven gedetineerden aan dat ze het leuk zouden vinden om de mogelijkheid te krijgen om met hun geld iets te kopen voor hun kind. Nu kan dit niet en maken ze zich soms zorgen waar hun geld terechtkomt.

4. Herstelgericht werken

Naar aanleiding van een interview met Mirella Dysers, adviseur van de minister van Justitie en eveneens voormalig gevangenisdirecteur, wensen wij 'herstelgericht werken' te implementeren in de missie van een detentiehuis. Wij zijn er van overtuigd dat **'herstelgericht werken'** een eventuele vierde pijler kan zijn, zodat detentie niet geschoeid is op vergelding, maar op herstel. Het herstelproces, gebaseerd op participatie, richt zich zowel op het materieel- als op het belevingsniveau. De emoties, behoeften en eigen interpretaties van de betrokken partijen worden in het herstelrechtelijk proces centraal gesteld.
Hierin kan een samenwerking met partners zoals **Ligand of Moderator** zinvol zijn, o.a. om ervoor te zorgen dat herstelgericht werken een basishouding wordt van het personeel. Uit onderzoek blijkt dat herstel één van de grootste noden is van een slachtoffer en dat een detentiehuis hierin tegemoet kan/moet komen.
Niet enkel herstel tussen slachtoffer en dader is hierbij belangrijk, ook het organiseren van praatgroepen tussen slachtoffers en daders kan helpen. In de praktijk blijkt dat niet steeds beide partijen bereid zijn om een gesprek met elkaar aan te gaan. Bij deze willen we ook even verwijzen naar een vernieuwend project van vzw Moderator. De vzw organiseerde het project '**Samenspraak'** omtrent herstelbemiddeling, waarbij mensen van gelijkaardige, maar niet gerelateerde feiten met elkaar in gesprek gaan. Een herstelbemiddelaar, alsook een medewerker van slachtofferhulp begeleiden de gespreksgroepen. Voor beide partijen ('dader' en slachtoffer) kan dit een helend effect hebben ("Samenspraak verkeer", 2019). Het slachtoffer voelt zich gehoord en de dader krijg inzicht in de feiten alsook de impact hiervan.

Hij krijgt de kans om verantwoordelijkheid op te nemen voor zijn daden en anderzijds mee te denken rond 'herstel' van de aangetaste relatie tussen zichzelf, slachtoffer en de samenleving. Dit faciliteert de stap 'terug' naar de maatschappij.
Binnen een detentiehuis lijkt het ons dan ook zinvol dat er een permanent aanbod aan herstelgerichte initiatieven wordt georganiseerd. Dit omdat deze helend kunnen werken en de 'dader' de kans geven om verantwoordelijkheid op te nemen voor de gepleegde feiten. Het kan ook een meerwaarde zijn om **slachtoffers van feiten te betrekken in de 'organisatie'** van een detentiehuis, in het uitdenken van dit 'concept'.

5. Begeleiding/opleiding

Ook begeleiding is belangrijk binnen een detentiehuis. Dit zowel voor moeder als kind/gezin/familie. Begeleiding is aangewezen **zowel tijdens als na de detentie**. **Nazorg** wordt door verschillende respondenten uit de enquête aangegeven als cruciaal voor een positieve re-integratie en het behouden ervan. Voor kinderen kan deze begeleiding belangrijk zijn om te begrijpen waarom de ouder in de gevangenis moet verblijven. Voor de begeleiding van zowel moeder als kind is meer personeel die hiervoor opgeleid is cruciaal. Het kan niet de bedoeling zijn dat moeders meer dan een jaar moeten wachten op begeleiding, zoals nu het geval is binnen de gevangenis. Professionele hulp kan ervoor zorgen dat de gedetineerde zich begrepen voelt en door het vertellen van zijn/haar verhaal kan een hulpverlener de gedetineerde gerichter helpen. Door het aanbieden van therapieën en behandelingen kunnen onderliggende problematieken aan het licht komen en worden aangepakt. Zo verkleint de kans op recidive na vrijlating en vergroot de kans op een succesvolle re-integratie.
Begeleiding kan ook op **andere domeinen** belangrijk zijn, zo denken we aan begeleiding bij het zoeken van werk, zelfredzaamheid, budgettering, het vinden van een woonst, etc.
Deze zaken hebben meer kans op succes als iemand de gedetineerde helpt in het proces, die verbonden staat met de weg naar buiten. Ook dienen de opleidingen aangepast te worden aan de gedetineerden. In interviews geven zij aan dat het werk vaak gefocust is op mannen. Niet alle jobs binnen de gevangenis blijken even zinvol te zijn. Meer opleidingen die hen helpen bij de re-integratie kunnen waardevol zijn, zoals budgettering in plaats van een opleiding tot metser. Ook kan het voor gedetineerden zinvol zijn wanneer ze hulp krijgen bij het opnemen van hun moederrol in de gevangenis. Vaak weten ze bv. niet hoe ze moeten reageren op de vragen van hun kind. Moeten ze liegen of eerlijk zijn? Daarnaast zou het ook voor kinderen zinvol zijn als zij aangepaste begeleiding krijgen die hen helpt om te begrijpen waarom hun ouder(s) in de gevangenis verblijft. Dit kan bv. via boekjes, filmpjes, etc. Zo gaven we in de beleidsnota aan dat het zinvol kan zijn om binnen een detentiehuis te zorgen voor begeleiding van het kind, als het kind in het detentiehuis aanwezig is. Dit kan misschien een taak van een kinderpsycholoog, orthopedagoog, etc. zijn aangezien zij een andere achtergrond hebben in het begeleiden van mensen en kinderen. Gedetineerden geven ook aan dat er in de gevangenis niet voldoende prikkels aanwezig zijn om het kind te blijven stimuleren. Verbetering op dit vlak is dus ook belangrijk.

Om deze begeleiding/opleiding te kunnen organiseren, is het eveneens belangrijk dat alle (hulpverlenings-)diensten op elkaar **afgestemd** zijn. Enkel op die manier kan er een positieve re-integratie plaatsvinden.

6. Naam ‘detentiehuis’

Vanuit een interview met Kaat Witdouck kwam aan bod dat detentiehuis wederom een **negatieve bijklank heeft en stigmatiserend werkt.** We volgen deze mening en zouden zelf ook opteren voor iets positief, zoals ‘resocialisatiehuis’, ‘re-entry woning’ of ‘herstelhuis’. Zo roept de naam van dit initiatief automatisch positievere gevoelens op dan wanneer het rechtstreeks gelinkt wordt aan een gevangenis. Zo worden de personen die binnen deze huizen verblijven niet steeds herleid tot de feiten die ze pleegden. Dit past dan weer binnen de gedachte dat er zo normaal mogelijk gedaan moet worden tegen gedetineerden.

7. Onderzoek naar cijfers: impact van detentiehuis op recidive en re-socialisatie

Met een **visie** kun je trachten een beleid te beïnvloeden, maar om effectief grote structurele veranderingen teweeg te brengen kan cijfermateriaal niet achterwege blijven. Daarom raden we aan om ook effectief onderzoek te doen naar de impact van detentiehuizen op recidive en re-socialisatie. Zo beschikken we over duidelijk cijfermateriaal waarmee deze veranderingen teweeg kunnen worden gebracht. Wegens gebrek aan cijfers uit België over het effect op lange termijn, kan het zinvol zijn om de oefening te doen met buitenlandse initiatieven. Zo zijn er exodus-huizen in Nederland, die al langer bestaan en al onderzoek deden naar de invloed op de recidive-cijfers.
Onderzoek is echter een belangrijk luik, gezien gedetineerden in interviews zelf aangeven dat ze niet zeker zijn dat een detentiehuis de gewenste effecten zal hebben op de recidive-cijfers. Ze geloven wel dat het een stimulerende factor kan zijn om het in de toekomst beter te doen.

8. Inrichting detentiehuis moeder-kind

8.1. Ruimte(s)

Binnen dit stuk willen we zowel het aspect ‘ruimte’ als het aspect ‘ruimtes’ bespreken. Met **ruimte** bedoelen we bv. ruimte voor privacy. Hieronder begrijpen we onder andere het gebruik van aparte slaapkamers. Binnen een detentiehuis moet er ruimte zijn om maximaal dingen samen te doen met het kind, zaken die in het dagdagelijkse leven gedaan worden binnen een gezin. Hierbij denken we aan samen koken, mogelijkheid om hun kinderen te wassen, ruimte om alleen te zijn met het kind, etc. Hierdoor wordt de band tussen moeder-kind bevordert en zorgt een detentiehuis ook voor een veilige haven voor het kind.

Onder **ruimtes** begrijpen we specifieke ruimtes die binnen een detentiehuis dienen aanwezig te zijn om samen dingen te doen. Aparte kamers, een snoezelruimte, ruimte om dingen te kopen voor hun kind(eren), etc. De huiselijke sfeer is voor gedetineerden enorm belangrijk. Deze humane inrichting kan minder traumatiserend werken voor het kind. Het kind zal zich sneller op zijn/haar gemak voelen tijdens bezoeken, wat de band tussen moeder en kind zal bevorderen.

Daarnaast lijkt het ons ook aangewezen om ervoor te zorgen dat moeders binnen een detentiehuis bereikbaar zijn via telefoon of videochat.

In de gevangenis kunnen moeders onbeperkt bellen vanuit hun cel, maar kunnen ze zelf geen telefoons ontvangen. Uit een interview met een gedetineerde moeder blijkt dat het voor haar een pluspunt zou zijn als haar kind haar zou kunnen bellen als hij/zij dit nodig heeft. Op die manier kan de gedetineerde haar moederrol weer een beetje beter uitvoeren, door er te kunnen zijn wanneer het kind daar nood aan heeft. Ook voor het kind kan dit positieve effecten hebben.

Om de band tussen moeder en kind te bevorderen, raden we zeer sterk de implementatie van een **snoezelruimte** binnen een detentiehuis aan. Hiervoor maakten wij als groep een draaiboek, waarin heel wat ideëen beschreven staan hoe zo'n snoezelruimte eruit kan zien. **Voor het volledige draaiboek verwijzen we graag naar de extra bundel die afgeleverd werd samen met deze paper.**

Naast de mogelijkheden om de band met hun kind te onderhouden, moet er ook de mogelijkheid en ruimte zijn voor gedetineerden om de band met andere gedetineerden te versterken. Ze moeten de **tijd en ruimte krijgen om aan zichzelf te werken**. Me-time mag niet ontbreken. Toch willen we ook hier graag terug plaats maken voor de contextuele gedachte. Ook de vader moet ruimte krijgen om tijd door te brengen met het kind, zowel activiteiten als verzorging. Het is daarnaast belangrijk dat de partners tijd met elkaar kunnen doorbrengen zonder het kind, om te voorkomen dat het kind steeds 'derde wiel aan de wagen' wordt tijdens bezoeken.

8.2. Bezoek

Uit ons onderzoek blijkt dat bezoeken in de gevangenis zeer belastend zijn voor het kind, maar dat deze ook te kort en te weinig aanwezig zijn. Het **minder belastend maken van bezoeken** door het zorgen voor een aangepaste ruimte, meer tijd tussen kind en moeder en het organiseren van bezoeken op regelmatige tijdstippen kan de band tussen moeder en kind aanzienlijk bevorderen. In een detentiehuis moet er ruimte zijn om samen activiteiten te doen met het kind. Daarnaast moet de moeder de kans krijgen om echt voor haar kind te zorgen.

Bezoek moet kunnen doorgaan in een **aangepaste ruimte**, waar gezinnen alleen kunnen zijn met elkaar. Dit vooral om de kans op trauma's te verminderen bij kinderen. Naast bezoeken met enkel het gezin, is het ook belangrijk om bezoeken te organiseren waar kinderen omringd worden door andere kinderen. Zo zien zij dat ze niet alleen zijn en zullen zich zo sneller comfortabel voelen bij de situatie.

Een gedetineerde die we interviewden in het kader van ons onderzoek kwam met het idee om te zorgen voor organisaties of vrijwilligers die kinderen gaan ophalen en afzetten. Zo is er een grotere kans dat het kind op bezoek kan komen en dat moeder en kind voldoende tijd samen krijgen.

9. Zinvolle dagbesteding

Zinvolle dagbesteding is een belangrijk aspect tijdens detentie. Tijdens de dagbesteding moet ingezet worden op activiteiten waarbij het kind de moederlijke liefde kan voelen, maar ook dagbesteding waarbij de moeder zich ten volle kan ontplooien. Door **zorgvuldig** om te gaan met dagbesteding wordt gewerkt aan de re-integratie.
Zoals eerder vermeld is het belangrijk om te kiezen voor opleidingen en werkgelegenheid waar moeders na vrijlating ook effectief mee aan de slag kunnen. Dieren verzorgen, een groententuin onderhouden, creatieve bezigheid, etc zijn hier enkele voorbeelden van. Ook opleidingen zijn een belangrijk aspect, hiervoor verwijzen we graag terug naar punt 5. Ook andere zaken die hen aan het dagdagelijkse leven doen denken kunnen zinvol zijn zoals koken, huishouden, etc.
Samenwerking met de buurt kan hierbinnen zinvol zijn. Ga na waar de buurt nood aan heeft en probeer vanuit het detentiehuis een oplossing te bieden voor deze noden. Hiervoor verwijzen we graag naar volgend punt: samenwerking met de buurt.

10. Samenwerking met de buurt

Een samenwerking met de buurt raden we aan **vanuit verschillende invalshoeken**. Gedetineerden denken dat dit voor een stuk ook de vooroordelen bij de mensen van buitenaf kan wegnemen. Dit kan ervoor zorgen dat de gedetineerden zich meer mens zullen voelen. Zo kunnen ze elkaar versterken in het oplossen van dagelijkse problemen zoals over de opvoeding van hun kinderen.
Een aantal voorbeelden van samenwerkingen kunnen zijn: een wasserij, sociaal restaurant, gemeenschappelijke moestuin , kinderboerderij, fietshersteldienst, kooknamiddag, gebruik van snoezelruimte, etc. Voor enkele van deze ideëen willen we wel benadrukken dat de opkomst van mensen in de buurt misschien niet groot zal zijn. Hoe groter de waarde voor de buurt, hoe groter de opkomst volgens ons zal zijn. Maar dat wil niet zeggen dat kleine initiatieven daarvoor moeten achterblijven.
Ook vinden we het belangrijk dat gedetineerden **inspraak** krijgen in de buurt waarin ze terechtkomen. Een terugkeer naar hun eigen omgeving is misschien in sommige situaties niet erg aangewezen, zo denken we bv. aan iemand met een drugsproblematiek. Het lijkt ons niet aangewezen om een voormalige drugsverslaafde/drugsdealer in dezelfde buurt een netwerk te laten opbouwen. De kans op herval is dan des te groter en verkleint de kans om met een schone lei te kunnen beginnen. In een nieuwe stad/omgeving kan dit leiden tot een positiever succesverhaal.

Een ander belangrijk aspect is het rekening houden met de **differentiatie** van de gedetineerden. Het individueel begeleidinsplan kan hierin een houvast bieden. De gedetineerde mag geen gevaar vormen voor de buurt. Hier komt het gedifferentieerde beleid van detentiehuizen volledig aan tegemoet.
Vanuit een interview met een gedetineerde blijkt dat het screenen van mensen die willen samenwerken met het detentiehuis belangrijk zal zijn. Gedetineerden moeten zich veilig kunnen voelen bij de mensen waarmee ze kunnen samenwerken. Hieruit vloeit een bijkomende aanbeveling om binnen die samenwerking met de buurt te zorgen voor voldoende bewaking en toezicht, om eventueel vluchtgevaar te reduceren.
Toch mogen we **niet blind zijn voor illusies** en moeten we ons ervan bewust zijn dat dit niet meteen een succesverhaal kan zijn.

Volharding en doorzettingsvermogen is binnen dit aspect een belangrijk gegeven. Ook een doordachte aanpak is noodzakelijk. Hiervoor verwijzen we graag terug naar punt 1: draagvlak creëeren bij de maatschappij.

Dit alles begint echter met **duidelijke communicatie** over de procedures en voorwaarden die bepalen wie in aanmerking komt voor een verblijf in een detentiehuis. Als de bevolking weet welke gedetineerden binnen een detentiehuis verblijven, kunnen zij mogelijks een samenwerking sneller zien zitten. Hopelijk stoot men dan op minder weerstand.

11. Bewaken van afstand-nabijheid

Uit een interview met een penitentiair bewakingsassistent werd een **bezorgdheid** geuit. De kleinschaligheid van een detentiehuis zou kunnen resulteren dat personeel zich eenzaam en onveilig gaat voelen. Het klankbord dat nu in de gevangenis aanwezig is en waar het personeel veel kracht uit put dreigt verloren te gaan. Toch denken wij dat door de kleinschalige werking, er veel meer preventief gehandeld kan worden bij zowel gedetineerden als medewerkers. Zo zullen er zich misschien minder snel moeilijke situaties voordoen, waardoor een klein team toch bij elkaar terecht kan. Vertrouwensbanden kunnen door deze kleinschaligheid ook makkelijker gecreëerd worden tussen alle partijen. Personeel dient wel nog steeds **voldoende gecoacht** te worden om deze vertrouwensband vanuit een professionele houding te waarborgen. Door een klein team en betere vertrouwensbanden vervaagt de grens tussen afstand en nabijheid veel sneller.

12. Beleidsnota

Bij de start van de bachelorproef ontvingen we van onze opdrachtgevers een voorlopige **beleidsnota** die opgesteld werd rond detentiehuizen voor moeder-kind. Als groep besloten we om na het bevragen van heel wat mensen, deze beleidsnota nogmaals door te nemen om te bekijken welke zaken hier volgens ons nog ontbraken. Hierdoor konden we in de beleidsnota enkele kanttekeningen en kritische bedenkingen neerschrijven. Deze kanttekeningen werden vervolgens meegeven aan onze opdrachtgevers om zo de beleidsnota verder aan te vullen en af te werken. Enkele van deze kanttekeningen werden in bovenstaande tekst reeds aangegeven.

Deel V – Onze mening na het schrijven van een bachelorproef

Doorheen de paper schreven we al 2 maal onze mening neer omtrent detentiehuizen. Bij de prille start van deze periode en na het schrijven van een uitgebreide literatuurstudie. Ook nu, na het voeren van een onderzoek, leek het ons aangewezen om nogmaals onze mening neer te schrijven. Zo kunnen we ons denkproces in kaart brengen en nagaan of we onze mening bijschaavden na het bekomen van heel wat informatie uit verschillende invalshoeken.

Na het verwerven van kennis en inzicht in het huidige gevangeniswezen, alsook het alternatief detentiehuizen, gingen we ten rade bij verschillende doelgroepen om de nota van vzw De Huizen af te toetsen. Het afnemen van interviews, alsook enquêtes bij burgers, was een verrijkende ervaring die ons inzichten bracht i.f.v. het formuleren van gegronde aanbevelingen aan vzw De Huizen.
De interviews met gedetineerden brachten bij ons heel wat verontwaardiging naar boven over het huidige systeem… Gevoelens van onrechtvaardigheid, kwaadheid, teleurstelling enz., maar daarnaast ook dankbaarheid voor deze moedige moeders die bereid waren hun verhalen met ons te delen. Deze interviews brachten ons nog dichter bij de realiteit van 'de gevangenis'; en de ontwrichtende gevolgen hiervan. De blijvende impact op jonge kinderen, de abrupte scheiding tussen moeder en kind, … Die verontwaardiging was voor ons dan ook de 'drive' om ons verder in te zetten voor dit project.
De bevragingen bij burgers, alsook interviews met politici e.a., brachten ons terug naar de 'realiteit'. Het idealistische denkbeeld om, op lange termijn, alle gevangenissen te vervangen door kleinschalige detentiehuizen, zal wellicht een werk van lange adem worden. Een van de grootste uitdagingen in dit proces, is ongetwijfeld het creëren van maatschappelijk draagvlak. Maar 'moeilijk' staat niet gelijk aan 'onmogelijk'. We verkenden '*good practices'* uit het werkveld, bevroegen individuen met expertise en kennis van zaken. De verrijkende responsen die we kregen, zetten we om in gerichte aanbevelingen. We besteedden een groot deel van onze aanbevelingen aan het thema 'maatschappelijk draagvlak', omdat daar volgens on de grootste uitdaging ligt.
Het bevragen van gepassioneerde mensen in het werkveld, politici met een duidelijke visie op het justitiebeleid, … bracht ons telkens een stap dichter naar ons einddoel. Het uitwisselen van ideeën onder elkaar gaf ons nieuwe, boeiende inzichten. We zijn deze mensen dan ook dankbaar voor hun waardevolle bijdrage aan ons werk.

Algemeen kunnen we dus besluiten dat we heel wat gegroeid zijn doorheen het schrijven van deze bachelorproef. We zijn enorm bezield en gepassioneerd geworden omtrent dit onderwerp doorheen de verschillende fases van ons project. We hopen dan ook, voor een stukje, een bijdrage te hebben geleverd aan het opzetten van structurele veranderingen voor een maatschappelijk uiterst kwetsbare groep.

Deel VI – Communicatie

Een bijkomende opdracht van school uit, was om met ons project in de media te komen en er dus over te **communiceren** naar de buitenwereld toe. Dit deden we op **2 manieren**. Zo gingen we een interview afnemen bij Minister Van Quickenborne, waarna hij een foto van Camille en Qetsia op zijn instagram postte. Ook schreven we al een artikel voor in de volgende nieuwsbrief van De Huizen, die in januari uit komt. Op die manier laten we de buitenwereld weten wat we samen verwezenlijkt hebben, want wat we bereikten is zeker iets om trots op te zijn.
Onderstaand artikel schreven we voor in de nieuwsbrief:

De gevangenis van de toekomst/ Moeder-kindhuizen als alternatief voor de gevangenis/ Studenten sociaal-agogisch werk voeren onderzoek naar een alternatief voor de gevangenis

Wij zijn Delfine Carpentier, Judith Declercq, Zoë Herregodts, Camille Maes, Amber Mulle, Qetsia Piens, Femke Vanhoecke en Saar Vanhooren. Wij maakten tijdens de laatste fase van onze opleiding, in het departement Sociaal – Agogisch Werk, VIVES Kortrijk, een bachelorproef in samenwerking met VZW De Huizen.
Wanneer het om het gevangeniswezen gaat zijn de meningen uiteenlopend. Een iets staat echter vast: het huidige systeem schiet tekort. De hoge recidivecijfers, de overbevolking binnen gevangenissen en de mensonwaardige omstandigheden waarin gedetineerden hun straf moeten uitzitten, zijn tekenen die aantonen dat het huidige systeem faalt. Wordt het niet tijd om het huidige strafsysteem te herdenken en de 'gevangenis van de toekomst' vorm te geven?
VZW De Huizen boog zich al eerder over alternatieven voor het huidig gevangeniswezen, namelijk transitiehuizen en loopplankhuizen. Nu hebben ze zich gebogen over een andere doelgroep, namelijk moeder en kind. Hoe kunnen we, in het belang van het kind/de kinderen, een aangepast alternatief voorzien? Dit leidde tot een aanbevelingsnota "Moeder – kind detentiehuis". Deze nota focust zich enerzijds op gedetineerde moeder waarvan hun kind (in bepaalde gevallen tot de leeftijd drie jaar) bij hen in detentie verblijft, maar anderzijds ook op gedetineerde moeders waarvan hun kind(eren) niet in detentie verblijven.
Vanaf hier begon ons verhaal. Wij polsten deze aanbevelingsnota af bij de burger in de straat via een grootschalige enquête, alsook via interviews met politici, (ex-) gedetineerde moeders en individuen van organisaties uit het werkveld. Uit dit alles hebben we een reeks onderbouwde aanbevelingen gemaakt, op de huidige aanbevelingsnota. We willen het "moeder – kind detentiehuis" opentrekken naar "ouder – kind detentiehuis", omdat uit onze literatuurstudie bevragingen bleek dat vaders ook het recht hebben om hun ouderrol op te nemen en hun kind op regelmatige basis te zien.
Daarnaast is herstel aan zichzelf, aan het slachtoffer, aan de omgeving en aan de maatschappij erg belangrijk. Om dit belangrijke aspect niet uit het oog te verliezen, opteren we ervoor om dit aspect toe te voegen als vierde pijler van het concept detentiehuizen. Dan zouden de vier pijlers zijn: kleinschaligheid, lokale verankering, mogelijkheid tot gedifferentieerd aanbod en herstel.
Uit de verschillende bevragingen, kwam naar voor dat één van de grootste uitdagingen van een detentiehuis, het creëren van maatschappelijk draagvlak is. Van hieruit vertrokken we om onze belangrijkste aanbeveling vorm te geven. We willen inzetten op het verbinden met en het informeren van de buurt. Daarnaast lijkt het ons eveneens van sterk belang om draagvlak te creëren bij lokale besturen. Zo kan er een netwerk van organisaties gevormd worden in de buurt, die mee betrokken worden bij de uitwerking van het detentiehuis. Ten slotte, kan er, door het betrekken van verenigingen, een netwerk van communicatie ontstaan naar de eigen leden toe.

We willen vzw De Huizen bedanken voor deze leerrijke ervaring, alsook alle mensen die bereid waren om deel te nemen aan onze enquête en interviews. Dankzij hun waardevolle bijdrage konden we onderbouwde aanbevelingen formuleren op de aanbevelingsnota ‘moeder-kindhuizen’.

Voor de foto die gedeeld werd op de instagram van Minister Van Quickenborne, verwijzen we graag naar bijlage.

Bronnenlijst

Alberda, D., Moerings, M., Wartna, B., van Wilsem, J., & van Wingerden, S. (2010). *Recidive en nazorg.* Den Haag, Nederland: Boom juridische uitgevers.

Arditti, J. (2012). *Parental Incarceration and the Family: Psychological and Social Effects of Imprisonment on Children, Parents and Caregivers*. New York: NYU Press. Geraadpleegd via https://www.ebsco.com/products/ebscohost-research-platform

BELGISCHE KAMER VAN VOLKSVERTEGENWOORDIGERS. (2019). INTEGRAAL VERSLAG. Geraadpleegd van https://www.dekamer.be/doc/CCRI/pdf/55/ic012.pdf

Besemer, K., et al. (2019). Effects of Parental Incarceration on Children: Lessons from International Research. In J. Eddy & J. Poehlmann-Tynan (red.), *Handbook on Children with Incarcerated Parents* (pp. 85-100). Cham: Springer International AG.

Beyens, K., & Boone, M. (2013). *Zeg maar Henk tegen de chef: ervaringen met het Belgische detentieregime in de PI Tilburg.* Amsterdam: Boom Lemma Uitgevers.

Beyens, K., Dirkzwager, A., & Korf, D. (2014). Detentie en gevolgen van detentie. *Tijdschrift voor Criminologie*, 56(2), 01–22. https://doi.org/10.5553/tvc/0165182x2014056002001

Beyens, K., Dirkzwager, A., & Korf, D. (2014). Detentie en gevolgen van detentie. *Tijdschrift voor Criminologie*, 56(2), 3-30. Geraadpleegd via https://www.researchgate.net/profile/Anja_Dirkzwager/publication/276463148_Detentie_en_gevolgen_van_detentie/links/5592770c08ae15962d8e6eeb.pdf

Blom, T., & Van Dijk, L. (2004). Vroege hechting en volwassen partnerrelatie: verschil en samenhang. *Systeemtherapie: tijdschrift voor systeemtheoretische psychotherapie*, 16(1), 19-33.

Bock, S. (2017, 8 december). Helft gevangenen heeft psychische stoornis. Hulp? Die vinden ze niet. Nieuwsblad.be. https://www.nieuwsblad.be/cnt/dmf20171207_03231514?&articlehash=2C101C1AF63A916DDA7B7483CCA4292F5BF6F0B1E87056D6F036E6237C741996D32160A0E1824E70219A6C6C7101CAD194E65F80FC33CC43DBF2ED0CAB557507

Bové, L. (2019, 22 augustus). *Regering trekt minimumloon op voor gevangenen die werken*. De Tijd. Geraadpleegd via: https://www.tijd.be/politiek-economie/belgie/algemeen/regering-trekt-minimumloon-op-voor-gevangenen-die-werken/10155378.html

Brugnera, R., & Touriel, A. (2020). G4S runt eerste 'humanitaire gevangenissen': is dat wel een goed idee? *Knack*. Geraadpleegd op 13/12/2020, via https://www.knack.be/nieuws/belgie/g4s-runt-eerste-humanitaire-gevangenissen-is-dat-wel-een-goed-idee/article-longread-1563651.html

Burnson, C., & Weymouth, L. (2019). Infants and Young Children with Incarcerated Parents. In J. Eddy & J. Poehlmann-Tynan (red.), *Handbook on Children with Incarcerated Parents* (pp. 85-100). Cham: Springer International AG.

Claes, B. (2011). Insluiten en niet uitsluiten. Overbevolking, detentieschade en re-integratiegerichte detentie. Panopticon, 52–58.
Claessen, J. (2016). Straffen en herstellen in bijbels perspectief: de geestelijke erfenis van Herman Bianchi. *Tijdschrift voor filosofie, 2016 (78),* 807-850. Geraadpleegd op 3 november 2020, via https://www.kuleuven.be/emeritiforum/em/Forumgesprekken/2018-2019/25042019/straffen-en-herstellen-in-bijbels-perspectief-de.pdf

Codd, H. (2008). In the shadow of prison. Families, imprisonment and criminal justice. Cullompton: Willan.

D'Huyvetter, E. (2010). *Herstel als doelstelling van het penitentiair beleid: Theorie en realiteit!* (Masterscriptie). Geraadpleegd via https://lib.ugent.be/fulltxt/RUG01/001/458/089/RUG01-001458089_2011_0001_AC.pdf

Dallaire, D., Davis, L., & Shlafer, R. (2019). Parental Incarceration During Middle Childhood and Adolescence. In J. Eddy & J. Poehlmann-Tynan (red.), *Handbook on Children with Incarcerated Parents* (pp. 101-116). Cham: Springer International AG.

De Jaegere, A. (2017, 19 oktober). Waarom we wél moeten inzitten met onze gevangenen. *VRT.be.* Geraadpleegd op 29 oktober 2020, van https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2017/10/18/waarom-we-wel-moeten-inzitten-met-onze-gevangene

De Smet, J. (2009–2010a). *Baby's van gedetineerden* (scriptie). https://lib.ugent.be/fulltxt/RUG01/001/458/131/RUG01-001458131_2011_0001_AC.pdf

Decré, H. (2018, september 11). *Experten werken niet meer mee aan strafwetboek: "Politiek wil méér repressie, daar willen we ons niet aan verbinden"*. Geraadpleegd via Vrt.nu: https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2018/09/11/experten/

Demeersman, T. (2009). Van de bak naar de straat. Fatik, 27(124), 4-11.

Demir, Z. (2020, 8 mei). *Zuhal Demir wil met kordater gevangenisbeleid recidive vermijden.* Geraadpleegd op 30 oktober 2020, van https://www.n-va.be/nieuws/zuhal-demir-wil-met-kordater-gevangenisbeleid-recidive-vermijden

Devos, S. (2013). *Traliemama's*. Antwerpen: Linkeroever Uitgevers.

Devos, S. (2013). *Traliemama's*. Houtekiet.

Devos, H. (2019). Strafuitvoering in commerciële handen is moreel onverantwoord. Geraadpleegd op 13/12/2020 via https://sociaal.net/opinie/strafuitvoering-commerciele-handen-is-moreel-onverantwoord/

Dirkzwager, A.J.E., Nieuwbeerta, P. & Fiselier, J.P.S. (2009). Onbedoelde gevolgen van vrijheidsstraffen. Een literatuurstudie. Tijdschrift voor Criminologie, 51, 21-41.

Dumarey, A. (2017, 18 oktober). *Hoeveel gedetineerden zijn er in België? Een overzicht.*Geraadpleegd op 26 oktober 2020, van https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2017/10/18/hoeveel-gedetineerden-zijn-er-in-belgie-/

Encyclo. (2020). *Gedetineerde*. Geraadpleegd op 21 oktober 2020, via Encyclo.nl: Nederlandse Encyclopedie: https://www.encyclo.nl/lokaal/10020&page=3

Encyclo. (2020). *Gevangenis*. Geraadpleegd op 21 oktober 2020, via Encyclo.nl: Nederlandse Encyclopedie: https://www.encyclo.nl/lokaal/10020&page=3

Ezinga, M., & Hissel, S. (2010). Kinderen van gedetineerde moeders: Een studie naar het gedrag en welbevinden van kinderen met een moeder in de gevangenis. *Tijdschrift voor criminologie*, *52*(1), 36-51.

Fallaux, B. (2020). Wat gaat er om in een baby? Veilige gehechtheid, gezond opgroeien. *KIDDO*, 21(2), 10-13.

FPC. (2020). *Internering*. Geraadpleegd op 24 oktober 2020, via FPC: Antwerpen, Gent: https://www.fpcnv.be/forensische-psychiatrie/internering/

Furniere, T. (2010). *Vaders in detentie, ook een straf voor het kind?* [Eindwerk]. Geraadpleegd via https://www.expoo.be/

Geestelijk Gezond Vlaanderen. (sd). *Internering*. Geraadpleegd op 24 oktober 2020, via GeestelijkGezond Vlaanderen: Tijd om normaal te doen over psychische problemen: https://www.geestelijkgezondvlaanderen.be/internering

Gratis 0800-nummer voor gedetineerden (2020). Geraadpleegd op 2 december 2020, op https://www.caw.be/wat-beweegt-er/nieuws/gratis-0800-nummer-voor-gedetineerden-2/

Hanssens, L., et al. (2015). *Onderzoeksrapport 'Gezondheidsprofiel Gedetineerden'* [onderzoeksrapport]. Gent: Universiteit Gent.

Houtman, S. (2014–2015). *Het perspectief van gedetineerde ouders op ouderschap in detentie* (scriptie). https://lib.ugent.be/fulltxt/RUG01/002/216/756/RUG01-002216756_2015_0001_AC.pdf https://www.scriptiebank.be/sites/default/files/De%20burger%20als%20rechter%2C%20een%20empirisch%20onderzoek_Stef%20Vanderhaeghen.pdf

Jacobs, D. (2002). Hechting en hechtingsstoornissen. *Tijdschrift voor orthopedagogiek, kinderpsychiatrie en klinische kinderpsychologie*, 27, 2-15.

Knack Weekend. (2016, 3 maart). *Bevallen in de boeien: zo is het om zwanger te zijn in de gevangenis.* Site-KnackWeekend-NL. Geraadpleegd via: https://weekend.knack.be/lifestyle/maatschappij/bevallen-in-de-boeien-zo-is-het-om-zwanger-te-zijn-in-de-gevangenis/article-normal-626621.html?cookie_check=1603961134

Knack. (2018, 30 maart). Ook cipiers lijden detentieschade. *Knack-NL.* https://www.knack.be/nieuws/magazine/ook-cipiers-lijden-detentieschade/article-normal-1077509.html?cookie_check=1604570916

Laub, J.H. & Sampson, R.J. (2003). Shared beginnings, divergent lives: delinquent boys to age 70. Cambridge: Harvard University Press.

Laus, C. (2013). *Homo ex machina: een onderzoek naar humanisering binnen de herstelgerichte detentie in penitentiaire inrichtingen* (Masterscriptie). Geraadpleegd van https://repository.uvh.nl/handle/11439/95

Leemrijse, C.L., Bongers, M., Nielen, M. & Deville, W. (2010). Hepatitis C in penitentiaire inrichtingen. Een onderzoek naar prevalentie. Den Haag: WODC.

Liga voor Mensenrechten. (2014). Politieke partijen over gevangeniswezen. Geraadpleegd op 30 oktober 2020, via https://mensenrechten.be/nieuwsberichten/politieke_partijen_over_gevangeniswezen#_ftn1

Lopoo, L.M. & Western, B. (2005). Incarceration and the formation and stability of marital unions.

Maes, E. & Robert, L. (2012). Wederopsluiting na vrijlating uit de gevangenis. Brussel: Nationaal Instituut voor Criminologie en Criminalistiek.

More, P. A., & Weijters, G. (2011). Tweede meting van de monitor nazorg ex-gedetineerden (3). Cahier. Geraadpleegd van https://www.veiligheidshuizen.nl/doc/nieuws/monitor_nazorg_2.pdf

N-VA. (z.d.) *Gevangenissen.* Geraadpleegd op 30 oktober 2020, via https://www.n-va.be/standpunten/gevangenissen
n/

Naber, F. (2019). Vroege gehechtheid en de ontwikkeling van het sociale brein. *Neuropraxis*, 23(6), 129-138.

Naser, R., & Visher, C. (2006). Family Members' Experiences with Incarceration and Reentry. *Western Criminology Review, 7*(2), 18-29.

NOS. (2018, 20 augustus). Slapen zonder matras en altijd gevaar: Britse gevangenis onder curatele. Geraadpleegd van https://nos.nl/artikel/2246891-slapen-zonder-matras-en-altijd-gevaar-britse-gevangenis-onder-curatele.html?fbclid=IwAR1Xb7D5Oi_atlOTepGBy6YRwR7q7YIE9bgimMvmSLHzXze6H8ZnBmOrywU

Notteboom, R. (13 oktober 2020). Meer dan 700 gevangenen op vrije voeten door corona onder Koen Geens. *Sceptr*. Geraadpleegd op 2 december 2020 via https://sceptr.net/2020/10/meer-dan-700-gevangenen-op-vrije-voeten-door-corona-onder-koen-geens/

Nuytiens, A. (2016). Het profiel van moeders in de gevangenis: toch niet zo stereotiep?: Reflecties over implicaties voor onderzoek en beleid. *Fatik*, *33*(152), 12-20.

Pauwels, L. (2015). De bestudering van criminaliteit op macroniveau: een inleiding. *Tijdschrift voor criminologie, 57(2),* 149-169. Geraadpleegd op 26 oktober 2020, via https://www.researchgate.net/profile/Lieven_Pauwels/publication/281197196_De_bestudering_van_criminaliteit_op_macroniveau_een_inleiding/links/55e31b5d08aede0b5733a9af.pdf

Peeters, J., & Schoofs, I. (2018). *Afterprison: Verlaat de gevangenis, neem een kanskaart*. Geraadpleegd via https://wp.assets.sh/uploads/sites/430/2018/04/Artikel-CAW_Afterprison.pdf
Pintelon, M. (1 september 2020). *Van gevangenis naar loopplankhuis.* Geraadpleegd op 21 oktober 2020, via https://www.agorawebzine.be/artikels/van-gevangenis-naar-loopplankhuis

Pintelon, M. (2018). *De mening van de burger over de rol van detentie.* (Masterscriptie). Geraadpleegd op 26 oktober 2020, via https://dehuizen.be/files/De_mening_van_de_burger_over_de_rol_van_detentie.pdf

Project Te Gek!? (2018). *Van Gevangenis Naar Zorg met Dominique - afl.1 Rita*. Geraadpleegd via https://soundcloud.com/user-316445688/van-gevangenis-naar-zorg-met-dominique-afl-1-rita

PVDA. (z.d.-a). *Veiligheid van de burgers.* Geraadpleegd op 9 november 2020, via https://www.pvda.be/veiligheid_van_de_burgers

PVDA. (z.d.-b). *Voor een toegankelijke justitie dichtbij en voor de mensen*. Geraadpleegd op 9 november 2020, via https://www.pvda.be/voor_een_toegankelijke_justitie_dichtbij_en_voor_de_mensen

Rutgeerts, E. (2015). John Bowlby: een veilige hechting voor ieder kind. *KIDDO*, Special (2015), 38-39.
Samenspraak verkeer (2019). Geraadpleegd op 11 december 2020, op https://moderator.be/samenspraak-verkeer/

Slotboom A-M, Bijleveld C. (2007). *Wat er in je hoofd en hart zit weet niemand.* Geraadpleegd van file:///C:/Users/Gebruiker/Downloads/206216.pdf

Soyez, V. (2007–2008). *Hoe beleven gedetineerde moeders van jonge kinderen de opvoeding: een exploratief onderzoek in de gevangenis van Gent* (Scriptie). Geraadpleegd van: https://lib.ugent.be/fulltxt/RUG01/001/299/699/RUG01-001299699_2010_0001_AC.pdf

Telefacts (2011). *Babies achter tralies* [documentaire]. Vilvoorde: Vlaamse Televisie Maatschappij.

Terryn, L. (2018, september 11). *Van Linthout: "Wanneer de alternatieve straffen op zijn, is repressie nodig"*. Geraadpleegd via Vrt.nu: https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2018/09/11/van-linthout-wanneer-de-alternatieve-straffen-op-zijn-is-repr/

Timperman, T. (2017). *Ontwikkelingspsychologie & pedagogiek*. Kortrijk: Vives.

Touraut, C. (2019). L'expérience carcérale élargie: une peine sociale invisible. *Criminologie*, 52(1), 19-36. Geraadpleegd via https://www.erudit.org/fr/revues/crimino/2019-v52-n1-crimino04554/1059537ar.pdf

Vanbesien, S. (2013–2014). Gevangeniscapaciteit en strafrechtelijk beleid. Een vergelijkende studie van België en Nederland - PDF Free Download. Docplayer. https://docplayer.nl/24772944-Gevangeniscapaciteit-en-strafrechtelijk-beleid-een-vergelijkende-studie-van-belgie-en-nederland.html

Vanderhaeghen, S. (2012). *De burger als rechter: een empirisch onderzoek.* (Masterscriptie). Geraadpleegd op 27 oktober 2020, via

van Velzen, van Velzen, I. F. (2019). Prison for Profit. Geraadpleegd op 14 december 2020, van https://www.idfa.nl/en/film/06f1755f-8666-4c54-92fa-c0009e87d472/prison-for-profit

NOS. (2018, 20 augustus). Slapen zonder matras en altijd gevaar: Britse gevangenis onder curatele.

Vermaelen, A. (2018-2019). *Moederschap in detentie* (Scriptie). Geraadpleegd via: https://www.scriptiebank.be/sites/default/files/thesis/2019-10/Scriptie%202019%20Bachelorproef%20Moederschap%20in%20detentie.pdf

Vervaet, L. (2017, 19 februari). Waarom de overheid beter meteen stopt met het bouwen van nieuwe gevangenissen. *Knack.* Geraadpleegd op 26 oktober 2020, via https://www.knack.be/nieuws/belgie/waarom-de-overheid-beter-meteen-stopt-met-het-bouwen-van-nieuwe-gevangenissen/article-opinion-816481.html?cookie_check=1603720962

Vlaams Belang. (z.d.). *Programma: gastvrij maar niet gek.* Geraadpleegd op 30 oktober 2020, van https://www.vlaamsbelang.org/programma/

Vlaamse overheid: Departement Kanselarij en Buitenlandse Zaken. (30 april 2020). *Elektronisch toezicht.* Geraadpleegd via Statistiek Vlaanderen.be: https://www.statistiekvlaanderen.be/nl/elektronisch-toezicht

Vlaamse overheid: Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin. (2020). Elektronisch toezicht. Geraadpleegd via Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin: https://www.departementwvg.be/justitiehuizen/elektronisch-toezicht

Vzw De Huizen & Liga voor mensenrechten. (2013). Huizen (1ste editie). Brussel, België: Academic and Scientific Publishers nv.

Wikipedia contributors. (z.d.). *Ecological systems theory*. Geraadpleegd op 26 oktober 2020, van https://en.wikipedia.org/wiki/Ecological_systems_theory

Wikipedia. (16 januari 2020). *Gevangene.* Geraadpleegd op 21 oktober 2020, via Wikipedia: https://nl.wikipedia.org/wiki/Gevangene#:~:text=Een%20gevangene%20(of%20gedetineerde)%20is,alle%20gedetineerden%20zijn%20dus%20crimineel

Willem, N. (2012–2013). *De impact van detentie op de familie van gedetineerden en hun toekomstperspectief.*(Scriptie). https://lib.ugent.be/fulltxt/RUG01/002/060/574/RUG01-002060574_2013_0001_AC.pdf

Bijlagen

Enquête

Beste,

Wij zijn 8 studenten uit de Hogeschool Vives Kortrijk vanuit de opleidingen Orthopedagogie, Sociaal Werk en Toegepaste Psychologie. Om te slagen voor onze opleiding kregen wij de opdracht om een bachelorproef te schrijven rond detentiehuizen. Onze opdrachtgever is vzw De Huizen, een organisatie die al jaren streeft naar een betere vorm van detentie dan we die vandaag kennen. Namelijk mensen in de gevangenis opsluiten. Om deze opdracht tot een goed einde te kunnen brengen, doen we een bevraging bij heel wat mensen om hun mening in kaart te brengen. Met deze reden willen we u vragen om deze enquête in te vullen. Uw input heeft een belangrijke meerwaarde in onze studie.

* U geeft de toestemming deel te nemen aan deze enquête in verband met detentiehuizen, afgenomen door onderzoekers uit de Hogeschool Vives Kortrijk.

* De enquête zal maximaal 15 minuten in beslag nemen. U heeft het recht om te allen tijde, en zonder hiervoor een reden op te geven, uw deelname aan de enquête stop te zetten.

* Ik heb kennis genomen van het doel van het onderzoek, namelijk meer inzicht verwerven in hoe de algemene burger tegenover detentiehuizen staat.

* Tijdens de enquête wordt uw anonimiteit maximaal gegarandeerd.

* U weet dat persoonlijke informatie niet doorgespeeld zal worden aan derden.

Graag informeren wij jullie in verband met privacy gedurende het onderzoek. De resultaten die voortkomen uit het onderzoek zullen bekend gemaakt worden. Binnen deze resultaten zal geen persoonlijke informatie vrijgegeven worden, enkel de algemene conclusie. Uw anonimiteit wordt maximaal gegarandeerd.

Indien er meerdere vragen of onzekerheden zouden zijn in verband met deze informatie kunt u ons bereiken via het e-mailadres: femke.vanhoecke@student.vives.be of amber.mulle@student.vives.be

Hartelijk dank voor jullie deelname!

Femke Vanhoecke, Amber Mulle, Delfine Carpentier, Qetsia Piens, Saar Vanhooren, Judith Declercq, Camille Maes en Zoe Herregodts

Korte inleiding

Als iemand iets fout doet moet die gestraft worden. De vraag is echter wat we willen doen met die straf. Als iemand na zijn verblijf in detentie opnieuw feiten pleegt, wat is dan de oplossing? Velen zeggen ‘hij moest langer in gevangenis, hij is te vroeg gelost’ maar misschien kunnen we ook zeggen ‘er moest veel meer aandacht geweest zijn voor die persoon, meer hulpverlening, meer zorg, kans op werk,...’ Als iemand na een straf buiten komt en iedereen keert hem/haar de rug toe, zal dat ervoor zorgen dat hij geen nieuwe feiten pleegt? Als we tijdens detentie ervoor zouden zorgen dat de band met familie en context goed blijft, kan dit ervoor zorgen dat er meer kans op slagen is? Kan herval dan voorkomen worden?

Waarover gaat ons onderzoek?

Met dit onderzoek willen we enerzijds nagaan hoe de algemene burger tegenover de huidige gevangenissen staat. Anderzijds willen we te weten komen of de burger openstaat voor een nieuwe vorm van detentie en hoe zij hier tegenover staan. Aan de hand van de resultaten hopen we aanbevelingen te kunnen doen aan vzw De Huizen, die zich inzet om een nieuwe vorm van detentie te realiseren.

Algemene vragen

- Wat is uw geslacht?
    - M,V,X

- Wat is uw leeftijd?
    - Bv. 18-30

- Wat is uw woonplaats?
    - West-Vlaanderen
    - Oost-Vlaanderen
    - Antwerpen
    - Limburg
    - Vlaams-Brabant

- Wat is uw hoogst behaalde diploma?
    - Geen
    - Lager onderwijs
    - Secundair onderwijs
    - Professionele/academische bachelor
    - Master
    - Doctoraat/PhD

Gevangeniswezen algemeen

Met gevangeniswezen bedoelen we alles wat te maken heeft met de organisatie van detentie (ook wel de vrijheidsstraf genoemd). Het is een algemeen overkoepelende term voor de gevangenis. Het gevangeniswezen heeft als taak om de detentie of de zogenaamde vrijheidsstraf (die wordt uitgesproken door rechters) uit te voeren.

- Stond u al eens in contact met het gevangeniswezen? (bezoek, studies, werk, straf,…)
    - Ja/nee

- Hoe staat u, in het algemeen, tegenover de werking van het gevangeniswezen?
    - Schaalvraag: negatief/positief

- Wat is voor u het doel van het gevangeniswezen? Kies een doel die voor u het belangrijkst is (slechts één antwoord mogelijk). Onder de antwoordmogelijkheden vindt u de bijhorende uitleg over de mogelijke functies van het gevangeniswezen. Kies één van de volgende mogelijkheden:
    - Vergelding (boetedoening)
    - Re-integratie/resocialisatie (begeleiden en integreren in de maatschappij)

- Bescherming van de maatschappij/neutraliseren (maatschappij wordt beschermd door de wetsovertreder uit te samenleving te verwijderen)
- Algemene afschrikking (gevangenisstraf geeft een signaal aan de samenleving dat criminaliteit niet kan en dat er wordt opgetreden)
- Specifieke afschrikking (persoon doen inzien dat zijn daden fout zijn en deze niet meer opnieuw zal stellen)
- Herstel (herstel van de schade veroorzaakt door het feit, voor het slachtoffer en de maatschappij)

Mening rond detentiehuizen

Blokje uitleg:
Voor velen lijkt de gevangenis de enige juiste manier om detentie te organiseren. Maar onderzoek toont aan dat personen die in de gevangenis verblijven in de meeste gevallen niet beter uit de gevangenis komen. Ze lopen heel wat schade op binnen het gevangeniswezen en er is na vrijlating een grote kans op herval (de ex-gedetineerde hervalt in de criminaliteit door opnieuw wetten te overtreden). *Om deze negatieve gevolgen te beperken, werd het initiatief 'detentiehuizen' ontwikkeld door vzw De Huizen.*

Een detentiehuis is een kleinschalige vorm van detentie (=vrijheidsstraf) waar maximum 30 gedetineerden verblijven, verdeeld over enkele leefgroepen. Deze detentiehuizen bieden de mogelijkheid om actief aan de slag te gaan met de noden van gedetineerden om zo de terugkeer naar de maatschappij vlotter te laten verlopen. Binnen deze huizen ligt een grote nadruk op re-integratie (terugkeer naar de samenleving). Toch is het concept van detentiehuizen nog altijd gebaseerd op straf en verwijdering uit de vrije samenleving. De detentiehuizen zullen er huiselijker uitzien dan een gevangenis zoals we die nu kennen. Zo kunnen ze hier zaken bijleren die ze nodig hebben bij de terugkeer naar de samenleving.
Omdat deze detentiehuizen verankerd zijn in de lokale buurt en dus dicht bij de mensen komt, kan het ook een meerwaarde zijn in de buurt. Gedetineerden kunnen in deze buurt doen aan vrijwilligerswerk, een fietshersteldienst opstarten of andere diensten die nuttig kunnen zijn voor de buurt in kwestie.

- Had u voor deze bevraging al eens gehoord over detentiehuizen?
  - Ja/nee

- Op een schaal van 1 tot 10, hoe goed vindt u dit nieuwe systeem?
  - Schaalvraag

- Detentiehuizen bestaan nog niet, denkt u dat dit systeem mogelijk is in de toekomst?
  - Ja
  - Nee
  - Misschien in een verre toekomst
  - Andere

- Waarom wel/waarom niet?
  - Open vraag

Mening rond detentiehuizen voor moeder-kind

Detentiehuizen worden ontwikkeld op basis van de specifieke noden van personen die in de gevangenis verblijven. Variërend van lage beveiliging tot hoge beveiliging. Zo zijn er al twee transitiehuizen van start gegaan voor gedetineerden die aan het einde van hun straf zitten en volop bezig zijn met de voorbereiding van hun terugkeer in de maatschappij. VZW De Huizen is op dit moment de mogelijkheid aan het bekijken om detentiehuizen te ontwikkelen voor moeders die in de gevangenis verblijven. Binnen deze detentiehuizen gaat het zowel om moeders met kinderen waarbij de kinderen bij de moeder in de gevangenis verblijven (tot 3 jaar) als moeders met kinderen waarbij de kinderen buiten de gevangenis verblijven.

<u>Stellingen: akkoord/niet akkoord</u>

- Ik vind het goed dat er nagedacht wordt over een andere vorm van detentie voor ouders en kind.
- Het is niet omdat de moeder van de vrijheid wordt beroofd dat het kind mee gestraft moet worden.
- Kinderen komen beter niet op bezoek in een gevangenis. Een detentiehuis kan hier een goed alternatief zijn
- Moeders die in de gevangenis verblijven hebben het recht om hun kind(eren) op regelmatige basis te zien.
- Ik vind het een goed idee om een detentiehuis op te richten specifiek voor moeders die in de gevangenis verblijven met hun kinderen.
- Een detentiehuis kan positieve gevolgen hebben voor het welzijn van de moeder.
- Een detentiehuis kan positieve gevolgen hebben voor het welzijn van het kind.
- Binnen een detentiehuis moet er ruimte zijn om ouderlijke taken op zich te nemen (huiswerk samen maken, kinderen verzorgen).
- Er moet ruimte zijn om kinderen te laten overnachten bij de moeder die in het detentiehuis verblijft.
- Moeders die in de gevangenis verblijven mogen activiteiten doen met hun kinderen.
- Ik vind het een goed idee om dergelijke initiatieven te realiseren.
- Detentiehuizen bevorderen de relatie tussen moeder en kind.
- Er moet aandacht zijn voor het gezinsleven van moeder en kind.
- Een detentiehuis voor moeder en kind mag fleurig en huiselijk ingericht worden.
- Binnen een detentiehuis moeten de moeders gezien worden als persoon en niet als gevangene (= er moet zo normaal mogelijk gedaan worden)

- Wat zouden positieve gevolgen kunnen zijn van detentiehuizen waar moeders (en kind) kunnen verblijven? Meerdere antwoorden mogelijk
    - Betere band tussen moeder en kind
    - Moeder voelt zich belangrijk binnen de opvoeding van haar kind(eren)
    - Heeft een positieve invloed op de re-integratie van de moeder
    - Kind heeft een moederfiguur waar het op kan terugvallen
    - Zorgt voor een betere hereniging tussen moeder en haar gezin na detentie
    - Ik zie hier geen positieve gevolgen van in
    - Andere

- Wat zouden negatieve gevolgen kunnen zijn van detentiehuizen waar moeders (en kind) kunnen verblijven? Meerdere antwoorden mogelijk
    - Kind kan zelf het criminele pad opgaan
    - Moeder kan een gevoel van leegte ervaren als het kind niet bij haar is
    - Het kind kan getraumatiseerd raken door in deze omgeving te verblijven
    - Wanneer het kind het detentiehuis moet verlaten is er kans op verstoring in de hechtingsrelatie tussen moeder-kind
    - Het risico bestaat dat het kind zich niet volledig kan ontplooien, zoals leeftijdsgenoten zonder ouder(s) in detentie
    - Ik zie hier geen negatieve gevolgen van in
    - Andere

Inrichting detentiehuis moeder en kind

- Wat vind u dat er noodzakelijk aanwezig moet zijn binnen een detentiehuis om de relatie tussen moeder-kind te behouden? Meerdere antwoorden mogelijk

    - Voldoende ruimte om bezig te zijn met het kind (speelkamer)
    - Voldoende privacy om tijd door te brengen met het kind
    - Voldoende manieren om contact te houden met het kind wanneer het kind niet aanwezig is
    - Professionele begeleiding voor zowel moeder als kind
    - Andere

- Indien u zelf ouder bent, wat vindt u belangrijk in de opvoeding van uw kind?
    - Open vraag

- Bijhorend bij vorige vraag: Is hier volgens u ruimte voor in een detentiehuis?
    - Ja
    - Nee
    - Misschien in de toekomst

- Mocht u door omstandigheden in detentie terechtkomen, zou u bezoek willen ontvangen van uw kind en wat zou u belangrijk vinden binnen een detentiehuis?
    - Open vraag

- Wat zou u belangrijk vinden binnen een detentiehuis, als u hier zou moeten verblijven als gevangene?
    - Open vraag

- Binnen een detentiehuis wordt er nuttige dagbesteding aangeboden die bijdraagt aan de buurt (bv. Fietshersteldienst, groententuin, strijkatelier, …). Wat zou een detentiehuis voor uw buurt kunnen betekenen?

- Denkt u dat een detentiehuis voor minder herval zal zorgen?
  Herval= de ex-gedetineerde hervalt in de criminaliteit door opnieuw wetten te overtreden
    - Schaalvraag 1-5

- Vind u het een goed idee om moeders met kinderen onder te brengen in een kleinschalige setting (detentiehuizen)?
    - Ja/nee

- Zo ja, waarom? Meerdere antwoorden mogelijk
    - Ik antwoordde 'nee' op de vorige vraag
    - Goed alternatief op de gevangenis
    - Zo leren gevangenen iets bij
    - Er wordt gewerkt aan hun re-integratie
    - Ze krijgen terug grip op hun leven
    - Positieve invloed op de maatschappij
    - Het zal eenvoudiger zijn om na de straf terug te re-integreren in de samenleving
    - Andere

- Zo nee, waarom? Meerdere antwoorden mogelijk
    - Ik antwoordde 'ja' op de vorige vraag
    - Angst voor criminelen
    - 'Ze zitten daar goed'
    - Een detentiehuis is te zachtaardig (niet echt een straf)
    - Ze moeten boeten voor hun daden
    - Het bouwen van dit initiatief is te duur
    - Andere

- Zou u bezwaar hebben tegen de komst van een detentiehuis in uw buurt?
    - Ja/nee

- Zo ja, waarom? Meerdere antwoorden mogelijk
    - Ik antwoordde 'nee' op de vorige vraag
    - Ik heb er geen probleem mee
    - Ze kunnen iets betekenen voor onze buurt (vrijwilligerswerk, fietshersteldienst,…)
    - We kunnen nog iets van hen leren
    - Het verkleint de kloof tussen gevangene en niet-gevangene
    - Er is voldoende plaats voor een detentiehuis in onze buurt
    - Andere

- Zo nee, waarom? Meerdere antwoorden mogelijk
    - Ik antwoordde 'ja' op de vorige vraag
    - Er is geen plaats voor dit soort initiatieven
    - Liever ver van mijn bed show
    - Angst voor criminelen
    - Negatieve invloed op de buurt
    - Overlast en criminaliteit
    - Andere
- Wat zou ervoor zorgen dat meer mensen openstaan voor dit soort initiatieven in hun buurt?
    - Open vraag

- Kunt u begrijpen dat er een organisatie bestaat die streeft naar een alternatief (detentiehuis) voor de hedendaagse gevangenis?
    - Ja/nee

- Heeft u nog eventuele tips voor De Huizen (organisator van dit project)?
  - Open vraag

- Vond u dit onderwerp interessant?
  - Ja/nee

- Heeft u nog andere opmerkingen?
  - Open vraag

Bedankt voor uw deelname!
Voor meer info bezoek de website van vzw De Huizen: www.dehuizen.be
De Huizen maakt ook deel uit van een europees initiatief, voor meer info: www.rescaled.org

Verwerking enquête

We kregen heel wat antwoorden op onze enquête. 694 personen startten met het invullen van onze enquête. Niet alle respondenten vulden echter de volledige enquête in, waardoor we naargelang de enquête vordert, minder respondenten hebben.

De verwerking van de enquête is opgedeeld in 3 delen. Namelijk de verwerking van de vragen, het besluit en de aanbevelingen. De bespreking van de vragen is opgedeeld zoals in de enquête: algemene/demografische vragen, gevangeniswezen algemeen, mening rond detentiehuizen en mening rond detentiehuizen moeder-kind. Eerst werd een algemene conclusie per vraag geschreven waarna in het besluit enkele algemene conclusies werden neergeschreven.

We willen graag benadrukken dat onderstaande resultaten niet veralgemeenbaar zijn naar de volledige bevolking toe maar louter resultaten zijn van een enquête afgenomen bij een kleine populatie.

Algemene vragen

Vraag 1: Wat is uw geslacht

79% van de respondenten gaven aan vrouw te zijn. De minderheid bestond uit mannen (20%). 2 respondenten gaven de antwoordmogelijkheid X aan (0,31%).

694 personen beantwoordden deze vraag.

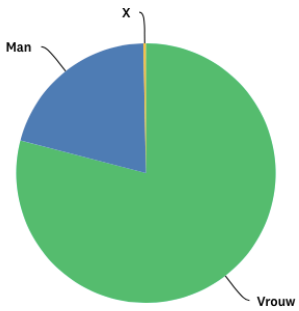

Vraag 2: Wat is uw leeftijd

We kregen antwoorden van mensen uit verschillende leeftijdscategorieën. Het grootste aantal respondenten bevindt zich tussen de leeftijdscategorieën 18-30 jaar en 41-50 jaar.

649 personen beantwoordden deze vraag.

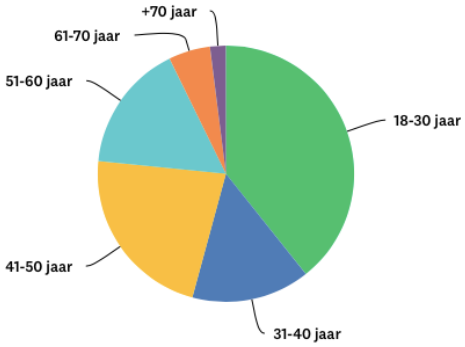

Vraag 3: Wat is uw woonplaats

De overgrote meerderheid die de enquête invulde is afkomstig uit West-Vlaanderen (64%), gevolgd door Oost-Vlaanderen (16%) en Antwerpen (10%). Ook gaven enkele respondenten aan uit Limburg, Vlaams Brabant en Brussel te komen, hoewel deze een minderheid waren.

649 personen beantwoordden deze vraag.

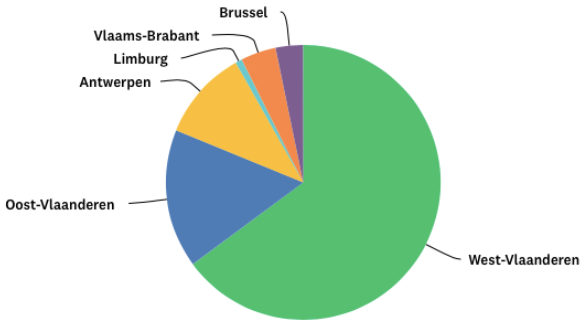

Vraag 4: Wat is uw hoogst behaalde diploma

Een groot aantal respondenten gaf aan een diploma secundair onderwijs (41%) of een professionele/academische bachelorsdiploma (44%) te bezitten. 10% van de respondenten gaf aan een masterdiploma te bezitten. Een heel klein aantal gaf aan geen diploma of een diploma lager onderwijs te hebben. 6 respondenten gaven aan een doctoraat/PhD diploma te bezitten.

649 personen beantwoordden deze vraag.

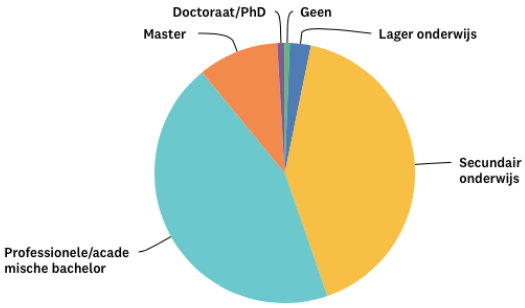

Gevangeniswezen algemeen

Vraag 5: Stond u al eens in contact met het gevangeniswezen? (bezoek, studies, werk, straf)

Deze vraag werd ingevuld door 608 respondenten. Dit wil zeggen dat 41 respondenten deze vraag oversloegen of na vraag 4 de enquête beëindigden.

De meerderheid van de respondenten (65%) gaf aan nog nooit in contact gekomen te zijn met het gevangeniswezen. 35% gaf aan van wel.

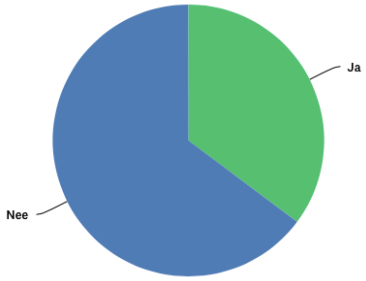

Vraag 6: Hoe staat u, in het algemeen, tegenover de werking van het gevangeniswezen?

Deze vraag werd ingevuld door 608 respondenten. Net zoals bij de vorige vraag vulden 41 respondenten deze vraag niet in.

Gemiddeld werd door de respondenten een score van 5,5 gegeven. Gemiddeld gezien staat de respondent niet negatief maar ook niet positief tegenover de werking van het gevangeniswezen.

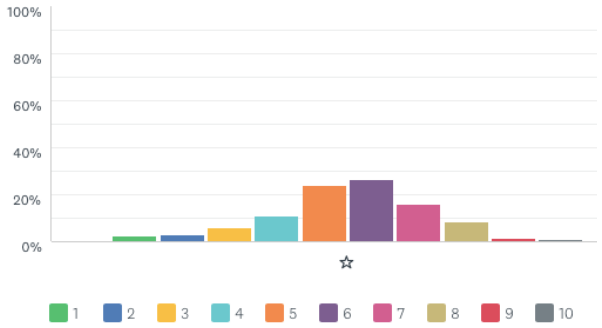

Vraag 7: Wat is voor u het doel van het gevangeniswezen? Kies een doel die voor u het belangrijkst is (slechts één antwoord mogelijk)

Ook deze vraag werd door 608 personen ingevuld. De meerderheid van de respondenten gaf aan dat het belangrijkste doel 'bescherming van de maatschappij' is (32%). Ook re-integratie (22%) en specifieke afschrikking (19%) werden als belangrijke doelen ervaren door heel wat respondenten. Vergelding en herstel bleken de minst populaire doelen van het gevangeniswezen te zijn.

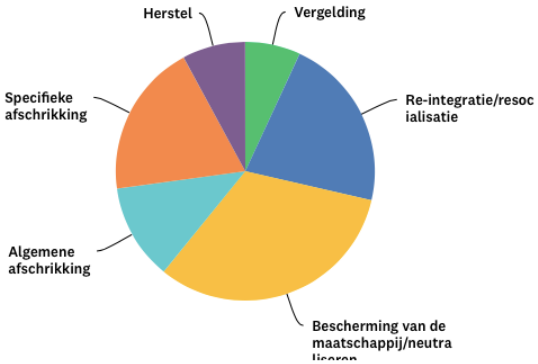

Mening rond detentiehuizen

Vraag 8: Had u voor deze bevraging als eens gehoord over detentiehuizen?

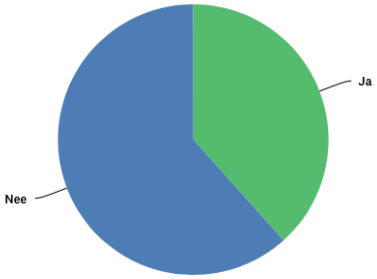

De meerderheid van de respondenten (62%) gaf aan dat ze nog nooit gehoord hadden over detentiehuizen. 38% gaf aan het begrip detentiehuizen wel te kennen.
571 personen beantwoordden deze vraag.

Vraag 9: Op een schaal van 1 tot 10, hoe goed vindt u dit nieuwe systeem?

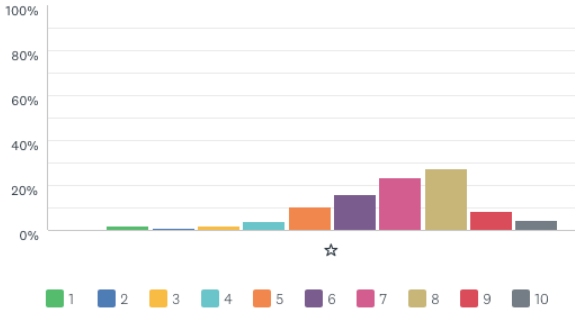

Gemiddeld gaf de respondent een score van 6,8 aan. Hieruit konden we afleiden dat de meeste respondenten positief staan tegenover dit concept. De respondenten die een score van minder dan 5 aangaven, waren in de minderheid ten opzichte van het aantal personen die een score boven de 6 aangaven.
571 personen beantwoordden deze vraag.

Vraag 10: Detentiehuizen bestaan nog niet, denkt u dat dit systeem mogelijk is in de toekomst?

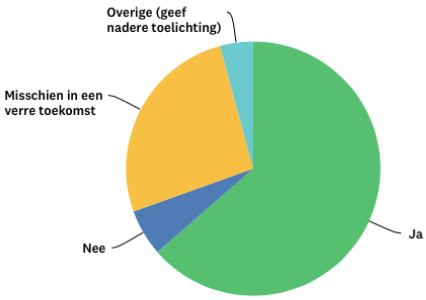

Van de 571 respondenten die deze vraag beantwoordden, geeft 64% aan dat dit systeem mogelijk is in de toekomst. 26% denkt echter dat dit pas mogelijk zou zijn een verre toekomst. Een kleine minderheid (6%) gaf aan dat dit systeem volgens hen niet mogelijk is.

Vraag 11: waarom wel, waarom niet? [open vraag]

De antwoorden op deze open vraag konden we groeperen in enkele categorieën. Enerzijds gaven heel wat respondenten aan dat dit mogelijk zou zijn in de toekomst. Hiervoor gaven zij volgende redenen aan:
De reden die het meest aangegeven werd was re-integratie. Heel veel mensen zijn er zich van bewust dat een andere vorm van detentie ervoor kan zorgen dat een gedetineerde na detentie makkelijker zijn/haar plek terugvindt binnen de maatschappij.
Hierbij geven heel wat mensen echter aan dat de begeleiding hierin wel zeer belangrijk is, zowel tijdens het verblijf in een detentiehuis, als na de vrijlating. Voor sommigen is deze begeleiding cruciaal om de detentieperiode te doen slagen.
Daarnaast gaven verschillende respondenten aan dat een detentiehuis beter zou zijn voor zowel de gedetineerde als voor de medewerkers. In een detentiehuis is er ruimte voor begeleiding en groei, dit zorgt ervoor dat de detentie een succesverhaal kan worden. Voor medewerkers is het een voordeel dat detentiehuizen focussen op kleinere groepen, wat het werken en begeleiden makkelijker maakt.
Het verminderen van recidive werd ook aangegeven als een belangrijke reden om detentiehuizen te realiseren, waardoor het installeren van detentiehuizen uiteindelijk een verbetering zal zijn voor de maatschappij. Sommigen gaven zelfs aan dat een detentiehuis op lange termijn goedkoper zal zijn dan de huidige gevangenissen.
Toch zijn sommige respondenten kritisch tegenover het concept. Zo gaven verschillende respondenten aan dat een detentiehuis een goed alternatief is voor sommigen, maar niet voor iedereen. Sommigen geloven niet dat alle mensen kunnen veranderen en gaven aan dat

detentiehuizen dus niet voor iedereen een verbetering kan zijn. Anderen gaven een andere kanttekening aan: er is een duidelijk verschil tussen zware feiten en lichte feiten. Mensen die bijzonder zware feiten plegen horen volgens verschillende respondenten niet thuis in een detentiehuis, maar moeten gestraft worden door opsluiting in de gevangenis.
Anderzijds zijn er ook respondenten die denken dat dit initiatief niet mogelijk is in de toekomst. Zij gaven hiervoor voornamelijk het kostenplaatje als reden. Het is te duur, er zijn nu al niet genoeg middelen binnen justitie of men kaart aan dat men beter in iets anders investeert zoals onderwijs of andere hulpverlening. Ook het feit dat de maatschappij hier niet klaar voor is werd vaak als reden gegeven waarom detentiehuizen er beter niet komen. Daarnaast gaven enkele respondenten aan dat een detentiehuis geen straf meer is en dat gedetineerden alsmaar meer in de watten gelegd worden, door ze 'op hotel' te laten gaan. Ook de praktische kant van het verhaal doet mensen twijfelen. Sommigen gaven aan dat het bouwen van detentiehuizen praktisch niet mogelijk is, enerzijds doordat het te duur is, anderzijds omdat hier heel wat mensen bij betrokken moeten zijn en dit niet evident is.

Vraag 12:
Bij deze vraag kregen de respondenten 15 stellingen waarbij ze moesten aangeven of ze akkoord of niet akkoord gingen met de stelling. In totaal vulden 529 mensen deze vraag in.
Stelling 1:
Ik vind het goed dat er nagedacht wordt over een andere vorm van detentie voor ouders en kind.
95% van de respondenten ging akkoord met deze stelling. We kunnen dus besluiten dat mensen het goed vinden dat hierover nagedacht wordt.
Stelling 2
Het is niet omdat de moeder van de vrijheid wordt beroofd dat het kind mee gestraft moet worden.
98% ging akkoord met deze stelling. Er is dus aandacht voor het kind nodig.
Stelling 3
Kinderen komen beter niet op bezoek in een gevangenis. Een detentiehuis kan hier een goed alternatief zijn
84% ging hiermee akkoord. We kunnen dus besluiten dat ook de bevolking vindt dat een gevangenis geen goede omgeving is voor een kind en dat hier dus verandering in moet komen.
Stelling 4
Moeders die in de gevangenis verblijven hebben het recht om hun kind(eren) op regelmatige basis te zien
92% ging akkoord en vindt de band tussen moeder en kind dus belangrijk.
Stelling 5
Ik vind het een goed idee om een detentiehuis op te richten specifiek voor moeders die in de gevangenis verblijven met hun kinderen.
87% vond dit een goed idee!
Stelling 6
Een detentiehuis kan positieve gevolgen hebben voor het welzijn van de moeder.
96% vond dat een detentiehuis positieve gevolgen kan hebben voor het welzijn van de moeder.
Stelling 7
Een detentiehuis kan positieve gevolgen hebben voor het welzijn van het kind.
91% van de respondenten vond dat een detentiehuis positieve gevolgen kan hebben voor het kind.
Stelling 8

Binnen een detentiehuis moet er ruimte zijn om ouderlijke taken op zich te nemen (huiswerk samen maken, kinderen verzorgen).
92% ging akkoord met deze stelling.
Stelling 9
Er moet ruimte zijn om kinderen te laten overnachten bij de moeder die in het detentiehuis verblijft.
Bij deze vraag zien we dat meer respondenten aangaven dat ze niet akkoord zijn, vergeleken met de andere stellingen. 63% gaf aan akkoord te zijn, 37% ging niet akkoord en vond dat een kind niet in een detentiehuis moet overnachten.
Stelling 10
Moeders die in de gevangenis verblijven mogen activiteiten doen met hun kinderen.
89% ging akkoord met deze stelling. Dit toonde aan dat de meerderheid van de respondenten de band tussen moeder en kind belangrijk genoeg acht om er activiteiten te laten doorgaan.
Stelling 11
Ik vind het een goed idee om dergelijke initiatieven te realiseren.
93% ging akkoord.
Stelling 12
Detentiehuizen bevorderen de relatie tussen moeder en kind.
93% ging akkoord.
Stelling 13
Er moet aandacht zijn voor het gezinsleven van moeder en kind.
92% ging akkoord.
Stelling 14
Een detentiehuis voor moeder en kind mag fleurig en huiselijk ingericht worden.
89% vond dat een detentiehuis fleurig en huiselijk ingericht mag worden.
Stelling 15
Binnen een detentiehuis moeten de moeders gezien worden als persoon en niet als gevangene (= er moet zo normaal mogelijk gedaan worden)
Ook hier zien we een daling van het aantal mensen dat akkoord ging, vergeleken met de andere stellingen. 70% gaf aan dat er zo normaal mogelijk moet gedaan worden, maar 30% vond dit niet. Dit toonde aan dat een gevangene voor veel mensen wel nog steeds een gevangene blijft.

Vraag 13: Wat zouden positieve gevolgen kunnen zijn van detentiehuizen waar moeders (en kind) kunnen verblijven? Meerdere antwoorden mogelijk.

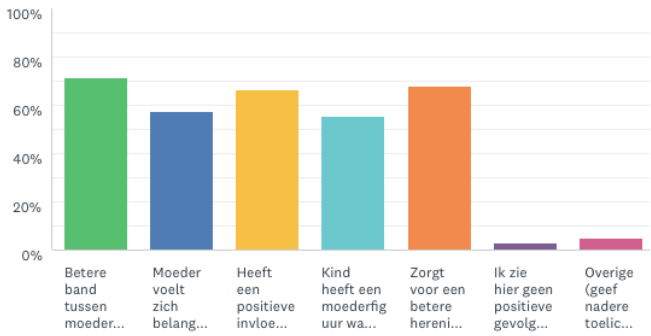

Deze vraag werd ingevuld door 529 respondenten. De 3 meest aangeduide positieve gevolgen waren: betere band tussen moeder en kind (71%), betere hereniging tussen moeder en gezin na detentie (68%) en positieve invloed op de re-integratie (67%). Andere positieve gevolgen werden ook in grote mate aangeduid, maar de 3 eerdergenoemde zijn de koplopers. Zo gaf 57% aan dat de moeder zich belangrijk zal voelen in de opvoeding en 55% gaf aan dat het kind zo een moederfiguur heeft.
16 respondenten gaven aan dat ze geen positieve gevolgen zien van een detentiehuis. Dit is een heel beperkte groep, maar toch iets om aandachtig voor te zijn.

Uit de overige reacties konden we nog enkele zaken besluiten. Het zorgt voor veilige hechting van het kind, de moeder heeft een doel in haar leven, moeder krijgt een positief zelfbeeld, krijgt succeservaringen en het kind heeft een minder gevangenisgevoel. Een opvallende reactie hier vonden we 'zo ziet het kind wat er gebeurt als je foute dingen doet'. Hieruit kunnen we afleiden dat afschrikking voor verschillende respondenten gezien wordt als een groot doel van de straf.

Vraag 14: Wat zouden negatieve gevolgen kunnen zijn van detentiehuizen waar moeders (en kind) kunnen verblijven? Meerdere antwoorden mogelijk

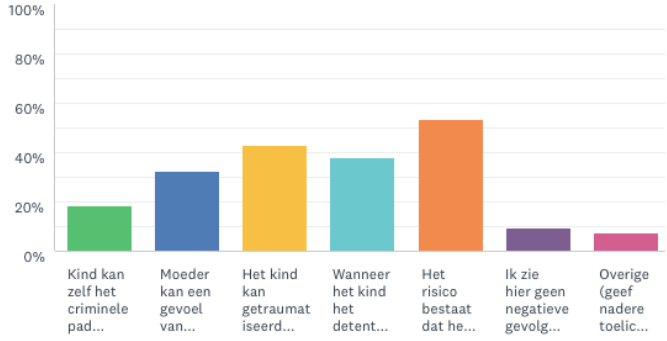

Het eerste wat ons hier opviel, is dat maar 50 mensen van de 529 respondenten aangaven dat ze geen negatieve gevolgen zien aan een detentiehuis. Hieruit kunnen we besluiten dat bijna alle respondenten zowel positieve als negatieve gevolgen zien in een detentiehuis.

De meest aangegeven negatieve gevolgen zijn risico op onvolledige zelfontplooiing bij het kind (53%), traumatisering van het kind (43%) en kans op verstoring van de hechtingsrelatie tussen moeder-kind als het kind het detentiehuis moet verlaten. Dit laatste kunnen we in verbinding brengen met het leeg gevoel dat de moeder volgens 32% van de respondenten kan ervaren als het kind weg is.

Dat het kind zelf het criminele pad kan opgaan, werd maar door 19% aangegeven als een negatief gevolg van detentiehuizen.

Ook hier werden enkele aanvullende reacties gegeven. Eén respondent gaf aan bang te zijn dat vrouwen zullen proberen zwanger te geraken om naar een specifiek detentiehuis te kunnen, waardoor nog meer kinderen in kwetsbare situaties zullen terechtkomen. Sommige respondenten twijfelen ook aan de ouderlijke capaciteiten van sommige moeders. Het grootste deel van deze reacties gaat verder over het feit dat respondenten vinden dat moeders vergeten dat ze gestraft zijn in een detentiehuis. Geen echt negatief gevolg, eerder een mening.

Inrichting detentiehuis moeder-kind

Vraag 15: Wat vind u dat er noodzakelijk aanwezig moet zijn binnen een detentiehuis om de relatie tussen moeder-kind te behouden? Meerdere antwoorden mogelijk

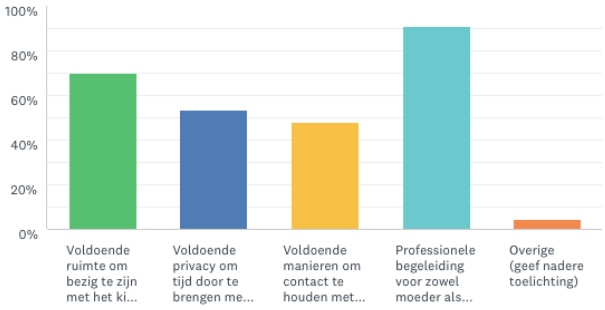

Deze vraag telde 384 respondenten. Professionele begeleiding voor zowel moeder als kind is voor 91% van de respondenten zeer belangrijk. Dit kunnen we bevestigen door de reacties die we ook uit andere vragen kregen. De respondenten halen meermaals aan dat begeleiding nodig is om succes te hebben in het hele verhaal. Er moet ook voldoende ruimte zijn om bezig te zijn met het kind volgens 70% van de respondenten. Daarnaast zijn privacy (53%) en manieren om contact te houden (47%) ook belangrijke zaken binnen een detentiehuis.

In de overige reacties kwam aan bod dat er de mogelijkheid moet zijn om het detentiehuis sfeervol in te richten, moeder moet de kans krijgen om betrokken te zijn in het leven van haar kind (oudercontacten, ondersteuning bij leren,…). Toch staan ook hier sommigen respondenten negatief

tegenover. Ze halen aan dat een detentiehuis geen straf is of dat dit nog steeds geen goede omgeving is voor het kind.

Vraag 16: Indien u zelf ouder bent, wat vindt u belangrijk in de opvoeding van uw kind?
In de enquête werd gepeild naar wat ouders in de opvoeding van hun kind als belangrijk beschouwen. Uit de enquête kwamen volgende antwoorden het meest naar voor:

- Het voorleven en doorgeven van normen en waarden.
- Een veilige hechting/vertrouwensrelatie met het kind.
- Samen met het kind dingen kunnen doen/tijd doorbrengen met elkaar.
- Respect hebben tegenover anderen.
- Een veilige haven zijn voor uw kind.

Vraag 17: Bijhorend bij vorige vraag, is hier volgens u ruimte voor binnen een detentiehuis?
Bij de vorige vraag hoorde nog een bijvraag, namelijk of er volgens de respondent ruimte is binnen een detentiehuis voor wat zij als belangrijk beschouwen in de opvoeding. 49,39% van de respondenten vond dat hier ruimte voor is binnen een detentiehuis. 28,83% van de respondenten denkt dat hier misschien in de toekomst ruimte voor zou zijn. Een kleine minderheid (9,20%) denkt dat hier geen ruimte voor zal zijn binnen een detentiehuis.

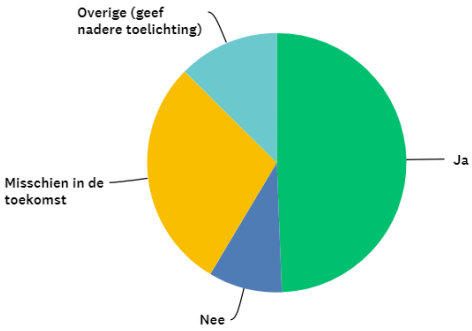

Vraag 18: Mocht u door omstandigheden in detentie terechtkomen, zou u bezoek willen ontvangen van uw kind en wat zou u belangrijk vinden binnen een detentiehuis?
75% van de respondenten gaf aan dat ze bezoek zouden willen van hun kind als zij in een detentiehuis zouden terechtkomen. 10% krijgt liever geen bezoek en 10% zegt het niet te weten. 5% gaf enkele nuanceringen aan: '*In eerste instantie zou ik het niet willen, later misschien wel'. 'Enkel als mijn kind het wil'. 'Dit hangt af van wat ik heb uitgestoken'. 'Afhankelijk van de leeftijd van het kind'. 'Alternatieve contactmogelijkheden moeten ook bekeken worden'. 'Afhankelijk van wie allemaal in het detentiehuis verblijft, mijn kind mag niet in aanraking komen met andere criminelen'.*
*Deze procenten zijn gebaseerd op een schatting na het turven van de antwoorden.

Vraag 19: Wat zou u belangrijk vinden binnen een detentiehuis, als u hier zou moeten verblijven als gevangene?
Dit was één van de open vragen in onze enquête. De antwoorden op deze vraag konden we groeperen in enkele categorieën.
Uit de enquête konden we afleiden dat het grootste deel van de respondenten professionele begeleiding op maat van de gevangene zeer belangrijk zou vinden. Enerzijds professionele hulp voor moeder en kind, anderzijds begeleiding die zich richt op een positieve re-integratie van de gevangene wordt als belangrijk ervaren door de respondent.
Daarnaast gaven verschillende respondenten aan dat ze (fysiek) contact met het kind, samen tijd doorbrengen met het kind (onderhouden van de vertrouwensband) belangrijk zouden achten binnen een detentiehuis. Niet enkel contact met het kind zou men belangrijk vinden, ook contact met de

buitenwereld. Denk hierbij aan contact met familie en vrienden. Ook zinvolle tijdsbesteding binnen detentie wordt als belangrijk ervaren door de respondent. Hierbij kunnen we denken aan vrijwilligerswerk binnen of buiten detentie, een opleiding volgen, etc.
Als laatste kunnen we afleiden dat een groot deel van de respondenten een huiselijke sfeer, privacy en wederzijds respect belangrijke factors zouden vinden binnen een detentiehuis.

Vraag 20: Binnen een detentiehuis wordt er nuttige dagbesteding aangeboden die bijdraagt aan de buurt (bv. Fietshersteldienst, groentetuin, strijkatelier, …). Wat zou een detentiehuis voor uw buurt kunnen betekenen?
Vele ideeën kwamen meermaals aan bod. Volgende zaken zouden gedetineerden kunnen betekenen voor de buurt volgens de respondenten:

- Vrijwilligerswerk verrichten waar nodig (eventueel zelfs in de lijn van de misdaad die ze pleegden)
- Onderhoud van de buurt
- Groendienst
- Andere klusjes
- Maken van voedselpakketten voor voedselbedeling
- Fietshersteldienst
- Hulp aan bejaarden (logistiek, boodschappen doen, gezelschap)
- Strijkatelier
- Naaiatelier
- Herstelatelier
- Afhaalmenu's bereiden
- Carwash
- Groentetuin om dan groenten en fruit te verkopen
- Buurtwinkeltje
- Bloemen, groenten, fruit, andere zelfgemaakte zaken verkopen
- Hondenhotel

Wat ons opviel is dat bij andere vragen vaak de gedachte terugkwam dat een detentiehuis geen echte straf meer zou zijn. De respondenten zijn bang dat gedetineerden niet meer weten dat ze gestraft zijn en dat ze teveel in de watten gelegd worden in een detentiehuis. Toch gaven heel wat respondenten aan op deze vraag aan dat het belangrijk is dat gedetineerden onder de mensen komen. Dit lijkt voor ons nogal tegenstrijdig. De respondenten stellen voor dat gedetineerden bejaarden helpen, boodschappen doen voor mensen maar geven anderzijds in andere vragen aan dat er nog steeds gestraft moet worden.

Vraag 21: Denkt u dat een detentiehuis voor minder herval zal zorgen? Herval = de ex-gedetineerde hervalt in de criminaliteit door opnieuw wetten te overtreden
Vervolgens polsten we naar de inschatting 'zal een detentiehuis zorgen voor minder herval'. Bij deze vraag maakten we gebruik van een schaalvraag van 0 tot 50. 0 impliceerde 'zorgt zeker niet voor minder herval', 50 impliceerde 'zorgt zeker voor minder herval'.

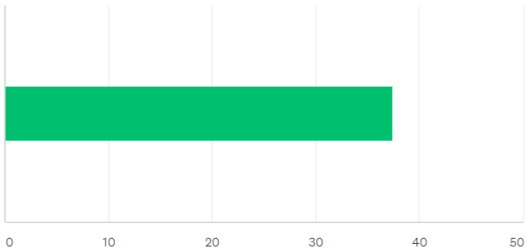

Het gemiddelde antwoord van de respondenten was 37. We konden hieruit concluderen dat de meerderheid van de respondenten ervan overtuigd zijn dat een detentiehuis voor minder herval zal zorgen.

Vraag 22: Vindt u het een goed idee om moeders met kinderen onder te brengen in een kleinschalige setting (detentiehuizen)?

Uit de enquête konden we afleiden dat 86,46% van de respondenten het een goed idee vond om moeders met kinderen onder te brengen in een kleinschalige setting (detentiehuizen). De overige 13,54% vond dit geen goed idee.

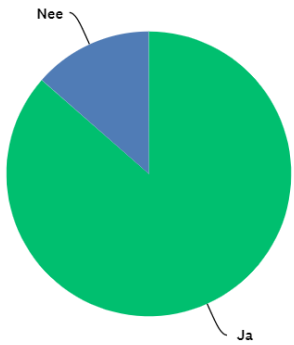

Vraag 23: Zo ja, waarom? Meerdere antwoorden mogelijk.

Bij voorgaande vraag *'Vindt u het een goed idee om moeders met kinderen onder te brengen in een kleinschalige setting?'* hoorde een verduidelijkingsvraag waarom de respondent 'ja' of 'nee' antwoordde. Er werden verschillende antwoordmogelijkheden opgesomd waar de respondent uit kon kiezen (er waren meerdere antwoorden mogelijk).

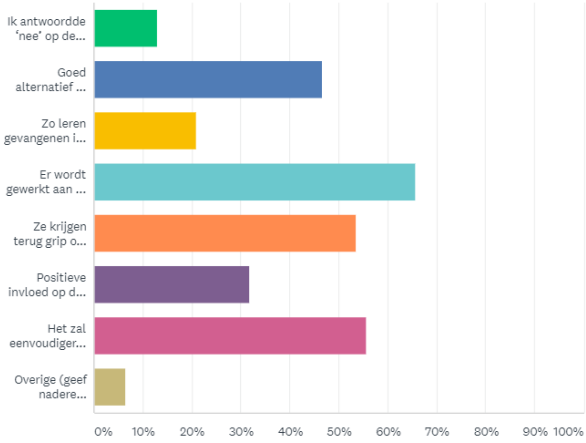

Zoals we uit de vorige vraag konden afleiden vond de grote meerderheid van de respondenten het een goed idee om moeders met kinderen onder te brengen in een kleinschalige setting. Dit waren de top 3 resultaten: 65,63% vindt dat er op deze manier gewerkt wordt aan hun re-integratie, 53,65% vindt dat ze op die manier terug grip krijgen op hun leven en 55,73% vindt dat het op deze manier eenvoudiger zal zijn om na de straf te re-integreren in de samenleving. In onderstaande grafiek kan u de overige resultaten consulteren.

Vraag 24: Zo nee, waarom? Meerdere antwoorden mogelijk.

Er waren een aantal respondenten die 'nee' antwoordden op de vraag *'Vindt u het een goed idee om moeders met kinderen onder te brengen in een kleinschalige setting?'*. De top 3 resultaten bij deze vraag waren: 10,42% vindt een detentiehuis te zachtaardig, 8,85% vindt dat ze moeten boeten voor hun daden en 5,21% geeft aan angst te hebben voor criminelen. In onderstaande grafiek kan u de overige resultaten consulteren.

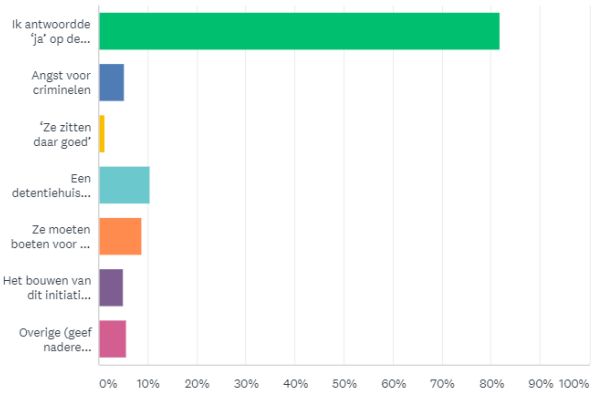

Vraag 25: Zou u bezwaar hebben tegen de komst van een detentiehuis in uw buurt?

In de enquête werd eveneens bevraagd hoe de algemene burger (respondent) staat tegenover de komst van een detentiehuis in hun buurt. 76,30% gaf aan hier geen bezwaar tegen te hebben. Een kleine minderheid (23,70%) zou hier wel bezwaar tegen hebben. Hieruit kunnen we concluderen dat het merendeel van de algemene respondenten openstaat voor een detentiehuis in zijn/haar buurt.

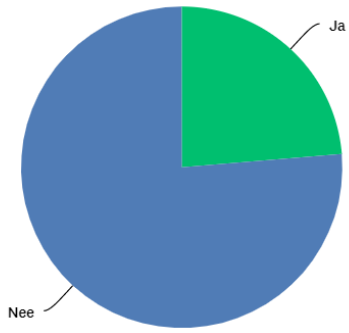

Vraag 26: Zo nee, waarom? Meerdere antwoorden mogelijk.

Bij voorgaande vraag *'Zou u bezwaar hebben tegen de komst van een detentiehuis in uw buurt?'* hoorde eveneens een verduidelijkingsvraag waarom de respondent 'ja' of 'nee' antwoordde. Er werden verschillende antwoordmogelijkheden opgesomd waar de respondent uit kon kiezen (er waren meerdere antwoorden mogelijk).

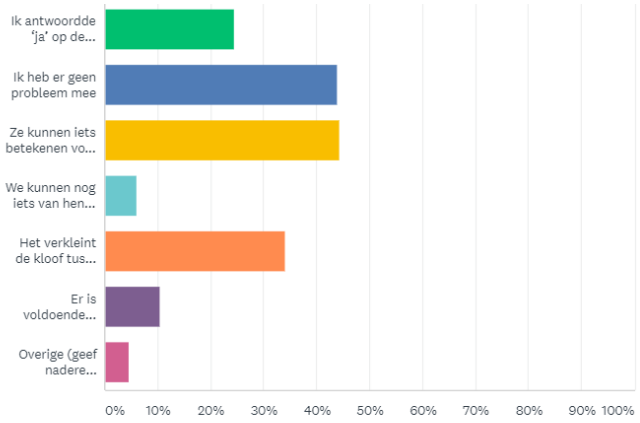

Zoals we uit de vorige vraag konden afleiden gaf het grootste aantal respondenten aan dat ze geen bezwaar zouden hebben tegen de komst van een detentiehuis in hun buurt. Dit waren de top 3 resultaten: 44,27% geeft aan dat ze iets voor de buurt kunnen betekenen, 44,01% geeft aan er geen probleem mee te hebben en 34,11% vindt dat het de kloof kan verkleinen tussen gevangene en niet-gevangene. In onderstaande grafiek kan u de overige resultaten consulteren.

Vraag 27: Zo ja, waarom? Meerdere antwoorden mogelijk.

Er waren een aantal respondenten die 'ja' antwoordden op de vraag *'Zou u bezwaar hebben tegen de komst van een detentiehuis in uw buurt?'*. De top 3 resultaten bij deze vraag waren: 15,63% geeft aan dat het een negatieve invloed heeft op de buurt, 12,50% geeft aan dat ze denken dat dit voor overlast en criminaliteit zal zorgen en 11,98% geeft aan angst te hebben voor criminelen.

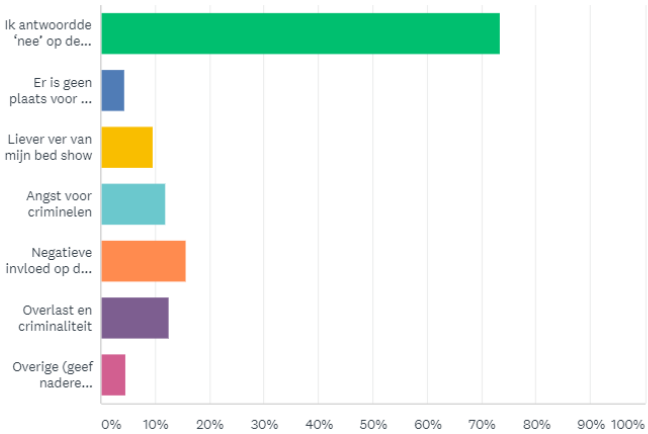

Vraag 28: Wat zou ervoor zorgen dat meer mensen openstaan voor dit soort initiatieven in hun buurt? [open vraag]

Wat is een detentiehuis, wie komt in aanmerking om te verblijven in een detentiehuis, wat zijn de doelstellingen, etc. Dit zijn allemaal vragen waar de respondent mee zit en hier geen duidelijk antwoord op krijgt. Onbekendheid geeft angst en vooroordelen. Veel respondenten denken dat zware criminelen zoals Dutroux ook in aanmerking komen om te verblijven in een detentiehuis, wat in de werkelijkheid niet zo is. Daarom is een goede en duidelijke communicatie naar de samenleving toe uiterst belangrijk. Informatie verspreiden kan op verschillende manieren gebeuren. Denk hierbij aan informatiefolders, infoavonden, artikels in de krant, etc. We kunnen algemeen stellen dat er aan de hand van concrete en duidelijke communicatie een draagvlak gecreëerd moet worden binnen onze samenleving.

Vraag 29: Kunt u begrijpen dat er een organisatie bestaat die streeft naar een alternatief (detentiehuizen) voor de hedendaagse gevangenis?

Naar het einde van de enquête toe werd er gepolst of de respondenten begrijpen dat er een organisatie bestaat die streeft naar een alternatief (detentiehuis) voor de hedendaagse gevangenis. Maar liefst 95,83% gaf aan dat ze begrijpen waarom dergelijke organisaties hiernaar streven. Slechts 4,17% van de respondenten gaf aan dit niet te begrijpen. Hieruit kunnen we concluderen dat de meeste respondenten relatief positief staan tegenover dergelijke initiatieven/detentiehuizen.

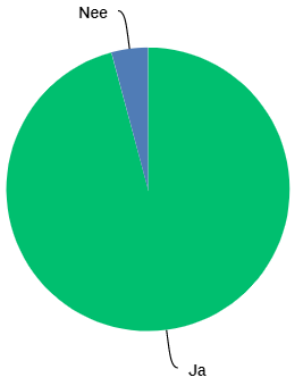

Vraag 30: Heeft u nog eventuele tips voor De Huizen (organisator van dit project)?

Enkele respondenten gaven aan dat ze het initiatief voor het huidige gevangeniswezen (detentiehuizen) een goed idee vonden! Vele anderen gaven nog enkele bruikbare tips mee:

- Bevraag de mening van gedetineerden. Hoe staan zij tegenover het initiatief detentiehuizen, hoe zien zij dit.
- Communicatie met de buurt blijkt heel belangrijk. Verschillende respondenten geven aan dat er nog te weinig gecommuniceerd wordt naar de bevolking toe. De buurt moet voldoende betrokken worden zodat de burger begrijpt wat het idee van detentiehuizen omvat, hoe men het dit initiatief wilt realiseren en wat de doelstellingen zijn van detentiehuizen.
- Daarbij geven ook enkele respondenten aan dat het beter zou zijn om concrete verhalen van gedetineerden hieraan te koppelen om alles in de media te brengen. Zo wordt het idee concreet en is het niet enkel saaie info, waardoor mensen sneller mee zullen zijn.
- Bij de communicatie naar de burger toe is het immers belangrijk dat duidelijk aangegeven wordt dat vaders niet vergeten worden in het verhaal. Bij andere vragen uit de enquête zagen we vaak het antwoord ‘dit is discriminerend ten opzichte van vaders’ opduiken.
- Nazorg aanbieden is voor velen cruciaal.
- Psychologische begeleiding voor het kind dient ook aanwezig te zijn binnen een detentiehuis.
- Zorg voor duidelijke regels en afspraken.
- Praktische opleidingen aanbieden zijn een meerwaarde (zelfredzaamheid, budgettering, sociale dienst, VDAB,…).

- Zet de positieve kanten van een detentiehuis in de verf maar communiceer ook eventuele negatieve kanten.
- Stel duidelijke criteria op om te bepalen wie in aanmerking komt om in een detentiehuis te verblijven.
- Een traject binnen een detentiehuis kan nuttig zijn. Zodra de gedetineerde het traject doorlopen heeft is het makkelijker om te bepalen of de persoon in kwestie klaar is om stappen naar buiten te zetten. Eén respondent verwoordt op een mooie, en niet onbelangrijk, realistische manier een tip naar vzw De Huizen toe: *'Begin kleinschalig. De gewone burger heeft schrik van een (ex-)gedetineerde. Maar als de detentiehuizen beginnen met 'makkelijke' personen, kunnen ze zich stap per stap bewijzen dat dit voor sommige personen echt wel nodig is en de moeite waard is voor een succesvolle re- integratie. De investering aan de gedetineerde zal ten slotte betaald worden met belastinggeld, gesponsord door de gewone burger.'*

Vraag 31: Vond u dit onderwerp interessant?

Op het einde van de enquête werd bij de respondenten nagegaan of ze het een interessant onderwerp vonden. 94,79% beantwoordde deze vraag positief. Slechts 5,21% beantwoordde dit negatief. Het is zowel voor ons als studenten als voor de projectindiener bemoedigend om vast te stellen dat het onderwerp van onze enquête als interessant ervaren werd.

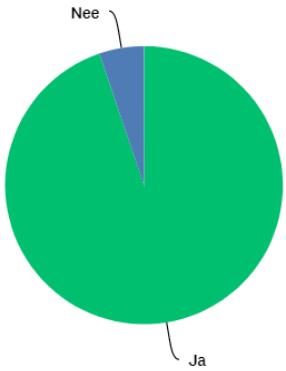

Vraag 32: Heeft u nog andere opmerkingen?

Bij de vraag of er nog opmerkingen waren kregen we volgende antwoorden:

- Een respondent vroeg zich af of vrouwen (ongeacht hun strafblad/feiten die ze pleegden) in aanmerking komen om te verblijven in een detentiehuis. Of heeft de zwaarte van het feit te maken of men al dan niet in aanmerking komt?
    - Hier kunnen we besluiten dat het zinvol zou zijn om ook deze zaken te communiceren naar de bevolking toe. Onwetendheid zorgt voor vooroordelen en dat is net wat we niet willen.
- Vaak kregen we te horen dat respondenten het niet eerlijk vinden dat moeders een voordeel krijgen vergeleken met andere gedetineerden. Hierdoor lijkt het ons zinvol om te communiceren dat er niet enkel initiatieven komen voor deze doelgroep, maar dat het in de toekomst ook op andere doelgroepen toegepast zal worden.
- Enkele respondenten geven aan dat ze bang zijn voor het welzijn van het kind. Bijvoorbeeld: de moeder heeft een gewelddadig verleden. Belangrijk om hier zinvol over na te denken. Gelden voor iedereen dezelfde regels of bekijken we elk geval anders? Ook hier terug het belang van communiceren! Wie komt in aanmerking, wie niet?
- Ook andere vragen zoals 'tot welke leeftijd kan het kind bij de moeder wonen in zo'n huis', of 'wie is verantwoordelijk voor het kind en de financiering' komen aan bod. Ook hier moeten we benadrukken dat communicatie zeer belangrijk is.
- Alle diensten dienen op elkaar afgestemd te zijn om dit initiatief te doen werken, iets wat nu nog niet het geval is.
    - Samenwerking met pleegzorg aangewezen om uit te zoeken wat het best is voor het kind in een bepaalde situatie.
- Verschillende respondenten snappen dat het gevangeniswezen dringend aan verandering toe is. Dit zou dus een goed initiatief zijn.
- Iemand geeft aan dat hij/zij hoopt dat het een ver van zijn/haar bed show blijft.

- Staven van de financieringen voor dit initiatief is belangrijk. Enkele keren wordt aangegeven dat ook andere werkvelden/disciplines geld nodig hebben. Denk hierbij aan de zorg, jeugdhulpverlening, etc.

Linken tussen verschillende vragen

Naast de bovenstaande algemene verwerking van de vragen vonden we het belangrijk om ook enkele linken te zoeken tussen bepaalde vragen om zo te zien of we met deze linken tot andere besluiten of inzichten konden komen.

Ook hier willen we benadrukken dat onderstaande resultaten niet veralgemeenbaar zijn naar de volledige bevolking toe maar louter resultaten zijn van een enquête afgenomen bij een kleine populatie.

Link 1: Mening over het gevangeniswezen en het al dan niet in contact gekomen zijn met het gevangeniswezen.

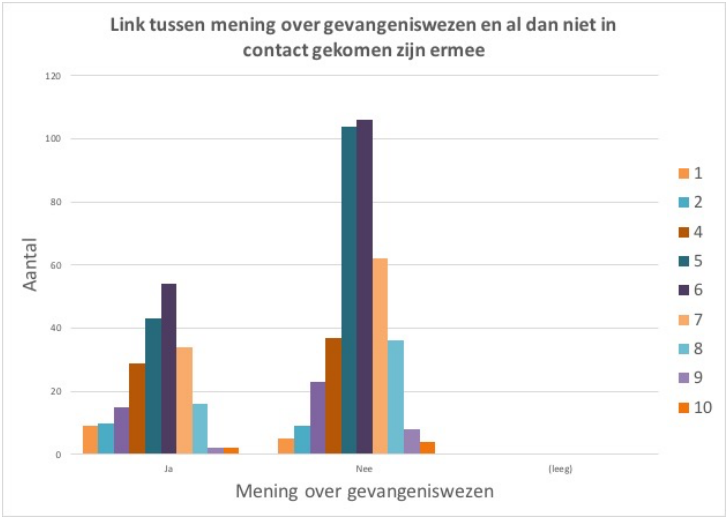

Uit deze grafiek kunnen we besluiten dat zowel de respondenten die 'ja', als de respondenten die 'nee' antwoordden, gemiddeld een score tussen 5 en 7 geven. Het al dan niet in contact gekomen zijn met het gevangeniswezen heeft dus geen grote invloed op de beoordeling van het gevangeniswezen. De cijfers zijn grotendeels in dezelfde aard.

Link 2: Mening over het gevangeniswezen en het opleidingsniveau.

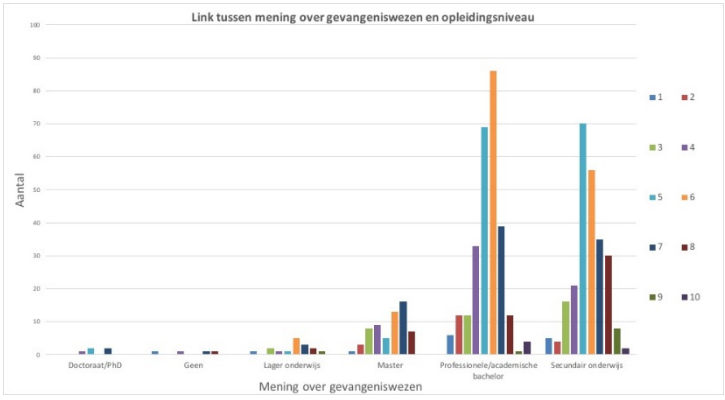

Ook hier merkten we dat de gemiddelde score tussen de 5 en 7 ligt, ongeacht de opleiding van de respondenten. Deze resultaten kunnen we zeker niet veralgemenen, daar we niet uit elk opleidingsniveau evenveel respondenten hebben. Maar als we naar de grafiek kijken denken we toch dat het opleidingsniveau niet echt een verschil maakt in de beoordeling van het gevangeniswezen.

Link 3: Opleidingsniveau en het al dan niet kennen van het concept 'detentiehuizen'.

Bij alle opleidingsniveaus zien we dat de meerderheid nog nooit van een detentiehuis gehoord had voor de enquête. Hieruit blijkt dat opleidingsniveau geen invloed heeft op het al dan niet kennen van het concept. Er is dus bij iedereen sensibilisering en communicatie nodig.

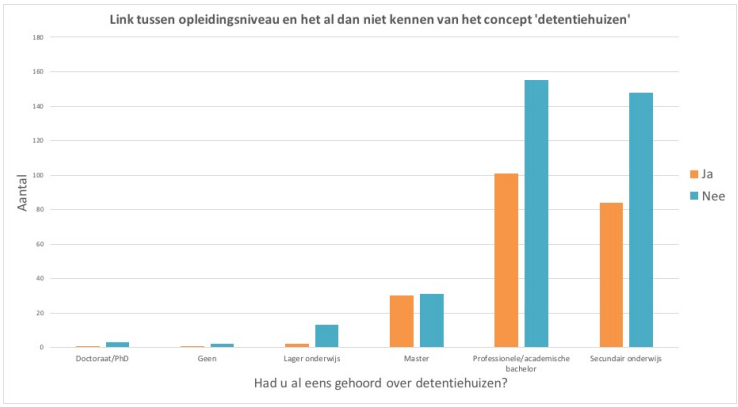

Link 4: Leeftijd en het al dan niet bewaar hebben tegen een detentiehuis in de buurt.

In alle leeftijdscategorieën zien we dat de meerderheid geen bezwaar heeft tegen detentiehuizen in zijn/haar buurt. Voor de respondenten die er wel bezwaar tegen zouden hebben is het van belang om hen te sensibiliseren en uit te leggen wat een detentiehuis precies inhoudt.

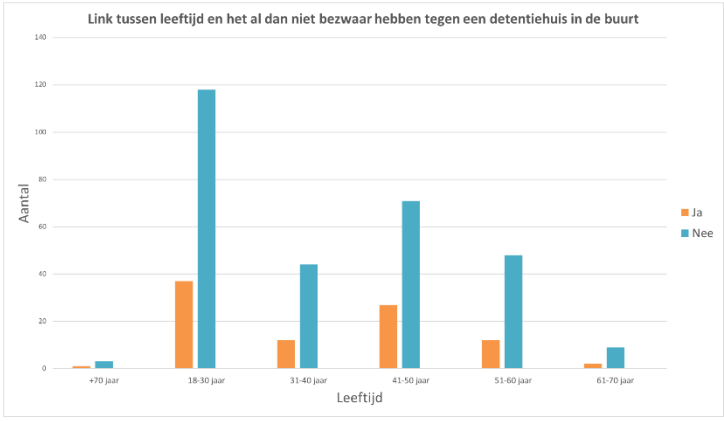

Link 5: Woonplaats en het al dan niet bezwaar hebben tegen een detentiehuis in de buurt.

Ook hier zien we dat de woonplaats geen verschil geeft in het aantal respondenten die een detentiehuis in de buurt zouden willen. Binnen elke provincie geeft de meerderheid aan dat ze geen bezwaar zouden hebben tegen een detentiehuis in hun buurt. Net zoals bij link 4 is het belangrijk om de mensen die hier een bezwaar tegen hebben te sensibiliseren aan de hand van duidelijke en concrete communicatie.

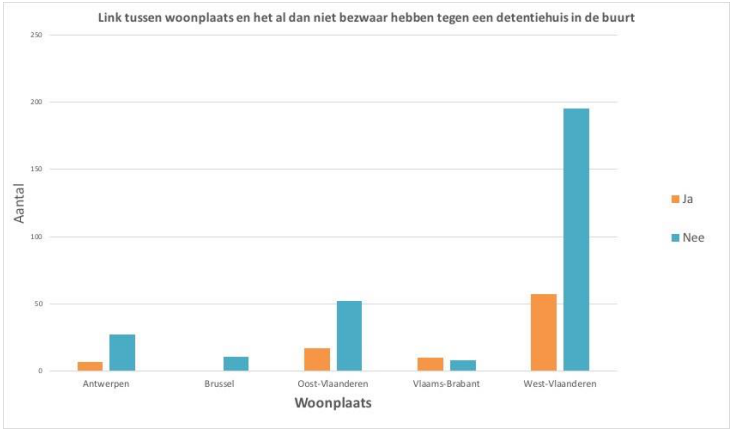

Interviewleidraad politici

- Algemene bevraging van kijk op detentie:

    - Wat is uw persoonlijke mening op de manier van straffen, wanneer iemand een misdrijf heeft gepleegd?
    - Wat is het nut van een gevangenisstraf?
    - Zijn er doelgroepen waarvan u denkt dat een klassieke gevangenisstraf niet werkt? Welke & Waarom?
    - Wat zien jullie als een alternatief?
    - Wat is jullie kijk op kinderen met ouders in detentie? (Enerzijds moeder-kindafdelingen, en anderzijds kinderen die buiten detentie opgroeien) Vindt u dat het kind op deze manier ook wordt gestraft?
    - Wat is jullie visie op alternatieve bestraffing? (elektronisch toezicht, probatie, werkstraffen,...)
    - Vaak belanden kinderen van (ex) gedetineerden later ook in de criminaliteit. Intergenerationaliteit van criminaliteit (zie studies), hoe kunnen we dit als samenleving best doorbreken?

- Specifieke bevraging omtrent detentiehuizen

Toelichting - Wat is een detentiehuis?
Een detentiehuis is een kleinschalige vorm van detentie (=vrijheidsstraf) waar maximum 30 gedetineerden verblijven. Deze detentiehuizen bieden de mogelijkheid om actief aan de slag te gaan met de noden van gedetineerden om zo de terugkeer naar de maatschappij vlotter te laten verlopen. Binnen deze huizen ligt een grote nadruk op re-integratie (terugkeer naar de samenleving). Daarnaast bieden detentiehuizen, door hun **kleinschalige** werking, de mogelijkheid tot **differentiatie** (in beveiliging, in ondersteuning etc.). De **lokale verankering** creëert mogelijkheden tot interactie met de buurt en de samenleving in het algemeen. Toch is het concept van detentiehuizen nog altijd gebaseerd op straf en verwijdering uit de vrije samenleving.

- Is dit concept bekend binnen jullie politieke partij? Hoe staan jullie hiertegenover?
- Welke voordelen biedt kleinschaligheid in het kader van detentie? Ziet u evt. ook nadelen in dit werkingsmodel?
- Wat is jullie mening over de transitiehuizen die werden opgericht in Mechelen en Edingen? Willen jullie deze tendens verder doortrekken? Zo ja/neen, waarom?
- Recidivecijfers in Vlaanderen (57,6% recidiveert binnen de vijf jaar) → Kunnen detentiehuizen een antwoord bieden op deze hoge recidivecijfers in Vlaanderen? Zo ja/nee, waarom? https://www.standaard.be/cnt/dmf20150526_01698521
- Wat zijn, volgens uw politieke partij, de 'zwakke' punten van een detentiehuis? Welke aanbevelingen heeft u om deze aan te pakken?
- Indien een detentiehuis er zou komen in uw gemeente, in welke omgeving zou u die lokaliseren (bv. dichtbevolkt stadscentrum, plattelandsgebied,...) en waarom?
- Welke meerwaarde kan een detentiehuis bieden binnen uw gemeente/provincie?

- Zou u het bouwen van een detentiehuis is uw gemeente goedkeuren?
- Welk profiel van gedetineerden zou u al dan niet in een detentiehuis toelaten?

- Specifieke bevraging omtrent moeder-kindhuis

Toelichting - Wat is een moeder-kindhuis?
Een moeder-kindhuis is een detentiehuis dat zich specifiek richt op moeders met kinderen. In deze detentiehuizen zal ruimte gecreëerd worden om de moeder-kindrelatie centraal te stellen door een antwoord te bieden op de specifieke noden van zowel moeder als kind.

- Welke positieve/negatieve gevolgen kan het moederschap voor een gedetineerde ouder met zich meebrengen?
- In welke mate vindt u het behoud van de moeder-kind band (alsook familiale banden) gedurende de detentieperiode zinvol? Wordt hier, volgens u, binnen het huidige strafsysteem voldoende aandacht aan geschonken? Op welke manier kan een moeder-kindhuis hierin een meerwaarde bieden?
- In het IVRK, art. 9, staat dat het kind recht heeft op samenleven en contact houden met zijn/haar ouders. Vindt u dat dit recht voldoende gewaarborgd wordt in de huidige vrijheidsstraffen?
- De Huizen wil externe hulpverleningsorganisaties uit de buurt zoveel mogelijk betrekken in de werking van het detentiehuis. Kan dit een meerwaarde bieden? Hoe zou u de hulpverlening binnen detentiehuizen organiseren?
- In haar detentiehuizen wil vzw De Huizen de buurt betrekken, o.a. door dubbel gebruik van ruimtes (bv. Polyvalente zaal die ook door de buurt gebruikt kan worden). Vindt u dit een meerwaarde? Waarom wel/niet?
- Op welke manier kan infrastructuur bijdragen aan een zinvolle en verantwoorde strafuitvoering?
- Familieleden (en kinderen) van gedetineerde zijn vaak ‘onzichtbare’ slachtoffers van stigmatisering en sociale uitsluiting. Denkt u dat een detentiehuis stigmatisering (de afstand tussen ‘gedetineerden’ en de maatschappij) kan verminderen? Waarom?

Interviewvragen (ex-)gedetineerden

Interviewvragen voor gedetineerden:

Bedanken voor deelname
Voorstelling van onszelf + kaderen onderzoek

Vragen naar toestemming om het gesprek op te nemen
We willen eerst wat algemene vragen stellen

- Hoe gaat het met je? Hoe voel je je in de gevangenis momenteel?
- Is het voor jou de eerste keer dat je in de gevangenis moet verblijven ?
- Hoe lang verblijf je al in de gevangenis en tot wanneer duurt jouw straf?
- Hoeveel kinderen heb je? Verblijven deze bij jou in de gevangenis of ergens anders?
- Hoe is de band met je kinderen NU en voor dat je in de gevangenis moest verblijven?

- Hoe ervaar je het moeder zijn in de gevangenis?Hoe komt het dat die soms moeilijker verloopt?
- Hoe is de relatie met je kinderen? Zie je ze vaak? Hoe is de band?
  Welke invloed heeft de situatie op deze band?
- Wat kan ervoor zorgen dat de relatie met je kinderen beter wordt terwijl je in de gevangenis zit?
- Hoe zijn de bezoekuren momenteel? Zouden deze anders moeten zijn om het contact met je kind te verbeteren?
- Hoe ervaar je de begeleiding momenteel in de gevangenis? Op welke vlakken zou je meer begeleiding wensen?

Kaderen van moeder-kindhuis en toekomstperspectief van vzw de huizen

- Vind u het een goed idee om een moeder-kindhuis op te bouwen in de toekomst?
- Welke positieve gevolgen denk je dat een moeder-kindhuis zou kunnen hebben?
- Wat zou voor jou zinvolle dagbesteding (activiteiten) kunnen zijn in een moeder-kindhuis?
- Zou een moeder-kindhuis iets kunnen betekenen voor de buurt? Wat kan er dan gedaan worden?
- Denkt u dat een detentiehuis ervoor kan zorgen dat mensen minder snel terug het slechte pad opgaan?
- Wat is er nodig om de kans om terug in de gevangenis te belanden te verkleinen?
- Wat vind u dat er aanwezig moet zijn binnen een moeder-kindhuis om de relatie tussen moeder-kind te bevorderen en behouden? (ruimtes,begeleiding,..)
- Denk je indien er een snoezelruimte aanwezig zou zijn, je daar gebruik van zou maken?
- Als jij in de politiek zou zitten, wat zou jij dan veranderen aan het gevangenisleven?

Interviewvragen voor ex-gedetineerden

Voorstelling van onszelf + kaderen onderzoek

Toestemming vragen om het gesprek op te nemen

- Hoe lang heb je in de gevangenis gezeten?
- Hoeveel kinderen heb je? Verbleven deze toen bij jou in de gevangenis of ergens anders?
- Hoe heb jij je rol als moeder ervaren in de gevangenis? Hoe komt het dat die soms moeilijker verliep?
- Hoe was de relatie met je kinderen in de gevangenis? Zag je ze vaak? Hoe was de band?
- Welke invloed op je kinderen/ gezin/ jezelf heeft je verblijf in de gevangenis gehad, wanneer je terug vrij was?
- Wat kon ervoor gezorgd hebben dat de relatie met je kinderen beter verliep terwijl je in de gevangenis zat?
- Hoe waren de bezoekuren?
- Wat zou er beter gekund hebben (in de omgang met je kinderen?)
- Hoe heb je de begeleiding ervaren in de gevangenis? Op welke vlakken had je meer begeleiding gewenst?

Kaderen van moeder-kindhuis en toekomstperspectief van vzw De Huizen

- Vind u het een goed idee om een moeder-kindhuis op te starten in de toekomst?
- Wat zouden volgens jou positieve gevolgen kunnen zijn van een moeder-kindhuis?
- Wat zou voor jou zinvolle dagbesteding (activiteiten) kunnen zijn in een moeder-kindhuis?
- Zou een moeder-kindhuis iets kunnen betekenen voor de buurt? Wat kan er dan gedaan worden?
- Denkt u dat een detentiehuis ervoor kan zorgen dat mensen minder snel terug het slechte pad opgaan?
- Wat is er nodig om de kans om terug in de gevangenis te belanden te verkleinen?
- Wat vind u dat er aanwezig moet zijn binnen een moeder-kindhuis om de relatie tussen moeder-kind te bevorderen en behouden? (ruimtes,begeleiding,..)
- Denk je indien er een snoezelruimte aanwezig zou zijn, je daar gebruik van zou maken?
- Als jij in de politiek zou zitten, wat zou jij dan veranderen aan het gevangenisleven?

Franse vertaling vragenlijst gedetineerde moeders met kinderen

Bonjour, je m'appelle Qetsia; et vous?

Tout d'abord, merci de vouloir participer. Est-ce que nous pouvons enregistrer la conversation? Ce sera traité de façon anonyme. C'est juste pour pouvoir écrire notre conversation par la suite. Nous sommes donc les seuls à écouter cela.

Nous sommes donc des étudiantes à Vives Courtrai. Pour notre travail de fin d'étude, nous sommes à la recherche d'alternatives à la prison, notamment pour des mamans avec enfants. On trouve que

votre opinion est aussi très importante, parce que, quand on vit une certaine expérience, on a souvent un point de vue différent sur les choses. Et on veut vraiment en tenir compte.

On voudrait d'abord poser des questions générales, puis nous voulons parler spécifiquement des maisons de détention pour femmes et enfants.

Questions générales :

- Comment allez-vous ? Comment est-ce que vous vous sentez en prison pour le moment?
- Est-ce que c'est la première fois que vous devez rester en prison?
- Ça fait déjà combien de temps que vous êtes en prison? Et combien de temps encore avant la fin de votre punition?
- Combien d'enfants avez-vous? Est-ce que vos enfants résident avec vous en prison, ou ailleurs?
- Comment est votre lien avec vos enfants? Est-ce que vous les voyez souvent? Quelle influence la situation en prison a-t-elle sur votre lien? Comment était votre lien avant votre détention?
- Comment vivez- vous votre rôle de mère en prison? Est-ce que vous rencontrez des difficultés spécifiques? Comment se fait-il que ça se passe plus difficilement?
- Comment sont les heures de visites pour l'instant? Devraient-elles être organisées d'une autre façon pour faciliter le contact avec vos enfants?
- Qu'est-ce qui pourrait faire en sorte que la relation avec vos enfants, ainsi que le contacte, s'améliore pendant que vous êtes en prison?
- Que pensez-vous de l'aide que vous recevez en prison? Dans quelles domaines souhaiteriez-vous recevoir plus d'aide?

L'ASBL Les Maisons travaille sur un projet pour créer, dans le futur, des maisons de détention pour mères et enfants.

Cette maison de détention serait une alternative pour faire disparaître progressivement les prisons. Plus d'espace serait créé pour la mère et son enfant, afin que leur lien puisse être renforcé. Et le contact entre les enfants, qui ne vivent pas en détention, et leur maman serait facilité, grâce à une plus grande accessibilité (par ex. le fait que la maison de détention ne se trouve pas loin de l'endroit où l'enfant habite, plus de possibilités pour rendre visite etc.)

- Qu'est-ce que vous pensez de l'idée de créer des maisons de détention pour mères et enfants dans l'avenir? Est-ce que c'est une bonne idée selon vous?
- Quels effets positifs pensez-vous que cette maison de détention pourrait avoir (sur mère et enfant)?
- Selon vous, qu'est-ce qui devrait être présent dans un foyer mère-enfant pour améliorer et maintenir la relation mère-enfant (espaces, aides, ..)?
- Quelles activités quotidiennes vous semblent 'utiles' dans une maison de détention pour mères et enfants?
- Que pourrait signifier cette maison de détention pour le voisinage, pour l'environnement dans lequel elle est située?

- Pensez-vous qu'une maison de détention peut faire en sorte que les 'participants' vont moins vite rechuter après leur libération? Qu'est-ce qui est nécessaire pour réduire les chances de retourner en prison?
- Si vous étiez dans la politique, que changeriez-vous au système pénitentiaire?

Flyer voor gedetineerden

Informatieve flyer om detentiehuizen bekend te maken bij bevolking

de huizen vzw

De gevangenis van de toekomst?

Detentiehuizen

vzw De Huizen strijdt voor een nieuwe vorm van detentie die kleinschalig, gedifferentieerd en verankerd in de buurt is. Detentiehuizen hebben een positieve invloed op re-integratie, verminderen de kans op herval en vergroten dus de kans op succes.

Kleinschalig

Detentiehuizen zijn kleiner dan gewone gevangenissen, er kunnen zo'n 30 gedetineerden terecht .

Dit bevordert de mogelijkheid om begeleiding (op maat) aan te bieden.

Gedifferentieerd

Verschillende niveau's van beveiliging, begeleiding, daginvulling bepalen welke gedetineerden waar terechtkunnen.

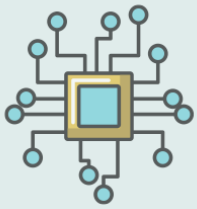

Verankerd in de buurt

Detentiehuizen zullen zich tussen u en mij bevinden, waardoor gedetineerden iets kunnen betekenen voor de buurt en dus in beperkte mate nog deel kunnen uitmaken van de maatschappij.

Re-integratie

Door betere begeleiding in detentiehuizen is de kans op een succesvolle re-integratie in de maatschappij (na detentie) veel groter.

Er wordt dus met gedetineerden gewerkt aan hun toekomst en ze kunnen leren uit hun fouten.

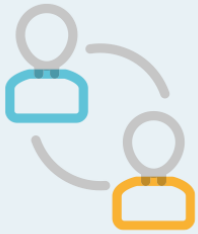

Minder kans op recidive (herval)

Door de betere begeleiding en dus positieve re-integratie is de kans dat een gedetineerde opnieuw feiten gaat plegen en dus hervalt in oude gewoonten, veel kleiner.

Positief voor de maatschappij

Omdat er minder herval is, komen op termijn minder mensen in de gevangenis terecht. Dit is op zijn beurt goedkoper voor de staat, dus een win-win situatie!

Nog steeds een straf

Ook in een detentiehuis spreken we nog steeds van een vrijheidsstraf! Gedetineerden zitten nog steeds hun straf uit, maar krijgen betere begeleiding in een betere omgeving.

Info www.dehuizen.be

Foto instagram Minister Van Quickenborne

Interviews met politici

Transcriptie Interview Stefaan van Hecke

Naam:	Stefaan Van Hecke
Opleiding:	Jurist
Functie:	Federaal Parlementslid voor Groen - Justitiespecialist - Lid van de Federale Commissie Justitie
Datum interview	27/11/'20

Algemene bevraging van kijk op detentie:

Wat is uw persoonlijke mening op de manier van straffen, wanneer iemand een misdrijf heeft gepleegd?

Die vraag alleen, daar worden dikke boeken over geschreven. Dat gaat dan over het nut van de straf. Ik denk dat je altijd moet op zoek gaan naar een straf of reactie van de maatschappij die aangepast is aan de fouten die zijn begaan. En de gevangenisstraf moet eigenlijk altijd de laatste stap zijn; men noemt dat dan ultimum remedium. Je gaat niet zomaar iemand in de gevangenis stoppen of vrijheid ontnemen. Het is dus belangrijk dat uw straffen of maatregelen proportioneel zijn met wat men gedaan heeft. Dat is natuurlijk de theorie. Hoe pas je dat dan toe in de praktijk? Het gebeurt ook vaak dat rechters, bij een eerste misdrijf, niet onmiddellijk een gevangenisstraf opleggen. Dat ze een straf met uitstel geven, een opschorting, d.w.z. dat het ook niet op je strafregister komt of da ze een werkstraf geven. Dan moet je bv. 80 of 100 uren werken bij een overheidsdienst in uw gemeente, bij een natuurvereniging, in een woonzorgcentrum om mensen te begeleiden enz. Ik denk dat het goed is dat de rechter goed kan nagaan wat een passende straf of reactie is. Bv. Iemand die een heel zwaar verkeersongeval heeft veroorzaakt met doden of zwaargewonden, de maatschappij zal er misschien meer aan hebben als die persoon een keer 80 uren meedraait op een revalidatiedienst in een ziekenhuis waar slachtoffers van verkeersmisdrijven revalideren. Dit om het besef bij te brengen van wat hij misdaan heeft. "Ik heb snel gereden, gereden met alcohol, ik was onoplettend, ik was aan het gsm'en aan het stuur etc." Om mensen bewust te maken van de gevaren die er zijn en om te vermijden dat ze dit opnieuw doen. Maar dat komt nog verder terug, recidive. Hoe pak je dat best aan?

Misschien nog één interessant voorbeeld. Het BIVV (nu noemt dit VIAS) is een orgaan dat zich bezighoudt rond verkeersveiligheid in ons land. Die heeft een onderzoek gedaan. Een politierechter kan als straf opleggen dat iemand een verkeerscursus moet volgen i.p.v. bv. een klassieke geldboete of gevangenisstraf. Diegenen die veroordeeld zijn tot het volgen van een verkeerscursus, gaan minder snel recidiveren dan anderen. En dat ging rond 40% zelfs, wat wil aantonen dat je door een maatregel op te leggen die op het eerste zich 'softer' lijkt, het effect veel nuttiger is voor de maatschappij. Die mensen gaan rapper beseffen dat ze fout zijn geweest. In de toekomst zal er veel minder kans zijn dat ze dit opnieuw doen.

Het is een heel brede vraag, maar als iets niet duidelijk is, mag je het zeggen. Daar kunnen we twee uren over praten: over het nut van een straf, waarvoor dient een straf en hoe moet je straffen.

En als we ons specifiek focussen op een gevangenisstraf. Wat is voor u het voornaamste doel van een gevangenisstraf

Een gevangenisstraf moet de allerlaatste mogelijkheid zijn, ultimum remedium. Je probeert eerst op andere manieren mensen te straffen of maatregelen op te leggen. Voor mij persoonlijk moet je dit vooral doen als er geen andere mogelijkheden zijn om de maatschappij te beschermen. Een gevangenisstraf is voor mij een maatregel om de maatschappij te beschermen. D.w.z. als er een risico is dat men opnieuw ernstige misdrijven zal plegen, kan je bijna niets anders doen dan die persoon af te zonderen om de maatschappij te beschermen. Bij seksuele misdrijven is dit vaak zo, bv. een serieverkrachter. Als er niet gewerkt wordt aan de onderliggende problematiek en die komt onmiddellijk weer vrij, dan is het risico dat dit misdrijf opnieuw gepleegd wordt, zeer groot. Een paar zware gasten die aan de lopende band overvallen aan het plegen zijn op winkels en meer, niet eenmalig, maar een hele serie. Dan denk je ook van….. Heel traumatiserend. Meestal hebben die daders ook andere misdrijven gepleegd vroeger; hebben ze al eens een opschorting gehad, een geldboete een werkstraf. Misdrijf worden alsmaar hoger en er komt ook meer fysiek geweld bij kijken, aantasting van de fysieke integriteit van de mensen. Op een bepaald moment moet je als rechter de maatschappij beschermen, want die persoon berokkent zoveel leed aan de mensen dat we niet anders kunnen bijna dan hem in de gevangenis zetten. Dat is voor mij het essentiële, maar dat is natuurlijk de theorie.

In de praktijk wordt de gevangenisstraf ook gehanteerd om een lesje te leren. Iemand die heel veel zaken pleegt, er zijn voeten aan veegt, er niet van leert, misschien nog niet zo'n groot gevaar is voor de maatschappij. Een week of twee binnen zitten kan wel een shocktherapie zijn. Dat heeft men in Nederland bv. gedaan. In Nederland worden heel korte straffen ook uitgevoerd, In België trouwen niet. Als je een gevangenisstraf krijgt van zes maand, is de kans zeer klein dat je een paar dagen in de gevangenis gaat doorbrengen. In Nederland heeft men dat wel gedaan zelfs voor gevangenisstraffen van één of twee weken. En men merkt dat er veel Minder recidive is en minder zware gevangenisstraffen worden uitgesproken. Omdat mensen een lesje leren. Het is ook niet alles. Je kan ook je job verliezen, je moet het uitleggen aan je werkgever. Niet ideaal. Maar in sommige gevallen kan dit ook eens nuttig zijn. Hier bestaat heel veel discussie over, ook onder criminologen.

Zijn er doelgroepen waarvan u denkt dat een klassieke gevangenisstraf niet werkt?

Ik heb het daarnet gehad over seksueel delinquenten. Als die een gevangenisstraf krijgen, is dat vaak ter bescherming van de maatschappij. Als er niet echt gewerkt wordt aan het probleem zelf, dan zal, als ze vrijkomen, het probleem niet opgelost zijn. Gaan die daar lessen uit getrokken hebben? Neen, er gaat echt therapie nodig zijn, tijdens de detentie. Eigenlijk zou dat al moeten gebeuren tijdens de gevangenisstraf, maar daar loopt het totaal fout en dat lukt niet. Dat is een zwaar probleem. Dus dat is een doelgroep waarbij een gevangenisstraf misschien niet zoveel effect heeft, omdat je de onderliggende oorzaken moet kunnen aanpakken.

Ik zou de vraag misschien ook een beetje anders formuleren. Zijn er doelgroepen bij wie je best eerst iets anders probeert? Ik denk bijvoorbeeld aan jonge delinquenten. Ze zijn 18-19 jaar, plegen misdrijven. Als je die onmiddellijk in een klassiek gevangenissysteem binnenbrengt, gaan ze daar meestal niet beter buiten komen.

Als ze daar de ervaren gedetineerden (de 'anciens') tegenkomen, dan leren ze daar niet veel goeds van. Vandaar dat de ideeën rond detentiehuizen heel belangrijk zijn. Als je dan toch een gevangenisstraf moet opleggen, omdat het wel ernstige feiten zijn, kun je vermijden dat jonge mensen onmiddellijk in een groot gevangenissysteem terechtkomen. Ze kunnen dan eerder kleinschalig kunnen opgevangen worden, met onmiddellijk begeleiding ter plekke om te werken aan de oorzaken. Wat zijn mogelijke oorzaken van mensen die in de criminaliteit belanden? Dat kan een verslavingsproblematiek zijn. Dat kan een zeer zwaar agressieprobleem zijn, waardoor mensen onmiddellijk op de vuist gaan en hun agressie niet onder controle hebben. Dat kan evengoed een gokverslaving zijn die ertoe leidt dat mensen echt geld nodig hebben, in de financiële problemen komen en daardoor misdrijven plegen. Je moet kunnen werken aan de onderliggende oorzaken van de criminaliteit. Als je die (voor een groot stuk) kunt wegwerken, dan kun je wel stappen vooruit zetten. Vandaar het belang van bepaalde doelgroepen in kleine gedifferentieerde 'settings' te krijgen, i.p.v. in een grote gevangenis waarin iedereen aan hetzelfde regime onderworpen is (ofdat je nu een seriemoordenaar bent, een seksueel delinquent, iemand die fiscale fraude pleegt of wat dan ook).

We hebben het nu ook gehad over jongeren o.a. Dan wou ik graag nog eens focussen op doelgroep 'moeders met kinderen'. Wat is jullie kijk op kinderen met ouders in detentie? (Enerzijds moeder-kindafdelingen, en anderzijds kinderen die buiten detentie opgroeien) Vindt u dat het kind op deze manier ook wordt gestraft?

Uiteraard zijn er gevolgen voor het kind. De vraag is hoe kun je dit oplossen. Stel, we zeggen: "Het kan niet zijn dat kinderen en ouders gescheiden worden, of dat een ouder in de gevangenis zit en zijn kind alleen thuis is of elders wordt opgevangen." Mocht je daar een soepel systeem voor uitdenken, zou het weleens kunnen dat de gedetineerde probeert ouder te worden tijdens de detentie. En dit net om een ander regime te kunnen krijgen. Let op, er zijn gedetineerden die dat onmiddellijk zouden doen. Stel dat een gedetineerde vrouw, wanneer ze zou bevallen van een kind, automatisch zou vrijgelaten worden, dan gaan veel vrouwelijke gedetineerden heel snel zwanger worden in de gevangenis. Dat kan, omdat er in het gevangenissysteem, naast het gewone bezoek ook intiem bezoek mogelijk is. Als je een relatie, een partner hebt, heb je de mogelijkheid om een intiem bezoek te hebben in een speciale kamer. Dan ga je zo'n effecten krijgen. Dus dat is heel delicaat.

Ik heb zelf een bezoek gebracht aan de gevangenis van Brugge. Daar is een afdeling waar moeders met kinderen zitten. Die kinderen blijven daar tot drie jaar, tot ze naar de kleuterschool kunnen gaan. Eens ze naar de kleuterschool gaan, verblijven die niet meer bij de mama. Dat zijn heel schrijnende situaties. Een kind dat opgroeit tot drie jaar in een gevangeniscontext is niet ideaal. Men doet wel zijn best om daar een beetje een huiselijke, kindvriendelijke sfeer te maken. Er zijn ook mensen aanwezig die zich met die kinderen bezighouden. Er is een speeltuintje, een aparte deur om naar een koertje te gaan met schommels, een zandbak enz. Men probeert wel iets te doen voor die kinderen, maar dat is natuurlijk niet ideaal. Daar zou een systeem van detentiehuizen een oplossing kunnen zijn, om op maat van die doelgroep een setting te creëren die meer aangepast is. Er zijn heel weinig vrouwen in detentie. Ik vermoed dat 95% mannen zijn en vrouwen maar goed zijn voor een 5%. Diegenen die daar zitten, dat is meestal wel voor bijzonder zware misdrijven. Dan gaat het vaak over moord of andere hele zware misdrijven. Dit zijn niet zomaar mensen die je zomaar kunt vrijlaten. Dus daar moeten we wel rekening mee houden. Dat het kind daar een stukje het slachtoffer van is.

We moeten alles doen om de gevolgen voor het kind te beperken. De ideale situatie dat ze bij hun mama kunnen blijven, die situatie kan nooit gegarandeerd worden uiteraard. Maar er is zeker verbinding mogelijk.

Wat is de visie van uw partij op alternatieve bestraffing (elektronisch toezicht, probatie, werkstraffen,...)?

De gevangenisstraf is het ultimum remedium, d.w.z. het allerlaatste, als er geen ander oplossingen zijn. Je moet altijd op zoek gaan naar andere soorten maatregelen om te vermijden dat men in de gevangenis komt. Dat kan gaan over alle soorten alternatieven: een werkstraf, een straf onder voorwaarden (bv. je moet werk zoeken, een cursus volgen) waarbij maatregelen worden opgelegd waaraan je moet voldoen om niet in de gevangenis terecht te komen. Elektronisch toezicht kan daar een oplossing voor zijn. We zijn voorstander van werkstraffen, mensen iets laten doen voor de maatschappij. Die kunnen bijvoorbeeld gaan werken bij de gemeente. Ze worden dan bv. in de sporthal tewerkgesteld om de sporthal op orde te zetten, om de douches te kuisen, anderen worden in de groendienst tewerkgesteld, enz. Dit kan vaak ook nuttig zijn voor bepaalde veroordeelden, omdat die vaak geen goede scholing hebben gehad, de kansen op de arbeidsmarkt soms heel zwak zijn, en dat ze door zo'n werkstraf te doen ook ervaring opdoen. Ze leren discipline, d.w.z. om 8u 's morgens beginnen is om 8u beginnen,… Als de pauze een kwartier is, is het geen halfuur. Er zijn mensen die nooit discipline gekend hebben, waardoor ze ook geen jobs kunnen behouden. Ze leren werken in hiërarchisch verband, dat zullen ze in hun job ook tegenkomen. Die structuur meegeven kan die mensen ook helpen om later te solliciteren, een job te krijgen en die job te houden. Ik ben voorstander om die alternatieven verder uit te bouwen, maar met begeleiding! Dit om te vermijden dat er zwaardere straffen worden uitgesproken. Dus daar verder in investeren is absoluut belangrijk. Dat staat ook in het regeerakkoord; de nadruk op alternatieven goed uitwerken en de gevangenisstraf al ultimum remedium behouden.

Vaak belanden kinderen van (ex) gedetineerden later ook in de criminaliteit. Intergenerationaliteit van criminaliteit (zie studies), hoe kunnen we dit als samenleving best doorbreken?

Dat is natuurlijk moeilijk, want ik ben een jurist, geen socioloog of psycholoog die heel goed begrijpt wat er allemaal gebeurt. Je ziet dat ook in armoede, intergenerationele armoede. Kinderen groeien op in gezinnen in armoede. Ze krijgen daardoor vaak minder kansen, en komen daardoor, als ze volwassen zijn, in dezelfde situatie terecht als hun grootouders. We moeten veel aandacht besteden aan hoe we omgaan met die kinderen en vermijden dat ze ook in die negatieve spiraal terechtkomen. Wat betekent dat concreet? Papa in de gevangenis, mama blijft alleen achter met de kinderen. Investeer in opvoedingsondersteuning thuis. Zijn er financiële problemen, zorg dat er ook een sociaal opvangnet is, dat die kinderen ook kansen krijgen om ook naar de jeugdbeweging te kunnen gaan. En dat ze ook een zo normaal mogelijk leven leiden en dat zij niet gestraft worden voor de misstappen van hun ouders. Het zal sowieso al een moeilijke opvoedingssituatie zijn in het gezin, maar als het kind daardoor ook in een sociaal isolement terecht komt en men kan zich als kind niet integreren in de maatschappij, is de kans wellicht groot dat er later ook andere zaken foutlopen.

En dan heb ik het nog niet over het slechte voorbeeld. Als thuis de vader elke avond zat thuiskomt en de moeder afklopt, als je dat als kind meemaakt, ga je misschien als jonge gast denken dat dit een normale gezinssituatie is, omdat je niets anders hebt gezien. Wij kunnen ons dat wellicht niet voorstellen. De manier waarop je ouders zich gedragen, de manier waarop je ouders je opvoeden, is iets wat je meekrijgt in je leven. Dus dat is heel complex. Ik voel mij op dit terrein niet zo goed thuis. Ik ben hiervoor niet opgeleid, maar ik ben lang advocaat geweest op de jeugdrechtbank. Ik heb dus ook gewerkt met jongeren in problematische opvoedingssituaties. En wat ik meegemaakt heb, is vaak heel schrijnend. Als je zo opgroeit en je ziet hoe je ouders functioneren in de maatschappij en dat is voor u het model als kind en je neemt dat over… Je moet heel sterk zijn om daaruit te geraken en daarvoor is ondersteuning van externen ook nodig. Maar die ondersteuning moet ook toegelaten worden. Want als de mama het gezin afschermt en geen steun of hulp van buitenaf wil, dan is het zeer moeilijk. Die aanpak organiseren is zeer delicaat en niet gemakkelijk.

Specifieke bevraging omtrent detentiehuizen

Toelichting - Wat is een detentiehuis?

Is dit concept bekend binnen jullie politieke partij? Hoe staan jullie hiertegenover?

Bij mij is dat zeer goed gekend. Ik ben al meer dan tien jaar betrokken bij de eerste ideeën rond detentiehuizen en De Huizen als vereniging, omdat ik ook de gevangenisdirecteur van Oudenaarde, Hans Claus, die de drijvende kracht is, goed ken. We zijn al meer dan tien jaar geleden begonnen met het debat te openen, ook op politiek niveau. Dat was toen met een resolutie waarbij we als parlement zouden vragen aan de regering om daarover na te denken, om ook alternatieven voor grote gevangenissen kansen te geven en proefprojecten te starten naar het model van De Huizen. Het heeft tien jaar geduurd. Er zijn nog geen detentiehuizen, maar wel transitiehuizen (d.w.z. op het einde van het traject komen mensen daarin terecht). Er is een weg afgelegd van meer dan tien jaar. Het is bij andere politieke partijen ook goed gekend ondertussen, omdat De Huizen hebben gewerkt om ideeën over te brengen, om contact op te nemen met parlementsleden, met de partijen, om documentatievoorstellen naar hen te sturen en te vragen om dit op te nemen in hun programma. Als er een regering gevormd wordt, proberen zij dit ook mee te krijgen in het regeerakkoord. Binnen de politieke partijen en de mensen die met justitie bezig zijn, is het zeker gekend. En het staat trouwens nu in het regeerakkoord. Er gaat een uitbreiding komen van het systeem van dergelijk huizen.

Welke voordelen biedt kleinschaligheid in het kader van detentie? Ziet u evt. ook nadelen in dit werkingsmodel?

Het voordeel van dit model is dat je op een kleinschalige manier gedetineerden kunt samenbrengen. Als je een gevangenis binnenkomt, is er één gevangenisregime voor iedereen (of je nu moordenaar, fiscaal fraudeur, drugsdealer bent…). Iedereen wordt op dezelfde manier behandeld, iedereen heeft hetzelfde regime. Terwijl niet elke gedetineerde eenzelfde veiligheidsrisico heeft of aan dezelfde veiligheidscriteria zou moeten voldoen. In die grote gevangenissen is het zeer moeilijk om tijdens de detentie voldoende ondersteuning en hulp aan te bieden. Als je naar kleinschaligheid gaat en een detentiehuis hebt voor 20 à 30 mensen, kun je je daar specifiek richten op bv. jonge gedetineerden.

Dat zijn meestal jongvolwassenen die voor de eerste keer in de gevangenis komen en misschien kort geschoold zijn. Je kan kunt daar bv. inzetten op bijscholing, samenwerken met de VDAB om te kijken hoe die jongeren (die toch een schoolachterstand hebben en moeilijkheden ervaren om op de arbeidsmarkt te komen) op zes maanden of een jaar, via bepaalde cursussen en opleidingen, klaarstomen voor de arbeidsmarkt om zo hun kansen op de arbeidsmarkt vergroten.

Dan kan je daar in een kleine groep, met een minder grote diversiteit aan profielen, gemakkelijker op inzetten. Het is kleinschaliger, in de eigen buurt. Dat kan in de stad zijn, in het centrum, aan de rand van het centrum… Je bent niet afgesloten in een grote gevangenis ergens heel ver weg. Je kan overdag naar buiten gaan om naar school te gaan, om een cursus te volgen, om naar de VDAB te gaan. 's Avonds moet je misschien weer binnen. Dat detentiehuis kan ook ingezet worden om bv. een opleiding tot fietsenmaker te organiseren, zodat mensen uit de buurt hiernaartoe kunnen gaan om hun fiets te laten herstellen, waardoor je ook de link met de buurt kunt creëren. Zo geef je mensen opnieuw de kans om een sociaal en maatschappelijk leven op te bouwen. Ook in de publicaties van de Huizen vind je heel veel argumenten waarom zo'n model beter kan zijn dan het klassieke gevangenissysteem. Men verwijst daarbij ook naar voorbeelden in buitenland, o.a. Scandinavië waar men die gedifferentieerde strafuitvoering (niet iedereen onder hetzelfde regime) toepast. Daar blijkt dat de resultaten veel beter zijn dan de eenheidsworst die wij kennen.

U sprak reeds ook over de transitiehuizen. Wat is jullie mening over de transitiehuizen die werden opgericht in Mechelen en Edingen? Willen jullie deze tendens verder doortrekken? Of willen jullie afstappen van dit idee, en detentiehuizen oprichten die van bij het begin al werken aan de re-integratie?

Dat is een hele discussie die we ook gehad hebben met de mensen van De Huizen. Idealiter was het de bedoeling om die huizen te hebben voor een uitvoering van een deel van uw detentie, maar niet specifiek op het einde. Anders wordt dat gepercipieerd als 'je zit eerst in de gevangenis' en helemaal op het einde kun je naar zo'n huis gaan en dan kom je vrij. Dat zou, in de praktijk, kunnen betekenen dat mensen langer in detentie verblijven. I.p.v. vervroegd vrij te komen uit de gevangenis, kan het zijn dat de rechter de gedetineerde oplegt om nog zes maanden in een transitiehuis te verblijven. Dat zijn de gevaren. Ik zeg niet dat dat slecht is. Transitiehuizen kunnen goed zijn voor mensen die lang in een gevangenis gezeten hebben, om de overgang te maken naar de maatschappij en zich daarop voor te bereiden. Het doel moet eigenlijk zijn om van bij het begin mensen in een detentiehuis onder te brengen, niet op het einde van de detentie, maar eens ze hun straf kennen. De bedoeling is om meteen naar een kleinschaligheid te gaan en de voorbereiding op de re-integratie al te kunnen starten. Het is goed om, op kleine schaal, te kunnen werken aan de concrete problemen (bv. te lage scholing, verslavings- of agressieproblematiek enz.) en de mensen voor te bereiden op de vrijlating die sowieso gaat komen. 95% van de gevangenen komen vrij. Het is maar een heel klein deeltje dat nooit zal vrijkomen. Maar dat gaat over een paar procent; en de anderen komen op de één of andere dag vrij. Dus je moet ze goed voorbereiden om te vermijden dat ze hervallen en opnieuw zware feiten plegen.

Ik denk dat de minister vroeger misschien nog niet durfde de stap naar detentiehuizen te zetten, maar transitiehuizen zag als een tussenoplossing om dat wat uit te testen. Hij wou toch op veilig te spelen en het doen voor een doelgroep die het naar het einde van een detentie aan het gaan is.

Dus dat dat in een overgangsfase is, begrijp ik, maar men moet nu wel ook de moed hebben om die andere stap te zetten om vroeger die mensen toe te laten in dergelijk huizen. Ook voor het uitzitten in het begin van een straf, niet alleen op het einde.

Recidivecijfers in Vlaanderen (57,6% recidiveert binnen de vijf jaar) → Kunnen detentiehuizen een antwoord bieden op deze hoge recidivecijfers in Vlaanderen? Zo ja/nee, waarom?

Ja, absoluut. Ik ben ervan overtuigd dat, als je gedetineerden van in het begin goed kunt begeleiden i.f.v. hun vrijlating, dat de kans op recidive veel lager zal zijn. We hebben nog geen cijfers voor België, dus we kunnen het ook niet testen. Daarom denk ik dat het belangrijk is dat de twee transitiehuizen die er zijn; dat ze zeer goed opgevolgd worden (en dat gebeurt ook) door criminologen enz. We zullen moeten kijken: “Diegenen die via een transitiehuis naar de vrijheid komen, waar staan zij na een jaar, na vijf jaar etc.? En gaan zij beter scoren op recidive dan iemand die rechtstreeks vanuit een gevangenis is vrijgekomen?”. Wij hebben die cijfers niet. Maar de komende jaren, zal daar wellicht heel grondig onderzoek naar gebeuren. Maar met twee transitiehuizen met een beperkt aantal mensen dat daar kan passeren, zijn die cijfers misschien te laag om daar definitieve conclusies uit te trekken. Maar In het buitenland blijkt wel dat die aanpak leidt tot minder recidive.

Maar recidive ga je niet enkel daardoor oplossen. Recidive heeft ook verschillende andere oorzaken en moet je ook op een andere manier aanpakken. Ik gaf daarnet het voorbeeld van zware verkeersmisdrijven. Uit het onderzoek van VIAS blijkt dat, wanneer je mensen cursussen geeft i.p.v. gewoon een geldboete of intrekking van het rijbewijs, de kans op recidive veel kleiner is. Ik denk dat we moeten kijken, per categorie van misdrijven: ‘Wat zijn de beste maatregelen die we kunnen nemen om recidive te vermijden?’. In het verkeer kunnen dat misschien andere maatregelen zijn dan bij andere soorten misdrijven. Maar het is wel nuttig om die onderzoeken te hebben en daar dan volop op in te zetten.

Bijvoorbeeld, dat is ook een heel delicate; veel straffen worden niet uitgevoerd. Straffen onder de zes maanden worden niet uitgevoerd. Dat kan leiden tot een gevoel van straffeloosheid bij daders. “Als ik nog eens drie maanden bij krijg, het wordt toch niet uitgevoerd.” Wanneer men korte straffen toch begint uit te voeren, merk je dat bepaalde verdachten gaan zeggen: “Het is hier menens, ik ga mijn gedrag aanpassen.”. Het sneller of beter uitvoeren van straffen kan ook een element zijn naar recidive toe. Maar we mogen ook niet naïef zijn; er zal altijd een groep zijn die, hoe zwaar de straffen ook zijn, zal blijven recidiveren. Maar, volgens mij, gaat dat over een kleine groep, een harde kern. Seksueel delinquenten zijn daar weer het typevoorbeeld van, omdat ze ook ziek zijn in hun hoofd. Je gaat niet alles kunnen oplossen daarmee. Maar je gaat wel met een bepaalde aanpak recidive kunnen terugdrijven, maar het gaat een en-en-verhaal zijn. Dat gaat niet met één wondermiddel zijn. Dat zal misschien met én het sneller uitvoeren van straffen én met zoveel mogelijk alternatieven én met (als het dan toch een detentie is) werken met detentiehuizen met inzet op re-integratie.

Belangrijk is ook een goede nazorg nadien. Want als mensen de gevangenis verlaten en ze hebben geen huis, geen middelen, moeite om op de arbeidsmarkt te komen, dan kunnen ze veel sneller hervallen. Als je ervoor zorgt dat mensen die uit de gevangenis komen, een huis hebben, onmiddellijk gesteund worden door het OCMW, bij de VDAB terecht kunnen of dat al gedaan hebben, aan een job geraken, dan zijn hun kansen groter en staan ze sterker in hun schoenen om, na een lange detentieperiode, toch de weg te vinden in de maatschappij.

Ook de periode na de detentie is cruciaal. En de manier waarop we die mensen opvangen en begeleiden, is cruciaal om ervoor te zorgen dat ze niet hervallen in de criminaliteit. Dat is voer voor criminologen. En ik denk dat criminologen daar ook heel veel over geschreven hebben en daar iets meer over kunnen vertellen. Wat zijn alle mogelijkheden, wat zijn de succesfactoren om de recidive zo laag mogelijk te houden?

Wat zijn, volgens uw politieke partij, de 'zwakke' punten van een detentiehuis? Welke aanbevelingen heeft u om deze aan te pakken?

Voor mij, denk ik, is de grootste uitdaging maatschappelijke aanvaarding. Ik denk dat mensen in se een angst hebben als men zou horen dat in het dorp, in hun straat er een detentiehuis komt. Er gaan onmiddellijk mensen op vliegen die andere mensen schrik gaan opjagen. "Straks komt Dutroux naast u wonen." Dat gaat niet gebeuren, maar die mensen gaat het beeld ophangen van: "Er gaat een zware crimineel naast u komen wonen enz.". Als je zo'n project opstart, moet je heel veel informatie geven, moet je draagvlak creëren. Je moet ervoor zorgen dat het gemeentebestuur en organisaties die actief zijn op allerlei terreinen, daar ook achter staan en kunnen meehelpen. Als er geen draagvlak is, kan het niet lukken. Dus dat is een zeer grote uitdaging.

Het is belangrijk dat we goede voorbeelden hebben. We hebben nu twee transitiehuizen gehad. En na X-aantal jaren zeggen we, dat zijn de resultaten van de mensen die hier verbleven hebben en nadien zijn vrijgekomen. En als we kunnen aantonen dat die resultaten veel beter zijn dan die van gedetineerden die uit een klassieke gevangenis naar buiten zijn gekomen, gaan de mensen ook wel beseffen dat dit een goede manier van aanpak is en dat zal het draagvlak ook vergroten. Dat is een bijzonder grote uitdaging.

Indien een detentiehuis er zou komen in uw gemeente, in welke omgeving zou u die lokaliseren (bv. dichtbevolkt stadscentrum, plattelandsgebied,...) en waarom?

Bereikbaarheid met het openbaar vervoer vind ik een belangrijke factor. Die mensen hebben geen wagen en moeten ook naar een opleiding, therapie enz. kunnen gaan. Als ik burgemeester zou zijn of in het bestuur zou zitten, zou ik denken: "Welke delen van onze gemeente zijn goed bereikbaar?". Ik zou ze niet direct in de meest afgelegen hoeken van de gemeente plaatsen. Ik denk dat het goed is dat er ook wat sociale controle is. Maar het is dikwijls ook toeval, waar is er plaats? Waar is er een ruimte voor 20 à 30 mensen die vrijkomt in de gemeente?

Het is vaak ook inspelen op de kans die je krijgt als gemeente, omdat er een geschikt gebouw vrijkomt op een bepaald moment. Ik zou niet per se zeggen: "Het moet in het centrum of op de buiten zijn.' Maar bereikbaarheid lijkt mij wel een belangrijke factor te zijn; dat mensen naar een winkel kunnen gaan als ze iets nodig hebben enz. Als je ergens op de boerenbuiten zit, is het ook niet ideaal, denk ik. Ik zou daar ook wel goed over nadenken.

Welke meerwaarde kan een detentiehuis bieden binnen uw gemeente/provincie?

Dat zal een beetje afhangen van de doelgroep, wat je daar doet. Een fietshersteldienst zou een suggestie kunnen zijn, maar dat kan evengoed een strijkatelier zijn, een herstellingsdienst enz. Misschien moet je kijken: Waar hebben we nood aan in de gemeente? Waar is er vraag naar? Is er nood aan een plek waar mensen goedkoop kunnen eten, omdat het OCMW het niet aanbiedt? Misschien kun je ervoor zorgen dat daar op een goedkope manier maaltijden worden aangeboden. En dan heb je misschien als doelgroep gedetineerden die een kok-opleiding willen volgen of dat gevolgd hebben? Dus ik denk dat je een keer moet kijken, geval per geval in de gemeente: waar zijn er noden? En op welk vlak kan er een meerwaarde zijn? Als je al een beschutte werkplaats hebt op 100 meter afstand waar fietsherstellingen gebeuren, heeft het geen zin om dit nog eens dubbel te doen. Als er 500 meter verder een OCMW is waar ook met sociale tewerkstelling goedkope maaltijden worden bezorgd, dan moet je dat niet een tweede keer aanbieden. Je moet een beetje gaan kijken, geval per geval, waar er een nuttige aanvulling kan zijn, gelet op de noden van een wijk of van een gemeente.

Welk profiel van gedetineerden zou u al dan niet in een detentiehuis toelaten?

Voor mij kunnen heel veel groepen daar terechtkomen. Ik denk alleen dat het heel moeilijk wordt om dit ook voor de zwaarste gedetineerden te doen (bv. mensen die veroordeeld zijn wegens moord of doodslag, zeer zware criminaliteit enz.), psychologisch en omwille van dat draagvlak. Alhoewel, je mag niet uitsluiten dat het voor die doelgroep, als ze nog vrij gaan komen, het ook nuttig kan zijn om hen daar te plaatsen. Maar dat is een kleine groep die in de gevangenis zit. Je begint best met groepen die maatschappelijk meer aanvaard zijn. En dan ga je rap bij jonge mensen terechtkomen, die voor het eerst in de gevangenis zitten.

We hebben het ook gehad over de vrouwen met kinderen. Ik denk dat dat een doelgroep is waarvoor mensen gemakkelijker begrip kunnen opbrengen. Maar je kunt ook verder gaan. Je zou bv. gedetineerden met een drugsprobleem, agressieprobleem,.. kunnen samenbrengen, omdat je op bepaalde plekken bepaalde therapieën kunt aanbieden. Ik zou de lijst niet direct beperken. Ik denk alleen dat je, in de realiteit, moet opletten voor draagvlak. Als je daar te zware profielen onmiddellijk in het centrum van een dorp zou gaan plaatsen, dan zal je heel veel weerstand creëren. Dat lijkt mij vooral vanuit praktisch oogpunt en maatschappelijk draagvlak problematisch. Maar zo'n detentiehuis betekent ook niet dat je zomaar binnen en buiten kan. Voor bepaalde profielen zal er ook bewaking moeten zijn.

Ik denk dat we beter starten met een aantal doelgroepen waarvan we weten dat, mits een goede uitleg en communicatie, mensen begrip kunnen opbrengen voor het feit dat die doelgroep in hun levensomgeving en in hun dorp terechtkomt. Dat zal een heel zware uitdaging zijn.

Ik had daar nog graag een bijkomende vraag bij gesteld, die communicatie naar de buurt toe, hoe zou u die laten verlopen?

Ik denk dat je daar eens goed over moet nadenken. Ik denk dat het gemeentebestuur daarin een belangrijke rol te spelen heeft. Een gemeentebestuur heeft dikwijls een eigen communicatiespecialist. Ik zou proberen werken met verenigingen. Die verenigingen kunnen ook communiceren naar hun leden, zodat je ook een stukje een netwerk van communicatie kunt krijgen.

Je kan dat vermelden in een informatieblad, een brief rondsturen. Maar ik zou ook een vergadering organiseren waarbij je uitlegt aan de mensen wat de bedoeling is, dat je voorbeelden toont, dat mensen hun vragen onmiddellijk kunnen stellen, in debat gaan. Dat is superbelangrijk en dat je dan op regelmatige manier communiceert over de stand van zaken; de vooruitgang van het project en dergelijke meer. Ook de medewerking van OCMW, politie, VDAB enz. kan belangrijk zijn. Je heb enorm veel partners die je daarbij kunt betrekken. Bv. ook scholen als het gaat over moeders met kinderen. Ik denk dat je dan moet kijken: welke zijn alle partners die we ook moeten meenemen in de communicatie? En die kunnen elk op hun beurt informatie geven als mensen daar vragen rond hebben.

<u>Specifieke bevraging omtrent moeder-kindhuis</u>

Toelichting - Wat is een moeder-kindhuis?

In welke mate vindt u het behoud van de moeder-kind band (alsook familiale banden) gedurende de detentieperiode zinvol? Wordt hier, volgens u, binnen het huidige strafsysteem voldoende aandacht aan geschonken? Op welke manier kan een moeder-kindhuis hierin een meerwaarde bieden?

De kinderen blijven tot drie jaar in principe bij de mama in de gevangenis. Daarna wordt die link een stuk verbroken. Er is dan wel nog regelmatig bezoek. Die band niet doorknippen zou betekenen ófwel dat de moeder op drie jaar detentie onmiddellijk vrijkomt, ófwel zou dat betekenen dat het kind in de gevangenis moet blijven. Wat is dan de beste oplossing? Wat is het beste alternatief? Dan lijkt mij misschien een detentiehuis het beste te zijn. Dan gaat er een traject voor de mama lopen, gaat dat kind naar school kunnen gaan en kan het ’s avonds terugkomen; en kan het bij de mama blijven.

Het creëert wellicht meer mogelijkheden om de moeder-kindrelatie beter te kunnen organiseren, zonder die breuk te hebben na drie jaar. Maar, opnieuw, dat is misschien voer voor mensen met een andere achtergrond: sociologen of jeugdwerkers; hoe kun je dit het best organiseren. Maar volgens mij kunnen detentiehuizen zeker en vast een meerwaarde bieden.

In haar detentiehuizen wil vzw De Huizen de buurt betrekken, o.a. door dubbel gebruik van ruimtes (bv. Polyvalente zaal die ook door de buurt gebruikt kan worden). Vindt u dit een meerwaarde? Waarom wel/niet?

Dat kan inderdaad een meerwaarde zijn. We hebben het daarnet gehad over de verschillende functies die een detentiehuis kan opnemen in de buurt, bv. fietsherstellingen doen. Misschien zijn er ook andere personen die een opleiding daar kunnen volgen. Stel dat je een sociaal restaurant maakt waar je goedkope maaltijden aanbiedt, dan ga je een ruimte hebben waar mensen die in het huis wonen en mensen die van buiten komen elkaar kunnen ontmoeten. Is er in die locatie een mooie zaal waar een tentoonstelling of optreden georganiseerd kan worden, dan kan dat een meerwaarde bieden. Misschien staan er mensen van het detentiehuis achter de toog, terwijl daar een lokaal toneelgezelschap een voorstelling kan geven. Het creëert mogelijkheden om kennis te maken met elkaar op een laagdrempelige manier. En het bevordert de re-integratie van mensen die in dat detentiehuis zitten. Dus als dat kan; en dat zal voor elke locatie anders zijn, als je zo’n synergieën kunt maken, kan dat zeker een meerwaarde zijn.

Familieleden (en kinderen) van gedetineerde zijn vaak 'onzichtbare' slachtoffers van stigmatisering en sociale uitsluiting. Denkt u dat een detentiehuis stigmatisering (de afstand tussen 'gedetineerden' en de maatschappij) kan verminderen? Waarom?

Ik hoop dat. Natuurlijk wie in een detentiehuis zal zitten, zal in de buurt een stukje die stempel krijgen. Mensen weten wie daar binnen en buiten gaat. "Dat is iemand die uit een gevangenis komt of een gedetineerde is in een speciaal regime." De kinderen die binnen en buiten gaan; na een tijdje gaat men weten dat hun ouders daar zitten. Dat stigma gaat niet volledig weg zijn, maar ik hoop dat het kan helpen. Het moet zeker ook de bedoeling zijn. Of dit een wonderoplossing is om het stigma weg te werken, daar heb ik mijn twijfels bij. Maar het kan helpen. Zeker als het ingebed is in de lokale maatschappij en mensen ook de meerwaarde inzien van het project, denk ik wel dat dit een stukje kan helpen. Volledig wegwerken, zeker niet. Je gaat altijd een deel van de bevolking hebben die die stempel gaat blijven kleven erop. Of dat nu een project is met zeer goede resultaten of niet, bepaalde doelgroepen gaan daar heel kritisch tegenover blijven staan. We leven in een harde maatschappij, met veel vooroordelen.

Dan zijn we aan het einde gekomen van onze vragen. Wenst u zelf nog aanvullingen te doen?

Neen, eigenlijk niet. Ik had de vragen eens doorgenomen en ik vond dat jullie goed voorbereid waren.

Dan willen wij u vooral bedanken voor uw tijd en medewerking! (Uitnodiging presentatie mag ook doorgestuurd worden.)

Transcriptie interview Katrien Schryvers

Naam:	Katrien Schryvers
Opleiding:	Licentiaat in de rechten
Functie:	Advocate, partijlid CD&V
Datum interview:	27/11/'20

Wat is uw persoonlijke mening over de manier van straffen in onze huidige samenleving? Dus wanneer iemand een misdrijf heeft gepleegd?

Vanzelfsprekend moet er een kordaat strafbeleid zijn. Als mensen misdrijven plegen, moeten ze daarvoor gestraft worden. Belangrijk voor mij is wel dat de straf ook effectief wordt uitgevoerd. Als mensen een gevangenisstraf worden opgelegd, zou deze ook uitgevoerd moeten worden. We hebben natuurlijk wel respect voor de beslissing van de rechtbank, de rechterlijke macht die een oordeel velt. We weten ook allemaal dat de manier waarop de gevangenissen op vandaag zijn georganiseerd, dat dit niet de beste manier is. Gevangenissen zijn overbevolkt. Wat vooral van belang is, is dat de straf duidelijk een reactie moet zijn vanuit de maatschappij dat de daad niet kan. Maar een straf moet natuurlijk ook re-integrerend werken. Er moet altijd naar de toekomst worden gekeken. Hoe komt iemand uit de gevangenis? Er moet dus naar meerdere zaken gekeken worden zoals re-integratie, herstel naar het slachtoffer toe. Zulke zaken moeten altijd worden meegenomen.

Wat is voor u dan het voornaamste doel van een gevangenisstraf?

De doelstelling is vanzelfsprekend, beveiliging van de maatschappij. Afschrikking is voor mij niet het eerste doel. We leven in een rechtstaat, rechters beoordelen in functie van wat er is gebeurd en wat het strafwetboek daarover zegt. Dit moet gelden voor iedereen, die afschrikking moet gelden voor iedereen. Langs de andere kant is het ook een vorm om aan de maatschappij duidelijk te maken dat bepaald gedrag niet kan. Daarnaast vind ik beveiliging ook een hele belangrijke. Mensen die gevaarlijk zijn in onze maatschappij, die gedrag vertonen dat niet kan, dat andere mensen in gevaar kan brengen. Als deze anderen hun rechten schaadt, moeten we daarop reageren en moet onze maatschappij hiertegen worden beveiligd.

Zijn er doelgroepen waarvan u denkt dat een gevangenisstraf niet werkt?

Natuurlijk. In de maatschappij denken mensen heel vaak dat het een coherente groep is van misdadigers die iets hebben mis gedaan. Maar de differentiatie en diversiteit is ontzettend groot. Ik heb ook jaren regelmatig aangeklaagd hoe dat bijvoorbeeld de manier waarop met mensen die geïnterneerd zijn wordt omgaan, dat dit niet correct is. Mensen die een psychiatrische kwetsbaarheid hebben en moeten behandeld worden. Als deze dan een misdrijf plegen, worden ze in de gevangenis gestoken zonder enige behandeling. Dit is tegen alle mensenrechten in.

Hier zit ondertussen wel evolutie in, er zijn forensische centra voor geïnterneerden. Maar je mag dit niet allemaal over één kam scheren. Er zitten veel verschillende mensen tussen. Mensen die heel wetens en willens zware misdrijven plegen. Mensen die omwille van psychiatrische problematieken, ziektes, verslavingen misdrijven plegen waar je natuurlijk ook daar moet zorgen dat je die problematiek aanpakt.

Voor geïnterneerden werden inderdaad reeds forensische centra opgebouwd als alternatief, welke andere alternatieven ziet u nog voor bijvoorbeeld mensen met een verslaving, die omwille van deze verslaving een misdrijf plegen?

Er zijn hier veel rechterlijke discussies over. Wij denken dat er veel meer aanklampend moet gewerkt worden. Ik zie wel dat steeds meer rechtbanken in deze richting gaan werken. Je kan een straf vermijden, dan ga je op termijn altijd meer baat hierbij hebben, dan wanneer je ze gewoon een gevangenisstraf laat uitzitten. Het probleem zal zichzelf namelijk niet oplossen wanneer ze hun straf hebben uitgezeten, en ze uit de gevangenis mogen.

Als we kijken naar bestaande alternatieven zoals probatie, elektronisch toezicht of werkstraffen. Wat is uw mening hierover?

Ik ben daar grote voorstander van. Ik denk dat die meer kansen kunnen bieden om enerzijds mensen geïntegreerd terug te laten in de maatschappij en anderzijds dat die hun leven na de straf terug kunnen opnemen. Het is natuurlijk niet zo dat omdat je ze in de gevangenis zet dat daarmee het probleem opgelost is. Je moet er altijd van uitgaan dat een gevangenisstraf ook stopt. Je kan een lange straf of een korte straf uitzitten, maar kan die toekomst brengen voor die persoon in kwestie? Hoe gaan we vooral zorgen dat het een toekomst wordt zonder recidive. Anders heb je die persoon helemaal niet vooruit geholpen. Als ik zo redeneer denk ik dat die alternatieve bestraffing een grote stap voorwaarts is.

Daarnaast geloof ik ook sterk in werkstraffen. Wij vinden dat het besef van wat je een slachtoffer hebt aangedaan, dat dit heel belangrijk is. Er moet ook heel vaak gewerkt worden aan herstel van de schade voor slachtoffer en maatschappij en dus niet enkel op bestraffing. Dit kan onder meer dankzij werkstraffen.

In onze bachelorproef richten wij ons specifiek op gedetineerde moeders met kinderen. Wat is uw kijk op kinderen met ouders in detentie? Je hebt enerzijds de moeder-kindafdelingen en anderzijds kinderen die opgroeien buiten detentie. Vindt u dat kinderen op die manier worden mee gestraft?

Dit is een grote bekommernis van mij. Dit komt wellicht omdat ik welzijn opvolg in het Vlaams Parlement. Dus alles wat te maken heeft met kinderen. Ik heb hieromtrent ook al meerdere parlementaire vragen over gesteld. We weten allemaal dat een gevangenis niet de omgeving is voor een kind om op te groeien. Je zit continu met spanningsvelden van hoe ga je enerzijds toch die band behouden, eerste jaren zijn namelijk heel belangrijk. Anderzijds hoe ga je toch die straf gaan uitvoeren. Het is moeilijk om hierin een evenwicht te zoeken. Er bestaan zoals door u gezegd al enkele maatregelen. Zoals dat het kind tot drie jaar bij de moeder kan verblijven. Het kind kan wel nog steeds contacten hebben met zijn/haar vader of bezoek krijgen.

Er bestaan toch veel verschillen als we kijken naar de verschillende gevangenissen in de manier waarop ze bezoeken laten doorgaan. Dit laat namelijk enorme sporen na bij iedereen, dus ook het kind. Het allerbelangrijkst vind ik is hoe geven we toch een signaal vanuit de maatschappij dat bepaald gedrag niet kan, dus dat een straf wordt uitgevoerd. Maar dit wel met oog op de toekomst. Dus dat er wordt gezorgd dat die band binnen een gezin er ook is en blijft, want anders creëer je ook bepaalde risico's voor het kind.

Wij hebben omtrent dit onderwerp ook onderzoek naar gedaan. Hieruit bleek dat heel wat kinderen van (ex) gedetineerden later ook in de criminaliteit belanden. Misschien geen evidente vraag, maar hoe denkt u dat we dit als samenleving het best kunnen doorbreken?

Dit is een heel moeilijke vraag. Ik denk dat hier heel veel begeleiding van jongs af aan moet inzitten. Maar natuurlijk gaat dit vaak over kwetsbare gezinnen. Het is niet zo dat criminaliteit automatisch wordt doorgegeven, sowieso niet. Maar vaak gaat dit toch wel over kwetsbare gezinnen die in een bepaalde omgeving opgroeien. Hier misschien sneller in criminaliteit belanden. We moeten dit proberen te doorbreken. Daar geldt natuurlijk dat je gezinnen met respect voor hun gezin maar kinderen van jongs af op een goeie manier te begeleiden.

We hebben hier in Vlaanderen al bepaalde acties ik denk aan '1 gezin, 1 plan'. Hier ga je niet het kind alleen begeleiden maar het als gezin aanpakken vanuit hulpverlening en verschillende richtingen. Dus hulpverlening die wordt samengebracht die het hele gezin en de hele context gaat gaan begeleiden.

Is het concept van detentiehuizen bij u, of uw politieke partij al reeds bekend?

Ja vanzelfsprekend. Hier is ook al langer vraag naar. Al een aantal jaren geleden werden die ideeën al eens naar voor gekomen. Er was toen al sprake van 'hoe kunnen we veel kleinschaligere huizen oprichten waar je op een andere manier omgaat dan in grootschalige gevangenissen'. Ik moet ook eerlijk toegeven dat ik hier zeer veel voor voel.

Dit kan voor veel mensen nuttig zijn, maar is niet voor iedereen. Maar het zal in ieder geval beter zijn dan de gevangenissen, dat weet ik zeker.

Kleinschaligheid is een belangrijke pijler. Welke eventuele voor- of nadelen biedt dit in het kader van detentie volgens u?

Het is bijna zo vanzelfsprekend dat het moeilijk is om het zo te benoemen. In een grootschalige gevangenisregime is het natuurlijk veel moeilijkere om aan de specifieke problematiek van gedetineerden te werken. Ook om aan specifieke begeleiding te doen om die persoon op een betere manier, zoals het besef van wat hij/zij gedaan heeft, uit de gevangenis vrij te laten en terug de maatschappij in te sturen.

Daarvoor is kleinschaligheid veel beter dan die grote gevangenissen. Misschien is het wat vreemd om te zeggen maar ik ga het toch zeggen. Het maakt veel meer de bestraffing en de begeleiding op maat mogelijk.

Eerder werden al twee transitiehuizen opgericht namelijk in Mechelen en in Edingen. Dit dan voor personen die op het laatste van hun straf zijn, de laatste 18 maanden. Wat vindt u van deze tendens?

Ik vind deze absoluut goed. Je kan niet verwachten ze uit de gevangenis komen en na dag 1 of 2 terug buiten de poort staan en dan alles gewoon terug opnemen. Er zullen heel wat problematieken zich voordoen zoals wonen, werken, netwerk terug opbouwen. Transitiehuizen zijn hiervoor een hele goede tussenstap.

In België zijn de recidivecijfers redelijk hoog. Denkt u dat detentiehuizen hier een antwoord op kunnen bieden?

Ik denk dat als men erin slaagt om een betere begeleiding te doen bij de gedetineerden, dat het risico op recidive altijd zal verminderen. Het gaat ook niet alleen om enkel de begeleiding. Het is ook een beter inzicht in de persoon en de problematiek van de gedetineerde krijgen.

Wat zijn volgens u 'zwakke' punten van een detentiehuis? Heeft u aanbevelingen om deze aan te pakken?

Voor de detentiehuizen kan ik dit niet zeggen. Het bestaat nog niet dus we kennen de zwakke plekken ook nog niet. Het zal altijd stapsgewijs gaan. Het kan zeker een meerwaarde zijn, maar kan niet voor iedereen bestaan. Je hebt zoveel soorten misdrijven of mensen die misdrijven plegen, we mogen niet iedereen over dezelfde kam scheren. Als ik dan kijk naar detentiehuizen geeft dit een bijkomende mogelijkheid voor de strafrechter en de strafuitvoeringsrechtbank om een straf uit te voeren. Over eventuele zwakke plekken ga ik geen uitspraken doen. We kunnen natuurlijk allemaal vanuit de theorie en ervaringen een aantal zaken op een rijtje zetten over eventuele voor en nadelen en hoe je deze kunt vervangen. Maar ik moet zeggen dat ik hier eigenlijk te weinig over ken.

Als ik mijn persoonlijke mening moet benoemen dan kan de inbedding in de buurt een probleem zijn. Hoe kijken mensen hiernaar. Dit is misschien ook niet altijd de beste start om iets te doen. Ik ben ook aan het denken aan de persoon van de gedetineerde. Vanuit de maatschappij zal dit ook duurder zijn om te organiseren dan een gevangenis. Dus we moeten ook wel zien dat in ieder geval er een evenwicht is, dit is een belangrijk element.

Een andere belangrijke pijler is de lokale verankering. Stel dat er een detentiehuis zou komen in uw gemeente, in welke omgeving zou u deze lokaliseren?

Ik woon in een landelijke gemeente, dus ik woon niet in een stedelijke context. Ik zou dat gewoon in een dorpskern doen binnen een leefgemeenschap proberen te doen. Ik weet dat dit niet altijd even gemakkelijk zal zijn. Ik ben burgemeester geweest we hebben toen gepleit om een besloten opvang voor jongeren die een feit hebben gepleegd te hebben. Dit heeft in de buurt ook wel wat commotie veroorzaakt, maar het gaat om op welke manier je hiermee omgaat. Je moet mensen laten aanvoelen dat hun veiligheid wel gegarandeerd is. Dat het niet zo is dat er geen veiligheidsmaatregelen getroffen worden hierrond.

Welke meerwaarde kan een detentiehuis bieden in uw gemeente, moest er hier ooit één komen? Er kan ingezet worden op bijvoorbeeld een moestuin. Het fruit en groenten die er worden gekweekt kunnen verkocht worden aan inwoners.

Specifieke diensten vind ik moeilijk. Dingen zoals een fietshersteldienst of een moestuin dat die een meerwaarde kunnen hebben daar ben ik van overtuigd. Wij hebben hier ook heel wat zulke projecten maar dan voor personen met andere problematieken, meer psychiatrische problematieken. Wat voor mij van belang is, is dat je werkt aan re-integratie en dat kwetsbare mensen op welke manier dan ook dat die zelf een heel grote meerwaarde kunnen bieden aan de maatschappij. Als mensen die misdrijven hebben gepleegd en er wordt gewerkt aan re-integratie, als die op die manier voor een meerwaarde kunnen zorgen. Dan zie ik daar alleen maar voordelen in. Inburgering, stuk herstelgericht, stuk zelf inspanningen leveren. Maar ook voor de maatschappij om te zorgen dat zij die iets hebben mispeutert toch nog een meerwaarde kunnen hebben. Dat die ook hun toekomst kunnen opbouwen weer in de maatschappij. Dat daar ook contacten kunnen ontstaan. Ik denk dat dit vooral kan door heel kleine dingen stap voor stap.

Zou u het bouwen van een detentiehuis goedkeuren moest die in uw gemeente komen?

Ik ben iemand die het absoluut niet oke vind dat we de hakken in het zand zetten. Als er vragen worden gesteld om ook openheid te krijgen over bepaalde groep van mensen, zelfs als iets niet evident is. Ik zou het natuurlijk toelaten maar altijd in gesprek met een omgeving. Bekijken wat de randvoorwaarden kunnen zijn. Ik vind dat dat moet kunnen, wel absoluut met een grote openheid ernaar kijken en dit op de best mogelijke manier organiseren. 'Not in my backyard' is niet aan mij besteed. Iedereen met een bepaalde problematiek waarvan we vinden ze zijn niet zo goed, mogen we niet apart zetten. Nu zegt de samenleving nog teveel nee nee. Maar dat is niet de maatschappij waar ik achter sta. Dus ik kijk zeker met een openheid en randvoorwaarden.

U heeft al enkele keren vermeld dat u niet iedereen zou toelaten in een detentiehuis. Welk profiel van gedetineerden zou u hier toelaten en welke niet?

De echte hele zware misdadigers met wetende welke problematieken sowieso niet. Het moet veilig kunnen. Uw omgeving moet ook kunnen gerust zijn dat het veilig kan. Mensen waarvan je weet dat er mogelijkheden zijn om te re-integreren kunnen hier zeker in toegelaten worden. Ik denk dat we allemaal wel weten dat zeer zware misdadigers niet kunnen.

Specifiek richten we ons in de bachelorproef op gedetineerde moeders met kinderen. Welke positieve of negatieve gevolgen kan het moederschap met zich meebrengen?

Het allerbelangrijkste is dat die moeder-kindband behouden wordt, dat die niet wordt doorgeknipt op een bepaald moment. Dat dit kan behouden blijven. Dat die stabiele hechting op een gewone manier kan gebeuren en op een stabiele manier kan blijven. Dat is maatschappelijk en ook toekomstgericht een heel groot voordeel, daar ben ik zeker van. Dat het kind in een normalere omgeving binnen het gezin, bij de moeder kan opgroeien. Toekomstgericht kijken naar het kind is dit zeker belangrijk.

Dat die band behouden blijft is voor u dus essentieel. Vindt u dat hier in het huidige strafsysteem aandacht aan wordt geschonken?

Het is altijd evenwicht zoeken. Want we hebben aan de ene kant dus een moeder die een misdrijf gepleegd heeft, die vanzelfsprekend daarvoor gestraft moet worden. Dit signaal moet er zijn tegenover de maatschappij, die beveiliging moet er zijn naar de maatschappij. Afhankelijk van het misdrijf dat er is geweest. Ik vind dat er al een hele grote stap is gebeurd door te zeggen dat kinderen tot drie jaar bij de moeder kunnen verblijven. Maar ik moet eerlijk zeggen dat ik me toch wel vragen stel over wat er gebeurt na die drie jaar. Dat is een moeilijke. Maar je kan natuurlijk niet als het kind ouder is in die gevangenisomgeving verder laten opgroeien. Daarom moet ervoor gezorgd worden dat er contact kan blijven gehouden worden op een andere manier dan. Daar is ook al veel op ingezet. Gelukkig maar. Want anders dan leg je toch een claim op de toekomst denk ik. Het is misschien niet de beste manier die gevangenis.

Vzw De Huizen wil daarnaast ook externe hulpverleningsorganisaties uit de buurt betrekken. Op welke manier zou u deze hulpverlening organiseren?

Dat kan velerlei zijn. Ik vind dat van hen een terechte vraag. Want dat maakt mee een stuk inbedding in de buurt. Omdat hulpverlening binnen een bepaalde buurt, dat zijn organisaties die vanuit de buurt komen, die de buurt dan ook kennen. Die op die manier ook het kunnen binnenbrengen.

Daarnaast willen ze de buurt betrekken door onder andere dubbel gebruik van ruimtes. Denk maar aan een polyvalente zaal binnen een detentiehuis, die ook gebruikt kan worden door inwoners van de stad. Wat vindt u hiervan?

Als we zoiets organiseren dan denk ik dat je het gesprek moet aangaan met de buurt. Hoe zien jullie het? Welke meerwaarde kan de buurt zijn voor de mensen die in dat detentiehuis verblijven? Welke meerwaarde kan een detentiehuis zelf brengen aan de mensen die in de buurt wonen? Voorbeelden als een moestuin waar de buurt mee kan van genieten is zeer goed. Of ontmoetingsplekken soort van buurthuizen binnen een detentiehuis. Waar de buurt terecht kan, dat lijken me mooie voorbeelden. Onbekend is onbemind. Door elkaar te kennen dat je soms ook begrip kunt opbrengen voor elkaar, dat geldt in de twee richtingen.

Van daaruit is het belangrijk dat zo'n detentiehuis niet als een gesloten entiteit is, maar een stuk binnen de nodige veiligheidsvoorschriften en in afspraak met de buurt dat er een betrokkenheid is. Ik geloof daar sterk in en dat gaat niet alleen over detentiehuizen, ook over wat ik zelf goed ken zijn mensen met een psychiatrische kwetsbaarheid. Dat is omdat we hier een groot psychiatrisch ziekenhuis hebben. Daar ook zien we hetzelfde; onbekend is onbemind. Vroeger stopten we ze in hele grote psychiatrische voorzieningen. Nu laten we ze wonen in beschut wonen, binnen de gemeenschap. Maar over dergelijke problematieken moet je kunnen praten en zoeken over hoe kunnen we op de best mogelijke manier samenleven?

Familieleden en specifiek kinderen zijn vaak onzichtbare slachtoffers van stigmatisering en sociale uitsluiting. Denkt u dat een detentiehuis deze stigmatisering kan verminderen?

Ik denk dat een detentiehuis dat kan verminderen omdat het een normalere setting is dan een grote gevangenis. Omdat ook de contacten met familie en partners op een meer normaliseerde manier kan gebeuren dan wanneer iemand in een gevangenis verblijft. Dus ik denk dat dit een meerwaarde kan zijn. Maar dat is juist hetzelfde zoals daarnet, dit is niet voor iedereen. We moeten eigenlijk een stuk meer zorgen voor invulling van een straf die niet echt gepast is voor bepaalde personen die een misdrijven plegen. Waar zitten de beste kansen om toch aan te geven aan de maatschappij dat er reactie is, dat er beveiliging is, maar vooral dat het de re-integratie kan bevorderen. Hier moeten we continu naar zoeken binnen ons justitieel beleid, op welke manier kunnen we dit het best doen. Er is nu een nieuw plan; strategisch plan hulpverlening en dienstverlening aan gedetineerden en geïnterneerden. Dat is pas twee weken geleden goedgekeurd door de Vlaamse regering voor de komende 5 jaar. Dit om te werken aan die re-integratie voor mensen die gedetineerd of geïnterneerd zijn. Dan is dat de focus op bijvoorbeeld werken.

De stad waar u burgemeester was, daar is een besloten opvang gekomen voor jongeren die zelf een misdrijf hebben gepleegd. Hoe is die communicatie met de buurt verlopen? Want ik veronderstel dat je dit niet zomaar kunt zetten zonder te communiceren aan de buurt?

Wij hebben gewoon het gesprek aangegaan. Het gesprek opzetten tussen de buurt, tussen organisatoren. Dus de organisatie die daar achter stond, die dat daar wilde oprichten. Hen een goed beeld geven van wat we kunnen verwachten. Welk type jongeren komt hier? Welke begeleiding gaan we hier doen? Wat zijn jullie vragen? Wat zijn jullie angsten? Hoe kunnen we jullie hier voor een stuk op tegemoetkomen? Hoe kunnen we een meldpunt voorzien, indien jullie iets zien en we hierop kunnen reageren? Hoe kunnen we garantie geven dat er dadelijk wordt ingegrepen wanneer zich toch feiten voordoen? Wie is aanspreekpunt binnen de organisatie of de politie? Ik weet ook dat we bijvoorbeeld een stuk bijkomende afsluiting hebben gemaakt tussen het domein waar de jongeren verblijven en de private eigendommen die daar aanpaalden. Hoe zetten we de deuren open en laten we jullie allemaal komen kijken om te zien hoe het er aan toe zal gaan. Trouwens ik ben er zeker van, veel mensen weten niet hoe het er in een gevangenis aan toe gaat. Het zou zinvol zijn om daar eens te gaan kijken. Dan denk ik dat veel mensen daar een andere kijk tegenover zouden hebben.

Hoe hebben jullie dat gesprek met de buurt dan concreet georganiseerd?

Via een uitnodiging bij de bewonersvergadering. Heel concreet hebben we dit gedaan.

Verder hebben we geen vragen meer, dankuwel voor uw tijd en uw medewerking.

Graag gedaan en nog veel succes!

Transcriptie interview Jasper Pillen & Mirella Dysers

Naam:	Jasper Pillen Mirella Dysers
Opleiding:	Rechten Criminologie
Functie:	Parlementslid, in opvolging van Minister van Quickenborne (Open Vld) Adviseur van Minister Van Quickenborne + directeur van FOD Justitie
Datum interview:	30/11/'20

Wat is uw persoonlijke visie op onze manier van straffen in de samenleving? Dit kan gaan over de klassieke gevangenisstraf, maar ook eventuele alternatieven.

M: Mijn persoonlijke mening is dat de manier van straffen, die gebeuren niet zo efficiënt. Waarom is dat? Door een aantal factoren bijvoorbeeld de overbevolking, maar ook een aantal andere. De strafuitvoering heeft voor een aantal keuzes gestaan. Na 1/3^{e} van de straf kan men worden vrijgesteld bijvoorbeeld. Wat natuurlijk het gevolg geeft dat de rechter een beslissing moet nemen. Maar die kan denken 'Als ik die gedetineerde hier een straf geef, de strafuitvoering anticipeert hierop', waardoor de rechter nog eens gaat anticiperen op de straf die uiteindelijk wordt opgelegd. Hierdoor zal de straf niet exact de straf zijn dat de rechter bedoeld. Het zal eigenlijk een veel grotere straf zijn dan wanneer de straf effectief zou worden uitgevoerd. Natuurlijk wilt dat zeggen dat momenteel; één straffen worden niet juist uitgesproken omdat de rechters erop willen anticiperen. Twee, er is momenteel ook nog een groot verschil momenteel tussen de kortgestraften (straffen tot 3 jaar) en langgestraften (straffen + 3 jaar). Dit is omdat de strafuitvoering momenteel nog niet in uitvoering is. Door een aantal praktische zaken zorgt dit dat de kortgestraften de gevangenis heel gemakkelijk kunnen verlaten. Zij door elektronisch toezicht of andere modaliteiten. Een straf plus 3 jaar die moet voor de strafuitvoeringsrechtbank komen. Hier moet er een verslag voor opgesteld worden, een klassering worden opgebouwd. Dit duurt allemaal langer waardoor het verschil tussen die twee categorieën veel te groot is.

Persoonlijk vind ik dit niet efficiënt. Mijn mening hierover is dat we die rechter een waaier moeten aanbrengen van straffen die ook effectief worden uitgevoerd zoals de rechter heeft voorzien. Dat dit eigenlijk een sanctie op maat is in functie van de problematiek van die dader. Daarnaast is mijn persoonlijke mening ook dat er momenteel veel te veel tijd verloren gaat. -niet verloren maar de doorlooptijden duren te lang-. Er gebeurd een misdrijf, hier moet een onderzoek rond gedaan worden. Deze zal dan bij de rechtbank terechtkomen, zij moeten hier een mening over vormen. Tussen het plegen van het misdrijf en de straf zit veel te veel tijd. Hierdoor is dit niet meer efficiënt. Dit net hetzelfde zoals met kinderen. Als je een straf geeft moet dit zo kort mogelijk na het slechte gedrag.

Nu in de praktijk zien we dat mensen die een misdrijf gepleegd hebben pas jaren later, als hun leven terug op het spoor zit, dat we dan pas die straf gaan uitvoeren. Ik denk dat er nog heel wat mogelijkheden zijn om dit te verbeteren. Dit gaan of gaan we toch proberen te doen de komende vier jaar met de nieuwe beleidsverklaring.

J. Ik ben jurist van opleiding. Mijn antwoord is iets filosofischer en politieker. Het politieke antwoord hierop is dat we een hele weg hebben afgelegd als je spreekt over efficiëntie. In de middeleeuwen hakten ze iemand zijn hand af, gooiden ze iemand op het rad en braken ze al zijn ledematen. Of ze staken hem in een kot voor de rest van zijn leven. We zijn hier vanaf gestapt. We hebben dan gezegd; we gaan naar een gevangenis gaan want dit is humaner. Eigenlijk was het antwoord van een gevangenis dat dit humaner was dan hetgeen ervoor. Nu zijn we eigenlijk al in een derde episode, een derde tijdperk in de geschiedenis van bestraffing. Hierin zeggen we is dit eigenlijk wel humaan om iemand tien jaar, levenslang. Levenslang hierbij moet ik wel even zeggen dat dit echt een minderheid is. Een minderheid van een minderheid. Mensen die in feite levenslang in de gevangenis leven. Moet je deze mensen in een kot – zo mag ik het niet meer noemen- maar mag je mensen eigenlijk wegstoppen in een kamer en voor de tijd dat ze dit moeten doen. Met echter de kans dat ze er vroeger uit kunnen komen en ze dan weer de straat op sturen. Dat is nu het huidige debat. Dus een derde tijdperk waarin we zeggen, lijfstraffen daar gaan we niet weer terug naar toe. Maar het gewoon iemand wegstoppen in een gebouw met tralies en prikkeldraad rond en camera's en cipiers, is dit eigenlijk de manier om mee om te gaan? Ik denk dat het heel goed is dat we dit debat voeren. Dat we in een beschaafde moderne rechtsstaat waarin we zitten en de democratie, dat het goed is om zo'n debat te voeren. Als ik dan zie waar dat onze minister naartoe gaat in zijn beleidsnota, detentiehuizen, transitiehuizen, dan denk ik inderdaad dat dit de juiste weg is die we volgen. Dat dit de detentie van de 21^{e} eeuw zal worden. Een zinvolle detentie, detentie die voorbereiding is op de toekomst en detentie die uiteraard nodig is. Slachtoffers hebben nood aan bestraffing. Als ik dan Mirella terecht hoor zeggen 'kijk het kan maatwerk zijn, het moet maatwerk zijn' dan denk ik zeer goed. Voor sommige mensen gaat bestraffing ook de wens van het slachtoffer – dit moet je ook mee in rekening nemen- gaat dat van zijn steek hem een periode weg. Andere gevallen gaan zijn dat die man of vrouw te gevaarlijk is om nog op straat rond te lopen. Voor anderen zal het zijn dat ze de schade moeten terugbetalen, ik wil dat hij het geld dat hij heeft afgepakt teruggeeft. Misschien is het dan nuttiger om die weg te kiezen dan die persoon in een gevangenis te steken, een tijdje weg en dan terug in de maatschappij. Dat is een derde fase, het is goed dat we dit debat voeren. Het feit dat jullie daar ook aandacht aan geven, ook in jullie studies, bewijst dat dit debat leeft nu.

Als aansluiting hierop, de minister heeft in zijn beleidsnota opgenomen dat er moet ingezet worden op zinvolle detentie vanaf dag 1. Hoe willen jullie dat realiseren in de praktijk? We zien dat de manier waarop dit momenteel gaat, dat niet vanaf dag 1 wordt ingezet op de re-integratie. Hoe zal daar een verandering in aangebracht worden?

M: Hoe we dit zien en hoe we dit willen realiseren. Het is inderdaad al iets dat al in verschillende beleidsnota's van voorgaande ministers in voor is gekomen. Het feit dat dit nog niet is uitgevoerd betekent dat het niet zo eenvoudig is. Anders hadden ze dit al gedaan. Hoe zien wij een zinvolle detentie. Dat is een detentie (Ik weet niet of jullie bekend zijn met de huidige manier van werken). Eigenlijk wordt er nu pas gewerkt naar re-integratie toe de moment dat de gedetineerde in de voorwaarden komen voor een strafuitvoeringsmodaliteit.

Er wordt pas aan je dossier gewerkt net voor een uitgaansvergunning of penitentiair verlof. Maar we zien dit eigenlijk nog anders. We willen er eigenlijk aan beginnen werken vanaf het moment dat ze in de gevangenis komen. Omdat als je dat verslag nu maakt net voor iemand naar buiten gaat. Of het is een verslag die een opeenvolging is vanaf dag 1 tot de laatste dag zal ik maar zeggen, dit geeft een veel vollediger beeld. Iemand verandert ook gedurende de periode dat hij in de gevangenis zit. Dus hoe zien we dit eigenlijk? Het is vooral belangrijk om in te zetten op werk, ook tijdens detentie. Want iemand die ik zeg maar vijf jaar in de gevangenis gezeten heeft. Het leven in de gevangenis is vrij… er zit een regelmaat in. Dat is een systeem van opstaan, eten krijgen, als er werk is gaan werken, bezoek. Dat is zo een schema. Beetje internaatachtig maar veel strenger. Eigenlijk is het de bedoeling dat we zoveel mogelijk mensen ook tijdens detentie aan het werk zetten. Zodanig dat ze leren wat het inhoudt. Dat mensen leren opstaan s 'morgens, dat geeft u ook het gevoel van betekenis. Je hebt iets gedaan en krijgt hier voldoening van. Zorgen dat ze werk hebben, waarmee ze centen verdienen. Met dit geld kunnen ze onder andere hun slachtoffers beginnen afbetalen. Tijdens de detentie kan er gekeken worden of er bemiddeld kan worden met de slachtoffers. Dit kan natuurlijk alleen als dat bij zowel slachtoffers als de dader die wens aanwezig is. Dan kunnen we ook al aan het herstel werken tijdens deze zinvolle detentie. Dan heb je natuurlijk de opleiding. Eigenlijk moeten we ervoor zorgen dat tijdens de periode van detentie de gedetineerden zoveel mogelijk worden voorbereid op een terugkeer in de maatschappij. Hoe kunnen we dit doen? Door te zorgen dat hij werk heeft. Hoe kunnen we deze kans vergroten bij vrijstelling? Door ervoor te zorgen dat hij een opleiding heeft gehad tijdens zijn detentie. Dat kan een beroepsopleiding zijn of evengoed iemand die een taal leert. De opleiding moet worden aangepast op de doelgroep. Daarnaast begeleiding, momenteel wordt begeleiding net zoals de verslaggeving wordt dit pas op het einde van de straf toegepast. Dat betekent dat de gedetineerde bijvoorbeeld hij krijgt vijf jaar straf en doet hier drie jaar van. Maar zijn agressieprobleem is hiermee niet opgelost wanneer hij terug naar buiten gaat. Dus eigenlijk die periode dat hij in de gevangenis zit kunnen we beter zinvol gebruiken en ervoor zorgen dat er aan de problematieken wordt gewerkt. Zodanig dat de doorstroming naar de reguliere begeleiding buiten vlotter kan verlopen. Ik snap heel goed iemand met een dubbeldiagnose zijn dikwijls geen gemakkelijke mensen. Die krijgen dan de kans om naar buiten te gaan. Ik snap dat begeleiders buiten dit een zwaar dossier vinden en hier nu al aan moeten beginnen. Terwijl moest hij tijdens de detentie al gewerkt hebben aan zijn problematiek zou dit niet zo zwaar meer zijn. Juist omdat hij al een proces heeft doorgemaakt.

Dus wat heb ik gezegd; werk, opleiding, slachtoffers ook familie. Wat zien we bij langgestraften, dat het sociale netwerk wegvalt. Leuven centraal heeft een heel minimum aan bezoek elke dag. Hoe komt dat? Lange straffen. In het begin komt de familie wekelijks. Hoe langer de straf duurt, hoe meer het sociaal netwerk wegvalt. Eigenlijk moeten we daarop inzetten. Het zit in de mens om niet te willen ontgoochelen. Bij de ene meer dan de andere, maar het zit in ons dat we geen anderen willen ontgoochelen. Dus als we een netwerk rondom ons hebben; een vrouw, kind, ouders,… dan willen we deze meestal niet ontgoochelen, we vinden dit niet leuk. Het is dan ook belangrijk dat eens we naar buiten gaan, inzetten op dat sociaal netwerk. Dit kan ook perfect tijdens de detentie. Dat is ook een deel van het detentieplan. Ik heb nu al veel gezegd rond zinvolle detentie, maar eigenlijk kadert alles wat ik nu gezegd heb binnen het detentieplan. We willen inzetten op het detentieplan vanaf dag 1. Dat betekend begeleiding, opleiding, tewerkstelling, bemiddeling naar slachtoffers. Ik wou nog iets zeggen, maar ben dit even kwijt.

J: Zoals ik daarnet eigenlijk al zei; ik weet niet hoeveel procent (Mirella kan dat misschien uit haar hoofd weten)... Ik denk dat dat minder dan een half procent mensen zijn die eigenlijk in principe nooit meer buiten de gevangenis gaan komen. Het zal misschien zelfs 0,1% zijn die in de gevangenis worden gestopt en die daar tussen vier planken, om het oneerbiedig te zeggen, gaan buiten komen. Dus dat betekent dat die 99,9% wel buiten komt op een bepaald moment in hun leven. Jong, oud, lang, kort… het doet er niet toe; ze komen buiten. Dus je moet mensen perspectief geven. En wat ik nu hoor, ook van mensen die zelf in de gevangenis hebben gezeten… Ik ben een lokale politicus, ik zie overal mensen, dus ook ex-gedetineerden en wat je enorm merkt, is dat die mensen spreken over het feit dat zij geen perspectief hebben. Zij hebben een datum in gedachten van wanneer ze buiten komen. Dat kunnen ze snel berekenen. De advocaat kan dat ook doen met de voorwaardelijke invrijheidsstelling en dergelijke meer. Ze hebben een richtdatum, maar naar job, woning, relatie, familie, sociaal netwerk toe, hebben zij in feite zeer weinig perspectief. En dus daar moet je echt op inzetten wil je… en dat is ook aan bod gekomen in jullie vragen, bv. recidivisme gaan vermijden. Ik ben ervan overtuigd dat, als je mensen perspectief geeft, dat ze niet opnieuw in die criminaliteit terecht komen. Dus je hebt perspectief nodig. Ik denk dat het daarom zeer belangrijk is dat dat detentieplan, dat in de plannen van de minister staat, vervroegd wordt. Dat je echt mensen bij de hand neemt, want dat moet je doen met mensen die in de gevangenis zitten, om hen te begeleiden. Ik denk dat, zoals Mirella terecht zei, structuur zeer belangrijk is. Ik heb nog niet in de gevangenis gezeten; ik denk dat er relatief weinig mensen in de gevangenis hebben gezeten. Maar ik denk wel dat er daar een bepaalde structuur is: opstaan, eten en dergelijke meer. Maar ook, je dag is meer dan opstaan altijd op hetzelfde moment. Ik probeer dat ook te doen in mijn vrije leven, in het weekend ook, altijd op hetzelfde moment opstaan. Maar wat bedoel ik ook? Het is ook opstaan, maar dan niet gewoon heel de dag lanterfanten en in je bed liggen en tv kijken. Het gaat ook over je kleden, naar je werk gaan, luisteren naar je baas, proberen je werk af te werken omdat het de dag ervoor niet rap genoeg gegaan is,... Ook dat is structuur aanbrengen in je leven. Het is daarom dat werken in de gevangenis bijzonder belangrijk is.

Waar ik eigenlijk voorstander van ben, dat is werken binnen de gevangenis. Daar zijn veel problemen mee. Je zit met concurrentie, sociale tewerkstelling en buitenland, met zo'n zaken. Dus dat is al een eerste probleem. Een tweede waar ik persoonlijk voorstander van ben… En je moet dat natuurlijk niet gaan doen met vluchtgevaarlijke individuen, met mensen waarvan je het risico loop dat er vijf gemaskerde en gewapende mannen staan om hen te bevrijden. Je moet dat doen met een bepaald type gedetineerden; hen aan het werk zetten buiten de gevangenis. En ik bedoel dan niet zoals in Amerika, met zo van die oranje pakken. Ik heb dat een keer zelf gezien op een rondreis in de VS, in Georgia, zo'n typische Amerikaanse bus met tralies, waar er allemaal aan elkaar geketende mannen met paarse overalls de berm aan het opruimen waren. Dat bedoel ik niet, je moet ook niet gaan stigmatiseren. Maar je kan wel bepaalde types van gedetineerden (niet vluchtgevaarlijk, licht gestraften) aan het werk zetten. Er zijn enorm veel jobs, al is het maar van zwerfvuil wegdoen, als is het maar boomonderhoud bij steden en gemeenten, al is het maar nu door Covid-19,… Ik zeg niet dat je ze in een rusthuis moet steken. Maar bv. bij de pakjesdiensten zitten er vragende partijen. Ik ben nu maar aan het nadenken. Ik zeg niet dat dat moet, maar dat kan wel onderzocht worden. Je zit bv. met… Ik had nog een ander voorbeeld in gedachten: graffiti-verwijdering. Ik heb jaren als woordvoerder en kabinetschef bij de minister van mobiliteit gewerkt. De NMBS zat bij ons. En je kan niet geloven wat een vuil en hard werk het bv. is om graffiti te verwijderen. Waarom ga je dat niet doen?

Eén, je gaat mensen uit een isolement in de gevangenis halen en je gaat hen aan het werk zetten, dus structuur. Twee, zij gaan tijdens dat werk (om het vb. terug te nemen van dat tuinieren) bepaalde competenties opdoen. Je zou die mensen de gevangenis laten verlaten met een getuigschrift. Je kan dat zodanig doen dat je die mensen een getuigschrift geeft waarbij ze bewezen hebben dat ze bepaalde kwalificaties hebben opgedaan, wat een meerwaarde is in de zoektocht naar een nieuwe job. Die zoektocht kan al beginnen binnen de gevangenis. En ten derde, en dat vind ik iets wat we moeten durven zeggen, ga je ook die perceptie over de gevangenis gaan verbeteren. Je zou bij wijze van spreken een groot bord kunnen zetten of een sociale media post vanuit de FOD justitie verspreiden 'Dit bos werd gesnoeid en winterklaar gezet door gedetineerden van de gevangenis van Brugge'. Mensen zien dat; ze gaan dit lezen. Ik ben ervan overtuigd, als je bij ons op de expresweg richting Zeebrugge, Blankenberge rijdt, jullie hebben dat waarschijnlijk al gedaan, of dat je in Ieper bent en aan de gevangenis komt... Dat veel mensen zeggen: "Ze zitten daar weer, nutteloos achter de muren, ze zitten daar te zitten, naar Netflix te kijken en sigaretten te roken". Ik ben ervan overtuigd dat veel mensen in stereotiepe beelden denken. Dus als je dat doorbreekt en positief kan communiceren van 'Kijk; ze hebben dit jaar 30 treinen graffitivrij gemaakt of ze hebben een bos volledig winterklaar gezet', dan denk ik als je die negatieve connotatie die er bestaat, positief kan omdraaien.

M: Ik ben er weer op gekomen, wat ik wou zeggen. Inderdaad, met de uitleg van Jasper. Wat ik nog wou zeggen is… Zinvolle detentie is inzetten op dat detentieplan, maar nog meer dan dat. Bv. Er zijn verschillende projecten in Hasselt, Wortel, de gevangenis van Brugge en Leuven-Centraal over groen in de gevangenis. En wat er ook belangrijk is, is de context waarin je zit. Als je in een betonnen blok zit, dat is een heel ander gevoel dan dat je tussen het groen zit. Gedetineerden aanzetten tijdens hun detentie om te zorgen voor die plantjes, te zorgen dat ze gesnoeid zijn, is heel belangrijk.

En anderzijds ook de omgang… In de beleidsnota staat er dat we willen inzetten op een differentiatie tussen warme en koude bewaking. Wat wil dat zeggen? Momenteel hebben we beambten die inzetten op het louter bewaken. D.w.z. bv. het bekijken van camerabeelden, de toegangspoort, mensen die binnen en buiten komen... Dat zijn zuivere bewakingsfuncties. Daarnaast willen we ook warme bewaking. Hoe je dagelijks met iemand omgaat, heeft ook een heel belangrijke invloed op hoe jij later of in uw detentie…, hoe je dat apprecieert en hoe je daarmee omgaat om te werken naar buiten toe. Wat bedoel ik daarmee? Als we gedetineerden met kort zijn en snakken en bijten behandelen, om het zo te zeggen, als die gefrustreerd zijn gedurende de periode waarin ze in de gevangenis zitten, gaan we er zeker geen betere personen van maken eens ze buiten komen. Dat is wat ik nog wou toevoegen.

Ok, dankuwel. Ik wou misschien ook nog focussen op iets uit de beleidsnota. Er staat namelijk dat de minister wenst om de gevangeniscapaciteit uit te breiden, maar daarnaast dat de gevangenisstraf moet gehandhaafd worden als ultimum remedium. Dan is onze vraag: Zijn die twee dingen niet met elkaar in tegenstrijd? Als je ervoor kiest om het uit te breiden en tegelijk te zeggen van 'het is ultimum remedium', dan zouden er in dit geval minder mensen in de gevangenis komen. Dus dit is onze vraag naar jullie toe: Is dit niet in tegenstrijd met elkaar?

M: Ja, neen. Dus, als wij een beleidsverklaring vandaag maken waarin er staat dat gevangenisstraf ultimum remedium is, dan moet je weten dat vooraleer dat we dat zinnetje kunnen realiseren, dat er daar nog heel wat werk aan voorafgaat.

Daarenboven, in de krantenkoppen lezen we dagelijks of wekelijks over de overbevolking in de gevangenissen. En daarnaast, in diezelfde kranten staat er heel vaak ook nog een keer in welke slechte staat de gevangenissen zijn. Dus de capaciteit die momenteel wordt voorzien is zeker geen overbodige luxe. We hebben nu een masterplan. Ik zal u uitleggen, dat is iets wat eigenlijk al in voorgaande legislaturen opgesteld is. Dat is: 'Hoe kunnen we hier kijken om onze capaciteit aan te passen aan onze huidige gedetineerdenbevolking?'. Maar dat wil natuurlijk ook zeggen dat dat iedere keer geëvalueerd en aangepast wordt naargelang de nood, want de gevangenispopulatie fluctueert. De ene keer zijn dit heel veel beklaagden, dan zijn dit weer wat minder beklaagden. Dus uw capaciteit moet daarop worden afgestemd. En dat gebeurt in dat masterplan. Maar momenteel, door de overbevolking en de slechte staat van de gebouwen, kunnen we niet anders dan verder inzetten op die capaciteitsuitbreiding. Nu, die capaciteitsuitbreiding, meestal gaat dat over een oud gevang dat vervangen wordt door een nieuw gevang waar er misschien meer capaciteit in voorzien is, maar dat is niet gigantisch. Je hebt allicht ook gelezen dat er ook ingezet wordt op detentiehuizen en transitiehuizen. Dat is ook capaciteit. En dat is ook iets wat voorzien is. Maar het één sluit het ander niet uit. Ik denk dat het momenteel wel belangrijk is om die uitbreiding te voorzien.

J: Ja, het is gezegd geweest. Detentiehuizen, transitiehuizen, het is ook bijzonder belangrijk. Niet alleen heb je winst dat je mensen uit een langer verblijf in de gevangenis haalt en ze daar stopt in afwachting van een vrijlating, maar je gaat hen ook nog intensiever begeleiden. Ik denk dat dat dubbele winst is. Het belangrijkste is dat je mensen nog meer gaat begeleiden en voorbereiden op een terugkeer in de samenleving. Maar de nettowinst op het aantal verblijven in andere gevangenissen (gesloten en traditionele gevangenissen) is natuurlijk ook zeer belangrijk, één. Twee, als ik het goed begrepen heb, in de concrete bouwplannen (want dat zijn geen lange termijnaankondigingen) voor geïnterneerden, dus psychiatrische patiënten, staat dat er zo'n 600 plaatsen gepland zijn.

M: Dat is omdat we die geïnterneerden uit de gevangenis willen.

J: Dat is iets wat ik als liberaal, als humanist, bijzonder belangrijk vind. Dat is dat mensen die psychiatrisch ziek zijn (en dat is niet wij die dat zeggen, dat zijn mensen die medisch-wetenschappelijk vastgesteld zijn dat zij een bepaalde problematiek, een bepaalde pathologie hebben en dat zij daardoor gevaarlijk zijn), dat wij die mensen niet meer tussen moordenaars, brandstichters, dieven en financiële bedriegers stoppen, maar dat we die mensen gepaste zorg geven. Dat is goed voor die mensen, met hoop op beterschap (daar moeten we vanuit gaan). Maar aan de andere kant is dat ook humaan, dat je die mensen niet zonder zorgen in een hedendaagse vergeetput steekt en ze daar aan hun lot overlaat. Dat is ook weer, zoals die detentiehuizen beter, positiever en humaner. Maar natuurlijk 520 plaatsen die je vrijmaakt, nieuw, modern aangepast voor zo'n mensen, dat betekent dat je een enorme uitstroom zal hebben van enkele honderden uit traditionele gevangenissen naar die nieuwe centra. Waardoor je daar natuurlijk ook plaats vrijmaakt. Dus het is en-en-denken in deze. De minister is daar geweest en ik heb gezien dat de burgemeester van Antwerpen (en ik denk dat dat een zeer koele man is), die was ook zichtbaar daarvan aangedaan. Ik heb ook minister Van Quickenborne daarover gezien, over de toestanden in Antwerpen, in het arresthuis. Ik was onlangs in Dinant. De gevangenis is daar ook iets waarvan je zegt 'amai, de dag van vandaag, dat ziet eruit als een middeleeuwse burcht'. Dat ligt daar totaal verloren. Dus dat zijn allemaal zaken waarvan je moet zeggen 'dat kan eigenlijk niet meer'. Dus het is een en-en-verhaal. Het is niet van 'het is dat of dat'. Er zijn veel meer factoren die je in oogschouw moet nemen.

Ik zal misschien mijn laatste vraag stellen. Detentiehuizen worden momenteel uitgebaat door G4S, dat is een private organisatie. Wat vindt u ervan dat een overheidstaak uitbesteed wordt aan de private sector en hoe ziet u dit in de toekomst bij de verdere uitbouw van detentiehuizen?

J: Jullie stellen natuurlijk de vraag aan een liberale politicus nu. Ik ben 'an sich' niet tegen uitbesteding. Ik volg defensie op, landsverdediging, als één van mijn hoofddossiers in de kamer van volksvertegenwoordigers. Ook dat is dat één van de debatten: Moet je de kazerne laten bewaken, niet door militairen, maar door G4S bv.? Dat is een goed en terecht debat. En je kan je daar vragen bij stellen. Er zijn daar ook voordelen aan. Ook dit hier. Er zijn voordelen aan. Bv. Ik vind dat eigenlijk op zich normaal, en dan spreek ik over iets anders dan specifiek detentiehuizen, dat catering in gevangenissen wordt gedaan door een privéfirma en dat je dat niet laat doen door vastbenoemde ambtenaren die daar staan te koken en eten te maken. Hetzelfde met bv. poetsen. Dus als dat mogelijk is… Maar ik ken natuurlijk de details niet. Als bepaalde bedrijven de expertise kunnen aanbieden en je moet dat natuurlijk bijzonder goed berekenen of dat in feite nuttig is om dat te gaan doen financieel. Je moet dat bijzonder goed opvolgen om te garanderen dat de dienstverlening aan de mensen die daar opgesloten zijn optimaal is. En eigenlijk moet die nog beter zijn dan bij vast benoemde ambtenaren, dan zeg ik daar niet a priori nee tegen. Maar zoals je kunt horen, zijn dit belangrijke voorwaarden. Financieel, efficiëntie en dienstverlening aan de mensen die daar opgesloten zitten, moeten beter zijn dan hetgeen de staat kan bieden. Anders moet je het niet doen, anders heeft het geen zin. Zonder echt de details en de contracten te kennen. Ik ken die niet vanuit mijn functie. Ik daarop moeten studeren, ik zou die documenten en cijfers moeten opvragen. Maar politiek gezien is dit mijn standpunt daaromtrent.

M: Ja, wat er in de beleidsnota staat… In de vorige legislatuur is er inderdaad een samenwerking met de private sector aangegaan. En eigenlijk is er voorzien in een evaluatie na één jaar om daar te kijken: Wat gaan we doen? Gaan we het verderzetten? Gaan we het veranderen? Maar die evaluatie moet nog gebeuren. Dus die staat nu gepland. Binnen die eerste maanden staat die gepland. En dan worden er, afhankelijk van de evaluatie, een aantal conclusies genomen. En dat staat eigenlijk nog open of dit al dan niet met de private sector zal verdergaan.

Dankuwel. Ik denk dat de zoom-meeting zal uitvallen en dat jullie relatief weinig tijd hebben om er verder op in te gaan. Maar de antwoorden die we gekregen hebben, waren wel zeer relevant. Danku alvast dat jullie de tijd namen om dit te doen.

Met veel plezier! Als er nog iets is, ik ben bereikbaar via Facebook, mail of telefoon. Moest je zeggen van 'Wil je daar nog kort iets over zeggen?', doe maar hé.

Dankuwel!

Transcriptie interview David Wemel

Naam:	David Wemel
Opleiding:	Lerarenopleiding
Functie:	Partijlid bij Groen
Datum interview:	30/11/'20

Wat is uw persoonlijke mening op de manier van straffen in onze samenleving? Dus wanneer iemand een misdrijf heeft gepleegd?

Ik denk dat een vorm van straffen absoluut nodig is om een goeie cyclus te hebben tussen enerzijds een misdrijf te plegen en anderzijds wat daarop volgt, een stukje ontradend effect. Ik denk alleen dat we moeten vaststellen dat er meer mensen slechter uit de gevangenis komen, dan beter. Dus dat is wel een fundamenteel probleem. Want ik denk dat naast het ontradend effect het ook belangrijk is dat er aan herstel en herkansing wordt gewerkt. Onze klassieke manier van gevangenen opsluiten, slaagt hier toch niet echt in.

Wat is dan volgens u het belangrijkste doel van een gevangenisstraf? Er zijn mensen die zeggen voor de bescherming van de maatschappij, afschrikking, herstel of re-integratie. Wat is voor u het nut?

Ik denk dat het een combinatie is. Het is moeilijk om te zeggen 'dit is het belangrijkste doel'. Ik denk dat je ze altijd samen moet zien. Het kan inderdaad een beschermende maatregel zijn om mensen tijdelijk uit de maatschappij te verwijderen omdat ze te gevaarlijk of onberekenbaar zijn. Het is natuurlijk ook een vorm van of zelfs bijna een pedagogische maatregel om mensen te gaan bestraffen. Je kan discussiëren of deze wel of niet een goede pedagogische maatregel is. Maar als je iets mis doet dan moet daar toch iets op volgen.

Minstens even belangrijk is het om mensen een nieuwe kans te geven. Ervoor zorgen dat ze aan deze kans kunnen beginnen werken tijdens hun straf. Hiermee bedoel ik dan niet op het einde van de straf maar tijdens de gehele straf. Als je aan mij dan vraagt "Wat is het belangrijkste?" vind ik wel dat er meer aandacht mag worden besteedt aan re-integratie. Niet alle mensen zijn seriemoordenaars. Er zijn heel veel verschillende redenen waarom iemand in de gevangenis terechtkomt. Ze komen dan ook in omstandigheden die voor hen helemaal niet bevorderlijk zijn. Ik ben van mening dat er variatie moet komen in hoe je iemand straft zodat ze wel hun plaats in de maatschappij kunnen terugvinden.

Hierbij aansluitend, zijn er bepaalde doelgroepen waarvan je vindt dat de klassieke gevangenisstraf niet werkt voor hen?

Wat ik nu zal zeggen is eerder vanuit mijn buikgevoel, het is dus niet wetenschappelijk onderbouwd. Maar ik denk dat er weinig doelgroepen zijn voor wie een klassieke straf de beste oplossing is. Natuurlijk zijn er mensen die effectief een acuut gevaar vormen en die moet je natuurlijk afzonderen om ervoor te zorgen dat ze niet nog meer mensen gaan kwaad doen.

Veel mensen hebben ergens een misstap begaan, maar zijn daarom geen acuut gevaar voor de samenleving. Ik denk dat we die mensen echt op een andere manier kunnen gaan begeleiden. Voor een stukje bestraffen en dus de vrijheid ontnemen. Het is niet zo dat omdat je het doet in een open systeem dat het minder ingrijpend is. Ze kunnen namelijk niet zelf bepalen hoe hun dag eruit ziet en wat ze gaan doen. Het is niet omdat je iemand niet tussen vier dikke muren met tralies steekt dat die persoon daarom vrij is. Dus vrijheidsberoving is op zich al een zeer ingrijpende maatregel. Je kan dit echter wel op een manier doen dat ervoor zorgt dat mensen ook menselijk behandeld worden en nieuwe kansen krijgen. Ik ben absoluut geen expert in de materie maar ik denk dat ze in Scandinavische landen veel verder daarin staan dan bij ons. Het leeft nog zeer hard in onze maatschappij en cultuur om mensen op te sluiten. Hoe minder comfort ze hebben, hoe beter. Er zijn sommige mensen die vinden dat gevangenen geen televisie mogen op cel of geen ontspanning mogen hebben omdat ze gestraft zijn. Voor sommige mensen in de maatschappij kan een straf niet streng genoeg zijn. Dit is echter niet hetgeen waar ik in geloof.

Wat ziet u of uw politieke partij als een beter alternatief voor de klassieke gevangenisstraf?

Ik heb het partijstandpunt er niet meer op nageslagen. Dus wat ik zeg is mijn persoonlijke mening. Ik vermoed wel dat hun standpunt er niet ver van ligt. Wat is het ideale systeem? Ik denk dat er een aantal dingen moeten aangepakt worden. Dat is 1 de duur tussen het gepleegde feit en de uitspraak van de straf. Nu gaat daar vaak een lange tijd over die onzekerheid bij mensen opbrengt. Die mensen worden vaak ook in voorhechtenis gestoken in weinig goede omstandigheden in afwachting van de straf. Er gaat hier volgens mij teveel tijd over. Daarnaast als de straf is uitgesproken, moet hij ook worden uitgevoerd. Op dit moment zijn er nog teveel mensen die door de mazen van het net lopen. De manier waarop het moet worden uitgevoerd kan wel anders. De enkelband, elektronisch toezicht is een vorm van vrijheidsberoving. Het grote nadeel is dat je de context weinig onder controle hebt. Er is dan wel begeleiding, maar die is er niet voltijds.

Ik neig meer naar een systeem met een open gemeenschap, een instelling waar mensen die bestraft zijn wel samen op dezelfde plek zijn. Dan wel met continue begeleiding en niet beperkt zijn tot de paar vierkante meters van hun cel en eens een wandeling op de koer. Meer een leefgemeenschap waar mensen vrij kunnen bewegen. Waarbij voor diegenen waar het kan en nuttig is, er ook werk kan verricht worden eventueel buiten de instelling. Voor mij is vooral die begeleiding essentieel. Op die manier gaan mensen op een positieve manier leren samen leven met elkaar en elkaar niet in de weg lopen. Dit is ook het model die in enkele Scandinavische landen bestaat, de details ken ik echter niet. Stel dat dit niet lukt voor een gedetineerde kan je wel terug naar die strengere vorm. Persoonlijk denk ik dat voor veel mensen die een misdrijf heeft begaan en vooral voor wie het een éénmalig feit zou kunnen zijn, dat dit veel positievere resultaten zou opleveren.

U had het even over elektronisch toezicht. Heeft u hierom en over probatie een mening?

Zoals eerder gezegd ligt voor mij alles bij de begeleiding. Bij elektronisch toezicht heb je dit wel, maar omdat je niet overal kan zijn is dit eerder beperkt. Het kan wel een stap naar een keten zijn. Voor sommigen is dit een straf die zwaar genoeg is, of een alternatief kan zijn. Ik vind toch dat er meer op die begeleiding moet worden ingezet. Probatie is als ik het goed begrijp, komt dat meestal naar het einde van een gevangenisstraf toe, waarbij mensen geleidelijk aan meer vrijheid kunnen genieten.

Het nadeel voor me is dat het juist enkel maar op het einde mogelijk is waarbij er misschien al veel schade is aangerecht gedurende de jaren ervoor. Voor mij is dit iets dat niet enkel op het einde moet, maar eigenlijk al van dag één van de vrijheidsberoving. Er moet meteen gehandeld worden in functie van de re-integratie.

Is het concept van een detentiehuis al bekend bij u?

Ik heb een idee over wat het zou kunnen zijn maar je mag het nog eens schetsen zodat ik helemaal mee ben in het verhaal.

Het is een kleinschalige vorm van detentie. Ik hoorde u daarnet spreken over een open leefgemeenschap, je kan het daarmee vergelijken. Het is eerder kleinschalig, voor maximum 30 gedetineerden. Hier wordt er actief aan de slag gegaan met de noden van de gedetineerde zelf. Er is veel meer de mogelijkheid om individueel te werken. Nu in de grote gevangenissen zit dat individueel werken er minder in. In detentiehuizen biedt de kleinschaligheid hier wel kansen in, zeker om te werken aan de re-integratie. Er is ook meer differentiatie, zo kan je detentiehuizen hebben waar je sterk zal beveiligen omdat de mensen een risico vormen voor de maatschappij. Maar je kan ook detentiehuizen hebben waar het meer open is, mensen kunnen het overdag verlaten om een opleiding te volgen of te gaan werken. Dan is er nog een belangrijke pijler van VZW De Huizen namelijk de lokale verankering. Het feit dat het detentiehuis niet achter vier hoge muren en tralies is zoals een gevangenis. Het is echt gelegen binnen een leefgemeenschap. Een huis tussen andere huizen. Dit om de link met de maatschappij te verhogen. Het is wel nog steeds gebaseerd op straf en verwijdering uit de samenleving.

Welke voor of nadelen ziet u in kleinschaligheid?

Ik zie hier heel veel voordelen in. Als ik een nadeel moet zeggen, denk ik dat het misschien naar inzet van middelen en personeel duurder is dan de klassieke gevangenissen. Hoewel ik daar ook denk dat de kosten die gaan naar beveiliging ook niet min is. Die vergelijking kan ik niet maken maar het lijkt me iets duurder om kleinschalig te gaan werken dan dat je op grote schaal mensen samenbrengt. Qua voordelen zie ik de zaken die ik al eerder heb opgesomd. Dat je mensen op een positievere manier leert samenleven en hun rol in de samenleving opnieuw laten opnemen. Ik denk dat de kansen op een succesvolle re-integratie veel groter zijn in die modellen. Er zal natuurlijk ook wel een sterke vorm van begeleiding nodig zijn. Dit blijft voor mij een belangrijk gegeven. Ik hoor dat er al een vzw hierrond werkt. Ben hier wel benieuwd naar.

Het zal niet voor iedereen weggelegd zijn, ik denk dat we hier ook wel moeten kijken dat we niet zomaar iedereen samen brengen. Er moet ook wel gekeken worden naar de profielen die daarvoor in aanmerking kunnen komen. Hoewel ik denk dat in essentie er maar een paar uitzonderlijke gevallen zijn die er niet horen, er zijn er veel meer die hier baat bij kunnen hebben.

Een detentie is er op dit moment nog niet, het is wel de bedoeling dat dit onder minister Van Quickenborne er uiteindelijk wel komt. Momenteel zijn er wel twee transitiehuizen opgericht in Mechelen en Edingen voor gedetineerden die op het einde van hun straf zitten, dus 18 maanden voordat ze vrijkomen. Het is wat gelijkaardige aan de uitleg van een detentiehuis. Vindt u het hierbij dan ook jammer dat dit zich focust op het einde van de straf?

Ja, dat is vergelijkbaar dan probatie. Het is wel beter dan niets maar eigenlijk moet er vanaf dag 1 hieraan gewerkt worden. Er mag niet gewacht worden tot op het einde van de straf. Als je enkel kijkt naar de laatste 18 maanden, dan focus je u enkel op gedetineerden die een langdurige gevangenisstraf hebben.

Terwijl er heel vaak mensen zijn die eerder kleine of eenmalige misdrijven plegen die geen baat hebben bij een klassieke gevangenisstraf. Voor hen maakt dit de kans op een slechter resultaat groter. In die zin vind ik die transitiehuizen goed dat men op die manier probeert de re-integratie te bevorderen. Maar het zou moeten gebeuren vanaf dag 1.

Wat zijn volgens u de zwakke plekken van een detentiehuis, welke aanbevelingen zou u geven?

Voor mij ligt de kern echt bij goede begeleiding, en ik denk dat we ook voor een stukje aan maatschappelijk draagvlak kunnen werken. Mensen hebben een zeer eenzijdig beeld op wat het profiel is van een gemiddelde gevangene in België.

Mensen denken snel aan zware misdaden en misdadigers, terwijl er veel mensen een gevangenisstraf uitzitten die niet aan dat klassieke profiel voldoen. Ik denk dat ook aan die beeldvorming iets moet gedaan worden. Dit kan ook door effectief in steden een detentiehuis te plaatsen.

De beeldvorming zal dan ook voor en stuk bijgeschaafd worden. Dit zal niet vanzelf gebeuren, er moeten ook campagnes rond gemaakt worden. Dat is heel belangrijk als we het tot een succes willen maken. De buurt betrekken en informeren. Ook eigenlijk al onmiddellijk samenwerken met bestaande organisaties in de buurt of gemeente. Het zou al in orde moeten zijn, voordat zo'n detentiehuis geopend wordt.

Stel dat er een detentiehuis zou komen in uw gemeente, Kortrijk. In welke omgeving zou je deze lokaliseren? Eerder een dichtbevolkt stadscentrum of plattelandsgebied?

Ik denk dat het allebei kan. Het is niet zozeer de plek, wel wat je met die plek doet. In die zin vind ik het belangrijk dat het in de nabijheid is van bestaande initiatieven en organisaties. Dat er overleg en betrokkenheid is van de buurt waar je het plant te doen. Eigenlijk is heel Vlaanderen een dichtbevolkt gebied. Of je dit dan meer aan de uithoek van de stad doet of eerder in de kern maakt niet zo heel veel uit.

Vzw De Huizen zou willen dat detentiehuizen een meerwaarde bieden voor de gemeente waar het gelokaliseerd is. Dus bijvoorbeeld een moestuin aanleggen en verkopen aan de buurt, een fietshersteldienst. Welke meerwaarde zou een detentiehuis kunnen bieden aan uw gemeente?

In Kortrijk is er sowieso een grote traditie en sterk netwerk op gebied van economie. Ik zou willen vermijden dat een detentiehuis een circuit wordt naast eigenlijk al een bestaand en goed uitgebouwd circuit van sociale tewerkstelling. Binnen deze sociale tewerkstelling is er ook altijd aandacht voor mensen die in probatie zitten. Die kunnen daar vaak ook een plaats krijgen. Ik zou dus eerder in samenwerking met deze bestaande organisaties iets uitbouwen dan een nieuwe activiteit ernaast te gaan ontwikkelen. Uiteraard neemt dit niet weg dat er binnen een detentiehuis een bepaalde activiteit kan georganiseerd of ontwikkeld worden dat er een bepaalde vorm van productie kan zijn. Ik denk bijvoorbeeld aan een koerierdienst maar dan eerder milieuvriendelijk die een deel van de camionetten van de weg kan halen. Dit zijn dingen waar er momenteel ook een maatschappelijke nood aan is en niet direct een antwoord op wordt geboden. Dit is een lokale nood waarvan ik wel vermoed dat dit op meerdere plaatsen ook kan. Dit zijn eigenlijk zaken waarbij je best met het lokaal bestuur en de economische spelers in die stad met een regioraad of sociaal economisch overleg gaat kijken 'waar zitten hier nog economische noden in de stad waar we iets kunnen invullen'. Dit zal wel op elke plek anders zijn. We moeten niet gaan naar een model van detentiehuizen waarbij ze allemaal een moestuin hebben of allemaal een koerierdienst. Op elke plek kan dit wel iets anders zijn.

Zou u het bouwen van een detentiehuis in uw gemeente goedkeuren?

Niet zonder meer. Er moet aan een aantal voorwaarden voldaan worden, waarvan dat ik er al enkele heb opgenoemd. Als minister van justitie Van Quickenborne hierin gelooft, kan hij het voorbeeld geven in zijn eigen stad. Dan zullen wij zeker gesprekspartner daarin zijn. Ik geloof er ook echt wel in. We gaan mensen op een positievere manier benaderen. Ik zou het dus zeker een kans geven in Kortrijk.

Welk profiel van gedetineerden zou u hierin toelaten?

Dat vind ik een moeilijke vraag. Opnieuw een stuk vanuit aanvoelen, denk ik dat bijna 95% van de huidige gedetineerden hierin zou kunnen functioneren. Het zijn maar de uitzonderingen die gebaad zijn met een strenger en gesloten systeem. Bij het lezen van de vragen, zag ik dat je u ook richt op moeders met kinderen. Dit kan perfect. Ook daar weer, het is niet omdat je als gedetineerde een jong kind hebt dat je daarom automatisch in zo'n detentiehuis zou kunnen terechtkomen. Er moet hier ook altijd gekeken worden wat is in het belang voor het kind of de moeder. In heel veel gevallen zou een detentiehuis een betere oplossing zijn. Het is wel zonder meer dat elke moeder omdat ze een kind heeft thuis hoort in een detentiehuis.

Dat kinderen niet thuishoren in een gevangenis lijkt me wel redelijk duidelijk. Misschien is het in groter belang om het kind bij de moeder weg te nemen, echter wel in uitzonderlijke gevallen. Maar je kan dus niet zeggen dat elke moeder met kinderen in een detentiehuis hoort.

In welke mate vindt u het behoud van de moeder – kind band zinvol en wordt hier voldoende aandacht aan geschonken?

Voor mij is dit een heel belangrijk element in het verhaal van re-integratie. Als dit kan en het is in het belang van het kind ook de beste oplossing, vind ik dat dit mogelijk is. Ook daar denk ik dat een gevangenis niet de plaats is waar je een kind groot brengt, de klassieke gevangenis bedoel ik dan. Dat daar een detentiehuis of welke vorm dan ook veel beter is.

U zegt dat een gevangenis niet de plaats is om een kind groot te brengen. Een moeder mag in principe haar kind tot de leeftijd van 3 jaar bij haar houden. Vindt u dan dat het kind op die manier gestraft wordt?

Eigenlijk wel. Maar hier moet je ook een afweging maken. Wat is in het belang van het kind. Verwijderd worden van je moeder of 3 jaar grootgebracht worden in de gevangenis. Er zijn daar ook voorziening, het is niet de hel voor de kinderen, maar het is natuurlijk niet de optimale omgeving om als kind in op te groeien. Ook naar hechting met andere mensen toe, zijn er betere plekken te bedenken. Helaas is dit niet voor iedereen weggelegd. Je kiest het nest niet waarin je wordt geboren. Soms is het slechter om het kind te verwijderen. Wat mij betreft, hoe minder kinderen dat er tussen de gevangenismuren worden grootgebracht, hoe beter. Kan dit dan samen met de moeder in een ander vorm van detentie, graag. Dan heb je zowel die moeder kind band als de minder negatieve omgeving. Kan dit niet dan moet er voor het één of het ander worden gekozen en moet je de afweging maken wat het minst ingrijpende.

Vzw De Huizen wil ook externe hulpverleningsorganisaties uit de buurt betrekken. Hoe zou jij zulke hulpverlening organiseren?

Dat hangt ervan af wat je begrijpt onder hulpverlening.

De specifieke begeleiding naar bijvoorbeeld druggebruik. Ik denk dat mensen die louter in detentiehuizen tewerk zijn gesteld hier misschien minder in gespecialiseerd zijn, dan denk ik vooral aan de aspecten welzijn van een persoon.

Ik denk dat dit deel uitmaakt van het in gesprek gaan met organisaties die actief zijn in die buurt. Hoe meer dat een detentiehuis ook op dat gebied verankert en vernetwerkt is hoe succesvoller. Ik denk niet dat je alle perspectieven zelf al moet organiseren in een detentiehuizen. Er moet zeker met externe organisaties worden samengewerkt, graag zelf. Bovendien als die mensen terug in vrijheid worden gesteld, is de drempel naar die organisaties ook kleiner omdat ze hier al mee vertrouwt zijn. Ik denk dat samenwerken met bestaande organisaties alleen maar voordelen biedt.

Vzw De Huizen wil ook de buurt betrekken door dubbel gebruik van ruimtes. Bijvoorbeeld een polyvalante zaal van het detentiehuis kan ook door de buurt gebruikt worden. Vindt u dit een meerwaarde of zou je het liever gescheiden zien?

Nee voor mij is dit zeker een meerwaarde. Hoe slimmer dat we met onze schaarse ruimte omgaan, hoe liever. Ook daar weer is die wisselwerking tussen een detentiehuis en de buurt ook essentieel om het succes te vergroten. Als je zegt we gaan ervanuit dat een detentiehuis lasten meebrengt, moet je er misschien ook voor zorgen dat het ook lusten meebrengt.

Als daar effectief een aantal opties zijn zoals het gebruik maken van locaties, beroep doen op de gedetineerden, activiteiten ondersteunen voor de buurt. Dan is dit alleen maar positief.

Als laatste merk je dat familieleden maar vooral kinderen slachtoffers zijn van onzichtbare stigmatisering en sociale uitsluiting. Denk je dat een detentiehuis deze stigmatisering en de afstand met de maatschappij kan verminderen?

Ja dat denk ik. Dit sluit ook aan bij de beeldvorming die ik eerder zei. Waarom hebben mensen soms een minder correct beeld van wie een gedetineerde is? Net omdat we ze opsluiten achter die grote muren en ze enkel herkennen van televisie. In een meer open vorm, waarbij je effectief detentiehuizen gaan inbedden in wijken gaan mensen een realistischer beeld krijgen of toch meer genuanceerd beeld van wat een gedetineerde is. Ik denk dat dit die beeldvorming enkel te goede kan komen. Ook dit zal niet vanzelf gaan. Dit is niet het magische wondermiddel, het zal zeker bijdragen tot een genuanceerder beeld.

Dan zijn we op het einde van onze vragen gekomen. Ik wil u vriendelijk bedanken voor uw tijd en medewerking.

Ik vroeg me nog af wanneer jullie werk afgerond moet zijn?

Halverwege december moet dit afgerond zijn. Deze zullen we dan ook nog voorstellen, moest u geïnteresseerd zijn, wil ik u gerust een uitnodiging hiervoor sturen.

Ja zeker, dit zou ik zeker interessant vinden. Je mag me dus zeker op de hoogte houden.

Transcriptie interview Bert Anciaux

Naam:	Bert Anciaux
Opleiding:	Licentiaat in de rechten
Functie:	Partijlid bij Sp.a / gewezen minister
Datum interview:	30/11/'20

Wat is uw persoonlijke mening op de manier van straffen, wanneer iemand een misdrijf heeft gepleegd?

Laat me zeggen dat straffen dat dit zinvol kan zijn indien het zinvolle straffen zijn. Indien het straffen zijn waardoor je mensen aanzet om ander gedrag te krijgen. Of om zaken die ze verkeerd hebben gedaan recht te zetten. Dat lijken me zinvolle straffen. Het grootste deel van de huidige straffen, zeker de gevangenisstraffen zorgen er eigenlijk voor dat die doelstellingen niet bereikt worden. Ik denk dat heel veel mensen die vandaag een gevangenisstraf krijgen, dat in plaats van een ontradend effect heeft, dat het heel vaak de start is van een criminele carrière. Dus is het niet bepaald wat het zou moeten zijn. Heel veel mensen denken dat hoe meer gevangenissen je hebt, hoe veiliger een samenleving is. Mijn standpunt is hoe minder gevangenissen er zijn, hoe veiliger een samenleving is. Dus vandaar.

Wat is voor u het belangrijkste doel van een gevangenisstraf?

Het belangrijkste is het voorkomen van gevaarlijk of sociaal gedrag.

Zijn er doelgroepen waarvan u denkt dat de klassieke gevangenisstraf niet gepast is voor hen en dus niet werkt?

Ja zeker en vast. Ik ben ervan overtuigd dat voor jongeren zeker voor jongvolwassenen tot aan de leeftijd van ongeveer 25 jaar, dat alles zouden moeten gedaan worden om gevangenisstraffen te voorkomen. Ik heb met een aantal deskundigen hier al vrij lang over zitten brainstormen. Dus onder meer met mensen die werken aan de detentiehuizen, vzw De Huizen. Ik denk dat we eigenlijk, in eerste instantie wou ik de strafrechtelijke minderjarigheid verhogen naar 23 of 25 jaar. Maar het is me vrij snel duidelijk dat dit een onhaalbare kaart is. Dat ik daar geen of nauwelijks medestaanders voor vind op politiek vlak. Dus zijn we op zoek gegaan voor een alternatief om toch te voorkomen dat jonge mensen kennis maken met de gevangenis. Omdat dit echt geen goede zaak is. Dan zijn we gekomen tot een ofwel de detentiehuizen voor jongvolwassenen, voor diegene die eigenlijk een eerste maal in aanraking komen met het strafrecht. Of het systeem waarin dat in alle correctionele rechtbanken een jeugdkamer zal worden opgericht. We hebben het niet over de jeugdrechtbank, maar binnen de correctionele rechtbank. Dit een beetje in analogie met de sommige drugkamers. In eerste instantie wordt de wetgeving of de probatie gehanteerd, waardoor dat de strafrechter de mogelijkheid krijgt om in samenspraak met mensen op hun terrein een begeleiding uit te tekenen voor die jongere.

Een parcours wordt uitgetekend waardoor de jongere met regelmaat om de zoveel tijd of om het halfjaar in functies van de beklaagde eigenlijk terug moet komen naar de rechtbank om te kijken hoe het parcours loopt. Eigenlijk gebaseerd op de wetgeving rond probatiemaatregel waar dat men ook altijd alternatieven bekijkt en uittekent. Dat project probeer ik te verkopen aan de regering. Ik heb het al in het verkiezingsprogramma van Sp.a gekregen.

De vorige minister van justitie was voor een groot stuk akkoord ermee, de huidige minister daar moet ik het gesprek nog mee voeren. Dit is echt met de bedoeling jongeren niet naar de gevangenis te sturen. Of toch zoveel mogelijk moeite doen.

Naast uw alternatief zijn er nog vele anderen. U had het daarnet al even over probatie, maar er zijn er nog zoals werkstraffen of elektronisch toezicht. Wat is uw mening omtrent deze alternatieven?

Op zich is alles beter dan gevangenisstraffen. Laat ons ook niet naïef zijn, voor sommigen zal er geen alternatief zijn. Maar ik denk toch dat we heel veel moeite moeten doen om ervanuit te gaan dat het niet logisch is dat ze naar de gevangenissen gaan, geen gevangenisstraf moeten uitzitten. Die mentaliteitswijziging moeten we erin krijgen. Bijvoorbeeld elektronisch toezicht kan een oplossing zijn. Ik denk dat daar op zich niet noodzakelijk veel begeleiding aan te pas komt. Dus ik geloof daar niet zo enorm in.

Natuurlijk zitten werkstraffen mee in het voorstel dat ik ook heb ontwikkeld als mogelijke alternatieve straffen. Dat kan perfect omdat dat ook, als het zinvolle werkstraffen zijn. Het moet wel zinvol zijn. Maar het ook soms ook delinquenten doen inzien, of doen in contact komen met slachtoffers zodanig dat ze mentaal toch even de klik maken en inzien dat hun gedrag niet bepaald positief is.

Wij focussen ons nu op detentiehuizen voor gedetineerde moeders met kinderen. Wat is uw kijk op kinderen met ouders in detentie? Je hebt enerzijds de moeder-kindafdelingen in de gevangenis en anderzijds kinderen die opgroeien buiten de gevangenis maar met ouders in detentie. Vindt u dat het kind op deze manier ook gestraft wordt of niet?

Dit is een moeilijke zaak. Ik denk dat het een beetje van de leeftijd afhangt. Mama's die net bevallen zijn en de eerste maanden lijkt me dat toch een piste die te overwegen is. Liefst inderdaad een specifieke setting en niet in de klassieke gevangenissetting. Dus inderdaad in aangepaste detentiehuizen lijkt me dat een mogelijkheid die niet noodzakelijk negatief moet zijn voor een kind. Als het kind een beetje ouder is, denk ik – ik ben geen specialist – denk ik dat er voldoende wetenschappelijk onderzoek is dat uitwijst dat kinderen niet in detentie mogen gezet worden. Toch zeker niet vanaf laat ons zeggen, ik ken de juiste leeftijd niet, maar de eerste maanden het eerste halfjaar kan nog. Maar ik kan me niet inbeelden dat een kind van 2 jaar daar geen psychische gevolgen aan over houdt. Ik denk dat daar voldoende wetenschappelijk onderzoek over is.

We moeten ervoor zorgen dat er zo min mogelijk, behalve indien het heel aangepaste settingen zijn en heel kleinschalig, de detentie zo minimaal mogelijk is.

De volgende vraag is misschien wat moeilijker. Tijdens onze literatuurstudie merkten we op dat heel vaak kinderen van (ex) gedetineerden later ook in de criminaliteit belanden. Hoe denkt u dat wij als samenleving het best kunnen doorbreken?

Dat is zeker niet in de praktijk makkelijk, maar het is vrij duidelijk. Deze problematiek is vrij gelijklopend met de problematiek van het recidivisme. Hoe kan je voorkomen dat kinderen in de criminaliteit komen? Of hoe kan je voorkomen dat mensen opnieuw strafrechtelijke feiten plegen?

Wat gebeurd er vandaag veel te weinig, dat is de voorbereiding op het vrij komen. Er zijn nogal wat mensen in de gevangenis die van de ene dag op de andere terug in de samenleving terechtkomen, zonder dat er een voorbereidend traject is gedaan. Vandaar dat we natuurlijk ook erg pleiten voor detentiehuizen voor diegene die stilletjes aan op het einde van hun straf komen, de transitiehuizen. Maar je hebt ook nog dat ander hoe heet het nu weer.

De loopplankhuizen

Ja de loopplankhuizen, dat is het. Daar geloof is heel sterk in. Dat gebeurd vandaag nog nauwelijks. Dat vereist natuurlijk een forse omkadering van psychologen, sociaal werkers die samen met de gedetineerde op zoek gaat naar werk, op zoek gaat naar zinvolle huisvesting, op zoek gaan naar vrijetijdsbesteding en dergelijk meer. Dat geleidelijk aan er ook voor zorgen, niet de mensen zoals vandaag aan hun lot overlaten. Ik denk dat nieuwe kansen geven de beste manier is om recidive te voorkomen, nieuwe kansen geven, blijvend geven. Dit ook veruit de beste manier om intergenerationaliteit te voorkomen.

Mag ik dan veronderstellen dat het concept van detentiehuizen bekend is bij u en uw politieke partij?

Ja, ik werk een beetje samen met de voorzitter van de vzw die daar al jaren mee aan het werken is. Hij zat ook in mijn werkgroep rond strafrechtelijke meerderjarigheid. Dus ja ja ik ken de zaak en heb deze mee gepleit zowel bij mijn partij, dit staat letterlijk in het verkiezingsprogramma. Ik heb het ook gepleit bij de regeringsvorming. Er staan een aantal interessante zinnetjes in het regeerakkoord hierrond. Maar het zal ook moeten gerealiseerd worden natuurlijk, maar ik ben ermee bezig.

Een belangrijke pijler van vzw De Huizen is de kleinschaligheid. We voor of eventuele nadelen ziet u daarin?

Het is immense voordeel is de menselijkheid. Hoe moet ik het zeggen? Eigenlijk stap je af van het oude idee dat eenmaal iemand iets verkeerd heeft gedaan, die verwijdert en liefst zolang mogelijk uit de samenleving. Het grote voordeel van kleinschalige detentiehuizen is dat er zal ingebed worden op mindere plaatsen waarbij er actie moet zijn met de buitenwereld. De vooroordelen die bestaan vanuit de samenleving naar detentievormen of gevangenissen dat die kijk van gevaarlijke criminelen verminderd. Personen die een misdrijf hebben gepleegd, dit kan heel wat redenen hebben, dat die een nieuwe kans krijgen. Dat besef zal maar groeien indien je via kleinschalige in lokale identiteiten inbedden in detentiehuizen zult kunnen realiseren. Het zal ook het verantwoordelijkheidsbesef van de betrokkene verhogen omdat ze in samenspraak met de andere leden van het detentiehuis eigenlijk hun eigen leven zullen moeten vorm geven. Rekening houdend met anderen. Niet alleen luisteren naar wat er gezegd wordt, maar zelf ook nadenken ‘hoe kunnen we het hier samen realiseren?’

Dat lijkt me belangrijk, het is geen individuele zaak meer. In zo'n grote gevangenissen vandaag zijn er nummers die worden gegeven aan mensen. In die kleinschalige detentiehuizen zal je weer met mensen te maken hebben. De link naar de buitenwereld wordt veel toegankelijker, veel gemakkelijker.

Tot op heden bestaan detentiehuizen nog niet. Er werden wel al twee transitiehuizen opgericht in Mechelen en Edingen. Dit is voor mensen die op het einde van hun straf zitten, dus de laatste 18 maanden. Is dit een tendens die u wilt doortrekken?

Ik vind dit sowieso zinvol. Het principe van detentiehuizen of transitiehuizen wil ik veralgemeend zijn, ter vervanging van alle gevangenissen. Dit zal niet altijd gaan. In uitzonderlijke gevallen maar volgens mij is dit zeer uitzonderlijk, zullen er mensen zijn die niet in een niet zwaar beveiligde omgeving kunnen functioneren. Je hebt nu eenmaal mensen die – mag ik het woord gestoord gebruiken, ik denk het wel – dat zijn op geen enkele manier in de samenleving nog ingepast kunnen worden. Maar dat zijn echt kleine uitzonderingen. Dus ik vind dat deze transitiehuizen of detentiehuizen voor heel veel doelgroepen kunnen gebruikt worden. Mijn stokpaardje is dat we zeker naast de personen die aan het einde van hun gevangenisstraf komen, dat de volgende prioriteit zeker zal moeten gaan, wat mij betreft, naar jongvolwassenen. Die jeugddetentiehuizen of jongeredetentiehuizen zijn dan echt ook een uitzondering echt enkel voor diegene die een alternatief niet voor werkt met name de permanente opvolging in jeugdkamers en in samenwerking met heel wat sociale ondersteuning.

Wat vindt u van het feit dat transitiehuizen er enkel zijn voor gedetineerden die naar het einde van hun straf toe zitten. Vindt u dat die tendens doorgetrokken moet worden of dat er meer gefocust moet worden op een detentiehuis waarbij je sinds het begin van je straf in zo'n huis terecht kan. En dan al kunt beginnen werken aan de re-integratie?

Het ideale is dat je overgrote meerderheid van de mens die je uiteindelijk toch in detentie gaat houden en dat je daar kan starten met die detentiehuizen. Voor mij is het ideaal dat het de overgrote meerderheid van het huidige gevangeniswezen vervangt. We weten ook dat we daar stapsgewijs naartoe willen gaan dus is het vandaag de kwestie van waar liggen de prioriteiten. Dan denk ik dat naast transitiehuizen, als het veralgemeend moet worden, aan het einde van zijn straf zit of laat ons zeggen de laatste maanden, liefst het laatste jaar. Maar daarnaast blijft voor mij één van de eerste prioriteiten die jongeren. Je hebt me de vraag gesteld en ik vind wel dat het veralgemeend moet worden. Voor mij zou het veralgemeend moeten worden en zal slechts een heel klein gedeelte van het huidige gevangenispubliek nog een in een zwaardere detentievorm terecht mogen komen.

Ziet u eventuele 'zwakke' plekken in een detentiehuis? Welke aanbevelingen zou u kunnen geven om deze aan te pakken?

Zo heel veel zwakke punten heb ik niet aangehaald. Ik vind dat we moeten echt durven starten met het principe dat jongeren niet meer naar de gevangenis moeten. Dat dit echt als laatste maatregel zou nog mogen genomen worden. Maar dat men eerst onderzoekt of er geen alternatief is. Iedereen bij manier van spreken zou erover moeten eens zijn of het goed gemotiveerd is waarom dat toch een detentie nodig zou zijn dan vind ik dat die jongeren alleen maar in detentiehuizen terecht zouden mogen komen. Omdat het gewoon ook voor de veiligheid van de hele staatsbeleving maar ook zeker voor jezelf is het belangrijk dat er geen link wordt gelegd tussen jonge criminelen om het zo te zeggen.

Indien u een detentiehuis zou kunnen bouwen, waar zou u deze lokaliseren? In een dichtbevolkt stadscentrum of eerder een plattelandssetting?

Ik vind dat beiden zouden moeten kunnen. Als je het in een plattelandssetting doet, doe het dan in een dorpskern. Tussen ons gezegd Vlaanderen is één van de meest bevolkte steden van de wereld. Dus geleidelijk aan wordt het overal wel beetje een stad. Ik vind dat het perfect in een stad of dorp thuishoort, maar niet afgezonderd ver weg van alles. Met heel grote muren eromheen. Hoe kleinschaliger, hoe minder gebetonneerd het moet zijn.

Vzw De Huizen wil graag dat een detentiehuis een meerwaarde kan bieden aan de gemeente waar het is gelegen. Welke meerwaarde denkt u dat een detentiehuis kan bieden aan uw gemeente?

Mijn gemeente is Brussel stad. Natuurlijk kan hetgeen dat u zegt een moestuin, dit is hier ook mogelijk. Parken onderhouden, maar waarom die mensen ook niet mee inzetten in het begeleiden van ouderen. Ik run ook een woonzorgcentrum. Iemand kan ook hier werken en animatie geven. Ik zou dat prima vinden.

Zou u het bouwen van een detentiehuis ook effectief goedkeuren, moest dit in uw gemeente er komen?

Ja absoluut. We wonen ongeveer op een goeie kilometer van de megagevangenis Van Haren zal staan. Dus het is niet dat ik schrik heb daarvan, helemaal niet. Ik heb daar geen probleem mee, integendeel. Ik denk dat het veiliger is voor de omgeving om kleinschalige detentiehuizen te zetten dan de mastodonte gevangenissen zoals die Van Haren.

Denkt u dat er draagvlak is binnen uw gemeente? Stel dat u burgemeester zou zijn van Brussel stad, hoe zou u het aanpakken om een draagvlak te creëren onder de burgers? Ik veronderstel dat niet iedereen daar zo open over staat zoals u.

Het is daarom dat ik denk dat het goed is, niet de illusie hebben dat we dit vandaag meteen kunnen realiseren. Dit moet je stapsgewijs gaan doen. Ik denk dat de drie doelgroepen die hier eigenlijk al zijn gezegd: Moeder met kinderen, jongdelinquenten of mensen die op het einde van hun straf zitten. Ik denk dat je bewoners kunt overtuigen om deze categorieën in kleinschalige detentiehuizen onder te brengen. Laat ons dan inderdaad beginnen met de groepen waar je het ook gemakkelijker voor kunt uitleggen aan de bevolking, dat ze ook zien dat het positief kan zijn. Ik ga er nooit van uit dat zulke beslissingen genomen worden met de goedkeuring van de bevolking. Politiek moet je vooral ook durven beslissingen nemen in het belang van de bevolking, ook al is men er niet mee eens.

Als ik dan even mag terugkeren naar de doelgroep gedetineerde moeders met kinderen. Vindt u het behoudt van deze band belangrijk?

Ja hoor, zeker en vast. Ik denk dat we alles op alles moeten zetten om de band tussen moeders en kinderen te houden. Ik heb in mijn jeugdjaren honderden zaken voor de jeugdrechtbank gepleit. Meestal als advocaat voor minderjarigen. Uiteraard is het essentieel om die band te behouden. Dit gaat niet altijd lukken. Soms moet je kinderen beschermen tegen hun ouders. Ik ben zelf ook in een zaak voogd van twee kindjes waarvan de vader de moeder heeft vermoord nogal op gruwelijke wijze, de kinderen waren erbij.

Dan is het niet zo vanzelfsprekend om er vanuit te gaan dat de band behoudt. Dan wordt het een hele moeilijke. Maar het uitgangspunt is toch om zoveel mogelijk die band te behouden.

Vindt u dat in het huidige strafsysteem hier voldoende aandacht aan wordt geschonken?

Neen, het huidige strafsysteem is niet echt gebaseerd op menselijkheid. Er wordt ook niet heel veel geld uitgetrokken voor de begeleiding van mensen in de gevangenissen. Integendeel de ooit daarvoor voorziene diensten worden uitgehold of worden ingezet voor andere zaken bijvoorbeeld de psychosociale diensten. Het woord zegt het zelf; de psychosociale diensten in de gevangenissen waren ooit oorspronkelijk voorzien voor psychosociale begeleiding. Het zijn mensen die nu enkel nog administratief werk uitvoeren. Er is amper sprake van begeleiding. Dat is één van de grootste problemen van het gevangeniswezen.

Ik had eigenlijk nog één grote politieke droom, dat was baas worden van het gevangeniswezen op welke manier ook. Ik denk daar verschrikkelijk veel werk nog aan is. Maar het moet ook mogelijk gemaakt worden om iets te veranderen. Laat ons beginnen met het idee van die detentiehuizen. Het zal meer tijd vragen dan ik hoop. Het kan revolutionair zijn, maar het zal spijtig genoeg veel tijd vragen.

Daarnaast wil vzw De Huizen graag de buurt betrekken door onder andere dubbel gebruik van ruimtes. Bijvoorbeeld er is een polyvalente zaal in het detentiehuis, die ook gebruikt kan worden door inwoners uit de stad. Vindt u dat dit een meerwaarde kan bieden?

Zeker en vast. Vanuit de detentiehuizen moeten sterke linken met de omgeving gecreëerd worden, dit kan hier zeker toe bijdragen.

Heel vaak zien we dat familieleden en dan zeker kinderen onzichtbare slachtoffers zijn van stigmatisering en sociale uitsluiting. Denkt u dat detentiehuizen deze stigmatisering zou kunnen doen verminderen?

Voor mij is één van de belangrijke punten van een detentiehuis is dat er terug een menselijke visie of menselijkheid mogelijk is. Dat heeft denk ik ook te maken met wat je nu zegt. Er bestaan verschrikkelijk veel vooroordelen tegenover mensen in de gevangenis. Er is geen enkele relatie tussen de samenleving en mensen die uit die samenleving worden genomen. Detentiehuizen hebben als doel deze mensen niet uit de samenleving te halen maar er onderdeel van te zijn. Ik denk dat de stigmatisering sowieso voor een stuk gaat verdwijnen. Dat een overgroot deel ook anders gaat kijken.

Dat is hetzelfde met internering. Dat is een problematiek waar ik me al vele jaren mee bezig hou. Toen ik jongvolwassen was, heb ik ook heel veel interneringszaken gepleit. Ik was door allerlei omstandigheden ongeveer 20 jaar niet bezig geweest als advocaat. Als ik na 20 jaar dan terugkwam merkte ik dat dezelfde mensen nog altijd in de gevangenis zaten. Ik ken nog altijd iemand die in de gevangenis zit, ondertussen al 33 jaar. Omwille van het feit dat hij samengevat een fiets gestolen heeft en in het kanaal gesmeten. Hij blijft zitten op basis van een psychiatrisch verslag van een psychiater die volgens mij een minuut die jonge gast heeft gezien. Maar hij heeft een verschrikkelijk psychiatrisch verslag geschreven ongeveer een kopie paste van een ander psychiatrisch verslag van dezelfde psychiater waar quasi dezelfde woorden in staan. Ze hebben het gevoel dat dat gevaarlijke zotten zijn voor de samenleving. Maar heel geleidelijk aan kan je aan de mensen duidelijk maken dat dit niet het geval is. Dat dit eigenlijk middeleeuwse toestanden zijn.

Stilletjes aan heb ik ook mijn collega's in het parlement kunnen overtuigen. In 2014 als ik me niet vergis, ik weet het niet meer juist, zojuist. Is er een nieuwe wet op de internering gestemd. Waardoor een heel nieuwe aanpak van internering mogelijk is. Waardoor dat het veel moeilijker is om mensen te interneren. Groot probleem is dat die wet slaat op het verleden en dat al die mensen die daar zitten met een verschrikkelijk licht gemaakt verslag dat die blijven zitten. Waarom heel dit verhaal? Om duidelijk te maken dat geleidelijk aan als er veel over gecommuniceerd wordt, als er beelden of films worden gemaakt je geleidelijk aan een ander beeld krijgt. Het zal ook zo zijn bij mensen die gedetineerd zijn. Het beeld ombuigen zal veel tijd vragen en wellicht sneller gebeuren indien er kleinschalige vormen mogelijk zijn en ingebed zijn. Ik ken mensen die een hemelse schrik hadden van asielcentra, dat ze geleidelijk aan in hun dorp tot er een asielcentra kwam, geleidelijk aan vanuit het verenigingsleven toch een beetje werk samen gewerkt met het asielcentra.

Dit was onze laatste vraag. Vriendelijk bedankt voor uw tijd en medewerking.

Veel succes nog dames.

Transcriptie interview Ben Segers

Naam:	Ben Segers
Opleiding:	Jurist
Functie:	Partijlid bij Sp.a
Datum interview:	27/11/'20

Wat is uw persoonlijke mening op de manier van straffen, wanneer iemand een misdrijf heeft gepleegd?

Voor ons is het altijd zeer belangrijk dat de maatschappij wordt beschermt, en dat er zorg is voor de gedetineerden. Dat gaat voor ons samen. Die zijn onlosmakend met elkaar verbonden. De bedoeling moet altijd zijn dat we de maatschappij beter maken en dat is hetgeen dat voor ons altijd voorop staat. Dat het strafrecht geen synoniem mag zijn voor vergelding. Elke sanctie zal altijd wel leedtoevoeging zijn, maar dit mag niet de primaire insteek zijn. Komen tot rehabilitatie, herstellen van een situatie hoe hij bestond voor het plegen van het misdrijf, dat is voor ons belangrijk. De bedoeling moet zijn dat we de maatschappij beter maken. Soms wordt er gedaan alsof er een keuze moet gemaakt worden, dat er maar één van de twee kan. Dat je kiest voor enerzijds de gestraften of anderzijds de maatschappij terwijl ze elkaar eigenlijk versterken. Net door bestraffing op maat te voorzien ga je ook de maatschappij veiliger maken.

Is voor u dan het beschermen van de maatschappij en de zorg voor de gedetineerden het voornaamste doel van een gevangenisstraf?

Ja ik zou niet één van de twee maar kunnen zeggen, voor mij hangen ze echt samen. Die gaan hand in hand met elkaar. Zorg voor de gedetineerden zal namelijk ook ervoor zorgen dat de bescherming van de maatschappij het best verzekerd wordt. Dat is zowat eigenlijk de bedoeling, de maatschappij zo veilig mogelijk te maken.

Zijn er ook doelgroepen waarvan u denkt dat een klassieke gevangenisstraf voor hen niet werkt?

Ja, in eerste plaats denk ik dan aan de jongvolwassenen, tot 25 jaar. Die hebben veel meer nood aan begeleiding. Dit kan je ook terugvinden in ons verkiezingsprogramma. Hierin staat dat het idee van vzw De Huizen ondersteunt moet worden tot oprichting van detentiehuizen voor first offenders tot 25 jaar. Zodat die hun voorhechtenis of straf niet in de gevangenis moeten uitzitten, wel binnen een omgeving die vertrouwen heeft in een haalbare toekomst. Er staat ook dat er moet voorkomen worden dat jongeren tussen 18 en 25 jaar worden opgesloten door een verstrikt gebruik van het systeem, van de probatiemaatregelen. Daarvoor dachten we ook aan jeugdbehandelingskamers naar analogie van de drugsbehandelingskamers, een systeem dat nu veralgemeent wordt. Er moet telkens opnieuw begeleiding op maat zijn. In elk geval zou ik dus antwoorden op uw vraag de jongvolwassenen tot 25 jaar.

Er bestaan al meerdere alternatieve bestraffingen zoals elektronisch toezicht, probatie of werkstraffen. Wat is uw mening omtrent deze soorten?

Voor ons is het altijd zo dat onze allereerste bekommernis het veiliger maken van de maatschappij is. Het bieden van begeleiding op maat bij zowel elektronisch toezicht, probatie of werkstraffen zal er misschien kunnen voor zorgen dat recidive voorkomen wordt. Op die manier kan de maatschappij wel veiliger worden. In het regeerakkoord staat er dat er samen met de deelstaten wordt overlegt of er bijkomende capaciteit mogelijk is op het vlak van maatschappelijke begeleiding en hulpverlening van alternatieve sancties. Het is natuurlijk een goede to go voor ons. Dus er moet 100% op ingezet worden om recidive te voorkomen.

Wat is uw kijk op kinderen met ouders in detentie? Je hebt enerzijds de moeder-kind afdeling en anderzijds kinderen die buiten detentie opgroeien. Vindt u dat kinderen op deze manier gestraft worden?

Ja ze worden op een zekere manier twee maal gestraft. Als eerste al door gescheiden te worden van hun ouders en dan nog eens het stigma erbij. Dus ja absoluut.

Hoe staan wij daar tegenover? Ook hier opnieuw geloven we in kleinschalige detentie. In ons regeerakkoord wordt gesproken over het verder uitbouwen van kleinschalige detentieprojecten voor een bepaalde groep gedetineerden. Dan horen ook ouders met kinderen bij. Het is duidelijk dat dit voor ons, binnen onze partij, belangrijk is. Dan denk ik onder andere aan transitiehuizen, wat wel nog iets anders is.

Wij hebben hieromtrent ook onderzoek naar gevoerd. Hier viel het ons op dat heel wat kinderen van (ex) gedetineerden later zelf in de criminaliteit belanden. Hoe denkt u dat we dit als samenleving het best kunnen doorbreken?

Dit is een moeilijke vraag waar ik toch eens over moet nadenken. We willen recidive verminderen en uiteraard inzetten op re-integratie. Het nodige kader moet worden gecreëerd samen met de deelstaten. Maar als we verder inzetten op die kleinschalige detentie en blijven inzetten op het verminderen van recidive en inzetten op re-integratie, geloof ik dat we die intergenerationaliteit kunnen verminderen.

Als u nu kijkt naar het strafsysteem en dan specifiek naar een gevangenisstraf. Wat zijn voor u dan de grootste leemtes in dat systeem?

Het liefst zou ik een systeem hebben met alleen maar kleinschalige detentievormen. De infrastructuur op dit ogenblik in de gevangenis is afschuwelijk. Als er nieuwe gevangenissen komen, moeten we zorgen dat we niet alleen meer werken met louter mastodonten. Maar op zijn minst binnen die grotere gevangenissen toch echt op maat te kunnen gaan werken. Op dit ogenblik is dit allemaal gewoon een schande, het is niet minder dan dat. Het liefst van al zou ik overgaan tot een algemeen systeem van kleinschalige detentie.

Toch moeten we daar ook eerlijk in zijn, dit zal nog niet voor morgen zijn. Ik ben wel al blij dat we toch al heel duidelijk zijn in het regeerakkoord en dat het bij velen toch al vanzelfsprekend is dat het anders moet.

Is het concept van detentiehuizen bekend bij u en uw politieke partij?

Ja, ik ben zelf beetje bezig geweest met de transitiehuizen. Dit is natuurlijk maar één van de varianten. Hier heb ik zelf ook enkele vragen over gesteld binnen het parlement. Ook heb ik specifiek vragen gesteld over de rol van de private actoren daar. We zijn zeer blij dat het van start is gegaan. Tegelijkertijd hebben we ook gezegd dat we voorzichtig moeten zijn met die rol van private actor. Er moeten op zijn minst heel goede afspraken mee worden gemaakt. Het is natuurlijk opletten geblazen als je zo'n essentiële kerntaak van de overheid moet besteden aan een private partner. Ik weet wel dat het mensen met een goede wil zijn die hier aan de slag zijn bijvoorbeeld in Mechelen. Maar het is wel opletten geblazen.

Ze willen natuurlijk ook kunnen bewijzen dat hun manier van werken aanslaat. Het gevolg mag bijvoorbeeld niet zijn dat daardoor de moeilijkere profielen niet aan de bak komen. Ik denk dat er een beetje een gevaar is dat er een zodanige selectie gebeurd waarbij de makkelijkste profielen worden uitgekozen. Zij die het grootste kans hebben op succes. Hierna kan je dan als private actor zeggen 'kijk hoe goed we het hebben gedaan' eigenlijk heb je dan enkel het laaghangend fruit geplukt, laat ik het zo zeggen.

Daarnaast wordt bij transitiehuizen aan de slag gegaan met zij die binnenkort vrijkomen of 18 maanden later. Het kan zijn dat ze op basis van wie heeft hier het meeste kans gaan beslissen wie in het transitiehuis kan, terwijl er nog veel meer mensen zijn die binnen de 18 maanden zal vrijkomen. Waarschijnlijk zelfs zij die nog meer die begeleiding nodig hebben. Dus er moet heel hard opgepast worden met die toegangspoort en in de selectiecriteria.

Ik hoorde u daarnet spreken over kleinschaligheid, welke eventuele voor of nadelen ziet u hierin?

Het voornaamste nadeel is dat het moeilijk is om het veralgemeent morgen uit te voeren. Het zal noodgedwongen in kleine stapjes gaan. Ik weet nu niet exact wat de gevangeniscapaciteit nu is, veel in elk geval. Het zal een hele tijd duren als we een aanzienlijk deel daarvan willen vervangen door kleinschalige detentie. Het nadeel van kleinschaligheid is de kleinschaligheid. Daarmee bedoel ik dus dat er maar enkele hierin kunnen worden opgenomen. Dus dat er met andere woorden heel veel kleinschalige detentiehuizen nodig zullen zijn om een stevige capaciteit te kunnen opbouwen.

Denkt u dat detentiehuizen een antwoord kunnen bieden om recidive te doen dalen?

Daar ben ik zeker van. Resultaten uit het buitenland hebben dit al reeds aangetoond. Ik geloof dat Zweden bijvoorbeeld dit al heeft aangetoond. Dus ja absoluut ik ben daar eigenlijk 100% zeker van. Elke manier waarbij je meer op maat gaat werken bij gedetineerden gaat de succesratio verhogen. Uiteraard gaat dit ook het geval zijn bij kleinschalige detentie waarbij er veel aandacht is voor elke afzonderlijke gedetineerde.

Het is niet voldoende om enkel iets kleinschaligs te voorzien, die begeleiding moet er ook wel zijn. Het zal niet voor iedereen verzekerd zijn dat het zal werken, maar het de succesratio zal zeker stijgen en recidive zal verminderen.

Ziet u ook eventuele 'zwakke plekken' of nadelen in een detentiehuis? Welke aanbevelingen zou u geven om deze aan te pakken?

Kleinschaligheid is het grootste nadeel van kleinschaligheid. Ik denk dat het belangrijk is dat deze eerste projecten een succes worden. Als het op zwart op wit staat dat het werkt, ook in België, dan is er ook geen reden meer om die stappen niet te zetten. Mijn aanbeveling zou zijn; laat ons er nu alles aan doen om met deze voorbeelden aan de slag te gaan en er een enorm succes van te maken. Maar ook om snel tot evaluatie te komen en geen tijd te verliezen. Dit geldt ook voor het uitbreiden van de transitiehuizen.

Naast kleinschaligheid is ook lokale verankering een belangrijk pijler voor vzw De Huizen. Indien er een detentiehuis in uw gemeente zou komen, in welke omgeving zou u deze plaatsen?

Ik woon in Antwerpen, Borgerhout, dus zelf al zou ik het willen om het in een plattelandsetting te doen zou het moeilijk zijn. Maar ik denk dat voor zover ik dit kan inschatten, een setting zoals in Mechelen lijkt me wel een juiste plek. Redelijk dichtbij de kern maar tegelijkertijd ook wel afgezonderd. Voldoende mogelijkheden tot privacy en werken in beslotenheid. Ik ben zeker ook voorstander van dergelijke plekken in stad Antwerpen.

Daarnaast moeten detentiehuizen ook een meerwaarde kunnen bieden voor de gemeente waarin het is gelegen. Welke meerwaarde zou een detentiehuis kunnen bieden aan uw gemeente?

Uiteraard moeten samenwerkingen mogelijk zijn zoals een moestuin aanleggen, of iets opbouwen om te verkopen aan de inwoners. Als ik algemener mag kijken, het is misschien wat dromerig, maar door het feit dat mensen ook met die gedetineerden in contact komen gaat misschien het draagvlak vergroten.

Zou het goedkeuren moest er een detentiehuis in uw gemeente komen?

Goh ja. Er moet ook niet altijd iets gebouwd worden denk ik, het kan ook een bestaand huis zijn zoals in Mechelen. Ik zou er niet op tegen zijn, absoluut niet. Ik ben zeker voorstander dat dit in mijn stad zou komen.

Welk profiel zou u al dan niet in een detentiehuis toelaten?

Ik zou verschillende doelgroepen toelaten. Voor mij is zeer veel mogelijk. Voor een stad als Antwerpen zou het goed zijn om specifiek in te zetten op jongeren. Dit dan in combinatie met de jeugdbehandelingskamers. Dit zou goed kunnen werken.

Wij richten ons nu specifiek op gedetineerde moeders met kinderen. Welke positieve of negatieve gevolgen kan het moederschap met zich meebrengen?

Ik zou de vraag eerder omdraaien naar wat het gescheiden zijn van uw kind met zich meebrengt. Ik vermoed dat dit moeilijk is om onder woorden te brengen. Het is niet zozeer de keuze voor je kind als je al gedetineerd bent. Het vreselijke gemis voor beiden is groot.

Mag ik dan zeggen dat u het behoud van een moeder – kind band belangrijk vindt?

Tuurlijk.

Vindt u dat er in het huidige strafsysteem hier voldoende aandacht aan wordt geschonken?

Ik ken hiervan onvoldoende om er echt een uitspraak over te doen. Ik heb wel gezien dat er maar een paar gevangenissen zijn, die hier klein beetje op voorzien zijn. Die infrastructuren zijn ook totaal niet aangepast, dit in verschillende ruimtes zoals onthaal of het ontmoetingscentrum.

Dus er moet overduidelijk werk van gemaakt worden.

Daarnaast wil vzw De Huizen ook externe hulpverleningsorganisaties uit de buurt zoveel mogelijk betrekken. Hoe zou u deze hulpverlening organiseren?

Door naar de volledige sociale kaart te kijken. Vervolgens zou ik dan linken leggen, zoals ze het ook in Mechelen hebben gedaan. Zeker op vlak van werk zoveel mogelijk actoren betrekken.

Daarnaast is het ook belangrijk dat de buurt wordt betrokken. Dit kan door onder andere dubbel gebruik van ruimtes. Bijvoorbeeld in het detentiehuis is een polyvalante zaal, die ook kan gebruikt worden door inwoners van de gemeente. Denkt u dat dit een meerwaarde kan bieden, of moet het strikt gescheiden blijven?

Ik denk dat specialisten dit beter kunnen onderzoeken. Ik kan me wel voorstellen dat beiden nodig zijn. Alles zal ook afhangen van de profielen die aanwezig zijn binnen dat centra. Ik weet het eigenlijk niet.

Stel dat er een detentiehuis in uw gemeente komt en er is een polyvalante zaal, zou u dan gebruik maken van deze zaal?

Ja eigenlijk wel. Ik zie niet in waarom ik dat niet zou doen. Ik weet gewoon niet goed hoe dit allemaal werkt dus kan ik er moeilijk op antwoorden. Uiteindelijk zou dit misschien wel kunnen, maar de eigen woonst moet wel strikt gescheiden blijven. Het is ook niet zo dat iedereen bij me thuis over de vloer komt, als ik het zo mag vergelijken.

Vaak zien we dat familieleden en specifiek kinderen vaak onzichtbare slachtoffers zijn van stigmatisering en sociale uitsluiting. Denkt u dat detentiehuizen hierop een antwoord kunnen bieden, om te zorgen dat dit vermindert?

Verdwijnen zal nooit het geval zijn. Maar ja ik denk zeker dat het zou kunnen verminderen. Detentiehuizen zullen er zeker voor zorgen dat die drempel veel kleiner wordt. Het zal minder zichtbaar zijn voor anderen en makkelijker om in contact te komen. Men zal daardoor er minder op aangesproken worden, dus het stigma zal verminderen. We moeten hier nu ook niet flauw over doen, het zal er altijd zijn.

Voor hoever u hier zicht op hebt, hoe is de keuze tot stand gekomen om voor een private organisatie te kiezen?

Neen ik weet dit ook niet. Hier zijn wel artikels over verschenen in Knack. Maar hoe dit er exact aan toe is gegaan weet ik niet eerlijk gezegd. Waarom er hiervoor is gekozen? Het kan een compromis geweest zijn. Dat een partij binnenhaalde dat transitiehuizen er zouden komen en dat een andere partij het belangrijk vond dat de private sector een grote voet in huis heeft. Dat ze die twee hebben samengevoegd. Dus dat ze er mogen komen maar dan wel met private actoren. Ik wil benadrukken dat het op die manier zou kunnen gegaan zijn, maar ik weet het niet zeker. Ik zat toen ook niet in de regering, dus het is niet zo transparant.

Wat is uw toekomstvisie hier dan op? Momenteel is G4S degene die de transitiehuizen uitbaat. Stel dat er extra detentiehuizen of loopplankhuizen komen. Hoe ziet de uitbating hiervan uit? Liever aan private organisaties of denkt u dat het eerder een overheidstaak is?

Ja dit lijkt me nu wel echt een overheidstaak. Ik ben hier wel zeer voorzichtig zijn. Neem nu dat ze toch voor private actoren kiezen, dan moeten de afspraken toch wel extreem goed zijn. Dit lijkt me duidelijk. Maar ik vind het niet zo'n geweldig goede zaak. Dit gaat niet over mijn appreciatie over wat er nu in Mechelen gebeurd. Ik kan me voorstellen dat ze er goed voor staan, dat alles echt naar wens verloopt. Maar in het algemeen ben ik hier geen voorstander van. Als bepaalde actoren op die manier een nieuw terrein betreden, gaan ze in een latere fase meer dergelijke opdrachten binnen halen. Als dan de kwaliteit op de dienstverlening verminderd, zitten we wel echt met de gebakken peren. Ik kan me voorstellen dat het nu in deze eerste fase heel goed gaat, maar dat wil daarom niet zeggen dat het in het vervolg ook zo zal zijn.

Dan zijn we aan het einde van het interview gekomen. Ik wil u bedanken voor uw tijd en medewerking.

Transcriptie Interview Marijke Dillen

Naam:	Marijke Dillen
Opleiding:	Advocaat
Functie:	Lid van de Kamer van Volksvertegenwoordigers - Vlaams Belang
Datum interview:	27/11/'20

Wat is uw persoonlijke mening op de manier van straffen, wanneer iemand een misdrijf heeft gepleegd?

Ons strafwetboek voorziet een aantal straffen ingedeeld in categorieën, van de laagste straffen voor overtredingen tot misdrijven, en dan de misdaden waar de grootste straffen op staan. Door het feit dat wij naast de straffen voorzien in een heel uitvoerige reeks mogelijkheden om strafverminderingen te krijgen (in de volksmond gekend als de Wet Lejeune), is het wel een gegeven dat in een aantal gevallen de rechters hoge straffen opleggen. Zij weten immers dat die straf die zij opleggen toch niet uitgevoerd zal worden. Normaalgezien, als het over een eerste veroordeling gaat kan die persoon na 1/3 vrijkomen. Wanneer het over recidive gaat, in principe na 2/3. Daar zijn nog allemaal voorwaarden aan verbonden. Vandaar dat veel rechters, voor een aantal zware misdrijven (bv. in Antwerpen de grote problematiek die wij hebben met de cocaïnetrafiek, dealers), zeer zwaar wensen te straffen en gemakkelijker grijpen naar zwaardere straffen. Effectief vijf, zes of zeven jaar is de dag van , voor de laagste schakel in die drugtrafiek, absoluut geen uitzondering meer. Daar achterliggend moet je weten, wanneer het niet over recidive gaat, is het toch maar twee jaar en de persoon in kwestie moet toch wel op een ernstige wijze gestraft worden. En ik begrijp dat er handelingen gesteld zijn die absoluut niet door de beugel kunnen en men moet dan ook wel beseffen dat wat hij/zij gedaan heeft, dat dat niet kan.

Wat is het nut van een gevangenisstraf?

Dat heeft verschillende doelstellingen. Op de eerste plaats is het heel belangrijk dat iemand die gestraft is, de straf die hij krijgt ook uitzit. Wij zijn voor de afschaffing van vervroegde vrijlatingsmechanismen, waarbij wij beseffen dat ook de rechtbank straffen moet uitspreken die redelijk zijn. En niet meer in het achterhoofd houden: 'Die persoon komt na één derde of twee derde, afhankelijk van de situatie, vrij'. Wij vinden 'een straf is een straf en die moet worden uitgezeten'.

Tegelijkertijd is het voor ons ook bijzonder belangrijk dat er gewerkt wordt aan de re-integratie in de samenleving. Elke gedetineerde komt na een bepaalde tijd vrij en moet terug in de samenleving worden opgenomen. Vandaar vinden wij dat er veel meer aandacht moet worden besteed aan de re-integratie, aan de gedetineerde voorbereiden om terug in de samenleving te komen. Dat is vandaag werkelijk echt een heel groot pijnpunt. Daar moet aan gewerkt worden. Dat is niet de bevoegdheid van de minister van de Justitie (dat is niet de bevoegdheid van het federaal niveau), maar dat behoort tot de bevoegdheid van de gemeenschappen.

Ik heb gedurende een 20-tal jaar in het Vlaams Parlement gezeten. Het Vlaams parlement Welzijn is het niveau, bevoegd voor het werken aan re-integratie. Ik volgde die problematiek. Door gebrek aan middelen en mankrachten hoofdzakelijk, is dit een pijnpunt en moet veel aandacht besteed worden aan die re-integratie. Daar is echt nog heel veel werk aan de winkel. Ik denk bv. aan de dader-hulpverlening, daderbegeleiding,… Niet alleen moet dat gebeuren op het ogenblik dat die dader al veroordeeld is en in de gevangenis zit als veroordeelde, maar die hulpverlening moet ook gebeuren in alle fasen van de procedure (dus ook tijdens de onderzoeksfase, wanneer hij in voorhechtenis zit). Ook dan moet daar aandacht aan besteed worden.

Wat voor ons ook belangrijk is, wanneer iemand in de gevangenis verblijft, moet die daar kunnen werken. 24 uur op een cel zitten en één of twee keer per dag naar buiten mogen gedurende een uur (ik spreek nu over de situatie in de gevangenis van Antwerpen); een uur dan op relatief kleine buitenoppervlakte met veel te veel gevangenen moet rondlopen… dat is absoluut niet aangewezen. Dat houdt geen rekening met de waardigheid van de persoon in kwestie. Dus voor ons is het belangrijk dat die kunnen werken, omwille van twee redenen. Op de eerste plaats omwille van de re-integratie in de toekomst. Ten tweede ook omwille van het feit dat, op die manier, (want iemand die in gevangenis werkt, die krijgt daar een bepaalde vergoeding voor; een zeer laag uur-bedrag), er toch een bepaalde vergoeding wordt opgebouwd, waarmee men ook zijn slachtoffers kan trachten te vergoeden. Hoe beperkt dat ook is; men kan zijn goede wil laten zien naar het slachtoffer of de verschillende slachtoffers toe. “Ik werk ook aan het vergoeden van de schade die jullie hebben opgelopen.”

Zijn er doelgroepen waarvan u denkt dat een klassieke gevangenisstraf niet werkt? Welke & Waarom?

De populatie van de gevangenis is zoals in de samenleving, elk individu is anders. Er zijn gevangenen voor wie die straffen en gekoppelde maatregelen zinvol zijn en die er lessen uittrekken en die er als een beter mens uit komen. Er zijn natuurlijk ook hardleerse gedetineerden die nooit hun gedrag zullen veranderen, welke straf je ze ook oplegt. Dit zijn mensen die blijven volharden in de boosheid, die niet in aanmerking kunnen komen voor andere vormen van detentie. Als iemand een gevangenisstraf gekregen heeft; wanneer het gaat om minder zware feiten, kan dit op een alternatieve wijze gebeuren. Ik denk bv. aan de mogelijkheden van die transitiehuizen die op dit ogenblik al bestaan; en van detentiehuizen waarvan de minister van Justitie in zijn beleidsverklaring heeft aangekondigd dat die er gaan komen. Maar voor alle duidelijkheid, die zijn er vandaag nog niet. Dat is een proces dat nog volledig moet worden uitgerold.

Welke doelgroepen zouden daarvoor in aanmerking komen? Dat moet dan gaan over mensen die geen heel zware feiten hebben gepleegd. Ik weet niet of u de plannen van de minister gelezen hebt. Het is eigenlijk de bedoeling om dat hoofdzakelijk te doen voor jonge delinquenten. Als ik mij niet vergis, onder de 25 jaar. Nu, ik heb daar een dubbel gevoel bij: op de eerste plaats moet men rekening houden met de aard van de feiten die door die jongere gepleegd zijn en de omvang van de veroordeling. Ik ben ook advocaat, en wanneer we naar de praktijk kijken, moeten we helaas vaststellen dat vele van die jonge delinquenten als verschillende heel zware feiten hebben gepleegd; dat dat vaak absoluut geen doetjes zijn, die ook niet de lessen trekken uit de veroordeling die ze al hebben opgelopen. Dus men moet kijken, op de eerste plaats, naar de feiten en omvang van de veroordeling.

Maar twee, ik vind ook niet dat je a priori oudere delinquenten mag uitsluiten voor het systeem van die detentiehuizen. Ook zij moeten daarvoor in aanmerking kunnen komen. Ik denk bv. aan oudere delinquenten die in de gevangenis verblijven omwille van minder zware feiten die zij gepleegd hebben. Ook zij moeten, vinden wij, de mogelijkheid krijgen om te kunnen verblijven in detentiehuizen.

Nu we over doelgroepen bezig zijn die in aanmerking kunne komen, vroeg ik me af wat jullie kijk is op kinderen met ouders in detentie? (Enerzijds moeder-kindafdelingen, en anderzijds kinderen die buiten detentie opgroeien)?

Die moeder-kindafdeling, dat is natuurlijk vanuit het oogpunt van de kinderen, zodat op die manier het kind de warmte kan voelen van de moeder. Maar een kind hoort niet thuis in de gevangenis. Een kind moet opgevangen worden in een warme omgeving, een huiselijk nest en dat is niet de gevangenis. Het is altijd beter om te zoeken naar andere mogelijkheden om die kinderen op te vangen (bv. ik denk aan familieleden op de eerste plaats). Bestaat die mogelijkheid niet, dan is een pleeggezin een veel betere plaats waar die kinderen op een vrije manier kunnen worden opgevangen. Maar we zitten met het probleem; het is niet altijd mogelijk binnen het ruime familiale verband. En twee, er is een heel groot tekort aan pleeggezinnen. Dus dat kind kun je ook niet op straat zetten. Er zal altijd naar een oplossing moeten gezocht worden. Als dat, en dat is voor mij de laatst mogelijke oplossing, dan toch moet gebeuren binnen de gevangenis, dan moet er zeer geode begeleiding komen en moet er ook aandacht worden geschonken aan de verhouding tussen moeder en kind.

Wat is jullie visie op alternatieve bestraffing (elektronisch toezicht, probatie, werkstraffen,...)?

In een aantal gevallen kan een werkstraf doeltreffend zijn. Bv.: Iemand moet voor de politierechtbank komen wegens dronken voeren. Daar staan op dit ogenblik heel zware straffen op en terecht. I.p.v. geldboeten op te leggen (dat is al direct gemakkelijk 1500-2000 euro)… Voor sommige mensen is dat 'peanuts', in die zin 'ze pakken hun overschrijvingsformulier, ze schrijven dit over, *case closed*'. Wel nu, het kan voor sommige mensen veel doeltreffender zijn, indien zij een werkstraf moeten uitzitten. Bv. gedurende 40 à 50 uur werken bij mensen met een niet-aangeboren hersenletsel, die in een instelling belanden omwille van het feit dat zij het slachtoffer geweest zijn van een dronken chauffeur. Op die manier gaan die mensen hun ogen open en worden zij echt geconfronteerd met wat zij hebben aangedaan. Maar zo'n werkstraf moet dan wel voldoende omvangrijk zijn en moet ook een bepaald nut hebben. Als je dat maar gedurende, bij manier van spreken, vijf uren of tien uren doet, ben je er op twee dagen van af en bespaar je een grote som geld. Dat is weinig doeltreffend. Je moet kijken naar de aard van de overtreding of het misdrijf dat gepleegd is en nagaan of een werkstraf zin kan hebben.

Vaak belanden kinderen van (ex) gedetineerden later ook in de criminaliteit. Intergenerationaliteit van criminaliteit (zie studies), hoe kunnen we dit als samenleving best doorbreken?

Ik stel dit samen met u vast, dat blijkt uit de cijfers. We mogen dit echter niet veralgemenen. Het is niet omdat uw vader of moeder beiden veroordeeld zijn en lang in de gevangenis hebben gebleven, dat je later ook een crimineel wordt. Maar de cijfers zijn natuurlijk de cijfers. In de realiteit is het dikwijls zo dat kinderen met zo'n ouders achteraf gemakkelijker in de criminaliteit belanden, en dus ook in de gevangenis. Wat moeten wij daar als samenleving tegenover zetten? Op de eerste plaats zorgen voor een goede hulpverlening voor die kinderen.

Vandaag, wanneer zij dikwijls in van die grote instellingen zitten, krijgen die kinderen niet de opvang en begeleiding die ze nodig hebben. Het beste zou zijn pleeggezinnen, maar er zijn er te weinig en daar is ook niet de mogelijkheid om die van dichtbij op te volgen. Op welke manier worden die kinderen daar dan opgevoed of begeleid? Dus de jeugdhulpverlening, en dat is ook de bevoegdheid van de gemeenschappen, heeft daar een heel belangrijke verantwoordelijkheid.

Specifieke bevraging omtrent detentiehuizen

Toelichting - Wat is een detentiehuis?

Is dit concept bekend binnen jullie politieke partij? Hoe staan jullie hiertegenover?

Dat concept is door mij gekend. Ik had gevraagd, voor corona, om daar eens een bezoek te mogen brengen en met de mensen van De Huizen te mogen spreken. Daar eens ter plaatse zien hoe dat werkelijk marcheert. Helaas heeft corona een stok in de wielen gestoken. Ik heb wel eens de moeite gedaan om één en ander op te vragen. Het positieve aan die projecten is dat het een kleinschalig gebeuren is, dat die mensen die daar verblijven ook de gelegenheid hebben om overdag te werken.

Het kan echter enkel succesvol zijn wanneer het door de directe omgeving gedragen wordt; en de omgeving hierin een rol opneemt. Als daar mensen verblijven die te zware feiten hebben gepleegd (bv. moordenaars, drugsdealers,…) kan u zich voorstellen dat de omgeving, de directe buurt, daartegen in opstand komt. De buurt heeft absoluut geen zin heeft om daar zware drugdealers te gaan plaatsen, of een moordenaar of kinderverkrachter. Ik maak er nu een beetje een karikatuur van, want die gaan ze niet in detentiehuizen steken. Waarom geef ik die voorbeelden? Om duidelijk aan te tonen van… Eigenlijk is dat een gunst om in dat concept een straf te mogen uitzitten. Dat de aard van de feiten die zij gepleegd hebben, dat dat niet te zwaar mag zijn, omdat de buurt het zelf ook moet kunnen aanvaarden. Het is belangrijk dat de buurt daar ook mee bij betrokken wordt.

Welke voordelen biedt kleinschaligheid in het kader van detentie? Ziet u evt. ook nadelen in dit werkingsmodel?

Hier moet de begeleiding natuurlijk nog veel strikter zijn. niet alleen de taak als ‘cipier’, maar ook de begeleiding naar hun re-integratie in de samenleving. Als dat niet aanwezig is, heeft zo’n kleinschalige project absoluut geen zin.

Er moet iets gebeuren. Ik had dat misschien beter ook daarstraks gezegd. Waarom wordt er niet ook aandacht besteed aan die transitiehuizen die al bestaan, die detentiehuizen die aangekondigd worden? We zitten vandaag met een onwaarschijnlijk probleem in de gevangenissen: de meeste gevangenissen zijn werkelijk verouderd. En wanneer ik hier kijk in de Begijnenstraat, waar ik regelmatig langskom om cliënten te bezoeken, dat is een samenleving onwaardig. Alles is verouderd, het sanitair is daar verouderd, er is de problematiek van overbevolking, men zit daar op met acht op cel waar er maar plaats is voor vier, waarbij vier mensen op de grond slapen, soms nog een matras op de grond moeten delen, waarbij er maar één toilet aanwezig is voor die mensen. En in alle eerlijkheid, ik kan u zeggen, dat is het woord toilet absoluut onwaardig. Dat is voor ons onaanvaardbaar. Vandaar dat wij eerder voorstander zijn van de bouw van nieuwe en modernere gevangenissen.

Wij denken dat de verouderde gevangenissen (Vorst, Sint-Gillis etc.), dat daar aandacht moet worden besteed aan de broodnodige renovatie. Een gevangene moet altijd in zijn waardigheid worden behandeld, moet een humanitaire behandeling krijgen. En als we gaan kijken de dag van vandaag, is dat op een aantal plaatsen niet het geval. Ik heb al verwezen naar de sanitaire installaties. Ik kan ook verwijzen in de oude gevangenissen naar de problematiek van ongedierte. Ons land is al verschillende keren veroordeeld door het Europees Hof voor de Rechten van de Mens, juist omwille van de overbevolking in de gevangenissen, en omwille van die mensonwaardige omstandigheden. Vandaar dat het belangrijk is dat daar op de eerste plaats aandacht aan besteed wordt.

Recidivecijfers in Vlaanderen (57,6% recidiveert binnen de vijf jaar) → Kunnen detentiehuizen een antwoord bieden op deze hoge recidivecijfers in Vlaanderen? Zo ja/nee, waarom?

Ik kom dan terug op wat ik, denk ik, al gezegd heb. De cijfers die u zegt kloppen en ik denk dat het recidivecijfer, op dit ogenblik, zelfs nog hoger ligt. Ik heb een aantal strafdossiers vrij recent behandeld. En wanneer je kijkt naar het strafregister (omdat ik daar als advocate toegang tot heb), stel ik vast dat een aantal mensen toch al behoorlijk zwaar gestraft zijn en toch in de zonde hervallen zijn. Iets daaraan doen, vereist een veel betere begeleiding van gedetineerden in de gevangenissen. En daar schiet ons land absoluut tekort.

Begrijp ik het goed dat u zich eerder zou richten op betere begeleiding van gedetineerden en op de modernisering van gevangenissen eerder dan op het uitbouwen van alternatieven?

Vanaf een bepaalde graad van misdrijven en van bestraffing, moet er minstens in de eerste fases van de detentie een strenge controle zijn en een goede begeleiding binnen de gevangenis. U mag ook niet naïef zijn. Er wordt nu heel veel aangekondigd, heel veel mooie zaken door de minister van Justitie. Hij gaat de gevangenissen moderniseren, nieuwe gevangenissen bouwen, de detentiehuizen zullen er komen… Maar we zitten in dit land met één groot probleem. En dat geldt niet alleen voor justitie, dat geldt voor heel veel beleidsdomeinen.

Er zijn veel mooie aankondigingen gebeurd, maar één knelpunt; dat zijn de middelen. Koken kost geld. Wat in de beleidsverklaring van Van Quickenborne staat, ik ben niet te beroerd om dat toe te geven (U kan mijn tussenkomst in het parlement erover nalezen, dan vindt u ons standpunt… op wat voorgesteld wordt wat betreft gevangenissen, bestraffing, detentiehuizen enz. Indien u geïnteresseerd bent, kan ik u daarvan een kopij bezorgen.)… Ik heb aan de minister ook gezegd: 'Heel veel van die zaken die aangekondigd worden, dat zijn positieve zaken, daar staan wij achter, daar zullen wij u in steunen.' Maar als ik een oplijsting maak van alles wat hij belooft, de magistratuur moderniseren, alles gaat digitaal worden. Digitalisering kost waanzinnig veel geld. Er komen nieuwe gevangenissen. Meer aandacht ook rond geïnterneerden met daar de nodige omkadering voor. En ik kan zo nog wel een tijdje voortgaan.

Allemaal mooi, allemaal positief, maar er is geen geld om dat allemaal te realiseren. Dus men mag ook niet de mensen rap voor de ogen draaien dat dat nu allemaal gerealiseerd gaat worden tussen dit en tien jaar. Ik weet natuurlijk ook, als men vandaag beslist om een nieuwe gevangenis te bouwen, dat die er volgend jaar niet staat. Al wat beloofd wordt vandaag, dat gaat er binnen tien jaar niet zijn, spijtig genoeg omwille van de financiële middelen.

Stel dat er een detentiehuis komt binnen uw gemeente, welke meerwaarde kan dit detentiehuis bieden binnen uw gemeente/provincie?

Dat hangt ervan af welke feiten die mensen gepleegd hebben. Een drugdealer bv. die al voor de vijfde keer veroordeeld is… Ik denk dat u wel begrijpt dat de buurt niet zal staan springen om die in een detentiehuis in hun straat te krijgen. Iemand die strafbare feiten gedaan heeft ten overstaan van kinderen, minderjarigen, vrouwen,… De buurt staat daar niet voor te springen. De aard van de strafbare feiten, is een van de belangrijke criteria waar men moet naar kijken.

Welk profiel van gedetineerden zou u al dan niet in een detentiehuis toelaten? We hebben het vaak over het feit dat men geen zware feiten gepleegd mag hebben? Wat ziet u dan als een zwaar feit? Of omgekeerd, welke zou u wel toelaten in een detentiehuis?

Ik denk dat je daar geen algemene lijn in kunt zetten, behalve natuurlijk een aantal zaken die ik heb opgesomd: de zware drugcriminaliteit, seksuele delinquentie, kinderverkrachters… Dat is buiten discussie en voor de rest moet je kijken dossier per dossier. De ene gedetineerde die feit X gepleegd heeft, is niet dezelfde gedetineerde die eenzelfde strafbaar feit heeft gepleegd. Men moet kijken naar de persoonlijkheid van de betrokken gedetineerde. Bestaat daar een bereidheid om te werken aan re-integratie? Bestaat er bereidheid om zijn gedrag te verbeteren? Bij de ene is dit van bij het begin duidelijk niet aanwezig. Bij anderen heb je een positieve ingesteldheid. Is er daar een oprecht schuldbesef? Als je strafbare feiten pleegt, één van de laatste zinnen uit het pleidooi is dat hij/zij er spijt van heeft, dat ze het niet meer zullen doen,… dat is vaak voor de 'schoon ogen' van de rechters. Ik ben geen psycholoog, maar mensen die dat soort opleiding hebben, kunnen veel makkelijker vaststellen wie het oprecht meent en wie niet.

<u>Specifieke bevraging omtrent moeder-kindhuis</u>

Toelichting - Wat is een moeder-kindhuis?

In welke mate vindt u het behoud van de moeder-kind band (alsook familiale banden) gedurende de detentieperiode zinvol? Wordt hier, volgens u, binnen het huidige strafsysteem voldoende aandacht aan geschonken? Op welke manier kan een moeder-kindhuis hierin een meerwaarde bieden?

Op de eerste plaats, zelfs in een detentiehuis of een transitiehuis, een kind hoort daar niet thuis. Een kind hoort thuis in een vrije omgeving waar het vrij kan ravotten, waar het naar school kan gaan, niet gebracht wordende vanuit zo'n detentiehuis, wat vlug geweten zal zijn door de ouders van de andere kindjes op school met de nodige gevolgen van dien. Een kind hoort thuis in vrijheid. Als de stappen die ik daarstraks heb overlopen, als daar geen plaats is, is het het een gegeven dat een kind niet op straat hoort en niet aan zijn lot overgelaten kan worden.

Dat kan dat een mogelijk oplossing zijn, rekening houdend met een goede begeleiding; zowel van die moeder als van de verhouding tussen moeder en kind. Het heeft natuurlijk ook maar enkel zin als die moeder aandacht aan dat kind besteedt en dat kind de warmte geeft die het nodig heeft. Anders heeft dat natuurlijk geen enkele zin.

Ook dit weer is een verhaal van centen en van beschikbaar personeel, dat uiteraard geen evidentie is. Want dat is een sector waar de verloning niet interessant is. Als die mensen met hun diploma op een ander manier beter kunnen verdienen, is voor veel mensen die keuze vlug gemaakt. Ik denk ook dat dit een verhaal van middelen is.

En als we niet louter focussen op verblijf in een gevangenis of detentiehuis, dan denk ik bv. aan het contact tussen het kind en de gedetineerde ouder. Vindt u dat hier voldoende aandacht naar gaat bij de huidige vrijheidsstraffen?

Ik denk, binnen de gevangenissen, waar ik het statuut ken... Hier wil ik niet veralgemenen, voor alle duidelijkheid. Bv. In de Begijnenstraat in Antwerpen; daar zijn momenten waarop gedetineerden op een afgesloten manier contact kunnen hebben, in een kamer alleen met de andere ouder en met de kinderen. Dat is hoofdzakelijk in het weekend en op woensdagmiddag. En ik heb nogal eens de gewoonte om op een zondag naar een gevangenis te gaan, omdat er dan geen verkeer is. Als je dat dan ziet, het is werkelijk schrijnend. Die kinderen komen daar en begrijpen niet dat ze na een uur terug weg moeten. Dat zijn daar dikwijls afschuwelijke taferelen. Maar daar wordt aandacht aan besteed, ja…

De Huizen wil externe hulpverleningsorganisaties uit de buurt zoveel mogelijk betrekken in de werking van het detentiehuis. Kan dit een meerwaarde bieden? Hoe zou u de hulpverlening binnen detentiehuizen organiseren?

Ik had de vraag gesteld om De Huizen te mogen bezoeken, maar door corona is dat tot op vandaag niet mogelijk. Mijn laatste contact was een dikke maand geleden. Af en toe hebben we wel per mail contact. Hoe de situatie daar echt op het terrein is, ik wil me daar niet over uitspreken, want ik ken die niet. Ik wil ook geen positieve beoordeling geven, als die mensen bv. aangeven dat er dingen mislopen qua begeleiding of... Maar omgedraaid, wil ik ook geen algemene kritiek geven op De Huizen wat de begeleiding betreft, omdat ik het niet ken. Ik zou daar liever eerst kennis mee maken. En ik hoop dat de situatie vlug terug ‘groen’, genormaliseerd wordt en dan ga ik daar zeker werk van maken. Maar daar wens ik me niet over uit te spreken.

Als laatste wil ik misschien ook nog eens ingaan op de stigmatisering en sociale uitsluiting van familieleden (en specifiek kinderen) van gedetineerden. Hoe kunnen wij die stigmatisering binnen de maatschappij verminderen?

Dat is een heel moeilijke vraag. Dat is een vraag waarin het onderwijs een verantwoordelijkheid kan opnemen; wanneer de kinderen al naar school gaan, want dan voelen ze de stigmatisering. Een kind van één jaar voelt die stigmatisering niet, hoe erg dit ook is. Die komen nog niet in contact met andere kinderen en in de crèche kunnen ze elkaar niet stigmatiseren. De andere kindjes uit de crèche en kinderopvang beseffen dat nog niet. Maar het onderwijs kan hier een belangrijke rol in spelen.

En het vraagt een algemene mentaliteitswijziging binnen de samenleving. Je mag kinderen nooit veroordelen omwille van feiten die hun ouders gedaan hebben. Een kind van zes jaar, en zelfs een kind van 18, is niet verantwoordelijk voor strafbare feiten die door vader of moeder gepleegd zijn. Spijtig genoeg worden zij daarop afgerekend in onze samenleving. Een algemeen antwoord formuleren om dat probleem op te lossen, kan niet.

Ik stel toch wel vast, op het terrein, wanneer ouders daarover eerlijk praten met de directie of juffrouw of meester, dat daar toch wel aandacht aan wordt besteed. En ik ken een paar zeer concrete gevallen. Bv. Kind was 8 of 9 jaar en die was naar de directie gegaan. Die vader had behoorlijk zware feiten gepleegd en die mama ging naar de directie om te zeggen dat haar man tot vijf jaar veroordeeld was. En het antwoord van de directie: wij zullen uw kind daar echt in steunen en opvolgen. Maak u geen illusies, ze is hier niet de enige op school. Dus het komt voor in alle lagen van de bevolking. Het zal dan belangrijk zijn om de ouder die nog in vrijheid is, te motiveren en te zeggen ga erover praten met de school. Want Als kinderen dan op de speelplaats worden uitgelachen, kan men ingrijpen. Die ouders hebben een belangrijke verantwoordelijkheid. Ze moeten daar dikwijls toe ook gemotiveerd worden om dat te doen. Vaak durven ze het niet uit schaamte. Maar een pasklare oplossing om dat probleem in zijn totaliteit op te lossen, dat bestaat niet.

Denkt u dat detentiehuizen daar een rol in kunnen spelen, aangezien ze lokaal verankerd zijn in een buurt?

Zou dat de afstand tussen gedetineerden en de maatschappij kunnen verminderen? Neen, dat geloof ik absoluut niet. Vergeet niet, Detentiehuizen niet een rol in spelen. Die gedetineerde zit dan in die detentiehuizen dichter bij de gewone bevolking, maar dat is ver weg van waar zijn gezin woont, waar de kinderen naar school gaan. Ik ken een aantal mensen die naar De Huizen in Mechelen zijn, maar die woonachtig zijn in het Antwerpse. Die kinderen blijven uiteraard thuis wonen. Dat is niet de taak die detentiehuizen zouden kunnen opnemen.

Dan ben ik aan het einde gekomen van de vragen die ik wou stellen. Zou u zelf nog graag aanvullingen doen?

Neen, als u wenst, kan ik u de tekst van mijn tussenkomst bij het bespreken van de beleidsverklaring mailen. Daar staat natuurlijk veel meer in dan ‘gevangenissen, bestraffing en detentiehuizen’. En als u nog verdere vragen hebt, mag u me altijd mailen. U mag ook de tekst van uw werk eens mailen, zodat ik dat eventueel kan bekijken. Met alle plezier wil ik dit doen. Misschien mogelijke suggesties tot aanvulling doen; daar ben ik altijd toe bereid.

Bedankt voor de tijd, de moeite en uw antwoorden! Moesten we nog een vraag hebben, zullen wij u zeker contacteren.

Transcriptie interview Vincent Van Quickenborne

Naam:	Vincent Van Quickenborne
Functie:	Vice-eerste minister en minister van Justitie
Datum interview:	30/11/'20

In uw beleidsnota komt duidelijk naar voor dat u wenst in te zetten op humanisering van het gevangeniswezen. Waarom kiest u ervoor om, naast de uitbouw van alternatieven (zoals detentiehuizen), ook in te zetten op een uitbreiding van de gevangeniscapaciteit?

Wel, omdat wij op dit ogenblik een tekort hebben aan een aantal gevangenisplaatsen. Er zijn op dit ogenblik ongeveer 9300 plaatsen en er zijn 10 700 gedetineerden. Dus we hebben een tekort. En ik wil dus niet dat er drie mensen in één cel moeten verblijven; en dus moet er meer plaats komen. Waarom moet er ook meer plaats komen? Omdat we beslist hebben de korte straffen uit te voeren. Vandaag is het zo dat mensen die een gevangenisstraf krijgen van twee jaar, dat die straf niet wordt uitgevoerd. Die wordt dan veel later uitgevoerd via een enkelband, maar het is ook goed dat korte gevangenisstraffen worden uitgevoerd, zoals in Nederland. Vandaar dat we meer capaciteit nodig hebben. We zijn nieuwe gevangenissen aan het bouwen in Haren, Dendermonde, Antwerpen, Leopoldsburg en Vresse. Er gaan een aantal bestaande gevangenissen uitgebreid worden, vernieuwd worden. Een masterplan heet dat. En we gaan zorgen voor een 1177 extra netto-plaatsen.

Daarnaast, naast de nieuwe plaatsen, gaan we ook op een andere manier, werken aan onze gevangenissen. We willen inzetten op zinvolle detentie. Dat betekent dat we gedetineerden vanaf dag één willen begeleiden, zodanig dat ze beter uit de gevangenis komen dan dat ze erin gegaan zijn. Dus dat is belangrijk iets wat we gaan doen. En daarnaast voorzien we ook alternatieve gebouwen, zoals detentiehuizen of transitiehuizen. Transitiehuizen, dat is net voordat je vrijkomt. En detentiehuizen, dat gaat over een bepaald type delinquenten. Dat kan bv. gaan over jongeren.

Dus het is een totaliteit die je moet bekijken. Je kunt niet zeggen 'Het ene doen we wel, en het andere doen we niet'. Stel u voor dat we nu zouden stoppen met bouwen, dat betekent dat we al die oude infrastructuur intact laten. En je moet eens gaan naar Sint-Gillis of Vorst; dat is verschrikkelijk. Die situatie is dehumaan. Dus vandaar dat er nieuwe capaciteit moet komen en tegelijkertijd gaan we ook zorgen dat er in bestaande en nieuwe gevangenissen op een zinvollere manier wordt omgegaan met gedetineerden.

Stel dat u zelf, door omstandigheden, in detentie zou terechtkomen. Wat zou u dan belangrijk vinden in de relatie met uw kind(eren)? En hoe kan uw beleid dit helpen verwezenlijken?

Wel, ik denk dat contact tussen de vader en de kinderen, dat dat belangrijk is. We hebben getracht zo lang mogelijk dat contact te behouden, maar op een bepaald ogenblik (in de eerste en tweede golf) heeft men de gevangenissen gesloten, omdat men wou vermijden dat corona zou binnendringen in de gevangenis. Dat is trouwens vrij goed gelukt.

Als je kijkt naar de besmettingen bij het personeel en bij de gedetineerden; dit is altijd zeer beperkt gebleven, één tot twee procent. In de maatschappij was dat veel meer. Er waren toen wel nog mogelijkheden tot videocontact. Dat is trouwens ook een succes gebleken. Maar heel binnenkort gaan we terug het fysiek contact mogelijk maken met de kinderen, met de dichte familie, want dat is uiteraard belangrijk.

Als ik gedetineerde zou zijn, denk ik dat het goed zou zijn dat we ons concentreren op datgene wat ik verkeerd heb gedaan ('Waarvoor moet je boeten en waarvoor zit je in de gevangenis?'), maar vooral op datgene wat ik wel kan, wat uw talent is. En daar, als je spreekt over zinvolle detentie, moet je in opleiding rekening houden met de talenten van die mensen. We waren met Matthias Schoenaerts in Antwerpen. Hij zegt dat er ook veel artistiek talent zit bij gedetineerden. We zouden beter daarop werken. Of bv. het feit dat arbeid, werken in de gevangenis mogelijk is, is ook iets wat veel gedetineerden de stap doet zetten terug naar de maatschappij. Terug orde, discipline aanleren; verantwoordelijk zijn voor het inkomen (weliswaar beperkt in de gevangenis), skills aanleren. Zodanig dat eenmaal men uit de gevangenis is, dat men terug op het rechte pad komt, want dat is de grootste uitdaging, de recidive verminderen. De recidive is zeer hoog in ons land; 40 tot 50 procent. Dat wil zeggen dat, iemand die in de gevangenis terechtkomt, 40 tot 50 procent kans heeft dat hij er nog eens in komt. In Scandinavië zien we toch dat dat veel minder is. Dus dat zou ik doen, in de situatie dat ik in detentie zou verblijven.

Als ik nog heel eventjes terug mag keren op de eerste vraag… Wij begrijpen zeer goed dat er nood is aan renovatie in de gevangenissen en dat er ook ruimte tekort is. Waarom wordt er dan bv. niet geopteerd om, i.p.v. een nieuwe gevangenis te bouwen, louter detentiehuizen te bouwen? Bv. I.p.v. 300 plaatsen in één gevangenis, detentiehuizen verspreiden over Vlaanderen om zo aan die 300 plaatsen te komen?

De capaciteit van een detentiehuis is vrij beperkt. Er is ook heel veel verzet tegen zo'n detentiehuis. Veel steden en gemeenten, buren willen dit niet. Er zijn heel veel processen daartegen… Bv. Haren, is 1190 plaatsen. Als je dat wil vervangen door detentiehuizen (met bv. 20 à 25 plaatsen), dan heb je meer dan 50 van die huizen nodig. Om 50 huizen georganiseerd te krijgen; ik wens u veel succes, maar dat gaat niet zo rap. Dus je moet gewoon realistisch zijn.

Trouwens, het is ook een misvatting dat de nieuwe gevangenis van Haren; dat dat een oude gevangenis zou zijn. Dat is een gevangenisdorp. Dat zal functioneren in de filosofie van een detentiehuis. Dus het is belangrijk dat we de dossier goed bekijken zoals ze in elkaar zitten.

Ik denk dat je de verschillende sporen tegelijkertijd moet bewandelen. We gaan meer detentiehuizen plaatsen, nieuwe transitiehuizen. Dat zal gaan, in het totaal, over 200 à 300 plaatsen die we willen creëren. Natuurlijk, als je dat bekijkt in de totaliteit van 10 000 plaatsen... Op lange termijn wordt dat de toekomst van ons gevangeniswezen, maar we kunnen niet in 'één, twee, drie', 100 of 200 van die detentiehuizen hebben. Dat lukt nu gewoon niet. Er zijn noden die nu zeer acuut zijn. Het arresthuis van Antwerpen zit met een overbevolking sinds de jaren '80. We gaan dit pas, eind deze legislatuur kunnen oplossen. Dus dat is de situatie waar we tegenover staan.

Bedankt voor uw tijd en medewerking!

Transcriptie interview Koen Geens

Naam:	Koen Geens
Opleiding:	Rechten master of laws in Harvard
Functie:	Voormalig minister van Justitie Federaal volksvertegenwoordiger
Datum interview:	11/12/'20
Start:	16:00
Einde:	16:39

Goedemiddag, misschien is het interessant dat we onszelf eens voorstellen. Wij zijn Qetsia en Camille en we studeren Sociaal Agogisch werk in de hogeschool Vives te Kortrijk. Momenteel zijn wij bezig aan onze bachelorproef in samenwerking met vzw De Huizen over een moeder-kindhuis. Dus eigenlijk een detentiehuis maar dan specifiek voor moeders met kinderen. We wilden u graag eens bevragen over de transitiehuizen die gebouwd zijn in Mechelen en Edingen. We willen dit zeker meenemen in onze aanbevelingen.

Misschien is het voor ons interessant om te horen wat uw functie momenteel is? U bent volksvertegenwoordiger, maar welke dossiers bent u dan zoal bezig?

Als volksvertegenwoordiger ben ik actief in de commissie Justitie. Het parlement waar ik een jaar of 6 de bevoegde minister ben geweest, dus ik ken dat domein vrij goed. Ik probeer in dialoog met de collega's en de minister verder vooruitgang te bewerkstellen in het brede domein van justitie. Ik doe eigenlijk verder wat ik al deed, maar dan nu als parlementslid.

Onze eerste vraag gaat vooral om het draagvlak. We veronderstellen dat de komst van transitiehuizen soms op weerstand botst bij de buurtbewoners. Hoe is de communicatie naar de buurt verlopen en wat was hun reactie op de komst van transitiehuizen?

Weet je wat heel belangrijk is bij zo'n project, is dat de lokale overheid je voluit steunt. Dus je kan dat heel moeilijk doen als federaal minister en het federaal gevangeniswezen zonder dat je terecht komt in een plaats waar men zo'n project genegen is. Het is natuurlijk voor een transitiehuis ruimer en minder ruimend dan voor een gewone gevangenis. Minder prangend omdat een gewone gevangenis veel groter is. Het bevat 40x meer gevangenen dan een transitiehuis. Maar prangender omdat een transitiehuis centraal ook in een woonomgeving, stedelijke omgeving staat. Daar natuurlijk ook dichter bij de mensen komt. Want daar zal men nieuwe gevangenissen niet lokaliseren. Wel ver weg van de mensen, landelijke zonen of tegen autostrades zoals Beveren, landelijke zones zoals Dendermonde, autostrade zoals Haren. We willen natuurlijk met een transitiehuis men in Mechelen pal in het centrum van de stad zien of in Edingen toch ook in een omgeving, soort ambachtelijke omgeving. Dat is heel moeilijk verkopen aan een bevolking als de overheid lokaal daar niet ten volle achter staat. We hebben dat ondervonden in Mechelen waar de burgemeester, die nu minister is Bart Somers, heel enthousiast was over dat project. Dit ook ten volle steunde. Maar we hadden als tweede plaats in Wallonië Spa gekozen. Doorgaans is daar veel enthousiasme voor het lot van gevangenen in Wallonië, was dit een concept dat minder bekend was. Dus we hadden Spa uitgekozen, maar deze stonden hier niet voor open. Daarna zijn we dan op Edingen gekomen, dat is een Franstalige gemeente. Het was de Ecolo burgemeester die het project erdoor heeft gekregen. Ik ken nogal wat mensen in Edingen, dit was niet gemakkelijk. Er is heel wat geduwd moeten worden om dat zo ver te krijgen. Gevangenissen zijn tous

cours een probleem vandaag. Buurtbewoners ver of dichtbij gaan bijna altijd in het verzet en dat is zeker zo wanneer je heel dicht bij een centrum wilt bouwen.

Vanwaar de keuze om specifiek transitiehuizen op te richten die zich voornamelijk richten op de laatste 18 maanden van een straf, in de plaats van detentiehuizen die vanaf dag 1 die begeleiding in een kleinschalige omgeving aanbieden?

Ja daar zijn vele pragmatische redenen voor. De droom om bijna voor elke gevangene die achter de tralies moet tussen aanhalingstekens een detentiehuis te voorzien. Die is mij niet vreemd. Maar je moet natuurlijk goed zien. Als je dat doet, dan heb je meer dan waarschijnlijk in dit land een 1000 detentiehuizen nodig minstens 500. De belangrijke vraag is dan; op basis van welke criteria ga je selecteren. Want je kan niet zomaar de ene wel en de andere niet in zo'n detentiehuis onderbrengen. Dat is een onbenullige reden op het eerste zicht, maar natuurlijk detentiehuizen kaderen niet onmiddellijk in onze gevangenispolitiek. Dan moet je proberen om ergens in een transitiefase een proefproject te doen. Dat is in wezen wat we met die transitiehuizen gedaan hebben. Gezegd van kijk laat ons proberen om voor degene die in vrijheid zullen gesteld worden binnen een aantal maanden, te kijken of we dat project eens kunnen beproeven. Omdat dat laat ons zeggen gemakkelijker was om maatschappelijk draagvlak voor te vinden. Je moet zien dat dit project gerealiseerd werd in zowat de moeilijkste periode in de laatste 40 jaar op het vlak van het gevangeniswezen. Ik volg al 40 jaar een beetje het justitiële gebeuren, het is nooit zo moeilijk geweest als nu om van mensen te verwachten dat ze een tolerante houding aannemen ten aanzien van een gevangene. Toen ik in Leuven studeerde, ik woonde op kot net achter de gevangenis, ja die twee Leuvense gevangenissen; Leuven Centraal en Leuven hulp die liggen midden in de woonbuurt nu. Dat zijn grote gevangenissen die waren vroeger excentrisch aan de buitenring, maar nu liggen die midden in de woonbuurt. Toen liepen die gevangenen wanneer ze al eens ontsnapten over de muurtjes, dat was een heel liberaal regime. Je voelde dat aan alles, een heel vrij regime. Zeker in Leuven, dat is totaal veranderd. Er is veel meer represiviteit in onze samenleving gekomen. Dus dat spreidt zich uit naar het gevangeniswezen. Misschien mag ik niet zeggen de meeste, maar velen in iedere geval vinden dat misdadigers de doodstraf moeten krijgen, en vinden ook dat een aantal anderen nooit meer uit de gevangenis mogen. Niet onmiddellijk het klimaat waarin je vanzelfsprekend transitiehuizen opzet. Maar Hans Claus en ik zijn al wat ouder dus dat maakt het iets makkelijker om zoiets nog te proberen. Maar het is niet zoals men in het Frans zegt "a l'air du temps"

Vanwaar komt specifiek de keuze om de transitiehuizen te laten uitbaten door een private organisatie namelijk G4S? Vindt u dat een overheidstaak uitbesteed kan worden aan een private sector? Welke risico's of mogelijkheden ziet u daarin?

Kijk ik ben zelf een principiële tegenstander van de privatisering van de gevangenis. We zien dat in de Verenigde Staten 1% van de bevolking in de gevangenis zit. Bij ons is dat nauwelijks 0,1%. In de Staten zit dus 10x zoveel mensen. Dus dat zegt iets over hoe graag de private sector de veiligheid inpalmt. Dat is een vrij rendabele sector, met relatief laag geschoold personeel. Als je natuurlijk je kan laten betalen zoals nog steeds gebeurd per gevangenis, dan ja dan krijg je een heel uitbesteed regime. Jullie zijn daar niet meer aan gewoon, maar er is een tijd geweest dat belastingen geïnd werden door private diensten. Ik ben daar radicaal tegen omdat het een overheidsfunctie is. Ik heb er zelf voor gezorgd dat de penitentiaire beambtenaren, ambtenaren zullen blijven. Maar natuurlijk de overheid en in het bijzonder de Belgische overheid is niet snel. Dat is niet in de West-Vlaamse betekenis, maar in de Nederlandse. Dus indien men iets wil doen, zoals wij gedaan hebben, dat geldt ook voor de internering, moet je werken met openbare aanbestedingen. De vraag is dan maar waarop die slaat. Bij gevangenissen slaat die openbare aanbestedingen in wezen ook op catering en het onderhoud, maar

niet op het personeel. Dus in Everen, Haren daar is het personeel overheidspersoneel, maar een aantal mag ik dat hoteldiensten noemen en onderhoudsdiensten die zijn uitbesteed aan privé. Dat is ook zo in de interneringsdiensten. Bij een interneringsdienst gaat het om verzorging en daar moet dus met volksgezondheid worden afgesproken wat er gebeurd. Maar als ik het goed heb dan zijn ook de twee nieuwe interneringsinstellingen uitbesteed aan een Nederlandse uitbater, dus deze in Gent en Antwerpen. Wat betreft de transitiehuizen waren er natuurlijk ook kandidaten uit de social profit sector of de non profit sector. De minister komt dan zo'n aanbesteding niet te pas. Dat is in ons land iets wat al een jaar of 20 niet meer gebeurd denk ik dat een minister zich daarmee bemoeid. Dan dreigt dit nadien altijd fout af te lopen. Dus dat heb ik angstvallig vermeden, in alle dossiers die bij mij zijn terechtgekomen. Maar misschien niet toevallig is daar een private veiligheidsoperatie uitgekomen, maar wel in samenwerking met de Nederlandse organisatie die zeer veel ervaring heeft met de Huizen. Dus in die zin zijn het de veiligheidsaspecten vooral die aan de private veiligheidsfirma's zijn toevertrouwd. Terwijl verzorging en de psychologische aspecten aan de Nederlandse organisaties zijn toevertrouwd die daar in Nederland al heel veel ervaring mee hebben. Is dat de beste oplossing? Ik weet het niet. Het was in elk geval degene die er bij de aanbesteding uitkwam als de meest goedkope en toch zeer kwalitatief. Zo gaat dat bij een aanbesteding. Ik begrijp dat men dit met arendsogen volgt. Ik kan alleen zeggen dat in de jaren voor mij al een heleboel hoteldiensten in feite zijn uitbesteed aan de private sector in onze gevangenissen. Zo gaat dit in een tijd waarin de begroting geen grote investeringen willen uitsparen over heel veel jaren. Dat weten jullie niet maar als een overheid investeert, dan moet ze deze investeringskosten in één keer aftrekken. Wij kunnen niet afschrijven en dus zoeken we naar technieken van debudgettering. Waardoor dat een privé partner het gebouw neerboot en ons door een soort van leasing gedurende 25 jaar geleidelijk overdragen. Als u zegt de gevangenis van Beveren is dat een staatseigendom? Dan zeg ik nee eigenlijk niet, dat zal pas ons eigendom worden binnen een jaar of 18. Ik denk dat er al 7 jaar verstreken zijn sedert de in gebruik name. Dus we zitten in een hele vreemde periode wat dat betreft. Maar bottom line ik ben niet voor het privatiseren van een statuut van penitentiair beambten. Omdat ik diep geloof dat dat iets is dat de staat zelf in handen moet hebben, net zoals de politie. Maar ik stel wel vast dat er toenemende druk is van de samenleving en de rechterzijde van de samenleving om die functies geleidelijk aan te privatiseren.

Indien u de kans zou krijgen om nogmaals een transitiehuis op te richten. Zijn er zaken waarvan u zegt dat zou ik anders aanpakken? Of juist zaken waarvan je zegt zo zou ik het opnieuw doen?

Wel de evaluatie is bijna afgerond denk ik. Het is zeker zo dat het niet zo gemakkelijk is om op die transitiehuizen hetzelfde toezicht uit te oefenen als op een gewone instelling. Dit omdat je juist zit met die private partner die voor een gedeelte aan de normale directe hiërarchische leiden ontsnapt. Dat is eigen aan een aantal internering en transitie instelling. Tezelfdertijd denk ik wel dat het concept geslaagd is. Ik heb de twee instellingen bezocht en eerlijk gezegd denk ik dat dat voor een gevangene, gedetineerde die berouwvol is en met een propere lei naar de samenleving wil terugkeren en al begint te werken binnen een regime van beperkte detentie terwijl hij nog in de gevangenis zit, denk ik wel dat dit een ideale tussenoplossing is. Het is zeker en vast zo dat het een concept is wat mij betreft bewaard en uitgebreid moet worden. Maar om de laatste fouten te kennen moet u zich wenden tot de baas van het gevangeniswezen, die daar beter van op de hoogte is dan ik. Want ik heb daar al enkele maanden van afgehaakt.

Hoe ziet u zelf de toekomst van het gevangeniswezen? Dan spreek ik eerder over een lange termijn visie. Wat ziet u zelf als de beste toekomstplanning van het gevangeniswezen?

Goh dat ik moeilijk om te zeggen omdat dit altijd een roep is op de toekomst. Maar Churchill heeft gezegd hoe verder je terug kan kijken in het verleden, Hoe verder je kan kijken in de toekomst. Dus laat ons eens terugkijken in het verleden en gaan naar op het einde van de 18e eeuw. Er is een auteur een zekere Beccaria, een Italiaan, die pleit voor de afschaffing van de doodstraf. Je moet goed weten dat tot het einde van de 18e eeuw waren er gevangenissen als wachtplaats op de dood of een lijfstraf. Bijvoorbeeld de Tower of London was een wachtplaats voor de doodstraf. In Mechelen was een gevangenis waar zelfs gevangeniswerk werd gepresteerd. Maar men zat te wachten op de doodstraf. Ik vergis me het was niet in Mechelen, het was in Gent. Die doodstraf bestaat vandaag meer dan 200/250 jaar later nog altijd. In de verdragen voor de rechten van de mens, zowel de Europese als in het unoverdrag wordt de doodstraf niet verboden. Je moet zien dat heel wat landen Verenigde Staten, Saoudi-Arabië, Turkije, de doodstraf nog toepassen. Wij hebben laatst toegepast na de tweede wereldoorlog, toen werden nog 243 mensen geëxecuteerd. We hebben ze in de grondwet afgeschaft in 1982 als ik me niet vergis. In Frankrijk heeft een belangrijke minister van Justitie 40 jaar gevochten om die doodstraf af te schaffen. Dat om u te zeggen wanneer u zo'n idee hebt, het heel lang duurt voor je daar toe komt om het te realiseren. Het alternatief voor die doodstraf was niet eenvoudig. Want mensen voor heel lang in de gevangenis houden is een gigantische uitdaging. Wij dienen daar niet voor om 30 jaar in een donkere cel te zitten. Als je mensen zou laten kiezen en stel dat je mag kiezen om 30 jaar in een gevangenis te zitten waar af en toe nog een rat passeert en het 's nachts zeer koud is of de doodstraf. Ik weet niet wat de meeste mensen zouden kiezen. Bij een humane gevangenisstraf is een gigantisch probleem. In de jaren van de 19e eeuw hebben we talloze gevangenissen gebouwd die er in die tijd prachtig uitzagen. Iedereen kwam kijken naar het Belgische gevangeniswezen. Maar dat is verouderd geraakt. We hebben denk ik nog een 10-15 gevangenissen in gebruik die dateren uit de periode 1850-1870. Kan u zich voorstellen dat u in een nauwelijks verbeterd gebouw uit 1850 les zou krijgen of in een ziekenhuis zou liggen. Dus we zien wel toe aan een nieuw concept. Vandaar nieuwe gevangenissen, maar die zien er heel alcatraz achtig uit. Die hebben niet zoveel warmte te bieden, dat zijn gevangenissen van beton. Iets nieuws verzinnen, voor de 21e eeuw zal dat niet gemakkelijk zijn. U zegt lange termijn. Ik kan maar vaststellen dat vandaag steeds meer mensen opnieuw over de doodstraf durven spreken. Ik zie dat met brede ogen aan. Maar wat mij betreft moet in de 21e eeuw een alternatief bestaan voor de gevangenissen en een humaner alternatief voor de doodstraf. Natuurlijk zijn de Huizen daarvoor een mogelijke oplossing. Tegelijkertijd denk ik dat wij onvermijdelijk in het psychologische, genetisch en medisch onderzoek – ik ben daar geen voorstander van voor alle duidelijkheid- maar de richting in aan het gaan van trans humanitair. Ik denk niet dat het uitgesloten is het men mensen in hun hersenen gaan programmeren, zodat ze minder misdaad geneigd zijn als ze al eens een misdaad hebben gepleegd. Het grote probleem van de gevangenis is eigenlijk de recidive. Indien de mensen zo ver kunnen gebracht worden om niet te recidiveren, dan zouden er veel minder misdrijven gepleegd worden. Men zou het 1x doen en dan nooit meer. Dus ja de vraag is of men daaraan gaat sleutelen. Ik durf hier geen voorspellingen van doen. Ik ben bang dat dit toch zou kunnen.

Vindt u dat er in het huidige strafsysteem voldoende aandacht geschonken wordt aan de band tussen ouder en kind?

In elk geval veel meer dan vroeger. Wat dat betreft is er vooruitgang, zoals het intiem bezoek. Ik spreek even niet van corona. De vrouwenvleugels van heel wat gevangenissen hebben een kraamafdeling, speeltuin voor de kinderen tot 3 jaar. Het bezoek van kinderen en partners is relatief behoorlijk geregeld vind ik en wordt toch met een zekere zorg en liefde omringt. Maar natuurlijk iemand die 15 jaar naar de cel wordt gestuurd, die getrouwd is met kinderen. Dat is voor die partner en kinderen niet

evident, we moeten daar geen doekjes omwinden. Je kan nog iedere week op bezoek gaan, de vaststelling is dat het bezoek doorgaans afneemt naarmate de tijd vordert. Als jullie zelf grootouders hebben die in verre steden of landen of rusthuis wonen, dan stel je dikwijls ook vast naarmate de tijd vordert, dat je minder op bezoek gaat. Dat is in de gevangenis ook zo. Ik weet niet of daar goede oplossingen voor bestaan, ik vrees van niet. Maar we doen dat niet zo kwaad. Wat ik wel heb vastgesteld en dat was met pijn in het hart. Wij hebben de coronaperiode in de gevangenis goed doormaakt, er is geen uitbraak geweest. Maar dat is wel gegaan ten koste van het bezoek van de gevangene. Zeker ten koste van het intiem bezoek. We hebben op dat vlak met de vakbonden van het penitentiair personeel heel wat problemen gehad. Dat is een beetje de moeilijkheid in onze samenleving. Men vindt dat de gevangene meestal zijn vrijheid verliest. Dat is voor velen het hoogste goed. Ze moeten dan niet ook nog eens het recht op intiem contact en gezondheid verliezen vind ik. Dikwijls komt dat er dan nog eens allemaal bovenop. Een gevangene heeft basisrechten die erop gericht zijn om de detentieschade – de schade die het gevolg is van langdurige detentie- zoveel mogelijk te beperken. Dat blijft dikwijls weg. Opnieuw door die gewijzigde maatschappelijke cultuur. Die duizend keer meer het slachtoffer centraal is gaan stellen, wat goed is, maar daarbij de dader heeft gedialogiseerd, wat spijtig is.

Als laatste, stel dat u op dit moment nog minister van justitie zou zijn, welke veranderingen zou u dan graag nog doorvoeren op vlak van het gevangeniswezen?

Wel ik zou er vele nieuwen kleine bouwen. Geen gevangenissen voor 10 personen, maar gevangenissen voor 100-200 personen maximum. Met goede faciliteiten voor bezoek en voor ontspanning. Ik zou proberen om de ideeën van transitiehuizen verdere ingang te doen vinden, misschien op middellange termijn over te stappen voor bepaalde types van delinquentie van kleine detentiehuizen. Er zijn types van delinquentie die binnen de gevangenis zeer moeilijk geaccepteerd worden. Waardoor mensen bijvoorbeeld die seksuele misdrijven gepleegd hebben, gepest worden in de gevangenis. Dat is verschrikkelijk en gevaarlijk. Want mensen worden vaak ook fysiek geweld aan gedaan. Ze zijn dader van verschrikkelijke feiten, maar het maakt hen het leven in de gevangenis zeer moeilijk. Dat soort hervormingen zou ik proberen door te voeren. Maar ik zou vooral hopen op het maatschappelijk karakter dat veranderd. Het zijn niet alleen de gebouwen die belangrijk zijn, het is ook het menselijk klimaat dat belangrijk is. Dat de gevangene zijn tijd beter gaat, niet alleen dingen voor in de plaats heeft. Voldoende ontspanning, voldoende werk. Want het werk is bijzonder belangrijk maar dan mogen er niet teveel stakingen zijn. Want zodra er stakingen zijn, trekken de ondernemers die werk geven aan de gevangenissen zich soms terug. Maar ik zou vooral de nadruk leggen op een beter klimaat in de samenleving. Daar heb ik proberen aan bij te dragen. Daar is op televisie en in de pers wel aandacht voor, dat moet ik toegeven. Maar de criminologen en de penologie zouden grotere inspanning moeten doen om het gevangeniswezen veel bespreekbaarder te maken bij de mensen. Ik heb heel dikwijls slachtoffers en daders met elkaar in contact gezien op een ontroerende manier. Als een slachtoffer een dader kan vergeven, dan gebeurd er een wonder. Dat creëert een toekomst, zowel voor slachtoffer als voor dader. Maar dat vraagt tijd en we besteden in België de helft van het geld dat in Nederland wordt besteed aan gevangenissen, hoewel men daar minder gevangenen heeft. Dat zegt natuurlijk alles. Als je meer geld besteed op een oordeelkundige manier heb je minder recidive.

Dankuwel voor uw tijd en medewerking!

Transcriptie interview Maaike Devreese

Naam:	Maaike Devreese
Opleiding:	
Functie:	Politica binnen N-VA / volksvertegenwoordiger
Datum interview:	07/12/'20
Start:	Online vragen ingevuld
Einde:	

- **Wat zijn volgens u de 'zwakke' plekken van het huidige strafsysteem?**
  Een van de grootste zwakke plakken van het huidige strafsysteem is de straffeloosheid. Dat komt omdat we onvoldoende capaciteit hebben in onze gevangenissen en korte of vervangende gevangenisstraffen helaas niet worden uitgevoerd. In ons systeem komen daders ook te vroeg vrij. Daarom moeten we het systeem van voorwaardelijke invrijheidstelling herbekijken. Omdat er capaciteitsproblemen zijn op het federale niveau zetten we met de Vlaamse regering volop in op elektronisch toezicht.
  Daarnaast is ons strafsysteem niet op maat van de gedetineerde. De gevangenissen hebben geen plaats voor ruimtes om les te geven, sportfaciliteiten of werkateliers. Ze hebben ook te weinig toegang tot psychologisch hulp en er gebeurt amper een risico-analyse. Er is ook geen of weinig opvolging of begeleiding nadat mensen vrij komen. Terwijl dat een moment is waar mensen dat het meest nodig hebben. Ten slotte is er geen inschatting van recidive of opvolging via een monitoringsysteem.

  Met de eerste Vlaamse minister van Justitie en Handhaving neemt deze Vlaamse regering zijn verantwoordelijkheid op. Zo zet minister Zuhal Demir bijvoorbeeld in op een zinvol hulp- en dienstverleningsaanbod voor gedetineerden en geïnterneerden op maat, versterkt ze de justitiehuizen- en assistenten in de gerechtelijke keten, wordt er werk gemaakt van indicatiestelling, risicotaxatie en risicomanagement en is het beperken van recidive en het bevorderen van integratie een van de prioriteiten. Op het Vlaams niveau benutten we ten volle onze Vlaamse bevoegdheden om de problematiek aan te pakken (zie ook https://www.vlaamsparlement.be/parlementaire-documenten/parlementaire-initiatieven/1440643)

- **Hoe staat u tegenover detentiehuizen?**
  N-VA is voor detentie op maat, kleinschalige detentie verdient een plaats in onze strafuitvoering. De N-VA pleit voor de inrichting van kleinere detentiehuizen omdat de begeleiding en de re-integratie van de gedetineerden daar over het algemeen eenvoudiger te realiseren zijn dan in een klassieke gevangenis. Ook wordt er bekeken als er voor de opsluiting in kleinere detentiehuizen voorrang kan worden gegeven aan delinquenten tussen 18 en 25 jaar die een eerste keer opgesloten worden, al dan niet in voorlopige hechtenis. Voorwaarde is dat er bij de lokale bevolking in de buurt van het detentiehuis een draagvlak is en dat de detentiehuizen voldoende beveiligd zijn.

- **Wat zijn, volgens u, de sterke/zwakke punten van een detentiehuis? Welke aanbevelingen heeft u om deze aan te pakken?**

  Kleinschalige detentie verdient een plaats in onze strafuitvoering. Het voordeel van een detentiehuis is inderdaad de kleinschalige vorm. Hierdoor kunnen ze meer op maat werken om de re-integratie beter te laten verlopen. Doordat je een setting hebt in de lokale buurt,

heb je ook meer interactie met buurtbewoners en een 'warmere' sfeer. Dat kan de terugkeer naar de maatschappij bevorderen. Een aanbeveling/voorwaarde is dat er altijd een draagvlak moet zijn met de buurt en dat de beveiliging op punt staat.

- **Wat is uw kijk op kinderen met ouders in detentie? (Enerzijds moeder-kindafdelingen, en anderzijds kinderen die buiten detentie opgroeien) Vindt u dat het kind op deze manier ook wordt gestraft?**

- **In welke mate vindt u het behoud van de moeder-kind band (alsook familiale banden) gedurende de detentieperiode zinvol en waarom?**

Antwoord op beide bovenstaande vragen:
Er zullen steeds voor-en nadelen zijn aan moederschap in detentie. Een ideale oplossing bestaat niet. Er dient rekening te worden gehouden met het belang en de rechten van het kind. Het lijkt voor een zeer jong kind (0-3 jaar) niet wenselijk van zijn/haar moeder gescheiden te worden. Hoe meer dit kan in omstandigheden die aangepast zijn aan een kind, hoe beter.
Momenteel bestaat er een aangepaste cellen in Brugge, Hasselt, Lantin en Vorst waar vrouwen met hun kind kunnen verblijven. Een apart detentiehuis voor moeder-kind kan echter een goede manier zijn om een voor het kind zo optimaal mogelijke omstandigheden te creëren waarbij de kinderen voldoende bewegingsruimte hebben en er is voorzien in ondersteuning van de moeders.
Een kind heeft niet gekozen voor een ouder die in de gevangenis blijft en moet dus ook contact kunnen onderhouden met de ouder die in detentie verblijft. Het is hierbij belangrijk dat het kind de nodige omkadering krijgt zodat het kan plaatsen wat er gebeurt.

Interviews met (ex-)gedetineerden

Transcriptie interview ex-gedetineerde

Naam:	Anoniem
Datum interview:	25/11/'20

Is het lang geleden dat u verbleef in de gevangenis?

Nee, ik heb vastgezeten van nov 2016 tot vorig jaar (2019) eind juli. Ik had straf van 36 maand en heb daarvan 33 gezeten.

Hoe heb je deze periode dan ervaren?

Meest verschrikkelijke periode uit heel mijn leven. Totale ontmenselijking op alle gebieden. Het opsluiten op zich is al verschrikkelijk. Afschuwelijke manier van straffen en stelt mij de vraag wat ze hiermee bereiken. Je hebt ook je kinderen en familieleden die hierin meegesleurd worden in dit proces. Dus niet alleen voor jezelf maar ook voor hun is dit heel moeilijk. Zij worden ook anders bekeken op straat of aangewezen. Mijn kinderen(tweeling) hebben 3 jaar in instelling moeten verblijven. Ze waren 15 jaar bij de feiten. Ze konden niet direct bij familie omdat deze ver weg woonden dus moesten ze geplaatst worden omdat ze ook studeerden in Antwerpen waar hun woonplaats was. Mijn kinderen waren ook het slachtoffer in het dossier.

Eigenlijk heeft justitie hen 2 keer slachtoffer gemaakt. Verschrikkelijk wat mijn dochters hebben moeten meemaken. Justitie heeft op geen enkele manier rekening gehouden met het feit dat de kinderen al het slachtoffer waren.

Hoe waren de bezoekuren? Zag je hen vaak?

Mijn kinderen kwamen minstens 1 keer per week. De instelling lag dichtbij de gevangenis waar ik eerst verbleef dus konden ze te voet komen. Samen met een ander familielid of een begeleider van de instelling. Voor hen was dat een verschrikkelijke ervaring om hun mama daar zo te zien zitten en zien aftakelen want fysiek en mentaal was ik enorm achteruit gegaan. En dat is voor kinderen niet leuk om je mama zo te zien. Ook het gedrag van de bewakers tegenover mij en de kinderen zelf was enorm confronterend hoe ze tegen mij en hen riepen. Ze behandelden de kinderen zelf ook als een crimineel zeg maar. Op een bepaald moment heb ik hen ook gevraagd om niet meer te komen of minder vaak omdat ik mij schaamde dat zij mij zo zagen. Die outfit die ik droeg dat was ook heel verschrikkelijk om te zien. Dat waren stinkende oude vodden van kleren met gaten in en ik was gewoon van me steeds mooi en verzorgd te kleden omdat ik binnenhuisarchitect was en vaak klanten moest zien. Voor mijn kinderen was dat echt traumatiserend omdat je eigenlijk een beetje zoals een hond soms wordt behandeld.

Het is namelijk zo dat ik in de gevangenis terecht ben gekomen omdat mijn ex man seksueel misbruik heeft gepleegd op een vriendin van mijn twee kinderen en mijn kinderen zelf. Hij heeft hen drugs gegeven en betrokken in een seksueel spelletje. Ik ben uiteindelijk veel te laat naar de politie gestapt waardoor ik medeplichtig werd gesteld.

Mijn ex man bleek een gepsychopatiseerde persoonlijkheidsstoornis, narcistische persoonlijkheidsstoornis en seksueel sadistische kenmerken te hebben. Eigenlijk een stommiteit van mij ,ik ben er met open ogen ingetrapt en zwaar de gevolgen ervan gedragen met heel mijn gezin door dus ja een psychopaat. Hij zit nog vast en hopelijk nog voor een lange tijd. Hij kreeg 10 jaar effectief en 5 jaar terbeschikkingstelling. Het is hem gelukt om toch verantwoordelijkheid in mijn schoenen te schuiven. Hij heeft met mijn geld dure advocaten gekocht en ik had niets meer dus ik kon minder goede advocaten verkrijgen. Duidelijk dat justitie een klassenjustitie is daar meer rekening houdt. Als je een goede advocaat hebt zal je beter verdedigd worden.

Heeft je verblijf in de gevangenis effect gehad op de band met je kinderen? Tijdens maar ook erna?

Ja enorm. Mijn dochter weten ook wat ik gedaan heb en wat niet en weten dus ook dat er ook heel wat leugens staan in het dossier. Dus voor hen was dat zeer confronterend dat hun verhaal niet serieus genomen werd en justitie dus hun getuigenissen weerlegde. Ze zeiden van ja die zijn loyaal aan hun mama dus zullen niets slecht willen zeggen. Dus hun vertrouwen naar andere mensen in de wereld werd wel heel erg beschadigd daardoor. Hierdoor sloten zij zich ook sociaal af en hadden ze het moeilijk om contact te leggen met andere mensen. Ze konden er ook niet met andere mensen over praten omdat ze zich schaamden voor wat er was gebeurd, omdat hun mama in de gevangenis zat en omdat ze in een instelling verbleven.

Wanneer ze op bezoek kwamen zit je daar dan in een bezoekersruimte waar nog heel veel andere mensen zaten en ook vaak heel wat kleine kinderen. Dat was allemaal heel chaotisch en je kan er amper een privégesprek voeren. Zij hadden het daar heel moeilijk om over hun gevoelens te praten. 1 keer per maand was er wel een familiaal bezoek en dat was in een kleine aparte ruimte. Hier hadden mijn kinderen veel nood aan omdat ik ook gewoon hun enige vertrouwenspersoon was. Ook wel de oma. (mama van mij) maar die ja is ondertussen al 80 jaar dat is anders he. Ze hadden het dus zeer lastig met die bezoeken want ze moesten ook telkens met iemand meekomen dus alleen ben je dan niet natuurlijk. Er komt ook nog meer bij kijken dan het contact met mij alleen. Ze moesten ook heel lang wachten tot ze binnen mochten dus ze waren al snel 3 uur kwijt soms van hun dag.

Toen ik dan overgeplaatst werd naar een andere gevangenis (Hoogstrate) waren zij afhankelijk van iemand die met een auto hen kon brengen en dit was voor hen heel ver. Mijn kinderen waren elke week hun zaterdag kwijt aan een bezoek aan de mama. En ik zei dikwijls tegen hen je moet niet komen doe maar iets leuks ik zal wel bellen. Maar ja die telefoongesprekken dat is ook niet makkelijk. Die telefooncellen hangen allemaal aan de muur naast elkaar dus je staat eigenlijk op minder dan een meter van elkaar je kan dus soms amper verstaan wat de persoon aan de telefoon zegt. Je kan ook geen privégesprek voeren want de cipiers staan ook gewoon ‘in je nek te hijgen’.

Ja ik merk dat je vooral fysiek en mentaal heel erg bent aangetast in die periode van je leven. Kreeg je daar dan voldoende begeleiding voor?

Ja ik heb wel snel in Antwerpen begeleiding gekregen van een psycholoog. Maar totaal de verkeerde eigenlijk. Het was een jong en onervaren iemand en ben eigenlijk die 18 maanden nog meer mentaal achteruit gegaan door de gesprekken met die psycholoog.

Ze bleef me wijzen op dat ik mijn verantwoordelijkheid niet genomen had en hoe een slechte moeder ik was geweest. Dat was verschrikkelijk voor mij. Ik ben dan toen ik verplaatst was naar een de andere gevangenis in contact gekomen met een andere psychologe die veel meer ervaring had. Die vond het ook verschrikkelijk hoe die gesprekken met de vorige verlopen waren. Deze vrouw heeft ook 3 maanden nodig gehad om mijn vertrouwen te winnen en om me te doen praten.

En op welke vlakken mist u nog zo al begeleiding?

Zeker in het contact met mijn kinderen want nu keek de psychosociale dienst daar niet naar en moest ik de info altijd via via ondervinden. Je kent uw mogelijkheden niet, je kent je rechten niet des te meer dat je u afblokt. Hoe minder je vraagt en hoe meer je u opsluit in uw cel hoe liever dat de cipiers dat hebben. Kinderbezoeken ik wist ook niet hoe ik dat moest aanvragen dat werd gewoon niet gemeld. Je moest dan ook papieren invullen en dat was dan soms verkeerd en dit en dat. Dus eigenlijk geen ondersteuning vanuit de gevangenis zelf. Ik heb dat echt allemaal zelf moeten onderzoeken. Vragen aan anderen, zoeken op internet. Zo van slachtofferbemiddeling hoe zit dat? Allee ja alles echt zelf zitten zoeken en veel tegenwerking krijgen dat ze te moeilijke vragen kregen. Ik stond teveel op mijn strepen zeiden ze en ik moest mij maar aanpassen aan het systeem.

Dat is ook waar Vzw De Huizen vooral op inzet. Op die differentiatie, verschillende doelgroepen zoals in de toekomst moeder en kind. Ze willen dus een detentiehuis opstarten waar dat zowel moeders samen met hun kinderen leven, maar ook moeders waarvan de kinderen regelmatig op bezoek komen. Wat denkt u daarvan? Denkt u dat het een goed idee is om zo een moeder-kindhuis op te starten in de toekomst? Wat denkt u dat positieve gevolgen daarvan kunnen zijn?

Tuurlijk, voor de re-integratie is dat gewoon een basis. Zodat de mensen niet vervreemd geraken van hun kinderen en hun gezin, maar ook voor de kinderen zelf. Als je buiten komt, je hebt uw straf uitgezeten of een deel van uw straf, dan wordt je op straat gesmeten, zonder enige vorm van hulp of ondersteuning. Ze vragen gewoon om problemen. Dit huidig systeem nodigt uit tot recidive. Ze maken de mens kapot. Ze ontmenselijken gedetineerden volledig. Zijn zelfbeeld is gebroken. Zijn vertrouwen in de maatschappij is weg. Financieel ben je geruïneerd en dan gooien ze je in de maatschappij.

Dat is gewoon vragen voor mislukkingen. Ook de relatie tussen kinderen en hun ouders is zo belangrijk voor een ex-gedetineerde om een terug een toekomstperspectief op te bouwen en terug geluk te vinden. Als je vreemd ben van je kinderen, dan voel je je als een grote loser.

Ja dit is ook een beetje een vicieuze cirkel hé, als de hechting met je kinderen ook niet goed is dan hebben zij later ook meer de kans om recidive te plegen.

Ja tuurlijk, als je ziet in de gevangenis, ik heb daar hele families weten zitten. Ouders, neven, nichten, broers, kinderen. Gewoon hele families. Ja en dat kan ook niet anders he. Dat gaat ook vaak over futiliteiten. De gevangenis zit niet helemaal vol zware criminelen, niet vol gevaarlijke mensen. Laat u dat niet wijsmaken. Daar zitten sukkelaars. Mensen die nooit kansen hebben gekregen. Mensen die gedoemd zijn om in de criminaliteit te belanden.

Stel dat u in zo een detentiehuis zou zitten, wat zou dan voor u zinvolle dagbesteding of activiteiten kunnen zijn?

Degelijke psychologische begeleiding, ook dingen met het gezin. Ook de kinderen mee betrekken bij begeleiding. Opleidingen. Want in de gevangenissen zeggen ze dat elke gevangene een opleiding kan volgen, dat is gewoon een grap. Dat kan niet, amper een paar. Ik walg als ik zelf op de site ga kijken van de federale overheid waarbij er staat dat gevangenen mogelijkheden krijgen tot opleidingen. Dat is gewoon bullshit. Wat geven ze van opleidingen? In sommige gevangenissen kan je bv een opleiding automechaniek volgen, maar dat is niet voor vrouwen hé. Dat zijn allemaal opleidingen voor mannen. Met heel laag beroepsniveau, onder het beroepsniveau. Opleidingen die niemand verder helpt in het leven. Voor vrouwen zijn er geen opleidingen, behalve dan schoonheidsspecialist ofzo. Ik heb een universitair diploma, een diploma hoger onder onderwijs. Wat ben ik dan met een opleiding schoonheidsspecialist?

Maar dus vooral ook opleidingen die relevant kunnen zijn voor als je terug komt in de samenleving? Die je helpen naar re-integratie toe?

Ja dat is belangrijk. Als je uit de gevangenis komt en je hebt kinderen, wat is het belangrijkst? Dat je een job hebt waarmee je je gezin kan onderhouden. Als je dat niet kan, dan blijven je kinderen in een instelling zitten tot ze 18 jaar zijn. Ik ben uit de gevangenis gekomen en ik had 0 euro. Ik had gelukkig nog een huis. Ik kon mijn kinderen niet naar huis laten komen want ik kreeg uiteindelijk de eerste maanden een leefloon van het OCMW. 820 euro. Dus ik was financieel niet in de mogelijkheid om zelf na detentie mijn kinderen naar huis te laten komen. Ze zeggen ook dat gevangenen kunnen werken en sparen maar ik werkte aan 80 cent per uur, 6 dagen op 7 en ik kon met dat geld niet eens mijn telefoon betalen. Ik had net genoeg geld om naar mijn kinderen en advocaat te bellen. Ik had niet eens genoeg geld om maandverband, tandpasta, shampoo te kopen, wat in mijn ogen toch basisbehoeften zijn. Mijn familie en vrienden hebben mij daarin gesteund.

Dat ze gedetineerden zouden moeten integreren door te laten werken aan een normaal loon. Als je ze zou kunnen laten werken in een bedrijf dat detentiehuizen inplant. Dat ze zouden kunnen gaan werken in bijvoorbeeld een rusthuis, een schoolopvang. Dan kan je inderdaad beginnen met je schulden af te betalen enerzijds en het sparen voor je leven na de gevangenis.

In het detentiehuis willen ze ook focussen op zwangere vrouwen, die bevallen tijdens hun detentieperiode. Hoe staat u er dan tegenover dat die kinderen tot hun 3 jaar bij hun moeder blijven?

Dat vind ik moeilijk omdat mijn kinderen al groter waren toen ik in de gevangenis zat. Maar ik denk nogmaals dat het voor een vrouw, om terug een toekomstperspectief te kunnen bieden, het belangrijk is dat het contact met het kind goed blijft en dat de moeder voor haar kind kan zorgen. Dat die moeder ook leert om zich stabiel en verantwoordelijk op te stellen , dat kan je niet als het kind ergens anders geplaatst is.

Inderdaad, en de eerste drie levensjaren zijn ook heel belangrijk voor de hechting van het kind.

Ja, tuurlijk en dat daar een psychologische begeleiding ook is. Nu ziet dat er allemaal goed uit op papier maar dat zijn zo een dode letters. Ik zeg het, het personeel in de gevangenis is totaal ongeschoold, ik durf bijna zeggen ongeletterd. Daar werken mensen die totaal niet inzien wat hun functie is, hun functie is een bewakingsfunctie maar ook een deel mensen helpen terug re-integreren. Zij zien hun functie alleen maar als een bewakings-en bestraffende functie. Maar er is geen controle op. Die hebben een ongelooflijke macht.

Dus als ze op begeleiding zouden inzetten denkt u dat er ook al veel verbetering zou zijn?

Ja, ik ben met heel veel haat, frustratie en woede uit de gevangenis gekomen. Voordien was ik heel vergevingsgezind, open-minded. Ik stond heel positief en open in het leven. Terwijl ik nu op 3 jaar tijd heel erg ben veranderd en dat is voor mij en mijn kinderen ook niet leuk. De impact op een leven door iemand in de gevangenis is veel meer dan die paar jaar dat je binnen zit. Het is pas achteraf dat je merkt hoe erg dat de gevolgen daarvan zijn, de detentieschade.

Binnen onze bachelorproef zijn we ook bezig met het uitwerken van een snoezelruimte. Denk je indien er een snoezelruimte aanwezig zou zijn, je daar gebruik van zou maken? Vind je dit een goed idee?

Jazeker, ook als kinderen op bezoek komen worden die uit de bus gehaald en wordt er tot in de pamper gekeken of er geen drugs in verstopt zit. Ik kan mij voorstellen dat een kind van 6 maanden daar niets van merkt, maar een kind van 2 jaar bijvoorbeeld die wordt uitgekleed om te zoeken naar drugs en verboden voorwerpen, dat moet heel traumatiserend zijn. Ik heb met mijn eigen ogen gezien hoe dat gebeurd, hoe kleine kindjes worden behandeld door cipiers, dat is zoals bij de beesten. Met het gevolg dat veel papa's ook zeggen van je moet niet meer komen met de kinderen, niet omdat ze hun kinderen niet graag zien, maar om de vernederingen te beperken.

Oké, dan hebben we nog een laatste, samenvattende vraag. Als jij in de politiek zou zitten, wat zou jij dan veranderen aan het gevangenisleven?

Dat ze mensen die niet gevaarlijk zijn, niet opsluiten in eerste instantie. Iemand die door een drugsprobleem een handtas pikt. Ik vind dat totaal waanzinnig dat ze die daarvoor een half jaar of een jaar in de gevangenis steken. Wat leert die daar? Niks goed. Die geraakt daar aan drugs. Ik heb nooit meer drugs in mijn leven gezien dan in de gevangenis. Ik heb elke dag de aanbieding gekregen om drugs te gebruiken, terwijl ik voordien in mijn leven nooit met drugs bezig was. Maar als je daar opgesloten zit, is de verleiding heel groot.

Maar gewoon mensen niet meer opsluiten, dat is zo een prehistorische manier van straffen. Dat is zo een wraaklustige manier van straffen, die zo fout is. Je haalt de mensen niet beter uit de gevangenis. Drugsverslaafden krijgen nog meer toegang tot drugs. Mensen met psychische problemen worden daar ook niet geholpen, komen daar nog met grotere trauma's uit. Mensen die al problemen hadden met hun kinderen, krijgen nog grotere problemen. Ik heb geluk gehad. Mijn kinderen zijn ontzettend goed terechtgekomen in een van de instellingen. Zij kwamen onder toezicht van jeugdrechter Herman Dams. Dat is iemand die heel begaan is met zijn werk. Maar heel veel kinderen hebben dat geluk niet.

Justitie doet aan job behoud, ik noem dat Job behoud. Het is voor hun eigen belang dat ze mensen in de gevangenis steken, dat ze er terug uitkomen als criminelen want zo kunnen ze mensen blijven oppakken en veroordelen. Dat is gewoon een zelfbehoudend systeem.

Het is voor ons heel verrijkend wat je allemaal gezegd hebt, want wij hebben daar ook geen besef van hoe het er allemaal aan toegaat in de gevangenis. Dus we zijn vooral blij dat je hebt willen meewerken. We wensen u sowieso nog veel succes in de toekomst en uw kinderen ook.

Transcriptie interview gedetineerde 1

Naam:	Anoniem
Datum interview:	02/12/'20

Voorafgaand het gesprek werd de gedetineerde geïnformeerd over de informed consent.

Wij zijn studenten van Vives in Kortrijk en wij doen onze bachelorproef in samenwerking met vzw De Huizen. Ik weet niet of je vzw De Huizen kent?

Nee. ik heb daar nog nooit van gehoord eigenlijk.

Ok. VZW de huizen zijn eigenlijk bezig met projecten voor alternatieve straffen te bekijken. En zijn samen met ons aan het kijken voor een detentiehuis voor moeder en kind in de toekomst in te richten. We vinden het belangrijk dat we jullie mening ook horen. Vanuit jullie standpunt omdat jullie het allemaal meegemaakt hebben kan dat wel leerrijk zijn.

Wat ik kan zeggen is, ik zit momenteel 9 jaar in de gevangenis. Voor slagen en verwondingen met de dood als gevolg op de vader van mijn zoontje. Dat was met een messteek en dat was fataal. Mijn zoontje was op dat moment 6 maanden. Ik wou hem natuurlijk bij mij houden maar doordat ik geen ouders heb is dat onder de jeugdrechtbank gevallen Zo zorgt mijn tante nu voor hem. Hij zegt dus nu mama en papa tegen mijn tante en nonkel. Want mijn tante kon geen kinderen krijgen.

Als mijn zoontje vroeger op bezoek kwam bij mij had hij daar nog niet veel besef van omdat hij nog jong was. Maar als hij dan rond de 2-3 jaar was begon hij wel wat bang te worden. Vaak door de tralies en door het gedrag van de beambten. Niet elke chef is even vriendelijk natuurlijk. Na een tijdje wil je kind dan ook niet meer komen omdat dit allemaal vergrendeld is en je kan niet zomaar gaan spelen dit dat. Dus ik denk wel dat het interessant is wat jullie zouden doen eigenlijk.

Hoe oud is uw zoontje nu dan?

Mijn zoontje is nu 9 en een half jaar. Ik zit binnen van in januari 2012. Dat is natuurlijk moeilijk gelopen he allemaal. Soms willen ze wel op bezoek komen soms niet. niet evident eerlijk gezegd.

Tot wanneer duurt je straf dan uiteindelijk?

Ik heb een feit van slagen en verwondingen en daar voor heb ik 3 jaar voorwaardelijk gekregen maar die is dan veranderd naar effectief dus in totaal moet ik 11 jaar zitten. Je kunt natuurlijk ook vrijgelaten worden met voorwaarden maar dan zit justitie veel op u kap. Je ziet dan heel wat mensen terugkeren voor futiliteiten bijvoorbeeld. Als ze geen appartement vinden of geen werk vinden of verliezen, niet op hun afspraak komen,... een misstap en je zit terug binnen.

Hoe ervaar je het moeder zijn in de gevangenis? Is dat moeilijk voor u?

Dat is dodelijk he. Je gaat dood vanbinnen. Het is zeer moeilijk eerlijk gezegd. Ja die kleine moet het natuurlijk ook kunnen verwerken he ik heb zijn papa dood gedaan ook al is dat zonder intentie maar voor hem is dat natuurlijk ja een van de gruwelijkste daden dat voor een kind te verwerken is.

Ik heb mijn zoon nu 1 jaar niet gezien omdat hij dat moest verwerken. Maar nu laat hij wel weten via mijn tante dan dat hij zijn mama wel weer terug wil zien. Dus dat is wel iets goed dan.

Ale ja hoe ik dat ervaar. Eerlijk gezegd wil je niet meer leven soms, wil je niet meer vechten. Maar ik ben iemand die niet het slachtoffer gaat spelen maar op sommige momenten moet je dat wel een beetje doen anders ga je dat niet kunnen overleven. Want soms als je zegt 'ik zit in de gevangenis en ik heb het moeilijk', mensen horen dat niet graag. Zoals als je zegt ik mis mijn zoontje, hoe gaat het met hem op school, hoe zijn zijn rapporten,... Daar krijg je soms geen antwoorden op. Dat is heel moeilijk. We zijn ook maar mensen he. Ik blijf zijn moeder he.

Wat ik nog wou zeggen is dat een kinderbezoek heel moeilijk is voor kinderen. Mentaal gaan zij er ook een beetje onderdoor.

Hoe vaak ziet u uw zoontje nu? Hoe zijn de bezoekuren?

Vroeger zag ik hem maar 1 keer in de maand. Dus niet zo heel goed. Als dat onder justitie valt kan ik dat zelf niet echt kiezen he. Als ik ook zeg ik wil mijn kind elke week zien dat gaat ook niet want hij woont in Antwerpen ook en die moet dan helemaal naar Brugge. Ik heb ook al ruzie gehad met de pleegzorg. omdat ik ten eerste niet akkoord was dat mijn zoon mama zei tegen mijn tante. Ale ja je kon dan nog zeggen van vind jij dat oké dat u zoontje mama gaat zeggen tegen haar. Zij tillen daar gewoon niet zo zwaar aan blijkbaar.

Maar ik wil natuurlijk wel het beste voor mijn zoon he. Ik ben nu afwezig als moeder maar ik wil wel dat hij een zo normaal mogelijke jeugd heeft. Het is niet omdat ik een fout heb gemaakt dat hij daarvoor moet boeten. Maar ik vind het wel goed wat jullie willen doen. het zal waarschijnlijk minder belastend zijn voor het kind. Hem minder van zijn moeder weg te houden ook ook al heeft die moeder dan een fout gemaakt. Is dat dan nog steeds in een helemaal afgesloten gebouw dat ze dan met hun kind zouden zitten?

Ja waarschijnlijk wel maar zeker toegankelijker voor de kinderen.

Ja want er zijn ook moeders die zouden weglopen met hun kinderen he daar zal je ook voor moeten oppassen. Hangt ervan af van dossier tot dossier natuurlijk he. Hier is er wel een grote speeltuin voor de kinderen maar ze zeggen dan altijd dat ze met te weinig personeel zijn en dan mogen ze dus niet buiten. Dan moeten ze telkens in een zaal spelen met beperkt speelgoed en vaak steeds hetzelfde.

Wat denkt u dat er dan nodig is om de band met je kind te versterken?

Meer contact, meer bezoek. misschien een organisatie die kinderen gaat ophalen en terug afzet waar ze wonen. Het kind moet zich ook op zijn gemak meer kunnen voelen.

Als u zoon op bezoek kwam zat deze dan alleen bij jou of was dat nog met andere mensen rond jullie?

Awel heel goeie vraag. Dat was dus met andere mensen rond ons. stuk of 20 mensen en er was daar dan eens ruzie en dit en dat en je hoort dat natuurlijk allemaal he.

En denk je dat het dan beter zou zijn dat je een aparte kamer hebt met zetels of andere dingen?

Ja en misschien samen wat tv kijken, meer zo tête à tête. Want je hebt veel te veel prikkels van buitenuit nu. Er zijn dan veel kinderen die beginnen huilen als het het einde van het bezoek is en die zeggen dan zo 'nee, mama, nee'. Dat is dan ook heel traumatisch voor de andere kinderen.

Je kan niet op een normale manier afscheid nemen omdat hij de andere kinderen rondom hem ook zo raar ziet doen.

Kinderen krijgen ook soms een paniekaanval hierdoor. Dat ze dan opeens naar buiten willen gaan en dan moet zeggen nee je kan niet naar buiten gaan nu. We moeten hier blijven. Ik heb eigenlijk nooit gezegd aan mijn zoon dat het een gevangenis was. Ik zei altijd dat zijn mijn vrienden. en dan zwaaide ik eens naar een chef en zei ik dat hij niet bang moest zijn. Wat moet ik anders zeggen tegen een kind van 5jaar. Heel moeilijk. En soms roepen ze daar dan ook zo dingen zoals code rood, code rood. En dat er een gevecht is. Die kinderen horen dat ook he natuurlijk.

Maar zo echt een aparte kamer waar je misschien tv kan kijken of een spelletje spelen of zo naar buiten gaan in een afgesloten ruimte ofzo waar je een beetje met de bal kan spelen of van de glijbaan gaan. Dat zou wel een goed idee zijn. Of met de poppen spelen. Dat is ook beter voor hun ontwikkeling en ze zullen dan ook een beter beeld hebben van een bezoek bij mama.

En de begeleiding voor uzelf? verloopt dat goed voor jou momenteel?

De begeleiding naar buiten toe is echt miserabel eerlijk gezegd. Na 5 jaar ben ik eigenlijk pas dingen beginnen aanvragen. Ik heb eigenlijk zo een beetje transfers aangevraagd om te zien hoe andere gevangenissen werkten. Om een nieuwe start te maken. Want 9 jaar altijd aan dezelfde routine leven is zeer moeilijk. Eerst in Brugge dan in Hasselt dan heb ik even elektronisch toezicht gekregen en ben ik naar mijn broer gegaan. Dan probeerde ik een opleiding te doen omdat ik dan dacht dat ik mijn zoon weer terug bij mij zou krijgen maar dat was niet het geval. En daarna ben ik ingestort en heb ik gezegd ik ga gewoon terug naar de gevangenis en ga gewoon mijn straf uitzitten. Dan heeft justitie ook niets meer te zeggen op mij. Ik ben gewoon erg gestoord omdat ik met mijn zoon alleen muren heb gezien. Ik heb niet samen met hem een park gezien, bomen gezien, winkels gezien. Gewoon altijd maar onder toezicht. Het is gewoon niet logisch. Ik steek 1 keer en mag mijn kind amper zien en iemand die veel meer steekt of schiet mag zijn kind wel zien. Re-integratie naar buiten is inderdaad heel moeilijk ja.

En zo de psychologische begeleiding als moeder of voor uw kind? Krijg je dat dan of?

Nee dat is eigenlijk nihil zo mensen die daar gespecialiseerd in zijn. Je kan wel met Patent spreken of met CGG maar die gesprekken zijn dan meestal over verwerken van trauma. Je moet ook een goeie hebben he. Je hebt mensen die daar gewoon zitten te zitten en geen feedback geven. En dat is echt zo hé. Je doet je verhaal en die persoon zit daar dan echt zo van 'ja oké het is tijd'. In plaats van te zeggen van je kan misschien dit doen en dat doen. Ik kan dan evengoed tegen mijne muur spreken he. Dat is wat ik heb ervaren he natuurlijk.

Nu ben ik wel naar CGG gegaan van Brugge. En met deze persoon heb ik nu wel betere gesprekken die geeft ook feedback. Maar ook omdat ik dat zelf heb gevraagd. En ook zo begeleiding van wat moet je tegen je kind zeggen dit dat. Want ja ook als dat je eerste kind is weet je al niet goed wat doen. Je moet dat allemaal op een kinderlijke manier proberen vertellen he. Ik heb dat geprobeerd met kaartjes te schrijven. Ik heb wel gehoord dat er daar zo boekjes rond zijn over hoe je dit kan doen maar ik heb daar om gevraagd maar nog niet gekregen. Ik heb hier wel een zeer goede JWW. Met haar kan ik echt goed praten over mijn kind en ze leerde mij ook wel hoe ik het meer kan plaatsen. Soms zegt ze ook dat ik het meer moet loslaten en dat ik ook aan mezelf moet denken soms. Ik zat ook jaren in een depressie he omdat je ja niets weet van je kind. Je hebt geen macht he over je kind. Het enige wat je kan doen is schrijven en schrijven. ik heb ook veel moeilijkheden gehad met die pleegzorg want ik wist dat mijn zoontje begeleiding ging nodig hebben.

En toen ik dat had gezegd tegen haar kwam zij daarmee af in tegen de rechter alsof zij dat idee had bedacht. Maar dat kwam dus wel uit mezelf. Zo is de ruzie ook ontstaan eigenlijk.

Wat vindt u ervan dat ze een detentiehuis willen opstarten voor moeder-kind?

Ik vind dat een fantastisch idee want wat wij nu hebben is echt miserabel hier. Ik vind dat echt perfect. Als dit zou bestaan ik denk dat dat echt heel goed zou zijn voor moeder en kind en zelfs vader en kind. Ik denk dat dat zeker goed is want hoe dat nu marcheert is dat echt niet goed eigenlijk. De tijd van het bezoek is ook gewoon veel te kort. Een uur of een uur en een half tegen dat je gaan zitten bent of iets getoond hebt is de tijd al weer voorbij. Tegen dat het kind op zijn gemak is, is de tijd al voorbij eigenlijk. Ik vind het echt een zeer goed idee wat jullie willen doen. Veel mensen zullen dat wel zien zitten denk ik. Sowieso de mensen die hun kinderen heel graag zien en er willen zijn voor hen. Dat zou ideaal zijn voor hen.

Vanuit een enquête die we hebben afgenomen bij burgers blijkt ook wel dat veel mensen hier positief tegenover staan.

Dat is goed, op een dag komen wij sowieso buiten, we zijn ook maar mensen. Sowieso als je jaren in de gevangenis zit, loop je schade op. Detentieschade zal je sowieso hebben. Ik ondervind dat zelf niet zo heel erg, soms wel maar mijn familie van buiten of de mensen waar ik mee praat van buiten die zien dat wel aan mij. Natuurlijk, we hebben iets fout gedaan, maar dat wil niet zeggen dat we zot moeten worden. We moeten ook geen angst krijgen voor de buitenwereld. Het ergste vind ik dat je niet meer weet hoe je met je kind moet omgaan. Je weet niet wat hij lust, wat hij drinkt, wat zijn gevoelens zijn.

Zo'n detentiehuis zou wel zeker goed zijn voor mensen, ik ga tegen dan wel al vrij zijn, maar voor de mensen die na mij komen. Er zijn veel mensen die voor stomme dingen in de gevangenis komen, het zijn niet allemaal grote criminelen. Vaak kom je ook in de gevangenis terecht als je wacht op je proces, dan word je snel als boeman gezien. Veelplegers zijn natuurlijk iets anders. Soms denk ik bij mezelf 'waar zit ik hier eigenlijk'. Ik herinner me bv totaal niet meer wat er gebeurd is door een black-out, in een vlaag van woede doe je soms rare dingen. Ik heb mijn straf gehad en ik heb niks te verbergen. Beste is gewoon om weg te gaan als je een ruzie hebt. Ik wil gewoon zeggen dat wij ook maar mensen zijn.

Wat vindt u dat er aanwezig zou moeten zijn in een detentiehuis voor moeder en kind?

Sowieso aparte ruimtes, waar je met je kind alleen kan zijn. Aparte slaapkamers, gewoon een beetje zoals een appartement eigenlijk. Ruimte om buiten te spelen, samen kunnen koken, kunnen wassen, een beetje de dingen zoals thuis. Samen naar tv kunnen kijken, mijn kind in bed stoppen, iets leuks kunnen kopen voor hem (misschien via internet als naar buiten gaan niet mogelijk is), familie kunnen erbij betrekken.

Begeleiding met kind en moeder samen is ook belangrijk, zeker een kinderpsycholoog, of een ervaringsdeskundige die er echt iets van weet. Ook op niveau van het kind uitleggen wat er gebeurd is, is ook belangrijk. Want liegen tegen kinderen en zeggen dat wij hier gewoon werken is moeilijk. Mijn zoontje zei altijd 'ik wil niet dat je liegt tegen mij'. Tegen mijn zoon moest ik bijvoorbeeld op een bepaald moment uitleggen dat ik zijn mama was, dat kwam hard aan.

Wat zou er voor jou in een detentiehuis zinvolle dagbesteding kunnen zijn? Activiteiten of werken, opleidingen?

Sowieso een opleiding 'hoe kan ik een moeder zijn tijdens detentie'. Dat zou ook al heel goed zijn, hoe moet ik dat overbrengen naar mijn kind, moet ik liegen of niet liegen, hoe moet ik mij gedragen, moet ik huilen of niet huilen, want we weten niet wat te doen nu. Knutselen, samen in de tuin werken, boekje lezen, iets waar zij slimmer van kunnen worden en onze liefde van voelen.

Denk je dat het makkelijk/mogelijk zou kunnen zijn om samen te werken met de buurt?

Ik denk dat dit heel goed gaat zijn, omdat er veel buitenmensen zijn die slim zijn en goed kunnen omgaan met kinderen. Ik heb zelf geen moeder gehad, ze is gestorven toen ik 10 was dus het moedergevoel, of ik weet eigenlijk niet hoe moeder zijn in zijn werk gaat. Ik denk dat je dat een beetje moet aanvoelen, omdat dat uit de natuur komt, maar voor iemand die echt geen moederliefde heeft gehad, kan die dat niet overdragen naar zijn/haar eigen kind. Ik denk dat zo'n mensen van buiten echt meerwaarde kunnen hebben en kunnen indruk maken op ons om het beter te doen. Die komen dan vertellen over hun leven, of over een boek, zo zie je hoe prachtig alles kan zijn. Zo word ik gemotiveerd om ook iets te maken van mijn leven. Buurtbewoners kunnen hier dus veel helpen, maar ze moeten wel gescreend worden!_ Ik ben bv bang dat er pedofielen of moordenaars zouden tussen zitten. Kinderen zijn onschuldig en mag je niet aankomen.

Denkt u dat detentiehuizen ervoor zou zorgen dat er minder herval is? Dat mensen minder snel terug in de gevangenis zouden terechtkomen?

Na mijn eerste feiten mocht ik door mijn voorwaarden heel weinig doen met mijn kind, dan heb ik mijn voorwaarden geschonden en ben ik terug in de gevangenis beland. Een detentiehuis kan zeker een motivatie zijn om het beter te doen. Hangt natuurlijk af van persoon tot persoon. Mijn zoon geeft me bv terug kracht om dingen te doen, om niet meer te laten zitten, het geeft je kracht. Dus ja, zeker weten!!!

Wat vind je van een snoezelruimte binnen een detentiehuis?

Ik vind dat een superidee. Ik ken het nog niet maar het klinkt wel heel goed, zeker omdat het goed is voor de kinderen. Ik denk dat dit voor hun toekomst en ontwikkeling als mens goed zal zijn. Zo wordt gevangenis niet direct geassocieerd met gevaarlijke dingen, maar ook een plaats van samen zijn. Voor kinderen is het heel moeilijk dat wij hier zitten. Zeker door die roze schorten. Wij hebben allemaal hetzelfde aan en dat geeft een beeld aan een kind. Dat is niet goed.

Stel dat jij in de politiek zou zitten en alles aan het gevangenisleven kan veranderen, wat zou je dan willen veranderen?

Alles. Ik denk sowieso meer contact met je kind, als je kind je wilt bellen dat we dan ook zelf kunnen opgebeld worden door onze kinderen. Nu moeten wij hen bellen en zij kunnen ons niet zelf bellen. We hebben een telefoon op onze cel maar kunnen geen telefoons ontvangen. Voor kinderen zou het goed zijn als ze bv. mama zelf kunnen bellen als ze een moeilijk moment hebben. Dat is al één heel goed ding. Dat je als moeder bereikbaar bent als je kind het nodig heeft. Ook via Webex of facetime kan je ze zien en troosten.

Meer uren voor bezoek en meer bezoek zou ook goed zijn. Meer begeleiding voor zowel ons als onze kinderen, meer open regime, naar buiten kunnen gaan onder voorwaarden, omdat ze nu mensen zijn die echt de kans niet krijgen om naar buiten te gaan. Dingen kunnen kopen voor onze kinderen, dat kan binnen de gevangenis! Want nu kunnen wij hen niks geven behalve onze liefde. Daar kan de gevangenis ook aan verdienen, maar ja. Soms heeft een kind iets nodig he! Als je geld geeft dan weet je niet of er effectief iets voor het kind mee gekocht wordt. Ik wil gewoon dat kinderen niet mee gestraft worden voor de daden van hun moeder. Sommige moeders moeten hun kinderen bv zien achter glas, dat kan niet vind ik. Een kind moet altijd zijn moeder gewoon kunnen zien via gewoon bezoek.

Transcriptie interview gedetineerde 2

Naam:	Anoniem
Datum interview:	02/12/'20

Vzw De Huizen is eigenlijk een organisatie die op zoek gaat naar alternatieven voor straffen. Eigenlijk een alternatief op de gevangenis. Ze zijn bezig met het opstarten van kleinschalige detentiehuizen en ze willen graag in de toekomst ook een moeder-kind huis opstarten. Vzw De Huizen heeft aan ons gevraagd of dat wij het zien zitten om verschillende mensen te bevragen (gedetineerden, politiekers, interessante individuen) zodat we hun goede aanbeveling kunnen geven.

Ok, geen probleem. Wat ik al kan zeggen is dat mijn antwoorden niet altijd zo objectief zullen zijn omdat de voorbije periode de slechtste periode is die ik ooit al heb meegemaakt. Maar ik ga vanuit mijn visie en hoe ik het beleefd heb antwoorden op u vragen.

Ok, dat is goed. Eerst willen we een beetje algemene vragen stellen en daarna zullen we iets specifiekere vragen stellen rond moeder-kind huizen. Eerst en vooral willen we vragen hoe het nu met u gaat?

Nu, ja ik zit al 6 jaar in de gevangenis. Ondertussen heb ik mij aangepast aan het systeem. Nu gaat het beter dan in het begin.

Nu met de corona, merk je daar veel van in de gevangenis?

Ja, ik heb het wel moeilijk omdat ik geen fysiek contact met de kinderen mag hebben. Voor de kinderen weegt dat ook door maar ik probeer mijn tijd te vullend door veel te lezen.

Is dit voor jou de eerste keer dat je in de gevangenis verblijft?

Ja, dit is de eerste keer.

Hoeveel kinderen hebt je en hoe oud zijn jouw kinderen?

Ik heb 2 kinderen. Een zoon van 11 jaar en een dochter van 6 jaar. Mijn zoon was 5 jaar toen ik werd aangehouden en ik was toen zwanger van mijn dochter.

Dus u heeft nog met uw dochter in de gevangenis verbleven?

Ja, 2 jaar. Ik heb haar 2 jaar bij mij gehouden.

Hoe ervaar je de band met je kinderen nu? Merk je dat het moeilijker is? De band dat je nu hebt met je kinderen en de band die je voor de gevangenis had met je kinderen?

Het is heel anders. Ik heb een heel sterkte band met mijn kinderen in vergelijking met andere mama's die hier zijn. Dat komt omdat ik regelmatig bezoek krijg van mijn kinderen. Mijn kinderen zijn geplaatst bij mijn familie, bij mijn mama. Dus dat is anders dan bij een pleeggezin waarbij het buiten de familie is. De band is heel sterk maar natuurlijk mijn rol als moeder is heel anders omdat ik vanuit afstand probeer een moeder te zijn. Dat is niet hetzelfde als je thuis bent.

De bezoekuren, zie je jou kinderen dan regelmatig?

In mijn geval had ik vroeger 2 keer per week bezoek met de kinderen en dat was de woensdag op kinderbezoek (1 uur en half) en de zaterdag gewoon tafelbezoek (1 uur). Dus 2 uur en een half op een week.

En hoe ervaar je die bezoeken? Heb je het gevoel dat je tijdens die bezoeken genoeg privacy hebt en genoeg ruimte om de band met je kinderen te versterken?

We leven in een instituut dus het is moeilijk om te zeggen ja. Liever alleen maar het is moeilijk. Wij zijn ook met meer gedetineerden die op hetzelfde moment bezoeken hebben. We hebben wel ruimte voor kinderbezoek. We kunnen rechtstaan, we kunnen onze kinderen knuffelen, met onze kinderen knutselen, etc. Dat is niet het geval bij een gewoon tafelbezoek. Bij een gewoon tafelbezoek geef je je kinderen een knuffel en die blijven naast jou zitten maar je mag niet meer bewegen, niet rechtstaan, niet iets gaan halen. Je moet blijven zitten tot het bezoek gedaan is.

Er zijn ook nog familiebezoeken op een cel die daarvoor dienen. Dat is 2 uur. Dan ben je helemaal alleen met je kinderen of de persoon die jou kinderen begeleid. Doordat het in een cel is, is dat moeilijk voor een kind als de deur toegaat. Ze vragen dan: 'Hoe ga ik naar buiten gaan mama? Wat als er iets gebeurt?'. Dan doen ze bijvoorbeeld het raam open en dat is met tralies dus dat is heel moeilijk voor een kind om dat te zien. Zeker als die deur dan toe moet en je de deur niet meer kan opendoen. Het is ook een ijzeren deur. Dat is heel raar voor de kinderen. Daardoor heb ik zo'n familiebezoeken in een cel al meer dan 4 jaar niet meer. Ik heb dat geweigerd omdat ik dat mijn kinderen niet wil aandoen, ze zijn dan angstig.

Vind je dat ze dat anders moeten aanpakken? Bijvoorbeeld: een rustige ruimte waar je met je kind kan zitten, ingericht met zetels, dat het kind niet het gevoel heeft dat het in een gevangenis zit.

Ja. Ik zou liever willen dat het een gewone ruimte is waar je iets kan drinken, iets met je kinderen kan doen, iets klaarmaken, etc. En ook zeker een ruimte waar die ijzeren deur en die tralies niet te zien zijn.

Wat zou er nog voor kunnen zorgen dat de relatie en het contact met je kinderen beter zou zijn in de gevangenis?

Normaal kunnen wij iedere dag bezoek hebben. Nu is het een keuze dat je maakt en zeker als je kinderen op school zijn, dat is heel moeilijk om dan ook bezoek te hebben. Want onze bezoeken zijn vanaf 17u45 en de kinderen zijn op school tot 16u. Je kan niet verwachten dat je kind naar hier moet komen, een uur moet wachten in de wachtzaal en dan een uur bezoek. Dat is veel te veel. Dus daardoor heb ik persoonlijk gekozen voor kinderbezoek op woensdag omdat er dan meer vrijheid is om te bewegen en de zaterdag. Hoe kan dat verbeteren? Ik weet het niet als dat mogelijk is, zeker als je in de gevangenis zit. Maar ik zou wel kunnen zeggen dat er een verbetering kan bijkomen voor de bezoeken. Namelijk dat er een normale ruimte zou moeten zijn zonder ijzeren deur en tralies.

Hoe ervaar je de begeleiding in de gevangenis momenteel? Krijg je als moeder genoeg psychologische begeleiding en begeleiding met je kind? Bijvoorbeeld: krijgen je kinderen begeleiding over het feit dat mama in de gevangenis moet verblijven?

Ik heb mijn dochter al 4 jaar buiten gegeven. Ik beleef mijn detentie heel anders. Ondertussen zijn er wel veranderingen geweest in de afdeling van moeder en kind. In de tijd dat mijn dochter nog verbleef in de gevangenis bestond dat niet. Ik krijg persoonlijk wel begeleiding van 'pattent'. Maar daarvoor heb ik 1 jaar moeten wachten want er is een hele lange wachtlijst. Ik krijg wel begeleiding van een psychiater omdat ik dat nodig heb.

Mijn familie buiten heeft dan wel stappen moeten ondernemen voor de ondersteuning van mijn kinderen. Zeker voor mijn zoon in het begin. Hij blijft nog altijd begeleid worden. Ik persoonlijk ook en ik vind dat heel belangrijk. De gesprekken zijn om de 2 weken. Nu zitten we met meer gedetineerden, te weinig personeel die ons kunnen begeleiden. Maar in de periode dat ik als moeder binnen gekomen ben heb ik dat heel erg ervaren. Maar dat was de ergste periode van mijn leven. Ik was ook depressief. Het is heel moeilijk om te aanvaarden dat je in de gevangenis zit door zware feiten te plegen. Daarbij wordt je kind geboren die moet leven tussen die ijzeren deuren, tralies, etc.

Ik kan een voorbeeld geven. Mijn dochter was 14 maanden en ik had bezoek. Voor dat wij naar het bezoek gaan moeten wij onze roze schort aandoen. Dat betekend dat je gedetineerde bent en dat je mag bewegen. Op het moment dat ik mijn roze schort aandeed was mijn dochter blij want ze wist dat we toen ergens naartoe gingen. Ik moet gefouilleerd worden om te kijken of je niks speciaal mee hebt genomen. Ik ga vooruit en mijn dochter blijft achter, ze beweegt niet en ze kijkt dan zo naar de chef om te zeggen 'ja en ik nu'. Ik zei tegen mijn dochter dat ze mee mocht komen maar ze heeft niet bewogen tot de chef haar ook 'fouilleerde'. Pas dan kwam ze mee. Dat is erg. Ze beseffen dat wat heel erg is, normaal wordt voor een kind.

Ik heb nog een voorbeeld. Het eten wordt verdeeld en dan moeten we een tijd in onze cel blijven maar dat kind begrijpt dat niet. Het kind mag niet buiten gaan. Mijn dochter stond aan de deur en riep naar de chef. Ik zeg altijd madam tegen de chef maar mijn dochter kon nog geen madam zeggen dus riep ze 'majam open, majam open'. Dat doet pijn om je kind zo te zien. Je bent mama en je moet je kind beschermen maar ik ben machteloos. Dat zijn 2 voorbeelden hoe ik het heb beleefd. In die tijd was het eten ook niet aangepast aan de kinderen.

Denk je dat er dan meer begeleiding moest geweest zijn naar u kind toe? Dat er wordt uitgelegd aan het kind dat mama in de gevangenis moet verblijven?

Het gaat niet over dat het kind geboren wordt in de gevangenis. Ik ben zwanger binnengekomen in de gevangenis. Ik ben van mijn dochter bevallen in het ziekenhuis en dan zijn we naar hier gekomen. Voor haar was dat een normaal leven. Het is moeilijk om aan een baby uit te leggen dat mama in de gevangenis moet verblijven.

We willen graag nog wat extra uitleg geven over de moeder-kind huizen. De bedoeling van vzw De Huizen is dat ze een moeder-kind huis zouden opstarten waar er moeders verblijven met hun kind tot 3 jaar, waar er moeders verblijven zonder hun kind maar dat er wel regelmatig bezoek geregeld kan worden. Vzw De Huizen vindt het belangrijk dat die huizen kleinschalig zijn, dat dat niet meer die grote mastodonten zijn van tegenwoordig. Dat die huizen meer gedifferentieerd zijn (meer wordt gekeken naar de doelgroep). Maar ook dat ze willen samenwerken met de buurt. Ze vinden het belangrijk dat er een voeling is met de samenleving. Bijvoorbeeld: een fietshersteldienst opstarten samen met de buurt, een sociaal restaurant zodat je als gedetineerde het gevoel hebt dat je toch nog deel uitmaakt van de samenleving. Denk je dat dat een goed idee zou zijn om zo'n moeder-kind huis op te starten?

Ik vind het geen goed idee, maar een super goed idee. Gewoon doordat dat in kleine groepen vrouwen zou zijn, elk zijn eigen kamer. Dat is anders dan hier in de gevangenis. In de moederafdeling zijn er een aantal cellen, 3-4 grote cellen waar 2 mama's in de cel kunnen verblijven met hun kind. Dan moet je samenleven en dan ineens krijg je iemand die niet rookt samen met iemand die wel rookt. Of je moet samenleven met een pasgeboren baby en met een kind die al 2 jaar is. Natuurlijk als je niet goed slaapt ben je slechtgezind, ruzie maken, etc.

Ik vind dat er op vlak van de moeder meer opgevolgd/begeleid moet worden wanneer je steun nodig hebt. De chefs zijn er wel maar die kunnen ook niet veel doen. Sommige 'cheffen' gaan luisteren naar je en je proberen steunen maar je hebt ook andere 'cheffen' die zeggen 'ik ben geen psycholoog'. Ik begrijp dat ook maar ik denk dat de begeleiding anders aangepakt moet worden zeker voor mama's met kinderen.

Welke positieve gevolgen denk je dat een moeder- kind huis zou kunnen hebben?

Als eerste als iedereen zijn eigen ruimte zou hebben zou het anders zijn. Als dat meer een gewoon gebouw is zal je ook meer het gevoel hebben dat je niet helemaal opgesloten zit. Meer sociale contacten zal ook beter zijn. Een beetje zoals een opvanghuis voor vrouwen die opgevangen worden bij huiselijk geweld. Die mensen worden ook opgevangen en goed begeleid op psychologisch vlak en psychosociaal vlak. Met de papieren, met alles. Dan kunnen ze daarna ook sterker op hun benen staan. Als het een beetje zoals zo iets zou zijn dat jullie zouden doen dan denk ik dat het percentage van criminaliteit zeker zou dalen.

Ja dat was ook een vraagje dat we u nog wouden stellen. Denkt u dat er minder kans zou zijn dat mensen zouden hervallen of weer het slechte pad opgaan?

Zeker, omdat er nu geen opvolging is wanneer je buiten gaat. Meeste mensen kiezen ook voor het helemaal uitzitten van de straf omdat als ze naar buiten gaan ze niet meer worden begeleid en ze na een misstap direct terug meer straf kunnen krijgen. Als je geholpen wordt en begeleid wordt in de stappen om terug in de samenleving te gaan denk ik wel dat die kans minder groot is. Je moet die hulp natuurlijk ook wel willen aanvaarden.

Er zijn mensen die daar anders op reageren en er nog meer kwaadheid ofzo is. Maar de meeste mensen willen echt niet meer terugkomen en zullen daar dus zeker hulp voor willen. Het is een misstap geweest en ze willen dit niet meer tegenkomen. Dus dat zal misschien wel beter zijn. Zeker mensen die beïnvloedbaar zijn en met verslaving kampen.

En stel nu dat je in een moeder-kindhuis zou zitten, wat zou jij dan belangrijk vinden dat er aanwezig is. Zo qua ruimte en begeleiding,...? Zowel voor u als voor u kind.

Sowieso meer ruimte en begeleiding voor allebei. Ik vind dat iedereen daar wat privéruimte moet hebben zeker als het kind erbij verblijft. Ook begeleiding op psychologisch vlak en daarnaast ook over de opvoeding van hun kind. Dat vind ik zeer belangrijk.

En kan je zo eens een voorbeeld geven van ja die ruimtes zouden wel belangrijk zijn?

Zoals ik heb meegemaakt 2 moeders met kind samen op kamer, pasgeborene en kleuter, roker en niet roker. Dat dit moet vermeden worden. Iedere gevangene een kamer apart. Want je zit met mensen samen die je niet kent, geen familie,.. En iedereen heeft een andere levensstijl. Het escaleert dus vaak tussen de gevangenen. Die ruzies zullen vermeden worden als iedereen een plaats voor zichzelf heeft. Maar natuurlijk is elkaar leren kennen soms ook belangrijk.

En wat zou dan zo een zinvolle dagbesteding kunnen zijn voor u in zo een moeder- kind huis?

Ja iets waar ik mee bezig kan zijn dat me later ook zal helpen als ik buiten ben. Maar als je met je kind in gevangenis verblijft moet de tijdsduur van zo'n activiteiten ook bekeken worden. Want je hebt veel tijd nodig voor je kind. Er zouden ook dingen moeten zijn dat je samen kan doen met je kind want dat maakt de band ook veel sterker.

Met mijn kind bracht ik vroeger veel tijd door in de zaal. Maar alleen de mama's die werkten mochten hun kind naar daar brengen om er op te letten wanneer ze weg waren. Maar ja je kent die persoon niet dus dat was niet leuk voor mij. We mochten wel tijd doorbrengen in de polyvalente zaal met je kind. Maar de kinderen moeten om 19u op cel. Maar ja jij als moeder kan niet terugkeren naar de polyvalent zaal. Jij gaat ook met jouw kind naar bed.

Ik had ook recht om mijn kind soms buiten te geven en naar de crèche te laten gaan maar ja ik voelde mij heel eenzaam dan natuurlijk. Want je weet dan niet goed wat je met die tijd moet doen. Je kind is je dagelijkse bezigheid he en je hoop voor de toekomst. Maar ja bij mij is het wel al een tijd geleden dat ik op moeder-kindafdeling zat. Nu is er misschien al wat verandert.

Oke. En ze zouden ook misschien willen samenwerken met de buurt. Bijvoorbeeld een moestuin met buurtbewoners starten of een fietshersteldienst. Denkt u dat dit haalbaar zou zijn?

Wel, ik wou net zeggen gaat de buurt dat aanvaarden? Want niet iedereen staat open om met een gedetineerde samen te werken. De mensen moeten ervoor openstaan maar de gedetineerden zelf ook natuurlijk. Want ja zolang je niet openstaat voor een gesprek of samenwerking zal dat geen positieve medewerking geven denk ik. Dus het moet van beide kanten komen en respect hebben voor elkaar. Er zal ook veel curiositeit zijn en mensen zullen gaan googelen wie is dat en waarom zit die in de gevangenis.

En denk je dat je dat zelf zou willen zo samenwerken?

Bon ja, ik ben wel een sociaal persoon en wil veel praten. Voor mij zou het geen probleem zijn. Maar ik denk wel dat dit iets positiefs zou uitbrengen.

Maar de mensen buiten zullen ook die kijk een beetje moeten veranderen naar de gedetineerden toe. En ze de kans geven en niet veroordelen. Zolang je mij niet de kans geeft om mij te leren kennen als persoon niet als dader zal dit me altijd achtervolgen. Je moet er mee leren leven wat je hebt gedaan en je zal altijd die stempel krijgen. Maar ja daar moeten we onze verantwoordelijkheid voor nemen voor wat we gedaan hebben.

Oké. We zitten al aan onze laatste vraag ondertussen. Moest jij in de politiek zitten, wat zou jij dan veranderen aan het gevangenisleven?

Ik zou heel veel veranderen. Ik zou meer het personeel opleiden op psychologisch vlak dat ze meer begrip tonen. En ze moeten strikt zijn en er moeten regels zijn maar ik heb het gevoel dat ze soms teveel neerkijken op de gedetineerden. Ze misbruiken dat gevoel van autoriteit, hun macht. En ik begrijp dat je moet strikt zijn want anders zou het ook niet goed komen maar toch ja wat begrip tonen. In plaats van direct meer straf.

Wat ik ook zou veranderen is het eten want dat is echt niet oké.

Zou je het dan liever zelf kunnen maken?

Nee, niet perse zelf. We hebben wel een microgolf op zaal waar we veel kunnen maken maar ja dat kost veel he dat eten. En de kantine is heel duur in vergelijking met hoeveel geld je soms maar hebt. Oké ik begrijp dat dat ze ook wat winst moeten maken maar, niet iedereen heeft zoveel steun van buitenaf natuurlijk. Met wat we verdienen wanneer we hier gaan werken. 0,77 cent of 1 euro kunnen we niet veel eten kopen hoor. Zeker omdat het niet alleen eten is dat we moeten betalen. Ja, dat zou wel wat menselijker mogen zijn.

Oke dan willen wij u heel erg bedanken. En voor jou ook heel veel succes in je leven. Daag.

Transcriptie interview gedetineerde 3

Naam:	Anoniem
Datum interview:	02/12/'20

Voorafgaand het gesprek werd de gedetineerde geïnformeerd over de informed consent.

Wij zijn studenten dus 2 van de Vives in Kortrijk en wij doen onze bachelorproef in samenwerking met vzw De Huizen. Ik weet niet of je vzw De Huizen kent?

Nee. Ze hebben het een beetje uitgelegd over wat het ging gaan maar ik ken het niet.

Ok. We zijn eigenlijk bezig met projecten voor alternatieve straffen te bekijken. En zijn ze zijn samen met ons aan het kijken voor een detentiehuis voor moeder en kind in de toekomst in te richten. We vinden het belangrijk dat we jullie mening ook horen. Vanuit jullie standpunt omdat jullie het allemaal meegemaakt hebben kan dat wel leerrijk zijn.

Ja mijn zoon (A) is hier ook. Die verblijft bij mij.

Oke. We gaan dus eerst een beetje algemene vragen stellen en daarna gaan we zowat specifieker over moeder-kind huizen vragen. Eerst willen we gewoon eens vragen hoe dat het met u gaat en hoe dat je je nu voelt in de gevangenis?

Nu is het moeilijk het is december. Dat is heel moeilijk. Hij is in oktober 2 jaar geworden dus dat komt wel binnen dat ik hem op zijn 3 jaar moet buiten geven. Dat begint nu ook serieus te wegen want ieder kindje dat je ziet vertrekken, het volgende is de mijne. En ja, dat is heel moeilijk.

Is het de eerste keer dat u met de gevangenis in aanraking komt?

Ja. In totaal had ik nergens echt ooit problemen gehad, nooit niets. En ja ik was op de verkeerde plaats in mijn huis en daardoor zit ik hier. Dus ja. Ook zwanger geworden hier in de gevangenis.

Hoelang moet u nog verblijven in de gevangenis?

Nog 6 jaar.

Dus je hebt een zoontje zei je?

Ja.

Hoeveel kinderen heeft u in totaal en verblijven die bij jou in de gevangenis of waar verblijven zij?

Mijn dochters zijn 16, 14 en 11 en die verblijven bij de papa. En A. die verblijft hier bij mij, die heeft een andere papa die hij niet ziet.

Hoe oud is A.?

2 jaar.

Hoe is de band met je kinderen nu? Bijvoorbeeld: wat is eigenlijk het verschil tussen de band met je kinderen nu in de gevangenis dan ervoor eigenlijk?

Ik heb er nog eentje voor naar te kijken dus A. is rotverwend. Ook qua aandacht. Ik ga gaan werken maar dat is maar 3 uurtjes van 12 tot 15 en van 8 tot 11 en voor de rest ben ik bij A. Je bent er heel veel mee bezig. Met mijn oudste dochter had ik dat ook maar dit is toch nog net iets anders. Het is raar om te zeggen maar eigenlijk heeft het mij goed gedaan dat je zo'n band kunt hebben met je kind. En dat maakt het ook nog veel moeilijker om hem los te laten.

In november ging hij 3 dagen bij mijn broer logeren maar met corona durf ik hem dan ook niet buiten geven want ik heb dan schrik dat ze hem niet terug gaan binnen pakken. Maar hij moet het wel beginnen leren. De vorige keer was hij bij mijn vriendin, voor corona, en het was de bedoeling dat hij iedere maand een paar dagen naar buiten ging. Ondertussen zijn we al 6-7 maand verder dus voor hem is dat ook moeilijk want hij eet dan niet, drinkt niet. Dus voor hem is het echt moeilijk. Hij moet een band opbouwen want hij gaat bij mijn broer gaan wonen.

Hij heeft dus wel een plaats waar hij terecht kan?

Ja, hij gaat bij mijn broer en mijn schoonzus. Ik ben heel blij dat zij dat zelf voorstellen want dat zijn serieuze dingen. Hun kinderen zijn groot (17 en 18 jaar) dus die zijn er eigenlijk juist uit en dan zo terug een klein 'pagaderke'.

En de band met je andere dochters, hoe is dat?

Dat is een ramp. Buiten was dat oké want die waren altijd bij mij totdat ik in de gevangenis zat. Die zijn bij mijn ex-partner gaan wonen totdat ik terug zou zijn. Maar uiteindelijk heb ik ze niet meer gezien. Ik heb foto's en dingen die mijn broer van facebook had maar eigenlijk zelf… In het begin krijg je foto's en opeens is dat poef gedaan. Het was een vechtscheiding en mijn ex-partner profiteert daar nu van. Maar je kan niks doen. Ik blijf vragen en bellen met de consulente en de advocaat maar dat brengt allemaal niks op.

Dus het contact met je dochters heb je niet meer. Het is niet dat ze op bezoek komen?

Nee, maar in het begin zou ik dat ook niet gewild hebben. Ik ben heel lang overtuigd geweest dat ik niet lang zou moeten blijven maar dat is uiteindelijk anders uitgedraaid. Ik hoop nog altijd (mijn dochter is nu 16 en heeft dus geen toestemming meer nodig) dat ze hier op een dag zal staan. Ik deed buiten de gevangenis altijd alles met mijn dochter (koken, boeken lezen) maar ik doe dat nu ook wel met A.

Gelukkig dat je je daar nog een beetje aan kan optrekken dat je met A zo'n dingen kan doen.

Ja want normaal komen ze iedere maand voorlezen voor de kindjes maar dat is nu ook al van februari geleden. Maar ik doe dat wel zelf want je moet dat kind bezighouden. Maar in een cel, met wat kan je dat blijven bezighouden? Want A. is een hele goede prater. Hij was nog geen 1 jaar en hij zat al in de boekjes.

Nu heeft hij een telraam van het alfabet en die zingt de helft van dat liedje vanbuiten en hij is nog maar 2 jaar. Hij is snugger maar dat is ook omdat je er constant mee bezig bent denk ik. Buiten heb je nog veel andere dingen te doen maar hier is het niet groot hé. Als het gekuist is, is het gekuist en voor de rest ben je met dat kind bezig want anders breekt hij het af.

Moeder zijn op zich, loopt dat dan goed of is dat soms moeilijk in de gevangenis?

Het is moeilijk maar ik heb een heel zacht karakter dus ik reageer ook niet rap. Je moet wel heel veel slikken. A. was een hele erge huilbaby, die huilde 23 op de 24 en die zit dan natuurlijk naast u en dan krijg je allerlei verwijten zoals 'je kijkt er niet naar, je moet dat kind eten geven'. Ik heb het hier heel zwaar gehad tot een maand later dat ik helemaal gecrasht was. Ik kon niet meer. Toen was A. 4 maand en ik liep daar dag en nacht mee rond maar hij bleef maar huilen, huilen, huilen. Gelijk wat je ermee deed. En dan was het alle hands aan dek iedereen met mij. En dan hebben ze de gang verwittigd van kijk dat moet hier gedaan zijn want op den duur begin je te twijfelen aan jezelf. Had A. mijn eerste kind geweest en je moet zoveel slikken dat is echt…

Wat zou ervoor kunnen zorgen dat de relatie en het contact beter zou kunnen zijn terwijl je in de gevangenis zit?

Nu met die webex had ik ook gevraagd of ik met mijn dochters mag 'webexen' zoals nu want dan moeten ze al niet naar hier komen maar dat ligt in beraad want de papa wilt dat niet. Dus dat is al een stap dat ik vond en dat ik ook gezegd heb dat ze dat achter corona ook nog willen gebruiken. Gelijk voor mama's met kindjes dat je ze toch ziet want het is niet altijd gemakkelijk om naar hier te komen. Mijn broer die woont hier 2u vandaan dus dat is niet voor te zeggen 'ik stap even binnen'. Dus dat gaat niet.

Hoe ervaar je de begeleiding momenteel in de gevangenis? Heb je het gevoel dat je genoeg begeleiding krijgt zowel psychologisch maar ook in de band met je kind? Heb je het gevoel dat ze daar genoeg in begeleiden?

Ik heb geluk en ik blijf dat zeggen dat A. niet mijn eerste kind was. Want als dat u eerst kind is, je komt van het ziekenhuis. Ik ben om 7u bevallen en om 12u was ik hier al terug. Ze steken u in een cel en de deuren toe. Buiten heb je dan nog een week de kraamhulp, het ziekenhuis die vertellen hoe en wat. Een keer een vroedvrouw die komt praten en dat is het hé. Trekt uw plan. De meeste cheffen zijn wel zeer begaan maar die deur gaat toe en je zit daar. Het is niet altijd gemakkelijk.

Heb je daar dan iets van psychologische hulp voor gekregen of niet?

Ik heb nu sinds vorige maand om de 14 dagen een gesprek maar ik heb een jaar en half op de wachtlijst gestaan. Ik heb gebeld naar een psychiater en je schrijft een briefje en in de mate van het mogelijke nemen die dan wel op maar je moet er zelf achter zitten. Want hij zei iedere keer ik roep u volgende week op maar als je geen briefje schrijft dan zie je die niet. In feite zijn ze er wel maar je moet erachter zitten.

Dus ze zijn niet echt goed bereikbaar?

Nee, niet altijd.

Ik zal misschien even nog schetsen hoe een moeder-kind huis er zou uitzien en wat de bedoeling daarvan is. Ze zijn dus eigenlijk bezig om in de toekomst te kijken naar alternatieve straffen en dat zou dat een moeder-kind huis zijn waar dat dan bijvoorbeeld bij u, dat uw kind in een betere omgeving kan ontwikkelen dan dat je nu moet doen in de cel. Er zou dus meer ruimte gecreëerd worden voor begeleiding en voor uzelf en het kind. Vind u dat een goed idee?

Ik denk dat wel maar iedere maand komt kind en gezin naar hier. Ze doen dan een mooie wandeling met een glijbaan, een schommel, 2 zandbakken dus dat hebben we wel allemaal beschikbaar. We kunnen wel een hele namiddag buiten als we willen en dan 's avonds ook nog eens maar nu is het winter en dat is binnen.

Vzw de huizen werkt dus volgens 3 pijlers. Eerst en vooral rond kleinschaligheid want ze vinden het belangrijk dat er meer gefocust wordt op kleinere gebouwen. Daarnaast zetten ze ook in op differentiatie. Ze willen meer focussen op dezelfde doelgroepen die bij elkaar zitten zoals nu moeder en kind. Daarnaast werken ze ook rond de verankering met de buurt. Ze vinden het belangrijk dat er een goede verbondenheid is met de samenleving. Ze willen graag in de toekomst samenwerken met de buurt zoals een sociaal restaurant of een fietshersteldienst zodat je echt het gevoel hebt dat je verbonden bent met de samenleving. Denk je dat detentiehuizen positieve gevolgen kunnen hebben?

Ik denk dat wel. Ik ben er vrij zeker van. Je kan dan nog iets betekenen. Ik ga hier nu ook gaan werken maar je verdient hier bijna niks. Dat is bandwerk.

Kan je kiezen wat voor werk je doet of niet?

Nee als mama niet. Enkel het werkhuis en dat is per stuk dat je betaald wordt. Dat is washandjes schoonmaken, of handdoekjes. Zo'n dingen maar je moet duizenden stukken doen voor dat je echt iets verdiend.

Heb je het gevoel dat de gevangenis genoeg aangepast is aan vrouwen. Bijvoorbeeld qua opleidingen die je kan volgen, werk.

Ik heb dat voorgesteld (want ze geven hier een naaicursus maar ze geven dat alleen voor de mannen). Dus ik deed dat buiten als hobby. Ik zei voor in de toekomst want ik heb altijd in een ziekenhuis gewerkt maar ik heb nu een strafblad dus daar kan ik een kruis door trekken. Ik zat dan te denken wat kunnen we doen en dan kunnen ze dat eens voorleggen of dat dat kan voor de vrouwen ook.

Je kan wel opleidingen volgen maar niet om te zeggen veel. Want ik heb een opdracht voor een assertiviteitstraining/cursus. Maar ik ben daar niet alleen in, er zijn hier heel veel meisjes die dat nodig hebben. Dat ze zo'n dingen eens niet kunnen organiseren voor naar de toekomst toe want tenslotte sta je buiten maar het is nog altijd hetzelfde. Zo dingen waardoor je sterker in je schoenen zou staan als je buiten komt dat vind ik een hele belangrijke maar dat is er niet.

Dus dat er ook meer opleidingen zijn die zich zouden focussen op het terugkomen in de samenleving en echt dingen die je kan gebruiken tegen dat je vrijkomt?

Ja. Je kunt Engels, Frans, Nederlands volgen maar ik heb dat allemaal al.

Wat vindt u dat er aanwezig zou moeten zijn in een moeder-kind huis om de relatie tussen moeder-kind te bevorderen? Qua begeleiding, ruimte, etc. Wat denk jij dat er daar aanwezig zou moeten zijn?

Ik heb het gevraagd en ik heb het gekregen. Ik doe nu met A. kinder en baby-yoga op de cel. Ze hebben die boeken aangekocht en ik heb die gekregen. Als je iets vraagt en ze vinden het een goed idee dan krijg je het wel. Maar een ruimte ervoor zou wel plezant zijn. Nu zitten al de baby's samen in 1 ruimte, heel veel baby's dus. Ze zouden het beter in 2 groepen doen zoals buiten. Buiten zitten de kinderen tot 1 jaar apart samen en dan heb je de andere groep met de grotere. Want nu zetten ze die samen als de mama's gaan werken zijn maar er is dan ook 1 iemand van ons die op de kinderen moet letten maar tussen al die baby's en je hebt er dan een paar grote.

Dus dat er gekeken moet worden naar de ontwikkeling, wat er belangrijk is voor die leeftijd, welk speelgoed kunnen we aanbieden?

Er was een hele goede kinder bewaakster, maar als kinder bewaakster verdien je dus ook bijna niks. Als je 130 euro op een maand verdiend is het veel. Dus die staan allemaal op de wachtlijst voor de wasserij of het werkhuis. Je leest ermee, je speelt er spelletjes mee maar die had dat ook mee van buiten. En dat mist hij nu ook wel want zij is nu weg en nu wordt er niks meer gedaan met A. dus ja dat is wel moeilijk want het meisje die er nu op let spreekt Frans. Wat wel voordelig is dat A. hier zeker 3 talen hoort.

Zit u alleen op de cel?

Ja momenteel zit ik alleen want er zijn heel weinig mama's voor het moment. Er zijn er maar 3 en vorig jaar waren er 17. Dat is een groot verschil. Nu is het te rustig maar vorig jaar was het te druk. 17 kinderen is veel als ze allemaal in dat zelfde zaaltje moeten.

Kon je zelf dan rust vinden?

Goh, ik ben blij dat A. mij zo bezighoudt. Want als A. 's avonds slaapt, een kwartier later is mijn tv uit dan ben ik steen dood kapot. A. slaapt nu nog altijd niet door. Als hij een goede nacht heeft moet ik 3 keer opstaan en een slechte nacht is om het halfuur. Daar heb ik wel schrik voor want als A. buiten is valt dat weg.

Waar is A. nu dan op dit moment?

Bij de kinder bewaakster. Die zit nu dus niet in dat zaaltje maar bij de kinder bewaakster. Bij de 2 baby's.

Een volgende vraag: wat zou voor uzelf een zinvolle dagbesteding zijn?

Als A. buiten is meer uren gaan werken. En dan zou ik inderdaad gaan kijken naar die opleidingen om mij bezig te houden want ik heb een hele zware burn-out gehad en daarvoor heb ik schrik. Want ik ben er eigenlijk doorgekomen door de komst van A. Maar dat weten ze hier allemaal hoor. Zoveel mogelijk gaan werken zou goed zijn, dan ben je bezig.

En ook iets creatief of?

We kunnen hier nu wel kruissteek gaan doen maar dat is maar 1 keer om de 14 dagen. Je mag het wel meenemen naar u cel maar ja. Ik probeer mij bezig te houden met koken. In principe krijg je wel eten voor de kinderen maar dat is uit de diepvries en het vlees is altijd veel te hard uitgebakken dus die eet eigenlijk praktisch geen vlees. Ik blijf erbij. Ik heb mijn kinderen buiten altijd vers eten gegeven en A. ook. Je kunt hier natuurlijk niet alles koken maar A. eet vanaf zijn 1 jaar paprikasoep. Hij is zot van paprika en champignon en van die dingen. Neem een broccoli en hij moet die niet hebben.

En kan je daar koken?

Een microgolf. Ik had nooit gedacht dat da zou gaan maar ik kan eigenlijk alles maken in de microgolf. Zelf pannenkoeken. In plaats van melk is dat slagroom. Ja dat is echt lekker. Natuurlijk als je iets extra wilt voor de kinderen moet je het zelf kopen.

Denkt u dat het moeder-kind huis iets zou kunnen betekenen voor de buurt?

Ik denk dat wel.

Stel nu bijvoorbeeld een wasserette of een fietshersteldienst?

Misschien een groentetuin? Ik heb dat hier ook al gevraagd maar het mag niet. Het is natuurlijk als ik hier weg ben, wie zal het dan overnemen? Want ik heb ook al gevraagd voor een poes en een konijn maar dat mag ook niet. A. kent die beestjes van op tv en in de boeken maar daar stopt het. Hier zijn veel meeuwen dus dat kent hij.

In een moeder-kind huis is er veel meer een band met de samenleving. Denk je dat dat ervoor kan zorgen dat mensen minder snel terug het slechte pad opgaan?

Ik denk dat wel. Voor ik hier zat had ik ook een heel negatief beeld over de gevangenis, echt heel negatief. Maar ik zit hier nu en het zijn hier niet allemaal criminelen. Dat is wel een groot verschil. Ik heb zoiets van erge criminelen moeten niet in zo'n huis zitten, maar het merendeel denk ik wel.

Binnen onze bachelorproef zijn we ook bezig met het uitwerken van een snoezelruimte. Ik weet niet of je dat kent?

Ja, ik ken dat allemaal.

We vinden dat ook een goed idee om binnen een detentiehuis een snoezelruimte te ontwikkelen waar moeder en kind echt tot rust kunnen komen. We denken dat dat goed zou zijn voor de band tussen moeder en kind. Wat denkt u daarvan? Denkt u dat dat een goed idee zou zijn om te doen?

Ik denk dat dat een heel goed idee zou zijn om te doen want we hebben hier een kindje met ASS gehad en hadden we dat toen gehad denk ik dat dat kind er heel veel aan gehad zou hebben. Want kinderen met ASS of gelijk wat, er is hier geen omkadering rond. Ik denk dat heel veel kinderen nood hebben aan zo'n snoezelruimte. A. zou dat fantastisch vinden. Ik denk dat dat een heel groot pluspunt kan zijn zoiets.

We denken dat ze op die manier meer tot rust zouden kunnen komen.

Wel, ze hebben hier overlaatst (3 weken geleden) yoga en meditatie gegeven voor kinderen en baby's. er is ook al een keer een babymassage geweest. Dan komen ze ook van buiten. Met muziek zijn ze ook al van buiten gekomen.

Ik denk dat het ook wel belangrijk is dat een gevangenis een veilige omgeving moet zijn voor een kind.

A. snapt dat niet nu. Hij is wel snugger. Ik heb zoiets dat ik hem wel naar buiten zal laten gaan, hij moet naar school op zijn 2 jaar en half. Want ik weet niet waarmee ik hem nog kan bezighouden. Hij kent de kleuren, welk kind van 2 jaar kan het alfabet? Dus die kans heb ik wel om hem naar school te laten gaan. Dan komen ze hem halen en brengen ze hem terug.

Ik snap dat dat moeilijk is voor u.

Ja het moeilijk. Maar onze afdeling is goed gescheiden van al de rest. Hij ziet of hoort de andere niet. Op de wandeling kan hij wel door de gang kijken en rondlopen bij de geïnterneerden. Ik denk wel wanneer hij naar school zal gaan dat wij zijn juf zullen moeten inlichten want alle deuren moeten toe, de deuren gaan open met een knopje maar buiten niet hé.

Denk je dat je kind nog genoeg voeling heeft met de samenleving?

Je hebt wel de kans om hem dagelijks naar het CKG te doen maar met mijn proces is A. daar 3 weken geweest en dat was een ramp. Hij is een kilo afgevallen dus ja. Maar er zijn hier andere kinderen die daar wel goed mee zijn.

Dus er zijn eigenlijk wel mogelijkheden?

Ja er zijn mogelijkheden. 7 dagen per maand mag ik hem buiten geven.

Er is vaak een negatief beeld over de gevangenis, hebt u het gevoel dat u wel echt als mens behandeld wordt daar?

Over het algemeen wel. Er zijn altijd uitzonderingen van chefs maar over het algemeen wel.

Het is waarschijnlijk ook te zien hoe je uzelf gedraagt?

Ik denk dat dat een heel groot verschil is want mijn schoonzus heeft een grote teut en je moet hier veel kunnen slikken. De ene kan er beter mee om dan de andere. Wij zitten hier in een beschermde omgeving maar op die andere gangen is dat niet zo. Ik heb al verhalen gehoord. Onze cheffen zijn stuk voor stuk wel zeer begane mensen, dat wel.

Eigenlijk zijn we al aan de laatste vraag gekomen. Als jij in de politiek zou zitten, wat zou je dan aan het gevangeniswezen veranderen?

De keuken, een ramp.

Of bijvoorbeeld met je kind dat er daar iets in veranderd kan worden?

In principe mogen wij heel veel buiten met de kinderen. In de voormiddag, namiddag, avond. Dus in de zomer is dat allemaal cava maar in de winter valt dat natuurlijk een beetje weg. A. staat dan te springen voor naar dat zaaltje te gaan maar die deur gaat niet open voor 16u. Dus voor de rest zit je binnen. Hij heeft wel veel speelgoed maar dat begint ook te vervelen.

Dat waren onze vragen. Super bedankt om tijd voor ons te maken! Veel geluk en veel succes.

Transcriptie interview gedetineerde 4

Naam:	Anoniem
Datum interview:	02/12/'20

Dus eerst willen we zowat algemene vragen stellen aan u, over hoe je het ervaart als moeder in de gevangenis en dan willen we specifieker vragen stellen over het moeder-kind huis, wat je daarover denkt. We willen eerst een keer vragen hoe het met u gaat, hoe je je voelt in de gevangenis momenteel.

Ik heb het in de beginperiode in de gevangenis heel moeilijk gehad. Ik ben lange tijd in Antwerpen in de gevangenis verbleven. Mijn kinderen wonen in het centrum van Antwerpen, dus toen kwamen die heel veel op bezoek. Nu ik naar Brugge ben verplaatst, zie ik ze bijna nooit eigenlijk. Ik heb wel dagelijks telefonisch contact met hen, meerdere keren. Nu met de videochat zie ik ze ook wel. Maar persoonlijk contact mis ik wel heel hard. Hier heb ik dat ervaren als nog een extra straf, dat ik van mijn kinderen verwijderd ben. Maar nu, na langere tijd hier, ik ben nu bijna drie jaar hier, moet ik zeggen dat ik ook voor het eerst de tijd genomen heb om bij mezelf stil te staan en aan mijzelf te werken. In de gevangenis van Antwerpen was ik constant bezig met mijn kinderen. Niet dat ik dat nu niet doe, maar het voordeel is nu, je plaatst dat meer. Ik kan dat meer afsluiten achteraf. Vroeger ging ik van bezoek naar telefoongesprek… Ik heb overlaatst zelfs hier tegen de directie gezegd; eigenlijk moet ik ook een stukje dank u zeggen. Het is met reden dat we hier binnen zitten. Dus is er ook wel nood aan dat je eens bij jezelf stil staat en probeert aan die tekortkomingen of moeilijkheden te werken. Ik ben nu ook sinds kort terug beginnen studeren aan de hogeschool.

En dat kan je vanuit de gevangenis doen?
Wij hebben dus met de hogeschool van Leuven contact opgenomen en die zagen dat zitten. Die proffen zorgen ervoor dat ik een groot deel van mijn cursussen op afstand kan doen. Mijn examens doe ik ofwel online, ofwel moet ik mij apart ergens zetten onder toezicht. Als ik volgend jaar verder wil doen, ga ik ook stage moeten doen. Nu begin ik stilaan uitgangen te krijgen. Dan kan ik misschien een deel van mijn stage gaan bijwonen, kan ik misschien stage doen buiten ondertussen.

Amai dat is goed, en wat doet u van richting?
Ervaringsdeskundige in de geestelijke gezondheidszorg.

Amai, interessant. U had het ook over uw kinderen, maar hoeveel kinderen heb je dan en hoe oud zijn ze op dit moment?

Ik heb drie kinderen. Mijn dochter is de oudste, ze is er 20 en ze wordt er 21 in februari. Ze zit in het derde jaar aan de hogeschool.

Zoals ons dan.
Ja, ik heb een zoon van 17 en een zoontje van 12. Daar zit vier jaar tussen.

En hoe ervaar je de band met je kinderen in de gevangenis? Is dat moeilijker nu in de gevangenis dan dat het ervoor was?

Ik heb altijd een hele sterke band met mijn kinderen gehad. Natuurlijk, dat is niet gemakkelijk als je hierbinnen zit. Ik heb het geluk dat mijn dochter de oudste is en dat ze heel verantwoordelijk is. Die heeft eigenlijk echt het mama-figuur op haar genomen, zonder dat ik dat eigenlijk ooit gevraagd heb. Die zal eerder een uitstap met vrienden afzeggen om met haar jongste broertje iets te doen. Die hangen heel hard aan elkaar. Die hebben mekaar echt nog meer gevonden dan ervoor. Die zoeken echt wel steun bij elkaar. Ik heb eerst in Antwerpen in de gevangenis gezeten. Maar ik ben een jaar weggebleven uit de gevangenis. Ik ben op uitgang mogen gaan en ik ben buiten gebleven. Ik ben een jaar bij mijn kinderen gebleven; ik heb mij niet weggestoken. Mijn kinderen hebben daarvan genoten. Daarom ben ik natuurlijk terug opgepakt en ben ik naar Brugge gestuurd. Nu is dat natuurlijk voor mijn kinderen moeilijker. Ten eerste door de afstand, maar ook omdat ze me terug moeten missen eigenlijk. En dat is voor hen nu wel een hele aanpassing geweest. En vooral de kleinste heeft het daar heel moeilijk mee.

En hoe ervaar je het moeder-zijn in de gevangenis? Vind je dat dat lukt of…?

Ik probeer altijd wel manieren te vinden. Ik heb ook in de gevangenis van Antwerpen drie keer deelgenomen aan een cursus 'vader/moeder zijn'. Gewoon omdat ik dat zo interessant vond; en ook de gesprekken met andere ouders, zowel mannelijke als vrouwelijke ouders. Ik heb altijd ook wel vanop afstand geprobeerd, zelfs in hun schooltaken te helpen. Ik heb altijd alle boeken gelezen die mijn kinderen moesten lezen. Ik heb mee boekbesprekingen gemaakt; in de schoolvakanties maak ik rekenoefeningen voor mijn jongste zoon en stuur die op. En hij stuurt die dan gemaakt terug op. Dan vraag ik aan mijn middelste zoon om eens een verslagje in het Engels of Frans te schrijven over wat hij die week gedaan heeft. Dus ik probeer vanop afstand wel te vragen elke dag te vragen hoe het op school geweest is, wat moet je doen voor huiswerk… Als ze hun rapport krijgen… Ik hou ook telefonisch contact met de school. Ik heb altijd toegegeven dat ik in de gevangenis zat. Ik bel gewoon met de directie en vraag hoe het met mijn kinderen gaat.

Dat is wel goed.

En als ik toen in Antwerpen juist was opgepakt, heb ik ook vanuit de gevangenis een thuisbegeleidster aangenomen. Mijn kinderen zijn ondergebracht bij mijn ex-partner, maar de band met hun papa was eigenlijk een beetje stroef, om het zo te zeggen. Op die manier; die kwam ook met mij praten die praatte met hen, die ging met de kinderen praten. Zo konden ze ook een beetje hun gevoelens kwijt. Die heeft dat meer dan een jaar gedaan. Dat heeft toch in de beginperiode enorm geholpen eigenlijk.

En de bezoekuren, als ze dan komen, hoe ziet dat eruit?

Ze moeten hier een uur op voorhand zijn. En dan heb je een uurtje bezoek. Dus ja, ze zijn eigenlijk twee uur al onderweg met het openbaar vervoer om hier te geraken, dan een uur hier wachten, een uurtje om je mama te zien en dan terug. Ze zijn een hele dag onderweg dan om mij een uurtje te kunnen zien.

Denk dat ze vaker bezoekuren kunnen inlassen of misschien zelfs gewoon langer dan?

Ja misschien in het weekend meer. Want in de week geraken zij hier sowieso niet, met lessen. Dat lukt gewoon niet. Het kinderbezoek is ook nooit hier gelukt. Zij geraken hier niet op het uur als zij naar school gaan en moeten hier dan tegen vier uur geraken, dat lukt in de praktijk niet. In Antwerpen was het kinderbezoek op zondag. Dat was wel beter eigenlijk.

Als ze dan op bezoek komen, krijg je dan genoeg privacy met je kinderen? Hoe zit dat eigenlijk?

Dat is bezoek zoals iedereen. Dat is gewoon aan een tafel. Er staat wel op afstand een andere tafel. Maar natuurlijk als het heel druk is in de bezoekerszaal en er zijn nog gezinnen met kinderen, dan is dat natuurlijk veel drukker en meer lawaai en is het soms moeilijk om het gesprek gaande te houden en uw aandacht alleen maar bij uw groep en eigen kinderen te houden. Dus dat is niet gemakkelijk. Nu in coronatijden is er geen bezoek. In de beginperiode van corona was er wel bezoek, maar is dat wel met scherm tussen. Je mag elkaar niet aanraken. Niet dat dat buiten mag… Het maakt het natuurlijk moeilijker als je elkaar heel weinig ziet. Dan heb je daar wel nood aan. Dan is het moeilijker om die grens te trekken van 'ik doe het nu niet'.

Moesten ze ruimtes hebben, kleinere ruimtes, waar je apart met je kind en ook niet in die sfeer van de gevangenis zit, maar moesten ze een ruimte met zetel ofzo waar je echt kan ontspannen, dat dat beter zou zijn?

Ja, in Antwerpen kon je ook vragen voor familiebezoek. Maar dat was dan in een advocatenruimte. Dat was ook niet echt gezellig, maar dan zat je wel in een lokaaltje apart. Ik weet in Hoogstraten in de gevangenis, dat is een open gevangenis voor vrouwen, daar hebben ze een familiekamer en dat is echt heel gezellig. Daar staat een zetel, daar staat speelgoed. Daar kan je echt afzonderlijk zitten. Dat is soms wel iets vertrouwelijker voor de kinderen, het is al een hele gebeurtenis voor een kind om een gevangenis binnen te stappen, en dan natuurlijk al die dingen… Als ze echt in een ruimte met jou alleen kunnen zijn, dat dan meer de sfeer van thuis terugkomt.

Wat zou er dan zo nog voor kunnen zorgen dat de relatie en het contact met je kinderen beter wordt als je in de gevangenis zit?

Ik vind dat ze vooral moeten stimuleren, want… Ik heb weinig problemen met het contact met mijn kinderen. Maar als je dat hoort onder de vrouwen, zijn er evengoed ouders die niet in een gemakkelijke situatie zitten of waar er kinderen geplaatst zijn. Die moeten zich aan afspraken houden. Je moet rekening houden met de afspraken hier, dan moeten ze nog rekening houden met afspraken van het tehuis of het gastgezin waar de kinderen verblijven. Daar wordt het dikwijls al heel moeilijk. Ik vind dat ze meer moeten stimuleren. Mensen komen hier dikwijls ook… Er zijn mensen die zich herpakken, maar er zijn ook mensen die hier een lange tijd in de put blijven zitten. Die misschien op dat moment, niet in eerste instantie aan hun kinderen denken. Niet dat die niet in hun hart zitten, maar die hebben dikwijls niet de moed om die stap te zetten. Als ze gestimuleerd en ondersteund worden, denk ik dat dat heel veel zou uitmaken. Misschien ook aanmoedigen om dingen te maken die je naar kinderen kunt opsturen. Maar als je hier iets wil opsturen buiten een gewone brief, mag het niet in een omslag zitten. Dus tegen dat je misschien iets in elkaar geknutseld hebt, hebt kunnen vragen 'mogen we het in een doosje opsturen' en het wordt toegestaan... Of een kind mag dat opsturen, dat zou al heel veel zijn.

Vorig jaar had mijn zoontje in school een kaart gemaakt voor moederdag. Maar dat was met steentjes en zo aan de buitenkant. Maar dat moeten ze er hier aftrekken. Dan moet je naar beambten gaan en die zegt 'je mag dat kaartje niet op cel hebben'. Ofwel steken we heel het kaartje in je bagage of we halen het voorste eraf en dan mag je het wel nemen. Maar je kind heeft dat dat gemaakt. Heb je het heel efkes mogen zien en moet je het deponeren, ofwel moet je het stuk maken en mag je een deel wel meenemen. Maar daarvoor maakt uw kind dat niet.

En hoe ervaar je de begeleiding? Bv. Krijgt u zelf ook psychologische begeleiding of begeleiding samen met uw kind? Dat ze uw kinderen ook mee begeleiden?

Dat wordt eigenlijk, met de kinderen zelf, zo goed als niet gedaan. Toch niet bij mijn weten… Misschien ouders die in een andere situatie zitten, dat weet ik niet. In mijn geval, wordt van hieruit door de PSD gevraagd hoe het met mijn kinderen is. Maar die gaan niet zelf mee contact herstellen of contact opnemen. Zolang ze van u horen, het gaat redelijk goed, dan is het uw eigen. Ik ga hier wel naar de psychologe. Maar je staat hier op een heel lange wachtlijst. Ik ga nu om de 14 dagen en dat doet mij echt goed. Maar sommige mensen moeten hier 2/3 jaar wachten voor ze bij een psycholoog terechtkunnen. En die thuisbegeleidster die ik toen onder de arm nam, die heb ik helemaal zelf gezocht. Dat is niet vanuit het gevangeniswezen voorgesteld.

Bij vzw De Huizen zijn ze echt enorm bezig met alternatieve strafvormen, bv. detentiehuis voor moeder en kind. Ze willen vooral kleinschaligheid, differentiatie. En ook zo meer dat je met de buurt samen kunt werken. Vooral ruimte creëren om echt moeder en kind beter te begeleiden, en tijd met elkaar te kunnen laten doorbrengen.

Ik denk dat, als je dat op die manier kunt, denk ik dat je je al meer mens voelt en in de eerste plaats al meer mama. Je ziet een andere bevolking en je kan met andere mensen omgaan. Hier zit je in een gesloten groep en de sfeer is toch heel anders. Je hebt gedetineerden waar je over je kinderen kan praten, maar je hebt evengoed gedetineerden waar je niet te veel over moet vertellen of waar dat soms ook kwetsend overkomt als je iets over je kinderen zegt, omdat zij in een andere situatie met hun kinderen zitten. Het is een beetje wikken en wegen. Ik denk dat, als je in zo'n kleine gemeenschap zit, dat je elkaar kan steunen. Maar dat uw kinderen ook meer het gevoel hebben 'mama is mama'.

Denkt u dat dat een goed idee zou zijn?

Ja, zeker. Ik denk dat dat ook ons meer toekomstperspectief geeft. Omdat, het is heel dikwijls moeilijk voor ons om… Het is een lange weg die we moeten afleggen. Elke keer dat je hier een teleurstelling krijgt, dat je nog niet de kans krijgt om naar buiten te gaan, is het terug af. Als je in zo'n soort huis zou zitten, dan heb je al een stuk een stap gezet en sta je al een beetje in het gewone leven ook. Ik denk dat dat uzelf ook moed geeft. En vooral dat je die kans ook krijgt om mama te zijn echt. Dat dat u voldoening geeft en moed geeft om verder te zetten. En dat dat die weg dan gemakkelijker maakt.

Dus heeft het redelijk wat positieve gevolgen?

Ja, absoluut. En ik denk dat het niet alleen voor ons positief is, maar ook voor de kinderen. Het zijn onze kinderen die vragen: 'Mama, hoe lang duurt het nog?' En elke keer dat je naar de strafuitvoeringsrechtbank gaat, hoop je altijd een beetje op een vooruitzicht. Maar achteraf moet jij dan zeggen 'Neen, ik heb nog geen kans gekregen, ik weet niet hoelang het nu weer gaat duren'. Wij moeten die boodschap dan geven. En als we in zo'n soort huis zouden zitten, denk ik dat dat voor hun minder belastend zou zijn.

Stel dat je in zo'n moeder-kindhuis zou zitten, wat zou je dan willen van begeleiding? Wat zou er nodig zijn qua ruimtes of begeleiding om de band tussen moeder en kind zo sterk mogelijk te houden?

Ik denk sowieso psychologen, maar ik denk ook sociaal werkers,… Mensen die misschien mee denken aan het creatieve, aan terug een gewoon leven met uw kinderen opbouwen, leuke dingen doen, maar ook de dagdagelijkse dingen. Dat je ook uw kinderen stimuleert om te studeren, dat je terug een beetje die moederrol kan opnemen. Voor sommigen is het heel lang geleden dat ze in die rol hebben gezeten, dan heb je daar toch wel een beetje ondersteuning in nodig.

Maar dan denk ik ook vooral rustige ruimtes, waar je alleen kan zijn met je kinderen. Als je iemand nodig hebt die dat gesprek extra stimuleert of dat je niet goed weet hoe je het moet aanpakken, dat je mensen rond u hebt die u daarin kunnen begeleiden. En dat dat niet, bij wijze van spreken, een chef

is die daarbinnen wandelt en dat nog eens het gevoel geeft 'dat is iemand waarvoor je een beetje moet oppassen'. Dat het gewoon meer menselijk is.

Qua dagbesteding, wat zou voor u beter zijn denkt u? We hebben daarjuist van iemand gehoord een moestuin, of bv. kunnen koken,…

Ik denk ook gewoon dat je terug de dingen kan doen die je eigenlijk thuis doet. Terug zelf eten maken, een tuintje onderhouden, ik zeg maar iets. Gewoon de dagdagelijkse dingen. Dat hoeft niet… Wij verwachten geen… Wij zijn al met hele kleine dingen tevreden. Elk dingetje dat nog een beetje aan thuis doet denken of terug doet voelen, ik denk dat dat veel helpt al.

Misschien ook zo zelf inrichten?

Ja inderdaad, dat je zelf een beetje kan meehelpen.

Denkt u dat een detentiehuis iets zou kunnen betekenen voor de buurt? Bv. Stel nu dat er een sociaal restaurant is waar jullie dan bv. in helpen, zodat er mensen kunnen komen eten. Of bv. een wasserette,… Denkt u dat dat zou lukken?

Ik denk dat wel. En ik denk dat dat ook de mensen buiten misschien doet inzien… In het begin gaan er altijd mensen zijn die daar angstvallig tegen aankijken. Maar als je dat kan integreren met een sociale eetplaats of een wasserij of… Dat mensen wel gaan kunnen zien dat wij ook gewoon maar mensen zijn, dat wij een fout begaan hebben en dat we daar wel degelijk voor gestraft geweest zijn en dat we die straf ook uitzitten, maar dat wij ook wel graag een tweede kans krijgen in het leven. Ik denk, op zo'n manier misschien, dat dat gemakkelijker na een tijd aanvaard wordt, dan dat je ineens met je twee voeten buiten staat. En dat veel mensen denken 'Die heeft in het gevang gezeten'. Terwijl, als je meer geïntegreerd wordt en dat er bv. een buurtwerking is waar je misschien een gemeenschappelijk tuintje kan onderhouden of eens een namiddag organiseren, zodat je eens kan komen kijken wat wij doen. Of eens samen een knutselnamiddag of een kooknamiddag houden. Dat mensen daar heel anders gaan tegenover staan als je een normaal gesprek met elkaar kunt doen. Dat ze gewoon zien dat wij eigenlijk hetzelfde zijn.

Ik denk dat dat ook een groot stuk van die vooroordelen kan wegnemen.

Ik denk dat wel, als je je eigen verhaal kunt doen, dat dat veel helpt ook. En dat je over dagdagelijkse dingen kan… Pak dat uw gebuur ook kinderen heeft en je kan ook vertellen over uw kinderen die naar school gaan en de problemen die je misschien hebt met je kinderen, dat je dan aanvoelt 'dat ervaar ik ook met mijn kinderen'. 'Mijn zoon gamet ook te veel, of…' Dat ze raakvlakken zien en dat dan minder het aspect naar boven komt 'dat is iemand die daar in de gevangenis zit of die iets uitgestoken heeft'.

Denk je dat zo'n detentiehuis er misschien voor kan zorgen dat mensen minder snel terug het slechte pad opgaan?

Ja, ik denk omdat je daar een heel ander soort begeleiding krijgt. Vanuit hier worden wij ook wel een stuk begeleid in onze reclassering: je moet een woonst zoeken, begeleiding evt., werk,... Maar als je dat stap per stap kan doen en je kan eerst op zo'n manier integreren in de maatschappij, dat dat voor jezelf ook beter is. Want wij horen dat hier ook, je bent heel blij als je naar buiten kan en dat je die kans krijgt via de strafuitvoeringsrechtbank, maar langs de andere kant brengt dat ook heel veel stress mee.

'Ik ben zoveel jaren eruit geweest, ga ik dat aankunnen, ga ik genoeg ondersteuning hebben?' Terwijl dat, als je die tussenstap kan doen, kan je ook gemakkelijker terugvallen op iemand als het niet gaat. En je hebt toch een beetje steun aan medemensen die hetzelfde ervaren als jij.

We zijn dus ook, in ons project, bezig met het uitwerken van een snoezelruimte. We denken dat dat misschien ook wel interessant is in een detentiehuis. Ik weet niet of je dat kent snoezelen?

Ja.

Om dan in een detentiehuis een snoezelruimte uit te werken waarbij moeder en kind samen tot rust kunnen komen. Ik denk dat dat goed is voor de ontwikkeling van het kind. Denk je dat dat een goed idee zou zijn, om zoiets te installeren in een detentiehuis?
Ik denk dat wel, ja, omdat je dan allebei op een manier de kans krijgt om tot rust te komen en dat je samen op ontdekking kan gaan. Ik denk dat dat zeker voor kleinere kinderen; ik denk zelfs dat mijn kinderen daar nog voor open zouden staan. Dat is samen terug een beetje een weg naar mekaar toe zoeken. Welke band je nu ook hebt, het blijft op afstand. Sowieso die toenadering en als je dat op zo'n manier kan doen, dat dat bevorderlijk is.

We zijn al aan de laatste vraag gekomen. Als jij in de politiek zou zitten, wat zou je veranderen aan de gevangenis?
Ik zou sowieso meer zo van die tussenstappen… In Nederland heb je dat sowieso, heb je gesloten gevangenis, dan ga je naar een open gevangenis. In andere landen zie je dat ook, dat mensen naar tussenstaphuizen gaan. Dat zou ik sowieso al meer doen, dat mensen meer de re-integratie op een andere manier kunnen meemaken. Nu werk je jaren aan je reclassering waar je heel regelmatig te horen krijgt, 'nee je krijgt die kans niet'. Ik denk dat als je dat met tussenstappen kan doen, dat je sowieso het recidivegevaar voor sommigen meer kunt uitsluiten. Ik denk gewoon dat dat menselijk gevoel, dat dat heel anders is. Dat je dat stap per stap kan doen. Want hier zit je altijd in een gesloten gemeenschap. Elke stap die je zet, moet je verantwoorden. Terwijl, als je al een kans krijgt om een zelf een stap te zetten, dan heb je ook de kans, als het niet meer goed gaat, dat je nog die steun hebt. Terwijl als je buiten bent, oké je wordt ook nog gecontroleerd door een justitie-assistent, maar ik denk dat velen als ze een terugval hebben, dat ze dat meer verstoppen, dat ze dat niet direct gaan aangeven, zeker niet aan justitie. En daar loopt het dikwijls verkeerd. Als je nog in een gemeenschap kan aantonen; 'dat lukt mij niet of ik weet het niet of ik krijg nog de drang naar weet ik wat', dat gemakkelijk gaat gaan, denk ik.
Ok ja, dan zijn wij u heel dankbaar.
Dat is heel graag gedaan, jullie ook bedankt dat wij de kans krijgen om aan zoiets mee te werken.
Dat is graag gedaan! Ik vind dat u heel goede ideeën had, we zijn er zeker iets mee. We kunnen ook maar aanbevelingen doen, we kunnen natuurlijk niet zeggen dat er iets mee gedaan wordt. Maar het was zeer interessant alleszins. We wensen u ook nog veel succes in uw leven, en met uw kinderen. En met de examens.
Dat geldt voor jullie waarschijnlijk ook hé. Veel succes en maak iets van jullie toekomst.
Ok, super, dankuwel!

Transcriptie interview gedetineerde 5

Naam:	Anoniem
Datum interview:	02/12/'20

Wij zijn dus 2 studenten aan de Vives hogeschool die momenteel bezig zijn met onze bachelorproef in samenwerking met Vzw de Huizen. Kent u Vzw de huizen een beetje?

Nee, eerlijk gezegd neen.

Vzw de Huizen is eigenlijk een organisatie die op zoek gaat naar alternatieve vormen van straffen. Vzw De Huizen is bezig met een project om een detentiehuis voor moeder en kind op te starten. Hierbij hebben ze gevraagd of wij willen meehelpen met allerlei aanbevelingen te zoeken en mensen hun ervaringen en meningen te bevragen. Eerst willen we wat algemene vragen stellen, en daarna willen we het specifiek over het moeder-kindhuis hebben.

Eerst en vooral willen we eens vragen hoe het met je gaat, hoe ervaar je het in de gevangenis momenteel?

Op dit moment denk ik dat ik mij een beetje voel zoals iedereen. Ik zit hier dus om mijn straf uit te doen. Ik heb met der tijd ooit iets verkeerd gedaan, zeg maar en jammer genoeg is er daarbij iemand om het leven gekomen. Ik heb een detentie dat ik moet doen van 18 jaar, 1/3de daarvan. Emotioneel doet dat sowieso al heel veel voor mij. Als persoon emotioneel doet dat alles maar uiteindelijk probeer je toch in goede en slechte momenten je dagen het best in te vullen. Je tijd zo goed als mogelijk te doden zeg maar. Zelf heb ik het geluk dat ik iemand ben die toch ondanks alles probeer om zeer positief in het leven te staan. Ik kan of mag ook alle dagen werken. Ik werk hier in de kleedkamer en ik moet dus alle kledij van gedetineerden, zowel persoonlijk als vanuit de gevangenis wassen. We werken in totaal met 3 collega's. Daarnaast de momenten dat ik vrij ben, probeer ik mij vooral op creatieve basis bezig te houden.

En nu wat het op vlak van mijn zoon betreft, ik heb een zoon van 10 jaar. Ik heb nu gisteren uiteindelijk voor de eerste keer na 2 weken contact kunnen hebben met hem. Hij verblijft nu sinds een kleine maand in de liaan in Eke. Hij was enorm verdrietig gisterenavond aan de telefoon. Als je in detentie zit krijg je op een bepaald moment de kans om u uitgangsverloven aan te vragen. Bij mij is dat nog een tijdje vooraleer dat in verloop gaat. Dat zal ten vroegste tegen 2023 zijn eer dat ik kan starten met een woonst te gaan zoeken, een werk te gaan zoeken, zo die dingen bijvoorbeeld. Natuurlijk voor mijn zoon, hij zit nu sinds een maand in de liaan. Waarom zit hij daar? Hij was dus eigenlijk verzwaard door relatieproblemen tussen mij en mijn ex-partner vroeger. Daardoor heb ik hem lange tijd niet kunnen zien zeg maar. Dus dan heb ik nog de feiten die ik heb gedaan in 2015.

Uiteindelijk heeft de rechtbank besloten dat het beter was voor het welzijn van mijn zoon dat hij full time bij zijn vader verbleef. Maar dat ik dan wel nadien in het weekend kon zien. Dus ik heb dan 8 maanden mijn eerste detentie gehad. Dan ben ik 4 jaar buiten geweest in afwachting van mijn proces. Dus in die tijd heb ik in het weekend telkens wel mijn zoon gezien. Op een bepaald moment zijn er familiale kwesties beginnen opsteken het moment dat mijn zoon bij zijn vader verbleef. Hoe moet ik dat zeggen? Op een bepaald moment gebeurt er iets op school met een blauwe neus. En natuurlijk als je daarmee dan bij de dokter gaat, dan trekken ze al vlug aan de alarmbel. Van daaruit hebben ze dan besloten om mijn zoon weg te halen.

Dus dan hebben ze een traject over een jaar afgelegd met jeugdzorg en dienst kindermishandeling. Mijn zoon heeft daar dan op dat moment de intrek genomen via statuut pleegzorg. Op dat moment bij zijn meter en peter.

Hij was daar eigenlijk wel heel goed en hij voelde zich daar ook op zijn gemak. Dusja, die 4 jaar dat je dan buiten bent, probeer je ook het beste te doen voor je kind in de mate van het mogelijke. En dan uiteindelijk om het kortweg op dat vlak wat af te sluiten is hij dan bij de meter en peter geweest de hele tijd en hebben ze hem blijven opvolgen. Er zijn tussendoor ook heel wat conflicten geweest met de vader omdat de papa niet wilde dat mijn zoon bij zijn meter en peter bleef. En door die conflicten is mijn zoon nu geplaatst. Eigenlijk hebben we de keuze gemaakt voor zijn eigen welzijn, ook voor zijn mentale. Hij is 11 jaar. Ik zit hier sowieso machteloos, je hebt hier geen controle erover. Ik zit nu sinds november 2019 terug binnen om mijn straf tot het einde te brengen. Ze hebben besloten dat hij als 11-jarig kind niet voortdurend tussen discussies van volwassenen hoeft te zitten. Ik vond het ook niet aangenaam, als moeder kan je op dat moment ook niet ingrijpen maar je hoort wel in hoeverre dat uw kind daarvan afziet. Dus vandaar dat we in het algemeen dan die samenspraak gedaan hebben om hem daar, in de liaan te plaatsen.

Hoe zou jij de band met je kinderen momenteel het best omschrijven?

Enorm hecht, enorm vast zeg maar. Hij is nu 11 jaar hé, en nu heeft hij nog veel verdriet omdat hij vooral denkt: Wanneer komt mama buiten, wanneer kan ik u zien? Wanneer kan ik terug bij u zijn? Hij heeft enorm veel verdriet, maar ik denk op een bepaald moment op zijn leeftijd, dat dat gaat keren. Ofwel gaat da keren op een moment op de dag dat ik buiten ben zodat ik er ook kan zijn voor hem ofwel gaat hij nog meer gesloten worden. We babbelen over heel veel en mijn ingesteldheid is ook van mijn kind zo open mogelijk op te voeden. Natuurlijk wel op termen van de leeftijd waar hij toe behoord. En in de mate van het mogelijke ook de nodige vragen te beantwoorden.

Ik hoop dan als hij volwassen of er ouder genoeg voor is, ik hem de volledige context ervan uit kan uitleggen. Maar tot hiertoe vlot het wel. Ik kijk er ook altijd naar uit om gesprekken met hem te hebben en we schrijven ook met elkaar dus.

En hoe zijn de bezoekuren momenteel? Ziet u uw kind ook in de gevangenis?

Normaal gezien wel. Normaal gezien het gewone kinderbezoek was telkens de woensdag maar sinds dat ik nu opgenomen ben in Brugge is dat stilgevallen. Dan heb ik hem sinds die tijd 3 keer op bezoek gehad. De laatste keer was vermoedelijk dan in augustus. En dan terug de lockdown van corona hé zeg maar.

Hoe ervaar je het moeder zijn in de gevangenis? Hoe komt het dat die rol soms moeilijker verloopt?

Ik denk dat dat van jezelf afhangt als moeder. Het is wel een feit dat doordat je hier binnen in detentie zit, dat je afhankelijk bent van je uitgangsverloven, en je penitentiaire verloven dat je dus langer buiten kan zijn. Dit zorgt er wel voor dat je met je handen gebonden bent. Maar als je als moeder enorm gesteld bent en je hebt een enorme band met je kind en je wilt er ook alles voor doen, dan zijn er wel altijd mogelijkheden om zelf uit te zoeken van (hetzij via advocaten, hetzij via familie, vrienden of kennissen) om er toch voor te zorgen dat alles toch ten rechte van uw kind komt. Van hieruit bieden ze u wel die mogelijkheden. Je moet er natuurlijk wel soms wat meer achter zitten hierbinnen. Maar op andere vlakken ben je gebonden als moeder hierbinnen.

En wat denk je dat er dan eigenlijk ervoor kan zorgen dat de relatie en het contact met je kinderen beter wordt terwijl je in de gevangenis zit?

Goh, ik denk dat dat heel hard afhangt van de plaats waar dat uw kind op dat moment verblijft. Ofwel heb je met die mensen of plaats of instelling waar uw kind verblijft een goed contact zodat de sociale en fysieke contacten vlot verlopen, ofwel is dat er niet. Maar ik denk dat het misschien wel meer aangenaam is als er iedere week een kinderbezoek zou zijn en er dus nog andere kinderen zijn. Dat is beter dan dat je bv in een sociale box moet gaan zitten om hem extra te zien of een gewoon bezoek moet doen met uw kind. Want als je een gewoon bezoek moet doen met uw kind, is dat niet aangenaam, dan zitten er ook andere volwassenen rondom u.

Dus eigenlijk heb je amper de tijd en ruimte om alleen een gesprek met je kind te hebben?

Niet specifiek. Ik denk dat de kinderbezoeken op zich ook belangrijk zijn. Als je je in de plaats van uw kind stelt is het voor de kinderen iets beter om te ervaren dat er zich nog andere kinderen rond hen bevinden zodat ze zich niet alleen voelen in die situatie. Want als ik dat dan hoor van mijn zoon, probeert hij zich op dat vlak wel open te stellen en ik voel ook dat dat hem wel veel pijn doet. Want als je kinderen op die leeftijd probeert uit te leggen dat hun mama of papa in de gevangenis zit, dan worden ze daar vaak mee gepest. Dat doet dan heel veel pijn maar als hij dan naar de gevangenis kan komen is dat een moment voor hem om te zien dat er nog andere kinderen zijn in dezelfde situatie zitten. Dus ik dat dat moesten er zo een extra momenten kunnen komen, dat dat ook wel aangenamer zou zijn. Ik denk dat de mensen hierbinnen op die manier ook hun kinderen beter zouden kunnen opvolgen.

Dus het is ook wel belangrijk dat de omgeving veilig is voor het kind?

Ja, dat het toch iets aangenamer is. Dat het kind zich begrepen en vertrouwd kan voelen.

Ervaar je genoeg begeleiding momenteel in de gevangenis? Op welke vlakken zou je meer begeleiding wensen?

In principe wel. Ik moet wel zeggen dat ik heel positief ben en ook ondanks alle negatieve zaken probeer om door te gaan. Maar ik ben ook wel iemand die de mensen niet snel gaat aanspreken en zeggen dat het niet gaat. Over het laatst was ik emotioneel ook helemaal op. Deze namiddag kan ik normaal dan ook voor het eerst spreken met Patent. Dat is een soort psychologische hulp die ook hierbinnen zitten. Maar voor mezelf ben ik niet iemand die aan de mouwen gaat trekken of iedere chef gaat aanspreken als het niet gaat. Ik denk dat dat echt voor iedere persoon heel verschillend ligt. Je hebt hier eigenlijk wel veel mogelijkheden maar ik ben niet de persoon die ze altijd gaat benutten.

Voor mij is vertrouwen eigenlijk echt het belangrijkst. Ik heb hierbuiten ook een vriendengroep en met hen is die vertrouwensband ook beter. Maar hierbinnen is het vertrouwen heel moeilijk te leggen. Je zit hier in een cirkel en moet dagdagelijks dezelfde mensen tegen komen. Ik heb ook het gevoel dat ik hier op dit moment meer mezelf kan zijn tegen jullie dan dat ik straks uit de deur stap en terug een masker moet opzetten zodat ze je verdriet niet kunnen zien. Sommige mensen kunnen daar misbruik van maken. Ik denk dat er zeker vaker contact kan zijn met de buitenwereld. Wij hebben bv een keer per week een vast videomoment met familieleden of vrienden. We mogen blij zijn dat we dat hebben. En de tijden zijn veranderd, we hebben al een telefoon op onze cel. Vanuit gesprekken met de buitenwereld zoals nu, voel je je voor een stuk ook meer mens. Dus laatst heb ik bv meegedaan met ‘tralies uit de weg’. Dat zijn dus ook mensen vanbuitenaf, in kleine groep en daar bouw je dan ook sneller een band mee op. En dat was dan voor 8 keer gespreksgroepen. Door met die mensen van buiten gesprekken te kunnen hebben voel je u wel meer mens.

Een moeder-kindhuis zou een alternatieve vorm zijn om de gevangenissen stilaan te laten verdwijnen. Er zou meer ruimte gecreëerd worden voor moeder en hun kind zodat hun band kan versterkt worden. Het zou ook zorgen dat het toegankelijker is voor de kinderen die niet samen met de moeder in de gevangenis verblijven.

Vind u het een goed idee om een moeder-kindhuis op te bouwen in de toekomst?

Ik denk dat het zeker wel zeer veel positieve toekomstperspectieven kan bieden. Ik denk zeker voor alle moeders, al is het zijnde naar het einde van uw detentie toe. Ik denk dat ouders heel graag bij hun kind zijn. Hierbinnen heb je de mogelijkheid om je kind tot 2,5 jaar te hebben en nadien moet je je kind buiten geven. Ofwel bij familie, geplaatst enz. Maar ik denk dat het aangenamer zou kunnen zijn naar het einde toe van uw straf toe dat je de kans krijgt om een betere band met je kinderen te creëren. Zodat je terug kan aanvoelen hoe het is om met je kind samen te leven. Want veel ouders hierbinnen leven eigenlijk in een eigen wereldje, moeten het zonder hun kind stellen. Veel ouders blijven die verantwoordelijkheid behouden, maar veel ouders hebben het gevoel dat ze hun kind hebben moeten achterlaten. Die band geraakt voor veel ouders ergens verloren. Het kind wordt op een bepaalde manier vervreemd van hun ouder. Dus ik kan het alleen maar toejuichen moest er zo een bepaalde toekomstperspectieven zijn.

Dus je denkt eigenlijk wel dat dat positieve gevolgen zou kunnen hebben?

Ik denk grotendeels wel. Natuurlijk niet iedereen zit met dezelfde reden in de gevangenis natuurlijk. Dus in hoeverre bestaat die verantwoordelijkheid dan? Dat zijn ook dingen die in de toekomst zullen bekeken moeten bekeken worden. Moest er zoiets bestaan zoals Hoogstraten in Antwerpen, waar het al iets opener is. Waar kinderen iets frequenter over de vloer kunnen komen of in de weekends, zodanig dat ze ook daar begeleid worden, dan denk ik dat dat alleen maar positief kan zijn.

Wat vind u dat er aanwezig moet zijn binnen een moeder-kindhuis om de relatie tussen moeder-kind te bevorderen en behouden? (ruimtes, begeleiding,..)

Ik denk dat het voor een kind inderdaad aangenamer is als de ruimtes iets meer aangepast zijn. Ik heb bv ook in de gevangenis van Hasselt gezeten. En als ik dat daar hoorde dat ze familiemomenten konden hebben tegenover hier dan. Als je hier familiemomenten wil hebben is dat gewoon in een cel van om en bij de 3,4 meter. Maar dat is geen omgeving om een familiaal bezoek te hebben. Maar als ik dat hoorde in Hasselt was dat echt met een keukentje of een zeteltje in. Waardoor je kind niet hoeft geconfronteerd te worden met de omgeving waarin zijn ouders zich bevinden. Dan heb ik liever de kindermomenten waarbij je kan kleuren, tekenen, spelletjes kan spelen dan dat ik familiaal bezoek heb met mijn kind. Je kan in die 2 uren tijd niet zeggen van kijk ik ga iets klaarmaken voor mijn kind, we gaan samen iets koken of eens gezellig een filmpje kijken in de zetel. Dat kan hier bij het familiaal bezoek niet. Maar moesten ze dat toekomstgericht kunnen aanbieden, dan denk ik dat alle moeders staan te springen.

Wat zou voor jou zinvolle dagbesteding (activiteiten) kunnen zijn in een moeder-kindhuis?

Ik denk misschien dat er daar een tuin zou kunnen zijn. Zodat je met je kind buiten kunt bezig zijn. Spelletjes spelen of zo die dingen allemaal. Ik denk creativiteitsmogelijkheden. Hier organiseren ze dan ook wel de knutselmomenten. Ik denk als uw kind daar dan eens kan zijn, een fotomoment, wat ze hier af en toe ook doen. Ik denk dat dat wel het meest aangename is. Maar een kind moet ook de mogelijkheden hebben om buitenactiviteiten te kunnen doen.

Zou een moeder-kindhuis iets kunnen betekenen voor de buurt? Wat kan er dan gedaan worden?

Ik denk dat dat uiteindelijk wel haalbaar zou moeten zijn. Maar als ik daarin heel eerlijk mag zijn, ik zit hier ook tussen de gedetineerden. Je hebt heel veel verschillende gedetineerden en zoals ik ervoor al vernoemd heb, de meesten gaan misschien in alle opzichten ja zeggen maar er zijn heel veel verschillende ouders, mensen en karaktertrekken. Ik denk dat het echt heel veel afhangt van de aard van waarom een bepaald persoon hier zit. Je hebt heel veel recidive of mensen die terugvallen op hun feiten. Dus het moet echt wel een veilige omgeving zijn. Er zal heel goed nagedacht moeten worden over welk soort gedetineerde op welke werkplaats gezet kan worden. Maar ik denk als je dat effectief in een buurt doet, dat er wel bepaalde mogelijkheden moeten zijn om te zeggen van kijk bij de uitgangsverloven dat ze geïntegreerd kunnen worden naar buiten toe. Hetzij bv kunnen deelnemen aan kleinere buurtfeestjes of markten. Als je uitgangsverloven hebt, moet je ook werken. Als je bv kijkt naar 'Ooit vrij', daar heb je de andere gevangenissen waar de mannen zitten. Daar heb je ook het project dat die mannen deels buiten gaan en terug binnen komen. Dat er zo een systeem is waarbij de mensen ook vanbuiten, de mensen vanbinnen leren kennen. Dat is zeker geen slecht initiatief om een andere kijk te krijgen op de mensen die binnen zitten. Ik denk dat dat voor een stuk ook de vooroordelen kan wegnemen. Het is niet voor iedereen om dezelfde reden fout gegaan.

Denkt u dat een detentiehuis ervoor kan zorgen dat mensen minder snel terug het slechte pad opgaan? Wat is nodig om die kans te verkleinen?

Minder? Hoe dat de wereld vandaag de dag draait, kan je dat nooit niet op voorhand zeggen. Mensen op dit moment in coronatijden zien het vaker nog een stukje slechter. Ik vrees dat mensen de dag vandaag al heel weinig van elkaar kunnen verdragen. Ik denk dat dat in alle generaties bestaat. Ik denk dat dat voor iedereen heel moeilijk is. De wereld en maatschappij veranderd zo veel van dag op dag. Ik denk dat er daar een bepaalde mogelijkheid in zit, maar dat blijft dan ook bij denken. Je weet nooit waarom er bepaalde dingen in de mensen hun hoofd omgaan, om telkens opnieuw feiten te plegen. Het is belangrijke om daarbij vanuit een psychologische dienst te werken, zij kunnen daarbij beter advies geven.

Binnen onze bachelorproef zijn we ook bezig met het uitdenken van een snoezelruimte. Denk je indien er een snoezelruimte aanwezig zou zijn, je daar gebruik van zou maken?

Zeker, sowieso. Zoals hier heb je ook de leeftijdscategorie tot 2,5 jaar. En je moet ook als ouder je kind de mogelijkheid geven om tot die leeftijd het ook in ontwikkeling vooruit te laten gaan. Je hebt hier wel boekjes en puzzels en kleine dingen. Maar dat zou zeker positief zijn om dat daarin te verwerken. Zoiets kan je alleen maar toejuichen. Vooral veel aangename kleuren gebruiken.

Dan komen we eigenlijk al bij de laatste vraag. Als jij in de politiek zou zitten, wat zou jij dan veranderen aan het gevangenisleven?

Ik denk dat ik veel te positief ingesteld ben om op uw vraag te antwoorden. Ik denk dat ik op dat vlak al meerdere antwoorden gegeven heb. Ik kan dat niet zeggen eerlijkgezegd. Iedereen zit hier tenslotte om zijn detentie en straf op een bepaalde manier gewaar te worden. Ik weet dat ik dan op dat vlak persoonlijk denk. Ik denk gewoon, iedereen zit hier om zijn straf uit te doen. We zitten hier niet om een plezierreisje te maken. We zitten hier omdat we een fout gemaakt hebben in ons leven. Om van daaruit ook te proberen een andere opstart te maken naar de toekomst toe.

Dan denk ik dat we al onze vragen hebben gesteld. Bedankt dat je tijd voor ons wou vrijmaken. We wensen jou nog veel succes in de toekomst.

Transcriptie interview gedetineerde 6

Naam:	Anoniem
Datum interview:	02/12/'20

Bonjour, moi c'est Qetsia. Et toi, c'est comment ton prénom?

N.

Je vais essayer de le retenir. Avant de commencer, je voulais juste te demander si je peux enregistrer la conversation. Je n'écris pas très vite et je ne retiens pas tout, donc pour moi c'est plus facile si je peux enregistrer et écrire par la suite. Et tout sera traité de façon anonyme.

Oui, vous allez supprimer la vidéo après?

Oui, bien sûr et on ne filme pas; c'est juste un fichier audio. Mais on supprimera ça par la suite.

Ok, pas de problème. Vous me posez des questions et moi, je vais répondre. Pour moi, c'est plus facile comme ça.

Oui, bien sûr, pas de soucis. Comment allez-vous? La Covid n'a pas un trop grand impact sur votre séjour en prison?

Oui, quand on a des enfants c'est difficile. Parce qu'avec des enfants c'est difficile de tenir la distance, parce qu'ils ne comprennent pas. Et quand on allait à la salle, il faut porter le masque. Mais avec les enfants, la conversation avec le masque ça ne marche pas bien.

Oui, je m'imagine que ce n'est pas facile. Et c'est la première fois que vous restez en prison alors?

Oui, c'est la première fois que je suis en prison. Mais maintenant, en ce moment, mon fils il est parti dehors. Ça fait deux semaines.

Ah oui, il restait avec vous en prison alors?

Oui, il était avec moi pendant trois ans et maintenant il est dehors.

Vous ne le voyez plus maintenant alors à cause de la situation?

Oui, à cause de la Covid il n'y a pas de visites. C'est difficile…

Et il reste où maintenant? Il est dans une maison d'accueil ou avec son papa ou…?

Il est dans une famille d'accueil.

Et, sans être indiscrète, vous avez une peine de combien de temps? Vous devez rester longtemps encore?

J'ai encore sept mois à faire, mais je suis ici pendant déjà trois ans et demi.

Ça fait déjà un petit temps alors… Et vous êtes restée tout ce temps avec votre fils alors?

Oui.

Et vous avez encore d'autres enfants? Où est-ce que c'est votre premier?

Non, c'est mon deuxième. Mon premier, il est avec son papa.

Il est déjà plus grand alors?

Il n'est pas beaucoup plus grand que son frère. Il a cinq ans.

Il était comment votre lien avec vos enfants avant votre rentrée en prison? Vous aviez beaucoup de contact avec vos enfants?

Quand j'étais dehors, il était tout le temps avec moi, mon fils. C'était très bien notre lien. Comme je suis illégale, je n'avais pas de papiers et mon fils non plus. Alors il ne pouvait pas venir aux visites. C'était très difficile.

Et quand vous êtes rentrée en prison, votre plus vieux fils, vous ne l'avez plus vu souvent alors?

Non, pas du tout. Je l'ai juste vu par Webex. Mais comme ça, en réel, je ne l'ai pas vu depuis que je suis ici.

Ça doit être dur de ne pas pouvoir voir son enfant grandir.

Oui, c'est être très dur.

Oui… ça doit être très difficile pour vous. Et quel impacte la prison a-t-elle eu sur le lien avec vos enfants? Même aussi avec le plus jeune; est-ce qu'elle a eu un impact positif parce que vous aviez plus de temps ensemble? Ou un impact négatif, parce que c'était dans le contexte de la prison?

Pour moi, ce n'était pas bien quand je suis rentrée ici, parce que j'étais trop triste pour mon fils. Et c'était encore plus difficile pour mon fils. Mon mari m'a dit qu'il me cherchait beaucoup, qu'il pleurait pour moi quand il était petit, parce qu'il n'a jamais dormi sans moi quand j'étais dehors. C'était alors très difficile et maintenant aussi, quand j'ai donné mon deuxième fils dehors maintenant, c'est pour moi encore plus difficile. J'essaie de garder le courage pour mes enfants, mais c'est vraiment très difficile.

Ça doit être dur, quand vous avez vécu trois ans ensemble. Et qu'après vous êtes séparés.

Pour lui aussi, c'est très difficile. Au début, il n'arrivait pas à dormir, il ne voulait pas manger. Ça c'est vraiment très difficile pour les enfants. Ils sont trois ans avec leur maman, et puis en une fois ils sont séparés. Ça a un très grand impact sur les enfants.

Et vous avez un contact avec la famille d'accueil où il est?

Oui je téléphone tous les jours, je le vois aussi à la caméra. Mais ce n'est pas pareil. Mon plus jeune fils n'a pas l'habitude avec ça. Pour lui c'est tout nouveau, alors je ne sais pas s'il va parler. Il ne connaît pas un téléphone, un ordinateur. Pour lui, c'est bizarre. Ici, il n'a jamais vu un téléphone ou un ordinateur. Alors pour lui, c'est difficile ça.

Oui, c'est tout nouveau pour lui. Il y a beaucoup de choses qu'il ne connaît pas. Vous avez un bon lien avec la famille d'accueil?

Oui, je la connais, parce qu'avant, elle venait parfois pour prendre mon fils pour aller promener et tout ça. Alors je la connais un petit peu la madame.

C'est bien, c'est mieux quand c'est quelqu'un qu'on connaît.

Oui, c'est vrai, ça soulage un peu.

Au moment où il était avec vous en prison, il pouvait sortir quelques fois avec la famille d'accueil alors?

Oui, il pouvait sortir. Les enfants peuvent sortir une à deux fois par semaine dehors avec quelqu'un pour aller promener ou faire quelque chose. Et le soir, ils doivent rentrer.

Ça doit faire du bien aussi aux enfants, de sortir quelques fois.

Oui, pour lui, la première fois qu'il est sorti dehors, il avait deux ans. Pour lui, c'était bizarre les voitures et tout ça. C'était comme un choque pour lui. Mais après, il aimait bien. Il voulait sortir encore dehors.

Avant le coronavirus, comment étaient les heures de visite pour les enfants?

Avant la Covid-19, il y avait normalement chaque semaine des visites pour les enfants.

Mais votre plus vieux fils ne pouvait pas y aller?

Non, parce qu'il n'a pas de papiers. Alors il ne pouvait pas entrer.

Et comment vous faisiez alors pour garder contact avec votre fils à ce moment-là?

Je parlais avec lui au téléphone, j'essayais parfois de le consoler quand il pleurait. Mais c'est très difficile la communication.

Et une fois que vous sortirez de prison, comment pensez-vous que ça va aller dans la famille? Est-ce que vous pensez que ce sera difficile?

Moi, j'attends ce moment-là pour aller chez ma famille. Ma famille aussi est impatiente pour que je rentre à la maison, parce que j'ai un bon contact avec ma famille. Alors on compte les jours, quand ça va passer, que je vienne à la maison. Ma famille, c'est tout pour moi. C'est toute ma vie, mes enfants, pour moi.

C'est compréhensible, c'est le cœur d'une maman qui parle. Qu'est-ce qui pourrait faire en sorte que la relation avec vos enfants s'améliore dans le cadre de la prison? Parce que la prison, ce n'est pas un endroit facile pour avoir un bon lien avec ses enfants. Qu'est-ce qui devrait changer, à votre avis?

Parfois quand je pense, ici on n'est pas pour rien. On est ici, parce qu'on a fait quelque chose. Quand on a fait quelque chose de mal, il faut assumer. La prison pour moi, c'était comme une éducation de la vie. Pour apprendre à mes enfants le bon chemin à prendre. Qu'ils ne fassent pas comme moi; je faisais des bêtises à cause desquelles je suis ici. Je veux donner une bonne éducation à mes enfants. Ça, c'est le plus important pour moi.

C'est un peu comme une leçon de vie alors.

Oui, c'est ça.

Et qu'est-ce que vous pensez de l'aide que vous recevez en prison? Des services sociaux ou de l'aide médicale ou quoi que ce soit? Est-ce que c'est bien? Est-ce que ça pourrait être mieux?

L'aide médicale, ça va, je n'ai rien à redire sur ça. Parce que chaque mois, ils viennent de Kind en Gezin. Le pédiatre, il ausculte les enfants et tout ça. Pour ça je n'ai rien à dire. Mais comme les services sociaux et tout ça, je pense que dans mon cas comme je suis illégale, il faudrait trouver des solutions pour des gens dans ma situation; les aider plus pour les régulariser. Ça ce serait une bonne solution.

Et qu'est-ce qui n'est pas bien aussi ici quand on est avec un enfant? Les cellules. Parce que quand on est dans une cellule avec une autre maman et un autre bébé, c'est très difficile ici. Et c'est très difficile aussi pour les enfants. Dans une petite cellule avec deux enfants et deux mamans, c'est difficile. Et aussi, il y en a un qui dort, un qui commence à pleurer. Il y a toujours des problèmes à cause de ça dans la section pour les mamans. C'est difficile chez les mamans.

Et aussi pour les enfants c'est difficile. Quand ils sont petits ça va, parce qu'ils ne comprennent pas. Mais quand ils grandissent, parce que c'est tous les jours la même chose, ils n'ont plus rien à faire, ils s'ennuient. Ça c'est aussi difficile pour les enfants. Je pense qu'il faudrait plus souvent faire des activités pour les enfants.

Et il y a quelques fois des activités ou jamais?

Oui, mais rarement.

Maintenant vous êtes toujours dans la section pour les mamans?

Non, je ne suis plus là. Quand mon fils est parti, j'ai dû changer de section.

Et ce changement, c'est dur pour vous ou ça va?

C'est dure pour moi maintenant. C'est comme une double peine. Parce que quand j'étais dans l'autre section dans la cellule, j'étais toute seule avec mon fils. C'était plus grand, comme une chambre normale. Maintenant quand je suis dans l'autre section, c'est une cellule plus petite et tu es avec d'autres personnes. Tu sens que t'es enfermée.

Dans la section des mamans vous aviez moins le sentiment d'être enfermée alors? C'est plus spacieux peut-être?

Plus spacieux, oui. On est aussi enfermé, mais quand mon fils était avec moi, je m'occupais avec mon fils, je jouais avec lui. Ça passait le temps. Et à l'autre section il n'y a rien à faire, juste travailler et être à la cellule. Et il y a une heure de promenade. Alors là, c'est très difficile. Mais avec les enfants ont pouvait sortir à la salle parfois, on pouvait aller à la promenade. Et même quand on était à la cellule, il y avait mon enfant avec moi. Je jouais avec lui, je m'occupais de lui. Ça passait le temps.

Maintenant vous journées sont assez longues alors.

Elles sont très longues.

Ça doit être difficile aussi de se retrouver avec toutes ces nouvelles personnes…

Oui, c'est vrai.

Alors maintenant, si je peux, j'aimerais bien poser quelques questions sur notre projet qu'on fait. On travaille ensemble avec une association qui s'appelle Les Maisons et, dans le futur, on voudrait créer des maisons de détention pour mamans avec enfants. Donc elles ne seront plus dans une grande prison. Elles sont vraiment dans une maison, une maison parmi les maisons dans la ville. Elles y reçoivent l'aide dont elles ont besoin, et il y a aussi plus d'espace pour stimuler le contact entre la maman et les enfants, pour que le lien puisse être renforcé. Ce serait dans la ville aussi, où les enfants habitent. Ce serait plus facile alors pour les enfants de visiter leur maman.

Qu'est-ce que vous pensez de l'idée de créer des maisons de détention pour des mamans avec enfants?

Moi, je pense que ce serait une très bonne idée pour des mamans, parce qu'ici c'est vraiment difficile. Et quand on est ici enfermé et qu'on va chez le docteur par exemple et que ce n'est pas le jour des enfants; je prends avec moi mon enfant. On est avec tout le monde ensemble. Peut-être que quelqu'un a violé des enfants, peut-être que quelqu'un a tué des enfants et il veut toucher ton enfant... Ici on est tous ensemble. Ça ce serait une très bonne idée pour des mamans, qu'elles ont des petites maisons pour être enfermées avec leurs enfants. Ce serait très bien pour l'enfant et pour la maman. Et psychologiquement ce serait mieux. Parce qu'ici les enfants ne savent pas ce qu'est une vrai porte, ils ne savent pas ce qu'est une vraie toilette, ils ne savent pas ce qu'est une vraie douche.

Ce sont toutes des choses qu'ils ne voient pas.

Non, ils ne les voient pas.

Vous m'avez aussi parlé du fait que, quand vous allez chez le docteur par exemple, vous passez par les autres sections. Est-ce que vous vous sentez en sécurité en prison?

Pour être honnête, non. Parce que moi je suis une personne, quand je sais que quelqu'un a fait ça a un enfant, je n'aime pas qu'il est près de mon fils. S'il a violé son enfant, s'il a tué son enfant, qu'est-ce qu'il pourrait faire à mon enfant?

C'est compréhensible… Dans une maison de détention, on mettrait plusieurs mamans avec enfants. Pas juste une maman et un enfant, mais environ 15 à 20 mamans avec enfants. Qu'est-ce que vous pensez de ça?

Moi, je pense que ça serait mieux, parce qu'il y aura seulement des mamans. Et pas des autres détenus. Ce sont seulement des mamans. Pour moi, cette idée, c'est une bonne idée.

Qu'est-ce qui devrait être présent pour vous dans une maison de détention pour les mamans avec leurs enfants? Par exemple qu'est-ce qu'il faut comme espaces, comme aide?

Moi, si j'étais à votre place, je ferais des petites chambres pour la maman avec l'enfant. Pas pour avoir quelqu'un avec elle. Chacun sa chambre ou sa cellule à elle. Ça, ça serait une bonne idée. Parce que quand on est avec quelqu'un d'autre, une maman avec son enfant à la cellule ensemble la nuit, ça ne marche pas. Parce qu'il y a un bébé qui pleure, un bébé qui dort, alors il réveille l'autre. Ça ne peut pas marcher.

Oui, ils ont un rythme différent les enfants.

Différent oui, parce qu'ici, quand nous sommes à deux mamans dans une cellule, il y a tout le temps des disputes ou quelque chose quand on est à deux. Quand chacun a sa cellule, il y a une meilleure communication entre les mamans, il n'y a pas de disputes et tout ça.

Qu'est-ce qui est par exemple bon pour être ensemble? La cuisine. Tout le monde peut cuisiner ensemble. Cela, ça va, c'est bon. Parce qu'elles ne pourront pas chacun avoir une cuisine tout seule quand-même. Ce n'est pas possible.

Une cuisine ensemble ça va, ou une petite salle de jeux pour les enfants jouer. Parce que c'est important que les enfants aient quelque chose pour s'occuper. Ça, c'est important.

Qu'est-ce que vous voudriez comme aide dans une maison de détention? Est-ce que vous voudriez des autres aides que celles que vous recevez en prison, ou quelqu'un qui s'occupe des enfants par exemple? Comment est-ce que vous organiseriez l'aide?

Moi, comment j'organiserais l'aide… Je mettrais par exemple aussi une infirmière spéciale pour les enfants. Parce que parfois il y des enfants qui ont de la fièvre ou quelque chose. Comme ça, il y a quelqu'un pour ausculter. Aussi, ce qui serait bon, par exemple une madame qui surveille les enfants. Ça ce serait bien, parce que quand les mamans vont au tribunal, les bébés peuvent rester avec quelqu'un en sécurité. Ici aussi, on ramène une madame pour garder les enfants, mais c'est une détenue. Mais pour moi, ce n'est pas une bonne idée. Une détenue qui garde les enfants, ce n'est pas une bonne idée pour moi. Une madame qui n'est pas détenue, qui est spécialisée avec les enfants, ça serait bien. Comme ça, on est sûr qu'elle va prendre bien soin de mon bébé. Ici aussi il y avait des dames pour garder les enfants, mais ce sont des prisonnières, mais elles ne sont pas des mamans. Quand j'allais travailler, je laissais mon fils toujours j'avais la boule au ventre, parce que j'avais peur qu'elle fasse quelque chose à mon fils. Je ne me sentais pas en sécurité quand je laissais mon fils, parce que c'est aussi une détenue.

C'est vrai que ça ne doit pas être facile déjà de laisser son enfant avec quelqu'un qu'on ne connaît pas, et en plus dans le cadre de la prison.

Et en plus, ce n'est pas une maman. C'est une détenue comme les autres.

Si ça aurait été une maman qui est dans votre section, est-ce que vous auriez plus confiance?

Oui, j'aurais plus confiance, parce qu'elle a aussi son enfant à elle. Je vois comment elle prend soin de son enfant, alors je sais qu'elle va prendre bien soin de mon enfant. Mais quand c'est une détenue qui vient et qui garde les enfants, je ne sais même pas si elle sait changer une couche. Est-ce qu'elle sait lui donner à manger? Parce qu'un bébé, ce n'est pas un jouet.

Est-ce que vous pensez que dans une maison de détention on aurait besoin autant de sécurité que dans une prison? Est-ce qu'il faudrait autant de gardien dans une maison de détention que dans une prison?

Pas autant, mais deux ou trois gardiens, ça serait bien. Parce que normalement les mamans ne sont pas si violentes. Elles sont calmes parce qu'elles sont avec leurs enfants. Il y a parfois des petites disputes, mais elles ne vont pas se bagarrer. Mais au cas où, deux ou trois gardiens, ce serait bien.

Quelles activités quotidiennes est-ce que vous aimeriez bien faire dans une maison de détention?

Pour les enfants?

Oui, et pour vous, les mamans aussi.

Par exemple, parfois ramener des gens pour faire de petits spectacles pour les enfants. J'aimerais quoi encore…? Des petites choses qui amusent les enfants.

Et pour les mamans, qu'est-ce qui serait bien? Par exemple, du sport. Parce qu'ici, il y a du sport, mais pas pour les mamans.

Vous n'avez pas accès à une salle de sport?

Non, pas pour les mamans. Les mamans peuvent aller à la salle de sport si quelqu'un veut garder son bébé, mais pas avec son bébé. Mais ça serait bien une salle de sport où elles peuvent venir avec leurs enfants.

Vous avez de bonnes idées. Alors, on voudrait aussi que la maison de détention signifie quelque chose pour le voisinage. Je vais juste donner un exemple. imaginez que dans la maison de détention vous avez un potager et que vous vendez des légumes au voisinage. Ou un atelier où ils réparent des vélos.

Ça serait aussi bien, comme ça les détenus ont un contact avec quelqu'un de l'extérieur. C'est bien pour la mentalité et pour le stress. Parce qu'ici, comme on est trop enfermé, on ne voit presque personne de l'extérieur. On voit tous les jours les mêmes têtes. Beaucoup de détenus chutent aussi dans la dépression. Ce serait une bonne idée pour le voisinage et pour les détenus, comme ça ils ont quelque chose pour s'occuper.

Est-ce que vous pensez que des mamans dans une maison de détention, vont moins facilement rechuter après leur libération?

Je ne pense pas qu'elles vont recommencer très vite. Ici aussi, il a des femmes, quand elles sont libres, elles font directement pour retourner. Ça dépend de ce que les gens décident de faire de leur vie. Ça ne dépend pas du fait si tu es enfermé plus sévèrement ou non. Ce n'est pas ça… Les gens, qu'est-ce qu'ils décident de leur vie? Si elle décide de retourner, elle va faire quelque chose et elle va retourner. Si elle décide de changer, elle va changer. C'est la mentalité. Si quelqu'un dit 'je m'en fous que je suis en prion', alors même s'il est dans un cadre enfermé, quand il sortira, il va tout faire pour retourner. Ça dépend de ce que tu veux faire de ta vie.

J'ai une dernière question pour toi, mais qui est un peu plus difficile. Imaginez que vous êtes dans la politique et que vous pouvez changer quelque chose au système pénitentiaire, qu'est-ce que vous changeriez?

Si j'étais quelqu'un de politique, je donnerais plus de chances aux gens. Par exemple, dons mon cas, je n'ai eu aucune chance. Parce qu'ils me disent que, vu que je suis illégale, je n'ai aucun droit. Je n'ai aucun droit, parce qu'on n'arrive pas à m'identifier. Si j'étais dans la politique, je changerais cela; que les gens illégaux ont droit à la deuxième chance. Parce qu'ici, les gens illégaux n'ont pas de chances. S'ils sont condamnés à trois ans de peine, ils doivent rester trois ans en prison. Comme moi, j'ai été condamnée quatre ans et quatre mois, donc je suis obligée de rester jusqu'à la fin de ma peine. Je n'ai aucune chance. Je donnerais plus de chances aux gens illégaux. Je changerais ça. Pas juste pour sortir de prison, mais aussi des chances pour travailler à l'extérieur et rentrer ici la nuit pour dormir. Je donnerais quand-même des chances, mais pas zéro chances.

Depuis que je suis ici, je ne suis jamais sortie.

Et ça c'est juste parce que vous êtes illégale?

Oui, parce qu'ils me disent qu'ils n'arrivent pas à identifier qui je suis. Je n'ai pas de papiers, alors je n'ai aucun droit.

Est-ce qu'il y a encore des choses que vous voudriez changer?

Qu'est-ce que je changerais encore? Pour les gens qui n'ont pas fait quelque chose de très grave, ne pas les mettre ensemble avec des détenus qui ont fait quelque chose de plus grave. Ça je changerais en prison. Comme quelqu'un qui a tué quelqu'un et quelqu'un qui a par exemple volé, normalement on ne les met pas ensemble. Pour moi, ce n'est pas bon. Un assassin et un voleur ensemble dans la même cellule… Quand il a tué sa propre famille, il peut me tuer moi aussi. On ne se sent pas en sécurité. Ça je changerais.

Encore quelque chose?

Qu'est-ce que je changerais encore? Et aussi, je ferais ici, dans la section avec les enfants, je ferais aussi une petite école pour que les enfants peuvent apprendre ce qu'est une vraie porte, une vraie fenêtre, un ordinateur, un téléphone... Parce qu'ici, les enfants ne connaissent rien de ça. Mon fils, il est maintenant dehors, il est comme quelqu'un dans une forêt. Il ne connait rien, 'c'est quoi ça?'. Il trouve tout bizarre. Quand il rentrait dans la maison de la madame, il regardait, 'c'est quoi ça ?'. Et ça ce n'est pas bon pour les enfants. Je changerais ça pour les enfants, pour qu'ils apprennent ce qu'est la vie. Même si on est enfermé, si nous, on est puni, pas les enfants quand-même.

Vous avez le sentiment que les enfants aussi sont punis?

J'ai ce sentiment, oui.

Ok, c'était N. votre prénom?

Oui, N.

N., je voulais te dire un grand merci, parce que tu nous a bien aidées. Vous avez beaucoup de bonnes idées. Vraiment un grand merci! Je vous souhaite bonne chance, surtout dans sept mois. J'espère que vous pourrez être réunis en famille, avec vos enfants.

Merci, à vous aussi bonne chance pour votre projet!

Merci, c'est gentil N.

Merci, au revoir!

Transcriptie interview gedetineerde 7

Naam:	Anoniem
Datum interview:	02/12/'20

Ik ben mama van een zoontje van 5, 14 en een dochter van 26. Mijn … staat ook in mijn dossier, ze hebben mama en dochter wat tegen elkaar opgezet, relatie wat onder druk gezet, dat is allemaal gelukt en ik heb eigenlijk een hele weg afgegaan de voorbije twee en half- drie jaar, in strijd voor mijn kinderen om mama te blijven. Ik heb daarvoor niks gespaard, ik heb instanties ingeschakeld, kinderrechtencommissariaat, klachten ingediend, ik heb gevochten en ik heb een bundel van 104 bladzijden waarin dit volledig staat uitgeschreven hoe mijn kinderen zich evolueerden, verslagen van kinderpsychologen, het hele verhaal staat op papier. Als jullie willen mogen jullie dit hebben.

Binnen ons onderzoek zijn we dus bezig in samenwerking met vzw De huizen, kent u dit?

Ja

Zij willen graag in de toekomst een moeder kind huis opstarten, dus een detentiehuis pecifiek voor moeder en kind, dit gaat in eerste plaats ook over de moeders. Ze kijken hiervoor zowel naar moeders die samen met hun kind in detentie zitten als moeders waarvan de kinderen niet bij de moeder in detentie verblijft. Nu is het vooral belangrijk dat we het over u hebben, hoe u uw rol als moeder kan uitvoeren/ervaren/…

In één woord: schrijnend.

Hoe gaat het met u in de gevangenis, hoe voelt u zich?

Slecht, het is de tweede lockdown en het is er teveel aan.

Merk je impact van de coronacrisis?

Ja, wij hebben een eerste lockdown gehad in maart voor 3 maand en mijn zoontje ziet daar nu nog vanaf. Hij was aan het herstellen. Ik heb nu UV's en mag wekelijks één dag naar buiten en ik probeerde mijn band met mijn zoon toen te herstellen. Dit was aan het lukken. Nu zitten we in een tweede lockdown. Hier kunnen we mee leven als het hierbuiten ook zo is, nu mag je bv buiten een knuffelcontact hebben en hierbinnen wordt je van alles afgesneden. Er is niks voor mijn zoon, hij heeft geen papa, zit in een instelling. Dat is sinds de laatste 2 maanden voor mij niet meer haalbaar. Verschrikkelijk.

Is het de eerste keer dat u in de gevangenis zit

Ja, en hopelijk de laatste keer. Ik kan niet snel genoeg buiten komen. Maar ik zal als een grotere crimineel buitenkomen dan ik binnengekomen ben. Hier zitten geen criminelen, hier zitten zondebokken. De echte criminelen lopen vrij rond.

Hoe lang verblijf je al in de gevangenis?

8 januari is het 3 jaar.

Hoeveel kinderen heeft u?

Ik heb een zoon van 5 en 14 en een dochter van 26 die zelf al 2 dochters heeft. Mijn zoon van 14 woont bij zijn vader. Mijn oudste dochter is getrouwd en woont alleen. Mijn jongste zoon zit in een instelling.

Hoe is de band met je kinderen nu? En hoe was die band voor je in de gevangenis terecht kwam?

Mijn dochter en ik waren twee handen op één buik, maar wij hebben samen een immobiliënkantoor gehad en zij is dus betrokken geraakt in mijn strafzaak en dan hebben wij twee jaar contactverbod gehad in functie van het onderzoek waarin ze moeder en dochter tegen elkaar hebben opgezet en dat is gelukt. De band is volledig kapot. Als we praten is die pijn nog steeds duidelijk merkbaar. Langs haar kant uit zich dit in frustraties. Zij is vooral gekwetst omdat ze vindt dat ik geen mama meer ben geweest voor haar die twee jaar en je voelt dus dat zij niet denkt in functie van het contactverbod. Zij denkt gewoon dat ik degene ben die gestopt is met contact zoeken en dit neemt ze mij heel kwalijk. Dit is met niets te herstellen, ook niet met psychologen. Mijn zoontje van 14, het kind uit een vechtscheiding. Mijn zoontje heeft de eerste 8 maanden nog stiekem brieven naar mij geschreven, dat hij me mist maar daarna is papa dit te weten gekomen, hebben ze mijn zoon opgestoken tegen mij. Hij mag mij niet meer zien van zijn vader. Ik ben dus naar de jeugdrechter geweest om een herstelcontact aan te vragen, dit werd geweigerd omdat mama 'maar een gedetineerde' is. Men heeft mama niet meer nodig, hier ga tegen ik in beroep gaan, maar mijn zoon wordt enorm belast en wordt uiteindelijk uiteen getrokken tussen mama en papa.

Terwijl ik in de gevangenis ben toegekomen als nuchtere vrouw, ik had nog nooit drugs genomen, geen recidive gepleegd. Ik ben dan beginnen schrijven naar mannen op de mannenafdeling, die grote criminelen waren. Ik vond het belangrijk om te weten wat de kiem van criminaliteit was en wat van een mens een moordenaar maakt. Ik heb ondervonden dat alle levensverhalen vooral verhalen zijn die starten bij het verlies van evenwicht tussen ouders, loyaliteitsconflicten, vechtscheidingen, kinderen die moeten kiezen tussen mama en papa, die niet willen kiezen. Zo verliest men evenwicht en elk kind draagt daar de sporen van mee. Een kind groeit 50% op door eten en drinken te krijgen, maar ook 50% door het verlies of de liefde van een moeder en een vader. Ik heb geen brieven liggen van mannen die verklaren te weinig eten of drinken gehad te hebben. Wel verklaren zij dat ze een moeder of vader hadden die hen geen liefde gaf. Zij durven niet houden van een vrouw in hun leven omdat de eerste persoon die van hen hoorde te houden, hier niet in geslaagd is en niet van hen hield. Ik vind het heel belangrijk en mijn oudste zoon is hier eigenlijk het slachtoffer van. Ik vind dat dit de basis is om het criminele pad op te geraken.

Mijn kleinste zoontje is niet enkel mijn kind, maar ook het kind van een levenslang liefdesverhaal. Hij is de prins in mijn leven. De band is immens en de instelling werd geconfronteerd met een mama die vocht voor haar zoon terwijl zij dit niet gewoon zijn. Vele moeders die hier zitten hebben kinderen die al heel lang voor de hechtenis geplaatst werden voor verwaarlozing of drugs. Bij mijn zoon was het anders, ik was een nuchtere mama die in de wasserij werkt aan 1,22 euro per uur, die dit geld niet gebruikt voor zichzelf, maar alles stort naar haar zoon om haar kind ook eigen spullen te kunnen gunnen. Ze zijn dit niet gewoon. Ze kunnen dit niet goed plaatsen, ze misbruiken het geld, ze verduisteren dit geld, doen daar hun ding mee en dit is een enorme strijd geworden. Mijn kind blijft vechten, roepen, verkeert in een negatieve gedragsproblematiek. Ik heb geroepen bij de jeugdrechter en vanaf juni vorig jaar …… (niet verstaanbaar)

De band met mijn zoon gaat niet kapot. Hij is pure liefde. Als ik bel zeg ik dat ik van hem hou en dat apprecieert hij wel.

Hoe zijn de bezoekuren nu? Zie je uw kinderen veel?

Als ze in een instelling zitten , los van de lockdown dan kwam hij eenmaal per mand anderhalf uur, veel te weinig want die kinderen hebben eigenlijk al een anderhalf uur nodig om te klimatiseren en los te komen. Mijn zoon kom pas los in het laatste kwartier en dan moet hij terug weg. Dit is dus veel te weinig tijd, ze kunnen ook niet elke maand komen, ze zijn lang onderweg, moeten lang wachten vooraleer ze binnen mogen. Mijn zoon is dus eigenlijk van 13u tot 19u weg uit de instelling om zijn mama anderhalf uur te zien. Nu ga ik een keer in de week de zaterdag met hem op stap. Hij komt niet meer naar hier. Voor mij lukt dat maar veel mensen mogen niet op UV. Bezoek mag dus heel erg weinig

Het ervaren van moeder zijn in de gevangenis, door wat ervaar je soms dat dit moeilijker verloopt in de gevangenis? Zijn er zaken die het bemoeilijken?

Alles moet passeren bij de jeugdrechter. Je wordt niet betrokken. De mensen buiten regelen alles, en als mama krijg je alles als laatste te horen. Dat is voor mij verschrikkelijk. Als je bij de directie komt en je wil iets vragen rond je kind dan zeggen ze steeds 'je wist voor dat je feiten pleegde ook dat je een kind had'. Dat is niet waar. De weg naar binnen is eigenlijk zeer makkelijk. Verkeerde plaats op verkeerde moment. Mensen die zonder fouten zijn, zijn mensen die niet durven nadenken. JE wordt continu geconfronteerd met je fouten en het feit dat je een gedetineerde bent, terwijl ik nog steeds een mama ben voor mijn zoon. Ik ben voor hem de perfecte mama.

Hoe ervaar je de begeleiding in de gevangenis? Krijg je psychologische begeleiding of samen met je kind en op welke vlakken zou je meer begeleiding willen?

Mijn zoon heeft ernstige psychologische hulp nodig. Hij verklaart op 5jarige leeftijd dat hij zelfmoord wil plegen. Ik heb dan zelf een kinderpsychologe ingeschakeld en heb daar ook voor moeten vechten want de instelling wilde niet dat deze psycholoog naar de instelling kwam. Zij komt op de school langs. Ik betaal die kosten zelf. Ik heb maandelijks 280 a 300 euro loon door te werken in de wasserette. Bijna alles gaat naar de psycholoog van mijn zoon. Psychologen betaalbaarder maken is een must.

Ik vraag sinds de lockdown ook aan de directie om een strafonderbreking te krijgen, maar ik sta alleen te roepen. Ik ken niemand die dit ook doet. Ik denk dat er ook heel veel mama's zijn die zich zorgen maken om te zorgen dat hun kind alles heeft wat nodig is. Er zijn mama's die dingen uit de kantine kopen, maar die dan geen geld hebben om belkrediet te kopen en die naar mijn mening ook niet echt nood hebben om contact te hebben met familie. Ik zou dit ook kunnen doen, een deel voor mezelf houden. Ik heb zelf maandenlang op de wachtlijst gestaan voor een psycholoog, en heb die drie weken geleden gekregen. Nu is er een stagiaire die af en toe naar ons luistert.

Hoe ervaar je het vrouw zijn in de gevangenis? Heb je het gevoel dat de gevangenis voldoende aangepast is aan de vrouwen?

Ja. We hebben allemaal fouten gemaakt. We zitten hier niet in een vip hotel.

Vindt u het een goed idee om detentiehuizen op te starten?

Ik vind dit moeilijk. Mijn kind ziet niet af van het gebouw en de omgeving, maar ziet af van het feit dat hij me mist en zijn vertrouwen in mij is ook deels weg. Hij wordt dagelijks op school door andere kinderen getriggerd door te zeggen dat hun mama hen komt halen, dit is voor mijn zoon zeer moeilijk. Mijn zoon mist dat papa of mama er is en verliest zijn vertrouwen. Als hij dan op bezoek komt moet hij dat vertrouwen in een uur en half herstellen, om zich open te stellen en opnieuw toe te laten. Dat is het probleem. Niet de omgeving.

Ik vind het wel belangrijk dat mijn zoon ziet dat dit de realiteit is, dat mensen opgesloten worden voor hun daden en dat ze ervoor gestraft worden. Toch moet hij inzien dat ook gedetineerden mensen zijn en niet hun daden zijn. Dit kan hem ook overkomen. Het grote gemis traumatiseert hem. Ik denk dat detentiehuizen goed kunnen zijn, maar de frequentie van de bezoeken en de standvastigheid zeer belangrijk zijn. Hier is er te weinig bezoek om echt contact te kunnen onderhouden.

Als je detentiehuizen wil realiseren, zorg dan dat de mama ook tijd heeft voor haar kinderen. Je ziet vaak dat ouders tijdens bezoek ook tijd voor elkaar nodig hebben en dat kind maar wat moet spelen, dat is dan de bedoeling van kind bezoek niet. Zo traumatiseer je je kind nog meer, zo laat je je kind nog meer voelen dat hij/zij het vijfde wiel aan de wagen is. Beter zou zijn om bezoeken apart met kind en apart met partner te voorzien, zodat er voor elke partij quality time voorzien is.

Denk je dat zo'n detentiehuizen positieve gevolgen zouden kunnen hebben?

Je hebt heir mensen die op UV mogen om werk te vinden, zelfs dat gebruiken ze niet om werk te zoeken, maar om de partner te zien. Ze halen dan gewoon een visitekaartje bij een interim om te tonen dat ze er geweest zijn. Ze komen dan terug binnen met drugs van buiten. Hoe ga je die controle houden? Er zijn moeders die na iedere UV een naaktfouille moeten krijgen omdat ze drugs zouden binnensmokkelen. Het is een moedig idee, maar ik denk niet dat het haalbaar is. Er zal veel meer misbruik gemaakt worden, dan dat het positief zou zijn voor het kind. Ik denk dat het ook moeilijk zal zijn om het nodige aantal cipiers in te zetten in zo'n kleinschalige huizen. Beveiliging is heel belangrijk, ook binnen detentiehuizen.

Wat vindt u dat er aanwezig zou moeten zijn in een moeder-kind huis? Qua begeleiding en ruimtes?

Tekeningen aan de muren, laat een kind een kind zijn. Knuffels, toffe ruimtes, de mogelijkheid geven aan moeders om iets te kopen voor hun kind, verhalen voor te lezen,… Geef moeders de kans een knuffel te kopen voor hun kind en die dan mee te geven met hun kind. Dit biedt bv voor mijn zoon een manier om contact te maken, door te vragen hoe het is met die knuffel. Zo uit hij hoe hij zich voelt, maar vertaalt dit in de gevoelens van de knuffel.

Begeleiding om kinderen te helpen over hun gevoelens te praten kan ook belangrijk zijn. Mijn zoon volgt nu paardentherapie. Een paard bij het detentiehuis kan ook helpen. Laat de moeders het paard onderhouden, dit kan hun moedergevoel los maken. Haal de moeder in hen eruit. ZO kunnen ze het belangrijk vinden om te vechten voor hun kind. De gevangenis is zeer onbereikbaar geworden, dat je geen mama meer bent. Als je hen helpt, dan kunnen ze wel moeder zijn.

Wat zou volgens u een zinvolle dagbesteding kunnen zijn?

Dieren en creativiteit. Hier kunnen we niet alle opleidingen volgen die we willen. Bv. de opleiding kinderpsycholoog is hier niet mogelijk. Ik heb hier nog niks kunnen volgen/studeren. Ik ben vragende partij maar heb de mogelijkheid nog niet gekregen. De buitenlanders mogen hier alles. Zij mogen buiten Nederlands leren, maar ik mag niet naar buiten om mijn zoon te zien.

Denkt u dat het moeder-kind huis iets zou kunnen betekenen voor de buurt?

Ik denk niet dat de mensen in de buurt staan te springen om gedetineerden te helpen en een tweede kans te geven. Ik denk dat echt iets opstarten met gedetineerden in de buurt moeilijk zal zijn. Hoe ga je hier zorgen voor controle? Start bv een sociaal restaurant en binnen de maand wordt dat een drugskartel. Ze hebben heel wat manieren om drugs binnen te smokkelen. 90% van de vrouwen hier neemt medicatie om het draaglijk te maken.

Ik weet niet hoe je dit gaat realiseren, je kan er niet meer continu naast gaan staan dan. Een boerderij vind ik interessant. De natuur, groen, dieren heeft iets.

Denkt u dat een detentiehuis ervoor kan zorgen dat mensen minder snel terug het slechte pad op zullen gaan of denk je dat dit weinig verschil zou uitmaken vergeleken met een gewone gevangenis?

Ik denk ze gemakkelijker op het slechte pad gaan geraken. De strengheid, hardheid, leerheid van de gevangenis is nodig! Ik heb dat nodig gehad. Het enige dat ik zou willen is meer mama mogen zijn. Dit kan misschien wel het keerpunt geven.

Denk je dat een snoezelruimte een goed idee zou kunnen zijn om in een detentiehuis te installeren voor moeders met kinderen?

Prachtig. Dat is wat ik bedoel bijvoorbeeld met paarden, knuffels. Ik denk dat dat een goed idee is en laat de mama dit ervaren.

Ik bel bijvoorbeeld bijna dagelijks met de kinderpsycholoog van mijn zoontje om te vragen wat mijn kind bedoelt met bepaalde dingen, zo worden dingen voor mij duidelijker. Zo zeiden ze me eens dat ik gerust mag zeggen dat ik ook pijn heb, dat mijn zoon het nodig heeft om dit te horen van mij dat ik ook afzie. Dit is voor hem een geruststelling 'mama mist mij'. Zoek dus naar wat het kind nodig heeft en leg dit aan de mama uit. Dit kan de ogen openen van de mama en effect hebben. Ik ben zelf eerlijk tegen mijn zoontje. In het begin moet ik liegen van de rechter (omdat mijn zoon nog te klein was), maar nu zegt de psycholoog dat hij het recht heeft om dingen te weten waar hij naar vraagt en antwoord ik gewoon eerlijk. Dit wel op kinderniveau. Ik ga in op de dingen die hij echt wil weten en vertel hem zo het verhaal. Als ik lieg begint hij me te wantrouwen en dan begint hij er zijn eigen fantasieverhalen aan te geven op de vraag 'waar is mama', 'waarom zit mama daar'. Hier heb ik wel naar moeten zoeken, naar de manier waarop ik het zou aanpakken. Ik heb geleerd dat zijn gevoel hierin het belangrijkste is, niet het mijne. Ik ga overleven, maar voor mijn zoon is dit moeilijker.

Ik ben nu al aan de helft van mijn straf, en ik heb het gevoel dat mensen die hun kind vermoord hebben sneller vrijkomen dan mij. Ik ken hier iemand die 30 jaar gekregen had voor de moord op haar kind, en is na de helft van haar straf terug vrijgekomen, terwijl ik hier nog steeds zit en ik een financieel delict gepleegd heb. Ik heb maar één jaar uitstel gekregen. Dat is verschrikkelijk. Als ik mijn kind had vermoord dan was ik misschien al lang buiten. Dat is echt frustrerend. Ik voel mij hier alleen als mama. De psycholoog zegt ook dat als ze tijdens de lockdown UV geven aan één iemand, dat ze het voor iedereen moeten doen. Ik sta hier eigenlijk wel alleen te roepen. Er is niemand die nu zin heeft om te vechten. Verdient Dutroux dan geen nieuwe kans? Terwijl sommige mensen hun eigen kind, hun eigen vlees en bloed vermoorden en misbruiken wel een tweede kans krijgen en vervroegd vrijkomen. Dan vind ik dat Dutroux ook een tweede kans. Hier heb ik geleerd dat België een poppenkast is. Ik wil hier zodra ik buiten ben iets aan doen. Ik zou graag op de voorpagina komen. Ik ga vechten en iets oprichten voor kinderen. Ik heb geen tientallen brieven geschreven naar mannen om daar niets mee te doen.

Heb je het gevoel dat het gevangenisleven u veel geleerd heeft?

Enorm. Psychologie op universitair niveau. Heel mooi. Ik heb zelf gevochten maar als ik nu bij de jeugdrechter kom zegt ze 'oké mama, wat moet ik goedkeuren' en dan zeg ik, goed ik wil dit en dat en zo'n bezoeken en dan krijg ik van de instelling reactie dat dit niet haalbaar is, terwijl ik van de jeugdrechter te horen krijg dat het oké is en we datums gaan vastleggen.

Dat heeft mij enorm veel energie gekost. Ik heb een klacht neergelegd tegen de instelling wegens kindermishandeling. Dit was een keerpunt. Er zijn nu veel deuren opengegaan. De jeugdrechter gaf

me gelijk. Ik ga nooit opgeven. Niet voor mezelf, maar voor mijn kind. Ik zie de gevangenis als mijn legerdienst.

Als je in de politiek zou zitten, wat zou u veranderen aan het gevangenissysteem?

Wat ze hier doen als straf, maakt van een gewone crimineel een topcrimineel. Ze keren allemaal heel tevreden terug. Er zijn er die slim naar buiten gaan, maar ook die als grotere crimineel gaan buitenkomen door de kennis die macht is. Ik heb een financieel strafdossier, ze hebben mij kunnen kraken, ben mijn breekpunt voorbij maar het gaat niet lukken. Er is geen enkele burgerlijke partij die één euro gaat krijgen als ik buiten ben. Als ze me nu zouden vertellen dat ik reclassering krijg en een kans krijg, dan ga ik alles doen wat ik kan om iedereen te betalen. Maar als ze mij verder zo behandelen, dan ga ik een pagina in de krant zetten waarom ze nooit iets zullen krijgen. Ik ga mezelf al vermoeid maken en ik ga spotten in hun gezicht zoveel ik kan door hier zo lang te zitten zonder een kans te hebben gekregen. Dus, daar falen ze volgens mij in.

Luister naar die mensen die iemand vermoord hebben, naar wat de mogelijke toekomstperspectieven zijn en probeer ze professionele hulp te bieden zodat die mensen een ommezwaai in hun leven kunnen maken. Iedereen die op een pad van criminaliteit komt was eigenlijk op zoek naar onvoorwaardelijke liefde die zij niet vonden. Stop met ze continue te veroordelen en help ze, zo kunnen ze er weer tegenaan. Ze schreeuwen om hulp, zie mij graag, ze krijgen nu een schortje aan, moeten met plastieken vorken eten, dit noem ik de extreme vorm van vernedering. Daarmee gaan ze het niet redden, hoor. Zo worden we nog erger dan voordien. Help ze en geef ze die liefde.

Luister waarom mensen iets doen, zet er psychologen op. Zoek uit waarom ze bijvoorbeeld drugs nodig hebben en doe iets aan die problemen.

Interviews met andere individuen

Transcriptie interview Stijn Deprez

Naam:	Stijn Deprez
Opleiding:	Master Productontwikkeling
Functie:	Medewerker bij Ligand
Datum interview:	3/12/2020

Bent u al in contact gekomen met kinderen waarvan de moeder/ouder/primaire verzorger in detentie verbleef?

Ja.

Zo ja, was er contact met de moeder/ouder/primaire verzorger?

Ja er was rechtstreeks contact.

Hoe heeft u dat ervaren?

Het is ook niet zo dat wij heel frequent in de gevangenis komen. Het is eigenlijk nog vanuit mijn vorige job waarbij ik interventies deed bij gezinnen. Op die manier ben ik daar wel mee in contact gekomen. Maar nu bij Ligand zijn wij eigenlijk een organisatie dat draait rond herstelgericht werken dus wij komen onrechtstreeks in contact met mensen die rechtstreeks werken met gedetineerden.

Wat is uw functie binnen Ligand?

Ik ben gewoon medewerker. Vroeger was ik coördinator van dit team maar we zijn overgeschakeld naar een samen sturend team waarbij we samen leiding nemen over ons eigen team.

Wat zijn volgens jou de 'zwakke' plekken van het huidige strafsysteem?

Wij zijn natuurlijk al heel lang overtuigd dat het straffen/opsluiten van mensen dat dat niet het beste antwoord is om daar beter uit te komen. Het is ook niet altijd beter voor de slachtoffer alhoewel de samenleving dat wel op die manier percipieert. We weten dat bijna elke gedetineerde vrijkomt en dan is nog maar de vraag hoe dat ze terug vrijkomen. Ons uitgangspunt is dat de mensen die nu in detentie binnen komen dat die in de meeste gevallen (niet altijd) er slechter uit komen. Onze vraag is vooral op welke manier kunnen we ervoor zorgen dat mensen beter uit een detentie komen of dat ze erin gegaan zijn. Dat vraagt een bijzondere, aparte aanpak die op vandaag te weinig is uitgewerkt.

Als ik daar concreet over moet zijn 'wat is dat dan er beter uitkomen' zijn wij ervan overtuigd dat een detentiecentrum of gevangenis eigenlijk een huis van herstel zou moeten zijn. Een huis van herstel waarin gedetineerden werken aan een beter herstel omdat we ervan overtuigd zijn dat als ze daaraan

werken dat ze ook terug op een gemakkelijkere manier hun leven kunnen vormen in de samenleving. Als we herstel doen naar het slachtoffer toe is ook een heel belangrijk aspect. Als je vrijkomt kom je die hoogstwaarschijnlijk terug tegen. In veel situaties is dat zo. Maar ook herstel naar de context toe. Als je dat niet doet is de kans heel klein dat er een duurzaam antwoord zal zijn op de manier waarop de persoon opgevangen wordt. Dat is het herstel tussen de gedetineerde en zijn familie (ouders, broers/zussen).

Dus eigenlijk herstel van de gevangene, herstel met het slachtoffer, herstel met de context en herstel van het eigen sociale leven. Wat zijn de vaardigheden die een gedetineerde concreet moet hebben die ervoor zorgen dat ze niet steeds in de gevangenis terecht komen. We moeten nagaan welke vaardigheden ze missen. Bijvoorbeeld: niet kunnen omgaan met kwaadheid. Als je niks doet rond dat herstel in de gevangenis dan weet je dat dat vaak nog slechter kan zijn dan ervoor. Integendeel dat ze er nog gevaarlijker uitkomen en dat die emoties nog destructiever zullen zijn. Dat is onze kijk op detentie, maar we staan daar nog ver van. Er is wel een beweging aan het ontstaan met een aantal enkelingen in verschillende gevangenissen in Vlaanderen die daar heel sterk in geloven en er ook werk van maken. Voornamelijk West-Vlaamse gevangenissen. We zijn er al een aantal jaar mee bezig maar het gaat zeer traag vooruit. Dat heeft niet te maken met het herstel op zich maar door alle bewegingen in detentie, alles gaat daar traag.

Wat is jullie ervaring met herstelgericht werken in een detentiecontext? Je geeft aan dat jullie niet specifiek in de gevangenis zelf werken, hoe doen jullie dat dan?

Wij leiden voornamelijk mensen op die dat werk doen. De opleidingen die we tot nu toe vooral doen zijn vooral voor justitie en welzijnswerk in Brugge. Dat is een team die werken met gedetineerden en hun context. Ze proberen in elke begeleiding oog te hebben voor herstel tussen de dader en de context. Dat is maar een klein aspect van dat herstellen. Niet alleen door de opleiding maar ook door het regelmatig uitwisselen van gedachten proberen we hen mee te krijgen in die gedachtegang en daar initiatieven voor op te zetten. Bijvoorbeeld de samenwerking met Moderator. Het ideale scenario zou zijn dat de gedetineerde een soort herstelbegeleiding heeft waardoor het volledige herstel door een begeleider ter harte wordt genomen. Ze moeten aandacht hebben over ‘is er hier herstel tussen dader en slachtoffer’, ‘wat zijn de mogelijkheden’, ‘hoe kunnen we daarvoor samenwerken’, ‘kan er begeleiding opgestart worden waar er gewerkt wordt aan de sociale vaardigheden’, etc. We geven opleidingen en proberen zo die ontwikkeling te sturen. Wat we ook doen is supervisie van die medewerkers door de praktijk af te toetsen aan de herstelgedachte.

Bijkomende vraag: zijn er nog andere mensen die jullie opleiden buiten de justitieel welzijnswerkers?

Niet echt eigenlijk. Dat is vrij beperkt. wat wij eigenlijk doen is die mensen aan te moedigen om zoveel mogelijk mensen binnen het werkcontext daarin mee te krijgen. Zij zijn veel meer op de hoogte waar er mogelijkheden zijn.

Van intern uit dan? Dat ze zelf wat verspreiden onder elkaar?

Ja eigenlijk in twee richtingen. In de gevangenis zelf maar ook in de partners waarmee ze samenwerken. En door ook het verhaal te delen met andere gevangenissen.

Vindt u een detentiehuis (voor moeder en kind) een goed alternatief? Zo ja/zo nee, waarom? (De 3 pijlers van vzw De Huizen werden hier uitgelegd).

Ja, ik verschiet wel een klein beetje over het aantal 30. Dat is natuurlijk wel een groot verschil ten opzichte van een gewone gevangenis, wat zeker een vooruitgang is. Het enigste waarbij ik dan de vraag zou stellen is 'het blijft natuurlijk een uitdaging om mensen die in de problemen zitten samen te brengen en wat de consequenties daarvan zijn'.

We zien dat zelf in onze eigen voorziening ook. Wij hebben een voorziening jeugdzorg. Daar zijn we ook van meer van overtuigd dat het niet het beste idee is om mensen of jongeren samen te brengen die dezelfde problemen ervaren. Maar het is in ieder geval wel al een vooruitgang. De lokale verankering vind ik super goed waarmee de huizen te werk wil gaan. Het herstel met de samenleving, het contact krijgen met de omgeving.

Er is eigenlijk niks waardoor ik zeg dat ik mij er niet in kan vinden. Het enige waar ik nog aan denk is over de uitwerking ervan. In hoeverre is er aandacht voor dat volledig herstel.

De uitwerking hiervan ligt vooral bij de overheid/het bedrijf die het effectief zal uitbaten. We hadden dat ook aangekaart bij vzw De Huizen en die vertelden ons dat ze daar geen 100% grip op hebben aangezien ze het niet zelf zullen uitbaten.

Dat lijkt mij inderdaad de grootste uitdaging. De centra zoals ze nu zijn worden georganiseerd door beveiligingscentra. Die hebben natuurlijk een ander bestaansleven dan een hulpverleningscentra. Het creëren van veiligheid, winstoogmerk, etc. Mocht ik er nog een pijler kunnen bijplaatsen zou het herstelgericht moeten zijn.

Familieleden (en kinderen) van gedetineerde zijn vaak 'onzichtbare' slachtoffers van stigmatisering en sociale uitsluiting. Denkt u dat een detentiehuis stigmatisering (de afstand tussen 'gedetineerden' en de maatschappij) kan verminderen? Waarom?

Ik denk het wel, ik zou het toch hopen. Als ze bedoelen met het lokaal verankerd zijn dat de gedetineerde ook een plaats krijgt in zijn lokale gemeenschap. Want wat je nu ziet dat het voor veel familie(leden) niet evident is om naar de gevangenis te gaan. Soms heeft dat met de afstand te maken maar vaak heeft het ook te maken dat het niet gezellig is om naar de gevangenis te gaan. Het is niet gelijk wanneer je gaat.

Als zo'n huizen een soort meer menselijke ontmoeting kan creëren dan zou ik daar alleen maar blij voor zijn. Dat is voor beide partijen zeer interessant.

Compass of Shame: Is er een verschil tussen de manier hoe gedetineerde en niet – gedetineerde vrouwen omgaan met schaamte – gevoelens? Welk effect hebben deze gevoelens op je rol als moeder? Op hun capaciteit om deze rol uit te voeren?

Interessante vraag, ik denk dat het eigenlijk geen verschil maakt. Hoe je reageert op schaamte, of je nu gedetineerd bent of niet maakt volgens mij niet uit. Zoals je zegt kan je vanuit het Compass of Shame of 4 manieren reageren, en wat daar interessant in is, is dat je op een bepaald moment kan erkennen wat jouw patroon daarin is, in een bepaalde situatie. In verschillende situaties kan ons kompas in een andere richting sturen. Dat op zich is helpend om ons gedrag van schaamte te begrijpen en hoe meer we hier kunnen over spreken, zorgt dat we elkaar daarin kunnen helpen. Mensen die weglopen van hun problemen, is bv één richting die mensen kunnen opgaan in het omgaan met schaamte. Op het moment dat je hierover kan spreken, kan helpend zijn om alternatieven te bedenken. Iedereen is wel een beschaamd, en in detentie is het omgaan met schaamte geëxtremaliseerd en zal dit zich vaak uiten in agressie. Het is echter niet zo dat je hier een link in kan vinden. Mannen gaan misschien vaker extremaliseren en agressief gedrag vertonen, terwijl vrouwen dit misschien meer op zichzelf gaan uitwerken en zichzelf beschuldigen. Ook daar kan je zeggen dat dit niet altijd voor iedereen geldt. Ik denk dat het Compass gewoon universeel is. Voor iedereen gaat het gewoon een andere richting uit.

Het effect op rol als moeder: de manier waarop je reageert op schaamte heeft sowieso een impact op je rol als moeder. Het is echter pas het moment dat je je hiervan bewust bent, dat je daar intelligenter op zal kunnen reageren. Het moment dat je erbij stilstaat, kan je er een andere reactie op geven. Doordat je die emotie voelt opkomen, kan je nadenken welke richting je kompas je zal uitduwen, en kan je nadenken of dit wel een gepaste reactie is voor deze situatie. Zo zal je op een gepaste manier kunnen reageren, net door je bewust te zijn van jouw eigen Compass of Shame.

Welke gedetineerden zouden volgens u ook baat kunnen hebben bij een verblijf in een detentiehuis? (buiten diegene die al aan bod kwamen)

Bejaarden, ik weet het eigenlijk niet goed. Ik ben hier te weinig in betrokken om te weten waar de noden eigenlijk zitten. Soms denk ik wel ‘wat doen die bejaarde mensen daar eigenlijk nog in die beveiligde settings?’. Zoals ik zei, ik sta niet dicht genoeg bij het gevangeniswezen om hier een gespecialiseerd antwoord op te kunnen geven. Bejaarden zijn het eerste waar ik aan denk. Het feit dat jongeren aandacht krijgen is voor mij wel bijzonder belangrijk, zij worden daar in een volwassen context geplaatst en de meeste van die jongeren hebben zich nog niet helemaal ontwikkeld. Zij zijn nog jongvolwassenen die door een plaatsing bij volwassenen misschien een richting worden uitgestuurd die niet zo positief is. Terwijl zij eigenlijk nog heel beïnvloedbaar zijn, dus ook positief beïnvloedbaar.

Wat vindt u van het feit dat kinderen in bepaalde gevallen tot de leeftijd van 3 jaar bij hun moeder in detentie kunnen verblijven?

Ik vind dat triestig maar tegelijkertijd kan ik het ook begrijpen. Ik zou kunnen zeggen dat een kind zich eigenlijk hecht binnen een veilige en warme omgeving, elk kind heeft dat nodig, maar waar is dat de beste plek? Gezien de omstandigheden misschien niet in een gevangenis.

Ik denk, maar opnieuw ben ik misschien te weinig op de hoogte van praktijk en consequenties van dit soort aanpak, maar er zal wel onderzoek rond zijn. Ik heb die eerste aflevering van 'ooit vrij' gezien, daar is een gedetineerde die haar kind naar school stuurde, maar zo'n situaties blijven wel schrijnend. Ik kan me wel inbeelden dat het schrijnend is als je als moeder na 3 jaar je kind moet afstaan om buiten de gevangenis te leven. Daar kan het wel interessant zijn om zaken op te starten om hen hierbij te helpen, maar ik vind dat kinderen niet gestraft moeten worden voor de fouten van hun ouder.

Na het zien van 'ooit vrij' had ik wel het gevoel dat gedetineerden zich vrij mochten bewegen. Dat zag er vrij oké uit.

4) Stellingen

In welke mate gaat u akkoord met de volgende stellingen. Helemaal akkoord, akkoord, neutraal, niet akkoord, helemaal niet akkoord.

- **Ondanks het feit dat het aantal kinderen met een vader in detentie groter is in vergelijking met het aantal kinderen met een moeder in detentie gaat er meer aandacht naar de relatie tussen moeder-kind.**

Hier ben ik niet helemaal mee akkoord. Voor mij is de vader even belangrijk, en die moet ook betrokken worden in de opvoeding van het kind.

- **Een detentiehuis voor moeder en kind mag fleurig en huiselijk ingericht worden.**

Absoluut!

- **Binnen een detentiehuis moeten de moeders gezien worden als persoon en niet als gevangene (= er moet zo normaal mogelijk gedaan worden)**

Volledig akkoord.

- **Er moet ruimte zijn om kinderen te laten overnachten bij de moeder die in het detentiehuis verblijft.**

Ja, ik zou denken akkoord.

- **Een detentiehuis kan positieve gevolgen hebben voor het welzijn van de moeder.**

Akkoord. Als alles op een herstelgerichte manier gebeurt, zeker.

- **Een detentiehuis kan positieve gevolgen hebben voor het welzijn van het kind.**

Als dat op een goede manier gebeurt wel ja. Als het een slecht detentiehuis is zou ik wel niet graag hebben dat kinderen daar terechtkomen.

- **Een ruimte mag door gedetineerden en de buurt gebruikt worden op het zelfde moment.**

Moeilijk om hier een pasklaar antwoord op te geven. Ik zou denken ja das goed, het is goed als dat bestaat, als er voldoende geluisterd wordt naar elke partij.

Dit is niet evident als bewoner om naar een centrum te gaan waar ook gedetineerden komen, tenzij dit op een goede manier georganiseerd wordt en er gesprekken gevoerd worden waarmee mensen in ontmoeting gebracht worden. Ik ben helemaal akkoord dat het goed zou zijn, mits enkele 'voorwaarden'.

Heeft u nog aanvullingen? / Wilt u nog iets toevoegen?

Het aspect herstel vind ik zeer belangrijk! Dit is mijn enige bekommernis. Voor de rest vind ik alles prima en vind ik het bijzonder boeiend dat dit soort initiatieven bestaan, vanuit een beperk zorgbudget om aandacht te hebben voor gedetineerden. Bijzonder interessant vind ik ook dat het niet Brussel is die erover nadenkt, maar echt mensen die in de praktijk te maken hebben met gedetineerden, die ervaren wat het is. De manier waarop je het uitlegt toont dat je weet waarover het gaat en zelfs ook een zekere passie hebt. Die mensen moet je kunnen bekijken als mens, niet als gedetineerde.

Transcriptie interview Claudine Van der Hoogerstraete

Naam:	Claudine Van der Hoogerstraete
Opleiding:	Bachelor in de orthopedagogie
Functie:	Docent SAW Hogeschool VIVES, voornamelijk actief in vaardigheidsvakken en de afstudeermodule herstelgericht en verbindend werken.
Datum interview:	19/11/2020

Bent u al in contact gekomen met kinderen waarvan de moeder/ouder/primaire verzorger in detentie verbleef?

Door projecten in de gevangenis van Oudenaarde uit te voeren ben ik heel geïnspireerd geraakt door de visie van Hans Claus. Ik zit in de werkgroep van de huizen, en help met het voorbereiden van het pilootproject loopplankhuizen in Kortrijk.

Zo ja, was er contact met de moeder/ouder/primaire verzorger?

Ik kom vooral in contact met de doelgroep jonge gedetineerden voor loopplankhuizen of mannelijke gedetineerden. Niet per se moeders met kinderen. Wel met vaders met kinderen, waar we voor het vak Creativiteit in de praktijk namiddagen vader-kind organiseerden met de studenten. Tijdens mijn bezoeken aan de gevangenis in Oudenaarde, kwam ik ook in contact met de directeur Hans Claus. Ik ben geraakt door zijn mening en draag zijn mening ook verder onder andere in het pilootproject loopplankhuis in Kortrijk.

Hoe heeft u dat ervaren?

Ik deed dat een aantal jaar, en op den duur kenden ik ze wel, aangezien het daar langgedetineerden zijn in Oudenaarde. Met sommigen krijg je bijna een band, anderen blijven soms meer op afstand. In elk gezin zijn er andere banden en dat is daar niet anders. Het moment van toekomen en afscheid is heel emotioneel en pakkend, heel intens omdat het soms weken geleden is dat ze hun kind zagen. Vooral toen we een project deden op kerstavond en je ‘s avonds zelf naar je eigen gezin thuis ging liet het bij mij ook een diepe indruk na. Soms hadden de vaders een andere doelstelling van de activiteit dan de studenten.
De studenten hadden als doel dat de vaders een leuke activiteit konden doen met hun kind(eren). Sommige vaders zagen het eerder als een moment voor hen en hun partner, terwijl hun kind geanimeerd werd door de studenten. Ik kan niets in het algemeen vertellen over de band tussen vader en kind. Dit is zoals in de meeste gezinnen, verschillend.

Wat zijn volgens u de 'zwakke' plekken van het huidige strafsysteem?

Ik denk en ben ervan overtuigd dat we de bedoeling hebben dat de mensen terugkomen in de maatschappij. En als we ze ver weg stoppen wordt dat zeer moeilijk om ze terug te integreren in de maatschappij. De maatschappij verandert veel op 10 jaar als je er zo lang buiten staat.
De straf is vrijheidsberoving en niet, ik snij je af van alles. Als we willen dat ze terug komen in de maatschappij mogen we ze vooral niet te lang en te ver weg stoppen. De banden met de maatschappij doorknippen maakt het heel moeilijk om terug in de maatschappij te integreren. Ik geloof heel sterk in de visie van de Huizen.

Vindt u een detentiehuis (voor moeder en kind) een goed alternatief? Zo ja/zo nee, waarom?

Ja, uiteraard is het een beter alternatief voor wat er nu is. Maar voor sommigen blijft het natuurlijk wel nodig om in een klassieke gevangenis te verblijven. Maar misschien nog beter met alternatieven. Hierbij denk ik aan een enkelband.

Wat is uw ervaring met herstelgericht werken in een detentiecontext?

Herstel kan er zeker ook een plaats krijgen. Maar ik denk hier vooral aan verbinding. Verbinding met de maatschappij en de buurt. Dat zie ik er nog sterker aan bod komen, maar herstel kan natuurlijk ook aan bod komen tussen dader en slachtoffer. Als beiden hiervoor openstaan en dit mogelijk is.

In welke mate vindt u het behoud van de moeder-kind band (alsook familiale banden) gedurende de detentieperiode zinvol?

Ik denk dat er hier heel weinig discussie rond bestaat. Waar zijn we mee bezig als we de band tussen ouders en kind doorknippen? De band zowel voor kind als moeder doorknippen is te gek voor woorden dat we die keuze de dag op vandaag nog maken. Ik vind het zelfs iets middeleeuws hebben wat we nu aan het doen zijn in de gevangenissen.

Familieleden (en kinderen) van gedetineerde zijn vaak 'onzichtbare' slachtoffers van stigmatisering en sociale uitsluiting. Denkt u dat een detentiehuis stigmatisering (de afstand tussen 'gedetineerden' en de maatschappij) kan verminderen? Waarom?

Ja, ik ben daarvan overtuigd, maar het zal een werk van lange adem zijn. We spreken niet meer van gevangenissen maar sommige mensen zullen daar snel achter staan, sommigen niet en sommigen anderen zullen er nooit achterstaan. Maar het zal vooral tijd nodig hebben.

Compass of Shame: Is er een verschil tussen de manier hoe gedetineerde en niet – gedetineerde vrouwen omgaan met schaamte – gevoelens?
Ik denk dat elke mens daar anders mee omgaat, gedetineerden of niet. Het zou me ten zeerste verwonderen dat er een plek is in het kompas specifiek voor gedetineerde moeders. Het is heel afhankelijk voor iedere mens. Soms kan de wijzer van het Compass of Shame ook eens tilt slaan. Dit maakt ik onlangs zelf mee in een persoonlijke situatie. Je zou soms willen vluchten in een roes, maar je doet het dan niet omdat je jezelf nog kan tegenhouden. Maar dan val je wel anderen of jezelf aan.

Welk effect heeft schaamte op je rol als moeder?

Het zal zeker een serieus effect hebben maar welke dat weet ik niet en durf ik niet te zeggen. Het is een heel oncomfortabel gevoel, je zit daardoor niet goed in je vel en dat neemt zich op in de relatie tot het kind wat het extra moeilijk en lastig maakt. Ik ben geen psychiater ofzo waardoor ik hier geen uitspraak over durf en wil doen.

Welke gedetineerden zouden volgens u ook baat kunnen hebben bij een verblijf in een detentiehuis? (buiten diegene die al aan bod kwamen)

Alle grote gevangenissen weg en laat ons volledig overschakelen naar kleinschalige huizen. Op grote uitzonderingen na, ik heb zelf het recht niet om me over die uitzonderingen uit te spreken. Maar laat ons zeggen op de uitzonderingen na verdiend iedereen een tweede kans. De droom van de huizen is nog niet wat we in de realiteit zien. Maar ik hoop dat zo veel mogelijk en zo snel mogelijk in aanmerking komen.

Wat vindt u van het dubbele gebruik van ruimtes: mag een ruimte door gedetineerden en de buurt gebruikt worden, al dan niet op hetzelfde moment? (passief en actief gebruik van ruimtes)

Tuurlijk en ook daar ga je met gradaties moeten werken. Iemand die langdurig zit voor zware feiten steek je niet in dezelfde sporthal als kort gedetineerde. Het is te gek dat we allemaal aparte ruimtes hebben. Het is een van DE mogelijkheden tot integratie. Je kunt hen naar buiten laten komen of de ruimtes gemeenschappelijk gebruiken, het feit dat mensen eens zouden binnenkomen in zo'n huis zou een goede zaak zijn.

Stellingen

In welke mate gaat u akkoord met de volgende stellingen. Helemaal akkoord, akkoord, neutraal, niet akkoord, helemaal niet akkoord.

- **Ondanks het feit dat het aantal kinderen met een vader in detentie groter is in vergelijking met het aantal kinderen met een moeder in detentie gaat er meer aandacht naar de relatie tussen moeder-kind.**

Akkoord

- **Wat vindt u van het feit dat kinderen in bepaalde gevallen tot de leeftijd van 3 jaar bij hun moeder in detentie kunnen verblijven.**

Wetenschappelijke literatuur benadrukt allemaal de belangen hiervan. Het kind weghalen lijkt me dan ook het aller slechtste idee. Ik vind dit goed, maar ik hoop dat het in de realiteit dat het kind ook af en toe naar buiten kan en mag.

- **Binnen een detentiehuis moeten de moeders gezien worden als persoon en niet als gevangene (= er moet zo normaal mogelijk gedaan worden)**

Ik hoop dat dit in de gevangenis ook zo is. De straf is de gevangenis. Iemand herleiden tot hun daad of straf is niet de bedoeling van hun straf.

- **Er moet ruimte zijn om kinderen te laten overnachten bij de moeder die in het detentiehuis verblijft.**

Antwoord: Akkoord, ik zou dit wel tof vinden.

- **Een detentiehuis kan positieve gevolgen hebben voor het welzijn van de moeder.**

Ja dat denk ik wel.

- **Een detentiehuis kan positieve gevolgen hebben voor het welzijn van het kind.**

Het werkt maar als er een aantal zijn en wijdverspreid zijn.

Transcriptie interview Elisabeth Vandenbogaerde

Naam:	Elisabeth Vandenbogaerde
Opleiding:	Master Criminologie
Functie:	Docent SAW Hogeschool VIVES, in verschillende opleidingen, hoofdzakelijk in Maatschappelijke Veiligheid, vakken: Studie van dader en slachtofferschap, omgaan met agressie. Trainingen in het keuzetraject herstelgericht werken en strafwerk (methodisch vak rond omgaan met jongeren uit de bijzondere jeugdzorg) in het keuzetraject Jong Geweld. Daarnaast doet ze ook studietrajectbegeleiding voor studenten Maatschappelijke Veiligheid.
Datum interview:	24/11/2020

Bent u al in contact gekomen met kinderen waarvan de moeder/ouder/primaire verzorger in detentie verbleef?

Ja, ik heb contact gehad met kinderen waarvan één of beide ouders in detentie verbleef. Dit is wel al lang geleden. Vooraleer ik in IPSOC terechtkwam, heb ik in de bijzondere jeugdzorg gewerkt in het buitenland. Daar waren er wel een aantal kinderen waarvan hun ouder(s) in detentie verbleven. Dit was wel in een heel andere context.

Hoe heeft u dat ervaren?

Ik vertelde al dat deze kinderen in bijzondere jeugdzorg zaten, het is voor hen absoluut niet gemakkelijk. Degene die ik zag, treden wat in de voetsporen van hun ouders waardoor dat ze dan ook geplaatst werden. Natuurlijk niet allemaal hoor, sommigen werden geplaatst omwille van het feit dat ze geen thuis meer hadden. Dit is een voorbeeld. Ik merkte dat de loyaliteit naar hun (beide) ouders wel heel sterk aanwezig bleef. Als je zo'n ouder als voorbeeld hebt, is het natuurlijk moeilijk om stabiel of positief leven op te bouwen denk ik.

Vaak belanden kinderen van (ex-)gedetineerden later ook in de criminaliteit. Hoe kunnen we deze intergenerationaliteit van criminaliteit in de samenleving samen doorbreken?

Dat is een goeie vraag. Ik denk als we meer aan de slag gaan met die ouders dan, op een andere manier. Ik kan natuurlijk niet in een glazen bol kijken. Maar ik denk dat als we de detentie op een andere manier invullen waardoor dat die ouders toch meer in contact kunnen blijven met familie, met hun werk, met de maatschappij. En als we dan ook zorgen dat ze eens ze helemaal van hun straf af zijn, op het rechte pad kunnen blijven. Dat dit wel een goede invloed zou hebben op kinderen denk ik. Ook als de kinderen meer betrokken worden of meer een stem krijgen of meer begrijpen wat er allemaal aan de hand is. Je moet ze natuurlijk ook niet alle details geven van de criminele feiten die iemand gepleegd heeft, aan kinderen die daar nog niet rijp voor zijn. maar ze meer betrekken, familie

meer betrekken om die personen eigenlijk op het rechte pad te brengen, perspectief te geven dat denk ik.

Het ouderschap is vaak een lichtpunt in hun leven. Het kan de redding zijn om van het criminele pad af te wijken. Ze putten sterkte uit hun rol als ouder. Merk je in de praktijk dat ouderschap een stimulans kan zijn om op het rechte pad te blijven?

In de praktijk kan ik nu op dit moment niet meer echt zeggen. Maar wat ik wel weet uit de theorie is er zijn zo onderzoeken geweest naar de "defines – theorie". Eigenlijk zijn er mensen gaan kijken naar "Wat maakt er dat iemand niet meer terug in de gevangenis geraakt?" Want wat zien we in de gevangenis is dat de recidive heel erg groot is, dat er heel veel mensen zijn die er in gaan, der weer uitkomen, der weer ingaan, der weer uitkomen… en hoe komt het dat bepaalde mensen er niet weer opnieuw ingaan, die we wel kunnen redden in de maatschappij? En ze hebben in dat onderzoek wel ontdekt, dat er zoiets bestaat als "Hooks of change". Dat zijn een beetje kapstokken die ervoor zorgen dat je toch veranderd. Waarbij dat een goede relatie, werk en eventueel kinderen wel voor bepaalde mensen een reden kunnen zijn om het anders te doen en om niet terug te vervallen in de oude gewoontes.

Ik kan me wel voorstellen dat je vervalt/hervalt in criminaliteit, als je behoeftes hebt die niet worden ingevuld, als je noden, als je niet veel verbinding voelt met het leven zoals we het je voorschrijven. En kan mij voorstellen als je dan in een goede relatie terechtkomt, waarbij je je wel geliefd voelt of je zinvol voelt, dat je een reden hebt om er goed zorg voor te dragen. Maar of dat kinderen na de detentie komen en die je op die manier verandert. Dat denk ik wel, ik weet niet of mensen als ze in de gevangenis terechtkomen en al kinderen hebben, of het dan een stimulans is. Want ze zijn er ook in terecht gekomen ondanks het feit dat ze kinderen hadden dus is dat dan niets dat hen weerhoudt, niet altijd. Het kan wel zijn dat als het je eerste keer is en dat je choqueert je zodanig dat je kinderen moet achterlaten dat je hierdoor wel tot inzichten komt. En je dat nooit meer opnieuw wil meemaken.

Wat zijn volgens u de 'zwakke' plekken van het huidige strafsysteem, gevangeniswezen?

Hetgeen wat ik heel frappant vind aan onze detentie is dat we heel weinig verantwoordelijkheid aan de mensen geven die binnen gaan. Maar dat we wel verwachten als ze buiten komen dat ze heel veel verantwoordelijkheid opnemen om een goed leven te leiden. Ze leren niet in de gevangenis zelf vind ik, om het beter te doen buiten. De mensen in detentie, die voorwaardelijk willen vrijkomen, kunnen niet anders dan een plan maken om aan te tonen dat ze er klaar voor zijn en het verdienen om nu al in de buitenwereld te stappen. Dat moeten ze kunnen bewijzen, dat er een woonst is, dat er werk zal zijn. Hieraan zijn ook een aantal voorwaarden aan verbonden. Dus er bestaat wel een soort begeleiding, een reclasseringsplan. Maar degene die beslissen om hun straf volledig uit te zitten, die hebben niets van druk om ook te veranderen, om werk te zoeken. Zo zijn er heel wat aanwezig. Omdat het voorwaardelijk vrijkomen, met heel veel stappen is en met heel veel aanvragen die worden afgekeurd. Sommigen zien daarvan af omdat ze daar niet in geloven denk ik. Dus dat is een groot defect denk ik aan ons gevangenissen.

Dat is één van de enige dingen die in de evolutie nooit is meegegaan. Als we nu kijken naar België, België is ontstaan in 1830, als je kijkt naar toen de gevangenissen zelf zijn eigenlijk niet zo hard veranderd. Er zijn ook nog gebouwen van toen, die we nog altijd gebruiken. En als we nieuwe

gevangenissen maken, dan bouwen ze opnieuw op exact dezelfde manier. Dus mastodonten, waarbij dat veel mensen die het moeilijk hebben worden samen gestoken en die ja, veel machogedrag ook vertonen om met die ruwe omgeving ook een beetje aan te kunnen. Het is voor veel mensen absoluut niet opportuun.

Detentiehuis uitleggen en aftoetsen

Elisabeth zit in de overleggroep van de loopplankhuizen, op aansturen van Marlies.
Dit staat nog in zijn kinderschoenen. Het project onderzoekt of er in Kortrijk een loopplankhuis zou kunnen worden opgestart voor jongvolwassenen.

Vindt u een detentiehuis (voor moeder en kind) een goed alternatief? Zo ja/zo nee, waarom?

Zeer zeker, als je kijkt naar bv. de vrouwengevangenis in Brugge waar dat kinderen mogen verblijven tot de leeftijd van 3 jaar. Ik vind dat schrijnend. Op zich vind ik het goed dat die kinderen kunnen bij de moeder blijven. Ik denk dat dat heel belangrijk is maar dan op 3 jaar worden ze dan weggerukt. En dat is zeer extreem. Het is heel extreem het ene en heel extreem het andere. Een detentiehuis kan er denk ik ook voor zorgen dat die moeders in een meer huiselijke setting, moeder kunnen zijn. En toch verantwoordelijkheid opnemen voor de dingen die ze verkeerd gedaan hebben. Maar een detentiehuis in het algemeen, door de kleinschaligheid denk ik. En ook het feit dat het veel meer ingebed wordt in de maatschappij vind ik gewoon een zeer positieve zaak. Zoals dat ik daarnet al zei, daar leer je wel verantwoordelijkheid opnemen. Als dat een detentiehuis is, die iets terugdoet aan de buurt, die iets maakt voor buitenstaanders. Dan is het contrast minder groot, ik denk niet dat dat de straf per se minder zinvol maakt, in tegendeel. Ik denk dat dat een veel zinvollere straf is dan op een gang in een grote mastodont van een gevangenis met die metalen deuren alleen al. Ik denk als die kinderen daaraan gewend worden, ik vind dat zeer onnatuurlijk. Ook die mensen hebben een reden waarvoor dat ze gestraft zijn. Daar ben ik op zich niet tegen, maar de invulling onder de grootschaligheid van de gevangenis is zeer onnatuurlijk ten opzichte van hoe dat wij leven in de maatschappij.

Wat is uw ervaring met herstelgericht werken in een detentiecontext?

Goed, belangrijk en dan vooral… Ik denk dat mensen die in detentie komen dat die eerst aan zelfherstel moeten doen, vooraleer ze dingen kunnen gaan herstellen naar hun slachtoffers, of hun nabestaanden, of naar de gemeenschap toe. Ik denk dat die mensen wel een zware taak voor hun boeg hebben en ik vind het belangrijk dat ze de kans en de tijd krijgen en de mogelijkheid om die op te nemen. Dus ik denk in de eerste plaats, dat er vaak waarschijnlijk een soort van schaamtegevoel mee gepaard gaan, met wat ze gedaan hebben en met waarom dat ze daar zitten. Misschien niet in eerste instantie naar de slachtoffers toe, maar zeker naar hun eigen context. Die ook slachtoffer zijn uiteraard, maar dan op een andere manier.

Ik denk dat als we de gevangenissen, zoals we ze nu hebben, dat dat meer weerstand oproept bij de mensen. Waardoor dat ze zichzelf als slachtoffer voelen van het systeem en niet in staat zijn om eigenlijk te gaan kijken naar hun eigen verantwoordelijkheid. Dus ik denk dat dat een heel belangrijk iets is, dat die mensen wel geappelleerd worden op wat er gebeurd is en tijd krijgen om te zien van

waar komt dat nu, hoe komt het dat ik in deze situatie ben terechtgekomen, wat heb ik eigenlijk mensen aangedaan, kan ik dat nog goed maken, wat heb ik nodig om beter te kunnen leven zodanig. En dan in tweede instantie om ook uit te wijken naar de mensen rond hen. En ik bedoel daarmee, als er een herstelgesprek met de slachtoffers kan zijn, heb ik daar zeker al genezing in gezien voor beide partijen. Een soort opluchting van ik kan hier mijn verantwoordelijkheid opnemen, en iets terug doen, of voor de andere kant, ik kan een keer horen dat die mens uiteindelijk veel meer is dan enkel het feit dat hij gepleegd heeft of ik heb de kans om een keer te zeggen als slachtoffer hoe verschrikkelijk verdrietig, kwaad en kapot dat ik ben. Dat kan ook al gewoon goed zijn, om dat te kunnen uitspreken. Maar anderzijds denk ik, wat ik vooral ook als herstelgericht werken gezien heb, zijn de eigen krachtconferenties waarbij iemand in detentie zijn netwerk samenbrengt en een plan maakt van oké hoe is het zover kunnen komen, hoe kunnen jullie mij eventueel helpen, wat kan ik doen voor mijn familie om te bewijzen van hé ik denk anders. En beetje steun bij elkaar zoeken.

Dat is dan een ander doel van herstelgericht werken en denk ik een heel belangrijke voor mensen die in detentie hebben gezeten en een fout spoor op gegaan waren, om weer een goede burger van de maatschappij te worden. Als je dat niet hebt, als je niet een netwerk hebt waar dat je op kunt terugvallen, of die je af en toe een keer een beetje “controleert”, dan zet je jouw vierkant vaak. Want als je buiten komt uit detentie, alleszins na een lange straf, alles is veranderd in de maatschappij. Een huis vinden is niet gemakkelijk, werk vinden is niet gemakkelijk, als je dan ook geen familie hebt of positieve vrienden die je een beetje omringen, dan is er de kans dat je weer criminele dingen gaat doen om te overleven, heel groot.

Nu heb ik u vooral horen spreken over het aspect herstel, zou u daar dan vooral op inzetten of ook op verbinding?

Ik denk dat dat altijd samenhangt, ik denk dat je maar goed kunt herstellen als je ook een soort verbinding ziet. Dus elk herstelgesprek, elk herstelcirkel, elke eigen krachtconferentie. Als het de visie van herstelgericht is, dan ga je echt op zoek naar welk stuk van mij kan ik hier nu verbinden met de ander, hoe kan ik empathie krijgen voor iemand anders. Als je dat echt op een goede manier doet, dan zit die verbinding daar automatisch in volgens mij.

Familieleden (en kinderen) van gedetineerde zijn vaak ‘onzichtbare’ slachtoffers van stigmatisering en sociale uitsluiting. Denkt u dat een detentiehuis stigmatisering (de afstand tussen ‘gedetineerden’ en de maatschappij) kan verminderen? Waarom?

Stigmatisering van gedetineerden: ja, dat denk ik. Het is ook de reden, waarom ik erin geloof, is als nu zitten die mensen opgesloten achter dikke en grote muren en prikkeldraad. Dit is zeer ontoegankelijk en imposant eigenlijk op zich al. Maar in de films, de gevangenissen spreken tot verbeeldingen. Terwijl als dat detentiehuizen zijn die in de buurt liggen, waarbij dat de mensen een fietsatelier, een sociaal restaurant, een bakker, iets verkopen… waardoor dat buitenstaanders, burgers ook kunnen binnengaan en zien dat die mensen ook iets kunnen bieden, dat dat niet per se monsters zijn. Maar wel mensen die iets goed te maken hebben, ja dan denk ik wel dat het beeld, de beeldvorming over detentie of gedetineerden dat da wel veranderd.

Stigmatisering van familie van gedetineerden: dat is moeilijker, ik weet niet of een detentiehuis dan een verschil maakt voor de omgeving. Misschien wel, omdat er een open cultuur, de samenleving toch een beetje anders kan gaan kijken naar mensen die iets mispeuterd hebben. Maar de dingen die ze gedaan hebben, daar wordt vaak ook verontwaardigd over gedaan.
Zeker als het echt extreme misdaden geweest zijn, als het gaat over het woord verkrachting. Ik vind de familie ook eigenlijk grote slachtoffers, van de situatie ook voor hun kinderen, hun partners, als ze er niets mee te maken hebben. Ik weet eigenlijk niet of een detentiehuis ook rechtstreeks dat aspect gaat beïnvloeden. Ook opnieuw zeg ik, als we meer vertrouwd geraken met detentiehuizen en met die manier van straffen eigenlijk, wie weet dat we dan gewoon in het algemeen allemaal een beetje anders gaan gaan kijken naar misdaden enz.

Compass of Shame: Is er een verschil tussen de manier hoe gedetineerde en niet – gedetineerde vrouwen omgaan met schaamte – gevoelens?

Ja zeker, zeker.

Op welke manier dan?

Ik denk dat dat altijd heel persoonlijk is. daarvoor bestaat het ook. Ik denk dat ik ook helemaal anders daarmee om ga dan bv. mijn partner, of als u. Ik weet niet goed wat je bedoelt met het verschil tussen gedetineerde en niet – gedetineerde vrouwen. Ik denk dat iedereen al over gelijk wat, al schaamte gevoeld heeft in zijn leven. Ik denk dat iedereen daar echt heel anders op reageert. En dat het wel goed is om te weten wat jouw patroon is. Omdat een beetje de bron van uw gedrag in kaart brengt. Als je weet dat je iemand bent dat, vanaf er iets gebeurt dat ik een beetje blokkeer, uit schaamte ga ik gaan drinken. Dit om te vergeten en dan gebeuren er waarschijnlijk dingen, die je beter niet had gedaan. Als je dat weet, en je kan er naar kijken en je leert dat op een andere manier constructief mee omgaan met die gevoelens te plaatsen. Ik denk niet dat er een verschil is, ik denk het iets heel menselijks is, los van of je in detentie verblijft of niet.

Welk effect hebben deze gevoelens op de rol als moeder? En op de capaciteit om je moederrol uit te voeren?

Zoals ik zei, elke destructieve reactie die je hebt, gaat u gedrag bepalen. Dus als je je jou op dat moment zeer externaliseert om eigenlijk jezelf te beschermen, door anderen te gaan aanvallen. Als je dat doet, ga je dit waarschijnlijk ook bij je kinderen doen. Het zijn vaak de kinderen die het meeste vangen van ouders. De kinderen krijgen vaak frustraties van allerlei zaken die eigenlijk niets met hen te maken hebben. Maar doordat mensen zich vaak inhouden ten opzichte van leeftijdsgenoten of autoriteiten die boven hen staan. Het is gemakkelijk om dat allemaal te kanaliseren op het kind. Bij iemand die dan in de drank vliegt om te vergeten, kinderen gaan daar zeker gevolgen van ondervinden. Dus ja, dat bepaalt zeker hoe je met je kind omgaat. Daar ben ik van overtuigd. Maar ook hier zie ik geen verschil tussen mensen in detentie of niet.

Welke gedetineerden zouden volgens u ook baat kunnen hebben bij een verblijf in een detentiehuis? (buiten diegene die al aan bod kwamen)

Ik zou daar eigenlijk niet te veel onderscheid in willen maken. Ik denk dat mensen met een verslavingsproblematiek ook vooral andere patronen moeten leren. In het gewone leven, ik zeg het, eigenlijk heb je natuurlijk ook de meest extremen waar dat we altijd vaak aandenken, bv. Marc Dutroux, psychopathische persoonlijkheden… Die zijn zeer manipulatief en gevaarlijk. Ik denk dat je daar wat moet durven naar kijken. En de bedoeling is natuurlijk ook dat de maatschappij voor een stuk beschermd wordt voor zo'n mensen. Maar ik weet niet hoeveel mensen dat er zijn die de kans niet verdienen om in een detentiehuis te verblijven. Ik denk niet veel, ik denk dat de meeste daar wel baat bij zouden hebben. Maar er bestaan ook verschillen in detentiehuizen. Dit onder andere in opbouw en beveiliging. Ik vind het moeilijk om zelf te zeggen, om te beslissen dat die en die categorie er buiten vallen.

Wat vindt u van het dubbele gebruik van ruimtes? Mag een ruimte door gedetineerden en de buurt gebruikt worden, al dan niet op hetzelfde moment? (passief en actief gebruik van ruimtes)

Ja, dat vind ik wel. Ik bedoel, waar denk ik dan aan, is stel nu dat een detentiehuis, ook een soort koffiehuis, bakkerij opent voor de buurt. Als mensen pauze ofzo, dat ze dan een keer in de ruimte samen aanwezig zijn en een koffie drinken. Ja zeker, meer zelfs, dat is misschien wel iets anders. Maar ik heb al af en toe een paar lezingen meegemaakt in Ruiselede, waar dat er dus een spreker komt en je zit aan tafeltjes die gemengd zijn met mensen van buiten en mensen van binnen. En je praat samen een beetje na met koffie en taart. Je voelt dat die mensen, daar naar snakken. De gevangenis in Ruiselede is echt een andere setting. Die mensen leggen heel hard de focus op het buitenleven, met de beesten en de boerderij. De poort staat daar ook open, dus het is een heel andere ervaring dan met de andere gevangenissen. Waarbij dat er dus wel kan ingestapt worden in een "Be Leave – project".

De mensen die daar zitten, zitten op het einde van hun straf, of zitten nog met een verslaving. Het is daar dus ook nultolerantie naar drugs toe. Dit is andere gevangenissen in principe ook zo, maar er is heel veel drugs in de gevangenissen. Terwijl hinder worden ze veel meer geappelleerd, van hier krijg je een kans, pak hem, grijp hem. En als het niet gaat, dan gaat het niet. Ze zijn daar op zich streng in, omdat ze ook meer verwachten van de mensen die erin stappen. Ik vind dat zeker een goed project.
Nu is het in de gevangenis zodanig tot de verbeelding sprekend, dat we soms denken dat dat mensen zijn die niet normaal kunnen zijn. Dat is niet zo, het is op zich denk ik zinvol om te zien dat we allemaal mensen zijn. En de ene heeft meer pech dan de andere. En de ene is kwaadwilliger geweest dan de andere. Maar dat kan veranderen, dat retroperspectief. Ik denk dat wel, natuurlijk opnieuw het is belangrijk dat die goed begeleid worden want er zijn er ook die heel hardnekkig aan hun patronen vasthouden. En dat er zo wel een beetje een veiligheidsgevoel kan zijn.

Wat vindt u van het feit dat kinderen in bepaalde gevallen tot de leeftijd van drie jaar bij hun moeder in detentie kunnen verblijven?

Ik vind dat een moeilijke, een heel moeilijke eerlijk gezegd. Dat kind is sowieso een slachtoffer. Er is geen ideale situatie voor zo'n kind. Ik denk dat het op zich wel heel belangrijk is dat de moeder-kind-band er kan zijn. Ik denk dat dat voor die moeders ook. Ik denk op zich wel, als je bevalt in de gevangenis, als je daar met een pasgeboren baby daar toekomt, dat dan wel iets kan zijn die je recht houdt, die je sterkt houdt, dat je motiveert, om het goed te doen. Maar als je langgestraft bent, veel langer dan drie jaar en dat kind wordt dan aan drie jaar van u weggerukt, allee dat is traumatisch voor beide partijen. Kinderpsychologen weten dat. Ik denk tot de leeftijd van drie jaar, dat de hechting daarin heel belangrijk is. Dus het kind kan zich dan wel, als hij blijft in de gevangenis, goed hechten aan zijn moeder. Dit is op zich zeer goed, maar die hecht zich dan natuurlijk niet aan andere mensen, want dat kan niet. Het kind is ook nog jong genoeg, waarschijnlijk gaat dat ook daarom zijn tot de leeftijd van drie jaar, om niet te vervreemden van het gewone leven. Want naar de winkel, in een buggy zitten op straat, een keer in iemand zijn huis komen… dat heeft zo'n kind absoluut niet hé. Dus ik vind het moeilijk, ik weet het niet.

Ik weet daar weinig van. Ik zou ervan uitgaan dat het zo is, wat er nu is tot de leeftijd van drie jaar, omdat dat uit onderzoek de beste optie lijkt ofzo.

Stellingen
In welke mate gaat u akkoord met de volgende stellingen. Helemaal akkoord, akkoord, neutraal, niet akkoord, helemaal niet akkoord.

- **Ondanks het feit dat het aantal kinderen met een vader in detentie groter is in vergelijking met het aantal kinderen met een moeder in detentie gaat er meer aandacht naar de relatie tussen moeder-kind.**

Ik vind dat een moeilijke. Ik denk neutraal. Ik weet niet wat er bedoeld wordt met meer aandacht gaan naar. Het enigste wat ik wel weet is, kinderen kunnen bij hun moeder in de gevangenis blijven maar niet bij hun vader. Dus daar ben ik zeker mee akkoord, helemaal akkoord dat dat niet bestaat.

- **Wat vindt u ervan dat het kind enkel bij de moeder in detentie kan verblijven (tot de leeftijd van drie jaar) en niet bij de vader?**

Ik denk dat ik wel versta van waar dat dat komt. Want de meeste moeders, die met hun kind daar zitten, zijn moeders die daar bevallen zijn. En dan denk ik wel ja, als dat kind in hun buik gezeten heeft, het komt eruit. Dat kind heeft zeker een vader nodig, maar vooral een moeder omwille van bv. borstvoeding en zorg. Ik denk dat een moeder-kind-band erg belangrijk is. Al vind ik dat er zo weinig mogelijk kinderen in de gevangenis moeten zitten. Dus ik vind het goed, dat er niet ik weet niet hoeveel vaderafdelingen zijn waarbij dat er kweet niet hoeveel kinderen in de gevangenis zitten, als ze eigenlijk buiten kunnen blijven. Er zijn inderdaad veel minder vrouwen in de gevangenis dan mannen. Ik denk een stuk of vijfhonderd ten opzichte van elf duizend mannen. Ik denk dat er ook

kinderen zijn die bij de papa's wonen, als enkel de moeder in de gevangenis zit. Of dan bij de oma's. Ik denk als je bevalt in detentie en dan dat kind onmiddellijk weggerukt, dat is iets anders dan dat je als man, dat uw vrouw bevalt en dat jij dan eist dat die pasgeboren baby dan bij u in de cel komt zitten. Terwijl die moeder thuis is. Ik blijf het moeilijk vinden. Ik ben er wel mee akkoord met het feit dat er geen vader aanwezig moet zijn. Ja, dat is een feit gewoon.

- **Een detentiehuis voor moeder en kind mag fleurig en huiselijk ingericht worden.**

Ja, zeker, helemaal akkoord.

- **Binnen een detentiehuis moeten de moeders gezien worden als persoon en niet als gevangene (= er moet zo normaal mogelijk gedaan worden)**

Zeker, ja, helemaal akkoord. Maar ik vind dat overal. Normaal doen tegen de ander, respectvol zijn, zonder af te wijken als er verwachtingen zijn. Die mensen zitten daarvoor een reden, die hebben iets waar dat ze moeten aanwerken, iets dat ze moeten goed maken… Dat mag je niet vergeten. Ik vind dat we altijd moeten met respect omgaan met iedereen. Dat we de mensen zien als personen die daden gepleegd hebben die niet oké zijn.

- **Er moet ruimte zijn om kinderen te laten overnachten bij de moeder die in het detentiehuis verblijft.**

Dat weet ik niet helemaal omdat ik niet weet in hoeverre dat die kinderen, het is ook te zien welke leeftijd dat ze hebben, daar zelf een bewuste keuze voor kunnen maken, maar dat eigenlijk absoluut niet leuk vinden.

Ze kunnen misschien het gevoel hebben dat ze het moeten doen voor hun mama, terwijl dat ze het eigenlijk zelf niet willen. Ik zou er meer voorstander van zijn dat die vrouwen begeleid worden om af en toe naar huis te gaan en bij hun kinderen te kunnen gaan wonen voor een dag, of te slapen.

Maar natuurlijk kan dat misschien niet altijd, zijn die vrouwen nog niet verantwoordelijk genoeg. Dus ja oké, akkoord met veel voorwaarden. In de zin dat ik nog niet weet hoe zo'n detentiehuis er precies zal uitzien, hoe is dat voor die kinderen, als die kinderen daar ook echt inspraak in krijgen of met een voogd of netwerk om te zien op dat moment, is dat niet traumatisch voor de kinderen. Maar als je zegt dat zij eigenlijk inderdaad eigenlijk gewoon zoals in een huis, gezellig, veilig, zinvol… dan kan ik daar wel akkoord mee gaan.

- **Een detentiehuis kan positieve gevolgen hebben voor het welzijn van de moeder.**

Ja, helemaal akkoord.

- **Een detentiehuis kan positieve gevolgen hebben voor het welzijn van het kind.**

Zeker, helemaal akkoord.

Wat vindt u dat er allemaal moet aanwezig zijn in een detentiehuis voor moeder – kind? Dit op vlak van infrastructuur, materiaal, personeelsfuncties…

Het eerste waar ik aan denk: die kinderen moeten naar school kunnen gaan, af en toe kunnen buiten komen, niet alleen in een tuin maar ook op straat. Dat zou ik ideaal vinden. Maar dat is niet volledig wat je bedoelt denk ik. Het personeel is denk ik vooral nodig voor de moeders, want in de gewone huishoudens heb je ook geen personeel. En ik denk dat er zeker de basisbehoeften van iedereen nodig zijn, namelijk een goed huis, warmte, bed, bad en een frigo met eten. En dan als het even kan, ook wat de meeste huishoudens hebben denk ik voor kinderen, wat speelgoed voor die kinderen, wat educatief materiaal… Dat is vooral denk ik wat ik goed vind aan detentiehuizen, dat het een beetje normaliseert. Dat verschil tussen buiten en binnen niet zo extreem groot is. De straf is eigenlijk vrijheidsberoving en het feit dat je zou manieren vinden om te werken aan de problemen die je had. Maar is niet inboeten op luxe of producten of … toch niet per se.

Ik zou hopen dat die moeders, ze hebben zeker recht op moederschapsrust, maar dat ze ook studeren of iets doen van werk ofzo. Ik hoop dat er een soort crèche is, of een nanny, of iemand is die bezig kan zijn met de kinderen terwijl. En daar bovenop zou het ook kunnen dat sommigen van die vrouwen wel deugd hebben van nog een beetje tools in het moederschap. Iemand die hen bijstaat en wat dingen leert. Maar dat is zeer afhankelijk denk ik van die vrouwen die daar zitten.

Heeft u nog aanvullingen?

Nee, ik vond het goed. Ik vond het goede vragen eigenlijk. Het was heel interessant. Ik heb het gevoel dat je jou zeer goed hebt voorbereid.

Heeft u nog personen die interessant zouden kunnen zijn voor ons, om te interviewen?

Jullie hebben al een zeer gevarieerd aantal personen, waar dat je antwoorden kan krijgen volgens mij. Aan wie dat ik nog denk zijn mensen uit die werkgroep, omdat ik ook hoor dat je al genoeg mensen interviewt die eigenlijk niet veel achtergrond of kennis van detentie hebben, zoals de burger in de straat. Ik denk dat het ook goed is om mensen te interviewen die er meer kennis van hebben, met een heel sociaal beroep. Ik denk hierbij bijvoorbeeld aan:

- Wouter Vanclooster, hij werk voor “Back on track”. Hij weet eigenlijk veel meer over 18 – tot 25 – jarigen en die loopplankhuizen. Daar gaat hij zeker over kunnen vertellen. Dat is ook iemand die in die werkgroep zit. Zijn mailadres: wouter.vanclooster@oranjehuis.be
- Karen Feys (nieuwe collega in SAW Vives, gewerkt in CAW): karen.feys@vives.be

Heeft u interesse om uitgenodigd te worden op onze bachelorproefpresentatie?

Ja, graag.

Transcriptie interview Caroline Neckebroeck

Naam:	Caroline Neckebrouk
Opleiding:	Criminoloog
Functie:	Lector SAW Vives
Datum interview:	25/11/'20

Bent u al in contact gekomen met mensen die in een detentie verbleven of kind(eren) of gezinsleden van hen? Hoe heeft u dat ervaren?

Dat is afhankelijk van hoeveel je van die persoon precies weet. Ik heb ooit eens een gastcollege bijgewoond van een ex-gedetineerde die zijn verhaal kwam vertellen en dan vooral van hoe hij zijn detentie heeft beleefd. En hoe zijn familie zijn detentie periode hebben beleefd. Hij heeft dus ook bijvoorbeeld bijzonder weinig prijsgegeven over waarom hij precies in de gevangenis werd opgenomen. Dus hij heeft de feiten niet als dusdanig dus toegelicht, wat ook niet relevant was in kader van dat gastcollege. Maar ik heb dat dus op een zeer informatieve manier ervaren. Omdat je natuurlijk ook geen persoonlijke link hebt met die persoon. Ik kan me voorstellen als je als slachtoffer bijvoorbeeld in contact zou komen met een persoon die bepaalde feiten heeft gepleegd. Dan ga je daar toch op een meer emotionele manier naar kijken dan bijvoorbeeld in mijn geval op een professionele manier. Dus het contact met iemand is afhankelijk van de positie waar je u in bevindt. Als dat persoonlijk is, is dat uiteraard gerelateerd aan de feiten die de dader gepleegd heeft. Dus voor dit moment heb ik zo iets van op professioneel vlak wel maar persoonlijk niet. Ik had wel contact maar dan in een professioneel kader.

Die man vertelde op dat gastcollege dus wat de impact van zijn detentie was op zijn familie. Wat blijft u vooral bij van die lezing?

Wat mij vooral bijgebleven is, is vooral de manier waarop die persoon zelf detentie beleeft, zijn opsluiting. Wat heel vaak terugkomt is de vrijheidsberoving an sich het feit van het slot op de deur te horen en dan binnen die vierkante meter opgesloten te zijn en dan niet naar buiten te kunnen. Je bewegingsvrijheid is volledig beknot en dat is toch wel wat de meeste indruk nalaat op de mensen. Omdat dat toch uw handelen op een heel andere manier structureert en dus uitermate beperkt. Men zegt heel vaak mensen in de gevangenis leven op hotel maar dat is vaak zo een algemeen gegeven maar niemand weet wat het is om als je ergens binnen gaat de deur achter zich toe doet en dat je er niet meer uit kan.

Ik denk dat dat hetgeen is dat mij is bijgebleven is, dat voor hen als persoon de belangrijkste ja toch wel het belangrijkste aspect is wat is blijven hangen op waaraan zij moeten wennen. Van zijn familie herinner ik mij dat het zijn moeder was die dan op bezoek kwam en als je weet dat je op bezoek gaat bij personen in een gevangenis

Ik heb zo ooit al eens studiebezoeken in gevangenissen begeleid je raakt daar zomaar niet binnen of buiten. En dan moet je uiteraard ook door een soort scanner niet enkel je materiaal, maar ook jij moet door een detectie gaan. En dat zijn moeder, die vrouw zal dan ook wel van jaren zijn geweest. Vroeger droegen de mensen een soort van korset een onder hun kledij. Natuurlijk een korset bestaat uit heel veel van die haakjes, en die vrouw ging dan door detectie en dat ging dan natuurlijk af, die haakjes zorgden voor het geluid. Maar die vrouw heeft zich dan helemaal moeten uitkleden, om bij haar zoon op bezoek te gaan, en dat is natuurlijk wel een soort van ja, dat is niet enkel een drempel om je zoon te gaan bezoeken maar ook letterlijk uitgekleed en ja je voelt dan ook dat gebrek aan privacy ook al. Dat is mij bijgebleven, het feit dat dit ook zo'n danige impact heeft. En dus niet enkel een impact op de persoon die in de gevangenis zit, waarmee dat je dan maar op een afstand kan mee praten maar ook wat dat voor jezelf doet. Maar dit is wel een aantal jaren geleden. Maar dat speelt zich op verschillende vlakken af natuurlijk detentie. Ik denk dan dat iemand die persoonlijk in contact is gekomen met iemand uit detentie, nog veel meer die implicaties kan toelichten dan dat ik dat kan toelichten.

Hoe staat u tegenover de huidige situatie? Wat zijn de valkuilen en knelpunten van het huidige systeem? Wat zijn volgens jou de 'zwakke' plekken van het huidige strafsysteem?

Dat is natuurlijk iets dat zeer, er zijn heel wat argumenten aan te halen. Ik zie het als persoonlijk maar ik zie het ook vooral als professioneel standpunt omdat dat natuurlijk toch een heel belangrijke nuance is. Ik weet niet hoe ik als persoon zou reageren mocht er iemand in mijn nabijheid ernstige feiten hebt gepleegd waarbij ik zelf het slachtoffer ben of mensen in mijn nabijheid slachtoffer zijn van geworden. Ik denk dat ik dan veel emotioneler zou reageren. De grootste pijnpunten van onze strafuitvoering ik zal het zo maar zeggen. Is het feit dat mensen in de gevangenissen opgesloten worden en dat er veel te weinig middelen zijn en veel te weinig ruimte en tijd is voor begeleiding en ondersteuning. Met als gevolg dat je je moet afvragen in welke mate is de detentieperiode zinvol. Omdat iedereen komt op een bepaald punt, en ja iedereen is nu een vrij grote veralgemening. Maar iedereen komt op een bepaald moment terug in de maatschappij en zal zijn plaats terug moeten innemen. De overgrote meerderheid van de mensen in detentie die zullen op een bepaald punt de gevangenis verlaten. Als volledig vrij persoon of onder voorwaarden, elektronisch toezicht… Dan is het natuurlijk wel heel belangrijk dat de persoon aan zichzelf werkt maar ook inzicht krijgt van wat heb ik gedaan wat heb ik veroorzaakt wat zijn daar de gevolgen van. En daarvoor heb je toch heel wat begeleiding en sturing nodig.
Mensen gewoon opsluiten is zo niet zo de manier omdat je dan wel met jezelf geconfronteerd wordt maar sommige mensen moeten op bepaalde strategie of coping strategieën aanleren om met bepaalde zaken en gedachten om te gaan. Er is uiteraard de PSD (psycho-sociale dienst) in de gevangenissen die zijn er. Maar die zijn uiteindelijk niet ook terdege bemand. Die beschikken uiteindelijk ook niet over voldoende middelen zowel niet naar financiën als naar manschappen om die mensen ten volle te begeleiden. Dus het risico is denk ik dat mensen er vaak ook slechter uitkomen dan dat ze er ingaan. En dat kan niet de bedoeling zijn van een gevangenisstraf.
Het idee van een gevangenisstraf is zowel het verhaal van algemene preventie als persoonlijke preventie. De persoon tegen zichzelf beschermen maar ook de maatschappij beschermen tegen die persoon. Maar dat kan niet enkel betrekking hebben wat mij betreft op de duur van de detentie, dat moet ook betrekking hebben als die persoon terug vrijkomt dat die terug kan inhaken in de maatschappij. En dat, die integratie is iets dat moet opgestart worden moment dat de detentie loopt.

En ik denk dat er daar toch nog heel wat tekorten zijn. En ik denk dat er zeker en vast gebeurt binnen de middelen die er zijn wat nodig en wat kan. Maar ik denk dat justitie en zo een departement is waar dat de middelen zodanig ontoereikend zijn op verschillende vlakken. Dat kan je dan doortrekken op van wie komt er in de gevangenis wie kan er in opgenomen worden wie niet. Als je ziet dat je in bepaalde gevangenissen heel veel geïnterneerden worden opgenomen dat is niet de plaats voor mensen die lijden aan een dubbele problematiek. Namelijk één het crimineel feit te hebben gepleegd maar anderzijds psychologisch en mentaal niet echt geschikt zijn om in een gevangenis opgenomen te worden. FPC's die zijn er maar die zijn er niet in voldoende aantallen.
Mensen die drugverslaafd zijn en die in het kader van hun verslaving bepaalde feiten hebben gepleegd, ja daar denk ik dat het meer opportuun is de mensen hun verslaving aan te pakken in plaats van de problematiek die ze hebben gepleegd. Maar ja drughulpverlening is dat dan en dat is vrijwillig en dat kan je niet opleggen. En als mensen dat niet willen doen dan is gevangenis het enige alternatief. Je merkt heel vaak dat mensen die drugverslaafd zijn als ze buitenkomen niet die verslaving onder controle hebben en heel snel terugvallen en criminele feiten plegen het is een verhaal van een vicieuze cirkel waar je in geraakt.

Dus ik denk dat er heel wat zaken zijn die beter kunnen aan ons detentiebeleid. En dat heeft te maken met inhoudelijke keuzes die gemaakt worden, beleidskeuzes en dat heeft te maken met middelen. Dus het is niet alleen er zijn te weinige middelen maar het heeft ook te maken met ja wat is de visie op die verschillende categorieën van gedetineerden. Ik vraag mij dan soms af in welke mate dat mensen die bijvoorbeeld fraude hebben gepleegd, in welke mate zij een gevaar zijn voor de maatschappij. Dat betekend dat zij wel gestraft moeten worden maar is een gevangenisstraf dan de meest geschikte keuze. Kan er niet op een alternatieve manier ook gestraft worden. En ik denk dat dan ook wel gebeurt, ik denk dat heel veel van die personen financieel hun straf afkopen. Maar ik denk dat er toch veel profielen in de gevangenis zitten die wat mij betreft er misschien uit kunnen. Het is niet zo zwart-wit op dat vlak denk ik.

Wat zou u dan nog als alternatieve straffen zien, bijvoorbeeld voor iemand die fraude heeft gepleegd?

Ik geef dat nu als voorbeeld maar ik denk dat als je in een gevangenis komt dan ben je een gevaar voor de maatschappij. Mensen die fraude gepleegd die hebben uiteraard dingen gedaan die niet kunnen. Maar die zijn niet op zich een gevaar voor de maatschappij. Ik ben nu net even heel concreet aan het denken over het voetbalschandaal waarbij matchen gefikst werden door scheidsrechters. Dan denk ik van ja zijn er geen alternatieven om mensen op dat vlak te straffen. Ik denk dan bijvoorbeeld aan bepaalde vergunningen intrekken. Ik ken die sector onvoldoende om te weten wat mogelijke alternatieven zijn. Maar ik denk dat er altijd een heel duidelijke link moet zijn met wat er is gebeurt en als de straf daartoe in relatie staat.
Onder de noemer van werkstraffen vallen er heel wat straffen, en ik denk dan dat dat toepasbaar kan zijn of gelinkt kan worden aan de feiten die gepleegd zijn. Maar ik denk het verhaal van alternatieve straffen en het feit dat er daar vaak minder op ingezet wordt heeft te maken met dat dergelijke straffen door justitie assistenten moeten worden opgevolgd. En dat ook justitieassistenten overspoeld zijn dat er daarvan ook te weinig zijn en dat er heel veel mensen begeleid moeten worden door justitieassistenten. Waardoor er vaak voor de meest standaard manier gekozen wordt namelijk de gevangenis.

Tijdens de literatuurstudie kwam de theorie van Goffman aan bod waar hij het onder andere heeft over role stripping, het verlies aan sociale rollen die gedetineerden in de buitenwereld vervullen. Ook zagen we in de literatuurstudie dat het ouderschap vaak een lichtpunt is in het leven van gedetineerden. Het kan de redding zijn om van het criminele pad af te wijken. Ze putten sterkte uit hun rol als ouder. Merk je in de praktijk dat ouderschap een stimulans is om op het rechte pad te blijven? En hoe zou hier kunnen op worden ingezet, hoe zorgen we ervoor dat de gedetineerde niet gestript worden van al hun rollen?

Dat is een moeilijke vraag hoor. Je hebt verschillende rollen, je haalt het ouderschap aan dat is er een maar je hebt ook de sociale rol met u partner, familie en vrienden. Dat zijn allemaal ook nog sociale rollen. Je verliest uw recreatie, hobby's uw werkcontext valt weg en de sociale contacten daarbinnen. Ik denk dat er heel veel zijn die wegvallen. Maar dat is nu wel eenmaal het gevolg van een gevangenisstraf denk ik. En dus als een gevangenisstraf opgelegd wordt voor feiten die ernstig zijn en die door de rechter ook als bewezen en ernstig ingeschat worden om een gevangenisstraf opgelegd worden, dan zal dat uiteraard tot gevolg hebben dat die personen een aantal beperkingen hebben en een aantal sociale contacten zal missen. Ik weet niet in welke mate dat je dat verder kan gaan oplossen.

Er is momenteel de wetgeving rond de interne en externe rechtspositie van gedetineerden, de wet van Dupont. Binnen een gevangenis wordt er ook gezien dat gedetineerden in de mate van het mogelijke kunnen werken, niet enkel omwille van financiële redenen maar ook omwille van structuur, contact en verantwoordelijkheid opnemen. Vooral dat laatste ik denk dat dat een heel belangrijk aspect is. Maar ook het ongestoord bezoek is daar de laatste jaren, want vroeger bestond dat niet. Maar dat is er de laatste jaren bijgekomen, waar dat je toch met uw partner dat contact kan hebben. En de rest gebeurt natuurlijk via bezoek, familie en kinderen die op bezoek kunnen komen het is natuurlijk afhankelijk van wat voor soort detentie het is. Want de ene detentie is niet hetzelfde als de andere detentie.
Dus je hebt ook meer open regimes, denk maar in Ruiselede, waar er een meer open regime is. Maar nog blijft daar het contact binnen de muren belangrijk en je kan op afhankelijk natuurlijk van je concrete situatie kan je beperkte vrijheid krijgen. Je kan in bepaalde gevallen de gevangenis verlaten om bijvoorbeeld te gaan werken of werk te zoeken of je dossier voor de strafuitvoeringsrechtbank voor te bereiden. In die zin dat je de strafuitvoeringsrechtbank moet kunnen aantonen dat je uw leven in handen neemt. Dat kan dan bijvoorbeeld zijn door bepaalde lessen te gaan volgen, te integreren in de maatschappij ik denk dat je dan een soort uitgaansvergunningen kunt verkrijgen waardoor je bepaalde contacten kunt gaan herstellen. Maar dat hangt zodanig af van case tot case en van het dossier van de gedetineerde. Ik denk niet dat iemand die zeer zware feiten heeft gepleegd de eerste jaren zo'n vergunning zal krijgen. Het zal een verhaal zijn die zich opbouwt tijdens detentie en die kijkt van je hoe dicht sta je bij vrijlating uit detentie. Wat zijn belangrijke voorwaarden die de rechtbank aan u vrijlating koppelt.

Daar probeert men binnen detentie wel bepaalde zaken te ontwikkelen zoals uitgaansvergunningen en penitentiair verlof…. om naar die invrijheidstelling toe te werken. En dat heeft uiteraard ook gevolgen voor de sociale contacten, mensen die bijvoorbeeld bepaalde cursussen gaan volgen van de VDAB of die bepaalde taallessen of integratiecursussen gaan volgen. Mensen wiens kinderen geplaatst zijn dat ze ook hun kinderen op die momenten buiten de muren eens kunnen bezoeken.

Maar dat is denk ik te bekijken case per case ik denk niet dat dat een algemeen gegeven is dat men aan iedereen kan toelaten. Maar ik denk dat dat een van de grootste gevolgen is van detentie, dat uw sociale contacten uw sociaal netwerk en weefsel worden doorgeknipt. En afhankelijk van de tijd dat je in de gevangenis bent, vervreemd je meer en meer van die sociale contacten, netwerken en maatschappij. Je hoort dat heel vaak van mensen die ettelijke jaren in de gevangenis hebben opgesloten gezeten. De maatschappij verandert zo snel als je daar enkel jaren buiten staat dan kan ik mij heel goed voorstellen dat dat een enorme schok is. En dan is het alles terug opbouwen.

Soms denk ik de straf is de vrijheidsberoving maar is niet het doorknippen van alle banden en alle sociale rollen van een persoon. De straf is vrijheidsberoving en niet een persoon volledig losknippen van alles. Maar aangezien dat toch wel het gevolg is van detentie zou er dan meer geïnvesteerd moeten worden in dat toch behouden van die contacten?

Misschien heb je daar wel een punt, maar er wordt daar eigenlijk wel veel geïnvesteerd. Maar de vraag is, is dat voldoende en kan dat meer zijn. Maar de vraag is natuurlijk als je daar extra op inzet is het niet alleen de maatregel maar ook heel de organisatie van de maatregel. Dat wilt zeggen als je de mensen meer naar buiten toelaat er veel meer controle moet zijn, en als je mensen meer naar binnen trekt er ook meer controle moet zijn. Ik denk niet dat het tot een gevangenisstraf behoort van ja het is zondagmiddag ga maar twee uur gaan voetballen met uw ploeg. Of je kan vanavond een uur gaan trainen met x of y. Ik denk niet dat dat iets is dat voor elke gedetineerde en gevangenis realiseerbaar is omdat daar zoveel extra komt bij kijken om die maatregelen te implementeren. Dat het aanbod kan uitgebreid worden dat denk ik wel maar dat is vooral de visie van de mensen binnen de gevangenis context werken om te kijken wat daar nog extra mogelijk zou zijn. We moeten een beetje het evenwicht bewaren tussen de straf die je krijgt, want die krijg je niet zomaar en anderzijds de gevolgen die de straf met zich meebrengt. Maar je kan niet je straf uitzitten en al je privileges die je ervoor had blijven behouden. Het feit dat je privileges en contacten doorgeknipt worden dat dat ook een van de effecten is van een straf maar uiteraard die sociale contacten en die interacties zijn wel belangrijk voor mensen als ze zich opnieuw willen gaan integreren in de maatschappij. Het is een kwestie van evenwicht zoeken.

Het is niet je hebt iets fout gedaan je moet er maar mee omgaan en op de blaren zitten, dat bedoel ik niet maar je hebt wel nog altijd de straf. Waarom werd die straf uitgesproken, de feiten. En daarmee moet je ook in het reine komen, en je moet ook wel tot het besef komen dat je iets gedaan hebt wat niet kon en dat betekent dat je privileges kwijt bent.

Wat vindt u van het feit dat kinderen in bepaalde gevallen tot de leeftijd van 3 jaar bij hun moeder in detentie kunnen verblijven?

Ik ben nu twee of drie jaar geleden in de gevangenis van Brugge geweest. Waar dat dus een vleugel is van vrouwen die daar ook met hun kinderen verblijven. Dat is natuurlijk te bekijken vanuit twee perspectieven. Het perspectief van de vrouw, de moeder en het perspectief van het kind. Uiteraard als het voor de band tussen moeder en kind is dan ben ik daar helemaal voorstander van. En ik denk dat dat die vrouwen die daar verblijven ook wel een focus geeft. Ze hebben hun kind en daardoor is die detentie denk ik ook wel dragelijker. Ze hebben hun handen vol met hun kind, de verzorging van hun kind.

Maar anderzijds heb ik daar ook wel en dat begrijp ik ook het geluid gehoord zowel van de moeders als van de entourage dat, als je het vanuit het perspectief van een opgroeiend kind bekijkt dat je dat kind ook wel heel veel ontneemt door het met de moeder in de gevangenis op te sluiten. In de ontwikkeling van een kind is het heel belangrijk dat een kind leert door prikkels. Dus als kind wordt je dagdagelijks omgeven door prikkels en daaruit leer je. Het is ondenkbaar dat een kind van drie jaar als dat dan buiten de gevangenis komt nog nooit in zijn leven een hond of een koe bij wijze van spreken heeft gezien, of een bus of een trein. Dat vind ik wel een grote beperking van kinderen in detentie vooral voor de kinderen zelf. Ik vind de connectie met de moeder zeer belangrijk maar de gevangenis is geen context om een kind optimaal in te laten opnemen. Dus vanuit het perspectief van de moeder zeg ik ja, ik snap dat. Maar in het perspectief van het kind ik zeg niet dat de band tussen kind en mama niet belangrijk is maar ik denk dat dat grotere gevolgen heeft naar het opgroeien van kinderen.

Welk perspectief primeert denkt u, dat van het kind of van de moeder?

In mijn opzicht dat van het kind. Omdat het kind heeft niet gekozen voor deze situatie. Het kind is bij wijze van spreken ook slachtoffer in heel dit verhaal. Een kind kiest niet om geboren te worden en een kind kiest al helemaal niet om geboren te worden in de gevangenis en te leven binnen dat opgesloten regime. Een kind weet dan van niet beter, dat is dan ook wel zo. Dus ik zeg niet dat kinderen daardoor getraumatiseerd worden dat zeg ik niet. Een kind dat in normale omstandigheden en dan bedoel ik in de buitenwereld opgroeit die heeft zoveel meer voorsprong dan een kind die in de gevangenis opgroeit. En ik zeg niet dat het daar niet goed verzorgd wordt dat bedoel ik er niet mee, ik vind dat kinderen er niet voor kiezen maar ze moeten er wel de gevolgen van dragen.

Een ideale situatie is als een kind kan opgevangen worden bij familie ik zeg nu maar iets, broers, zussen, grootouders of pleeggezinnen. Een pleeggezin kan ook wel een heel warme thuis betekent voor een kind. Dus dat valt in mijn ogen te verkiezen voor het kind, maar dan komen we terug op dat sociaal contact ik vind het wel belangrijk dat er zeer georganiseerd sociaal contact is tussen de moeder en het kind zodat er effectief wel een band kan opgebouwd worden. Dus het ene staat wat dat betreft niet los van het andere. Ik vind dat wel belangrijk, maar je moet ook denken aan het welzijn van het kind en voor mij primeert het welzijn van het kind. Omdat de detentie is sowieso beperkt in tijd, dus als je tijdens de detentie kan zorgen dat er toch een band is tussen moeder en kind. En dat dat kan gestimuleerd worden, dat vind ik wel een belangrijk, dan komt er ooit een moment dat je uw rol als moeder terug kunt opnemen. Want sowieso als je een kind tot drie jaar laat en jij moet bijvoorbeeld vijf jaar in de gevangenis dan moet een kind voor twee jaar sowieso geplaatst worden. Hopelijk in de best mogelijke omstandigheden. Dus ja het perspectief van het kind toch wel.

Vaak belanden kinderen van (ex-)gedetineerden later ook in de criminaliteit. Hoe kunnen we deze intergenerationaliteit van criminaliteit in de samenleving samen doorbreken?

Ja kunnen we dat doen, dat is een beetje dezelfde vraag van waarom groei je op van armoede naar armoede. Dat is hetzelfde hoe, kunnen we daar iets aan doen ik denk dat wel maar ik weet niet momenteel een pasklaar concreet antwoord. Dat hangt zoveel meer samen met het hele verhaal van detentie. Dus het feit, waarom pleegt iemand criminele feiten. Het is altijd heel vaak context, waarmee ik niet wil zeggen dat een context je kan die proberen te begrijpen maar er is nog altijd nog een verschil tussen begrijpen en begrip hebben voor iets.

Het is niet alles kan je binnen een context gaan plaatsen maar je kan niet de context gebruiken als zijnde altijd verzachtende factor. Ik ben ervan overtuigd dat detentie als straf een waardevolle straf kan zijn. Ik zeg niet dat ze nu altijd zo is, maar ze kan wel een waardevolle straf zijn, binnen het brede arsenaal aan straffen. Maar het verhaal of de vraag die jij stelt heeft vooral ook te maken met hoe komt het dat mensen terugglijden in de criminaliteit, wat zijn de oorzaken voor criminaliteit. En die zijn vaak terug te brengen zijnde drie klassiekers, sociologische verklaringen de biologische verklaringen en de psychologische verklaringen. Nu biologisch dat is een heel discussiepunt dat is hetgeen voor de meeste controverse zorgt. Anderzijds heb je psychologisch verklaringen je hebt mensen die nu eenmaal persoonlijkheidsstoornissen hebben en daardoor bepaalde feiten plegen. Maar dan heb je ook natuurlijk mensen die opgroeien in een bepaalde situaties. Dat hoor je heel vaak bij het verhaal van gedetineerde hoor je heel vaak, ik ben opgegroeid in die situatie en dat is dan meestal geen rooskleurige situatie van opvoedingscontext. Dat gaat dan over het feit dat je in armoede opgroeit of het feit dat er heel veel agressie en criminaliteit, dat je verwaarloosd bent enz.… Dat heeft heel vaak een aanleiding. Dus als je wilt dat er iets gebeurt dan moet er eigenlijk op die context ingezet worden. Dan is het mensen die met psychologische problemen kampen die moeten meer de weg naar de hulpverlening vinden en die moeten meer begeleid kunnen worden. Mensen die zich in penibele situaties bevinden op vlak van armoede op vlak van agressie, dat heeft met zoveel factoren te maken dat ik moeilijk eenduidig kan antwoorden over wat wij als samenleving kan doen.

Maar wat kan penitentiaire stelsel daarin beteken, kan de organisatie daarin iets beteken?

Ja ik denk dat wel maar dan komt dat terug op die begeleiding. Wat voor profiel heeft de gedetineerde, welke issues heeft hij en welke begeleiding heeft hij nodig. En dat hij daarnaast ook bepaalde tools aangeleerd krijgt om zeer zelfredzaam te zijn en uit bepaalde situaties uit te geraken. Dus detentie kan daar wel een rol in spelen. Het is soms heel moeilijk om een context te veranderen ook al doe je daar enorm veel moeite voor. Ik denk dan bijvoorbeeld in het kader van die drugproblematiek als je mensen kunt helpen met hun drugsverslaving dat hun dat wel helpt als ze effectief buiten komen. Maar als ze buiten komen dan is het weer, ze hebben geld nodig want ze werken niet, en het is toch gemakkelijk als ze bepaalde drugs verkopen hebben ze snel geld. Dus dat is verleidelijk om daar terug in te vervallen. Ik hoop dat ze hun detentie zo zinvol mogelijk invullen en dan zeker in functie van het profiel van de gedetineerde. Ik denk dat dat het gene is die wel mogelijke sleutel kan zijn tot maar het feit dat het daar zo fout loopt. In die zin dat er veel te weinig middelen en variatie is in begeleiding, dat dat dan hetgeen is dat bepaalde gedetineerde als ze buiten komen, dat ze heel snel in die context terug ingezogen worden en vervallen in. Ik denk als je daar als kind al in opgroeit dat je ook gewoon nooit iets anders hebt geweten.

In dat opzicht denk ik wel van als je als kind in een pleeggezin of in een alternatieve opvang terecht komt dat dat misschien soms uw redding kan zijn. Ook al trek je moeder en kind en familie uit elkaar. Het is een even oude discussie hoe gaan we om met detentie en hoe gaan we om met, we doen dat in België op een heel andere manier dan dat we dat bijvoorbeeld in de Scandinavische landen doen. Waar dat er meer van die gevangenissen zijn die meer huizen zijn waar de mensen samenleven om zich meer voor te bereiden. Er is een meer open regime, je zal dat ook wel tegengekomen zijn in literatuur dat er verschillende soorten detentie zijn en de manier waarop je dat invult. Maar het ding is wij hebben geen Scandinavisch model van samenleven. Je kunt niet zomaar één model naar een ander land gaan brengen omdat de context ook anders is.

Een detentiehuis is een kleinschalige vorm van detentie gebaseerd op drie pijlers namelijk kleinschaligheid, differentiatie en maatschappelijke verankering. Het is een huis waar maximum 30 gedetineerden verblijven, verdeeld over enkele leefgroepen. Deze detentiehuizen bieden de mogelijkheid om actief aan de slag te gaan met de noden van gedetineerden om zo de terugkeer naar de maatschappij vlotter te laten verlopen. Binnen deze huizen ligt een grote nadruk op re-integratie. Toch is het concept van detentiehuizen nog altijd gebaseerd op straf en verwijdering uit de vrije samenleving. De detentiehuizen zullen er huiselijker uitzien dan een gevangenis zoals we die nu kennen.

Omdat deze detentiehuizen verankerd zijn in de lokale buurt en dus dicht bij de mensen komt, kan het ook een meerwaarde zijn in de buurt. Gedetineerden kunnen in deze buurt doen aan vrijwilligerswerk, een fietshersteldienst opstarten, sociaal restaurant uitbaten of andere diensten die nuttig kunnen zijn voor de buurt in kwestie. Vindt u een detentiehuis (voor moeder en kind) een goed alternatief? Zo ja/zo nee, waarom?

Ik denk wel, mochten we dat voor bepaalde categorieën van gedetineerden kunnen omschakelen. Ik denk dat er zo wel een aantal bestaan ik denk niet dat mochten we dat helemaal implementeren en het klassieke gevangeniswezen bij wijze van spreken veranderen in een dergelijke manier van werken. Ik denk dat dat als je spreekt over een meer zinvolle detentie met oog op re-integratie ik denk dat dat zeer zeker te verkiezen piste is. Maar er is wel een reden waarom dat men zegt het is een huis voor een beperkt aantal gedetineerden specifiek inspelen op de noden, als je die groep van gedetineerden beperkt houdt dan kan je ook al specifiek op die noden gaan inspelen want die groep is beperkt. En een huis dat is ook al kleinschaliger dat is geen mastodont van een gevangenis dan uiteraard kan je daar meer het gewone leven daar in gaan integreren samen met de vrijheidsberoving. En kan je geleidelijk aan ook wel en ik denk dat dat daar toch ook wel heel wat voorwerk voor moet gebeuren als je zo'n huis in een buurt gaan implementeren. Dan denk ik dat je uw buurtbewoners erop moet voorbereiden. Ik denk dat het vaak is van integratie in de buurt dat is inderdaad een heel nobele doelstelling. Maar ik denk niet dat je die doelstelling op één, twee, drie integreert. Ik denk dat mensen als buitenstaander dat nog altijd gaan zien als gedetineerden die iets hebben fout gedaan. En ik denk dat niemand wilt dat ze morgen naast hun een gevangenis gaan plaatsen. Dus ik denk dat er ook op vlak van de detentie ook wel weerstand is in de buurt. Nu angst regeert de wereld, en in die zin wat je niet kent daar ben je toch wel wat voorzichtiger mee.

Door geleidelijk aan te integreren, dat mensen kunnen kennismaken met die doelgroep van gevangen dat daar ook wel een ander beeld kan ontstaan. En dat daar ook effectief wel de noden van de buurt, dat de gedetineerden bij kunnen betrokken worden. Maar het gaat hem weer over dat kleinschalige, je moet u voorstellen als we al onze gedetineerden in dergelijke huizen gaan plaatsen, hoeveel van die detentiehuizen in België hebben we dan nodig. Als je kijkt naar het mensen die momenteel in de gevangenis zitten. Uiteraard is zo'n model te verkiezen maar zo'n model is niet op één twee drie realiseerbaar. Men is geleidelijk aan die transitie aan het maken, aan het experimenteren met. En op basis van de resultaten want ik denk dat men ook wel gaat kijken in welke mate gaan dan de mensen die in zo'n detentiehuis hebben verbleven, een ander regime hebben doorgelopen. In welke mate komt er bij die groep recidive voor.

Denkt u dat een detentiehuis een positief effect kan hebben op de recidivecijfers? Waarom? Wat kan er nog een positief effect hebben op de recidivecijfers?

Ik denk dat dat er wel een positief effect op is maar dat is een denken, ik weet niet in welke mate dat dat onderzocht is geweest. Er zullen wellicht al onderzoeken gebeurd zijn in Scandinavië. Maar dan nog, hier is dat nog niet als dusdanig komt dat nog niet van de grond. Dus de vraag is ik weet dat ze dat open concept hebben in Ruiselede, daar moeten ze ook wel cijfers hebben over recidive, ze moeten ook wel een mening hebben waarom dat die groep dan toch nog hervalt. Omdat ze dan toch een heel open regime hebben gehad. Maar anderzijds is het mijn aanvoelen die denkt dat gaat een positief effect hebben op de integratie en op het niet vervallen opnieuw in de criminele feiten. Maar je kunt dat niet hard maken. En ik denk dat beleidsbeslissingen want dit is een inhoudelijke beslissing want het is een beleidskeuze, van we gaan het anders doen. En beleid wordt altijd gebaseerd op cijfers, niet enkel op visies en meningen maar ook op cijfers. Dus ik denk dat als je kan aantonen dat er effectief een positief effect is van die detentie dat dat ook meer en meer voet aan de grond zal krijgen. Maar er zijn onderzoeken nodig om te kijken in welke mate klopt dat gevoel dan. Van dat dat beter is voor de mens als ze vrijkomen om dan hun leven opnieuw op te pikken en zich te integreren en dan effectief ook wel de juiste keuzes te maken, voor zichzelf en de mensen in hun omgeving. En naar mijn aanvoelen is dat zo, maar aanvoelen alleen is onvoldoende. We zullen effectief ook wel harde 'bewijzen', cijfers nodig hebben om te weten hoeveel procent komt vrij hoeveel procent is hervallen binnen welke tijd en welke feiten. En daar hangt er denk ik wel nog altijd samen met zo'n detentiehuis is zo'n goed mogelijke wereld creëren voor die persoon. Maar je weet niet naar welke realiteit die persoon terug moet. Veel gaan terug naar een realiteit die misschien veel minder rooskleurig is op vlak van ik zeg nu maar iets, woning. Op vlak van tijdsbesteding, dan dat dat in zo'n detentiehuis. Dat heeft structuur, je wordt nog altijd binnen een bepaalde structuur woon je leef je wordt je begeleid. En dat valt allemaal weg het moment dat je terug in die maatschappij komt. En als je dan teruggaat naar een context waar geen structuur is maar chaos en waar heel veel problemen zijn en je komt daar terug in dan denk ik dat je voldoende sterk gaat moeten zijn om daar dan terug het hoofd te bieden. Dus de context van de persoon waar dat die terug naartoe moet denk ik dat een heel belangrijk aspect is. Die mogelijks ook een verklaring kan zijn, waarom een persoon al dan niet hervalt.

De mate waarop hij voorbereid is op zijn vrijlating wat dat in een detentiehuis veel beter en veel persoonsgerichte en individueler is dan in de mastodont van de gevangenis, zeer zeker. Maar die persoon komt ooit vrij in zijn normale habitat, en dan… Het normale leven nabootsen gebeurt, maar de context waar je nog altijd in leeft is nog altijd kunstmatig. Dus in welke mate heeft dat effect op u als persoon dat zal er wel zijn maar of dat dat dan een blijvend effect is als je die context weglaat dat weet ik niet. Daarvoor zal je cijfers nodig hebben vrees ik.

Stel je voor dat er hier een detentiehuis voor moeder en kind opgericht zou worden. Wat zou er kunnen gedaan worden om er een positief verhaal van te maken in de buurt? Zijn er zaken die kunnen helpen om het "not – welcome – in – my – backyard – probleem" om te vormen naar "welcome – to – my – backyard"?

Ik denk dat dat vooral tijd nodig heeft. Het feit is hetzelfde verhaal als je morgen zou te horen krijgen dat er een opvangcentrum voor asielzoekers in uw buurt komt. Waarom? Omdat mensen niet altijd denken wat zijn de positieve aspecten. Mensen kijken dagelijks naar het nieuws, lezen de krant en wat komt er in het nieuws en de krant.

Niet de positieve verhalen maar alle mogelijke problemen en feiten die daar mogelijk uit voorkomen. Mensen kennen dat niet, alles wat ze kennen is op basis van ervaringen. En die ervaringen zijn vaak media gerelateerd, en door het feit dat we nu communiceren met elkaar via allerlei netwerken en kanalen hebben we het idee dat wat dat er in een stad als Brussel gebeurt of in een stad als Parijs gebeurt dat dat bij wijze van spreken ook bij u gebeurt. In dat opzicht krijg je heel veel informatie die niet altijd heel relevant is voor jou maar waar je dan wel aan denkt. Anderzijds denk ik dat je gewoon dat wat kan er gebeuren dat zijn ervaringen. Mensen die dat ervaren, die ook positieve ervaringen hebben. Tijd denk ik dat daar een belangrijke rol in speelt, en daar gewoon mee vertrouwd raken. Mensen die dat niet kennen gaan eerder zeggen van ja dat is misschien wel oké maar niet bij mij.

Het is ook zo dat de ideologie van de Huizen is dat er ruimtes binnen het detentiehuis een dubbel gebruik dienen zowel passief als actief, bijvoorbeeld een sportzaal of een speelzaal die actief en passie door bijvoorbeeld de buurt kan gebruikt worden en tegelijkertijd door de gedetineerde. Denkt u dat dat een positief gevolg kan hebben daarop, kan dat bijdragen?

Ja natuurlijk wel, dat zorgt ervoor dat je het op een andere manier leert kennen. Je kan meer persoonlijke ervaringen opdoen, en door die persoonlijke ervaringen kan je een veel accurater beeld schetsen van wie dat die mensen zijn. En dat kan je niet op basis van ervaringen van anderen of ervaringen via media omdat ja dat zijn niet u eigen ervaringen. En hoe krijg je die ervaringen, die persoonlijke ervaring, door persoonlijk contact. Zoals ik daarnet zei wat je niet kent daar je vreest daarvoor. En die vrees, die angst dat moet je wegnemen door net het tegenovergestelde te gaan doen. Dat is net hetzelfde als mensen die in buurten wonen die hoofdzakelijk bestaan uit de blanke middenklasse. Die kennen alle problemen van diverse buurten via de media, dat gebeurt niet in een vacuüm. Daar wordt over gesproken, als er iemand anders in de buurt komt van vreemde origine ooh nee de problemen gaan starten. Het probleem is dat is onbekendheid.

Ik heb ook buren van andere origine, en dan merk je van ooh ja ça va ze hebben misschien andere gebruiken maar op zich zijn die zoals wij dus dat is die contacten die je hebt waardoor dat je een ander beeld krijgt.

Hoe kunnen we die contacten nog bevorderen, bijvoorbeeld het dubbel gebruik van ruimtes? Denkt u nog aan mogelijkheden binnen zo'n detentiehuis?

Ja dus zeker dat dubbel gebruik van ruimtes maar dan ook meer de gedetineerden inzetten in de noden van de buurt. Het vrijwilligerswerk enzovoort. Ik denk dat dat een belangrijke is, om zowel mensen naar binnen te brengen als mensen ook naar buiten te brengen ik denk dat dat een belangrijk gegeven is. Verder denk ik dat er ook daar georganiseerde zaken kunnen gebeuren om mensen te informeren ik denk dat maar bijvoorbeeld aan informatieavonden of een soort mensen hun verhaal laten vertellen van hoe ben ik hier terechtgekomen en wat betekent dat voor mij dat jij ook een inzicht krijgt vanuit het perspectief van een persoon die is opgesloten. Mensen die binnen die context werken die ook eens hun mening kunnen geven, van dat houdt mijn job in. Mensen informeren en betrekken, hoe werkt dat hier, wie zijn dat. Ik denk dat dat wel een belangrijk aspect is om te doen. En dat is een proces dat geleidelijk aan, het zal een proces zijn van trial en error. Zo veel mogelijk proberen en dan te kijken van wat werkt er en wat werkt er niet. Ik denk dat dat drie belangrijke pijlers zijn. Kijken waar dat er aansluiting in de buurt kan zijn, kijken waar dat je de buurt binnen kunt integreren in uw faciliteiten en anderzijds echt wel die kennismaking ook.

Dat mensen ook vragen kunnen stellen, zo 'durf te vragen'. Mensen zitten met vragen, dat ze een platform krijgen om bepaalde vragen te stellen. Dus echt ook die verbinding organiseren en dan zal dat denk ik zich spontaan ook wel kunnen stellen maar je kunt denk ik niet verwachten als daar een bepaald detentiehuis in een bepaalde buurt komt dat je onmiddellijk, je hebt wel nieuwsgierigheid maar je hebt niet direct verbinding. Je moet dat stimuleren en je moet daarbij klein beginnen. Je moet dat spontaan laten verlopen maar je moet dat ook gaan organiseren. En ik denk dat dat dan geleidelijk aan voor een soort draagvlak zal zorgen.

Hoe zou er omgegaan moeten worden met seksualiteit en intimiteit binnen een detentiehuis? Welke plaats zou er moeten zijn voor de seksualiteitsbeleving van gedetineerden?

Sowieso behoort dat tot de rechtspositie van gedetineerden. Dat is een van de vrijheden die iemand nog mag hebben, dat je gedetineerden daar niet van kan onthouden. Dus ik denk dat dat dezelfde principe kan zijn als dat je dus in het klassieke regime van ongestoord bezoek, want uiteindelijk gaat dat natuurlijk wel over uw partner. Dus als uw partner niet mee in detentie zit wat in de hoofdzaak niet het geval is dat partners niet samen in detentie zitten. Ik denk dat je daar binnen dat detentiehuis mogelijk moet maken dat zal uiteraard ook wel op een andere manier misschien kunnen. Ik weet niet, iedereen zal misschien hun eigen plaats daar hebben dat je dat ook meer in uw eigen plaats kan doen. In plaats van in een kille onpersoonlijke ruimte waar dat dat nu in de gevangenis is. Een aparte plaats voor waar het ongestoord bezoek plaatsvindt. Als je daar dus een beetje begint over door te denken krijg je daar ergens wel koude rillingen van maar dat is misschien persoonlijk.

Ik denk dan dat er in een detentiehuis meer daar het huiselijke en de sfeer kunt bevorderen die bij intimiteit ook hoort. Als het gaat bijvoorbeeld over het seksuele dan is dat ook uiteraard de hele intieme context van gewoon ook samenzijn en ik denk dat dat ook wel belangrijk is. Ik denk ook dat dat niet altijd om de seksuele daad gaat bij ongestoord bezoek. Waar het ook omgaat is heel persoonlijk emotioneel opnieuw te gaan verbinden en ik denk dat dat daar ook in een detentiehuis dat daar ook ruimte uiteraard moet voor gemaakt worden maar dat dat op een meer gezellige als we het zo kunnen zeggen meer persoonlijke manier zou kunnen ingericht worden in plaats van dat zeer standaard te gaan maken.

Heeft u nog aanvullingen? / Wilt u nog iets toevoegen?

Ik vind het interessant wat jullie doen maar ik denk dat het altijd zo is in een bachelorproef dat er vaak gevraagd wordt wat zijn er mogelijke adviezen. Ik denk dat je daarin heel realistisch gaat moeten zijn. En kleine, hoe klein dat uw voorstellen om uw adviezen zijn hoe beperkt dat dat ook is dus wees niet te idealistisch. Idealistisch mag je altijd maar ik vind realistisch in dit geval iets dat het verste reikt. Maar er wel vanuit een bepaalde ideologie realistisch voorstellen gaan doen. Het is heel moeilijk als je een vraag stelt van hoe kunnen we dat als samenleving…. Want de samenleving is van alles en nog wat. Dan denk ik dat dat een heel moeilijke vraag is om op te antwoorden, en dan daar een soort van adviezen voor te gaan formuleren.

Transcriptie interview Saar Trybou en Fien Trybou

Naam:	Saar Trybou
Functie:	Directrice leefschool De Vlieger, Oostende
Naam:	Fien Trybou
Functie:	Zorg coördinator vrije basisschool Arnoldus, Oudenburg
Datum interview:	27/11/'20

Bent u al in aanraking gekomen met kinderen waarvan de ouders in detentie verblijven/verbleven hebben?

Saar: Wel die verbleven hebben, maar nog weinig die nog zitten. Eigenlijk komt dat bij ons niet veel voor. Wij zijn een leefschool, een hele zachte school waarvoor de mensen voor kiezen. Maar wat dat je wel hebt is dat je merkt van kinderen die weggerukt zijn van hun ouders dat er daar een volledige hechtingsproblematiek hebt die eigenlijk voor de rest van hun leven blijft hun leven beheersen. En dat is zo moeilijk om aan te pakken, dat je sowieso hebt als je een mama hebt die weggetrokken wordt. De gasten worden daar sowieso nooit beter van worden.

Lijkt het je dan een goed idee zoals het systeem nu is dat kinderen in bepaalde gevallen tot drie jaar bij hun moeder in detentie kunnen verblijven?

Saar: Dat hangt er vanaf, ik ken zeer weinig over wat er daar gebeurt met die kindjes. Als zijn daar effectief in een behoorlijk normale situatie met hun mama kunnen groot worden. Of als dat echt is dat die kindjes toch de helft van de tijd weg zijn van de mama, ik heb daar eigenlijk geen zicht op. Sowieso is er een reden dat de moeder in gevangenschap zit, de rechter gaat dat niet zomaar doen. Maar dat is het laatste strohalmpje dat je doet voor een moeder met een kind op te sluiten toch. Ik ben absoluut fan van het plan om het alternatief aan te pakken.

Maar zou er dan eigenlijk moeten gekeken worden naar meer alternatieve straffen nog buiten detentie, buiten opsluiting? Bijvoorbeeld elektronisch toezicht of boetes.

Saar: Het is een systeem die gebouwd is en moeilijk om in één keer radicaal om te buigen. Daarom is het goed dat er projecten zijn, zoals waar jullie nu voor schrijven en dat er testfases lopen. Maar ja, wanneer is iemand een gevaar voor de samenleving en wanneer is het oké en kan je effectief het risico nemen om niet de vrijheid te beroven. Ik denk dat dat allemaal supergoed moet bedacht worden, en super doordacht moet aangepakt worden. Maar als dat mensen zijn die…, jah… ik kan geen mensen beoordelen omdat ik geen inzicht heb. Ja sowieso niet…, ik laat dat volledig over aan rechters. Maar ik denk wel als er daarvoor een kader voor geschept wordt dat je probeert gevaren voor de samenleving echt nog wel volledig te, hoe erg dat ook klinkt op te sluiten. Dat je niet meer kan tegenkomen dat meisjes net zoals Jullie van Espen zaken tegenkomen.

Ja maar heel het systeem zit gewoon fout in elkaar. Het duurt allemaal veel te lang en er zijn veel te veel mazen in het net. En dan denk ik als je een losser systeem hebt waar je sneller kan ingrijpen maar minder radicaal.

Het is ook wel zo dat de recidivecijfers echt wel belachelijk hoog liggen …% van de gedetineerden komt ooit terug in de gevangenis en …% van de gedetineerden binnen 5 jaar. De visie van een detentiehuis is dat de gedetineerden beroep kunnen doen op de hulpverlening van buitenaf. Bijvoorbeeld drughulpverlening kan je krijgen van de lokale hulpverlening waardoor de gedetineerden eenmaal uit detentie komen die hulpverlening naadloos kunnen verderzetten. Want wat er nu gebeurt als ze dan toch hulp krijgen is eenmaal ze in de buitenwereld komen vervalt die hulp en glijden ze zo snel terug in de criminaliteit.

Saar: Ja en ook vaak geen netwerk niet meer e, gewoon vrijkomen maar de wereld heeft ondertussen niet stilgestaan.

Het feit dat het kind bij de moeder in detentie verblijft tot drie jaar kun je bekijken vanuit verschillende perspectieven. Enerzijds dat van de moeder en anderzijds dat van het kind. Het geeft de moeder wel een doel tijdens detentie, en een stimulans om zich later terug goed te integreren. Maar als we het uit het perspectief van het kind bekijken, denk je dat het altijd in de beste interesse van het kind om het bij de moeder te laten verblijven tot drie jaar. Of lijkt het je beter om dan toch een alternatief te zoeken bijvoorbeeld een pleeggezin of…?

Saar: Dat is zo verscheurend, ieder kind heeft om te starten onvoorwaardelijke liefde voor zijn moeder. Dat is iets waar ik zo hard in gelooft en ook echt soms kinderen in een heel moeilijke situatie blijven aan hun ouders houden. Je moet dat echt situatie per situatie bekijken, en als de mama echt de veiligheid van dat kindje kan garanderen en als er de mogelijkheid is om de mama bij het kind te houden zodat ze samen verder kunnen groeien geloof ik daar heel sterk in. Maar dan moet er ook gezorgd worden dat het kindje een rijk milieu heeft waar dat het veel kansen krijgt waar dat er uitgedaagd wordt. Het is zo moeilijk want het valt echt geval per geval te bekijken maar in eerste instantie zou ik echt zeggen het kindje bij de moeder houden. Want je kan het nooit meer rechttrekken als een kind onveilig gehecht is. Dat is een van de grootste problemen bij veel jonge gasten dat ze onveilige gehecht zijn en je kan dat zo moeilijk rechttrekken. En dat is enorm bepaalden voor de rest van de tijd, dus absoluut voorstander van geen gevangenis maar wel een soort van detentiehuis dan. Waar dat het dan toch in een normale situatie kan opgroeien en leven. En ondertussen natuurlijk wel werken aan je problematiek.

Merk je dat in je job dat er veel kinderen zijn die onveilig gehecht zijn?

Saar: Ik zit natuurlijk in een leefschool e, en eigenlijk gasten die bij ons onveilig gehecht zijn, zijn gasten die in een pleeggezin zitten of die.. Ik ga niet zeggen dat al onze kinderen uit een maar wij hebben wel allemaal ouders die bewust kiezen voor dit soort onderwijs dan bijvoorbeeld in een centrumschool. Wij hebben echt ouders die bewust kiezen voor de filosofie van een leefschool. In onze school, wat veel meer aanwezig zou moeten zijn in andere scholen hebben wij een heel sociaal netwerk. Een netwerk voor ouders om elkaar te ontmoeten, voor gezinnen om elkaar op te vangen met sociale kassen, wij hebben echt een heel systeem uitgebouwd met ouder die voor ouders zorgen.

Waardoor er niemand gelost wordt waardoor dat bij ons het welzijn van het kind echt wel bovenaan staat en alles daar rond draait. Het welzijn van het kind staat centraal.

Hoe werkt dat dan zo'n systeem?

Saar: Heel je schoolwerking is daar eigenlijk op gebouwd. Onze schoolwerking is een ervaringsgerichte werking. De basis bij ons is samenleven en respectvol in de maatschappij staan. Niemand bij ons heeft een titel, ik ben wel directeur maar niemand zegt dat. Iedereen is gewoon wie hij is en wordt met zijn naam aangesproken omdat iedereen even belangrijk is. Dat op zich is al heel belangrijk. Als er een vrijwilliger of poetsvrouw uitvalt loopt alles in de soep. Je moet zorgen dat je je job goed doet en dan draait alles. Het is dus ook onderwijs samen met ouders. Je schrijft dus niet enkel je kinderen in maar je schrijft dus ook jezelf als ouder in. Elke morgen is onze school open, iedereen kan binnenkomen. Zijn kind naar de klas brengen, contact met ouders hebben. Er staat koffie, mensen die het moeilijk hebben kunnen heel de mogen met hun rug tegen de verwarming zitten en koffie drinken en elkaar ontmoeten. In plaats van al die acties om geld in te zamelen hebben wij een systeem en dat noemt de vrijwillige ouderbijdrage en dat is afhankelijk van je inkomen. Heb je niets dan geeft je niets heb je genoeg dan geeft je max 25 euro per maand. Dat geld gaat rechtstreeks naar de kinderen, theater, boeken kopen, leuke dingen doen. En dan heb je de sociale kas, gezinnen die het moeilijk hebben daarvan worden alle kosten overgenomen. Dat draait dat werk. Nu deze week bijvoorbeeld was er een mama die kwam en zei *'kijk Saar wij hebben geen werk meer, wij moeten rondkomen met 900 euro dat gaat echt niet wij hebben al twee weken niets maar we kunnen niets meer betalen, kunnen we kijken voor een oplossing'*. We hebben onmiddellijk de schoolfacturen overgenomen, we proberen door een moment dat het moeilijk is in iemand zijn leven maak je dat het haalbaar is. Je zorgt dat die zorg weg valt. Dat is eens nodig voor dit gezin en dan geraken ze er uit en dan is het voor een ander gezin. We volgen de facturen heel nauwkeurig op zodat dat zich niet opstapelt en steeds haalbaar blijft. Doordat je een school bent waar dat iedereen elkaar ziet worden er ook veel netwerken gelegd. '*Aaah jouw zoon die kan goed basketten, ik heb dat gezien, moet hij niet mee met ons? Gaat hij niet mee met ons wij gaan altijd met een groepje….'* Dus vanuit school zijn er dan altijd groepjes die naar de basket gaan, naar de muziekschool gaan. Zo wordt dat meegenomen in een netwerk waardoor dat kinderen ook mee kansen krijgen. Eten die over is wordt onder de trap gezet voor gezinnen die het moeilijk hebben. Eieren die ik over heb van mijn kippen ook, ouders doen dat dan mee. Dat zijn soms kleine dingen. Eigenlijk zou je veel meer aan die basis kunnen doen. Dat zijn dingen die veel meer zouden moeten gebeuren. Want ik vind een basisschool dat is zo relatief, je moet natuurlijk als die doelen bereiken qua wiskunde en taal. Maar uiteindelijk moeten ze zich veilig voelen moeten ze zich geborgen voelen en maken dat ze zich gedragen weten.

Zus van Saar, Fien komt bij het gesprek

Saar: Zeg Fientje weet jij veel van ouders die gedetineerd zijn of waren met kinderen?

Fien: Wij hebben een aantal kinderen in school. We hebben drie gezinnen waarbij dat het geval is.

Bent u al in aanraking gekomen met kinderen waarvan de ouders in detentie verblijven/verbleven hebben?

Fien: De gezinnen waarmee wij al in aanraking kwamen waren het altijd mannen die in detentie verbleven, geen vrouwen. Eigenlijk weet je daar heel weinig over.

Weet je dat als de kinderen zich inschrijven dat een ouder in detentie verblijft of verbleven heeft?

Fien: Nee je komt dat meestal te weten op de achtergrond. Door bijvoorbeeld een oma die passeert en dat dan eens verteld. Of de kinderen zelf die daar in de klas eens over vertellen, maar meestal weet je daar eigenlijk niet van. Ouders gaan daar zelf heel weinig over vertellen. Meestal vertellen de kinderen dan zoiets van '*mijn papa is weer even niet thuis'*. Ofwel weten we het doordat de kinderen er zelf over vertellen ofwel door de grootouders. Omdat de grootouders vaak komen vertellen dat zij dan met de zorg zitten voor het kinderen want…. Het gaat dus meestal ook over mensen die niet heel lang vastzitten maar wel herhaaldelijk.

Kinderen met een ouder in detentie kampen vaak met een loyaliteitsconflict, omdat ze wel beseffen dat hun ouder iets normoverschrijdend heeft gedaan, maar aan de andere kant hebben ze nog steeds ergens onvoorwaardelijke loyaliteit voor hun ouder. Het blijft wel nog steeds hun mama of papa. Merk je dat in de praktijk dat die kinderen vaak kampen met een loyaliteitsconflict?

Fien: Ja echt wel, je merkt dat heel erg omdat die persoon er een periode er niet is en dat ze daar dan ook wel ergens naar verlangen, maar ze weten dat het ergens niet oke is. Ze horen veel uit het gezin, vooral negatieve dingen over die persoon. Vaak is dat ook nadat er heel wat gebeurd is binnen de gezinssituatie dat gaat wel vaak samen met problematische opvoedingssituaties. En dan horen ze ook van grootouders of van de ouder die thuis blijft heel slechte dingen. Je voelt dat die kinderen daardoor echt héél onrustig zijn. Dat zorgt wel echt voor onrust in de gedachten van een kind.

Kan je nog gevolgen bedenken?

Fien: Alle kinderen in die situatie bij ons zijn ook kinderen die op vlak van leerontwikkeling niet goed doen, dat het niet vlot gaat. Dan is het de vraag hangt dat vast aan het feit dat het problematische opvoedingssituaties zijn of aan het feit dat die ouder gedetineerd is. Want dat is niet duidelijk, in mijn hoofd toch niet. Omdat je in die problematische opvoedingssituaties veel minder ondersteuning hebt thuis en dat dat wel zorgt dat het kind opgroeit in een kansarme situatie. Het kind krijgt veel minder ondersteuning van al de mensen rondom hen. Maar ook probeer je maar eens te concentreren thuis als je zo'n situaties thuis meemaakt. Maar sowieso je voelt de onrust je voelt de conflicten in de thuissituaties en je merkt dat in hun leerontwikkeling.

In bepaalde gevallen kan het kind tot de leeftijd van drie jaar bij de moeder in detentie verblijven. Is dat iets waar dat je voorstander van bent of ben je daar eerder tegenstander van? Denk je dat dit in het belang is van het kind of dat dit eerder in zijn nadeel speelt?

Fien: Ik denk dat dat heel positief is voor kinderen. Voor mij het feit of dat ze nu gedetineerd zijn of niet dat doet er op zich niet zoveel toe. Het gaat erover hoe dat de opvoedingscapaciteiten zijn van de moeders en of dat ze die hechting kunne maken.

Als zij die hechting kunnen maken met hun kind dan is het super super belangrijk dat de kinderen bij de moeder zijn. Als dat nu in een situatie is waar ze gedetineerd zijn of niet. Wat is het probleem voor een kind, als er problemen zijn in de mogelijkheid om hechting te maken met de ouders. Dus als je

kinderen heel vroeg uit de opvoedingssituatie wegtrekt, zorg je ervoor dat er een onthechte situatie is. Dit zorgt ervoor dat kinderen echt op lange termijn, voor de rest van hun leven echt problemen hebben. Maar als de gevangenis er komt omwille van ook heel veel psychische problemen. En dat is ook heel vaak zo want mensen die gedetineerd zijn hebben ook heel vaak psychisch problemen. En dat door de psychische problemen ze de zorg voor het kind heel moeilijk kunnen dragen, als dat de reden is dan is het een ander verhaal. Maar als de reden iets extern is maar als die zorg voor het kind er nog steeds wel is dan is het super belangrijk dat ze bij hun ouders kunnen blijven.

Een kind leert toch door prikkels, de gevangenis is wel een heel prikkelarme situatie. Als kinderen uit de gevangenis komen en dan meer voor de eerste keer een hond of een auto zien, dan starten ze toch met een grote achterstand, of dan hebben leeftijdsgenoten toch een heel grote voorsprong?

Fien: Dat heeft natuurlijk een heel groot voordeel als dat in een andere context kan e. Maar ik denk, en ook uit ervaring met andere situaties. Kinderen die uit de eerste jaren weggetrokken worden van hun ouders hebben ook wel problemen e. Als je kun zorgen voor ergens een gulden middenweg, waarbij het kind wel bij de ouders kan blijven maar toch nog genoeg prikkels krijgt dan denk ik dat dat voor het kind heel belangrijk kan zijn.

Saar: Een onthechte relatie is zo moeilijk voor de rest van hun leven.

Is dat volgens jullie dan misschien ook een beetje de oorzaak van intergenerationaliteit van criminaliteit. Kinderen van (ex-)gedetineerden belanden zelf vaak ook in de criminaliteit? Zouden deze ontwrichte hechting situaties daar een grote impact op hebben?

Fien: Dat is bij veel kinderen wel zo.

Saar: De moeilijkheid bij veel kinderen is om nog normale relaties op te bouwen met mensen, daar start toch alles mee. Als je nooit geleerd hebt of nooit kan een normale relatie bouwen of een normaal evenwicht vinden tussen mensen. Waarom worden kinderen kwaad of woedend, omdat ze bang zijn dat hun ouder niet meer terug komt of omdat ze dat basisvertrouwen niet hebben. Als er ruzie hebben denken ze meteen terug dat ze verlaten gaan worden. En dat is iets dat bij heel veel volwassenen ook ziet, van het moment dat er iets gebeurt kan dat knip allemaal opdraaien, en alles toe. Dus ik geloof absoluut dat een van de grote basisvoorwaarden van goed en gelukkig te kunnen leven een veilig gehecht te kunnen zijn een met een soort basisvertrouwen in het leven te kunnen staan. Je mag dat draaien en keren hoe je dat wel sowieso als dat ik een opvanghuis of een gevangenis is dat is geen goede start voor een kindje. Maar we moeten kijken hoe gaan we het zo goed mogelijk doen en hoe kunnen we het zo menselijk mogelijk maken. Als menselijke maatschappij optreed en probeert voor dat kind een verschil te maken.

Kinderen zijn vaak onzichtbare slachtoffers van detentie omdat ze vaak gestigmatiseerd worden, bijvoorbeeld op de speelplaats en in school. Merken jullie dat?

Saar: Nee

Fien: Nee andere kinderen merken dat niet, ze weten dat niet. Wij weten dat, de leerkrachten weten dat.

Denk je dat ze dat echt niet weten de andere kinderen?

Fien: Ja, eigenlijk wel. Er is misschien een keer zo'n situatie geweest als ik terugdenk. Een aantal jaren geleden was er een situatie waar dat er een ouder nog maar net in de gevangenis zat. Dat was eerder zo 5e 6e leerjaar en dat meisje had dit verteld aan één van haar vriendinnetjes. Er was daar ruzie gekomen, en dan werd dat daar in die ruzie wel opgehaald. Maar eigenlijk vertellen ze daar tegenover hun vriendjes heel weinig over.

Saar: Maar ook dat is wel heel erg voor een kind dat het zijn verhaal niet kan doen.

Fien: Absoluut, verschrikkelijk.

Detentiehuizen zijn gebaseerd op drie grote pijlers, kleinschaligheid, differentiatie en lokale verankering. De bedoeling is dat zo'n huis goed verankerd is in de lokale maatschappij en dat ze ook maatschappelijke rollen kunnen vervullen. Bijvoorbeeld een sociaal restaurant of een fietshersteldienst. Hierdoor kan het beter opgenomen worden in de maatschappij en gaan mensen dat ook veel meer kennen. Denk je dat dat als het veel meer bekend is in de buurt dat kinderen dat misschien wel gaan durven zeggen dan een ouder daar verblijft?

Saar: Dat zou toch nog steeds stigmatiseren hoor.

Fien: Misschien nog meer zelf

Saar: Want dan is het meteen wel heel duidelijk. Stel dat ik iets mispeuterd en hier in Oudenburg in een detentiehuis zit en moet fietsen repareren van de buurt.

Fien: Dat is om doodbeschaamd te zijn.

Zou je dat niet willen doen, zou je dan liever in een klassieke gevangenis verblijven?

Saar: Wel in een detentiehuis maar niet in mijn eigen dorp.

Fien: Nee nee.

Maar stel je nu voor dat je geen netwerk hebt, en je hebt een drugverslaving. En je moet dan van je detentiehuis in Kortrijk terug naar Oudenburg komen wonen is het wel weer van nul beginnen. Terwijl je anders wel de mogelijkheid hebt om tijdens detentie een netwerk op te bouwen.

Saar: Het is wel zo dat die mensen moeten opboksen tegen zo veel. Je kan nooit meer opnieuw starten. Je zal altijd degene blijven die in dat detentiehuis zat met z'n drugsproblematiek. Terwijl dat je eigenlijk

misschien wel met een schone lei wilt starten. Je moet je eens in je eigen situatie stellen. Er gebeurt iets en je stoppen slaan door en plots, of bijvoorbeeld Jacob (zoon van Saar) zit aan de drugs. En hij moet hier binnen zijn groep waar dat hij eigenlijk maten heeft in detentie zitten. Dat is eigenlijk heel je proces doorlopen, en dan vraag je eigenlijk van de samenleving een ongelooflijke inspanning. Een samenleving die eigenlijk misschien al ferm bedrogen geweest is of gekwetst is door die persoon. En ik denk dat dat niet veilig is, zee onveilig om te doen zelf. Iedereen kan eens door een moeilijke periode gaan, maar je kan nooit meer opnieuw beginnen.

Oké, dus een detentiehuis is een goed idee maar niet in de plaats waar je woont en terug weer je leven moet opbouwen?

Fien: Nee ik denk dat ook niet.

Saar: Wel met andere mensen samenleven, en in een huiselijke setting en zorgen dat dat voor die kinderen oké is. Maar er zijn al om te starten geen mensen genoeg, geen vrouwen genoeg om in ieder dorp zo'n huis te zetten. Je gaat dat moeten centraliseren, één voor West-Vlaanderen bijvoorbeeld die draait op een aantal mama's. Je moet dan ook maken dat je een soort netwerk weer maakt onder de mama's waarbij de kinderen dan ook met elkaar spelen. Je bent niets met een detentiehuis waar dat er niet veel kinderen zitten want dat is weer prikkelarm. En je hebt dan ook weer geen budget genoeg om voor die kinderen opvang te zorgen, en psychologische begeleiding enz.. dan gaat dat ook gigantisch veel kosten.

Fien: Naar zorg misschien dat er achteraf als mensen vrijkomen dat er meer begeleiding. Maar inderdaad, een detentiehuis lokaal de stempel die je gaat krijgen ook als je achteraf buiten komt. Ik denk dat dat een illusie is, ook voor jezelf als je weet en beseft van shit ik ben hier zwaar over de schreef geweest dan terug. Je wilt volgens mij gewoon achteraf kunnen zeggen ik heb nu echt mijn straf uitgezeten en je wilt opnieuw kunnen beginnen. Terwijl als je dat gedwongen.

Saar: Maar misschien moet je ook wel denken, Oudenburg is dorp, Gistel is dorp als je denkt in Oostende lijkt me dat dan wel weer mogelijk. Omdat je inderdaad zit met mensen, als je kijkt naar steden die iets groter zijn en waar dat er een grotere populatie is. Maar dan nog. Dat is bijvoorbeeld zoals een moeder van een gezin bij ons op school die in armoede leven ooit eens zei. *Als je geen vogels kent dan is iedere vogel die passeert een vogel. Maar als je iets kent van vogels dan herken je dat is een mees of een mus. Eigenlijk heb je dat ook met armoede, jullie zien dat niet. 'Jullie lopen door Oostende en jullie zien Oostende als schone badstad. Maar mijn zoon zit aan de drugs ik zie van overal waar dat ze hem weer toenadering zoeken, ik zie ze al zitten. Ik wandel door de straat en zie dat ze daar al weer klaarstaan. Dat is iets dat je niet weet als je dat niet gevoeld hebt, als je daar niet inzit, als je geen weet hebt van die problematiek.'* Dan denk ik dat dat misschien wel goed kan zijn dat in je omgeving waar je zit wel met andere mensen terecht kan. Stel dat je in een detentiehuis in Kortrijk zit en je komt weer naar Oostende gaan dat weer dezelfde aasgieren zijn dat je ziet.

Je netwerk gaat niet verruimd zijn, waar dat je woont gaat je netwerk niet verruimd zijn. Op zich denk ik dat het wel oké is om te doen in stadsverband. Het is ook hun stad, het gene wat ze kennen en hun eigen plekje. Als ik het bekijk van uit een echte stad dan versta ik het wel.

Fien: Je mag het eigenlijk niet vanuit jezelf bekijken, want het zijn ook mensen in een heel andere context. Als je na dat mensen gedetineerd zijn zou zorgen voor meer ondersteuning denk ik dat dat vooral ook een groot verschil gaat maken. Want dat is nu gewoon, dat is er niet.

Dat is ook wel het doel van een detentiehuis, dat ze binnen dat detentiehuis beroep kunnen doen op de lokale hulpverlening. Eenmaal ze vrij zijn uit dat detentiehuis kunnen ze die hulpverlening verder zetten en stopt die niet.

Saar: Je mag het inderdaad niet van uit je eigen situatie bekijken dat zijn mensen die echt al een hele cirkel van problematieken doorlopen hebben. Wat je heb is als je in een re-integratietraject zit in je eigen stad dan wordt je echt door je eigen mensen gevolgd. En een keer dat je eruit bent kun je terug je eigen weg terug vinden. Je wordt in je proces met dezelfde mensen dat je op botste, je botst er waarschijnlijk nog altijd tegen maar je moet gewoon ergens een vorm van weerbaarheid tegen krijgen. Maar het is wel moeilijk, heel moeilijk.

Fien: Het gaat natuurlijk ook nog altijd over welk soort misdrijf. Ik denk bijvoorbeeld aan seksueel misbruik, laat je die mensen in de context waar dat misdrijf gepleegd is. Dat is zo gevoelig ook voor de mensen waarmee gebeurde. Dan moet je inderdaad werken aan herstel, maar dan moet je wel als slachtoffer daar mee verder te kunnen. Dat is heel moeilijk e.

Hierbij is natuurlijk de pijler differentiatie belangrijk, uiteraard zijn er gedetineerden die bepaalde ernstige feiten plegen die nood hebben aan zware beveiliging en niet in aanmerking komen, of toch in het begin niet voor zo'n open huis en beleid.

Saar: Inderdaad zedenfeiten of is het een vrouw die haar man dode omdat hij haar al tientallen keren tot moes sloeg. Het is een andere verhaal e.

Fien: Ik geloof wel meer in transitiehuizen, ik denk als er echt iets ernstigs gebeurt is dat het even echt weg van de maatschappij zijn belangrijk is. Zowel voor de mensen die het feit pleegden als voor de slachtoffers. Eventjes, zakken….

Maar zulke detentiehuizen bestaan er ook, waarbij gedetineerden zwaar beveiligd zijn en nog altijd 100% uit de samenleving worden verwijderd. Maar uiteindelijk is de straf toch de persoon uit de maatschappij verwijderen, en niet de persoon losrukken van de gehele wereld en al zijn banden en connecties doorknippen wat nu wel vaak lijkt te gebeuren. Wat is de doel van een straf dan denk ik?

Fien: Ik weet het niet hoor, over welke misdrijven heb je het dan. Als het gaat over iemand die coke dealde is het iets anders dan iemand die een minderjarige vermoorde. Dat is allemaal zo afhankelijk van je context.

Ja het is uiteraard afhankelijk van je context maar iemand kan doelbewust jaren coke gedeald hebben en iemand kan per ongeluk in een accident een minderjarige doodrijden. Het is helemaal niet zo zwart wit.

Fien: Nee het is eigenlijk helemaal niet zo zwart wit.

Saar: Het is ook daarmee dat je volgens mij echt geval per geval moet gaan bekijken. Je moet niet iedereen in zo'n detentiehuis willen. Soms moet je gewoon durven zeggen, sorry maar je bent een gevaar voor de maatschappij. Maar in de gevangenis is het niet oké dat je daar maar zo gestoken wordt, daar moet er ook gewerkt worden aan je problematiek. Dat is een ander verhaal, maar in de gevangenis mag je ook niet zomaar gestoken worden.

Wat nu het geval is is dat veel mensen slechter uit de gevangenis komen dan toen ze er in stapte, 70% van de mensen die heroïne gebruikt startte hier ooit mee in de gevangenis. Heel veel problematieken ontstaan in detentie.

Fien: Ik weet het, het is helemaal niet oké. Maar eigenlijk denk ik gewoon in het algemeen dat er véél meer zorg zijn voor de ontwikkelende kinderen zijn.

Saar: Inderdaad dat zeg ik ook, eigenlijk moet je al beginnen in scholen. Maken dat ze naar netwerken hebben.

Fien: In feite moet je gewoon zorgen dat kinderen die in zo'n situaties opgroeien, en daar zit je natuurlijk met zo'n detentiehuis en met het opvangen van je kinderen in een meer lokale setting wel goed e niet in de gevangenis opgroeien. We moeten veel meer inzetten op onderwijs en ondersteuning van jongeren en kinderen die opgroeien in problematische opvoedingssituaties. Wij hebben nu een gezin op school waarvan we weten dat er drugs gebruikt worden, bedreigingen zijn met geweren en weet ik wat nog allemaal. De rechtbank zit daarop, maar gebeuren er daar dingen naar de kinderen toe. Nee los het maar op met de school, met het CLB, tjah ik weet het niet. Een gezin waar net een heel onderzoek geweest is in de context, een mevrouw van de rechtbank kwam en zei dat ze enorm onder de indruk was van de situatie. De volgende dag belt ze dat ze even op de pauze knop drukt omdat het haar allemaal even teveel wordt. Dit gebeurde deze week, dan denk ik van nee hé, die kinderen kunnen ook niet op de pauzeknop drukken. Dan zou ik ze liefst even door de telefoon trekken. Maar dat kom jij waarschijnlijk ook tegen Saar daar zou iets aan moeten veranderen.

Saar: Absoluut, maar je kan niet het een óf het ander. Maar die kinderen die nu in die situatie zitten en die nu eigenlijk geleerd worden om iedere dag te liegen voor hun ouder omdat er geen politie aan de deur zou staan. Die kinderen moeten nu geholpen worden, door een CAW waar er een jaar wachttijd en waar dat ze niet raken omdat het in Oostende is en de bus rijd niet tot daar, of waar de ouders hen niet willen of ze niet kunnen voeren. Die kinderen moeten nu geholpen worden omdat ze later niet in dezelfde situatie zouden terecht komen. Dat zijn de kinderen waarvan je binnen een jaar of vijf zult horen dat ze dertien zijn en op het strand zitten en hard drugs gebruiken.

Fien: Aan de ene kant is dat heel mooi, vooral de zorg voor de kinderen binnen zo'n detentiehuis is heel mooi. Dat moet echt primeren. Daarom zei ik het ook, heel tof dat kinderen bij hun ouders kunnen blijven super belangrijk als die ouders ook gesteund worden in hun opvoedingsvaardigheden. Als hun context daar versterkt wordt, zoals ze daar ooit terug uit gaan dat die zorg blijft gedragen worden. Ik ben deze week heel de week bezig geweest met wat doe je met kinderen waar er vragen zijn rond kindermishandeling en verwaarlozing. Het is uiteindelijk gewoon roeien met de riemen die je hebt, en dat is heel spijtig. Maar alles is overbevraagd, er moeten meer middelen komen voor die kinderen nu.

Zodat zij later niet moeten terecht komen in zo'n situatie. Want dat is zoals je zegt die vicieuze cirkel die je moet doorbreken, het is een en en verhaal.

Vind je het dan het belangrijkste om met de kinderen te werken om die vicieuze cirkel te doorbreken?

Fien: Nee, je moet zorgen dat die kinderen in een veilige context zitten dus moet je die context versterken. Als die context te ver weg staat van veilig zijn moet je voor dat kind zelf zorgen. Kan je de context zodanig beïnvloeden dat het wel een goede situatie is voor het kind dan is dat ideaal. Wat heeft een kind nodig, zijn moeder, vader en veel liefde. Of ja zijn moeder en moeder of vader en vader maakt ook niet uit. Gewoon heel veel liefde, en heel veel dicht zijn. Kunnen in een warm nest een eigen basisveiligheid opbouwen dat is wat kinderen nodig hebben.

Stel je voor moest jij dan in zo'n detentiehuis werken voor moeders met kinderen, dat zou jij het belangrijkste vinden om rond te werken, die veilige hechting, veiligheid?

Fien: Ja

Wat zou je nog belangrijk vinden?

Fien: Grappig, ik heb deze week nog zitten lezen over de 20 stappen die belangrijk zijn voor de veilige opvoeding van een kind. Het is je context, het financiële als ze dus ooit vrijkomen dat ze dus voldoende middelen hebben om op een goede manier te kunnen leven met hun kinderen. Want het financiële aspect zorgt er nu ook al voor dat het heel moeilijk gaat veel opvoedingscontexten, dat is een groot deel van de problemen. Als je het financieel moeilijk hebt kun je je kinderen een minder rustige en stevige basis geven om op te groeien. Zorgen dat er binnen opvoedingsvaardigheden voldoende context is, dat ze naartoe kunnen gaan als ze het een moeilijk hebben. Je mag dat niet vergeten mensen die het moeilijk gehad hebben gaat het niet oplossen als ze naar de gevangenis zijn geweest. Ze moeten zelf vaardigheden aanleren om om te gaan met moeilijk momenten. Ze moeten ook een netwerk hebben om op terug te vallen als je het eventjes moeilijk hebt wat ga je doen met je kinderen.

Saar: Nu is die oproep daarvoor ASS kindjes e. Netwerkgezinnen, opvanggezinnen.

Kan een detentiehuis daar misschien een antwoord op bieden?

Saar: Hulpverlening gewoon vooral zelf nog los van zo'n detentiehuis. Wat je misschien wel zou hebben is dat mensen sneller zouden geholpen worden. Want nu moet je echt een dramatische keuze maken. Nu moet je kiezen tussen een moeder met een kind uit de samenleving halen ofwel ergens een milde straf geven waar dat je de problematieken ook wel mee kan oplossen.

Dus eigenlijk zou het wel een heel mooie oplossing zijn voor mensen die er nu van tussen vallen wel te kunnen begeleiden ook in dat opvoedingsproces en dat groot worden.

Fien: Het is ongelofelijk mooi en prachtig.

Hebben jullie nog aanvullingen of opmerkingen?

Fien: Ik vind het een echt straf dat jullie zich zo voor het project smijten en hoop hard voor jullie dat het er komt!

Saar: Ik vind het enorm de max en jullie moeten er gewoon voor gaan en zorgen dat het er komt e!

Transcriptie interview Penitentiair bewaking assistent/chef

Naam:	Anoniem
Functie:	Verantwoordelijk voor de vrouwengevangenis in Brugge
Datum interview:	29/11/'20

Wat houd uw job precies in?

Ik ben verantwoordelijke in de vrouwengevangenis van Brugge.

Hoe verloopt het contact met vrouwen daar?

Goed, ik heb momenteel 98 collega's waarvan 12 mannen, al de rest zijn vrouwen.

Er wordt dus specifiek gekozen voor vrouwelijke bewakingsassistenten?

Bij de vrouwen wel, bij de mannen niet. Bij de mannen proberen ze 60% mannen en 40% vrouwen. Maar bij de vrouwen doen ze dat niet. Omdat vrouwen iets subtieler zijn in de om mee om te gaan.

Merk je dat er een groot verschil is in de omgang vrouwelijke vergeleken met mannelijke bewakingsassistenten?

Ja toch wel, een vrouw is subtieler, er is minder agressie, maar het is onderhuids he.

Hoeveel kinderen verblijven er momenteel in detentie?

Momenteel heel weinig, drie maar.

Hoe staat u zelf tegenover het huidige penitentiaire beleid, wat zijn volgens u de zwaktes of misschien de sterktes?

Het negatieve is sowieso de overbevolking dat is negatief. Positief vind ik wel dat we redelijk goed omgaan, omdat we gewoon zien dat het leven dat ze buiten hebben binnen proberen verder te zetten. Wij kopiëren het leven van buiten naar binnen, s morgens opstaan gaan werken s middags terug op cel, eten dan s namiddag ontspanning s avonds kunnen ze avondschool volgen.

Eigenlijk een beetje het leven zoals buiten iedereen heeft proberen wij binnen zo goed mogelijk te installeren voor hen. Maar als je natuurlijk met overbevolking zit gaat dat moeilijk. Omdat je niet iedereen werk kan geven en dat wordt dat systeem doorbroken?

En qua hulpverlening?

We hebben psychologen, sociaal assistenten psychiatrisch verpleegkundigen want wij hebben ook vrouwen bij ons die geïnterneerd zijn. Dokters psychiaters alles is aanwezig. Voor onze moeder kind afdeling werken we samen met het AZ in Brugge, dus de vroedvrouw komt op bezoek kind en gezin komt op bezoek.

Is die hulpverlening voldoende?

Nee, totaal niet. Dat is ontoereikend zeker naar psychiatrisch patiënten.

Is dat dan niet heel lastig als bewaking assistent om je job uit te voeren als er te weinig hulpverlening is voor de gedetineerden?

Ik denk dat de mensen uit bewaking zelf al veel problemen oplossen vooraleer ze doorsturen. Eigenlijk zijn ze na vijf uur ook sociaal assistent en psycholoog want dan zijn die andere mensen niet meer aanwezig. Zoals in het weekend nu, wij proberen zoveel mogelijk zelf op te lossen. Is dat altijd je juiste oplossing, nee daarvoor moet je mensen hebben die daarvoor gestudeerd hebben, en die zijn er te weinig. Dat is een beetje het probleem denk ik.

Zijn er nog zo problemen in de job?

Voor ons, nee ik vind het nog altijd een prachtige job. Je vertrekt s ochtends en je weet niet wat er gaat gebeuren. Dus de uitdaging en het menselijk contact, alle soorten kom je tegen alle nationaliteiten al van alles hebben ze uitgespookt als je daar mee praat, dat vind ik prachtig. Maar je moet het graag doen, want anders haak je af na twee jaar dan stop je er mee.

Gebeurt dat vaak dat personeel afhaakt na twee jaar?

Nee omdat ze ook een jaar naar het school moeten. Ik geef ook les in de school mensen die beginnen moeten eerst een jaar naar school waarvan 51 dagen theorie over de wetgeving, al de rest is stage op de werkvloer. Ondertussen ervaren ze wat de job inhoud en dan zoals nu in de weekends. Er zijn mensen die gisteren de laten gedaan hebben, vandaag de vroege en de nacht dan nog ook. Ze zijn dan wel drie dagen thuis maar dat heeft een impact op je sociaal leven. Zeker als je kinderen hebt is dat niet gemakkelijk, maar mensen die dat graag doen hebben dat ervoor over blijkbaar.

We deden een grote literatuurstudie en daaruit kwam dat veel gedetineerden aan detentieschade leiden maar dat het ook vaak voorkomt bij bewakingsassistenten. Bijvoorbeeld doordat ze vaak in contact komen met geweld, suïcide of zelfverminking.

Er komt een afvlakking, het ding is dat dingen die jij buiten zou tegenkomen dat je heel erg vind dat wij dat beginnen normaal te vinden. Je ziet dat ook, een poging zelfmoord wij doen onze job maar dat raakt ons niet zoveel meer. We zijn wel bezorgd voor de persoon in kwestie. Eigenlijk is dat niet normaal maar het begint af te vlakken.

Het is misschien een beetje zelfbescherming?

Dat is een stuk detentieschade dat je ziet ja. En ook er zijn daar kleine dingen aan, als ik ga eten op restaurant wil ik altijd met m'n rug naar de muur zitten. Ik wil overzicht hebben, en mijn vrouw weet dat, anders voel ik mij niet goed. Als er dingen gebeuren achter mijn rug voel ik mij niet goed en dat is zeker een stuk detentieschade. Ik kan ook zeer goed observeren. Iedereen die in de gevangenis werkt, ik zie dingen in een café en restaurant dat anderen niet zien wij zien dat gebeuren.

Zijn er zo nog kenmerken van detentieschade bij het personeel?

Bij het personeel neen denk ik. Het moeilijkste is, van de 98 heb ik 35 dames in dienst die jonger zijn dan 30 jaar. Die ook jonge mama's zijn en als ik vraag wat het moeilijkste is voor hun dan is dat het schema opmaken voor de kinderopvang. Omdat je met vroege, late en nachtdiensten zit dat is voor hen het moeilijkste. Dan weet je dat ze hun job graag doen, maar ze moeten serieuze privé inspanningen doen om dat te kunnen bolwerken, dat weet ik.

Aangezien er ook zoveel jonge vrouwen werken kan ik me inbeelden dat het misschien moeilijker is om de balans tussen afstand en nabijheid te bewaren hoe gebeurt dit?

Hier wordt hard op ingezet tijdens de opleiding.

Maar ik kan me inbeelden dat het voor bepaalde mensen moeilijker is omdat je in dezelfde leeftijdscategorie zit en je veel meer kan identificeren misschien met iemand?

Ja en ook dat je soms kent van uit te gaan misschien. Eigenlijk wordt dat goed aangeleerd, eigenlijk moeten wij niet erboven staan maar we moeten proberen het samen te doen. Ze gaan bijvoorbeeld mijn voornaam gebruiken maar er gaan meneer voorkomen, bij de vrouwelijke collega's gaat er mevrouw voorkomen. Maar ondertussen de persoon die mijn persoon kuist ja dat is dag meneer … ze komt binnen en begint te kuisen, wij gaan daar op een heel normale manier mee om. Heel veel humor ook in de gevangenis, ongelofelijk ook bij gedetineerden dat is ongelofelijk. Dat is hetzelfde als buiten het enige dat ze kwijt zijn en ik leg dat altijd uit in de lessen is dat ze hun vrijheid kwijt zijn, en al de rest houden ze.

Ja dat sluit wel aan bij een redenering die we zelf ook al maakten iemand zijn straf is hem beroven van hun vrijheid maar wat nu vaak gebeurt is dat echt al hun banden met de maatschappij en verschillende sociale rollen worden doorgeknipt.

Het probleem is niet direct dat, maar er wordt te veel overgenomen van de mensen. Je kan douchen, als dat past voor ons. Je kan naar buiten gaan wandelen, als het past voor ons. Is dat een stuk vrijheid dat ze afnemen ja. Bijvoorbeeld papierwerk kun je zelf niet regelen, je hebt geen internet. En ik zie dat mensen die lang opgesloten zijn die zijn bang om buiten te komen. Je kunt dat ook zien in het programma ooit vrij, omdat ze zeggen oei ik moet dat nu allemaal zelf gaan doen. Want binnen deed de sociaal assistente alles.

Kan er daar iets aan gebeuren, zou er daar volgens jou iets aan moeten veranderen?

Ja wij geven ook avondschool, maar help dat veel. Iemand van de CM komt bijvoorbeeld alles uitleggen van papieren, als je werkloos bent als je vrijkomt. Papieren zijn belangrijk dat je ze meekrijgt uit de gevangenis maar waar moet je met die papieren terecht. Die opleiding wordt nu gegeven, maar kan er meer gebeuren zeker. Het mooiste systeem is elektronisch toezicht mensen onder beperkte bewaking buiten laten. Ik vind dat een heel goed systeem.

Zou dat meer moeten gebruikt worden?

Ja dat mag meer gebruikt worden, maar ik denk dat de maatschappij daar niet klaar voor is. Als ze morgen bij jou hier binnenbreken dat wil jij ook niet overmorgen in de bakkerij staat aan te schuiven. We zijn er niet rijp voor, dat is bijvoorbeeld iemand om met een elektronisch bandje thuis te zitten. Maar we gaan het niet leuk vinden.

Kunnen we dan iets doen, wat zou er kunnen gebeuren zodat we de maatschappij daar wel klaar voor maken?

Daar gaat er veel lezingen voor moeten gegeven worden. Ik geef regelmatig voordrachten aan verenigingen en allemaal. En je ziet dat dat wel een effect heeft, want mensen denkt soms dat wij daar met wapens rondlopen en ik weet niet wat. Ze zien daar die grote toren langs de expresweg staan.

Denk je dat er altijd een accuraat beeld wordt gegeven van de gevangenis bijvoorbeeld in zo'n programma als 'ooit vrij'?

Ja daar zit je er redelijk dicht tegen, omdat het ook bij ons gefilmd is. Dat was ook een van de voorwaarden voor ze mochten filmen. Maar andere reeksen Gent-West en allemaal dat gaat over vrouwengevangenissen. Als mijn vrouw die eerste aflevering zag dan zei ze tegen mij nu weet ik waarom jij zo graag gaat werken. Ik ga niet binnen in de douches waar vrouwen aan het douchen zijn, dat zou ook helemaal niet oké zijn. Ik zie ook veel vrouwen die binnenkomen bij ons die misbruikt zijn. Die zijn heel wantrouwig tegenover mannen die daar werken. En dat duurt een tijd tegen dat je een klik hebt maar eens je hem hebt heb je hem.

70% van de vrouwen is slachtoffer van (partner)geweld wordt in literatuur over gesproken.

Eens je de klik hebt met hen en ze vertrouwen je dan is ie er ook, het is dan ook een ongelofelijke klik die je hebt dan. Je ziet dat maar dat duurt een tijdje. Je ziet dat ook de manen die bij ons werken ik zeg nog altijd dat ze eens beseffen dat er ook normale mannen zijn. Want in de cultuur dat zij geleefd hebben dan zijn het meestal mannen die misbruik gepleegd hebben, en dat moet er uit. Het mooiste voorbeeld dat ik daarvan heb is twee maanden terug een vrouw die vrij ging en ze kwam in mijn bureau en zei *"ga je eens zeggen tegen je personeel dat ik hier binnen ben als een voorwerp en buitenga als een vrouw".* Dat is een mooi compliment dat je meekrijgt, na vijf jaar ik vond dat een prachtig compliment. Ze is niet verplicht om dat te zeggen.

Ik vind dat wel heel mooi om te horen, want wat ik tot nu toe vooral gelezen en gehoord heb is dat mensen slechter uit de gevangenis komen dan toen ze erin gingen, heel veel problematieken beginnen in de gevangenis.

Ja dat snap ik en dat is vooral omdat wij minder te maken hebben met overbevolking bij de vrouwen. Maar ik heb onder anderen ook in Gent en Ieper gewerkt waar er overbevolking is. Waar ze in een lokaaltje van hier tot hier met drie mensen slapen, waar ook het toilet aanwezig is. Daar zitten veel meer frustraties, daar is veel minder tijd om daar mee bezig te zijn.

Dus dat is heel eigen aan de vrouwengevangenis?

Nee dat is heel eigen aan hoever sta je met je overbevolking. Als je naar Leuven centraal gaat daar staan de cellen open. Ze kunnen in elkaars cel waarom, er is daar ook geen overbevolking. Het zijn mensen die levenslang gekregen hebben en daar de rest van hun leven doorbrengen, of toch een heel stuk. Het is een beetje afhankelijk hoe is het met de overbevolking dat is eigenlijk de grootste nadelige factor. En in sommige gevallen ook de oudheid van de gebouwen. Als je kijkt dat er soms nog plafonds naar beneden komen.

Nu is het antwoord van de politiek op de overbevolking inzetten op meer gevangeniscapaciteit. Is dat de oplossing voor die overbevolking?

Nee ze doen niet enkel inzetten op meer capaciteit. Ze doen ook eerdere invrijheidstelling.

Als ik het goed vernomen hebben, had eerdere invrijheidstelling bepaalde redenen en voorwaarden bijvoorbeeld goed gedrag. Waar dat de reden voor invrijheidstelling nu eerder is invrijheidsstelling wegens overbevolking.

Nee het is dus zoals ze nu willen vrijkomen moeten ze voor een rechtbank komen. Vroeger was het de minister die daarover beslist. Die minister zag dat natuurlijk niet meer zitten en ik begrijp dat wel. Dan neem jij een beslissing, je gaat maar iemand vrijlaten die volgende week iemand vermoord. Ze hebben dat meegemaakt in het verleden, en dan kan je naar een persoon wijzen. Nu hebben ze gezegd we gaan dat allemaal voor de strafuitvoeringsrechtbank brengen. Zij bekijken eigenlijk alles wie kan er al voorlopig vrij wie kan er al beperkte detentie, overdag gaan werken s avond binnenkomen. Wie kunnen we met een elektrisch bandje buitenzetten. Dat is een beslissing die zij nemen, op advies van het parket en de directeur van de gevangenis en de PSD natuurlijk.

Hoe sta je tegenover het feit dat in bepaalde gevallen kinderen tot drie jaar bij hun moeder in detentie kunnen verblijven?

Voor sommigen is het zelf beter.

Voor de vrouwen?

Ja en voor de kindjes, omdat ze soms in kraakpanden ofzo zitten. Bij ons krijgen ze alles wat ze nodig hebben. Verzorging, en vroedvrouw van het AZ. De bevalling gaat ook nooit door in de gevangenis, wij willen hebben dat dat in vrijheid gebeurt. Dus ondertussen ben ik al gynaecoloog aan het worden.

Ik denk niet dat er veel mannen zijn die meer een vrouw haar water hebben zien breken dan ik. Maar als het water breekt dan bellen wij het AZ op, dan komt de mug af en de gynaecoloog zit er in. Ze vertrekken, maar ze wordt wel geboeid twee mensen van de bewaking gaan ook mee, vrouwen. Tijdens de bevalling gaan de boeien uit. Op dat moment zijn mijn collega's een ondersteunende factor,

zij helpen op dat moment. Als ze bevallen is, na vier uur komen ze terug. Want wij hebben hier ook een ziekenhuis in de gevangenis en dan gaan ze daar naartoe. Maar we willen altijd dat de kleintjes geboren worden in vrijheid. Zodat er niet op het geboortekaartje Legeweg nummer zoveel staat, dat willen we niet.

Dat is een interne beslissing?

Ja, dat is iets maar dat wij ook moeten afspreken met Brussel. Wij gaan nog verder hoor, bijvoorbeeld de vrouwen die bevallen zijn bij ons en die een kindje hebben krijgen zwangerschapsverlof. Nadat zwangerschapsverlof moeten ze terug gaan werken, en wat gebeurt er dan met dat kindje, we hebben ook een crèche. Wie houd er die crèche open, een andere gedetineerde. Dat is kopieergedrag, wij kijken natuurlijk naar het dossier van de vrouw die daar werkt natuurlijk maar dat is kopieergedrag van buiten dat wij continu toepassen. En sedert een jaar nu denk ik hebben we twee vrijwilligers die de kindjes van twee jaar en een half komen afhalen voor het instapklasje, en s avonds komen terugbrengen met een heen en weer schriftje tussen de mama en de juf, en dat gaat goed.

Hoe verloopt de transitie dan eenmaal het kindje drie jaar is?

Dan gaat het meestal naar familie of een instelling of pleeggezin. Maar we doen het beter of vroeger, die verantwoordelijken van die instellingen CKG in Brugge wat doen die. Die komen ook iedere week op bezoek, en hebben ook als contact met de moeders die zwanger zijn en nog niet bevallen zijn. Die nemen het kindje ook eens een weekends mee, ze zeggen dan tegen de mama kijk het is eens nodig dat je kindje met leeftijdsgenootjes speelt. Want ik zie dat ook als de kindjes twee jaar zijn missen ze triggers. Want als je twee jaar bent en er zijn daar enkel nog twee baby's welke trigger heb jij, niets e. Dan doen ze het kind eens een weekendje mee, en de mama ziet dan ook van het kind was blijkbaar content daar. En dan is die stap naar de instelling minder. Maar het is een zware dag voor de moeder, als je na drie jaar je kind moet afstaan. Dat is een hele zware dag.

Ik kan me voorstellen dat dat wel een motivatie is om je als moeder in te zetten voor een goede re-integratie.

Ja inderdaad, om te zeggen ik wil mijn kleinen weer bij mij hebben. Ja, je kan dat ook zien die zwarte dame in ooit vrij die kwam van bij ons. Dat was de motivatie e, ondertussen woont ze in een huis met haar kleinen dat was dus zeker de motivatie.

Hoeveel komt een kind die verblijft bij de moeder in contact met de buitenwereld, buiten dat weekendje eens met het CKG?

Wij vragen eigenlijk aan de moeder een paar dagen per maand buiten mee te geven met familie. Zodanig dat het kindje ook weet, wat is een auto wat is een verkeerslicht wat is een winkel. Want je in een gevangenis zie je dat niet, er rijden daar heel weinig auto's rond, verkeerslichten hebben we ook niet.

Ik denk dat er heel veel vrouwen in detentie zelf uit een kansarme opvoedingssituatie komen dus ik kan me voorstellen dat het niet altijd gemakkelijk is om hun kinderen een adequate opvoeding te geven. Hoeveel opvoedingsondersteuning is er?

Dat is bewaking, wij staan daar voor in. En dat is meestal ik merk dat in mijn collega's dat zijn mensen die meestal zelf al moeder zijn. Die het uiteindelijk ook een stuk als hun eigen kinderen zien.

Is het de bedoeling dat dit gebeurt door de bewaking?

Nee, dat is een meerwaarde. Ik heb ook geïnterneerde vrouwen die eigenlijk naar een instelling moeten maar er is geen plaats. Ik heb mensen die zich daarin gespecialiseerd hebben die werken bij mij die daarvoor zorgen. En dat is hetzelfde bij moeder kind, ik heb zulke mensen nodig en ik vind er nog altijd die dat graag doen. Het enigste dat ik geleerd heb is dat je niet teveel jonge dames die zelf nog moeder moeten worden moet meesturen naar de bevalling, want die komen terug en zeggen ik ga nog twee jaar wachten. Ik weet niet wat ze daar allemaal zien maar het moet iets afschuwelijks zijn *(lacht).* Ook collega's zeggen dat, je moet er niet te veel van die jonge meegeven of we gaan hier nooit een kindje bijkrijgen bij de collega's.

Ik weet niet als u al bekend bent met VZW De Huizen, als u daarvan al gehoord heeft?

Niet echt, ik heb er al van gehoord maar ik ken het niet echt.

Duiding en uitleg over VZW De Huizen

Hoe denk u over dit concept, wat vind u hier van?

Ik vraag mij vooral af wat de gemeenschap hier van gaat denken. Als er hier naast zo'n huis komt.

We hebben een enquête gedaan, 600 responsen. Veel mensen staan er voor open en vinden het een goed idee, maar hebben zoiets van ja maar niet in mijn achtertuin.

Ja inderdaad windmolens ook e, ze zijn heel belangrijk maar niet dicht bij mij. Gevangenissen we hebben er nodig maar niet in mijn gemeente. Dat is typisch, en er gaan moeten serieus over nagedacht worden. Want stel je eens voor Saar, dat jij later een gezin hebt met twee kleine kinderen en stom voorbeeld. En er komt zo'n huis naast je, en daar gaan ze seksuele delinquenten steken. Hoe ga jij je dan voelen. Dat is iets dat we gaan moeten, dat gaat gebeuren e die mensen gaan daar ook ergens in een van die huizen geraken, en dan wil ik weten hoe jij je gaan voelen.

Wij beperken ons nu tot moeders met kinderen, ik weet ook niet hoeveel moeder zitten voor zedenfeiten.

Nee maar voor dat niet maar als je dat gaat veralgemenen ook voor mannelijke gedetineerden gaan ze in die dingen komen e. Stel je voor dat het allemaal een drugsproblematiek is, wil jij dat naast je deur. Er zullen er zijn die binnen die lijntjes kunnen kleuren. Er zullen er zijn die erbuiten gaan kleuren, die gerief gaan proberen binnen krijgen. Wil jij dat naast je deur als je kleine kinderen hebt, dat gaat de allerbelangrijkste vraag zijn.

Want anders ga je iets inrichten, je hebt dat gezien met die asielen ook en gaat er onmiddellijk een protestgroep komen. En als dat niet helpt dan heb je nog altijd een pak onnozelaars die de boel in de fik gaan steken, ja en dat gaat een hele uitdaging worden ik denk dat je zelf de omwonende in gaat moeten betrekken.

Stel je voor dat het er nu toch wel komt, wat vind jij dan van het initiatief zelf, van de ideologie zelf?

Ik ga een voorbeeld geven e. Je gaat naar een trouwfeest, je hebt iets te veel gedronken en je rijd iemand dood en je bent in paniek en rijd weg. Ik zeg altijd moet die man in een gevangenis? Volgens die familie van het slachtoffer wel. Als je het vraagt aan de maatschappij is het misschien niet beter van hem verder thuis te laten en te laten werken en zijn schade af te betalen. Hoort die mens thuis in een gevangenis. Is het nodig voor iemand die drugs gedeald heeft van 18 jaar om in de gevangenis op te sluiten, bij mensen die het al 20 jaar doen. Kan dat oplossingen bieden, in sommige gevallen gaat dat oplossingen bieden, zeker weten. Omdat je met een compacte groep kunt zeggen, kijk we gaan hier met praatgroepen wel uit geraken, overdag kan je gaan werken. En gaat er daar af en toe eens iemand tussen vallen, ja maar dat kan een oplossing zijn. Maar het belangrijkste gaat zijn dat de omwonende bij gaan betrokken worden, als ze dat gaan vergeten gaat het niet lukken. Want je moet eerlijk zijn een gedetineerden voor veel mensen is dat iets 'ooooh' dat is iets uit de films met een oranje overal e met voet en handboeien aan liefst nog. Meestal iemand van 120 kg die 2m20 groot is, dat is het beeld. Niet iedereen beseft, dat kan iemand zijn die naast me woont. Daarover gaat het hem allemaal. Maar voor sommige mensen ben ik het zeker dat het een oplossing gaat zijn.

De ruimtes binnen zo'n huis kunnen een dubbel gebruik dienen bijvoorbeeld de sportzaak in het huis kan ook dienst doen als sportzaal voor de buurt. Of dat de gedetineerden een fietshersteldienst gaan uitbaten, denk je dat dat mogelijkheden zijn om die buurt te betrekken.

Ja dan ga je die connectie krijgen. Ik ga nu een stom voorbeeld nemen, heel praktisch voorbeeld geven. Stel dat je mama hier zo iemand heeft die hier in de bakkerij werkt. En iedereen weet dat, ze komen hier achter een brood en dat loopt perfect. Dan ga je dat zien afvlakken, in het begin gaat het zijn Leen met wat ben jij hier in godsnaam begonnen. Ik ben het gewoon om met die mensen om te gaan, en ik weet dat dat gewone mensen zijn, de meeste zoals jij en ik die gewoon een zwak moment hebben gehad, een heel zwak moment. Dat is zeg ma jongens toch. Maar als de mensen zien dat je daar kan gaan met je fiets bijvoorbeeld. Of dat er een groot strijkateliers is waar je je was kan geven. De vrouwelijke gedetineerden strijken, als is het met dienstencheques of weet ik wat. Dan ga je de connectie krijgen.

Wat zou er nog kunnen gebeuren om die connectie te krijgen met de buurt?

Dat en ik denk info. Goed uitleggen dat het ook u dochter kan zijn, u zoon, u broer, u zus, u ouder dat kan. Iedereen kan eens een moment hebben, en van de ene gaat dat rapper dan van de ander. Maar iedereen kan een moment hebben, als er ooit iets gebeurt met je kinderen, tot wat ben je allemaal niet in staat ik weet het niet. Er is nooit iets gebeurt met mijn dochter maar ik weet het niet wat ik ging gedaan hebben.

Info en betrekken van de buurt?

Ja info en de connectie maken. En het is op veel manieren mogelijk, strijkateliers van alles fietsherstel zoals je zegt al zo'n dinges die niet zo moeilijk zijn maar dat je toch nodig hebt. En in het begin gaat dat een beetje wantrouwig zijn om daarnaartoe te stappen maar naar een tijdje… Ik zie dat ook met mensen die beginnen bij mij. We komen in een gevangenis wauw, pff de vijand zit hier aan de andere

kant van de deur. En dat moeten we er uit krijgen, nee er zitten daar mensen die evengoed u familie konden geweest zijn. En dat proberen wij erin te krijgen, en dat lukt wel.

Je zei het daarnet als dat een bewaking assistent een opleiding krijgt, kan je daar iets over vertellen. Is die opleiding voldoende of?

Nee een opleiding is nooit voldoende. Maar tijdens je jaren kun je nog verder opleiding volgen, je kunt examens meedoen voor vorderingen en dan krijg je weer opleidingen enz. Het nadeel in het systeem als je bevorderd dat je telkens naar een andere gevangenis moet.

Ah dat is zo dat je veranderd van gevangenis dan?

Nee ik ken nu dus de hoogste in de gevangenis, in Brugge zijn er maar drie e. Ik heb chance gehad dat ik in het einde van mijn carrière door mijn aantal jaren dienst, spelen een rol dat ik hem redelijk dicht bij huis kunnen nemen heb. Maar voor hetzelfde geld moest ik naar Antwerpen. Ik heb 6 jaar in Gent gewerkt ook in Ieper, dat was om bevordering te krijgen, anders krijg je hem niet. Dat is een beetje nadelig. Wat heel belangrijk is in een gevangenis, communicatie. Wij hebben geen wapens, wij moeten agressieve mensen kalm krijgen met communicatie. Ik speel dikwijls acteur ook, dat is in een nagebouwde cel en ik ben heel kwaad en zij moeten mij kalmeren. En in het begin lukt dat niet, ik zie veel traantjes in het begin van de opleiding. Ik ga ook echt in de bol dan, ik verniel ook alles. Je ziet ze echt bang worden, en na drie maanden opleiding hebben ze die tools gehad begint dat, je ziet dat ik speel een spiegel e kunnen ze mij kalmeren en alles doen met me wat ze willen. Dat is de opleiding. En in die opleiding kom je altijd jezelf eens tegen. Je ziet ook waar liggen mijn grenzen, wanneer moet ik beginnen opletten voor de acties die ik ga ondernemen, en dat zit in de opleiding. En de rest is vaardigheden. En praktijk, hoe moet ik fouilleren hoe doe ik dat op een menselijke manier. Niemand en ik denk jij ook niet als jij met het vliegtuig mee gaat en ze zeggen kom eens mee en doe eens al je kleren uit. Wij vragen in de gevangenis dan, het moet op een deftige manier gebeuren, dat is heel belangrijk en dat wordt ingeoefend. Dat zijn de belangrijkste dingen. Zeker die communicatie, we geven ook lessen over Godsdienst. Als er daar een matje ligt bij een Moslim dat dat niet is voor je voeten af te vegen als je binnenkomt op cel, dat er daar geen mistoestanden zijn en dat je een beetje begrip toont voor die andere godsdiensten en dat je begrijpt wat dat inhoud. Dat zijn zowat de belangrijkste lessen.

Dus de belangrijkste competentie van een penitentiair bewakingen assistent is communicatie.

Ja op de selecties kijken we al als de basis aanwezig is. En we kunnen dat redelijk rap doen, we vragen dan voorbeelden wat je al meegemaakt hebt in je leven, hoe heb je dat opgelost. Dan zijn we vertrokken e, dan zien we is de basis aanwezig dan is het oke. Dan weten wij in dat jaar opleiding dan gaan we er wel aan kunnen werken, maar als de basis niet aanwezig. Dan ga je dat niet doorsteen.

Het is je persoonlijkheid die je tool is om mee te werken.

Ja natuurlijk en de gedetineerden moeten de indruk krijgen we gaan er alles aan vragen maar we moeten niet met haar voeten spelen. En eens dat je dat hebt zitten we goed, als ik ziek ben mag ik gaan ze gaat kijken we ze kan doen, dokter bellen, verpleging bellen voor mij. Heb ik een probleem op een ander gebied gaat ze de sociaal assistent bellen, zo moet het zijn. Maar ze mogen niet de indruk hebben van ik kan boven haar komen in communicatie, nee dat mag niet. En ik zeg in de oefeningen

ook van communicatie, leren wij ook altijd ik weet niet als je dat kent de roos van Leary. Sommige momenten wanneer het agressief wordt gaan we gelijk komen met hen, het moment dat het terug kalm wordt gaan we weer boven hen staan. We gaan zeggen ja ik heb gezien dat je heel kwaad geworden bent ik heb dat vastgesteld. Wij kunnen dat ergens begrijpen dat je kwaad bent, maar dat is niet de manier waarop je gaat praten tegen mij. Maar nu wil ik wel luisteren naar je, als je kalm blijft. En dat is het spelen, tussen gelijk en er boven gaan.

Wat is de grootste oorzaak van conflicten binnen de gevangenis?

Drugs, wanneer is het onrustig in een gevangenis als wij een grote hoeveelheid vinden. Dat is dan meestal al betaald maar niet geleverd. En dan zie je veel mensen opeens zeggen oei ik ga niet naar de wandeling en ik ga dat niet doen, dan weet je het. Dat is een groten, en dan factoren die buiten gebeuren. Bijvoorbeeld madam belt voor te zeggen tegen haar man ik ga het uit maken. Zij neemt de telefoon niet meer op, dan zit hij daar opgesloten e. Of moeders bij ons dat er iets is met de kinderen in het gezin of pleeggezin ofzo dat is iets waar ze geen vat op hebben.

Stel je voor in een ideale wereld in een detentiehuis hoe kunnen we zo goed mogelijk tegengaan dat er drugs binnengebracht worden?

Wij mogen bijna niet meer fouilleren. We mogen nog fouilleren, maar we iemand volledig naakt zetten moeten wij nu een gemotiveerd schrijven maken waarom. In het begin zeggen we van oei we gaan beperkt worden. Maar nu zien we gemotiveerd kan ook zijn als je alles bijhoud. Bijvoorbeeld we hebben drie maanden geleden verdachte geur waargenomen op haar cel. Twee maanden geleden was ze wat afwezig dan is dat al twee mooie motivatie redenen voor de eerste keer als ze buiten gaat haar als ze terugkomt een fouille op het lichaam te geven. Die motivatie moeten we goed bijhouden.

De grootste toestroom van drugs gebeurt dus via het lichaam?

Ja en wat dat ze ook weten en bij ons doen ze dat perfect, ze steken alles op e. De vrouwen steken alles in een condoom en steken alles op. Wanneer vind ik eens iets als ik de late dienst heb en zeg tegen een paar collega's als ze een half uurtje langer blijven, meestal heb ik er genoeg en dan vallen we binnen op cel. Want s nachts gaan ze niet op cel, ze hebben ook geen sleutel de beambten die de nacht doen. Dan ga ik binnen op cel met collega's op het toilet het te laten afkomen. En dan is het prijs natuurlijk, maar dan is het nog altijd de vraag heb je de goeie of is het iemand die onder druk gezet is geweest. Dat is altijd de vraag, de vraag heb je wel de juiste. Dat is heel moeilijk, je hebt bijvoorbeeld Roemeense dames die bij ons zitten. Dat zijn de dames die in straten met twee, drie dames winkeldiefstallen doen.

Maar je moet eens praten met die dames. Wij zaten daar in Roemenië in een arm gezin, dan komen er daar bendeleiders onze kinderen afpakken en zeggen jullie als je je kinderen weer wilt zien ga je naar Europa gaan stelen en als je klinkt gebeurt er iets met je kinderen. Maar die dames zitten drie jaar opgesloten bij ons zonder contact met kinderen. Dan vraag ik mij soms eens af, zit de juiste opgesloten. Maar ze hebben gestolen dat is vastgesteld en dat klopt ook.

Merk je dat dat moeilijk is voor bewakingsassistenten om mee om te gaan?

Is het altijd gemakkelijk als beambte als je die verhalen hoort nee. We hebben bijvoorbeeld een moeder gehad enkele jaren terug die haar drie kinderen vermoord heeft. De meeste collega's van mij zijn ook moeder, het is niet gemakkelijk. Ik moet veel tijd uittrekken dan voor gesprekken te hebben met mijn collega's, want ik wil niet hebben dat ze als gebroken mens naar huis gaan.

Hoort dat tot jou takenpakket?

Ik vind van wel ja als leidinggevende, ik heb ook nog een directeur boven mij. En ik spreek dan af met de directeur ik ga die zien of die zien. En ik vind dat nog altijd een deel van mijn takenpakket. Ik heb natuurlijk het voordeel als leidinggevende ik heb alles gedaan. Ik ben begonnen als gewone bewaking ik heb alles doorlopen en alles een paar jaar gedaan. Dus als ik iets zeg trekken ze het nooit in twijfel want ze zeggen hij heeft het ook gedaan. Hij weet wat dat hij zegt. Als de directeur iets zegt, ik zie dat soms de directeur zegt iets en naar wie kijken ze dan, naar mij. Van als jij zegt oke dan doen we het, en anders trekken we het in twijfel je ziet dat. Ze weten ook dat ze alles mogen komen zeggen is dat iets dat ik mij eigen maak ja. Maar dat is ook nadelig, ze komen ook met alles. Alles van privé problemen ik moet dat eigenlijk allemaal niet weten e Saar, maar ze komen er mee e. Van al mijn collega's hier ik weet daar bijna alles van alles. Als dat goed thuis gaat of niet goed gaat. En er daar soort band. En iedereen weet dat van elkaar, en dat geeft een veiligheidsgevoel. Als we hier naar een interventie gaan waar er een serieus iets waar er eens iets kan gebeuren kunnen we aan. Als ik op een wandeling gaan, vrouwen die vechten. Ik heb veel liever mannen die vechten, ik kan mij verdedigen ik heb die technieken geleerd. Maar vrouwen, ik vind dat zo ambetant, dat spuugt, dat krabt dat bijt. Maar als ik naar zoiets ga op de wandeling wil ik collega's hebben die mijn rug controleren. Dus weten wij veel van elkaar, mijn vrouw zegt dat moet je dat eigenlijk allemaal weten. Wij weten veel maar dat geeft een bepaald gevoel van we kennen elkaar en we gaan zorgen voor elkaar. En je ziet dat ook dat zorgen dat zit er in ook naar de collega's toe, als er thuis iets gebeurt er wordt niemand aan zijn lot overgelaten.

Wat moet er in zo'n detentiehuis aanwezig zijn voor personeel om goed te functioneren om hun job te kunnen doen en als persoon.

Ik ben enkel bang dat ze daar alleen gaan zitten en geen klankbord gaan hebben.

Om dat ze met veel minder zijn en in een veel kleiner team zitten?

Ja inderdaad, dat ze meer een opvoeders taak hebben. Mensen hebben een klankbord nodig, je moet rekenen iemand bijvoorbeeld die door de cel loopt en er heeft iemand in zijn polsen gesneden je kan die mens zo niet naar huis laten gaan. Die heeft een klankbord nodig, en dat is niet thuis. Meestal weten de mensen niet "ja ze moeten dat zelf maar weten, ze hebben het zelf gedaan" je moet daar met mensen over spreken die in de job staan.

Die weten dat je nu moet luisteren en niet zeggen van wat ik al allemaal heb meegemaakt ofzo. Nu moet ik gewoon laten ventileren, en dat is soms een kwartier en dan zijn de mensen content het is er uit.

Zou dat jou taak moeten zijn of eerder een arbeidspsycholoog of echt ook hulpverlening voor bewakingsassistenten. Dat is er niet maar zou dat aanwezig moeten zijn.

Ja dat is er nu niet en dat zou er wel eigenlijk moeten zijn.

Zouden er nog zaken aanwezig moeten zijn die er nu niet zijn?

Maar de mensen gaan niet stappen naar die persoon hoor. Die mensen hebben iemand nodig die ze vertrouwen. Ik zeg altijd tegen mijn vrouw dat is ongelofelijk als ik bij de directeur moet gaan en ik loop door de gang en mijn hemd zit uit mijn broek dan zijn er al drie die het gezegd hebben he. Die moet naar binnen maar die moet in orde het zijn, hoe kinderachtig het soms ook is, er zit een zorg in naar elkaar toe. Je kan dat heel moeilijk uitleggen naar iemand buiten.

Dat is heel moeilijk, je zal nooit iets horen wat in onze afdeling gebeurt buiten dat bestaat niet. Die moeder is opgesloten geweest bij ons die haar drie kinderen vermoord heeft, niets in de pers. Dat bestaat bij ons niet.

Dat is heel eigen aan de vrouwengevangenis?

Ja dat is inderdaad iets eigen, in Gent was dat minder. Ik ga ook eerlijk zijn in Gent die verbondenheid met elkaar is iedereen is wij moeten zorgen voor elkaar want voor ons kijkt er niemand dat is het principe.

Is dat een beetje door jou omdat jij daar voortrekker van bent en echt het klankbord bent voor iedereen?

Het zijn ook andere collega's dat is niet ik alleen. Er zijn nog collega's die dat doen hoor, in andere gevangenissen. Maar ja je neemt dat naar je toe, ik ben ook vertrouwenspersoon in heel Brugge als er iemand gepest wordt bijvoorbeeld. Ik neem dat op ja, weet dan veel van mensen ja, verdomme je weet heel veel e.

Er moet een soort klimaat geschapen worden

Ja en ik vind dat een heel groot stuk aan de leidinggevende ligt. Wat je altijd moet voorop zetten, geen vriendjespolitiek. Dat wilt zeggen we werken in acht teams, als de ene eens een feestje geeft ik ga naar geen feestjes. Stel je maar eens voor dat team zeven een feestje geef en ik dan niet kan, dat mijn patron thuis gezegd heeft we moeten naar iets anders. Nee ik moet daarmee rekening houden. En ze weten dat ik doe niet aan vriendjespolitiek, veel humor. Dat is het en voor de rest als er iets is de eerste die het moet weten ben ik. Als je iets verkeerd gedaan hebt, de eerste die het moet weten ben ik. Ze hebben allemaal mijn gsm nummer en op een jaar heb ik misschien twee telefoontjes thuis.

Er word geen misbruik van gemaakt?

Nee dat is een bepaald soort vertrouwen, die twee telefoons die ik krijg dan is het ook echt nodig. Dan is er iets verkeerd, kunnen we het hier rechttrekken nee we bellen naar x en dan gaan we samen kijken hoe we het rechttrekken dat moet er zijn. Een met een jaar en een half ga ik op pensioen en ga ik dat wel missen ja. Ik ga die verbondenheid missen van hier kom ik toe, het is een onveilige omgeving om in te werken maar het is verdomd zo veilig doordat we elkaar hebben. En de ene is beter in dat en de

ander in dat en als leidinggevende moet je dat weten. Ik moet bepaalde dames niet die job geven of niet die job. Ik weet ook als er daar iemand juist zijn polsen heeft overgesneden heeft en ik weet ook dat er daar een collega zit waarvan haar dochter ooit zelfmoord heeft gepleegd dan moet ik die dame daar niet naartoe sturen. Ik zeg dan tegen haar maak de veiligheidscel klaar, maak dat alles klaar ligt van kledij. Wij gaan haar halen en naar de verpleging brengen en dan naar ginder. En dat waarderen ze, ze weten hij heeft met mij rekening gehouden zonder dat het uitgesproken wordt het is er.

Dat is dan het voordeel van in zo'n organisatie zit om die zorg voor elkaar te dragen in vergelijking misschien met een detentiehuis waar men veel minder collega's heeft.

Ja en waar is dat klankbord, die gaat daar een eenzaam bestaan tegemoet. En wat gaat er gebeuren dat heeft het verleden ook al uitgewezen. Als je een beambte zet op een afdeling en die ziet nooit iemand dat de gedetineerden zijn vrienden worden. Iedere mens heeft nood aan communicatie. En dan hou ik mijn hart vast wat er dan allemaal kan gebeuren, als dat de vrienden worden dan hou ik mijn hart vast. Nu is er sociale controle op elkaar e. Nu is er controle van ja wat was jij daar aan het doen, let daar mee op e. Er is sociale controle maar als je daar alleen zit is dat niet.

Loopt dat soms fout?

Ik denk een fout een zeker in het begin van je carrière we hadden bijvoorbeeld een jonge man die gestart was bij ons en een gedetineerde had een probleem en hij was op cel te gaan zonder zijn collega te verwittigen die aan de overkant stond. Heeft hij iets bewust verkeerd gedaan, ne hé. Had die gedetineerde iets verkeerd in gedachten, nee ook niet hé. Maar dan is het aan die collega ik moet dat niet weten als leidinggevende dat moeten ze onder elkaar doen.Ik zeg dat is jullie taak, want in het begin als ik daar werkte dan kwamen ze en dan kregen ze een lolly van mij als ze kwamen overdragen dan gaf ik een lolly. Nee zij moeten dat oplossen die oudere garde moet zeggen, kom eens stel je eens voor dat zij nu klacht indient dat jij haar seksueel aangerand hebt hoe ga je dat verdedigen? En dan zie je de volgende keer op een heel andere manier. Ik moet hier efkes binnen, wacht ik ga komen ik ga aan de deur staan dan heb je die controle. Maar alleen in een huis, nee ik weet het niet.

De transitiehuizen die er nu zijn worden uitgebaat door de private profit organisatie G4S, wat vind je daarvan?

Dat is gevaarlijk, we hebben dat in het verleden ook gezien in andere landen. Stel je voor dat jij aandelen hebt in een gevangenis en je wordt opgesloten. Dat moet je er geen tekeningetje meer bij maken.

Ga jij anders behandeld worden de kans bestaat ik hoop dat dat niet zo is maar de kans bestaat. Nu als je in België binnenkomt als dokter, advocaat of straatloper dat is hetzelfde, er is daar geen verschil in.

Dan spreken we mogelijks van rechtsongelijkheid als het in privat for profit organisaties terecht komt?

Ja de mogelijkheid is er. Ik zeg niet dat het zo gaat zijn maar de mogelijkheid wordt groter e. Als het gaat over winst dan gaan mensen ook aandelen kunnen kopen, het gaat misschien een beurs gericht bedrijf worden. En dan ga jij maar rijke zakenman zijn die gesjoemeld heeft en in de gevangenis moet,

of in zo'n huis die zelf aandelen daar in heeft. Ja ze hebben nog veel werk ik ga met veel belangstelling volgen vanuit mijn krant als ik op pensioen ben. Een mooi project is Ruiselede e. Ik heb daar negen jaar gewerkt, ik heb het eerste beleef project opgestart samen met die Petra die daar directeur is.

Merk je dat dat een effect heeft op recidive dit project in Ruiselede?

Minder zou ik niet zeggen, maar die mensen die daar komen voor drugsfeiten zien dat er ook een leven mogelijk is zonder drugs. En leren omgaan met de problemen die je tegenkomt in het lezen zonder je daarvoor producten neemt. Ze leren het wel om daar op een andere manier mee om te gaan. Sommigen zeiden ook tegen mij ik heb dat beleef project gedaan dat is goed gelukt nu kan ik weer weg met één joint. En heb ik die gram coke niet meer nodig, die al veel meer geld kost, zulke ga je er ook altijd tussen hebben. Die ontwennen en die dan met minder verder kunnen. En die zie je dan na een x aantal jaren ook weer terug, maar er zijn er altijd die slagen ook e. Ik ken mensen die nu een restaurant openhouden.

Maar de cijfers van recidive zijn toch wel héél hoog e.

De ervaring is met drugs dat het heel moeilijk is om er af te raken. Je mag dat vergelijken met iemand die rookt. 27 keer stoppen en toch weer herbeginnen, het is een verslaving e.

Denk je dat een detentiehuis een beter antwoord kan bieden daarvoor. Ze kunnen bijvoorbeeld beroep doen op de lokale hulpverlening en die dan ook verder zetten na detentie, die zelfde hulpverlening. Mogelijks in de stad waar ze wonen zelfs.

Ik denk niet dat de mensen terug moeten naar de stad waar ze wonen, ze hebben daar een netwerk voor aan hun producten te raken. Het is niet moeilijk hé die mensen weten perfect, ik weet niet Saar als je morgen coke wilt als je weet waar je het moet halen, ik hoop dat je het niet weet maar zij weten dat in vijf seconden.

Het schijnt inderdaad als je in dat milieu zit dat je dat heel snel merkt op straat.

Ja inderdaad ik zie dat ook maar dat is gewoon de vakkennis nu. Ik zie wat gebeurt zegt e, mijn vrouw zegt dan stop e, ik zeg dat zie je die kleine enveloppe kijk en nu gaan ze betalen en dat ziet ze inderdaad ze zijn aan het betalen. Maar zolang ze dicht bij hun netwerk zitten, de meeste kans van slagen is als de ouders zeggen, we geven ze nog een kans en nemen ze op thuis. Maar ouders hebben soms al afgezien en zien dat soms niet meer zitten.

Er is al geld gestolen en er is al van alles gebeurt. Stel je voor dat jij dat zou doen of één van je zussen, de imagoschade voor de winkel alleen al. Veelal hebben ze het al gehad met hun kinderen, en ik kan dat wel begrijpen.

Is dat volgens jou de grootste problematiek, drugs?

Als je de mensen in hun eigen streek houd is dat niet zo goed. Ik heb ooit een directeur gehad, die zei je vrienden moeten niet op bezoek komen, het is door je vrienden dat je hier zit en er zat daar een grote waarheid in.

Ik moet nu denken aan een stuk theorie uit de literatuurstudie. Men wordt opgesloten maar men wordt ook berooft van al je sociale rollen wat eigenlijk niet de bedoeling is van een vrijheidsstraf maar misschien is het dan soms wel goed om hen te beroven van die rollen omdat die rollen ervoor zorgen dat ze in detentie terechtkomen.

Niet alle rollen, familie is een belangrijke rol en dan dat je je burgerrechten niet kwijt ben dat je nog kan stemmen dat je je nog voelt als mens. Wat wij nu ook al een paar jaar doen in de gevangenis, in iedere gevangenis eigenlijk. Is een overlegorgaan dus met verkozen gedetineerden die kunnen praten met mij en de directeur en die bepaalde vragen kunnen hebben. Ik wil op mijn lijstje op wat dat ik kan bestellen in de winkel ook dat product er bij.

We willen als het zomer is een extra wandeling buiten, meer fitnesstoestellen. En wat je ziet, ik vergelijk dat altijd met een rusthuis als mensen in dat overleg zitten, ze zien ons nog als mens. Want ze luisteren nog naar ons, en je ziet dat ook bij gedetineerden dat is hetzelfde.

Ik ben nu terug aan het denken in functie van moeders, hoe kunnen we ouders ondersteunen om die rol van moeder op te nemen of te behouden en versterken?

Eigenlijk als ze drie jaar bij ons gezeten hebben en de moeder moet niet meer zo lang in straf en als die persoon dan in zo'n huis zou komen. Ik vind een heel goed systeem wat wij soms toepassen de mama en het kindje de mama heeft werk, de mama vertrekt bij ons uit de gevangenis met de bus en gaat eerst het kindje naar de crèche brengen. Gaat dan gaan werken, na haar werk haalt ze haar kindje op en komt ze terug. Kan dat uit zo'n huis ja dat kan volgens mij.

Zouden de leeftijd misschien moeten opgetrokken worden dat het kind langer dan drie jaar bij de moeder in een detentiehuis kan blijven.

Ik zie nu al twee jaar twee jaar en een half die kindjes hebben andere triggers nodig. Ik heb dat ook gezien aan mijn kleinkinderen. Welke trigger heeft een kind van twee als de rest van de kinderen op de afdeling baby's zijn. Dat is iets dat weent, die stinkt en ik kan daar niet mee spelen dat is de logica. Dus nee, maar als je ze naar de crèche kan brengen met leeftijdsgenoten of ergens een opvang met leeftijdsgenoten dat is belangrijk.

Daarnet haalde ja aan dat het voor veel vrouwen uit de bewaking moeilijk is voor opvang ze zorgen stel je voor dat er in zo'n detentiehuis een crèche is dat dat ook dienst kan doen voor de kinderen van bewakingsassistenten?

Dat is nog veel te vroeg nee nee. Laat ons zeggen bewakingsassistenten we zitten heel nauw samen maar buiten is onze privé heilig. En daar moeten gedetineerden niets van weten. Er zijn ook al dingen gebeurt, huizen in brand gestoken auto's in brand gestoken van personeel. Wij zijn erg gesteld op onze privacy. Daarom dat het programma ooit vrij ooi zo moeilijk was, ze hebben een paar mensen in beeld kunnen brengen maar de meeste zijn geblurd. Soms worden zij gestraft en zijn ze daar niet zo gelukkig mee met de dingen die wij beslissen.

Beslissen jullie ook als jullie zien dat de moeder niet in staat is voor haar kindje te zorgen?

Dat is iets voor de jeugdrechter. Mijn directeur neemt dan contact op met de jeugdrechter.

Gebeurt dat vaak?

Ik weet niet als ze dat al vaak heeft moeten doen. We hebben al gevallen gehad dat de mama haar eerste kindje vermoord heeft dat ze terug zwanger is bij ons en dan wordt er afgesproken met de jeugdrechter het moment dat ze bevalt mag ze dat kindje houden of niet. En soms beslist de jeugdrechter onder jullie toezicht kan voor mij ik bekijk het opnieuw na drie jaar.

Dat is wel een grote verantwoordelijkheid dat jullie daar krijgen

Ja maar dat is geen verantwoordelijkheid voor ons, ook niet voor mijn directeur. Mijn directeur mag advies geven aan de jeugdrechter en hij beslist.

Dus jullie hebben wel inspraak?

Advies, en dat is niet altijd gemakkelijk. Stel je maar eens voor dat er iets gebeurt met die kindjes, dat zijn geen gedetineerden hé. Maar die verblijven bij ons. Die kindjes hebben alles bij ons, maar buiten hou ik mijn hart vast. Waar zin in kraakpanden leven met moeder of in opvangtehuizen en ik weet niet als dat altijd optimaal is.

Een van de zaken in zo'n detentiehuis is dat kinderen die buiten detentie leven kunnen logeren bij de moeder in detentie?

Dat is bij ons ook zo, ze leven bij de mama op cel e.

Maar bijvoorbeeld een kindje die bij de oma leeft dat ze één keer per maand bij de mama kan logeren, lijkt je dat iets?

Ja natuurlijk, zoals die dame in ooit vrij zij krijt denk ik nu voorlopig twee dagen in de week dat het kindje volledig bij haar mag blijven. En als dat goed loopt gaat dat opgedreven worden tot het kindje volledig bij haar is. En natuurlijk vind ik dat goed want een kindje hoort bij haar moeder.

Maar bijvoorbeeld ook als een kindje ouder dan drie jaar is dat het één keer in de maand kan logeren?

Ja maar dat zijn de jeugdrechters die dat gaan moeten bekijken en dat gaat met controle moeten zijn van sociaal assistenten en hopelijk hebben ze er genoeg in dienst dat ze dat kunnen doen want anders heeft dat ook geen zin.

Maar jou persoonlijk lijkt dat een goed idee om te doen mits er genoeg controle is van sociaal assistenten?

Ja absoluut, want je zit met een kind he. Stel je voor dat die moeder toch opeens drugs binnen haalt en ze zit daar alleen met die kleden en ze is zo stoned als ik weet niet wat en die kleine heeft iets voor dus er moet zeker controle zijn.

Zijn er nog dingen nodig die nu niet aanwezig zijn?

Geld, geld, geld. Daarmee koop je dingen daarmee heb je personeel wat ik tekort heb daarmee heb je dokters, verplegers, psychiaters die er tekort zijn. Dat hebben we nodig en meer cellen zodanig dat er geen overbevolking is in de mannenafdeling in Brugge dat hebben we nodig.

Nemen jullie zaken mee die er door de corona maatregelen kwamen bijvoorbeeld de videogesprekken?

Wat dat we nu meenemen en meegenomen hebben wij in Brugge en wat we zeker gaan verder zetten is dat via webex. Wij hebben bijvoorbeeld mensen uit Roemenië die nu terug contact hebben met hun kinderen één keer per week, vroeger hadden we dat niet. Dat nemen we natuurlijk verder mee nu.

Is dat niet jammer dat dat er pas komt doordat men in een crisis verkeert?

Maar dat is van alles zo, waarom is er een airbag omdat er een paar met hun hoofd door de vooruit gevlogen zijn en nu is er een airbag. Wij lopen altijd achter, in alles lopen we in de wereld achter e. Waarom gaan we extra sloten op de voordeur zetten, niet omdat we denken dat er ooit iemand gaat inbreken maar omdat er ingebroken geweest is. Veel dingen komen uit de problemen die je gaat hebben en kijk je voor oplossingen en dat iets wat wij vinden dat is ideaal. Je moet weten die mensen hadden maanden zonder bezoek nu terug alweer meer dan een maand zonder bezoek

En hoe is de sfeer dan nu?

Goed, ze begrijpen het en ze zijn content met dat online bezoek. Maar ze begrijpen het, ze dragen ook allemaal een mondmasker vanaf ze hun cel verlaten. Ze houden anderhalve meter afstand. Bij de vrouwen gaat het heel goed bij de mannen is dat moeilijker, omdat je daar zit met een harde kern. We zijn juist aan het roken of we zijn juist dit aan het doen, maar je kan heel de wandeling roken. Het is moeilijker bij mannen dan vrouwen dat moet ik toegeven. Maar wij zeggen anderhalve meter wij gaan nooit zeggen je moet anderhalve meter van elkaar blijven dat doen wij niet. Wij gaan ze samenroepen en we gaan proberen uitleggen waarom dat we dat zeggen anderhalve meter. We merken altijd het tegenovergestelde.

We maken altijd dat ze op het einde van het verhaal zeggen, dan is het eigenlijk beter dat we die afstand houden. Je hebt ouders die dat ook perfect kunnen met hun kinderen e die het eigenlijk omgekeerd doen, dat ze eigenlijk met de oplossing komen dat jij zegt ja dat was het.

Je ziet dat ook ze corrigeren elkaar. Ik had een paar zwarte dames en je kent dat van die speciale vlechtjes en ze konden dat nu niet meer doen van elkaar en ze voegen om dat terug te mogen doen op de wandeling. Ze zeiden zelf we gaan gel meedoen we gaan ons masker aandoen, het zit erin en als we gedaan hebben gaan we onmiddellijk onze handen wassen en alles ontsmetten er terug een anderhalve meter houden. Dat zijn momenten dat je zegt oké het zit erin.

Wij hebben nu vooral veel aandacht voor moeders met kinderen maar je hebt ook wel veel vaders met kinderen. Moet er meer aandacht zijn voor vaders met kinderen?

Ja maar wat ik geleerd heb e, ik weet nog goed toen ik in gent werkte en er kwam bezoek, kinderbezoek de woensdagmiddag. Mama kwam met de kindjes, papa was bezig met de mama en al de kindjes zaten achteraan. In Gent en nu doen we dat ook al een stuk in Brugge was het zo dat de directeur zei we gaan dat anders doen. De kindjes worden nu afgezet aan de gevangenpoort door de mama's en worden begeleid door de sociale dienst of door vrijwilligers naar de bezoekzaal en daar zie je de gedetineerden effectief bezig met de kinderen en dat is kinderbezoek. Daar zie je die macho's in een heel ander moment, kleuren en poppenkast spelen en tekenen.

Heeft dat voor veel vaders ook een stimulans om het goed te doen qua re-integratie?Dat weet ik niet, er zitten er bij waarvan ik soms ook al de hoop opgegeven heb. Veel mannelijke gedetineerden ik werk nu 26 jaar in detentie en die ik in het begin tegenkwam en nu nog altijd. Dat dat eigenlijk hun leven is e. En als je spreek met die mensen over een job, waarom ik verdien 15 000 euro op een zaterdag. En ik word slimmer e zeggen ze dan, iedere keer dat ik opgepakt wordt word ik slimmer. En ik weet dat, ik moet dat incalculeren af en toe eens een paar jaar binnen zitten. En is het hier slecht maar nee. En dan kun je er niet veel meer aan doen. Je kan daar op proberen inpraten en van alles te doen.

Is dat ook bij moeders?

Ja daar zijn er ook zulke mensen. Je hebt vrouwen die binnen komen die uit kweet niet waar een of ander kraakpand die zelfs geen ondergoed aan hebben e Saar. Die dat binnenkomen die eigenlijk echt voorwerpen zijn e. Die wij onmiddellijk onder de douche steken de vrouwelijke collega's toch, onmiddellijk van de nodige kledij voorzien. We hebben ook een kapsalon, wij gaan er ook altijd op hameren dat ze zich blijven verzorgen als ze binnen zitten. De nagels, het haar nee nee. En mannelijk beambten worden daar ook een stuk in getraind *'amai het staat je dat nieuw coupke'* en je ziet die vrouwen dan opfleuren e dat geeft soms veel meer of dat je ze 100 euro zou geven. Dan zien ze ook eens een man in een ander daglicht, ze weten een man kan slaan, maar dan weten ze dat een man ook kan zalven. Dat zijn belangrijke dinges

Vind je dat er ook projecten zouden moeten zijn zoals nu het moeder-kind detentiehuis maar dan voor mannen moet dat mogelijk zijn voor vaders ook om met hun kind in detentie te verblijven?

Ja eigenlijk staat er in de wet dat gedetineerden hun kinderen mogen bij zich hebben tot drie jaar. Waarom dat er nog geen enkele mannelijke gedetineerde via zijn advocaat getracht heeft ik weet het niet.

Dus het niet is omdat het niet mag het is gewoon omdat er geen vraag is of omdat ze er geen weet van dat dat een mogelijkheid is?

Ze hebben die wet e, dat heet de basiswet voor gedetineerden zij hebben dat.

Ja maar hoeveel inzicht hebben gedetineerden daar in in die basiswet?

Advocaten kennen ze van buiten, hun advocaten hebben dat en zij kunnen hen zo op de afdeling krijgen.

Maar er is dan nog nooit een advocaat die zei tegen een gedetineerden kijk hier heb je recht op dat kan. Of nooit een gedetineerde die daar vraag naar had?

Willen mannen voor hun kinderen zorgen in een gevangenis? Dat is het eerste, ik denk heel heel weinig. Maar ik had graag gehad in mijn carrière dat die vraag toch gesteld werd. Dan ging ik eens gekeken hebben hoe ze dat gingen oplossen. Want ik heb heel in het begin van het uitkomen van die wet want dat is het vak dat ik geef onmiddellijk ons hoofdbestuur in Brussel op de hoogte gebracht beseft heel goed dat er gedetineerden staat en geen vrouw. Er was direct paniek, er staat niet vrouwelijke gedetineerde er staat gedetineerde. En de juridische dienst van Brussel heeft dat dan ook bekeken en hij heeft mij gelijk gegeven. Er staat inderdaad gedetineerde in en voor de rest gaan we zwijgen zeiden ze.

Vind je dat oké dat ze dat zeggen we gaan er over zwijgen?

Nee nee maar ik denk als er ooit veel vraag naar is dan kan er ook een afdeling voorzien worden. Ik zou niet weten waarom, maar gaan die mensen moeten ondersteund worden ja misschien zelf nog meer dan de vrouwen. Want je moet rekenen een baby papfles geven veel moeders geven borstvoeding dat gaat al niet mogelijk zijn daar het gaat niet makkelijk zijn. Praktisch gaat het niet makkelijk zijn.

Zijn er zo nog artikels in de basiswet?

Ik ken hem vanbinnen en vanbuiten en ik weet hoe ik er zou mee moeten werken als gedetineerde.

Zijn er dingen in de basiswet die nu hiaten vormen en de werkelijkheid?

Nee de basiswet is eigenlijk een wet die er gekomen is in 2005. Maar het was iets speciaals normaal een wet als dat gestemd wordt in het parlement komt dat in het staatsblad voor het tot uitvoering komt. Ze hebben gezegd hij is goedgekeurd maar de manier waarop hij in werking komt het mag in stukjes zijn het mag de minister bepalen. Als ze gingen zeggen het moet morgen of volgende maand in werking, dat kon niet.

Heel veel gevangenissen moest nog verbouwingswerken doen en ik weet niet allemaal. Het is stukje per stukje en we zijn nu nog bezig met stukjes. Nu pas is dat er van dragen van eigen kledij erdoor. Maar bij ons bij de vrouwen is dat al jaren, vrouwen mogen dat al lang maar nu is er dat nog maar pas door van eigen kledij dragen. Nu is sedert dit jaar het klachtenrecht dus als men een straf krijgt van de directeur voor iets dat ze verkeerd hebben gedaan. Er staat in de basiswet dat als ze dat verkeerd hebben gedaan dan kan de directeur straffen uitspreken, en als ze daar niet mee akkoord waren moesten ze naar de raad van state. Maar in de basiswet staat er dat ze daar mee naar het klachtenrecht de klachtencommissie moeten. En nu is dat in werking, sedert 2005 we zijn 15 jaar verder.

Wat is volgens jou het belangrijkste die nog in de basiswet staat maar nog niet geïmplementeerd is?

Nu is bijna alles omdat Koen Geens daar in zijn masterplan werk heeft van gemaakt. Maar hij is daarvoor ook op zijn vingers getikt geweest van Europa. Dat hij een wet heeft en de raad van state ook e, zij krijgen tal van zo'n stomme dingen waar zijn hun tijd toen nog moeten insteken toen de klachtencommissie er nog niet was. Ze hebben gezegd je mag er nu echt wel werk van maken en het is er gekomen e.

Moest je nu zelf iets mogen toevoegen of veranderen aan de basiswet wat zou het zijn? Iets die er bijvoorbeeld nog niet is maar voor jou wel belangrijk is?

Dat het vrouwelijke gedetineerden zijn die hun kind kunnen bij zich hebben dat zou ik zeker doen om mezelf zeker uit de wind te zetten voor procedures later. Ik zou denk ik en nu moet ik goed denken hoor, de straffen zijn redelijk goed bepaald maar ik zou ze toch nog een keer bekijken. Soms is er nog te veel mogelijkheid voor de directeur, je kan bijvoorbeeld zeggen voor die overtreding een heel simplistisch voorbeeld kan je van 0 jaar tot levenslang krijgen. Ja dan ben je god de vader e, die god de vader moet er een stuk uit. Nu het is soms van nul tot negen dagen, wat er nu veel verbeterd is met die klachtencommissie een directeur moet goed motiveren waarom hij die straf heeft want anders als ze naar de klachtencommissie gaan gaat die motivatie een rol spelen. Ik heb een pracht van een directeur, ze weet dat ik die les ook geef ze weet dat ik die wet ken en die straffen zijn in orde.

Maar sommige dingen nu is dat ook uitgeschakeld wat zou ik er nog aan veranderen… het gaat over geld hoor. Ik zou mensen die echt willen alleen op cel zitten iedereen zijn cel voor je privacy. Nu is er telefoon op cel ik ben daar de grootste tegenstander van. Twee dingen vroeger was de telefoon op de gang bepaalde uren mocht die dan die. Dan gingen ze gaan bellen hadden ze een slechte telefoon die man van de bewaking die daar zat *'oei wat is het jongen, gaat het niet'* je kon er mee praten. Nu gebeurt dat op cel en maken we domme dingen mee. Poging tot ophangingen of andere domme dingen, we zijn dat kwijt dat stukje. Plus waar is je privacy als je op een cel zit met vier en één telefoon en je belt naar je vrouw of advocaat, waar is je privacy die is weg. En ik zou toch kijken dat iedereen meer privacy heeft ik vind dat belangrijk.

Is het belangrijk dat iedere vrouw haar eigen cel heeft binnen een detentiehuis, allemaal mono cellen.

Ja ik vind dat iedereen recht heeft op zijn privacy. Ik zeg altijd thuis kies je met wie je gaat samenleven en dan gaat het soms al eens moeilijk en als jij dan nog verplicht wordt om bij iemand te leven daar je zelf niet voor gekozen hebt want dat is het jahh… door overbevolking kunnen wij zelf bijna niets. Als jij vanavond nu binnen zou komen Saar is de kans dat jij een Tsjechische gaat zitten of bij een Russische dat jullie elkaar zelfs niet gaan verstaan en dat je iedere dag miserie kan maken van wat je gaat kijken op TV. Want jij gaat misschien naar Sara willen kijken en zij kent dat niet en begrijpt de taal niet.

Het recht op ongestoord bezoek dat behoort ook tot de interne rechtspositie van gedetineerden. Nu is dat één kamer waar iedereen zijn ongestoord bezoek doorgaat. Zou dat idealiter in een detentiehuis op hun eigen mono cel moeten kunnen?

Ik denk dat er dan heel veel gaat binnengesmokkeld worden. Daar moeten we echt van opletten dan gaat er binnen gesmokkeld worden hoor. Nu is dat een ruimte dat wij nadien kunnen controleren he. Maar cellen controleren vraagt veel meer tijd he. Nee dat zou ik niet doen nee.

Het is altijd een balans zoeken he.

Ja inderdaad tussen veiligheid en menselijkheid in een gevangenis. En je kunt aan de ene in Ruiselede gaan ze doorslaan naar de menselijkheid en in strenge gevangenissen zoals dan eigenlijk. Bij mij zitten er ook mensen die terroristisch aanslagen gepleegd hebben, je moet nog altijd je veiligheid in acht houden ook.

Is er voor mensen die terroristische aanslagen gepleegd hebben genoeg begeleiding? Dat lijkt mij toch echt heel belangrijk in het kader van radicalisering binnen de gevangenis en eenmaal weer in de samenleving? Dat vraagt volgens mij echt wel gespecialiseerde begeleiding.

Ja dat zijn mensen die aangesteld zijn van Brussel om daar mee gesprekken te hebben.

Zijn er nog dingen die je wilt toevoegen?

Nee dat is het he veel succes, als jullie bachelorproef klaar is zou ik hem wel graag eens leren dat interesseert mij zeker.

Transcriptie interview Peter Deruyck

Naam:	Peter Deruyck
Opleiding:	Oplossingsgerichte cognitieve systeemtherapie
Functie:	Forensisch psychotherapeut Fronta (bij CGG Mandel en Leie, afdeling Kortrijk)
Datum interview:	1/12/2020

Bent u al in contact gekomen met kinderen waarvan de moeder/ouder/primaire verzorger in detentie verbleef? Zo ja, was er contact met de moeder/ouder/primaire verzorger?

Ja, wel het is misschien belangrijk dat u weet wat onze dienst doet. Wij zijn hier eigenlijk bij Fronta. Fronta is de forensische dienst, die alle opgelegde therapieën doet, die door justitie worden doorgestuurd. En je bent hier in het Centrum voor Geestelijke Gezondheidszorg Mandel en Leie, forensische equipe van dit het centrum en ook van het centrum Geestelijke Gezondheidszorg Largo. Dus als je een klein beetje de kaart van West – Vlaanderen zou kennen, dan mag je eigenlijk zeggen dat Midden en Zuid West – Vlaanderen, door onze Fronta – dienst, onze forensische groep wordt bediend. Dat wil zeggen dat er in ieder CGG, een medewerker van Fronta zit. Die de opdracht op zich neemt voor zowel ja de dader, want wij werken eigenlijk enkel met mensen die strafbare feiten hebben gepleegd of die op het randje staan van strafbare feiten te plegen. Je kan het zo zeggen dat een kleine groep, van ongeveer 10 à 15% mensen onszelf consulteert. Dus we werken met consultaties, mensen komen op gesprek. Na een uur gaan ze terug naar huis, gaan naar het werk, gaan terug naar het gezin, nemen de zorg op voor de kinderen, gaan naar school de kinderen ophalen, doen boodschappen… Een beetje zoals iedereen in het leven staat, maar de behandeling hier is opgelegd door de rechtbank. Dat kan zijn dat dat een probatiestraf is, iemand is dus nog niet in de gevangenis terecht gekomen maar heeft een voorwaardelijke probatiestraf. Of er zijn ook mensen die bij ons komen, die wel in de gevangenis hebben gezeten. Die dus eigenlijk een jarenlange detentie achter de rug hebben. De meeste mensen die wij binnenkrijgen vanuit de gevangenis, die hebben er een jarenlange detentie op zitten. In hoofdzaak zijn wij een groep die werkt voor mensen met een seksuele problematiek. We zijn eigenlijk een dienst die opgericht is, na de affaire Dutroux. We zijn een gesubsidieerde dienst van de Vlaamse Overheid en van de Federale overheidsdienst. Onze bevoegde minister is Wouter Beke, maar we hangen ook voor een klein stukje met onze werkingsmiddelen af van de staat, het FOD Justitie. Dus dat is een beetje de structuur voor ons.

In 1997 zijn we ontstaan. Tot 2005 hebben we enkel seksuele problematieken behandeld. En in 2005, dat komt dan misschien een beetje dichter bij het thema van jullie proefschrift, hebben we dus de keuze gemaakt om iedereen te behandelen. Dus wij krijgen heel veel mensen binnen, die gezeten hebben voor moord, doodslag, agressie feiten, weinig tot geen drugsfeiten. Dit omdat we die mensen doorsturen naar de drughulpverlening.

Soms een alcoholverslaafde, maar we krijgen heel veel mensen binnen die naast hun feit eigenlijk ook een heel ernstige psychiatrische problematiek hebben. Vandaar dat ze zeggen dat deze mensen een grote zorgvraag hebben.

Dus om op uw vraag terug te komen, of in het thema specifiek moeder – kind detentiehuizen hebben, we hebben dus wel een aantal mama's in begeleiding, die kinderen hebben, die kinderen hadden voor detentie, die kinderen hebben gekregen tijdens detentie of moeders die bij ons in therapie zijn maar die wel al buiten zijn, die vrij zijn onder voorwaarden van justitie en die dan in een nieuwe relatie een kindje krijgen.

We zijn eigenlijk door de Vlaamse overheid, sinds een aantal jaar en sinds vorig jaar is dat ook verplicht om te werken met een kindreflectie. Een kindreflectie is eigenlijk een soort van principe, letterlijk moeten we dat bijhouden in ons dossier, maar eigenlijk een beetje een soort van methodiek. Dat we eigenlijk niet alleen kijken naar de dader, naar de mama of de papa, of de persoon in kwestie, maar dat we eigenlijk als therapeut ook elke keer, van bij het begin van het eerste contact, nagaan van zijn er daar kinderen? Zijn er daar kinderen aanwezig die ook op een bepaalde manier moeten meegepakt worden in therapie? We denken dan bv. aan de KOP – problematiek, kinderen van ouders met een psychische problematiek. Dat zien wij hier ook. Maar eigenlijk ook nog een keer, we vallen onder het Centrum Geestelijke Gezondheidszorg, in onze gewone reguliere werking, hebben wij KOP – werking, groepstherapie, individuele therapie. Maar ook binnen onze dadergroep, binnen onze forensische groep, moeten wij dat echt meer en meer, de laatste jaren, sinds vorig jaar is dat eigenlijk ook een verplichting, dat moet in ons patiëntendossier zelfs duidelijk gemaakt worden dat we de oudere benaderen of dat we de persoon benaderen in al zijn levensdomeinen. Hij kan partner, hij kan broer/zus, maar in eerste instantie is hij ook misschien ouder of vriend. Dat maakt niet uit.

En dan gaan we eigenlijk kijken van moeten wij die kinderen ook op een bepaalde manier betrekken. Er zijn dus een aantal therapeuten in ons team opgeleid als gedragstherapeuten, maar er zijn ook een paar zoals ik, die opgeleid zijn als systeemtherapeut. Dus ik ga dus vanuit die systemische visie, heel vaak ook kijken naar de context. Je hebt dat misschien ook gezien in jullie vooropleiding. De systeemtheorie en de contextuele theorie van Nagy, dat hanteren wij hier ook. En het is op dat moment dat eigenlijk de kinderen, mama's en kinderen, papa's en kinderen in situaties waar dat er een echtscheiding is, ofwel van voor detentie, of net door de reden van detentie. Een man die zijn kinderen seksueel misbruikt heeft, goed ja, die blijft papa maar die mag zijn kinderen niet meer zien. Dan werken wij eigenlijk met zogezegd de afwezige kinderen, maar in zijn beleving zijn er daar nog kinderen, is hij nog altijd papa. Dan kijken we eigenlijk een beetje in een zorg op maat gedachte. Dus in iedere therapie, in dadertherapie, we proberen vanuit een systemische visie, naar de ouder onder de dader te kijken. Want we zeggen eigenlijk, dat hangt daar ook uit aan mijn bord, daar zie je dat wit mannetje en die zwarte vlek, eigenlijk zeggen we dat het feit zijn zwarte vlek is, maar voor de rest bestaat hij uit heel veel witte zaken.

Dan kan dat een goede zoon zijn, dat kan een goede vader zijn, dat kan een goede moeder zijn, dat kan een goede werknemer zijn, een goede vriend, een goede sporter… en dan proberen wij mee te pakken. Als wij echt zullen merken, dat er daar kinderen toch al eventueel wat klachten aan het ontwikkelen zijn. Dat kan heel divers zijn, dat kunnen ontwikkelingsstoornissen zijn, dat kunnen, wie weet ook al op jonge leeftijd, psychische problemen zijn.

Jongeren en kinderen met depressieve klachten, dat zijn echt al geen uitzonderingen meer, gedragsproblemen waarvan dat we denken, wat zit er daar eigenlijk onder. Is dat eigenlijk een klassiek stout kindje of is dat eigenlijk iemand die door zijn gedrag wil duidelijk maken aan zijn omgeving, aan zijn papa, aan zijn mama, ik heb ook te lijden onder situatie, ik heb er eigenlijk ook last van? Dan kijken wij vanuit onze forensische equipe, van moeten wij samen met iemand naar onze collega's equipes. Want wij zijn niet in expert in kindertherapie. Dan besteden wij dit eigenlijk uit aan onze collega's. Dus het gebeurt soms dat papa hier komt met zijn zoontje, mama komt met haar zoontje in de kinderequipe. Daar gezien wordt als ouder – kind. We kijken daar, wat er daar moet mee gebeuren. En dan voor het daderstukje komt hij/zij bij ons maar toch proberen wij ook altijd linken te leggen. En zeker bij die doelgroep die een probatiestraf heeft. Een probatiestraf is soms nog, ik zou niet zeggen mild maar goed, maar de persoon in kwestie blijft thuis, is niet uit huis genomen, heeft niet in voorarrest gezeten, heeft niet in detentie gezeten.

Maar meer relevantie misschien voor jouw proefschriftthema is, van zodra dat je in de gevangenis terecht komt, kom je in een andere wereld terecht. En dan tekent dat u voor de rest van uw leven. Dat klinkt nogal drastisch, maar met onze teams hebben wij ook een werking in de gevangenis van Ieper en Ruiselede. De gevangenis in Ieper is een arresthuis en een huis voor kortgestraften. Er is daar door het CAW, een hele goede kinderwerking voor de mensen van daar. Maar wij werken daar ook mee samen, en eigenlijk zijn er daar heel veel mensen dat we zien, die zeggen van kijk sinds de dag dat ik opgesloten ben, merken wij dat het leven stilvalt. En dat eigenlijk ook de papa - rol of de papa - positie, voor een stuk stilvalt. Wij hebben een werking in Ruiselede, dat is een halfopen gevangenis. Daar zitten er mensen die binnenkort buiten komen. Daar zitten soms mensen die een levensdelict hebben gepleegd, die 15 tot 20 jaar hebben binnen gezeten. En dat die persoon eigenlijk zegt, van kijk goed ik ben eigenlijk als papa binnengekomen van een zoontje van twee jaar. En kom als vader buiten van een volwassen zoon van 20, 22 jaar die misschien zelf al een zoontje heeft. Waarbij dat je ziet, dat er daar een hele dynamiek zit, een soort problematiek zit die niet benaderd wordt.

Als je het zo bekijkt, dan heb je wel een groot stuk gemist. En dan is de maatschappij zelf ook al heel wat verandert. Bv. 15 jaar geleden bestonden er nog geen smartphones.

Uiteraard er zijn mensen die nog nooit van een uurwerk hebben gehoord. Er zijn mensen die zelfs nog nooit een gsm hadden gezien. Ik heb onlangs iemand gehad die al 40 jaar binnen zit, niet in een gevangenis in West – Vlaanderen, wel in een andere gevangenis hier in Vlaanderen. En die persoon kijkt naar dat voorwerp, en vraagt wat is dat? Ik zeg hem dat is een laptop, een computer. De vaste telefoon kan hij een beetje herkennen, dat lijkt er een beetje op, op het ouderwets toestel buiten dat die man nog mee gewerkt heeft.

Om maar een klein voorbeeld te geven, die man mag buiten voor een dag, mag de gevangenis voor een dag verlaten, om hier op intake te komen, het eerste gesprek. Die man zegt van kijk, vandaag is dat de eerste keer dat ik na 40 jaar buiten kom. Ik heb begeleiding nodig gehad om buiten te kunnen komen want ik durfde de trein niet te nemen. Dat is dan een beer van een persoon, die een joekel van een dossier heeft van feiten, zware feiten, levensdelicten ook. En die dan eigenlijk tegen mij zegt van ja ik durf de trein niet te nemen, of ik ben bang van al die auto's, of van al die fietsers, en al die rare kleren en al die rare mensen. Om maar enkele voorbeelden te geven. Die man zegt van ja ik heb ook geld meegekregen vanuit de gevangenis voor een broodje te kopen bv. onderweg.

Dan zegt die persoon wat kan je met vijf euro kopen? Ja goed, ik heb dat die man bijna letterlijk uitgelegd. Als die man zegt van ja ik ben binnen gegaan waar dat er nog met 50 frank en 100 frank werd gewerkt. Ik heb dat zelf ook nog geweten, u waarschijnlijk niet meer.

Ik heb dat inderdaad niet echt geweten, ik ben in 1999 geboren.

Ja, dan heb je dat waarschijnlijk niet echt meer meegemaakt. Of wel misschien een keer gezien. Dan is dat voor zo'n mensen die een lange detentie hebben gehad, één van de vele facetten waar dat ze opbotsen. En dat is dan soms ook hetgeen dat wij proberen aan te bieden. We kijken hoe dat zij eigenlijk maximaal kunnen re – integreren in de maatschappij. Dit staat waarschijnlijk ook redelijk dicht bij het thema detentiehuizen. Ik weet dat er daar heel veel om te doen is.

Wij werken bv. het meest samen met Be Leave, in Ruiselede. Dat is een open, halfopen gevangenis.

Ja, die gevangenis komt ook op televisie, in het programma "Ooit vrij".

Inderdaad ja, Petra Colpaert, de directrice, is daar nu één van de vele sprekers. Ik heb nu zelf nog niet gekeken maar ik weet dat ze meedoet. Maar bv. Be Leave in Kortrijk, in Ruiselede werkt met een Re – Entry – huis. En dat is eigenlijk een beetje een detentiehuis avant – la – lettre. Het is eigenlijk één van de eerste huizen. Ik denk dat er nog eentje in Mechelen, ook moet zijn.

Ik weet dat er in Mechelen, sinds september 2019, een transitiehuis is, maar zou het eens moeten opzoeken of er daarnaast ook een Re – Entry – huis aanwezig is. In Edingen, staat er ook een transitiehuis.

Voila, dus ik ken wel al verschillende namen gehoord. Voor mij is het concept wel een beetje hetzelfde. Je hebt het transitiehuis in Mechelen, je hebt het Re – Entry – huis in Ruiselede, op een boogscheut van de gevangenis. Ik denk dat hoe het er soms uitziet, dat dat een beetje kan verschillen, maar ik denk dat de hoofddoelstelling wel is, dat mensen op een meer geleidelijk aan manier kunnen naar buiten komen, na toch een verblijf in de gevangenis. En dan maakt het wat mij betreft niet echt uit, hebben ze er daar één jaar gezeten, hebben ze daar twee jaar gezeten, hebben ze daar 40 jaar gezeten… Dat laat een zodanige indruk na, dat mensen via dat Re – Entry – huis, dat transitiehuis, dat detentiehuis, vanuit justitie misschien nog een stukje in hun straf staan, want sommigen zitten daar met een bandje (elektronisch toezicht), of dat er daar ook een systeem is van een avondklok, dat ze op een bepaald uur terug binnen moeten zijn of dat ze het huis maar mogen verlaten vanaf een bepaald uur om naar het werk of naar een opleiding te gaan.

Maar het concept is hetzelfde van diezelfde mensen in kleine groep, met minder de stok van justitie, natuurlijk moeten ze daar niet gaan feesten en doen, maar een beetje zo van we hebben wat ondersteuning. In de kleine groep, hebben ze daar een bewakingsequipe of een voornamelijk een begeleidingsequipe die bijna met die persoon van A tot Z kan kijken, van wat heb jij nodig, waar wil jij op inzetten, is dat nu therapie, is dat nu je werk, is dat het vinden van een eigen woonst, is dat eventueel aankloppen in een begeleide woonvorm, is dat eventueel een psychiatrische opname ofzo als dat moet zijn, is dat ambulante hulp zoeken (bv. een vaste huisdokter, een psychiater, CAW, iets rond je kinderen, iets rond je gezin van herkomst).

Wij hebben hier veel papa's en mama's in begeleiding, die na jaren of na een tijdje buiten komen en dat gezin is er wel nog en ze kunnen ook wel nog terug naar dat gezin. Maar dat gaat allemaal niet meer zo gemakkelijk.

Ik ga een paar voorbeelden geven uit de praktijk. Er zijn mensen die mij vertellen van kijk, vroeger was ik een beetje de baas thuis, was dat nogal een klassiek patroon: mama voor de kinderen aan de haard en papa de portemonnee buiten, die kijkt dat er brood en kaas op de plank is. Mama staat er voor twee à drie jaar alleen voor, ze heeft het niet makkelijk maar na een jaar krijgt zij ook een beetje de positie van de afwezige papa. Een mama die ook een keer moet berispen, dat was vroeger de papa. En wat zien we, plotseling ding – dong, papa staat terug aan de voordeur en dat is niet voorbereid. Dat is niet met die mensen voldoende besproken. En wat zegt die papa? Ik vind mijn positie niet meer terug in het gezin en ik ben mijn gezag naar die kinderen kwijt. Ik heb ze niets meer te zeggen. Ik hoor letterlijk een uitspraak van mijn zoon: "Papa, moei jou niet, je hebt hier drie jaar niet gewoond". En dat zijn de hele pijnlijke kwesties die wij ook hier te horen krijgen. En ik denk dat dat ook, wie weet die transitiehuizen, of die Re – Entry – woningen, of die detentiehuizen: hoe ga ik terug naar de maatschappij, na detentie?

Wat mij betreft, kan ik daar maar heel positief over zijn, om daar mee in te investeren en mee werk van te maken. De nieuwe gevangenis van Haren, ik hoor dat dat een mastodont van een gevangenis gaat worden. Maar ik hoop bijvoorbeeld dat er daar in die visie wat ruimte is, je zet het is bijna een dorp bij wijze van spreken, dat ze daar dat principe ook toepassen.

Inderdaad ze gaan in Haren, allemaal verschillende gebouwen bouwen, in de vorm van leefgroepen, maar of de werking effectief ook in de vorm van zelfstandige leefgroepen zal gebeuren, weet ik niet zeker.

Ja, in kleine groepjes. De ervaring leert dat er daar zeker perspectief zit. Maar aan de andere kant, leert de historie ons ook, dat dat niet altijd evident is. Bv. de gevangenis van Brugge, waar wij ook mee samenwerken, dat is er eentje met units ook, ik ga niet zeggen leefgroepen maar met blokken. Het is daar eigenlijk bijna een mini – maatschappij op zich maar goed, dat is ook niet allemaal evident. Want dan gaat het over thema's van privacy, dan gaat het over thema's van toch niet overeenkomen met verschillende problemen. Je kunt daar misschien een kleine dief zijn die een paar keer een appel heeft gestolen, maar als je daar moet samenleven met iemand die drie mensen vermoord heeft, uit een zwaar banditisme milieu, dan is dat een totaal ander verhaal. En dat is hetgeen wat wij ook altijd merken, waar dat ik ook altijd voor pleit, steek die mensen niet onderling bij elkaar.

Justitie kiest tot op vandaag, ik weet niet of Van Quickie daar een beetje verandering in gaat brengen, hij brengt regelmatig een keer verandering. Justitie heeft wel een keer een soort van moderne doorstart nodig, op veel vlakken. Mijn gedacht is van je moet de mama, om naar uw thema terug te keren. Je moet de mama die voor de allereerste keer in de gevangenis terechtkomt, zwanger van haar eerste kindje, op punt van bevallen, nu al duidelijk dat het een bevalling in de gevangenis zal worden, als je dat mamaatje in een duocel steekt, of in een quattrocel steekt, met drie andere personen. Bv. de vrouwengevangenis in Brugge, daar is er een afdeling voor mama's met kinderen, maar goed stel dat een mamaatje aankijkt tegen een gevangenisstraf van 10 jaar. Dan weet ze nu al dat kindje gaat hier geboren worden en ik mag het houden tot de leeftijd van drie jaar. En dan mag ik het afgeven. Dat gaat haar tekenen voor het leven.

Als dat mamaatje nog op voorhand met iemand van justitie in aanraking is gekomen, al heel haar leven in de middenklasse heeft geleefd, nog nooit een keer gesproken heeft met iemand die uit de gevangenis is gekomen, dan komt ze daar terecht bij een habitué, die daar wel iedere week een keer binnen- en buiten gaat. Nieuwe feiten, oude feiten… noem maar op. Dat mamaatje komt daar nooit meer, normaal wil/mag ik niet zeggen, maar dat mamaatje komt eruit getekend voor het leven. En dan heeft ze er nog een kindje erbij. En dan denk ik, zijn die grote detentiehuizen dat we nu zien, Brugge, Antwerpen, Gent… Het feit dat ze dat er nu eentje gaan bouwen in Haren, maar bv. Leuven – Centraal, Berkendael, waar er ook dames zitten. In Leuven – Centraal zitten er ook.

Inderdaad, in Hasselt zitten er ook een 30 – tal vrouwen. Ik heb morgen een gesprek met de gevangenisdirecteur van Hasselt.

Voilà, dat zijn mastodonten. En ik denk dat we moeten kunnen gaan naar kleinschaligheid. Ik denk dat je zo veel meer die mensen te pakken kunt nemen. Daarmee bedoel ik op vlak van hulpverlening, maar ook justitieel zal men die mensen veel meer kunnen benaderen, rapper kunnen benaderen. Je gaat daar heel snel zien of er daar iets aan het broeden is. Ik heb hier mensen die zeggen, van kijk goed ik zit al tien jaar aan één stuk binnen op mijn cel. Waarom? Ik heb zedenfeiten gepleegd en ik durf niet naar de wandeling te gaan. Dat is algemeen geweten, dat is ook zo, dat is geen filmpje. Het is de realiteit dat als je gezeten hebt voor zedenfeiten of zit voor zedenfeiten, zeker als het gaat over kinderen, dan ben je de kop van jut bij de andere gedetineerden. Daar loop je iedere dag wel een keer tegen de kast, als je begrijpt wat ik bedoel. Die mensen zeggen van kijk ik heb dat twee of drie keer tegengekomen, ik ga niet meer naar de wandeling. De persoon zegt kijk ja ik ga nu al tien jaar niet meer buiten.

Bedoelt u echt niet meer buiten uit de cel? Ook niet in de gang? Of echt naar buiten in de tuin ofzo?

Ik bedoel uit de cel. Hij komt naar buiten om zich te douchen, op het twee/driewekelijkse douchemoment, gaat misschien een keer naar zijn bezoek dat hij een keer om de zoveel maanden krijgt van een verre vriend of van zijn vrouw die misschien aan de andere kant van het land woont. En hij gaat bv. naar de contacten van de psychosociale dienst. Of spreekt een keer met de aalmoezenier, maar komt anders niet meer buiten uit zijn cel. Dan denk ik goed, is het niet belangrijk dat je die persoon in het oog houdt? Dat je met die mens blijf spreken? En als je dat moet doen, in een monstergevangenis, of in zo'n mastodontgevangenis, dan verlies je dat contact.

Ik wil daar nu geen reclame mee maken, maar in de gevangenis van Ieper en Ruiselede, hebben wij niet echt een wachtlijst voor de gedetineerden die bij ons zitten. Als ze bij ons in therapie willen komen, tijdens hun verblijf, dan kunnen wij ze redelijk snel zien, binnen de maand kunnen we ze een eerste gesprek geven. De therapie wachtlijst voor Brugge, dezelfde dienst van Brugge die dat doet, heeft een wachtlijst van twee jaar. Voor een aanbod te doen naar mensen met psychische problemen, dat is onze corebusiness. Als die persoon buiten komt en er is nooit iemand geweest die daar eens mee spreekt, en hij verdwijnt daar in de grote massa. Dan kan er daar misschien een broeihaard zijn van vier/vijf jaar problemen zijn. Die persoon komt buiten met een joekel van een probleem. Als je dan die persoon nog moet proberen te benaderen, dan zijn dat eigenlijk gemiste kansen. Waarvan dat ik denk, hoe kleiner de groep, hoe kleiner het format, net zoals detentiehuizen.

Inderdaad dat klopt, het is de bedoeling dat er in één detentiehuis maximum 30 gedetineerden verblijven.

Voilà, dan kunnen ze die mensen eigenlijk vanaf de eerste dag begeleiden. Mijn persoonlijke visie, ik doet dit werk nu al meer dan 20 jaar, is nog altijd van de re – integratie in de maatschappij begint op de eerste dag van de detentie. Dat is mijn persoonlijke visie. Stel dat er iemand toch aankijkt tegen vijf jaar, tegen misschien helaas 15 of 20 jaar. Hij/zij wordt opgesloten in de gevangenis van Ieper voor een levensdelict, zit in voorarrest en weet dus ik zal het Hof van Assisen nog moeten passeren. En de advocaat heeft gezegd dat ik op z'n minst 15 jaar krijg. In België, moet je van die 15 jaar op zijn minst 1/3 uitzitten. Dus gezien de ernst van de feiten, kijkt die persoon aan op een gevangenisstraf van 7 à 8 jaar. Dan zeg ik eigenlijk van, oké ik wil daar nu ook niet zo letterlijk in spreken van de allereerste dag van detentie, dat je moet gaan spraken van waar ga je wonen. Daar niet van maar zo van hoe kunnen wij jou helpen, dat dit verblijf in de gevangenis en ik ga daar nu ook niet zoiets meligs van maken maar ik zou zo denken van: hoe kunnen wij jou helpen dat dit geen nutteloze periode wordt?

En dan denk ik, ik ben blij dat het opgenomen wordt, je mag het gerust ook afspelen bij Quickie of bij gelijk welke beleidsmedewerker in Brussel, dat er daar voldoende middelen moeten voor gemaakt worden. Want dat is wel een ander puntje van kritiek naar die detentiehuizen. Dat is allemaal goed en wel, maar je moet ze niet bouwen om te kunnen concurreren met het buitenland, of om te kunnen zeggen van kijk hier in België doen we het ook, of we moeten dat ook niet enkel doen om het Europees Hof voor de rechten van de mens gelukkig te stellen. Want we zijn al een paar keer veroordeeld geweest, maar dan specifiek voor de geïnterneerden omdat we er niets mee uitsteken. Dan denk ik van doe het niet daarom. Als je het wil doen, kijk dan ook dat je een portefeuille hebt om die nodige begeleiding, juiste begeleiding aan te bieden. En tegelijkertijd ze ook niet te overshooten, want je zou kunnen zeggen iedereen moet bij een therapeut gaan. Dat is niet waar, niet iedereen moet bij een therapeut gaan. Iedereen moet een financiële ondersteuning krijgen in de vorm van budgetbeheer. Er zijn mensen die perfect instaat zijn, voor als ze buitenkomen of in detentie, met hun centjes om te gaan.

Vandaar denk ik, kleine detentiehuizen zorgen voor een hele nauwe, gerichte aanpak en dat moet je dan vanaf dag 1 van de detentie al met die mensen connectie maakt, dat je met die mensen verbinding maakt, dat je die mensen de boodschap heeft van oké we zitten we hier misschien wel voor bepaalde tijd samen, maar laat ons elkaar leren kennen.

Omdat dat meestal, zeker bij de eersteplegers noem ik dat dan. Die veelplegers, zijn overlevers, die gaan het wel redden. Maar die mensen die het misschien maar één keer gaan doen dat feit, die mensen moet je pakken, die mensen moet je krijgen en daar een band mee gaan. Want meestal zijn dat ook de mensen die nog nooit therapie hebben gehad, die nog nooit met een therapeut hebben gesproken, of met een hulpverlener. En dan denk ik weer dat die kleine detentiehuizen van dag 1, volgens mij met een voldoende financiering, dat er dus voldoende personeel is, dat er daar bijna een soort van 1 op 1 band kan bestaan. Oké ik laat mij nu misschien helemaal gaan in mijn ijdele hoop van misschien dat er daar een begeleider zou zijn, één begeleider voor één gedetineerde. Dat gaat er misschien niet van komen, het is misschien niet realistisch, maar dat je dat tenminste begeleiders hebt die daar met maximum 3 of 4 gedetineerden moet door het leven stappen tijdens dat verblijf in dat detentiehuis, want anders krijg je toch weer de vorm van een grote gevangenis.

En dan verdwijnen die mensen weer. Want sommige mensen zijn heel erg gedreven van onder de radar te blijven. Dit niet vanuit een negatieve inborst, maar eerder zo van ik ben bang om mijn verhaal te brengen en ik ben beschaamd over wat ik uitgestoken heb. En denk ik dat we met die mensen toch moeten proberen verbintenis te krijgen. Want het zijn die mensen die in grote gevangenissen, onder de radar blijven, niet tot die therapeut komen. Wij merken heel vaak dat de luidste roepers, misschien eerst bij ons komen. Je zou kunnen zeggen omdat het de hoop vult, misschien wel. Maar die vissen we er snel weer uit. Dat zijn dan degene die een keer zouden komen, omdat ze een attest nodig hebben voor hun advocaat.

Voilà, daar denk ik van daar moeten we dan heel selectief in zijn in onze organisatie, wie dat we misschien het best helpt, wie dat er het meest deugd gaat van hebben en wie er misschien het verst mee zal geraken.

Daarom denk ik inderdaad dat detentiehuizen daar een antwoord op kunnen zijn. Maar na al die jaren dienst, ben ik niet pessimistisch, ben ik ook realistisch. Ik denk dat er een goede selectie nodig is door de PSD van de gevangenis, de directie, misschien het justitiehuis die voordien al die persoon kent. Dat al die informatie moet samen gelegd worden. Volgens mij kun je ook niet iedereen in een detentiehuis plaatsen, niet iedere gedetineerde is daar ook geschikt voor. Ik ga brutaal zijn, omdat we dat ook soms doen in de manier van onze aanpak hier. We confronteren “graag”, we vinden dat het soms nodig is dat mensen wakker geschud worden. Types zoals Marc Dutroux en ik kan er nog een paar opsommen. Zware gangsters, zware drugscriminelen, die moeten daarvoor uitgesloten worden. Die moet je niet in een detentiehuis steken. Waarmee ik eigenlijk wil zeggen, detentiehuizen maak ze maar allemaal op termijn, bouw ze maar allemaal maar je gaat misschien nog hier en daar een monstergevangenis nodig hebben. Omdat er een bepaald cliënteel beter gebaat is, ik ga brutaal doen, die achter slot en grendel moet blijven. Er zijn mensen volgens mij die ook niet meer in de maatschappij kunnen komen.

Daar ben ik ook wel mee akkoord, dat er sommige mensen zijn, die beter niet meer terug naar de maatschappij komen.

Bijvoorbeeld een Marc Dutroux, een Ronald Janssen, u misschien ook wel bekend van die zedenzaak in der tijd met Annick Van Uytsel. Ik kan ze misschien, ik krijg ze niet meer allemaal voor de geest, maar ik kan er misschien nog een paar opnoemen. Ik wil maar zeggen van ja kijk goed, voor die mensen zal een echte gevangenis nodig blijven.
En ook dat die mensen dat weten en dat we ook eerlijk zijn met die mensen. Het spelleke dat ze nu met Marc Dutroux gespeeld hebben, mensen zouden kunnen zeggen van hij heeft genoeg spelletjes gespeeld, we gaan ook een beetje met zijn voeten spelen. Neem nu die psychiatrische expertise die ze nu onlangs hebben gedaan, dat is het geringste tijdverlies, dat is geldverspilling.

Daarin kan ik uw standpunt zeker begrijpen. Het rapport na de psychiatrische expertise die ze onlangs uitvoerden, is nog steeds hetzelfde als dat van 20 jaar geleden.

Juist, het is hetzelfde rapport maar goed, we weten dat allemaal dat die man eigenlijk niet meer kan vrijkomen. Die man zal in principe ook niet meer vrij komen. Er is geen enkele strafuitvoeringsrechtbank die dat op zijn conto gaat aanschrijven dat ze Marc Dutroux hebben vrijgelaten. Die man zal zijn levenslange straf zitten.

Nu dat is misschien een beetje van voor uw tijd, dat is nog van in mijne tijd. Bv. Freddy Horion, je hebt er misschien ook een keer van gehoord, die man heeft 5 moorden gepleegd, ik denk eind de jaren ’70. Die man heeft levenslang gehad. Die man zal nooit meer vrijkomen.

Ik heb inderdaad nog van die man gehoord, als ook van Andras Pandy.

Inderdaad, maar die is dood ondertussen. Hij is gestorven in de gevangenis, die man heeft ook levenslang gekregen. Er zijn er dus nog een paar. Je ziet dat ik echt een voorstander van detentiehuizen ben, maar de praktijk leert dat we ook niet naïef mogen zijn. Steek daar niet iedereen in. Denk niet van, oei we moeten vanaf nu alle gedetineerden vanuit een hele humaan, dat is één van de pijlers. Een meer humane detentie. Bv. de huidige wet op de bescherming van de rechten van de gedetineerden, de datum ben ik nu even kwijt, iedereen hier in België heeft dat. Die wet ken je misschien. Die is echt geschoold op de hele humane manier van denken, en dat is ook goed.

Maar ja, aan de andere kant denk ik, persoonlijk ben ik er ook voorstander van, dat soms justitie ook zijn werk moet doen. En ja, ik ben een hulpverlener pur sang, maar het werk leert mij dat er bepaalde gedetineerden, bepaalde mensen, toch soms ook wel een keer een pak voor de broek moeten krijgen, een keer aan de oortjes worden getrokken, en als dat betekent dat ze misschien een tijdje moeten zitten, om dat denkwerk te doen, om een beetje tot besef te komen van wat heb ik uitgestoken? Dan vind ik dat ook nodig en belangrijk. En vandaar denk ik dan aan die echte gevangenissen. Want soms hebben mensen het zo wel een keer nodig om een stekje in de poep te geven, van hoe ben jij nu bezig, wat heb jij uitgestoken. Maar ook voor die mensen denk ik, moet er naar gekeken worden, hoe kunnen we met die mensen weer connectie maken, verbinding maken, om te kijken van welk leven willen ze leiden buiten de gevangenis. Want dat is misschien ook zo een beetje een idee dat ik er ook wil bij zeggen daarvan, één van onze pijlers hier is, van wij nemen het niet over de gedetineerden. En ook bij die detentiehuizen is het belangrijk dat die gedetineerden van in het begin, ook uitgenodigd worden om hun eigen zelfstandigheid op te nemen, verantwoordelijkheid op te nemen. Want dat detentiehuis, mag ook niet zomaar een soort van achterafclubje worden, zo van als we het een beetje handig aan boord leggen bij de PSD van mijn gevangenis, dan kan ik doorstromen naar dat detentiehuis.

Ja, Ja, maar dat er ook op voorhand met die persoon wordt gesproken, van er is daar een equipe die voor u klaarstaat, maar wat ga je zelf doen? De herstelgedachte zit daar ook in voor een stuk. Daar heb je waarschijnlijk ook al van gehoord.

Ja, ik heb vorig academiejaar, zelfs het keuzetraject “Herstelgericht en verbindend werken” gevolgd.

Je hebt het mij al een paar keer horen zeggen, zo die verbintenis aangaan. Van aan onze kant, maar ook de gedetineerde in kwestie moet ook bereid zijn. Je moet misschien wel open zijn, omdat die persoon het niet gewoon is in het gewone leven om verbintenissen aan te gaan, goede verbintenissen. Ze hebben er aan gegaan, maar deze waren niet altijd goed. Maar goede verbintenissen, goede connectie te kunnen maken, om dan inderdaad. Ik ben ook een oplossingsgerichte therapeut, zo opgeleid. Ik heb Korzybski gedaan in der tijd. Dat wij, ik zit in een business waar dat je misschien continu wordt geconfronteerd met ja, de strafste dingen die mensen ooit kunnen doen. Maar het is en blijft een kunst. En ik hoop ook dat dat een beetje de visie is van de detentiehuizen.

Alsook de gedachte van empowerment, van veerkracht, van skills, van vaardigheden… zit er ook een beetje in. Dat we toch ondanks alles, in dat troebele van die zwarte vlek, kijken van over welke vaardigheden beschikt die persoon nog? En dat daar die persoon in zijn verantwoordelijkheid wordt gezet en eigenlijk geïnviteerd wordt, wat ga jij daar mee doen in dat detentiehuis?

En dit liefst van al, vanaf de eerste dag van zijn detentie, in dat detentiehuis zou zijn. Je moet daar niet mee wachten. Daarom vind ik dat bijvoorbeeld een heel perverse toestand dat de staat, ik ga het misschien een beetje luider zeggen zo dat de staat het in Brussel ook hoort, ik ga niet zeggen dat er te weinig in geïnvesteerd wordt, maar misschien wordt er op een foute manier geïnvesteerd, ik weet dat niet. Dat iemand die wil in therapie gaan, dat iemand die wil geholpen worden, dat hij/zij het toevallig vlaggen heeft dat hij/zij in Brugge terechtkomt, en daar twee jaar moet wachten vooraleer hij/zij de therapeut kan spreken, om te weten rond zijn/haar depressie, om te werken rond je seksuele problematiek, om te werken aan de verwerking waarom dat je uw vrouw hebt vermoord en in stukjes hebt gesneden. Maar dat zijn zware verhalen. Je kan zeggen ja hij heeft zijn vrouw vermoord, als ik dat op de Grote Markt, hier in Kortrijk ga zeggen, ga ik de enige zijn die dat zegt. Je gaat andere mensen hebben, die zeggen hij heeft zijn vrouw vermoord, geef hem maar 30 jaar. Ik begrijp dat, ik begrijp ook de nabestaanden, de familie van het slachtoffer. Maar we leven nu eenmaal niet in België, in zo'n maatschappij.

We leven in een maatschappij met het principe van re – integratie na detentie. Daarom is de doodstraf afgeschaft, daarom is de hele levenslange straf afgeschaft. Die wordt nog uitgesproken, maar in principe is dat ook maximum 30 – 40 jaar. En de persoon waar ik daarnet over sprak, is één van de uitzonderingen in België, die al 40 jaar binnen zit. Levenslang in België, is in de praktijk, ongeveer 30 – 40 jaar. Natuurlijk, ben je 60 jaar oud, dan is er dikke kans dat je tussen zes planken buiten komt. Maar ben je bijvoorbeeld 30 jaar en heb je een zwaar feit gepleegd, waardoor je van de rechter levenslang krijgt, is dat in se nog met een perspectief, met een toekomst. Die persoon op zijn dertigste binnengaat en maar op zijn zestigste misschien maar buiten komt. Dat er moet gekeken worden, van hoe gaat hij die 30 jaar doorstaan, want er zijn mogelijkheden van therapie of begeleiding in detentie. Er wordt vaak gezegd, er is geen geld en er is geen eten. Dat klopt niet.

Ik gruwel een beetje als ik de krant lees, dat ze zeggen er wordt zo weinig ingezet op de behandeling van gedetineerden. En Zuhal Demir bijvoorbeeld, ik gruwel een beetje van haar uitspraken soms in het nieuws.

Veel meer inzetten op de behandeling van zedenfeiten en dinges, alsof dat dat nog niet gebeurt. Dat gebeurt wel, maar misschien te weinig, maar het gebeurt wel. Ik vind het altijd spijtig dat dan de goegemeente in de maatschappij gepeperd wordt. Met het programma "Ooit vrij" hoop ik, brengt dat een genuanceerd beeld, niet altijd. In de eerste reeks, vorig jaar, heb ik soms mijn haar uitgetrokken van miserie, als ik de uitspraken hoorde. Ik hoop dat het nu een beetje beter is. Al die dingen helpen om de kijk van de maatschappij naar gedetineerden, justitie en straf te beïnvloeden. Als je zegt detentiehuizen, dan komt er een huis ergens in een straat terecht.

Ja, dat is de bedoeling. Dat is één van de drie pijlers van detentiehuizen, namelijk de lokale verankering.

Ja, dan komt dat huis in een wijk, in een dorp, in een stad terecht. En ik weet wat voor een tralala het geweest is in Ruiselede, om dat Re – Entry – huis daar te zetten. Buren die ook niet wisten van wat gebeurt er hier? Het is er nu wel gekomen maar die hebben wel wat tralala in de aarde gehad hoor. Begrijp je? In die programma's van "Ooit vrij" en dat wij, justitie en hun straffen enz. daar hebben we allemaal karwei aan. Want dat bepaalt of die fusie detentie – transitiehuizen, kan slagen.

Nog een keer, ik ga nu brutaal zijn, als het goed uitkomt voor de goegemeente dat er daar een huis komt met 30 mensen die gezeten hebben, die vooral veroordeeld zijn voor zedenfeiten. Dan is het al prijs. En waarom is het prijs? Sinds de affaire Dutroux, heeft België zijn levenslang trauma opgelopen. Ons levenslang trauma in België, van zodra dat het woord "seks" valt, schieten we in een kramp. Gek hé?! We maken daar graag grapjes over, en iedereen beleeft dat precies op zijn manier. Maar van zodra dat we spreken vanuit een hoek van justitie, een strafbaar feit en het gaat over seks, dan schieten we in een kramp. Dat uit zich in uitspraak van: "Zet ze tegen de muur!", "Steek ze in Auschwitz!", "Schiet ze allemaal dood", "Spuit ze plat", "Plaats ze op de elektrische stoel", "Laat ze nooit meer vrij"…

Ik weet niet in welke landen ze dat wel doen. Maar hier in België, zitten we zo niet in elkaar. De wet is niet zo geregeld. De visie rond justitie en strafuitvoering is hier anders. Die mensen komen ooit vrij. En daar moet je, zoals ik daarnet zei, een selectie maken. Draai een voldoende lange tijd proef, experimenteer, zeg je we moeten dan toch misschien een mix maken van verschillende doelgroepen. Of we gaan een transitiehuis of detentiehuis maken, waar er toch een tiental mensen bij elkaar zitten, die gezeten hebben voor zedenfeiten. Weet sowieso als je het er komt, dat je, ik wil niet pessimistisch klinken, maar weet dat er daar sowieso bv. een petitie zal zijn, dat er daar een groep in de straat gaat zijn die dat niet ziet zitten. Dan gaat er daar direct een vzw opgericht worden: wij tegen de komst van een transitiehuis. Dan denk ik ook van nu is de justitie en dergelijke, nog niet aan het nadenken over een transitiehuis. Maar is de boot niet denk ik, om voldoende in de maatschappelijke visie te investeren.

Uit onze enquête bij de gewone burger in de straat, is ook gebleken dat er nog niet veel mensen het alternatief "detentiehuizen" kennen. We merken dat veel mensen, en ook professionals nog niet op de hoogte zijn, dat er een jaar geleden al transitiehuizen zijn gebouwd.

Voilà, we kunnen een enquête doen, maar mensen moeten vooral ook geïnformeerd worden. En waarover moeten mensen geïnformeerd worden? Ze moeten geïnformeerd worden, over hoe dat het komt dat ze angstig zijn. Want de kwaadheid en de negatieve reacties, komen meestal, volgens mij, voort uit angst. Als we iets niet kennen, onbekend maakt onbemind, dan gaan wij reageren. Dat is een beetje een oerinstinct. Als we bang zijn, dan gaan we iets doen, maar al die reacties bv. in de krant, in HLN soms dat ik lees, in het nieuws en in praatprogramma's en toestanden. Dat als je dat bekijkt, reageert 15% hierop uit angst.

Ik begrijp dat ook, als ik zeg, wat ik doe van werk. Ik ga graag op reis met mijn partner, en als ze dan eens vragen wat ik doe van werk. En het is zo'n groepsreis, en we zitten s' avonds aan tafel die eerste dag en we doen een rondje wat doe jij van werk. Ik ben altijd aan het nadenken van hoe zou ik dit hier nu het best uitleggen, zodat we straks niet met een stilte aan tafel zitten. Want keer op keer valt het gesprek stil, als ik zeg wat ik doe van werk. Zo'n groep is altijd ook opgedeeld in maatschappelijke laagjes, er gaan altijd mensen tussen zitten, die zeggen van je zou ze beter voorgoed in de gevangenis steken. Als er daar iemand tussen zit die jou daarvoor opfrit. Een ander persoon gaat misschien zeggen, ik ben zelf slachtoffer geweest. Of die vanuit dat stuk, voor een stuk reageert van wat moeten we doen met die mensen.

Maar investeert in de maatschappelijke visie, investeert voldoende in hoe dat mensen leren kijken. Dan denk ik ook, van dat moet meer in onderwijs gebeuren, dat moet in scholen, dat moet in lager onderwijs. Dit aan de hand van vakken zoals leefsleutels, hoe kijk ik naar een ander die anders is.

Inderdaad, ik denk dat dat ook geldt op vlak van mensen met een beperking, mensen in armoede, mensen met een migratieachtergrond…

Mensen uit migratie, mensen met een handicap, mensen met een beperking, mensen met een detentieverleden, mensen die in een detentiesituatie zitten… Hoe kijken wij naar die mensen?

Investeer daar voldoende in, zorg voor een voldoende maatschappelijk draagvlak. Ik heb natuurlijk allemaal makkelijk praten. Maar ik wil gewoon zeggen van, ik denk dat dat misschien nu op vandaag er nog wat te weinig in zit. En zeker ook in coronatijden. Tijdens de eerste coronatijd, vonden we het nog allemaal zo een beetje plezant zo. In de tweede coronatijd, mensen zien af, mensen zijn het beu, mensen gaan pinniger worden, mensen nog een beetje meer pinniger worden naar mensen waar dat ze altijd heel lief tegen waren. We merken zelf ook, dat we een beetje pinniger lopen naar onze partner toe, dat we weeral niet op restaurant kunnen gaan, of dat dit of dat niet kan doorgaan. Dat is ook zo een beetje in bepaalde perioden zo in de maatschappij. Dat kan een bepaalde tijdspanne zijn of in bepaalde situaties, merk ik dat de reacties scherper zijn.

Bijvoorbeeld, u was nog niet geboren, maar in het jaar 1997 stond België in rep en roer. Men ging bijna mensen clinchen, dat waren bijna oertijden, het waren bijna middeleeuwse tijden. En ik zie dat mensen daar heel massaal op reageren. Dit vanuit opgekropte woede, vanuit misschien persoonlijke opgekropte dingen, het komt er dan een keer uit. Mensen vinden een gemeenschappelijke bron van brandstof erin. Dat is ook goed, ze moeten daar niet blijven mee rondlopen, dat het eruit is. Maar we zijn ook geen beesten, we zijn mensen en we moeten ook kijken van hoe dat gaan aanpakken. We leven niet in de middeleeuwen waar we elkaar zo maar kunnen vermoorden. Ons rechtssysteem is er één van een nieuwe kans, van re – integratie. Meer en meer wordt er de laatste jaren ook ingezet op herstel. Wat wil jij doen om te herstellen? Dit naar uzelf, de maatschappij, het slachtoffer…

En ik denk dat, volgens mij ligt daar de sleutel, krijg de maatschappij mee. En laat in dat eerste detentiehuis, ik heb net al opgesomd, een paar personen die daar beter niet komen. Daar ligt er heel veel waarde, met kans op slagen. Want we hebben het dan zeker over het thema van stigmatisering, dat is één van de grootste dingen die re – integratie bemoeilijkt. Als je gaat solliciteren en je hebt in de gevangenis gezeten, ja… En vrouwen hebt vermoord of dat je enkele verkrachtingen hebt gepleegd, ja… Ik sta nog altijd onder voorwaarden, ik heb een bandje, ik heb elektronisch toezicht, ja…

Overuren kan ik niet echt doen, want ik moet tegen 16u terug binnen zijn. Of ja één keer per maand ga ik moeten congé pakken, want ik moet naar mijn therapeut in het justitiehuis.

Ook dat denk ik is even belangrijk. Je kan denken detentiehuizen, waar zeten we op in? Ja, op de maatschappij. Meer meekrijgen dan dat er nu al is. Dat is een beetje mijn algemene bezorgdheid.

Werken jullie herstelgericht? Indien ja, hoe doen jullie dit?

Deze vraag werd beantwoord in de voorgaande vraag.

Traliekinderen kampen daarnaast dikwijls met loyaliteitsproblemen t.a.v. de gedetineerde ouder. Ze schamen zich, zijn boos of in de war. Ze weten dat de gevangenis een 'slechte plek' is. Ze stellen zich de vraag: "Mag ik mama nog graag zien als ze vreselijke dingen gedaan heeft?". Herkent u dit? Hoe kunnen we werken aan dit loyaliteitsconflict?

Dat is natuurlijk een hele algemene vraag. Ook daar zou ik mijn antwoord kunnen zijn van dat we moeten inzetten op een heel individuele aanpak van dat kind. Het is natuurlijk een kwestie om dat heel snel gedetecteerd te krijgen. Van waaruit, vanuit welke situatie, stelt dat kind een gedragsprobleem? Er bestaan wel degelijk echt stoute kinderen. Een ontwikkelingsstoornis of een gedragsprobleem, heb je soms al van bij de geboorte. Omdat dat biologisch of genetisch bepaald is. En het is ook daar de kunst om dat snel op te merken. Want hoe vroeger dat je erbij bent, en op de hoogte zijt vanaf dag 1 in detentie, dat is een beetje hetzelfde of daar. Ik zeg altijd, dat is mijn persoonlijke visie, een kind tot de leeftijd van 5 à 6 jaar kun je kneden. Ik ben brutaal in mijn uitspraak, maar ik wil daarmee zeggen van, een probleem moet zo snel als mogelijk gevonden worden, opgemerkt worden, gedetecteerd worden. Dit om er daarna mee aan de slag te gaan en de behandeling moet heel erg individueel en op maat, ook van dat kindje zijn. Want ieder loyaliteitsconflict, is een ander bij een ander. Ik ken geen twee dezelfde loyaliteitsconflicten.

Er moet gekeken worden van is er nog herstel mogelijk? Je kan zeggen we moeten de band tussen dat kindje en die papa herstellen, dan zeg ik misschien beter dat die band niet hersteld wordt. Dat er gefocust wordt op een ander. Ik wil onszelf niet verkopen, maar ik denk dat dat specialistenwerk is. En dat we bv. een partner of een school misschien ook mee moeten betrekken. Stel dat de juf weet, de papa van Joris zit in de gevangenis, of ik heb het al meegemaakt, de papa van Joris zit in de gevangenis, want papa heeft mama vermoord. Het is goed dat er daar gewerkt wordt met die equipe, waar dat Joris verblijft. Is dat een familie - equipe? Is dat een instelling? Is dat school, CLB, een juf, een zorgleerkracht? Zich een beetje extra ontfermd over Joris. Want goed, Joris zit misschien in het tweede leerjaar, hij weet dat mama naar de hemel is, maar weet wel waar dat papa zit. En dat zeg ik meestal, zo van kinderen tot 5 à 6 jaar kun je nog een keer iets wijsmaken. Maar ik denk soms, dat een kindje vanaf 6 à 7 jaar, moet je natuurlijk op mensenmaat, op kindermaat, je moet ze niet de volledige lading geven, maar je moet wel eerlijk zijn. Je moet hen niet wijsmaken, dat papa op reis is. Nee, papa komt je de eerstkomende 15 jaar niet meer instoppen in bed. Papa zal nog niet direct meegaan met jou op reis. Papa zal misschien ook niet meer met de juf komen praten op je kerstrapport. Of het schoolfeestje, papa zal er niet bij zijn. En ja, mama alleszins niet. En dat moet denk ik zo snel mogelijk gedetecteerd worden. En nog eens, ik denk dat dat specialistenwerk is.

Hier beneden is er een kinderverdiep, een kinderen – en jongerenwerking die daar vaak dagdagelijks mee bezig zijn, met loyaliteitsconflicten, met gedragsproblemen die eigenlijk geen pur sang gedragsproblemen zijn, maar eigenlijk een soort van verhaal zijn dat het kindje brengt. Meestal zijn gedragsproblemen een verhaal. Een kind kan niet direct zeggen, ik ben depressief of ik voel mij niet goed, ik reageer mij af, ik maak van alles een drama. Dat moeten we zien doorprikken en dat ook kunnen herkennen. Dat is specialistenwerk, schoolleerkrachtenzorg, CLB – medewerker die zegt van Joris maakt continu ruzie met al die kindjes op de speelplaats. Joris kan hier niet meer blijven, op deze school. Is dat zo? Heeft er ooit al eens iemand, op de leeftijd gesneden van Joris, al een keer proberen met hem te spreken? Dit kan aan de hand van speltherapie of iets anders. Maar dat Joris weet van het gaat mij inderdaad niet, maar ik ga dat niet zeggen tegen een wildvreemde. Of dat Joris leert om jou te vertrouwen. Vandaar dat we ook vaak zeggen, dat is een heel werk van lange adem. Want volgens mij is er mee te werken met zo'n loyaliteitsconflict. Er zijn veel soorten verhalen, dat mama of papa opgesloten is, dat zijn vaak heel langdurige trajecten.

En ik wil nog een keer, ik wil niet pessimistisch zijn, maar de ervaring leert dat dat soms, je mag onze therapie ook niet overschatten, we mogen hier niet zomaar zeggen we kunnen iedereen genezen. Nee, soms zijn dat ook therapieën dat we die mensen leren omgaan met een bepaalde kwetsuur en een bepaalde kwetsbaarheid. Ook Joris gaat hier misschien op zijn 6 à 7 jaar binnenstromen, doorverwezen door het CLB, en afhankelijk van de situatie, mama is vermoord, papa zit in de gevangenis, Joris woont nu bij oma en opa. Die al in de 70 zijn. Dan gaan wij kijken, hoe dat wij Joris kunnen, op zijn maat gesneden en met zijn individuele verhaal kunnen helpen. Maar er is dikke kans dat Joris voor de rest van zijn leven getoucheerd is, gekwetst is, een littekentje zal hebben op zijn zieltje. En ik denk dat we ook eerlijk moeten zijn. Zo van we moeten daar rekening mee houden. Wil dat zeggen dat Joris voor de rest van zijn dagen therapie moet volgen? Nee, maar af en toe, hopelijk dat er toch een keer iemand vraagt aan Joris hoe het gaat met hem.

Want ondertussen wordt Joris een puber, dat is een moeilijke leeftijd met zijn persoonlijk verhaal. Ik hoop dat Joris hopelijk leert mensen vertrouwen, als hij met iets zit. Want als hij bij oma en opa logeert, die al in de 70 zijn. Plotseling zullen oma en opa ook misschien wegvallen. En opnieuw, dat hij leert mensen vertrouwen, dat hij leert niet bang zijn als hij zijn persoonlijke zorgen moet vertellen. Dat is denk ik nu belangrijk.

Uit de literatuurstudie die we deden in functie van onze bachelorproef, nemen we ook mee dat er een intergenerationaliteit van criminaliteit is. In het begin van het gesprek hebben we het hier al even over gehad, dat kinderen van ouders met een psychiatrische problematiek, dat die kinderen daar ook gevoeliger voor zijn om later ook een psychische of een psychiatrische problematiek te ontwikkelen. Hoe zou u, vanuit uw visie, proberen om deze intergenerationaliteit van criminaliteit te doorbreken? Dat we eigenlijk eerst de ouder zien in de criminaliteit, in de gevangenis. En dan later ook het kind, en/of het kleinkind.

Dat is heel moeilijk. Want soms stel je vast dat die gedetineerden precies alweer vertrokken zijn, al voor dat je iets kon doen voor die kinderen of voor die kleinkinderen. Ik heb daar een niet zojuist antwoord op denk ik. Mijn idee is van dat dat inderdaad vaak voorkomt, dat wij hier, ik heb hier nu al mensen in therapie als volwassene waarvan ik indertijd nog de papa heb gevolgd. Dat had ik toen eigenlijk al misschien kunnen inschatten.

Als ik dan weer even brutaal mag zijn, dan had ik kinderen al toen op onze wachtlijst kunnen zetten. Want kijk hij is hier nu, we zijn 20 jaar verder. Als je opgroeit in een gezin van brutaliteiten, van alcohol, van misbruik, van agressiefeiten bij de ouders, waarbij dat het kind ook meer slaag dan boterhammetjes met kaas kreeg… Dan tekent dat de kinderen voor het leven. En is er een verhoogd risico op zelf problemen met justitie. Trouwens wetenschappelijk onderzoek heeft ook uitgewezen, dat ook er daar ook een genetische bepaling daarin meespeelt. We zien hier ook mensen met een agressieproblematiek, dat die meer kans maken om bij de geboorte van hun eigen kinderen, dat gen door te geven. Het is natuurlijk veel meer nodig dan enkel dat gen, ook de opvoeding en dan situaties dat dat kind zelf meemaakt. Maar dat er daar ook een verhoogd risico in zit.

Wat is de beste aanpak? Ook daar nog een keer, ik wil onze winkel niet verkopen, maar ja, kijken dat er daar heel snel iemand detectie kan doen. Wie kan dat doen? Misschien samenwerken met de buiten – en binnendiensten van gevangenissen, of van detentiehuizen. Dat je zegt van oké ja, die persoon die net papa werd in de gevangenis, in dat detentiehuis, of bv. wij hier in het CGG in behandeling is en het detentiehuis mag verlaten met een uitgaanspermissie om bij ons op gesprek te komen. Dan gaan we kijken, wie doet wat, nemen we dat op hier in het huis, besteden we dat uit aan een andere dienst, aan een psychosociale dienst of aan justitieel welzijnswerk. Die dienst ken je waarschijnlijk ook binnen het CAW, die een keer met de mama's spreekt buiten de gevangenis woont, die een keer durft thuis op huisbezoek gaan, terwijl dat de papa in de gevangenis zit. Ik denk dat we naar zo'n dingen die gebeuren, met de oogjes open moeten kijken en dat bijna besnuffelen die situatie. Zeggen van kijk goed, wat is hier aan de hand? Wat is hier de grootste nood?

We hebben tussen de lijntjes door zo al wat "zwakke plekken" benoemt van het huidige strafsysteem, van het huidige gevangeniswezen. Zijn er nog dingen waar u nog aan denkt?

Wel, ik zie een evolutie. Ik zie sowieso een evolutie van mensen. Dat start bijna ook zelfs bij de start van het bouwen van de gevangenissen. Je hebt dat waarschijnlijk al gezien, het Ducpétiaux- model, het model van de letterlijke bouw van de gevangenissen. Van mensen observeren, kijken en begrenzen. Zo werden vroeger ook gevangenissen gebouwd. Tot een evolutie, en ik denk dat de detentiehuizen daar een grote evolutie in is. Zo van dat we afgestapt zijn met de jaren, van enkel willen mensen uit de maatschappij verwijderen, straffen. En bijna zeggen je hebt 40 jaar gekregen en je gaat nu 40 jaar zitten. Er zijn nog landen in de wereld die dat principe toepassen. Als je 30 jaar krijgt in Amerika, dan heb je veel kans dat je effectief 30 jaar gaat zitten. Maar onze omringende Europese landen zijn, denk ik, wel een beetje in het Belgische model bezig. Of omgekeerd. Zo dat mensen in een re – integratie gedachte opgesloten worden. Dus dat is de grote evolutie, dat we daarin geëvolueerd zijn. Maar tegelijkertijd merk ik ook dat daar ook nog een uitdaging zit. Als ik dan bv. lees, dat de Vlaamse Minister voor Justitie en Ordehandhaving, eigenlijk een nieuwe ministerpost, dat dan bevolkt wordt door iemand van NVA, toch eerder een wat meer rigidere stijl hanteert, striktere stijl. Ik heb onlangs een beleidsnota gelezen voor het Vlaams Strategisch Plan voor Hulp- en Dienstverlening aan gevangenissen. Ik merk daar weer een wat strengere toon.

Ik ben nog steeds van het standpunt, die mensen moet behandeld worden, maar er zit daar volgens mij een beetje in en ik hoor dat van collega's ook. Dat er terug weer meer in een stijl in zit van we gaan de teugels terug wat toeschroeven. Waarmee ik niet wil tegenspreken wat ik daarnet zei, dat mijn persoonlijke visie, bij bepaalde mensen ook is, dat ze er een keer deugd van hebben. Maar niet voor jaren. Ik denk dat daar de grootste uitdaging zit, dat het zware feiten zijn, bv. levensdelict.

Dat kan in principe geloven in de maatschappij, dat die iemand het leven ontnomen moet worden. Je kan die man of vrouw zijn hoofd niet meer afkappen zoals in de middeleeuwen. Maar je gaat wel zeggen van die persoon gaat de rest van zijn dagen opgesloten worden. Ik kan dat begrijpen, maar ik denk dat we dan nog veel (over)volle gevangenissen gaan hebben. En dan gaan we er ook nog veel moeten bijbouwen.

Ik heb dat eens opgezocht wat justitie momenteel nog van plan is. Ze zijn van plan om nog één of twee FPC's bij te bouwen, alsook nog vijf nieuwe gevangenissen. Zoals ik al zei hebben we gisteren, de kans gehad om Vincent Van Quickenborne te interviewen. Hij wil de huidige gevangeniscapaciteit vergroten en ook inzetten op alternatieven, zoals detentiehuizen.

Inderdaad, kan ik inkomen. Dat is een strategisch gezien, goed, politiek antwoord dat hij gegeven heeft. Pas op, nog een keer, ik wil niet zeggen dat wij vanuit de hulpverlening daar dan het juiste antwoord op hebben. We stuiten wij ook op beperkingen. En wij leren ook nog elke dag bij. We moeten ook ons eigen aanbod bijsturen en hervormen. Om te kijken of de maatschappij verandert. Dat is denk ik ook een beetje wat ik wil samenvatten. De maatschappij verandert. En op vandaag, is de tijd rijp voor detentiehuizen. Stel dat we elkaar binnen 10 of 20 jaar, tegenkomen op het werkveld en dat we nog een keer hetzelfde gesprek voeren. Dat we dan misschien zeggen, van ondertussen is er al 15 jaar een detentiehuis. Of is er misschien al iets anders.

Maar ik denk dat de maatschappij al in de voorbije honderden jaren, een evolutie maakt van telkens toont de maatschappij, aan de maatschappij, uitdagingen waar dat ze mee moeten omgaan.

Het gevangenissysteem, is al een hele lange periode hetzelfde. Dit hebben we nu ook voor met de corona, de volledige wereldbol, de maatschappij in al zijn lagen wordt nu uitgedaagd met deze evolutie om met dit vreselijke, ongrijpbare beest die hier misschien in de lucht kan hangen om te gaan. In het begin van de 19de eeuw, was dat de pest. Er gaan misschien nog dingen zijn. We moeten niet allemaal onheil voorspellen, maar de maatschappij verandert en dus ook alle dingen die gebeuren in de maatschappij moeten daar aan kunnen veranderen en aangepast worden. En dat stuk rond aanpak gedetineerden, hulpverlening, hoort daar ook bij. Nu is een detentiehuis misschien het antwoord, maar de tijd rijpt verder. Wie weet, is dat binnen 15 jaar ook alweer een beetje achterhaald. We kunnen niet in een glazen bol kijken.

Het is nu ook wel achterhaald via onderzoeken enz. dat het huidige gevangeniswezen, de mastodonten van gevangenissen, niet capabel zijn om met de continu veranderende maatschappij om te gaan. Dit toont zich nu ook opnieuw in de huidige Covid – 19 - periode. In de maatschappij worden er versoepelingen toegelaten, tegen dat dit dan in de gevangenis ook in een beperkte mate zo is. Dit mede door de vele procedures. Zijn er al terug verstrengingen in de maatschappij doorgevoerd, die dan ook doorgevoerd worden in de gevangenis. Waardoor de huidige gedetineerden (een stuk) minder op adem hebben kunnen komen, dan de mensen die zich wel "vrij" in de maatschappij bewegen.

Ik denk dat de maatschappij ook zo complex in elkaar zit en als ik nog heel even wat mag verfijnen rond de politiek. De politieke regelingen zijn ook zo complex, waardoor je soms op de feiten een beetje achterna holt. Dat je niet zo snel kunt meefietsen. Dan heb je de uitspraken van logge procedures. Procedures die eigenlijk niet meer gelden, met de huidige aanpak.

Zaken die achterhaald zijn, wetten die eerst moeten veranderen vooraleer je iets kunt doen, wetten die nog middeleeuws zijn. Zoals je zegt, de gevangenis van Vorst en Sint – Gillis sluit. Die zijn 200 jaar oud. Ze zijn nu een nieuwe aan het bouwen, ik denk in Dendermonde. Dat zal waarschijnlijk iets hightech zijn. In Haren net hetzelfde. Er komt een tijd dat Haren ook 200 jaar oud gaat zijn. Dat gaan wij niet meer meemaken. Dan zal de maatschappij daar ook moeten mee omgaan. Tenzij dat we tegen dan allemaal een chip in ons lijf krijgen, dat ze op die manier mensen benaderen en zeggen van kijk, we gaan die mensen zo straffen. Een keer dat ze op de radar buiten het lijntje lopen, krijgen ze een elektrische schok. Wie weet, wie weet.

Casus: in een casus uit het boek 'Traliemama's" van Devos (2013), blijkt dat gedetineerde moeders vaak de voeling met de gezinsdynamiek verliezen. Zo vinden ze het moeilijk om (na hun detentie) een evenwicht te zoeken tussen het besteden van aandacht aan enerzijds hun partner en anderzijds hun kind(eren). Vaak verliezen ze hun eigen plaats in het gezin. Dit zijn meestal de moeders die zelf een traumatisch jeugd hebben beleefd en zich geen beeld vormen over wat 'moeder zijn' betekent. Dit leidt vaak tot een groot schuldgevoel ten opzichte van de kinderen. Is dit iets dat u herkend? Hoe kunnen we hier actief mee aan de slag gaan binnen en buiten het detentiehuis?

Deze vraag werd beantwoord in het antwoord op vraag 1.

Slot

Ik wens jullie nog veel succes met jullie proefschrift en met jullie bachelorproef opleiding.
Je mag mij via mail uitnodigen, stuur me gerust de link door. Het kan zijn dat ik dan al patiënten heb staan, maar wie weet dat ik toch even kort probeer in te loggen.
Alvast veel succes!

Transcriptie interview Paul Dauwe

Naam:	Paul Dauwe
Opleiding:	Bachelor Sociaal - Cultureel Werk Master Criminologie
Functie:	Gevangenisdirecteur Hasselt
Datum interview:	2/12/2020

Wat zijn volgens jou de 'zwakke' plekken van het huidige strafsysteem?

Het strafsysteem is een losstaand systeem van hoe we straffen opleggen, aan mensen die bepaalde regels hebben overtreden. Het strafsysteem is veel te veel gefocust op de vrijheidsbenemende straf. Dat zou eigenlijk pas in laatste instantie, pas in het laatste geval een mogelijke straf of maatregel moeten zijn. We merken dat dat zo niet altijd in deze stappen gebeurt. En dat de rechters daar ook in volgen. Ik werk 35 jaar in het gevangeniswezen. In die jaren is de populatie van de gevangenissen al verdubbeld. Dat is nergens goed voor. Mensen beseffen niet goed dat de gevangenisstraf zoals die nu wordt uitgevoerd, contraproductief is. Wij creëren criminaliteit, in plaats van wat mensen verwachten of gaan van die veronderstellingen uit dat mensen opsluiten misschien een efficiënte middel is in criminaliteitsbestrijding. Maar studies wijzen aan en de praktijk zien we ook dat niets minder waar is. Het is misschien een karikatuur wat ik nu vertel, of misschien wat te simplistisch. Ze hebben onderzoeken gedaan aan Saksische universiteiten, dat ze opmerken dat mensen na een gevangenisverblijf terug feiten plegen, waardoor ze terug in de gevangenis terecht komen. De meest gekke hypotheses veronderstellen en dat komt in bijna alle onderzoeken ook terug, dat hoe sterker de sociale familiale contacten zijn waarop dat je kunt terugvallen, hoe sterker dat die sociale/familiale omgang is, hoe minder kans dat je terugkeert naar de gevangenis. Hoe minder sociale contacten dat er zijn, hoe groter de kans dat je terugkomt.

Wat doen wij? Denken wij dat het efficiënt is als iemand zijn straf in zo'n instelling moet uitzitten, zo lang mogelijk geïsoleerd van het sociaal milieu? Het is net dat sociaal milieu dat het sterkste element is, om mensen eventueel te weerhouden van dat soort feiten. Gewoon dat op zich al, door een straf te gaan verzinnen die juist die mogelijkheden beperkt. Ja, dan zijn we heel contraproductief bezig en heel veel mensen beseffen dat wel, maar toch verlangen ze naar een strafvervolging, naar mensen langer opsluiten, langer straffen.

Als we echt met criminaliteitsbestrijding zouden willen bezig zijn, en of het voorkomen van criminaliteit, dan denk ik we juist net het tegenovergestelde zouden moeten doen. Het opsluiten van mensen, moeten we slechts overwegen als we echt echt echt geen andere oplossingen vinden. Ik vind dat we ook dat voor sommigen gedrag… Ik heb twee zonen, ze zijn een pak ouder dan jullie, soms zag ik het ook niet meer zitten. We waren samen thuis, ze vervelen zich, het regende…

Nu ja dat begint met wringen en doen. Dan valt de vaas op tafel omver en zijn ze aan het vechten. En dan roep ik: “Gij naar uw kamer en gij naar de gang!”. Dan zeg ik eigenlijk zelf van jij mag een tijd niet meer mee doen. Dus aan sikh moet ik eigenlijk toch al bezig zijn met de herstelling van. Ik heb het zo ver laten komen, het ligt ook wel een beetje aan mij. Ik had meer voorzorgen moeten nemen. Ik had ze misschien op lange termijn, anders moeten opvoeden, waardoor het niet zou uitmonden in die gevechten. Of ik had sneller moeten ingrijpen of anders moeten ingrijpen. Maar dat is allemaal niet gebeurt. Ik heb ze uit elkaar gehaald en gezegd dat ze voor een tijd niet meer mogen meedoen. Op geen enkel moment, denk je eraan hoe langer ik die op zijn kamer laat… wat als ik hem daar twee jaar laat zitten? Dat zou je dan niet doen, maar dat is eigenlijk net hetzelfde. Op het moment dat ik ze afzonder, ik zet ze apart. En op hetzelfde moment ben ik al bezig van hoe gaan we dat nu hoe maken, hoe gaan we dat nu herstellen, hoe kan ik ervoor zorgen dat die ruzie stopt, dat de kans op herval klein is…

Dat is eigenlijk net hetzelfde als wat we doen bij zwaardere zaken dan, die in de maatschappij gebeuren. De maatschappij kan niet altijd de meest gepaste andere middelen hebben en aan preventie doen. Soms weten mensen ook geen raad. Soms zijn er zo’n erge inbreuken op echt fundamentele zaken. Die echt niet door de beugel kunnen. Dan kan de maatschappij gerust zeggen van oké, die mag voor een tijd niet meer mee doen. Maar de maatschappij moet ondertussen ook bezig zijn, met hoe kunnen we zo’n gedrag in het vervolg voorkomen, hoe kunnen we voorkomen dat zo’n gedrag zich niet meer stelt. Ook dat we zien dat justitie daarvoor opgericht is. Justitie moet doelgericht aan de slag, waardoor dat we meer kans hebben dat we ergens geraken met de gedetineerden. En alhoewel er misschien niet echt een verband is tussen uw misdrijven en de maatschappij. De maatschappij heeft het volste recht om te beslissen wat we doen met mensen die de wetten overtreden. Er wordt hard geroepen en met straffen gegooid. Mensen denken dat men zo alles oplost. En ondertussen moet de maatschappij er van bewust zijn dat het contraproductief is en dat we het best zo kort mogelijk houden. Het is belangrijk dat de maatschappij heel doordacht omgaat met mensen die feiten, zware feiten hebben gepleegd. En ik zie dat niet gebeuren. De curve wordt niet afgeplat. De straftoespraak gaat naar boven en de uitloop die gaat trager. De laatste 25 jaar neemt het aantal strafappels toe. Ondertussen blijven we zeggen als maatschappij oké dan sluiten we ze op, voor een tijd. Dan heeft de maatschappij de verplichting, net als ik als vader heb, om na te denken hoe we dit gaan oplossen, wat is er nodig tijdens dat verblijf in die gevangenis, hoe investeren in die mensen om de kans te vergroten om zo vlug mogelijk, zo fatsoenlijk mogelijk terug buiten te geraken op een positieve manier. Maar dat doen we niet, mensen praten over stokslagen, water en brood... Er worden goede initiatieven genomen om dat aan te pakken. Maar de globale setting zit verkeerd.

Als we dan toch mensen massaal opsluiten, ik vat het wat samen. Dan moeten we dat niet zo snel doen en als we het doen veel korter en bewust investeren. In zeer veel middelen investeren. Binnen de grote mastodonten van gevangenissen, hebben we nauwelijks tijd om met de mensen bezig te zijn. Iedereen is hier een nummer, ik overdrijf hier nu. Ik heb 25 jaar in een veel kleinere gevangenis gewerkt maar ik zit hier nu. Ik zie dat er in kleinere gevangenissen veel meer mogelijkheden zijn. Maar kleine gevangenissen zijn zelfs nog veel te groot. Dus ik denk dat de uitgangspunten van de huizen dat kleinschaligheid daar enorm belangrijk is. Ik wil daarin mee investeren en helpen nadenken. Kleinschaligheid en contact met de samenleving zijn heel belangrijk.

Soms denk ik waarom zijn de muren van de gevangenis, ik denk dat dat is omdat de mensen niet meer binnen zouden kunnen kijken, het niet meer zouden moeten zien. We hebben het kwaad weggestopt en nu moeien we ons daar niet meer mee. Ik heb echt dat gevoel. Dat is totaal verkeerd. Het is daarom dat ik zeg, connectie met de samenleving is zo belangrijk. Gevangenissen horen niet thuis op een industrieterrein. In de 19de eeuw, begin de 20ste eeuw, er werden nieuwe gevangenissen gebouwd in België. We werken nu nog steeds met die gevangenissen en bouwen de laatste 20 jaar er ook nog bij.

Ik overdrijf het allemaal een beetje. De maatschappelijke context weigert blijkbaar om daar een beetje over na te denken. Kleinschaligheid en intense verbinding met de samenleving, met de sociale context (familie en vrienden) en alles wat er buiten gebeurt, is wat mij betreft, zo belangrijk. En binnen die opsluiting zoveel mogelijk zaken aanbieden om hun positieve competenties te versterken. Een mens is geen apparaat dat je kan instellen, op een knop duwen en doen draaien. En de maatschappij is ook geen apparaat die zomaar op negatief gedrag reageert. We zeggen dat mag niet en je wordt gestraft. We vergeten soms dat de mensen die we opsluiten, naast hun negatief gedrag, dat we aanduiden, dat we betrappen, ook positieve eigenschappen hebben. Op onze psychosociale dienst, vergroten we dat negatief gedrag niet uit, maar we gaan kijken ook naar het positieve. Ik pleit er voor om te werken aan de positieve eigenschappen. We moeten stoppen met mensen in de gevangenis te zien, als jij bent de dader van dit of dat feit. We moeten mensen zien als een mens met heel veel positieve mogelijkheden hebben ook al moeten die heel sterk ontwikkeld worden. Dat zijn kansen die we nu in de gevangenissen moeten aangrijpen.

Ik interviewde gisteren Peter Deruyck, hij gaf toestemming om zijn naam te vernoemen. Hij werkt in het CGG in Kortrijk, op de dienst Fronta. Deze dienst is opgericht na de affaire Dutroux. Die zich eerst richtte op de seksuele misdrijven en zich sinds 2005 opengesteld heeft naar de verschillende soorten misdrijven. Aan zijn bureau hing er een mooie afbeelding, waar er een wit mannetje opstond met een zwarte vlek op zijn arm. De zwarte vlek stelt het feit voor, maar daarnaast is er nog zoveel wit, zijn er nog zoveel kwaliteiten die iemand bezit.

Ik zeg het, ik zit hier aan de andere kant van het land. Ik ken die dienst niet. Het is lang geleden, in het begin van mijn sociaal – cultureel werk in de gevangenis, werd er met een paar mensen activiteiten georganiseerd rond poëzie. Een gedetineerde had een gedicht van 2 regels: “Als ik in de spiegel kijk, vind ik niet dat ik op een misdrijf lijk.”

Dat is zeer mooi gezegd.

Deze 2 regels geven heel veel weer van de essentie van ons werk. We moeten ook het negatieve niet ontkennen. Er zijn mensen die een aanhoudende neiging hebben om bepaald gedrag te stellen. Maar we mogen ze niet identificeren met het ene element, met wat ze gedaan hebben. Op een dag komen ze buiten, al dan niet onder voorwaarden. Een mens is veel meer dan dat aspect dat hem tot een bepaald misdrijf drijft.

Het is gemakkelijk zeggen. Ik ben ook al bedrogen, ik ben ook al eens iets gepikt… ik kan dat niet tolereren. Ik vind dat de maatschappij het volste recht heeft om bewust te kiezen, wat ze wel en niet tolereert. We moeten gedragingen die normoverschrijdend zijn ook niet tolereren. Maar ze moeten ook de voor – en nadelen, de gevolgen van deze keuze weten.

Door de straffen, mensen heel lang opsluiten, kiest de maatschappij bewust om niet in deze mensen te investeren. Maar dan is dat het volste recht van de maatschappij. Dan kunnen ze daar debat rond voeren, met wat slogans.

Hoe sta je tegenover het idee dat een deel van de gevangenis in handen komt van private organisaties? We denken hierbij aan G4S die erkenning heeft gekregen om 2 transitiehuizen te organiseren.

Een ramp, ik meen dat. Ik begrijp dat maar ik vind en dat zal verschillen naargelang de visie op de samenleving dat iemand heeft. Ik vind dat als we als samenleving beslissen om mensen niet meer te laten meedoen, dan vind ik dat de samenleving, het als overheid ook moet organiseren. Dat de strafrechtspleging, de strafuitvoering gebeurt door de overheid. Je kunt er aspecten van uitbesteden. Maar de bevoegdheid zelf, ik vind dat een bevoegdheid van de overheid. Dat de overheid zelf de touwtjes in handen blijft houden. Als de verwarming hier kapot is, laat ik die ook herstellen door een private firma. Dat is geen enkel probleem.

Inhoudelijke dienstverlening, ik kan me perfect voorstellen dat er een persoon is die een beroepsopleiding gevolgd heeft en de job goed kan uitvoeren. Maar het geheel, de bevoegdheid, zelfs binnen wettelijk kader, daar heb ik problemen mee. Ik vind dat de principiële opdracht van de overheid en van de gemeenschap omdat zelf in handen te houden. Trouwens dat is geen, een gemeenschap beslist ook niet zo fundamenteel de ingreep op iemand zijn leven. Maar op personen, behalve iemand terechtstellen, kun je volgens mij niets ergers doen, geen ergere ingrepen op iemand zijn leven doen.

Dat laten uitvoeren door een privéfirma, die eigenlijk toch bedoeld is om winst te maken. Nee ik vind dat verkeerd, ik ben daardoor zwaar ontgoocheld. We zaten als gevangenis ook in de running om dat eerste transitiehuis uit te baten, zonder privé firma. Maar dat is niet gelukt.

Waar zou een detentiehuis het verschil kunnen maken?

Om te beginnen de kleinschaligheid. Het heeft zijn voordelen. Je kan de nadelen van zo'n grote gevangenis beter beheren. Als je hier in de gevangenis vast komt en je bent ooit verslaafd geweest aan drugs, ik zeg zomaar iets. Je mag er zeker van zijn, dat je binnen 10 minuten drugs onder de neus krijgt en je terug vertrokken bent. Het gaat zo ver dat we ongeveer 2 drugsdoden per jaar hebben, hier in de gevangenis van Hasselt.

We hebben een drugsvrije afdeling, we hebben van alles. Het is bijna ondoenbaar, dat ze dat meesmokkelen naar binnen. Het is heel moeilijk om dit onder controle te krijgen, in zo'n mastodont van een gevangenis. Die detentieschade die dat allemaal veroorzaakt kan veel beter beheerd worden in zo'n kleinschalig huis. Natuurlijk lost dat niet ineens alle problemen op, maar mensen gaan in die kleine groepen, als dat nu specifiek is of het aantal van het huis dat voorop staat. Dat creëert minder afstand. Die kleinschalige locaties waar mensen met een vergelijkbare problematiek of een gelijksoortig kenmerk verblijven. Dat hoeft niet per se een problematiek te zijn. Bv. jong zijn, dat is geen problematiek, maar wel een kenmerk. Een kenmerk die we gezamenlijk kunnen pakken, waar we samen iets positiefs mee kunnen doen, waar we iets bij elkaar kunne bijdragen. Ja, dat schept veel meer mogelijkheden.

Transcriptie interview Griet Brissinck

Naam:	Griet Brissinck
Opleiding:	Maatschappelijk assistent en criminoloog
Functie:	Hulpverlener binnen justitieel welzijnswerk
Datum interview:	3/12/'20

Wat houd u functie precies in?

Er zijn twee teams team onthaal en teambegeleiding ik ben onderdeel van het team begeleiding. Wij zetten vooral in op herstel, dus wij gaan heel herstelgericht te werk. Vooral eigenlijk met de nabestaanden en het netwerk ook. Dus niet alleen met de gedetineerden, dat is wel heel belangrijk voor hun terugkeer naar de maatschappij. Omdat we wel zien dat die recidive toch wel heel bepalend als ze een netwerk hebben of niet, dus daar zetten wij eigenlijk heel sterk op in. En eigenlijk gaat dat over drie pijlers. Om het kort uit te leggen haar het over herstel met zichzelf, met de omgeving en met de maatschappij. Het is eigenlijk op drie pijlers dat wij eigenlijk dat herstel gaan opzetten. Wij zitten ook wel binnen het CAW.

Wat vind jij van het huidige penitentiaire systeem, bijvoorbeeld om aan die drie pijlers te gaan werken?

Het is heel moeilijk hé, dat werkt niet. Wij willen eigenlijk sowieso wij hebben ook heel veel samenwerking ook met de detentiehuizen VZW De Huizen bedoel ik dan. Wij willen eigenlijk af van een gevangenis, de ideale wereld zou zijn allemaal kleine detentiehuizen. Geïntegreerd in de samenleving, in de wijk of dergelijke dat zou idealiter zijn. En vooral de gevangenis op zich voor dat herstelgericht te gaan werken is dat heel moeilijk. Wij proberen dat wel, er zijn wel heel wat stappen in gezet. Maar dat is uiteraard niet voldoende, en dat staat haaks tegenover elkaar. Gevangenissen is nu de straf op zich, die vrijheidsberoving maar daar stopt het niet. Zij zetten in op veiligheid in de gevangenis justitie, en wij willen inzetten op de verantwoordelijkheden van de gedetineerden. Hen heel wat dingen gewoon terug te laten opnemen, in een gevangenis is dat natuurlijk wel heel heel moeilijk. Neen het werkt niet dat is eigenlijk de conclusie.

En volgens jou kan een detentiehuis daar allemaal een antwoord op bieden, op datgene wat nu niet werkt?

Er gaat meer antwoord op geboden worden daar ben ik eigenlijk wel van overtuigd. Je gaat veel kleinschaliger kunnen werken, ik zie dat nu ook. Ik werk op al de afdelingen, mannen -afdelingen en de vrouwenafdeling. En als ik dat een klein beetje kan vergelijken, de vrouwenafdeling is redelijk klein. En daar zie je wel al heel wat verschuivingen mogelijk. Dus daar is de PSD ook al veel meer mee in het verhaal ook andere partners van de Vlaamse gemeenschap VDAB, patent, CEG. Daar merk je wel al een heel groot verschil voor multidisciplinair te gaan werken. En in een detentiehuis vind ik dat ook wel een vereiste voor daar maximum te gaan op inzetten. Dat denk ik wel ja.

Nu specifiek werken rond een detentiehuis voor moeders met kinderen. Wat lijkt jou vanuit jouw expertise de grootste nood van een kind met een ouder in detentie?

De grootste nood is vooral dat contact ik denk dat je ook wel een onderscheid moet maken denk ik je hebt ook mama's die er zitten met kindjes maar je hebt ook mama's inderdaad die er niet zitten met hun kind dat ze hun kind niet zien. Ik denk dat er daar wel een groot onderscheid is, de kindjes die er nu verblijven op zich het heeft z'n voor en nadelen. Ik vind niet dat kinderen niet thuishoren in een gevangenis. Maar natuurlijk is er daar ook wel een keerzijde aan, laat die mama's vrij of laat die mama's gewoon in een maatschappij dan zijn ze verloren en dan zijn die kindjes gaan het ook niet goed stellen dan. Kinderen gaan rap geplaatst worden of worden aan hun lot overgelaten. Terwijl in een gevangenis, hier is wel structuur, omkadering en ondersteuning. De dokter is hier, ze krijgen voeding op tijd… Daar is er inderdaad wel niets van te zeggen maar… Ik denk dan vooral aan de andere mama's die hun kinderen niet meer zien. Of waarvan de kinderen geplaatst zijn of waarvan het heel heel moeilijk te regelen is om contact te hebben met die kinderen.

Ik denk dat daar de grootste groep behoefte of nood aan zouden hebben, om dan in een detentiehuis te gaan verblijven zodanig dat de omkadering, infrastructuur dat dat veel veel veel beter kan. En dat hun mama tenminste tenminste op regelmatige basis zouden kunnen zien. Dat het een aangename omgeving is om naartoe te komen. Ik zie dat natuurlijk met een modern gebouw en je weet wel dat het allemaal wel heel mooi is ingericht, dat is natuurlijk weer een ideaalbeeld. Da lijkt me wel heel belangrijk omdat nu zie ik dat zeker. In die lockdown, dat is verschrikkelijk e. Zowel die kinderen wij horen dat dan ook via instellingen of dergelijke dat is echt een ramp dat is echt een heel groot probleem dat die kindjes op eens worden die banden volledig afgerukt. Totaal geen contact meer, geen knuffels meer, geen eigen genegenheid meer, geen omarming meer. Ook al was het heel beperkt, er was toch wel iets van contact en ik denk in detentiehuizen dat dat allemaal veel veel vlotter kan verlopen.

We vernamen van verschillende professionals dat het heel belangrijk is om een veilige hechting te maken omdat dit anders levenslange heeft. Nu is het denk ik dat een kind enkel in heel specifieke gevallen bij de moeder kan verblijven. Zou dit makkelijker moeten gaan in een detentiehuis, dat de voorwaarden bijvoorbeeld minder streng moeten zijn, of vind je dat niet?

Uiteraard die hechting is heel belangrijk, maar als je inderdaad kijkt naar de psychologie van het kind, ik vind dat dan ook niet perse met de mama moet. Dat is misschien nu heel raar gezegd of dat klinkt nu waarschijnlijk heel hard maar aan de ene kant als ze het niet kennen zij kunnen hun perfect ook hechten aan iemand anders. Dus in bepaalde situaties ik denk dan bijvoorbeeld aan mama's die heel erge feiten hebben gepleegd bijvoorbeeld met kinderen te maken bijvoorbeeld is dat geen goede oplossing voor het kind bij de mama te houden als ze er eigenlijk niet kan voor zorgen. Maar dat is dan in zeer extreme situaties uiteraard. Maar ik denk inderdaad als de voorwaarden enz. minder streng zijn dat het uiteraard helpt in de ontwikkeling van dat kind natuurlijk.

Vaak zijn kinderen onzichtbare slachtoffers van detentie, ze worden vaak gestigmatiseerd of uitgesloten. Denk je dat een detentiehuis daar ook een antwoord op kan bieden, omdat het bijvoorbeeld lokaal verankerd is en dat de buurt daar meer over weet?

Dat denk ik echt wel, want nu inderdaad die kindjes worden ook een beetje vergeten. Je ziet dat ook ik merk dat als wij zo bijvoorbeeld vergadering hebben met directie erbij het punt die altijd naar boven komt dat is er zijn daar vaste beambtes die daar rondlopen op de sectie en dat is constant van *'ja weet dat jullie taak niet is in te staan voor de opvoeding van het kind, als de mama het niet kan moeten jullie eigenlijk dat kind niet dragen'* ik stond daar van versteld e. Ik was een beetje in shock toen ik dat hoorde, waar is het menselijke? Ik snap ook wel de beambtes moeten instaan voor de veiligheid.

Maar als je dan bijvoorbeeld kijkt naar een detentiehuis, ook weer in mijn ideale wereld in mijn hoofd dan zijn dat ook eerder opvoeders die daar zouden kunnen staan. Die je echt wel de kennis en know how hebben van inderdaad hoe gaan we om met kinderen en mama's of papa's.

Dat de menselijke kant van de taak die er ook wel nodig is dat dat er wel tot uiting ga komen terwijl je dat in een gevangenis niet hebt.

We hebben ook met iemand gesproken die op een school werkt en die vertelde dat de kindjes daar eigenlijk nooit over vertellen als hun ouder in detentie zit of zat. Niemand weet dat eigenlijk, en ze zei dat dat misschien veel meer stigmatiseren kan zijn als hun ouder in een detentiehuis in hun stad verblijft. Denk je dat dit positieve of negatieve gevolgen kan hebben?

We hebben natuurlijk allemaal geen glazen bol, dat weet je natuurlijk niet. Ik heb er ook geen idee van ik hoor af en toe wel wat via de andere ouder of instellingen van hoe gaat het nu met het kindje die buiten is. Die dus drie jaar in een gevangenis heeft verbleven, je merkt dat uiteraard ook wel grote problemen e. Ook naar hechting toe, dat ze dan inderdaad bij de grootouders of zo geplaatst worden dat verloopt hen allemaal niet meer zo evident. Maar als dat nu anders gaat zijn in een detentiehuis dat kan ik niet op antwoorden. Ik kan dat niet inschatten, ik weet dat niet.

We hebben ook vernomen uit de literatuurstudie dat kinderen vaak loyaliteit problemen/conflicten hebben tegenover hun ouder in detentie. Hoe kan een detentiehuis daar een antwoord op bieden? Kan dat anders zijn?

Die afstand, het is letterlijk die muur die maakt dat je die conflicten krijgt**.** Ik denk in een detentiehuis ik zie dat dan gewoon meer als een verloop van te komen en gaan. Dat er veel meer gaat kunnen. Uiteraard moet er regels zijn, maar als je dat gewoon kleinschalig houd en je werkt daar met meer opvoeders of psychologen, maatschappelijk werkers dat je gewoon veel meer de kinderen de kans kan geven om te komen. Dat dat veel gemakkelijker en vlotter kan verlopen en dat je daarvoor eigenlijk ook wel die loyaliteitsconflicten minder gaat hebben denk ik. Gewoon puur omdat dat nu een enorme ballast is voor de kinderen om te komen. Ten eersten moeten ze al drie kwartier op voorhand komen, er is een enorme tijdsdruk. Ze moeten dan wachten en die grote zaal, ze worden dan opgeroepen die deuren dat is ongelooflijk traumatiserend voor die kinderen. Dus dat al sowieso denk ik gaat allemaal wel wegvallen uiteraard een detentiehuis ik weet ook nog niet heel goed hoe het er gaat uitzien, maar ik denk toch dat het de bedoeling is om toch het leven eigenlijk op een laagdrempelige manier daar binnen te komen als er bezoekers komen. Ik denk dat dat sowieso een meerwaarde kan zijn voor de kinderen en in hun ontwikkeling, je dat denk ik wel ik ben daar eigenlijk van overtuigd.

De ideologie van de huizen is dat er ooit echt honderden huizen zijn verspreid over België. De moeders kunnen dan ook dicht bij hun kinderen zijn. Gaan er detentiehuizen genoeg mogelijk zijn in de buurt van hun kinderen gaan we dat kunnen vullen, of gaan die kinderen die bij hun moeder in detentie verblijven daar niet alleen zitten als enige kind want nu zijn er ook maar drie kinderen in Brugge? Hoe zie je dat?

Natuurlijk dat zijn allemaal momentopnames e. Dus nu zitten er inderdaad drie maar dat kan tegen volgende week opeens weer vol zitten, dat fluctueert enorm. Dat is een golf, heeft dat nu met corona te maken ik weet het niet. Maar er zijn omstandigheden die nu wel maken dat er nu inderdaad heel weinig zijn. Maar we zitten ook nog met mensen, de vrouwen die zwanger zijn vanaf hun zevende maand komen ze ook naar Brugge. Ik denk dat je ook nog een afdeling hebt in Wallonië nog altijd dus het wordt wel nog altijd verdeeld. In die zin denk ik dat we nog altijd wel mensen gaan hebben en het is dat wat ik zeg van ik denk dat we daar en ik weet niet in welke fase dat dat allemaal bedacht is want Marlies is wel bezig rond die nota die nu bijna wel af is. Maar ik heb er ook geen idee van hoe ze dat gaan doen.

We moeten ook wel kijken naar de feiten we moeten ook wel kijken naar het statuut, beklaagden, veroordelende wat doen je met mensen die voor terroristische feiten zitten die eigenlijk moeten afgescheiden zijn van de rest. Wat momenteel op de moeder kind afdeling ook niet zo is bijvoorbeeld. Het zijn allemaal dingen waarmee je rekening mee moet houden en de groep mama's die geen kindje in detentie hebben. Wordt dat gemixt of ja, dus dat zijn nog een beetje vraagtekens denk ik.

En wat is jouw persoonlijke mening, moet dat gemengd zijn, bijvoorbeeld iemand die voor terroristische feiten in de gevangenis zit. Mag dat gemixt worden of moet dat apart gehouden worden?

Ik ben sowieso al tegen stigmatiseren en ik ben tegen stempels. Men zegt altijd of toch bijvoorbeeld naar mensen met een label van radicalisering dat ze terug moeten geïntegreerd worden in de maatschappij dus het ergste wat we eigenlijk kunnen doen is die mensen ook nog eens apart houden. Ik ben geen voorstander van inderdaad aparte groepjes en mensen weer in hokjes te gaan steken maar we moeten inderdaad wel rekening houden het moet bekeken worden, wat zijn de voorwaarden om in een detentiehuis te komen. Zijn het enkel beklaagden of doen we inderdaad en mix met beklaagden en veroordelend. Daar zie ik nu eigenlijk niet echt een probleem in eerlijk gezegd. Maar we moeten gewoon rekening houden omdat we dat ook wel zien in de gevangenis, de zwangere vrouwen zitten ook samen met mama's met kindjes. Vaak horen we wel dat dat wat zwaar is voor de vrouwen die zwanger zijn, en zeker op het einde dat is dan ook lastig hebben. Dat je daar nog heel de tijd met die baby's rond je zit, het is nog een beetje zoeken denk ik van hoe wordt dat allemaal wel aangepakt. Ik ben wel voorstander van dat eigenlijk wel te mixen, maar toch met een aantal voorwaarden van hoe het praktisch inderdaad wel aangepakt.

Wat zou voor jou dan voorwaarden moeten zijn om in zo'n detentiehuis te verblijven?

Uiteraard denk ik dat het wel belangrijk is van mensen die al een vooruitzicht hebben. Ik denkt niet dat mensen die geen vooruitzichten hebben naar reclassering dan mensen die al in aanmerking komen voor uitgaansvergunningen die op verlof mogen, die eigenlijk al redelijk ver in hun straf zitten. Ik ben nu gewoon aan het denken, stel je voor dat je beklaagde bent dan kan het ook. Het is een beetje dubbel, ik denk iemand die beklaagd is en dat kindje is ook geboren en ze weten ook niet wat er gebeurd, neem nu dat dat kindje ook meekomt in de gevangenis van beklaagden hebben we dat eigenlijk nog niet veel tegengekomen. Dat moet ik wel zeggen. Je zou in principe kunnen zeggen, ja waarom ook inderdaad geen beklaagden maar voor hetzelfde geld zijn ze ook binnen een paar maanden buiten. Ik weet het niet maar ik denk dat we eerder moeten gaan naar een systeem waar dat ze wel veroordeeld zijn en dat ze echt wel al vooruitzichten hebben. Omdat dat wel een manier is, alle je wordt in de maatschappij weer wat terug gebracht. Stel dat dat in een woonwijk is of dat mag nu nog op een rand zijn, maar het is helemaal anders werken. Op die manier mensen kunnen veel sneller de link leggen met buiten. Ik denk dat er ook goede samenwerkingen gaan moeten zijn met scholen, crèches eenmaal dat zijn bijvoorbeeld gaan gaan werken overdag dat is dan in beperkte detentie bijvoorbeeld. Als er daar dan mogelijkheden zijn om samen te werken met een school of een crèche, dat mama's het gewone leven eigenlijk weer opnemen buiten. Ik denk dat we daar eerder naar toe moeten gaan. In het begin van hun straf denk ik gaat dat moeilijker zijn.

We hebben een enquête afgenomen bij 600 Vlamingen, de meesten staan toch wel redelijk positief tegenover dit project maar hebben wel zoiets van oké maar niet in mijn achtertuin. Hoe kunnen we draagvlak creëren in de buurt om dit een positief verhaal te maken?

Dat is heel moeilijk, ik was daar eigenlijk zelf ook wel benieuwd naar. Hoe staan burgers daar eigenlijk tegenover, want dat is een schrikeffect e voor de mensen. Wij geven vaak ook vormingen aan scholen. En als je dan inderdaad de vraag stelt aan studenten van stel dat er naast jou een gevangenis komt *"oooooh neee wii in niet in mijn wijk wi en niet naast mij wi….!!"*

En als je dan vraagt waarom, die antwoorden zijn soms zo hilarisch. Ik praat nu wel over mensen 15, 16 jaar. Mensen vatten dat echt niet wat dat dat inhoudt en ze vrezen dan voor hun eigen veiligheid het is die angst he. Dat is heel moeilijk.

Veel mensen zeggen lezingen geven om zo draagvlak te creëren, merk je dat dan ook als je een lezing hebt gegeven aan 16 jarigen dat ze achteraf meer iets hebben van ja misschien is dat toch niet zo slecht?

Ja absoluut ik denk dat we heel heel veel meer moeten inzetten ook op preventie en sensibilisering. Want mensen weten totaal niet wat dat dat allemaal wel inhoud en als je dat inderdaad op grotere fora kan verspreiden van wat dat dat juist inhoudt kan dat zeker helpen. Mensen inderdaad, studenten ook hé als je hen laat praten dan is dat heel radicaal hé. Heel veel jonge studenten zijn dan ook al redelijk rechts ingesteld ik zeg niet in het algemeen hoor. Je hoort dat vaak *"we gaan ze opsluiten en we gaan ze op water en brood zetten"* maar als je dan de discussie begint *"ja maar ja gast besef eens dat die man ook vrij komt of die vrouw"*. Een mooi voorbeeld is het ooit vrij programma dat je wellicht ook wel kent, daar wordt het effectief gezegd, 99% komt ook wel vrij. Dan zie je zo op hun gezicht, aja het is eigenlijk ook waar, en dan zeg ik maar ja wat wil jij dan, dat we ze laten wegrotten in een gevangenis of gelijk wat. Dat we er niets mee doen en dat ze er eigenlijk nog erger uitkomen dan dat ze eigenlijk binnen gekomen zijn. Je voelt wel als je die punten aanhaalt dat ze wel beseffen van aja het is eigenlijk wel waar. Dat moeten we veel meer doen, we moeten daar veel meer op inzetten. Ik heb dat trouwens ook al gezegd tegen mijn coördinator, we moeten dat veel meer doen. En niet enkel naar scholen, naar professionals ook. Zelfs binnen ons eigen CAW, wij hebben ook een dienst slachtofferhulp en dat loopt ook niet zo gemakkelijk. Zij zien inderdaad enkel de kant van het slachtoffer, wij begeleiden daders. Vaak botst dat in de samenwerking, en dat kan niet hé. Er moet gewoon veel meer inderdaad informatie verspreid worden he absoluut.

Zijn er nog zaken buiten die informatie verspreiden en sensibilisering die kunnen helpen om meer draagvlak te creëren in de buurt?

Ik denk dat het ook een beetje binnen de politiek moet duidelijk gemaakt worden. We zijn nu eenmaal een redelijk verrechtste maatschappij. Mensen volgen dat he, en dat is een beetje, ik denk politiek hier in België sorry maar het trekt hier op niets. Dat is een beetje het probleem he. Dus moest er daar inderdaad al wat meer draagvlak krijgen maar dat is niet hé. Misschien een klein klein beetje nu met de nieuwe beleidsverklaring. Op zich is dat zeker niet slecht maar dat er inderdaad vanuit de politiek gaan er toch ook wel een aantal zaken moeten veranderen of gebeuren. Enkel informatie geven gaat niet helpen, mensen zijn zo danig bezig met hoe wordt het land hier geregeerd en verdeeld en daarin moet er ook geïnvesteerd worden. Wij hebben dat nu ook niet in de hand hé maar ook wel een beetje wel. Van uit CAW van uit De Huizen enz, we houden ook heel wat overleggen.

Denk je dat het dubbel gebruik van ruimtes binnen zo'n detentiehuis daar ook toe kan bijdragen?

Dat is de ideale wereld weeral omdat het net de bedoeling is om die mensen terug weer in die maatschappij te krijgen. En mensen die er inderdaad voor open staan voor daar inderdaad ook gebruik van te maken, dat zou ideaal zijn. Maar weeral ik weet niet genoeg van hoe de burgers daar tegenover staan. Ik heb ook een beetje het gevoel van een burger gaat rap zeggen ja nee hoor dat is van die gedetineerden daar, ik ga daar niet naar toe. En hoe gaan we dat inderdaad kunnen draaien, ik vind dat een heel moeilijk vraagstuk. Maar dat zou inderdaad super zijn, dat is wel de bedoeling van die detentiehuizen. Het gaat tijd vragen het gaat echt tijd vragen België is daar niet op voorbereid.

In Brugge is het zo dat je het stuk voor de vrouwen hebt en voor de moeders. Wat bijvoorbeeld met een zwangere vrouw waarvan het kindje stil geboren wordt?

Ik ben eens aan het denken als we dat al eens meegemaakt hebben. Normaalgezien worden ze overgeplaatst naar het medisch centrum. Dat is het lokale ziekenhuis dat bij hebben in Brugge, dan keren ze terug afhankelijk als ze nog medische hulp nodig heeft dan verblijft ze daar nog even en dan gaat ze inderdaad gewoon terug naar de gewone sectie op de vrouwenafdeling dus niet meer naar die moeder kind afdeling. Maar om dat in een detentiehuis te gaan doen dat is ook een moeilijke vraag. Omdat ik kan het me wel voorstellen als mama als jij daar een doodgeboren kindje hebt dat jij misschien niet veel zin hebt om nog tussen andere mama's te gaan zitten. Ik vind dit echt moeilijk, om dan inderdaad te gaan zeggen je hebt je kans verkeken en je moet nu terug naar de gevangenis dat is heel moeilijk. Op zich is dat eigenlijk ook niet eerlijk want uiteindelijk heeft ze haar kindje ook gedragen. Ze heeft daar waarschijnlijk ook al een tijd verbleven, dan zou ik inderdaad geneigd zijn om te zeggen laat die vrouw inderdaad maar in het detentiehuis blijven. Op zich is dat bijna een dubbele straf voor haar, zo van ze heeft haar kindje verloren aja maar ja kijk nu heb je geen kindje meer en hop je mag terug naar de gevangenis. Nee dat voelt ook wel heel raar aan, maar ik denk vanuit een gedetineerde moeder moet dat niet zo gemakkelijk zijn denk ik dan. Maar niet terug naar de gevangenis, ik denk dat dat een dubbele straf is dan en dat is ook niet de bedoeling.

Nu is er vooral aandacht voor vrouwen met kinderen. Maar uiteindelijk staat er in de wettekst ouders met kinderen en niet specifiek vrouwen. Zou er meer aandacht moeten zijn daarvoor, zijn er vaders die met hun kind in detentie kunnen verblijven? Zijn er vaders die daar naar vragen om met hun kind in detentie te verblijven?

Ik ben eigenlijk ook vooral voorstander van een ouder-kind detentiehuis. Ik heb ook in die werkgroep gezeten rond inderdaad de bevindingen en om daar eens over na te denken. En ik was ook eigenlijk wel de eersten die zei, ja we zijn eigenlijk wel een groep aan het vergeten en dat zijn de vaders. Iedereen zei ah ja het is eigenlijk waar, want in de gevangenis dat gebeurt niet veel maar hebben we wel een keer twee koppels gehad. Dus de mama verblijft met het kindje op de moeder kind afdeling en de papa verblijft ook in de gevangenis, en daar heb ik ook vooral gepleit voor de vaders meer hun kind te laten zien. Want dat was ook niet, dus zij hadden binnen huisbezoek maar dat is ook niet veel. Dan hadden ze inderdaad ook kinderbezoek maar ze hadden ook nooit de gelegenheid voor eens zelf voor hun kindje te zorgen. Dat was nu wel samen met het CKG wij zijn echt naar de directie gegaan en we hebben een voorstel gedaan. Papa wilt ook wel betrokken zijn in de opvoeding van het kind, dat kind zit ook constant bij de mama dat is een beetje een suikernonkel voor dat kind. Dat kindje ziet de papa één keer, en dat is dan eventjes een beetje onnozel doen en dat is het. Maar hij kan nooit eens eten geven, hij kan niet eens een papje geven of eens spelen of echt een moment hebben met het kind. Wij hebben dan eigenlijk echt het voorstel gedaan, kunnen wij kijken voor een ruimte rond de bezoekzaal was dat dan wat in te richten zodanig dat papa en mama of papa zelfs eens alleen eens een namiddag of een paar uur ook kan bij het kind zijn. Maar dat is allemaal van tafel geveegd, dat was zo jammer. De reactie was hoe gaan we dat regelen en praktisch gaat dat niet en bla bla bla. Dus dat is enorm moeilijk om zulke dingen dan te verwezenlijken dat is enorm moeilijk daar gaan jaren over. En kijk het is nog altijd niet gebeurt, dat komt natuurlijk niet veel voor in een gevangenis. Maar ik vind dat er in een detentiehuis absoluut rekening mee gehouden moet worden dat vaders daar gerust een rol in kunnen spelen. Er zijn ook echt vaders die die rol wil opnemen, ik zeg niet allemaal he. Maar dat geldt trouwens ook voor moeders, ook niet alle moeders zijn zo betrokken he op hun kinderen. Kinderen zijn niet altijd prioritair maar de vaders die er echt wel willen zijn voor hun kind, uiteraard dat vind ik ook. Er moet daar ook zeker rekening mee worden gehouden.

Het behoort toch ook tot hun rechtspositie, tot hun recht.

Ja dat is zeker waar maar dat is zo typisch aan een gevangenis, er zijn zoveel rechten en advocaten springen daar op en er gebeurt niets. Ze gaan dat dan in kortgeding een procedure instellen en weet ik veel wat nog, maar om één of andere reden lukt het de gevangenis altijd om daar mee weg te komen. Dat systeem is zodanig log en soms een beetje corrupt vind ik ze komen er altijd mee weg. En uiteraard is dat hun recht, ze zijn vader het zal wel zijn waarom zouden ze minder recht hebben op contact met hun kind dat hun moeder.

Dus binnen een detentiehuis, omdat nu is er geen sprake van maar dat zou er moeten zijn?

Ik vind dat ook, ik vind dat je een moeder-kind detentiehuis met tijd moet veranderen naar ouder-kind detentiehuis ja.

Moet dat met tijd veranderd worden of moet er gewoon meteen gesproken worden van een ouder-kind detentiehuis?

Ik persoonlijk, ik zou ouder-kind doen. Gewoon alweer voor die stigmatisering niet te hebben naar de vaders toe. Stel inderdaad de vader is ook graag in de picture en mama verblijft in een detentiehuis, papa zit in de gevangenis waarom zou papa daar niet mogen kunnen verblijven. Waarom maken ze geen kamers met inderdaad het hele gezin, kleine studiootjes. Je hebt heel veel opvang gelegenheden waar je zo'n soort opvang hebt. Ik zie dat ook wel gebeuren, dat er een aantal ik zeg niet waarschijnlijk gaat dat niet heel veel voorkomen maar dat er toch een aantal kamers speciaal ontwikkeld worden inderdaad voor moeder en vader met kind. Of zelfs voor vader alleen. Als mama bijvoorbeeld niet meer in de picture is, waarom niet.

Dat zou allemaal binnen eenzelfde detentiehuis moeten kunnen?

Ik vind dat wel, ik ga nu niet zeggen dat dat misschien op één gang ofzo is maar dat dit wel wat verdeeld wordt. Is het nu met verdiepen of aparte gangen maar inderdaad. Maar natuurlijk er gaan daar ook wat voorwaarden aan verbonden worden. Want het is natuurlijk ook niet de bedoeling dat dat daar een feestje wordt tussen de vrouwen en de mannen, uiteraard het is dan weer dat.

Wat zouden voor jou voorwaarden zijn moest je ze zelf mogen opmaken?

Ik denk die gevangenis zit nu nog te veel in mijn hoofd omdat het zodanig absurd is wat dat er allemaal aan het gebeuren is dat ik nu zoiets heb van laat ons aub gewoon een detentiehuis maken. Steek daar inderdaad mensen in die en zwanger zijn of mensen of vrouwen die een lange straf hebben moeten uitzitten en waarvan hun kind buiten is. Bekijk dit allemaal en ik denk dat dat allemaal niet zo moeilijk moet zijn. Uiteraard moeten er regels zijn, uiteraard. Ik heb het ook allemaal al gezegd he ik weet natuurlijk ook niet wat dat gaat geven. Wat dat er nu juist gaat gebeuren en hoe ze het allemaal gaan doen weet ik natuurlijk ook niet.

Er bestaan nu al transitiehuizen, er is een pilootproject in Kortrijk voor jong gedetineerden we zijn nu ook bezig met een nota voor moeder-kind detentiehuizen. Maar welke doelgroep lijkt jou het meest opportuun om een huis voor te installeren?

Dat is al niet te beginnen maar ik denk inderdaad rond drugsverslaafden. Een gevangenis is niet een plaats voor drugsverslaafden dus moest je daar inderdaad ook al eventueel op kleinschaliger niveau mensen daar helpen. Ik weet niet als jullie dat weten maar in de gevangenis heb je ook een DVA afdeling dus dat is een drugsvrije afdeling. Je hebt dan bijvoorbeeld Ruiselede die met een beleef project werkt enz… Maar ruiselede is nu nog een apart geval, dat is al een soort veel kleinschaliger die landbouw, men zit daar op die boerderij mensen werken daar al.

Dat is eigenlijk een beetje de voorloper van een detentiehuis, moest je zoiets kunnen krijgen zou dat ook al een veel betere methode zijn dan eigenlijk al die drugsverslaafden daar in een gevangenis te gaan steken. Oké ze hebben feiten gepleegd, maar ze moeten vooral therapeutisch worden begeleid. En dat zou je eigenlijk perfect kunnen doen in een detentiehuis, maar je zou er veel moeten bouwen.

Is dat eigenlijk niet raar, wat is dat dan een drugsvrije afdeling in een gevangenis? De bedoeling is toch dat een gevangenis volledig drugsvrij is. Is het dan niet bizar om een afdeling te maken die drugsvrij is wat is er daar dan anders?

Je mag inderdaad niet naïef zijn en zeggen in een gevangenis zitten er geen drugs dat is geen waar. Ze zijn zeer inventief, bezoek en dergelijke er worden drugs binnengesmokkeld. Een drugsvrije afdeling is inderdaad een afdeling waar er heel wat zorg is. Terwijl in een gewone sectie bijvoorbeeld is dat niet. Dus dat is eigenlijk echt een specifieke afdeling die ze gemaakt hebben voor mensen die effectief zeggen van kijk ik wil er eigenlijk echt mee stoppen. Ik gebruik nog of ik gebruik nog methadon en dergelijke maar ik wil er eigenlijk voorgoed van af. Of toch in die zin dat het beheersbaar is. Waar er dan eigenlijk ook een heel zorgteam hebt op die afdeling. Er wordt ook heel anders mee omgegaan, iedereen moet gaan werken er moeten activiteiten zijn er moet sport zijn. Dat is eigenlijk wel een heel goeie afdeling de urinecontroles uiteraard er is een psychiater aanwezig er is een dokter aanwezig er wordt heel heel goed en nauw opgevolgd en dat is eigenlijk wel heel positief. Eigenlijk zouden ze dat bij de vrouwen ook moeten hebben.

Heeft u nog aanvullingen of dingen die u wilt zeggen?

Nee ik denk dat ik alles wel gezegd heb.

Transcriptie interview Trui Timperman

Naam:	Trui Timperman
Opleiding:	Pedagoog, sociaal pedagoog
Functie:	Docent SAW, binnen sociaal werk lector alle psychologie vakken. Ik ben ook stagebegeleider en dergelijke maar dat is minder relevant.
Datum interview:	9/12/'20

Bent u al in contact gekomen met kinderen of mensen die in detentie verblijven of verbleven hebben?

Ikzelf niet, ik heb wel al stage begeleid in de gevangenis. Dus via via wel maar ik heb er zelf nog nooit mee in contact gekomen nee.

Kan je dan misschien van uit de ervaring met stagebegeleiding formuleren wat dat jou de pijnpunten lijken van het huidige systeem ten aanzien van de noden van kinderen en ouders?

Dat gaat dus over de baby's die geboren worden in de gevangenis, voor zover ik er van weet maar het zou ondertussen al kunnen veranderd zijn want het is al een tijdje geleden ondertussen dat ik die stage begeleid heb. Kindjes mogen tot drie jaar bij de mama blijven en daarna moeten ze naar school maar dan kunnen ze niet meer in en uit de gevangenis en dan moeten ze in een pleeggezin of bij de oma of ergens opgevangen worden. Natuurlijk is dat problematisch, dat moet je eigenlijk zelf voor gestudeerd hebben om dat te weten dat dat voor die kinderen een trauma is. Zowieso opgroeien in een gevangenis die eerste drie jaar ze weten het natuurlijk niet, ze beseffen niet dat andere kinderen het anders hebben. Maar toch die sfeer die daar hangt ik denk toch dat dat ergens een invloed heeft op hun ontwikkeling, op hoe dat als persoon eigenlijk gaan worden. De contacten die ze daar eigenlijk hebben zijn vaak ook een beetje echte vriendschappen ik geloof eigenlijk niet dat dat echt kan bestaan daar, ik hoop natuurlijk van wel maar ik vrees dat mensen die samen opgesloten zitten misschien wel samen het lot delen en daardoor wel kunnen overeenkomen maar van die echte vriendschappen dat betwijfel ik eigenlijk. Maar ik hoop dat ik fout ben en ik hoop dat het echt wel kan maar ik heb daar toch mijn twijfels over.

Jij zou het beter vinden voor het kind dat het niet opgroeit binnen de gevangenis?

Ik vind dat ze er eigenlijk zou moeten voor zorgen dat er geen zwangere vrouwen in de gevangenis zitten, punt. Dat vind ik echt ik meen dat echt ik ben voorstander van dat ongestoord bezoek maar niet als er daar kinderen uit voortkomen, zo simpel is het. Ik bedoel je kan een vrouw hebben die intiem bezoek mag ontvangen maar dan vind ik ergens dat er ja.. ik weet dat je dat niet mag verplichten maar dat anticonceptie zou verplicht moeten zijn, de prikpil dat ze het weten dat ze beschermd is tegen zwangerschappen. Voor die kinderen vind ik dat echt mishandeling, sorry hoor je zult geen genuanceerd antwoord krijgen wat dat bederft van mij. Ik ben daar echt categoriek in, ik vind dat dat eigenlijk niet kan en dat vrouwen die zich zwanger laten maken terwijl ze nog jaren in de gevangenis moeten zitten vind ik echt totaal onverantwoord.

En als een vrouw zwanger toekomt in een gevangenis en het kind na drie jaar in een pleeggezin of opvang terecht komt wat heeft dat voor effecten op de hechting, of bijvoorbeeld als het meteen na de geboorte in een pleeggezin terecht komt?

Ik vind dat heel moeilijk, natuurlijk is het allerbeste als zo'n kind niet geboren wordt ik de gevangenis. Als het dan toch geboren word in de gevangenis dan zijn er twee opties dat is de ene optie wat dat ze nu doen het kind tot drie jaar bij de moeder houden waar dat het zich kan hechten en dan hoop ik dat het een veilige hechting is. Omdat een veilige hechting blijft goed bestaan, ik vrees er een beetje voor ik weet dat ik daar niet genuanceerd genoeg over nadenk maar je hebt gewoon mijn mening gevraagd en ik moet dat niet staven met allerlei onderzoeken het is gewoon mijn persoonlijke mening dat ik hier verkondig. Ik vrees dat dat geen gezonde hechting wordt, sowieso niet. Omdat die context waarin dat het kind opgroeit bepaald ook heel veel het gaat niet enkel over de relatie tussen moeder en kind. Ik kan mij voorstellen dat er daar mama's tussen zitten die echt enorm goed zorgen voor dat kind en die dat kind heel graag zien en alle warmte geven enz. Ik mag het hopen dat het op die manier verloopt. Maar je hebt die context van een moeder die opgesloten zit en die niet naar buiten kan, die familie niet kan zien, ze missen wat mij betreft die bredere sociale context wat dat een kind sowieso in opgroeit. Ze zeggen heel vaak it takes a village to raise a child dus die mama's die in detentie zitten die hebben dat niet. Die hebben niet dat netwerk, en dat kind heeft alleen contact met de moeder. En heeft geen contact met andere, ze hebben natuurlijk wel dat speeltuintje en wat weet ik nog allemaal waar ze terecht kunnen. Ze zien wel een paar andere kinderen ook veronderstel ik toch, maar die mama's zelf dat is niet zo als hier.

Als jij ooit zwanger wordt en je hebt een kind, ik veronderstel dat je nog gene hebt maar dan heb je vriendinnen waarmee je afspreekt en dingen mee doet je hebt ouders, broers, zussen en dat is een hele sociale context die ze in die gevangenis niet hebben. En dat vind ik wel een beetje problematisch. Is het dan beter van het kind meteen te plaatsen, ook dat vind ik weer moeilijk. Omdat er zijn daar ook nadelen aan natuurlijk en er zijn al zo weinig pleeggezinnen. Het is volgens mij nu ga ik een zware uitspraak doen maar ik denk dat het gezonder is voor het kind om effectief in een pleeggezin terecht te komen waar dat het graag gezien wordt waar dat het goed verzorgd wordt zodat het zich kan hechten aan die pleeg ouder. Maar dat is natuurlijk niet het beste voor de mama, daarover heb ik het nu helemaal niet. Voor de mama is het natuurlijk het beste dat haar kind er bij blijft ik ga nu gewoon eens enkel het standpunt van het kind bekijken want het is altijd tweezijdig, dus we moeten het straks misschien nog eens hebben over de mama's ook. Veel hangt er natuurlijk ook af van hoe lang moet die mama zitten. Dat denk ik is ook nog zo iets

Is het dan niet moeilijk om vanuit het pleeggezin de band met de moeder te onderhouden, en als de moeder dan vrij komt na bijvoorbeeld vier jaar dan is de moeder wel een vreemde voor het kind. Of zou het kind dan in het pleeggezin moeten blijven, hoe ziet u dit?

Dat is inderdaad het probleem, als die mama maar vier jaar moet zitten "maar vier jaar" je weet dat ook nooit op voorhand hoe lang ze zitten want met die vervroegde vrijlating. Ik denk voor het kind zou het gewoon beter zijn om in het pleeggezin te blijven. Voor het kind hé, ik heb het nu echt over het kind en als het dan oud genoeg is om een aantal dingen te kunnen bevatten. Dan heb ik het dan over twaalf jaar ongeveer dat ze zo die grote algemene principes wat meer kunnen verstaan om dan eventueel dat contact met de mama dan, ik weet het niet.

Van professionals van het CKG die werken op de moeder-kind sectie in Brugge gehoord dat de kinderen vaak kampen met een loyaliteitsconflict of een conflict rond het bestaansrecht dat is natuurlijk ook heel moeilijk als ze opgroeien.

Ja klopt als ze natuurlijk zeer snel uit dat pleeggezin worden weggehaald he. Maar als ze daar kunnen blijven denk ik is de kans is gewoon reëel dat ze zich gewoon echt kunnen hechten aan de eigen ouders en ieder kind dat geadopteerd is ieder kind dat geplaatst geweest is worstelt met het idee van wat waarom heb ik wat is er met mij waardoor dat mijn moeder niet voor mij kan zorgen, maar voor die kinderen is het wel zeer duidelijk wat het is. Het is niet bij hen dat het ligt maar bij de mama. Maar inderdaad loyaliteit is iets dat hoho, ontzettend sterk is maar ik denk als het kind opgroeit bij de pleegouders dat de loyaliteit naar de pleegouders gaat. En natuurlijk als het dan verneemt van ik ben, dat zijn niet mijn echte ouders dat ze dan een nieuw soort loyaliteit gaan ontwikkelen naar de moeder toe en dat dan kan zorgen voor conflicten en zeker met pubers enz. dat geloof ik wel. Moest het eenvoudig zijn dan zouden we al die vragen ons niet moeten stellen, ik denk echt in functie van het kind.

Het is natuurlijk wel ideaal een pleeggezin maar ik denk dat het de realiteit is dat die kinderen ook heel vaak in een voorziening terecht komen.

Dat is inderdaad waar en dat vind ik anders. Nu ik heb zelf een pleegbroer gehad dus ik weet een beetje maar enfin dat is een heel ander verhaal, ik ga u daar nu niet mee belasten ik weet hoe dat het werkt he pleeggezinnen. Maar een pleeggezin dat lijkt mij een zeer goede omgeven een instelling hoe goed dat die opvoeders en verzorgende zich daar ook inzetten voor die kinderen dat is toch niet hetzelfde. Dan is het misschien toch wel beter dat ze bij de mama blijven. Dus mijn antwoord is niet zo eenlijnig ik weet het maar ik vind dat een verschrikkelijk moeilijke kwestie. Vermijden dat er kinderen worden geboren in de gevangenis, op alle mogelijke manieren. Maar als het gaat over een instelling geplaatst worden in een instelling dan versta ik de mensen van wat kind en gezin en van het CKG enzo wel degelijk. Ze zeggen loyaliteitsproblemen dat snap ik het, daar snap ik het wel veel beter, bij een pleeggezin is het anders omdat daar ook loyaliteit en hechting kan groeien met, ja die hechting is een probleem in een instelling dat is gewoon een probleem.

Aan wie hecht een kind die in een instelling verblijft dan?

Aan één of twee of drie van de verzorgenden die voor hen het meeste inspelen op hun noden en op hun behoeften. Maar voor een kind is het soms al moeilijk om zijn moeder te delen met andere broertjes en zusjes en zij moeten die verzorgende dan ook delen en die verzorgenden zijn ook niet 24 uur op 24 beschikbaar dat is echt wel moeilijk. Dat is wel een probleem dus ik snap wel loyaliteitsproblemen gaan daar inderdaad wel uit voorkomen dat denk ik ook wel.

Als een kind dan bijvoorbeeld volwassen is welke situatie is dan het best voor een kind, opgroeien in een pleeggezin? Moest je nu drie kinderen de ene groeide op in een pleeggezin de andere in een instelling en de andere verbleef tot drie jaar in detentie. Welk kind heeft volgens jou de beste toekomst?

Ik een pleeggezin, dat denk ik nu echt wel een pleeggezin vanaf een bepaalde moment vind ik dan ook wel dat ze vanuit dat pleeggezin maar het moet dan wel een goed pleeggezin zijn je hebt ook soorten. Maar dat ze van uit dat pleeggezin ook contact leggen met de mama dat vind ik ook wel belangrijk naar de loyaliteit van het kind toe. Want dat is ook al wel bewezen dat als iemand plotseling geconfronteerd wordt met het feit van hoe mijn moeder leeft nog en jullie hebben dat voor mij verborgen gehouden dan heb je een loyaliteitsconflict van hier tot in Tokio. Dat komt dan later nog wel goed maar dat is heel heftig.

Die mensen zouden daar heel goed moeten in begeleid worden, vanaf wanneer is het aangewezen dat je met dat kind ook af en toe eens op bezoek gaat bij de mama. Er spelen daar zo veel factoren daar in ik vind dat echt een hele moeilijke kwestie hoor. Maar zoals het nu is, het is al veel slechter geweest dan dat het nu is. Je hebt daar zeker in de gevangenis in Brugge ik weet niet als het overal zo is dat ze dan een specifieke afdeling hebben waar dat die kinderen dan bij de mama op de kamer enz. Het is al beter dan vroeger, vroeger werden ze sowieso vanaf ze geboren waren werden ze weggenomen dat is ook niet altijd het beste.

Het is niet eenduidig, het hangt er ook vanaf ik vind dacht echt he van hoe lang dat die ouders dat die moeder moet zitten. Als dat een gevangenisstraf is van een jaar of twee dan is het eigenlijk logisch dat het kind bij haar blijft. Maar als dat gaat over een gevangenisstraf van zes twaalf jaar tegen dan is dat kind alle… dat vind ik toch een andere zaak. Het is natuurlijk moeilijk hé want voor de ene zo en voor de andere zo dat gaat nooit als rechtvaardig gezien worden daar moet altijd een oordeel over geveld worden het heeft te maken met de normen. Ik bekijk het nu volledig vanuit mijn eigen waarden en normen dus het zou kunnen zijn dat andere mensen daar gewoon anders over denken.

En als we het nu uit het perspectief van de moeder bekijken hoe zinvol is die band met het kind voor haar? En hoe zinvol zijn de andere familiebanden en sociale rollen daar in of het behoud er van?

Ik denk heel zinvol, ik denk al je vanuit de mama kijkt dan is er geen alternatief dan het kind bij de mama laten. Ik ben zelf mama dus ik weet wat dat, de verscheuring dat dat moet geven als dat kind weggenomen wordt dat moet verschrikkelijk zijn. Maar misschien werkt dat dan afschrikwekkend genoeg om niet zwanger te worden in de gevangenis. Voor mij is dat echt een voorbeeld naar preventie van het probleem dus voorkomen dat het ooit zo ver komt dat is voor mij eigenlijk, dat staat boven alles uit maar ook dat kun je niet afdwingen.

Zou er daar meer bewustwording voor moeten zijn moet er daar meer in geïnvesteerd worden?

Ik denk voor dat mensen dat intiem contact mogen hebben moeten ze daar zeer goed over voorgelicht worden. En ook de gevolgen voor dat kind e, dat dat vooral moet belicht worden. Natuurlijk is het voor hen leuk als ze een kindje hebben waar dat ze voor kunnen zorgen, hun dagen gaan voorbij. Ze zitten wel binnen maar ze hebben dat kindje om voor te zorgen, ik snap dat he dat ze dat een leuke ervaring vinden maar het is wel het kind dat er de dupe van is op een bepaald moment. Dus ik vind het belang van de kinderen dat gaat bij mij nogal voor op het belang van de mama's maar als je het bekijkt vanuit het standpunt van de mama's dan is er geen discussie dan moet het kind bij de mama blijven.

We hebben het nu vooral over vrouwen maar in principe staat in de wet dat een gedetineerde ouder daar recht op heeft dus vader eigenlijk ook, vind u dat dat ook zou moeten kunnen?

Dat is een moeilijke vraag in principe zou die vader ook mogen verblijven op die afdeling. Ik vind dat een vreselijk moeilijke vraag, vanuit mijn hart zou ik zeggen maar natuurlijk mogen die papa's dat dat is toch logisch dat een papa ook wil een band opbouwen met zijn kinderen. Maar als er nu geen mama is dan vind ik het logisch, heel logisch. Maar als er een mama is die vrij rondloopt… dan vind ik eigenlijk mag je dat kind dat niet aandoen dat, dat klinkt erg, ik ga straks denken maar Trui… Als de mama vrij rondloopt laat het kind dan alstublieft bij de mama. En als de papa vrij rondloopt van het kind en de mama zit vast, zou ik het bij de papa laten.

En andere familieleden, stel dat beide ouders in detentie verblijven of dat één ouder niet in beeld is.

Als die familieleden bereid zijn om dat kind op te voeden op een goede manier, zo goed of dat ze kunnen.

Is familie een betere oplossing dan een pleeggezin?

Dat hangt er ook weer vanaf hoe die familie in elkaar zit. Je hebt ook mensen die in de gevangenis terechtkomen omwille van de context waarin ze opgegroeid zijn e. Dus als je dat dan weet en je weet dan dat dat kind opgevoed wordt in diezelfde context dan weet ik het allemaal niet. Maar in principe louter technisch gezien dan lijkt mij familie een goede oplossing. Omdat er is sowieso een band met de ouders dat lijkt mij dan wel oke, alleen een groot vraagteken is wat is de oorzaken van het feit dat die mens in de gevangenis terechtgekomen is. Dat ligt niet enkel aan die ene daad waardoor ze daar nu zitten, dat ligt aan een hele cascade waarschijnlijk van gebeurtenissen die ooit al zijn gebeurt en waar ligt het aandeel van de familie dan. Een goed sociaal onderzoek zou daar wel geen kwaad kunnen denk ik zo.

Misschien dat ik even uitleg hoe een detentiehuis in elkaar zit, dat is een alternatieve manier van detentie gebaseerd op drie pijlers, kleinschaligheid, lokale verankering en differentiatie (…) Denkt u dat dit een beter antwoord kan bieden op de noden van een kind met een ouder in detentie?

Ja, ik ben sowieso geen voorstander van gevangenissen ik denk dat we op zoek moeten gaan naar alternatieven voor straffen. Ja mensen moeten gestraft worden en ja er is een heel beperkt aantal mensen die uit de maatschappij moeten gehaald worden en opgesloten worden, maar dat is uiteraard een heel andere discussie. Maar zo'n detentiehuis lijkt mij qua strafmaat beter. En ook beter naar de toekomst toe, zowel voor de mama's als voor de kinderen zelf. Zeker als je zegt het zal verankerd zijn in een buurt, ze gaan een aantal dingen doen waardoor dat de buurt beter wordt. Pas op er zal daar bijzonder veel protest op komen enz. dat weten we maar ik geloof daar inderdaad wel in. Het belang van die kinderen gaat eigenlijk heel erg voor, voor mij. Omdat het hang er natuurlijk vanaf wat hebben die mama's uitgespookt he. Als dat echt van die zware criminelen zijn dan vraag ik mijn eigenlijk af als dat dan een goed idee… ja dan blijft het een goed idee, tho het is lastig.

Vind u dan dat er meer moet geïnvesteerd worden in alternatieve straffen want een detentiehuis is nog steeds een persoon weghalen uit de maatschappij, dan misschien wel minder ingrijpend dan in een gevangenis en op een betere manier. Ze blijven dichter bij de maatschappij maar het blijft een vrijheidsberovende straf.

Ja ik weet natuurlijk ook uit allerlei onderzoeken de mensen die in de gevangenis terechtkomen dat dat vaak ook de minder begoede zijn. Mensen met veel geld kopen zichzelf vrij en ze zijn minstens even crimineel. Dus de maatschappij gaat er echt niet zo onder lijden als we op een andere manier dat soort mensen gaan straffen. Ja ze moeten gestraft worden pas op ik vind dat het kan inderdaad niet al is het een paar keer een diefstal dat kan niet en ze moeten dat ook goed weten dat dat niet kan. Je mag ze van mij ook echt wel zwaar straffen in die zin dat ze lange tijd moeten werken om een bepaald iets af te lossen. In die zin gaat dat voor mij niet over drie jaar dat mag van mij gerust over tien jaar gaan dat ze effectief elke maand moeten ik weet niet wat, zoveel uur presteren in een of ander dus. Dat mag van mij echt over lange tijd, omdat ze dan tijd hebben om daarover na te denken enz, enz. Nu worden ze opgesloten voor drie jaar, daarna komen ze vrij en kunnen ze weer herbeginnen. Ik ben dus echt wel een voorstander van alternatieve straffen, zeker. Zo'n detentiehuis is een tussenstap, dan is het niet echt gevangenis gevangenis ze zijn natuurlijk nog altijd van hun vrijheid beroofd.

Pas op die alternatieve straffen, ik zou ook een stuk vrijheid afnemen, vrijheid om een aantal keuzes te maken. Ik zou hem bijvoorbeeld zeggen dat ze zich moeten aanmelden op bepaalde tijdstippen en

dat ze niet mogen naar het buitenland gaan ofzo dat dat gecontroleerd wordt. Zo'n enkelband vind ik eigenlijk een goeie zaak. Ik snap eigenlijk niet dat dat niet veel meer gebruikt wordt.

Volgens mij komt dat omdat de mensen met een enkelband moeten opgevolgd worden door justitieassistenten en dat die nu al overbevraagd zijn.

Wel je de oplossing is eigenlijk zeer eenvoudig minder investeren in die gevangenissen die toch verouderd zijn en die eigenlijk allemaal van de eerste tot de hele nieuwe intussen ook al overbevolkt zijn. Haal daar wat volk weg, zet ze bij de justitieassistenten dat is nu toch niet zo moeilijk om die oplossing te zien. Maar goed dat is politiek, en inderdaad er zijn mensen die denken dat een gevangenisstraf nog altijd de beste methode is, ik geloof dat niet. Ik geloof nooit dat je er beter uitkomt dan dat je er inkomt. Het is inderdaad zeer contraproductief, de recidivecijfers zijn eigenlijk belachelijk hoog. Van de jonge gedetineerden min 25 jaar dus hervalt 80% binnen het jaar terug in de criminaliteit.

Hoe ziet u dan de ontwikkeling van een kind als de moeder een alternatieve straf heeft?

Daar zie ik veel minder problemen in, omdat een het is natuurlijk geen volledig normaal leven want omdat ze die beperkingen heeft en terecht beperkingen heeft dan. Ik denk dat dat voor dat kind veel veel veel veel beter is, omdat die sociale wereld rond die mama gaat zowiezo ruimer zijn dan dat die is in de gevangenis. Ze gaat haar contacten met haar eigen ouders, loyaliteit naar de grootouders is ook belangrijk een kind moet die link ook kunnen leggen. Jaja je krijgt direct mijn fiat als je dat voor elkaar kan krijgen als er echt alternatieve straffen kunnen gegeven worden. Maar dat gaat dan over vrouwen die zwanger zijn als ze in de gevangenis terecht komen, voor die andere moet je proberen te vermijden dat ze zwanger worden. Ik meen dat echt moest ik daar kunnen iets voor doen ik denk dat ik zelf met een spandoek voor de gevangenis ga staan "pas op voor uw kinderen".

Zou dat in andere sociale groepen moeten zijn buiten de gevangenis dat er veel meer preventie is en bewustwording wat dat dat is een kind krijgen en opvoeden in bepaalde mensen hun situaties?

Dat is natuurlijk zeer moeilijk want dan heb je een fundamenteel mensenrecht, want iedereen mag ouder worden iedereen mag dat. Inderdaad ik volg ook wel die mensen die zeggen kijk we hebben bij een bepaald gezin hebben we al vier kinderen weggehaald die geplaatst zijn en ze is nu weer zwanger, ik snap dat. Zeker als dat gaat over drugs delicten en weet ik wat nog allemaal. Ik snap heel goed die redenering, zouden we toch niet ergens een of andere vorm van wetgeving na zeer grondige studie en zeer grondig overleg dat we toch in bepaalde een beperkt aantal gevallen kunnen zeggen het is niet verstandig van kinderen te hebben. Maar ik vind dat heel moeilijk, want waar leg je de grens. Mag een kansarm gezin dan geen kind hebben, ik vind dat raar. Want ze moeten toch ook wel, een kind geeft ook veel warmte.

Bij gedetineerde moeders is een kind of de rol van de moeder een grote kracht en stimulans om het goed te doen, goed te re-integreren voor dat kind.

Ja maar ze moeten daar maar eerder aan denken. Ik snap dat dat voor die mama's echt een keerpunt kan zijn, dat snap ik. Maar de kost die het kind daarvoor moet betalen vind ik te hoog. Amai allemaal straffe uitspraken maar soit, maar ik meen het eigenlijk. Ik snap het zeer goed dat dat voor die mama's heel erg belangrijk kan zijn en dat het de ommekeer kan betekenen tot op zekere hoogte. Maar nee de kost voor het kind is mij te zwaar.

Maar in de realiteit zien we dus wel dat het mag en het ook gebeurt en het zal waarschijnlijk ook blijven gebeuren maar stel nu in zo'n detentiehuis als het kind daar dan toch verblijft wat moet er daar aanwezig zijn om dat zo goed mogelijk te maken voor een kind?

Dan hebben we niet over het materiële, want dat weten we. Contacten buiten dat detentiehuis, dat de mama effectief de contacten met de familie bijvoorbeeld kan onderhouden zonder dat er daar veel restricties in zijn.

Dat het kind ook eens kan gaan logeren bij oma en opa zonder dat er daar problemen rond zijn. Zo de normale gang van zaken van hoe een kind opgroeit, van dat zoveel mogelijk na te bootsen. Ondanks het feit dat die mama in detentie zit, maar voor het kind zijn er geen detenties. Het kind is niet gestraft, dat mama bijvoorbeeld wel het kind naar school kan brengen, de kleuterklas. Alhoewel vanaf drie jaar gaan ze daar waarschijnlijk ook weg moeten of niet?

Ja.

Spijtig

Dat is de redenering die we zelf ook maakten zouden kinderen in die omstandigheden langer moeten kunnen verblijven bij hun moeder in detentie in een detentiehuis?

Dat is de vraag e dat je dan moet stellen. En op drie jaar hebben jullie daar onderzoek van waar gaan ze daar naartoe?

Soms verblijft het bij familie, soms een instelling, CKG of een pleeggezin. Die stap wordt ook wel voorbereid in de gevangenis, ze proberen het zoveel mogelijk te stimuleren dat het kind naar de buitenwereld gaat. Met vrijwilligers of iemand van het CKG bijvoorbeeld, een weekendje ergens gaan logeren het zwembad, bos en strand eens bezoeken en een uitstap doen. Dat hangt af van situatie tot situatie.

Ik heb heel veel respect voor het werk dat uiteindelijk al gebeurt in het kader van die kinderen. Je zit uiteindelijk ook met het gegeven waar je mee verder moet, het CKG zit met dat gegeven en dan denk ik dat je het zo goed mogelijk doet voor dat kind. Ik denk ook wel dat ze daar in slagen en dat ze daar heel gefundeerd werken en beslissingen over nemen. En inderdaad het voorbereiden van dat kind op de uiteindelijke scheiding van de mama. Maar het is en blijft een scheiding van de mama.

En een kind die buiten detentie verblijft bijvoorbeeld bij oma en opa of papa. In een detentiehuis zou het mogelijk zijn dat een kind bij de moeder logeert.

Dat vind ik persoonlijk een betere oplossing voor dat kind. Ik denk dat dat beter is ik geloof nogal in het contextuele van waar dat een kind in opgroeit. Het gaat echt niet louter enkel over de mama kind relatie en de hechting die daar moet plaatsvinden. En kind kan zich ook hechten aan een mama als het alleen op bezoek gaat, er zal ook wel een band ontstaan. Maar als de context waar het kind dagdagelijks leeft niet die gevangenis is geloof ik dat dat eigenlijk beter is. Maar ik vind het echt heel moeilijk, een moeilijk dilemma. Maar voor de mama is het veel beter als het kind bij haar kan blijven maar voor het kind is het niet beter denk ik echt niet.

De beleidsnota is ook wel geschreven vanuit het perspectief van het kind. In de nota staat ook dat de eerste 1001 dagen voor een kind en de hechting zo belangrijk zijn en dat het daarom ook goed is als het kind bij de moeder kan verblijven. Maar dan heeft u daar eigenlijk een andere mening over?

Dat hoeft niet de moeder te zijn. Ze kunnen zich ook echt hechten aan oma of een opa én een opa of een tante en een nonkel. Die hechting is niet bloed bepaald, die hechting wordt bepaald op de manier hoe er met het kind wordt omgegaan door een volwassen. Het zou maar erg zijn als een kind geboren wordt en da mama sterft onmiddellijk dat het zich niet meer kan hechten. Een kind kan zich wel hechten, er moet goed voor gezorgd worden het moet iemand zijn die je kent de termen wel responsief en sensitief met het kind omgaat, en dat is belangrijk. Of dat nu de mama is of dat dat nu de oma is of een tante dat maakt eigenlijk voor dat kind niet uit.

Uit de literatuur komt er ook dat kinderen of andere familieleden van mensen in detentie vaak gestigmatiseerd worden en dat ze een stempel krijgen of te maken krijgen met sociale uitsluiting. Denk je dat een detentiehuis daar een antwoord op kan bieden, bijvoorbeeld door die lokale verankering?

Ik weet het niet hoor dat is een sterk systeem die sociale uitsluiting van zodra zullen weten dat het een detentiehuis is zullen ze ze beschouwen als dé criminelen. Ik denk dat die stempel gaat blijven.

Of dat het misschien zelf erger wordt omdat door die lokale verankering de mensen net heel goed weten wie zijn kinderen daar verblijft of wie zijn ouders iets mispeuterd hebben?

Ik denk dat het voor die kinderen effectief kan een stempel meedragen. En als het naar school gaat zal het gepest worden omwille van het feit jij komt van daar mijn mama zegt dat daar allemaal boeven zitten. In een school bijvoorbeeld zal het gevolgen hebben. Maar de vraag is natuurlijk als je het daarvoor zou moeten laten. Je moet alle positieve en negatieve dingen met elkaar afwegen. Dat zou kunnen een negatief aspect zijn dat ze effectief die stempel gaan krijgen. Is het niet door de kinderen zal het door de ouders van de kinderen zijn, dat zal komen. Je moet daar niet naïef in zijn, van zodra mensen weten ook in scholen zelfs. Hoe erg ik het ook vind, ook leerkrachten gaan stigmatiseren, ohh het is weer een van ginter…zo die dingen. Ik geloof niet dat dat een oplossing is om dat stigma kwijt te raken.

Bijvoorbeeld ruimtes binnen zo'n huis zouden een dubbel gebruik dienen voor de buurt, bijvoorbeeld een sporthal of een snoezelruimte een spelotheek. Waar de gedetineerde moeders maar ook de mensen van de buurt gebruik van kunnen maken. Of een traiteur die kookt voor de school, of mensen die vrijwilligerswerk doen voor de buurt. Kan dat misschien wel een oplossing bieden voor die stigmatisering omdat mensen het dan echt meer gaan leren kennen?

Dat zou kunnen maar ik weet gewoon uit alle mogelijke studies dat mensen dan heel vaak gaan zeggen ja maar jij bent een goede. Maar het stigma gaat blijven hangen, maar ze gaan misschien wel doordat ze iemand gaan beter leren kennen omdat ze bijvoorbeeld tezamen die bibliotheek runnen ik zeg maar iets. Ze gaan dan die persoon, dat is zoals ze zeggen tegen een Marokkaan, al de Marokkanen zijn slecht maar mijn buur niet dat is een goeie, dat is net hetzelfde. Dat is een vooroordeel dat leeft een crimineel is een crimineel en het blijft een crimineel zijn hele leven lang en ik denk niet dat dat gaat weg gaan. Ik geloof dus, vandaag dat ik dus veel meer een voorstander ben voor die alternatieve straffen. Omdat dat dan ook veel minder geweten is, en dat hoeft ook niet altijd geweten zijn. Ik vind een buur hoeft dat niet te weten dat er daar iemand woont met een enkelband, ze moeten dat niet weten.

Dat kan iemand zijn die iedere dag naar zijn werk gaat en terug thuiskomt en dan heb je dat stigma natuurlijk niet. Dan wordt die als gewone inwoner van de straat gezien. Vandaar dat ik die alternatieve straffen veel veel beter vind.

Is dat dan iets waar we ons bij moeten neerleggen dat er altijd stigma gaat zijn, of waar we idealistisch mogen zijn om dat stigma weg te werken?

Ik vind dat je moet blijven geloven in de goedheid van de mensen. Ik denk dat je gewoon realistisch moet zijn voor jezelf ik vind wel dat je er moet aan proberen te werken. Maar je moet realistisch zijn en je moet weten, de kans dat dat hier slaagt om geïntegreerd te zijn zonder dat er hier een stempel bijkomt dat geloof ik nu echt niet. Maar ik hoop dat ik verbaast word en dat het toch lukt. Maar ik vind wel dat we moeten blijven we, iedereen moeten blijven hameren op het feit van eigenlijk kan iedereen een tegenslag hebben in zijn leven. Eigenlijk hangt er ontzettend veel af van geluk en dat gaat dan niet alleen over criminelen, maar ook over mensen in kansarmoede ook over zelfs multimiljonairs op een gegeven moment.

Die zijn ook daar geraakt niet omdat ze zo hard kunnen werken hoor, ze zeggen dat heel graag maar ze zijn daar geraakt omdat ze veel geluk hebben gehad eens links en rechts. Dat is iets waar ik blijf op hameren altijd en overal de mensen in mijn les weten dat ondertussen. Maar eigenlijk hangt alles af van geluk, waar je geboren bent, in welk gezin dat je geboren bent en hoeveel geluk dat je vader en moeder hebben. Je kunt ook mensen hebben die door ongeluk plotseling werk kwijt zijn en ik denk dan bijvoorbeeld in Ford Genk vader en moeder die tegelijk hun werk kwijt zijn, die status van het gezin hop naar beneden, dat heeft te maken met geluk. En geluk kun je een klein beetje afdwingen maar maar een klein beetje. Je hebt natuurlijk nog een paar dingen zelf in de hand, God dank. Maar heel veel van wat wij bereikt hebben is gewoon puur chance. Zo'n detentiehuis mag dan voor mij echt heel hard aan werken aan bewustwording van hoe komen mensen eigenlijk in zo'n situatie en rationeel gezien gaan er dan waarschijnlijk een paar mensen die wel eens de bedenking maken ja maar ja als ik dat verhaal hoor dan ja… Ik geloof nog al in storytelling wat dat betreft de concrete verhalen doen soms wel echt mensen nadenken. In die zin vind ik dat je als detentiehuis moogt gerust blijven proberen om dat stigma toch een beetje weg te werken.

We deden ook een grote enquête met 600 respondenten over de detentiehuizen en om te polsen naar het draagvlak ervoor in de maatschappij. Daaruit komt dat veel mensen er echt wel positief tegenover staan en dat wel een goed concept vinden het mag er komen maar liefst zo ver mogelijk en niet in hun achtertuin. Hoe kunnen we dat not-in-my-backyard verhaal toch wel een positief verhaal maken welcome-in-my-backyard. Veel professionals zeggen inderdaad storytelling, bewustwording en sensibilisering bij de mensen. Dat het ook jouw zoon of moeder of jijzelf kan zijn die daar ooit beland. Zijn er volgens jou nog dingen die daartoe kunnen bijdragen?

Ik denk een beetje zoals je het zelf al aanhaalde de bruikbaarheid voor de buurt zelf e. Als het een meerwaarde geeft voor de buurt, maar dan gaat het iets verder moeten gaan dan een spelotheek.

Wat dan bijvoorbeeld?

Bijvoorbeeld een tuin of een zwembad iets wat dat in een buurt wel kan zijn dat een meerwaarde geeft. Ik ga een heel luid dromen, dat je een grote tuin zijn met zwembad je moet dan ook een redder voorzien natuurlijk. Maar dat je als inwoner van de buurt dat je kaartjes krijgt op 1 januari krijg je 20 kaartjes en als je er meer wilt je kunt er bijkopen aan een beperkte prijs, zoiets. Dat geeft dat een meerwaarde voor de buurt, niet iedereen heeft een zwembad in zijn tuin. En als het zo'n warme zomers worden zoals de laatste tijd is dat gewoon leuk als je daar terecht kan.

Het kan ook een zwemvijver zijn, dat je er ook in de winter genot van hebt want een zwembad om te zien is niet zo mooi en een vijver wel maar enfin. Maar zoiets dat je zegt dat geeft nu echt voor deze buurt een meerwaarde.

Zouden de mensen dan ook moeten weten welke delinquenten daar verblijven in zo'n huis. Ik kan me goed voorstellen dat ze nooit een zwembad zouden koppelen aan een huis waar mensen zitten die zedenfeiten gepleegd hebben, maar de mensen van de buurt weten dat niet. En wat dan met de mensen hun recht op privacy?

Ik denk dat je kunt stellen dat je stel nu dat we voorgaan met ons idee van een zwembad dat je dan echt wel moet meegeven aan de buurt de mensen die hier actief zijn in dit detentiecentrum zijn niet mensen die zedenfeiten hebben gepleegd. Dat is voldoende informatie, ze moeten niet weten voor wat ze wel zitten, ik denk dat heeft geen enkele zin dat is ook schending van de privacy. Soit ik denk soms als dat echt criminelen zijn dat heb je soms dat recht op privacy een stuk verspeeld dat vind ik ook weer anders. Maar in deze situatie moet je gewoon de mensen geruststellen natuurlijk gaan we geen zwembad installeren waar je met je kinderen komt zwemmen waar het volloopt met pedofielen dat gaan we zeker niet doen.

Ik denk dat je in de buurt ook het vertrouwen moogt vragen, van kijk we gaan echt, een zwembad is nu wel veel gevraagd en duur enz… maar je snapt wat ik bedoel met een echte meerwaarde. Een speelotheek op zich… dat weet ik zo niet, een zaaltje waar feesten kunnen gegeven worden. Echt iets waarvan je zegt in die buurt is er eigenlijk een tekort aan, en dat zou kunnen een meerwaarde zijn al is het een tof café. Alhoewel met al die alcohol is dat misschien niet ook zo'n heel goed idee, maar je snapt wel in welke richting dat ik vind dat dat best uitgaat.

Wij maakten de redenering van er zijn inderdaad veel buurten die baat zouden hebben bij de voordelen die een detentiehuis met zich kan meebrengen bijvoorbeeld zo'n zwembad of fietsherstelplaats. Maar zijn dat dan niet vaak al kansarme buurten en is het dan wel slim om daar een detentiehuis te bouwen en daar een gedetineerde terug zijn netwerk te doen opbouwen?

Nee want het stigma gaat daar veel groter zijn, veel groter. Ik zou dat niet in een kansarme buurt zijn, ik zou dat ergens op de grens zetten. Dus dat je eigenlijk de twee hebt, én een meerwaarde kunt bieden ook aan die kansarme buurt nu ja die inplanning idealiter zou ik dat op de grens zetten. En dan kun je nog kiezen tot wat ze gerekend worden. Die van de middenklasse gaan zeggen dat is bij die wijk en aan de andere kant zeggen ze ja maar ze zitten in die wijk. Wat dat betreft, neutrale zone.

Nu zijn er al twee transitiehuizen een in Mechelen en Edingen dat is dus voor mensen die binnenkort vrijkomen. Dan heb je in Kortrijk ook het pilootproject voor loopplank Huizen nu is er ook de nota voor moeders met kinderen. Maar welke doelgroep gaat er volgens jou nog steeds verloren binnen het penitentiaire systeem die ook echt baat zou hebben bij een detentiehuis?

Ik denk dat die transitiehuizen een heel goede zaak is, die jongeren dat vind ik ook wel oke. Dat die daar niet tussen de top criminele moeten verblijven en er nog slechter uitkomen dan dat ze er in gegaan zijn. Ik vind dat echt wel moeilijk om te zeggen, eigenlijk zijn de belangrijkste voor mij eigenlijk al mee bediend. Maar weet je wie dat er nu ook heel veel in de criminaliteit zit maar er eigenlijk niet thuis hoort dat zijn de psychiatrisch patiënten. Voor de gevangenis is dat ook geen cadeau om die mensen in massa's binnen te krijgen. Maar dat is wel wat er gebeurt momenteel door de vermaatschappelijking van de zorg maar ik veronderstel wel dat je dat weet. Het is niet meer zo gemakkelijk om opgenomen te worden in de psychiatrie, er is zeer weinig plaats er zijn bedden tekort en er is verpleging tekort en zo verder. Wat gebeurt er dan mensen worden gecolloqueerd dus een verplichte opname.

Maar als je dat hebt dan zit je in de criminele sfeer e, dan ben je zelf niet vrij om naar buiten te gaan op het moment dat je denkt ik ben er klaar voor. Je moet er blijven totdat een andere dokter daarvoor

tekent. Als je mensen gaan colloqueren dan zitten ze even vast als iemand die in de gevangenis zit. Dus in de gevangenis heb je een aantal van die mensen die eigenlijk in de psychiatrie thuis horen. Voor hen zou het eigenlijk ook wel heel goed zijn als er zo detentiehuizen waar dat er dan ook psychiatrisch verpleegkundigen en psychiaters aanwezig zijn dat ze aan hun problematiek kunnen werken want in de gevangenis gebeurt dat niet. Ze doen waarschijnlijk echt heel erg hun best maar.

Binnen de middelen dat ze hebben.

Ik wil nooit smijten met stenen naar de mensen die werken in de gevangenis, die doen wat ze kunnen. Ik heb dat ook gemerkt met die stage, die sociale dienst amai die beslissen heel vaak in eer en geweten en worden dan weer geconfronteerd met dju het is weer niet gelukt. Ik denk dat dat vreselijk lastig moet zijn om die job te doen nu ja ook wel zeer boeiend. Misschien dat, als je mij vraagt wat voor een doelgroep, die psychiatrische mensen die een psychiatrische stoornis hebben die verdienen eigenlijk ook iets anders dan een gewone gevangenis.

Je haalde het daarnet al aan dat die transitiehuizen een heel goede zaak zijn, nu worden deze gerund door de private for profit organisatie G4S. Ze zeggen dat het wel geen profit project is maar wij hebben daar toch wel onze bedenkingen bij.

Dat is zever in pakjes, die mensen zijn daar niet voor opgeleid. Die zijn opgeleid om dingen te bewaken, ik ge heel kort door de bocht e. Die zijn opgeleid om dingen te bewaken, DINGEN niet mensen, niet om om te gaan met mensen met een problematiek van hier tot in Tokio zij kunnen dat niet. Ik neem hen dat ook niet kwalijk maar dat is echt zo stom. Zet daar een aantal sociaal assistenten aub, en een aantal psychologen en een aantal mensen die daar mee bezig zijn die kunnen met andere mensen omgaan. En inderdaad zet er misschien een aantal orthopedagogen die een zinvolle dagbesteding kunnen voorzien, maar geen bewakers. Daar hebben zij echt geen nood aan aan nog eens een extra bewaker naast hun, ze hebben nood aan mensen naast hen om samen een traject af te leggen. Ja als je daar over begint dan ….. ik ben daar zo kwaad voor. Dat is hetzelfde voor opvanghuizen voor daklozen ze gaan daar ook G4S voor aanstellen, de logica ontgaat mij echt wel compleet dat zijn toch geen mensen die moeten bewaakt worden om een of andere reden. Bij die detentiehuizen kun je nog een klein beetje twijfelen maar dan nog. Nee ik vind dat dus absoluut geen goede zaak, dat is wel duidelijk veronderstel ik.

Het is ook heel moeilijk om te weten waarom G4S het mag uitbaten. Er zijn 14 organisaties die een kandidatuur hiervoor indienen waaronder de gevangenis van Hasselt en de VZW UIT-Stap die hier ook al jaren mee bezig is.

Dat is een combinatie van onder de prijs en lobbyen. Bij mensen die dezelfde visie hebben, die dus ook vinden dat dat alleen maar, je hebt mensen die denken dat om met mensen om te gaan heb je daar absoluut geen opleiding voor moet hebben. En die worden daar ik dan, er zitten er aantal in de politiek die op die manier denken. En dus heb je het resultaat dan, dat is een politieke beslissing wie dat krijgt. Dat is een stukje onder de prijs gaan waarschijnlijk. Dat is non-profit zeggen ze dan maar dat is zwans e. Non-profit wilt echt zeggen dat je niet kijkt naar de prijs maar naar de uitkomst, de kwaliteit die geleverd wordt. Als kwantiteit belangrijker is dan kwaliteit, en je hebt inderdaad mensen die zo denken.

En vind u dat het in private handen zou mogen zijn non-profit bijvoorbeeld die VZW UIT-Stap die nu al werkt met ex-gedetineerden. Of vind je dat dit echt binnen justitie moet blijven?

Voor mij moet dat niet binnen justitie blijven, maar er moet wel een maatschappelijke controle zijn op een of andere manier. Er moet daar toch wel een impact zijn maar dat mag van mij gerust in andere handen. Zolang dat het effectief een VZW is en dat het niet gaat om effectief winst te maken want dan

zit je in situaties waarin dat vind ik niet oke. Ja kan daar geen winst op maken, mensen zijn niet te koop, punt.

We beslissen als maatschappij om bepaalde mensen uit de maatschappij te halen. Is het dan ook niet aan de maatschappij om voor die mensen te zorgen? Is het dan wel oké om te zeggen we geven het door aan andere organisaties?

We nemen als maatschappij de beslissing om mensen uit de maatschappij weg te halen. We steken daar al ontzettend veel geld in, wat dat volgens mij niet de juiste manier is overigens maar soit. Maar ik vind niet dat het, als je dat nu aan een VZW geeft aan mensen die daar al een visie op hebben en die visie lijkt oke vanuit justitie moet dat allemaal goed bekeken worden natuurlijk. Voor mij is dat eigenlijk geen bezwaar dat dat naar een VZW gaat, zolang dat er wel controle is vanuit de overheid op de werking. De ze zich moeten verantwoorden, maar niet met tonnen papier. Dat er daar toch een vorm van verantwoording is dat er een soort van controle orgaan is vanuit justitie dan is dat voor mij, voor mij is het wel nodig dat er daar zo'n waakzaam ook bij komt kijken.

Omdat anders kun je zo vervallen in wat dat vroeger het paternalisme was. Een beetje een objectieve kijk en een objectieve doelstelling en visie en missie en zo van die dingen dat vind ik wel nodig. Maar enkelbanden, enkelbanden daar ben ik voorstander van

Er zijn ook mensen die zeggen in plaats van enkelbanden nog pleiten voor andere alternatieve straffen. Bijvoorbeeld iemand die terecht staat voor hooliganisme die levenslang niet meer in de buurt van een stadion mag komen. Of iemand die fraude pleegde zou nooit meer aan de vermogens van andere mensen mogen kunnen of een bepaalde job hebben of bepaalde vergunningen intrekken. Wat denkt u hiervan?

Ja het ultieme is de vrijheid afnemen, maar er zijn ook andere vormen bijvoorbeeld werkstraffen vind ik eigenlijk een goeie zaak. Maar ze moeten uitgevoerd worden dat is één en ze moeten ook voldoende lang duren. Het is niet met acht dagen eens te gaan werken dat je een bepaalde affiniteit kunt ontwikkelen met ee problematiek. Bijvoorbeeld iemand die drinken heeft gereden en een incident heeft veroorzaakt ik vind dat die gerust wel een aantal weekenddiensten op de spoed mag doen. Al is het maar om schoon te maken, snap je dit soort dingen. Laat ze maar gerust een half jaar lang elk weekend of om de 14 dagen het weekend een shift gaan doen in de zaterdagnacht. Ik denk wel dat ze gaan nadenken als ze dat genoeg gaan gezien hebben, het is een beetje het confronteren van de gevolgen wat zij gedaan hebben. Daar geloof ik veel meer in dan de geldboetes, iemand die rijk is draait zijn hand daar niet meer voor om.

Mensen die echt heel erge feiten gepleegd hebben moeten die nog steeds opgesloten worden? Indien ja binnen een klassieke gevangenis zoals die nu is, contraproductief of binnen een detentiehuis zwaar beveiligd weliswaar?

Ik vind eigenlijk dat we mensen uit de maatschappij moeten halen als ze een gevaar zijn voor de maatschappij. En vanaf wanneer iemand een gevaar is voor de maatschappij dat is niet aan mij om te bepalen. Maar dat vind ik wel belangrijk als iemand echt een gevaar is voor de maatschappij. Iemand die bijvoorbeeld blijft hervallen in vind dan op een gegeven moment is dat voor mij echt boeken toe, sorry je hebt kansen gehad.

Ik ben ontzettend link op sommige vlakken op andere weer rechts dus ik ben nogal een midden persoon. Ik vind dat die wel uit de maatschappij mogen gehaald worden, dan mag dat voor mij gerust een gevangenis. Gewoon kosten baten analytisch.

Kosten Baten analytisch is een gevangenis duurder dan een detentiehuis. Omdat heel veel mensen onder zware beveiliging zitten wat eigenlijk echt niet nodig is en dat kost veel geld.

Maar die zouden dan ook niet in de gevangenis zitten in mijn principe, dat zijn geen mensen die een gevaar zijn voor de maatschappij. In mijn ogen zit het daar vol met mensen die geen gevaar zijn voor de maatschappij die gerust iets kunnen bijdragen voor de maatschappij. Wat dat ze nu al helemaal niet doen je kunt moeilijk zeggen dat die kartonnen dozen dat ze daar plooien dat dat een bijdrage is aan de maatschappij, ze proberen dat dan zo te verkopen.

Vanuit het perspectief van het slachtoffer en de maatschappij zelf, hoe veilig gaan wij ons voelen. Ik kan me voorstellen mensen die slachtoffer zijn geworden dat ze het niet zo fijn vinden als iemand die hen iets ergs heeft aangedaan de volgende week met een enkelband bij dezelfde school als jouw kinderen of in het ziekenhuis staat te kuisen waar jij toevallig ook ben?

Dat hangt er van af he. Ik denk dat slachtoffers vooral willen dat de dader gestraft wordt. Maar dat hoeft niet perse met een gevangenisstraf te zijn. Maar als je die daad die ze gepleegd hebben als je die voldoende zwaar bestraft, mensen verstaan dat ook wel. Een ouder die een kind verloren heeft doordat er iemand van de baan gemaaid heeft onder invloed.

Die is daar ook niet mee gebaat als die dader 15 jaar achter de tralies vliegt, en dan is dan nog niet genoeg jij bent voor de rest van je leven je kind kwijt. Rechters moeten dan gaan bepalen wat de juiste strafmaat, maar ze moeten daar misschien eens heel goed over beginnen nadenken of dat iemand opsluiten dan altijd de juiste reactie is. Er zijn alternatieve straffen en ik kan mij voorstellen ik hoop dat het mij nooit overkomt maar dat je dan als ouder zegt maar als het dan iemand is die effectief een half jaar lang strond en bloed en al die dingen moet opkuisen in het ziekenhuis en daardoor tot inzicht komt, dan is dat een goeie straf. Ik reken een beetje op de redelijkheid van mensen ook. Ze hebben bij mij ook al ingebroken ik was daar ook niet happy bij, ik had heel graag gehad dat ze de daders vingen ze hebben dat natuurlijk nooit gedaan. Dat ze moeten gestraft worden dat is logisch, maar moeten ze daarvoor opgesloten worden dat weet ik niet. Het is iets anders als je mensen hebt die als psychopaat zijnde natuurlijk de extremen he de ene moord na de andere plegen, die moet je opsluiten.

De basis van ons rechtssysteem is nu eenmaal geënt op vergelding en op effectieve toevoeging van leed aan iemand die de norm overschreden heeft. Is dat dan geen verkeerde ethische denkpiste en zou dat dan niet fundamenteel aangepakt moeten worden?

Ik denk dat we inderdaad beschaafder zijn geworden en ik meen dat dus e wat ik zeg. Ik vind dat veel meer beschaafd om met mensen die fouten gemaakt hebben in de maatschappij op een andere manier te gaan straffen. Vroeger smeten we hen in de vergeetput, en eigenlijk is een gevangenis een veredelde vorm van een vergeetput. En het is niet omdat ze daar zitten dat het probleem opgelost is hé. Dat is zo'n beetje enfin, dus moeste, we dat kunnen herdenken dat zou veel gemakkelijker zijn voor de samenleving ik ben daarvan overtuigd.

Enkele jaren geleden was er een prof en een aantal mensen die dat aspect van vergelding en leedtoevoeging er uit wouden halen maar dat is het jammer genoeg niet gelukt.

En dat is spijtig e, en vooral omdat onze justitie is een justitie van de rijken e. En dat vind ik daar zo oneerlijk aan.

En dat gaat er ook niet op verbeteren aangezien de transitiehuizen al in handen van G4S zijn.

Ik vind dat gewoon wraakroepend als je zien hoe de bevolking van de gevangenis er uitziet. Dat is absoluut geen doorsnede van de maatschappij e. Je gaat mij niet vertellen dat vooral bij die lagere inkomens de grootste criminelen zitten, nee nee nee. Dat zijn wel de mensen die zich geen top

advocaten kunnen veroorloven die hun op procedurefouten vrij kunnen krijgen. Daar ben ik zelf nijdig over ik kan daar echt niet tegen.

Is dat dan rechtsongelijkheid of gewoon ongelijkheid?

Dat is ongelijkheid met inbegrip van rechtsongelijkheid. Dus die ongelijkheid zit doorheen onze samenleving, ik heb het al gezegd hé het is waar u wieg staat die bepaald wie je word. Heel veel toch niet 100% maar 98%. Dat is ongelijkheid maar het recht is ook een deel van de ongelijkheid je hebt dan ook onderwijsongelijkheid je hebt allerlei vormen dat heeft daar mee te maken.

Het strafrecht zou er net voor moeten zorgen dat alles gelijk is en dat iedereen over dezelfde kam geschoren word.

Je hebt gelijkheid en je hebt rechtvaardigheid. Er is een verschil, gelijkheid is iedereen hetzelfde rechtvaardigheid is geven aan die mensen wat ze nodig hebben dat iedereen krijgt wat hij nodig heeft. Je hebt waarschijnlijk ooit wel eens dat beeld gezien van kinderen die staan te kijken naar de rugby match met die blokken. En vind ik dat wij vanuit sociaal agogisch werk de mensen moeten zijn die ervoor zorgen dat we zelfs die blokken niet nodig hebben. En dan moet je structureel werken en de omheining doorzichtig maken, snap je.

Je hebt gelijkheid elk zijn blok je hebt rechtvaardigheid, dat kleinste kind krijgt dan twee blokken en dan kan iedereen kijken maar ze zitten nog altijd over een schutting te kijken. Wel pak die schutting weg dan heb je zelf geen blokken nodig, structurele ingrepen. Ik geef dat altijd als voorbeeld van dat is eigenlijk onze taak als sociaal agogisch werkers om net iets verder te denken ook.

Nu staat er in de gevangenis ook een hele hoge muur waar we niet over kunnen kijken. Nu gaan we in een detentiehuis de kinderen enkele blokken geven om over de muur te kijken en hun moeder te kunnen zien. Maar moeten we dan inderdaad niet zorgen dat zo'n huis niet open is voor iedereen. Is dat dan dezelfde metafoor dat je kan gebruiken daarvoor?

Ja, ja het is en blijft natuurlijk een detentiehuis, dus die stempel zal wel een beetje blijven maar het is inderdaad wel een hele verbetering bij de situatie zoals ze nu is. Daar geloof ik echt in dat het een grote verbetering zou kunnen zijn. Maar ja alternatieve straffen ik blijf daar bij. Wees daar creatief in als rechtgevende mens. Er zijn zodanig veel wetten en zodanig veel regeltjes eigenlijk zou dat gewoon helemaal moeten herdacht worden. Maar ja dat zal in mijn leven niet meer gebeuren denk ik.

Wilt u nog iets toevoegen?

Nee ik denk dat ik al ontzettend veel gezegd heb, heel boeiend, veel succes!

Transcriptie interview Kaat Witdouck

Naam:	Kaat Witdouck
Datum interview:	7/12/20

Wat zijn volgens u de zwakke plekken van het huidige gevangenissysteem?

Volgens mij is de grootste zwakke plek dat er een veel te groot verschil is tussen wat de gevangenis is en wat de realiteit is. Ik werk in Ruislede, Ieper en Brugge en ik heb altijd het gevoel van ik kom hier in een wereld die stil is gestaan. Ik werk al 12 jaar voor justitie en ik zie dat er daar nog altijd heel weinig veranderd is. Dat dat ene een wereld op zich is, ik voel ook als mannen en vrouwen naar buiten gaan na lange tijd dat ze enorm verschieten van wat is dat hier allemaal. Dat is voor mij een van de meest zwakke plekken, we proberen daar wel nog aan te werken maar het verschil is te groot. Ik ga misschien een klein voorbeeld geven ik had een man die tien jaar binnen heeft gezeten, hij kwam van Leuven centraal mocht voor de eerste keer naar buiten. Die wou eerst sigaretten kopen, die zei tegen dat ik een pakje sigaretten geraakt was in de Delhaize ik moest eerst een ticket nemen ik moest dan daar mee naar de kassa. Ook het gebruik bijvoorbeeld van smartphones. Mensen staan daar naar te kijken en kennen dat niet, dat vooral vind ik op vandaag een groot probleem en zeker nu in corona. De mensen worden helemaal opgesloten er komt niemand meer binnen bij wijze van spreken en dat maakt het nog moeilijker.

Mag u nog binnen?

Ja wij mogen nu wel binnen, onze contacten zo veel mogelijk beperken. In de eerste lockdown mocht ik vanuit het VDAB niet binnen maar vanuit justitie wel. Je voelt dat dat wel, ik ben voor de moment vooral het klankbord. Mensen kunnen niet naar buiten het is kerst, hun reclasseringen zijn klaar maar door corona kan het niet uitgevoerd worden. Kunnen nu niet lijfelijk gaan solliciteren, alles gebeurt via de computer online.

In welke mate vindt u het behoud van de band tussen moeder en kind als ook andere familiale banden dan belangrijk tijdens dat de persoon in detentie verblijft?

Ik vind dat één van de belangrijkste dingen. Ik werk denk ik drie jaar in de vrouwenafdeling van Brugge en ik had daar eigenlijk niet echt bij stil gestaan. Ik wist wel dat daar moeders met kindjes zaten maar de eerste keer dat ik daar een baby hoorde huilen had ik iets van wow, wat is dat. Dat deed heel raar, ja inderdaad er zitten hier kinderen ook, baby's. En wat ik het ergste vond, en ik heb twee van die dames begeleid die inderdaad hun kindje gehad hebben in de gevangenis die dan als dat kind drie jaar is moet dat kind weg. Dan zijn ze echt alles kwijt, nu ook in corona ze kon haar eigen kind niet bezoeken, allemaal via webex en online toestanden. Niet enkel voor de dames maar ook voor de mannen in Ruislede voel ik dat contact met familie zeer belangrijk is. Daarvoor laten ze alles vallen, als ze bijvoorbeeld in de namiddag bezoek hebben ze douchen ze zorgen dat ze er proper uitzien, alles moet wijken voor dat bezoek. Dat is ook een heel belangrijk deel van de reclassering en dat is werken aan die band, dat gebeurt wel dat doen ze wel. Je hebt veel mensen die geen contact meer hebben met kinderen met ouders met broers en zussen en dat is een van de dingen waar ik keihard aan werk.

Wat is uw functie daar dan in, je zegt dat je in de VDAB werkt maar ook een stuk voor justitie.

Ik werk vanuit de Vlaamse gemeenschap in justitie ik zorg eigenlijk voor de nuttige dagbesteding. Dus het is zo, iemand gaat naar de strafuitvoeringsrechtbank en het reclasseringsplan moet een nuttige dagbesteding hebben, moet begeleiding hebben drugs, drank, agressiebegeleiding noem maar op. Dus het luik dagbesteding is voor mij, dat is zowel opleiding ofwel werk ofwel eventueel vrijwilligerswerk. In ieder geval er vertrekt niemand die niets te doen heeft. Tenzij dat het einde straf is.

In Mechelen en Edingen is er al een transitiehuis gebouwd weet u daar al iets van?

Ik ga eerlijk zeggen ik werk in Ruislede en Ruislede heeft dat eigenlijk ook al een stuk en dat wordt nooit ergens vermeld. Sinds een jaar of drie is er de re-intriewoning. Dat zijn manen die niet onmiddellijk zicht hebben op een verblijf die kunnen daar als in tijdsvoorwaarden zijn naar de re-intiewoning vertrekken om van daaruit verder te werken aan reclassering, ze hebben meestal allemaal wel werk. Dat zijn vier mannen die daar verblijven die ook een dagbesteding hebben en ook al begeleiding dus ze staan al een stukje verder in de reclassering. Dat bestaat in Ruislede ook, en ik hoor dat ook wel van mijn collega's maar voor de rest weet ik daar eigenlijk niet zo veel van. Ik heb naar de uiteenzetting van Hans Claus geluisterd online dan en daar ging het over. Dat is een hot item, ook de loopplank huizen enz.

Transitiehuis is eigenlijk voor langgestraften dat ze gedurende de laatste 18 maanden van hun straf kunnen verblijven als tussenstap naar de maatschappij. Dit wordt uitgebaat door een private organisatie. G4S een privaat veiligheidsbedrijf, wat vind u ervan dat dit in private handen is.

Oh ja, als dit de enige mogelijkheid is om het te laten doorgaan voor die mensen sta ik daar positief tegenover. Maar aan de andere kant vind ik dat justitie daar eigenlijk ook zijn deel in bijdragen vind ik. Het wordt dringend tijd dat die gevangenissen die grote blokken bij wijze van spreken gaan afgeschaft worden. In Dendermonde zijn ze nu weer een mastodont van een nieuwe gevangenis aan het zetten. Het altijd zo een beetje dubbel, maar die transitiehuizen ik sta daar wel achter. Omdat dit uiteindelijk is voorbereiding is naar wat komt er buiten dat ze hun eigen boontjes doppen. Veel mannen zeggen altijd tegen mij, ik mag hier niets doen in de gevangenis en inderdaad mogen ze hier niets doen alleen heel braaf zijn.

De loopplank huizen zijn voor jonge gedetineerden van 18 tot 25 jaar dat ze eigenlijk onmiddellijk naar daar kunnen om de detentieschade zo klein mogelijk te houden.

Ik moet er wel bijzeggen ik werk ook deels bij het oranjehuis bij het project back on track. Dus met 18 tot 25 jarigen dus we zijn nu bijna een jaar gestart daar mee. Dat is vooral voor detentie verlaters en mensen die geen dak boven hun hoofd hebben en hadden en dat is ook een ideaal systeem. Die woonst vinden is de moeilijksten, dat is niet evident. De meeste eigenaars zeggen nee dat moet ik niet hebben. Ik moet zeggen bij hen is dat nu wel redelijk goed gelukt, maar moest dat erdoor komen dan is dat, dan zijn ze weg ze zijn vertrokken ze staan nog een stukje onder begeleiding en staan er ook niet alleen helemaal alleen voor.

Op welke vlakken denk je nog dat een detentiehuis en verschil zou kunnen maken.

Ben je al eens in de gevangenis geweest.

Ik heb een project gedaan in de oude vrouwengevangenis waar er nu uitgeprocedeerde illegale mensen zitten in Brugge. Daar ben ik geweest maar in een gevangenis die momenteel in gebruik is nog niet.

Ik heb het daarnet al gezegd ik val in herhaling maar het verschil is te groot. Ik heb altijd iets ik ben ingebatched in de gevangenis en nu begin ik in mijn nieuwe wereld bij wijze van spreken. Ik heb het geluk dat ik s avonds naar huis mag, mensen moeten daar blijven. Er is daar heel weinig te doen zeker nu in corona. Laat ze kennis maken met internet laat ze kennis maken met opleidingen. Nu was er laatst discussie, ik zal de naam niet noemen maar er werd gezegd laat ze geen opleidingen volgen die niet zinvol zijn. Maar waarom niet, laat ze gewoon ik zeg altijd hun hersenen trainen. Er zijn er veel als je ze een boek doet lezen ze kunnen geen bladzijde lezen omdat ze zich niet meer kunnen concentreren omdat ze het niet meer gewend zijn, ze worden heel braaf. Nu het is wel zo in Ruislede als de man bijvoorbeeld van Brugge komen in Brugge is het niet voor iedereen werk. Maar in Ruislede werkt iedereen wel en dat is een heel groot voordeel in de financiering. Ze zijn gewend van vroeg op te staan, ze voelen zich ook wat nuttiger. Ze verdienen iets, niet dat het veel is. Het verschil is als ik bijvoorbeeld een dame heb uit Brugge ik zeg maar iets die tien jaar binnen zit en die moet gaan werken, onmiddellijk in een arbeidscontext dat werkt niet. Ze kunnen het niet aan, dus moet er daar ergens een tussenoplossing zijn zou dat heel logisch zijn op alle gebied.

De transitiehuizen zijn er al de loopplank huizen zijn in de maak, nu zijn we bezig met een beleidsnota voor moeder-kind detentiehuizen. Welke gedetineerden zouden daarnaast nog baat hebben bij een detentiehuis?

Ik denk allemaal, die korter gestraften die detentieschade is daar niet zo groot maar ze zitten wel met het feit ik kom uit de gevangenis. Veel mensen zijn bang om de stap naar buiten te zetten, moesten ze een tussenstap hebben van kijk je kunt daar even naartoe om zich aan te passen. Ook voor de slachtoffers dat is ook allemaal niet evident als ze weten van die komt vrij. Dat is een drama voor veel mensen als ze weten van hij zit nog een stukje in een transitiehuis dat is nog een stuk opgevolgd dan is denk ik een heel mooi systeem. Al wie er voor open staat dat zou daarvoor moeten kunnen. Het is ook niet gemakkelijk want ze leven daar waarschijnlijk ook in gemeenschap?

Ja een huis zou plaats bieden aan een 30 tal mensen verdeeld in leefgroepen van 10.

Als je gewend ben van tien jaar op u cel te liggen en je komt in een gemeenschap van 30 dat lijkt me ook niet evidente. Bij ons in Ruiselede als ze bijvoorbeeld van een andere gevangenis komen, en ze komen toe leven ze ook in groep. Eten, leven slapen ze hebben 0 privacy dat valt veel mannen zwaar niets van privacy doen wat de groep zeggen. Moeten naar dat tv programma kijken ik denk dat dat inderdaad voor veel mensen een mooi tussenoplossing lijk om effectief de stap te zeggen. Ik weet niet hoe het zit met de herval cijfers, ik denk als je kijkt naar de overvalcijfers nu dat je zou verschieten.

Ja inderdaad het is super veel.

Ik zie veel mannen terug binnenkomen, ook veel vrouwen terug komen. En dan denk ik dat is omdat de schok veel te groot is. Veel mensen kunnen daar ook niet mee om die buiten zijn. Ik zeg de shock is te groot, van alles naar niets of omgekeerd. Plus dan ook financieel, schulden slechte vrienden die ze dan weer gaan opzoeken noem maar op niet evident.

U zei daarnet dat iedereen wel recht zou hebben om te verblijven in een detentiehuis maar zijn er bepaalde groep gedetineerden waar je van denkt die voorrang zou moeten krijgen?

Nee ik vind het altijd, ik vind dat moeilijk om daar een stempel te beginnen opplakken van jij mag en jij mag niet. Ik denk dat hoe langer hoe meer dat je beseft dat de man of vrouw in kwestie het wel zien zitten. Je gaat ook mensen die het niet zien zitten om in gemeenschap te leven, ik denk het goed moet

besproken worden met de man of vrouw in kwestie. Het zou een vereiste moeten zijn als zij dat wel zien zitten, want er zijn mensen die gaan zeggen die dat niet gaan zien zitten om te leven in gemeenschap. Ik denk dat dat een uitgangspunt moet zijn als de mensen dat zien zitten. En wie dat er dan voorrang krijgt kan ik niet zeggen ik vind dat echt moeilijk.

Vind u het noodzakelijk dat de moeder en haar kind een individuele kamer hebben in dat detentiehuis.

Ja natuurlijk, ik Brugge weet ik nog waar twee moeders met twee kindjes op de cel moeten dat is zeer lastig. Ik vind dat de minste vorm van privacy om toch een beetje op u gemak te zijn met u kindje.

De familieleden of de kinderen van iemand die in detentie verblijft of verbleef zijn vaak het slachtoffer van stigmatisering. Denk je dat een detentiehuis die stigmatisering zou kunnen verminderen of doorbreken

Ik denk voor een familielid, ik heb zelf ook twee zonen en ik denk dikwijls daar aan die poort moeten staan aan de gevangenis door die scanner moeten gaan en dergelijke dat moet verschrikkelijk zijn. Ik denk dat dat iets is ik ga mijn kind bezoeken in de gevangenis is die je niet doorverteld of aan niet veel mensen verteld. Het woord transitiehuis vind ik weer ze zouden daar een mooier woord aan moeten geven, zo niet echt gelinkt is aan justitie. Zo van ik ga mijn man, kind gaan bezoeken in die woning transitiehuis ik heb zo iets van het klinkt weer niet positief.

Inderdaad moeder-kind detentiehuis het woord detentie zit er ook weer in.

Ik heb altijd iets het woord gedetineerde ik vind dat een verschrikkelijk woord. Je zult maar gedetineerd zijn, het is een woord dat ik nooit gebruik. Maar ik denk dat dat voor de familie inderdaad wel een stuk minder is. Ik denk dat dat de banden ook nauwer gaat maken, want ik hoor ook vaak in de gevangenis dat de mensen liever niet hebben dat ze op bezoek komen. Of er zijn mannen in Ruiselede die zeggen van ik zeg dat ik op een boerderij werk. Dat is allemaal niet evident u moeder moet daar aan de poort staan wachten en dan zie je elkaar van achter glas, dit vind ik een grote drempel.

Zoals ik al zei zo'n detentiehuis zouden maximum 30 gedetineerden verblijven. Het is gebaseerd op drie pijlers kleinschaligheid, differentiatie en lokale verankering. Hoe kunnen we in zo'n detentiehuis genoeg de afstand bewaren maar toch nog nabij zijn ten opzichte van die moeders?

Ik denk dat het belangrijk is dat je goed weet met wie je te doen hebt. Want iedereen die voor je zit dat is iemand anders, iemand met een eigen identiteit. En dat wordt dikwijls vergeten, ik vind dat dat het uitgangspunt moet zijn. Ik zeg altijd wat zou jij graag hebben en dan verschieten ze ik mag eens iets zeggen. Ik vind het belangrijk dat die persoon, het gaat eigenlijk om die persoon. Ik heb overlaatst eens een discussie gehad met de gevangenisdirecteur in Ruiselede en er was daar heel wat commotie rond nu ja dat maakt niet uit. En plotseling zei de directeur, ik kan je één ding zeggen het gaat hier om de man of vrouw in kwestie die centraal staat. En ik ga dat nu niet snel vergeten, nu ik probeer dat zoveel mogelijk te doen ook dat het belangrijk dat je vraagt wat wil jij nu. Wat wil jij graag van begeleiding de meeste staan open voor zulke dingen maar ze kunnen het moeilijk alleen.

Je kunt u niet voorstelling in een gevangenis zoals nu ze moeten bellen ze moeten dingen in orde brengen hoe moeilijk dat dat is. Er was bijvoorbeeld iemand vorige week die zei ik krijg hier een brief van de CM en sla helemaal tilt en ik weet niet wat ik moet doen. Inderdaad in corona moet je bellen en ondertussen is hun budget van hun kaart weer al verdwenen. Dus sommige dingen moet je overnemen maar ik vind het ook belangrijk dat je bepaalde aan hen geeft en vraag hoe gaan we dat doen hoe zie jij dat. En dat je hen ook de mogelijkheid geeft tot internet, geeft hen een telefoon. Nu

als ze buiten komen een gsm ze hebben dat nog nooit gezien van dicht, ze komen dan op de bus en ze moeten dan betalen met een gsm ja maar meneer ik heb geen gsm. Cash geld, nee meneer je mag niet cash betalen, snap je. Dat zijn zo van die dingen, maak ze dat gewent.

Wat vind u van het dubbele gebruik van ruimtes in een detentiehuis, mag een ruimte tegelijkertijd door gedetineerden als mensen van de buurt gebruikt worden?

Ja waarom niet, ik denk, ik zeg altijd ooit komen ze vrij. Ik denk dat er in die transitiehuizen mensen zitten die inderdaad in korte termijn terug in de samenleving komen en ik vind het belangrijk dat wij als maatschappij daar ook mee kennismaken. Dat je ziet van dat zijn ook gewone mensen. Ik wil maar een klein voorbeeld geven, ik krijg nu voor het moment veel telefoontjes van werkgevers die zeggen madam er zitten er daar bij die kunnen werken.

De beambte van de werkplaats krijgt een telefoontje we hebben daar zoveel schietmachines die daar staan en die niet meer gebruikt worden kunnen jullie daar iets mee doen. Dus dat is voor mij ook zo'n teken aan de rand van de buitenwereld weten zie niet wat er binnen gebeurt. En ik denk dat het belangrijk is dat die kloof weggewerkt wordt, en op die manier kan dat. En als burger ben je niet verplicht om naar zo'n transitiehuis te gaan. Maar je mag ook nooit de slachtoffers vergeten dat is ook echt belangrijk.

Wat vind u belangrijk in de basishouding van personeel die zou werken in een moeder-kind detentiehuis?

Ik zie mannen soms terugkeren en denk soms omg ze zijn daar toch niet terug ik heb daar zo veel werk in gestopt. Dat is één van de dingen die je nodig hebt veel geduld en veel inlevingsvermogen. En dat is iets dat morgen niet opgelost is en voor de meeste mensen raakt dat nooit meer opgelost. Dat is denk ik één van de belangrijkste natuurlijk ook scholing en een stuk theoretische ondersteuning. Maar niet iedere psycholoog is in staat een gevangenis begeleider te zijn, dat is een heel speciale doelgroep. Er zijn ook mensen, als je op een bepaald punt staat, ik krijg nu nog altijd smsjes van bijvoorbeeld mannen die al lang weg zijn die zeggen ik ben aan het werk of hoe is het. Zo kleine dingen en dan denk je van oke ik heb wel degelijk een verschil kunnen maken voor de mensen, maar het is een lange adem werk.

Welke personeelsfuncties zouden er aanwezig moeten zijn in zo'n detentiehuis?

Ik denk dat het belangrijk is en ik heb dat al gezegd mensen die psychologisch geschoold zijn denk ik. Want nu zitten ze altijd denk ik in een omgeving waar veiligheid op de eerste plaats staat. Dat is prioritair en de beambten zijn daar ook voor opgeleid dat is veiligheid. Daarnaast is het ook belangrijk dat inderdaad sociaal assistenten, psychologen daar aanwezig zijn. Want mensen daar hebben heel vaak problemen, ik merk echt dat dat heel noodzakelijk is zeker moeders met kinderen. De mensen hebben al een hele weg afgelegd en ze zijn er ook nog niet he, en ik denk dat dat alleen heel moeilijk is.

Stel dat u zou werken in een detentiehuis wat zou u nodig hebben om goed uw job uit te voeren?

Het is vooral belangrijk dat je u werk kunt doen, ik heb bijvoorbeeld lang in Ruiselede gewerkt waar ik geen internet had. Dat werkt maar dat is moeilijker werken, ik vind het belangrijk voor de mensen die er werken dat je de juiste infrastructuur hebt. Computers, telefoons dat je de mensen er ook mee leert werken want dat is uiteindelijk onze wereld. Dat je zegt van kijk op die en die manier kan je het

doen. Dat het misschien een stuk beveiligd is voor sommigen oke daar kan ik inkomen. Maar wat ik echt nodig heb is mijn computer en internet en dan kan ik werken niet dat dat anders niet gaat maar het is lastiger.

We hebben in het begin van het gesprek gesproken over kinderen in de gevangenis van Brugge. Wat vind u daarvan dat kinderen daar bij hun moeder tot drie jaar kunnen verblijven?

Ik vind dat zeer goed en aan de andere kant breek mijn hart, ik zeg dat eerlijk ik ben ook moeder van twee. Ze worden daar omringd maar uiteindelijk zitten ze wel in de gevangenis, en uiteindelijk zien kinderen daar dingen die ze niet moeten zien denk ik. Nu in het begin had ik zoiets van maar jongens toch echt verschrikkelijk maar ik denk dat voor de moeder echt van cruciaal belang dat het kind bij haar is. Er is daar ook begeleiding, een speeltuintje waar ze naar buiten kunnen er zijn ook vrijwilligers die met die kinderen regelmatig eens naar buiten gaan zodat ze ook eens de buitenwereld zien. Maar ik ga geen oordeel geven als het nu slecht of goed is, ik vind het raar. En zeker als ze dan aan drie jaar weg moeten, een kind moet naar school en een kind moet andere dingen zien maar dat is hartverscheurend. Wat een andere oplossing zou zijn, ik weet het niet.

We hebben vorige week de kans gehad om zeven gedetineerde moeder te interviewen en er was een vrouw die twee weken geleden haar kindje had moeten afstaan en dan een vrouw die wist dat alle kindjes voor haar al weg waren dus dat haar kindje de volgende zou zijn. De vrouw was heel hard bezig met dat kindje en wist als mijn kindje weg is hoe kan ik mijn tijd zinvol invullen.

Ja die band is ook heel close, onze kinderen gingen naar de crèche wij gingen gaan werken wij hebben nog andere dingen buiten dat kind. Maar van hen is dat kind dag in dag uit bij hen.

Tot slot heb ik nog drie stellingen en zou ik graag weten in welke mate u hiermee akkoord gaat.

- **Zoals in de gevangenis, zijn er in het detentiehuis ook mogelijkheden tot verlof voor de ouder. Dit bij belangrijke gebeurtenissen bijvoorbeeld verjaardagen, communies, ziekenhuisopname of de eerste schooldag.**

Ik ga daar volledig mee akkoord.

- **Ondanks het feit dat het aantal kinderen met een vader in detentie groter is in vergelijking met het aantal kinderen met een moeder in detentie gaat er meer aandacht naar de relatie tussen moeder-kind. Dit zorgt voor rechtsongelijkheid.**

Ik ga daar niet akkoord mee want ik zie in Ruiselede wat ze doen aan inspanningen naar kinderbezoek voor de mannen. Het is misschien minder gezien en met minder blabla rond maar er worden ook sinterklaasfeestjes, knutselnamiddagen en voorleesnamiddagen georganiseerd.

- **Binnen een detentiehuis moeten de moeders gezien worden als persoon en niet als gevangene (= er moet zo normaal mogelijk gedaan worden)**

Net zoals ik al zei bij transitiehuizen zou ik het woordje gedetineerde echt schrappen.

Wat zegt u dan tegen hen?

Mijn mannen of mijn vrouwen, en iedereen weet waarover ik het heb he. Gedetineerden wel woord is dat eigenlijk, je valt er bijna over.

Inderdaad ik vind dat een beetje hetzelfde als je zou zeggen gehandicapten, die persoon is veel meer dan hun beperken.

Inderdaad dat klinkt meteen zo negatief gehandicapt, hetzelfde met gedetineerde klinkt zo verschrikkelijk negatief dat is mijn mening ik zal dat woord nooit gebruiken je zal zelf maar gedetineerd zijn.

Heeft u nog aanvullingen?

Ja ik moet eerlijk zeggen kwestie van die detentiehuizen ik weet daar nog niet zo veel over dus als je informatie hebt mag je mij die altijd bezorgen. Het is ook omdat het onbekend is en onbekend is onbemind. Langs de ene kant ben ik wel blij met de uitzendingen van ooit vrij. Want dan zien de mensen hoe het er daar eigenlijk aan toegaat. Ik hoor wel aan de reacties, buitenstaanders hebben zoiets van ja het gaat er daar wel goed aan toe ze werken en doen er aan sport. Ik hoop dat er veel mensen kijken en zien, het zijn allemaal gewone mensen die daar zitten. Ruiselede is nu wel een open instelling maar Brugge dat is echt helemaal afgesloten. 800 mensen je moet je dat eens voorstellen dat zijn echt mastodonten. Ik werk niet graag in Brugge omdat ik zoiets heb van ik kom hier in een bunker, ik heb echt koppijn als ik buiten kom gewoon omdat het een bunker is.

We hebben ook politici geïnterviewd waaronder Vincent Van Quickenborne, hij vind dat een goed idee maar vind dat we niet meteen van het ene naar het andere kunnen gaan. Waardoor hij nu toestaat van nog vijf nieuwe gevangenissen bij te bouwen. Maar daarnaast wil hij ook inzetten op detentiehuizen. Maar we zitten nog altijd met overbevolking, hij heeft dan ook een naam genoemd ik weet niet meer waar precies dat er al van de jaren 80 overbevolking is die we nu pas kunnen oplossen, dus ja 40 jaar later.

Ja justitie werk wel heel traag, en ik snap ook wat hij zegt je kunt niet iedere gedetineerde in een transitiehuis gaan zetten. Inderdaad dat vraagt wel iets, ook de denkwijze van justitie, we steken ze achter slot en grendel en dan zijn we safe.

Transcriptie interview Karen Feys

Naam:	Karen Feys
Opleiding:	Criminologie / maatschappelijk adviseur
Functie:	Docent Hogeschool Vives
Datum interview:	/12/2020

Goeiemiddag ik ben Delfine Carpentier ik studeer bachelor in de Orthopedagogie en samen met 7 andere studenten – nog enkele uit Orthopedagogie, 1 iemand toegepaste psychologie en 1 iemand sociaal werk -doen wij onze bachelorproef over een alternatief voor de klassieke gevangenisstraf, namelijk detentiehuizen specifiek voor moeder en kind.

Welke opleiding heeft u gevolgd?

Ik ben maatschappelijk adviseur en criminologe van opleiding, lang geleden.

Welke functie doet u momenteel?

Nu ben ik docent in Hogeschool Vives, in SAW. Eigenlijk nog maar 1 jaar. Dus toen ik afstudeerde als criminologe heb ik eerst bij de rijkswacht, dat noemt nu nog de rijkswacht, dus eigenlijk de federale politie in Brussel. Ik heb daar toen 3 jaar gewerkt en dan heb ik eigenlijk 21 jaar in een centrum voor algemeen welzijnswerk gewerkt. Waar ik forensisch coördinator was. Dus verantwoordelijk voor de dienst slachtofferhulp en team justitie en welzijnswerk. In dat team justitie en welzijnswerk, in die functie was ik zeer betrokken bij alles wat met het gevangeniswezen samenhangt. Sedert 1 jaar ben ik docent in de Vives Hogeschool in het SAW. Maar vooral dan in de opleiding maatschappelijk werk.

Wat geeft u dan specifiek van vakken?

Eigenlijk veel praktijkgerichte vakken. Dus sova in het eerste jaar, rond communicatie, rond werkveldverkenning en stages natuurlijk. Dus zeer veel praktijk. Ik kom uit het werkveld dus ik ben niet de docente die de klassieke theoretische vakken zal geven. Ik denk dat andere collega's daar veel beter geschikt voor zijn dan ikzelf. Ik ben meer een coach en ik ga liever coachend te werk.

Ik had u daarnet even onderbroken, maar u was aan het zeggen dat u betrokken bent in een project?

Ja inderdaad. Dus dat ik vorig jaar ben ik vertrokken uit het centrum algemeen welzijnswerk, ondertussen al 1 jaar in Vives. Ik vind het belangrijk dat ik mijn betrokkenheid met de werkvloer toch blijf behouden. In die context van jullie vraagstelling, jullie bachelorproef, ben ik ook nog betrokken in een project in Kortrijk voor loopplankhuizen. Hier is inderdaad de bedoeling om vanuit vzw De Huizen om lokaal in Kortrijk een detentiehuis op te richten voor jongvolwassen, 18 tot 25 jaar. Dus probeer ik op die manier toch mijn betrokkenheid naar die specifieke problematiek dan toch wat te houden. Door vroegere ervaring ben ik die problematiek nog altijd zeer genegen.

Als ik het goed heb begrepen hebt u dan uit ervaring contact gehad met kinderen waarvan de ouder in detentie verbleef?

Awel met kinderen niet veel. Natuurlijk mijn grootste ervaring zit in de gevangenis van Ieper. Daar zat ik in het beleidsteam. Daar hield ik gesprekken met gedetineerden, groepsgesprekken met gedetineerden. Maar natuurlijk dat is mannengevangenis. We hielden wel contact in die zin dat de papa's die daar werden opgenomen, wij wel de kinderbezoeken organiseerden. Dus in die zin wel ervaring mo niet mama's met kinderen die zijn opgenomen en drie jaar mogen blijven zoals in de gevangenis van Brugge. Daar heb ik niet zo direct ervaring mee.

Specifiek zijn we nu bezig met moeders met kinderen, maar we denken ook aan ouders met kinderen, dat dit ook zou kunnen.

Absoluut de papa's zijn er ook. Dat is ook het feit van de opzet van jullie onderzoek maar ook in de hulpverlening dat dit soms een vergeten doelgroep is. We gaan vaak bij mama's de link leggen met het kind inderdaad. We vinden het zeer belangrijk dat mama's contact blijven houden met hun kinderen en omgekeerd. Maar bij papa's is dit niet de eerste focus die we leggen.

We gaan niet vaak bij mannelijke gedetineerden vanuit een papapositie kijken. We gaan veel vlugger vertrekken vanuit een criminaliteit dat ze gepleegd hebben, vaak met hun vriendenkring, hun netwerk. Maar die paparol wordt eigenlijk niet direct in een gesprek opgebracht. We merkten dat ook zelf in de praktijk en we probeerden die paparol toch binnen te brengen. Maar ik moet eerlijk zeggen dat toch de mannelijke gedetineerden zelf daar ook niet altijd zeer happig op waren in eerste instantie.

Die namiddagen als het kind op bezoek kwam bij de vader. Hoe heeft u dat contact ervaren tussen vader en kind?

Je had altijd twee bezoeken in de gevangenis. Enerzijds de gewone bezoekuren waar dat de mama met het kindje op bezoek kwam of de oma, iemand uit het netwerk die het kindje mee nam. Maar natuurlijk die bezoeken, ik weet niet of je dat beetje weet, maar die bezoekruimte. Dat zijn eigenlijk gewoon heel wat tafels die in een ruimte staan. Dus waar dat elke gedetineerde met zijn bezoek aan dat tafeltje kan zitten, maar er is daar heel wat lawaai en dergelijke. Vandaar dat wij op woensdag en zondagnamiddag kindvriendelijke bezoeken deden in de gevangenis. Dat was dan enkel voor papa's met een kind, er waren daar geen andere bezoekers aanwezig. Wat merkten wij dat die eerste, zeker als het contact wat verwatert was, dat die eerste bezoeken wat stroever verliepen. Zo beetje onwennig, zowel van het kind als de papa. Nie wetende hoe moet ik dit doen. Vandaar dat wij werkten met vrijwilligers en dat die vrijwilligers door middel van een gezelschapsspel, een knutselactiviteit, iets zeer laagdrempelig. Maar op die manier eigenlijk proberen het contact tussen ouder en kind te herstellen. Niet met gesprekken maar door een creatieve manier dat je merkt als ze samen moeten knutselen aan iets dat die band toch meer herstelt. Je merkt dat dit zeer veel deugd doet zowel voor de papa als voor het kind.

Heeft u dan ook herstelgericht gewerkt met de papa's?

Wij probeerden zeer zeker herstelgericht te werken. Dat was de basisvisie vanuit justitie en welzijnswerk. Die herstelgerichte gedachte was zo'n beetje ons uitgangspunt waar dat er nog beetje contact was met het kind om dat zeker in stand te houden en daarin te investeren. Waar dat er eigenlijk op het moment van detentie geen contact meer was, dit contact te gaan herstellen. Natuurlijk is dat iets moeilijk omdat je dan ook de mama er mee in moet betrekken in het verhaal. Mama is soms wat weigerachtig om het kind te brengen naar de gevangenis. Maar wat wij altijd zeker proberen is om in het kader van die kindvriendelijke ontmoetingen het kind centraal te stellen.

Waar we anders de gedetineerden centraal stellen in onze hulpverleningsaspecten, was het in die kindvriendelijke bezoeken het kind centraal gaan stellen. Omdat we toen vertrekken vanuit de vraag van het kind, met papa in gesprek gaan over wat het kind ziet. Op maat van het kind de bezoeken installeren. Vaak begonnen we met brieven te schrijven omdat voor veel kinderen is een bezoek aan de gevangenis niet zo evident. Kinderen moeten hierop voorbereidt worden om een bezoek te gaan brengen aan papa in de gevangenis die toch iets fout heeft gedaan.

Wat zijn volgens u de zwakke plekken van het huidige gevangenissysteem?

Er zijn er een paar. Wat eigenlijk de grootste zwakke plek van het huidige detentiesysteem voor mij is dat de tijd dat mensen die in detentie zitten, dat dit geen zinvolle periode is. De tijd, sommige zitten er eindje in voorhechtenis of als de definitieve straf is uitgesproken, dat er toch een zeer ruime tijd verloren gaat. De grootste straf, de vrijheidsberoving, oke ze zitten in detentie. Maar die tijd zou benut moeten worden om te werken aan contact met het netwerk, te werken aan hun persoonlijke problematiek. Dat eigenlijk een zinvolle detentie niet ten volle benut wordt voor wat het benut zou kunnen worden. Dat is mijn grootste klacht. Daarnaast worden mensen op een zeer onmenswaardige manier beroofd van hun vrijheid. Dat is zeker de gevangenis van Ieper bijvoorbeeld die altijd te kampen heeft met overbevolking.

Waar mensen op een onwaardige manier samen in een cel worden gestoken, een toilet moeten delen met vier gedetineerden. Wetende dat we leven in 2020 is dit niet meer verantwoord. Dat het ook maakt dat je mensen… Je stopt hen in een gevangenis op een zeer mensonwaardige manier. Je kan dan ook niet verwachten dat wanneer ze vrijkomen opeens het licht hebben gezien. Je haalt er maar uit wat je er zelf in investeert. We zouden als maatschappij veel meer moeten investeren hierin op een menswaardige manier.

Vindt u dat er een opsplitsing gemaakt moet worden tussen een ouder die met kind op cel verblijft en anderzijds een ouder waarbij een kind niet met de ouder op cel verblijft?

Dat is een goeie vraag, ik heb daar nog nooit zo op die manier over nagedacht. Maar ik denk nu op het eerste moment, ik zou zeggen ja. Omdat op het moment dat je met ouder en kind opgenomen wordt in de gevangenis dat je vooral geopereerd wordt op die ouderrol omdat u kind effectief bij u is. Dus ik denk dat dit voor het kind zeer belangrijk is, voor de ouders belangrijk is maar ik denk ook voor andere gedetineerden die niet met hun kind zijn opgenomen. Zij gaan vanuit een andere rol daar zitten. Het is eigenlijk een mini maatschappij de gevangenis. Waar dat er toch zeer veel dynamieken spelen tussen gedetineerden. Dan is het wel goed dat je die kinderen er een stuk van weg houdt. Maar kunt inzetten op die ouder en kind rol. Dat ze geen getuigen moeten zijn van die andere dynamieken. Ook voor die andere gedetineerden te beschermen. Omdat het contact met hun kind moeilijker verloopt, omdat hun kinderen niet opgenomen kunnen worden in detentie. Het zou voor hen confronterend zijn moest een andere gedetineerde in de cel ernaast wel met zijn kind samen kunnen zijn. Er moet een zorg zijn ook voor die andere gedetineerden.

Wat vindt u belangrijk bij het uitoefenen bij de moeder of vaderrol tijdens detentie. Zowel voor ouders waarvan hun kind in detentie verblijft als ouders waarvan het kind in de maatschappij woont?

Geef ze inspraak, geen ze controle, geef ze een stem. Omdat we veel te veel de neiging hebben zeker als de kinderen niet mee opgenomen zijn in detentie om eigenlijk boven hun hoofd te beslissen. Zowel vanuit de hulpverlening is dat, maar evengoed het netwerk, dat ze alles beslissen en hem informeren.

Hij moet betrokken zijn bij alle beslissingen die genomen moeten worden dat kan gaan over schoolveranderingen, rapportbesprekingen, vanaf welke leeftijd mag het kind naar een fuif gaan, opvoeding alles hieromtrent. Maar betrek hem in die ouderrol in de dagdagelijkse zaken zo ver dit mogelijk is allemaal. Dat vind ik belangrijk, het betrekken in alle beslissing die moeten genomen worden. Natuurlijk als het kind opgenomen is in detentie nog veel meer. Geef hen de rol en het mandaat om als mama of papa te beslissen over welke kledij het gaat aandoen, welk eten, mag het cola drinken? Zo weer die opvoedkundige principes, laat dat zoveel als dat praktisch mogelijk bij de ouder. Dit kan gaan over opvoeding maar dat kan gaan over principes meegeven, over schoolkeuzes. Geef die gedetineerde daar een stem en betrokkenheid.

Welke positieve of negatieve gevolgen kan het ouderschap met zich meebrengen voor de gedetineerde ouder?

Dat hij die rol effectief kan opnemen. Je hebt enerzijds dat je biologische ouder ben je weet dat je de papa bent. Maar ook dat je in die opvoeding van het kind betekenis kunt hebben. Betekenis hebben waarin je mening telt. Dat je gezien en herkent wordt als papa. Dat geeft je in die zin ook een positief zelfbeeld. Waar dat misschien ook op langere termijn ook een positievere verbinding kunt hebben met je kind maar ook in de ruimere ontplooiing van jezelf. Je kunt wel spreken over herstelgericht werken en werken aan de re-integratie, werken aan het verleden.

Maar als je niet herkent wordt in je ouderrol en je hebt daar geen stem is, is dit niet goed voor je zelfbeeld, voor je frustraties en je kwaadheid. Maar dat je in een vicieuze van terecht kunt komen. Ik dat gezien en herkent worden, het gevoel hebben ik ben van betekenis in de opvoeding, dat dit positief werkt.

De familie, de ouders, de kinderen van gedetineerden zijn vaak onzichtbare slachtoffers van sociale uitsluiting en stigmatisering in de maatschappij. Denkt u dat een detentiehuis die stigmatisering wat kan verminderen?

Absoluut dat denk ik wel. Natuurlijk er zal altijd een bepaald beeld zijn van gedetineerden of dit nu in een grote gevangenis is of een in een detentiehuis. Een bepaald deel van de maatschappij zal altijd met dat vooroordeel zijn. Maar wat is het voordeel. Als je een kleinschalig detentiehuis in een wijk of in een buurt plaatst, gaan mensen ook zien dat die gedetineerden naast het feit dat het een gedetineerde is misschien ook een goeie fietsenmaker is. Of het is een goede bakker. Dus dat dit beeld een stuk bijgestuurd wordt. Oké, het is iemand die iets gedaan heeft en die moet daarvoor gestraft worden, vandaar het detentiehuis. Maar eigenlijk is dat ook wel een goeie papa of een goeie mens. Of er is een moestuin waar je met school naartoe kan waar die persoon info kan geven. Maar dat je op zo'n laagdrempelige manier de beeldvorming kunt bijstellen. Dat het niet allemaal boemannen zijn en grote monsters. Ja ze hebben een misdrijf gepleegd dat klopt en daarvoor moeten ze gestraft zijn. Maar dat ze meer zijn dan enkel dat. Ik denk dat dat meer mogelijk is met een kleinschalig detentiehuis dan met een grote gevangenis waar dat letterlijk de muren zeer hoog zijn. Waar dat de maatschappij uitgesloten wordt, dat je niet weet wat achter die muren gebeurd. Het zijn twee aparte werelden. Dus er is ook geen verbinding tussen de maatschappij en de gevangenis omdat er letterlijk muren tussen staan. Een detentiehuis is meer open.

Dus als ik het goed begrijp bent u ook voorstaander van een dubbel gebruik van ruimtes. Bijvoorbeeld een ruimte binnen een detentiehuis die al dan niet op hetzelfde moment door gedetineerden en door de buurt waar het huis gevestigd is gebruikt kan worden?

Absoluut. Net dat is de meerwaarde van een kleinschalig detentiehuis. Dat een lokale buurt ingeschakeld wordt. Waar dat het niet enkel het gebouw is maar dat het inderdaad ook voor beide partijen benut wordt. Want anders als je dat niet doet, vrees ik dat je terug met twee aparte werelden gaat zitten. Dat mensen gaan zeggen van 'juist dat gebouw is iets van de gevangenis'. Dat niemand binnen mag en weer het grote onbekende zal zijn. Op de duur zullen die vooroordelen wel in stand blijven. Misschien kunnen er workshops samen gedaan worden, vormingen, gespreksavonden over bepaalde thema's dat mensen uit de buurt kunnen komen, dat er in gesprek met elkaar kan worden gegaan.

Ik heb vernomen dat er in Ruislede in de open gevangenis ergens een ruimte is waar dat je ook kon lezingen volgen en dat je daar aan tafeltjes zat met mensen van binnen en buiten en dat je achteraf ook in gesprek kon gaan met een koffietje.

Inderdaad, maar dit kan in veel gevangenissen. Dat zijn eigenlijk projecten die in veel gevangenissen gebeuren. Waar dat je eigenlijk over bepaalde thema's, mensen zoeken uit de samenleving en vragen of ze geïnteresseerd zijn om over dat thema in gesprek te gaan met gedetineerden. Dus dat gebeurd in veel gevangenissen al. In Ieper was dit bijvoorbeeld eens over de tweede wereldoorlog. Maar het kan ook gaan over verkeersproblematiek. Mensen die betrokken zijn geweest in een verkeersongeval gaan in dialoog met personen die een verkeersongeval hebben veroorzaakt. Dus dat gebeurd eigenlijk al kleinschaliger weliswaar.

Maar zeker dat publiek binnengetrokken wordt. Dat is iets dat je merkt dat een evolutie is ten opzichte van 10 jaar. In Ieper is een heel stuk bijgebouwd, er zijn opendeurdagen geweest daarvoor. Mensen konden zich inschrijven, je kon de gedetineerden niet zien maar wel het gebouw.

Ja ik had daar iets van gehoord, dat het te maken had met open bedrijven dag. Dat je u hiervoor kon inschrijven om daarnaar toe te gaan.

Ja dat klopt inderdaad.

Ik weet wel dat het zeer beperkte plaatsen waren, we waren net te laat.

Ja inderdaad. Er was zeer veel interesse. Iedereen wil wel eens binnen gaan in een gevangenis. Maar het is minder spectaculair dan het beeld dat we soms hebben van een gevangenis. Nu het is altijd wel goed om dat gevoel eens te hebben van deuren die achter je toe gaan en dat je niet meer weg kan. Dus het is zeker boeiend. Als je nog eens de kant hebt om in april-mei gaat de gevangenis tijdelijk sluiten, 2-3 jaar zal het zijn omdat ze nog verbouwingen gaan doen. Ze willen nog een sectie bij bouwen. Ik vermoed dat het toch 2-3 jaar zal duren eer de gevangenis zal openen.

Wat gebeurd er dan met de gedetineerden die periode?

Die worden verspreid over alle gevangenissen in België, in Vlaanderen. Dus dat zal nog een hele uitdaging worden om die gevangenen overal een plaats te geven. Niet te ver van de familie en dergelijke. Maar het is wel goed dat de gevangenis verbouwd zal worden. Want de gevangenis in Ieper is een zeer oude gevangenis. Die cellen zijn echt niet meer menswaardig, dus het zal wel goed zijn dat er iets veranderd.

We hebben in de literatuurstudie gezien dat als iemand binnenkomt in de gevangenis dat die veel rollen wordt afgepakt, en dat hij de rol van gedetineerde op zich krijgt. Hoe kunnen we die sterk ingrijpende rolstripping wat minder problematisch maken voor de gedetineerde ouders?

Vanaf het begin ook vragen naar hoe zij hun ouderrol graag zouden vervult zien tijdens hun detentie. Dus weer niet dat wij het bepalen voor hen, maar dat we in dialoog gaan van in het begin. Omdat er soms de eerste weken merken we wel dat ze daar zelf wat afwachtend tegenover staan. Dat ze zelf ook liever hebben dat de kinderen niet weten dat ze in de gevangenis zijn. We zeggen dat het toch wel goed is dat ze het wel weten, want als ze het op de speelplaats moeten horen is dat niet leuk voor hen. We nemen ze mee in dat verhaal. De volgende stap is op bezoek komen. Je moet op zijn minst met hen in dialoog gaan, van in het begin en blijven volhouden. Blijven in gesprek gaan op maat van de gedetineerde.

We zagen ook dat het ouderschap vaak een lichtpunt kan zijn in het leven, dat het een redding kan zijn om definitief van het criminele pad af te wijken. Omdat ze daar toch veel sterkte uitputten als ouder. Hoe kunnen we dit versterken in een detentiehuis?

Door van in het begin hun naast die gedetineerde rol een apel te doen op hun ouderrol. Hen daarin actief te betrekken en dat ook samen vorm te geven. Eerst in gesprek te gaan. Door in gesprek te gaan met het kind. Het kind mee in het detentiehuis een rol te geven, op bezoek gaan, knutselnamiddag. Maar zover het kind bereid is voor de duidelijkheid. We mogen niet alleen vertrekken vanuit de wens van de ouder maar zeker ook vanuit de wens van het kind. Maar door te investeren in wat beide willen van in het begin. Om daar inderdaad een focus te geven op het toekomstperspectief. Maar je mag niet wachten tot hij drie jaar in detentie is en pas 2 maanden voor het einde in zicht is eraan beginnen. In die tijd kan die afstand al zoveel gegroeid zijn.

We hebben het boek gelezen van Sabine Devos Traliemama's. Daarin kwam er aan bod dat traliekinderen vaak kampen met loyaliteitsproblemen ten opzichte van de ouder die in detentie verblijft omdat het soms ook moeilijk is om de mama en papa nog graag te zien ook al hebben ze vreselijke dingen gedaan. Herkent u dit?

Ja omdat wij probeerden vanuit onze functie de kinderen voor te bereiden op het bezoek. We vonden het belangrijk dat het kind weet hoe de gevangenis eruit ziet. Hoe gaat papa eruit zien. Vroeger – nu gelukkig niet meer- hadden ze van die grijze pakken aan. Nu mogen ze hun eigen kledij aan doen, dit is minder aangrijpend en bedreigend voor een kind. Kinderen hebben zeer veel praktische vragen over bijvoorbeeld het eten of hoe slaapt papa daar. Ze moeten natuurlijk ook door een metaaldetector, door die gang lopen. Wat vinden wij dan belangrijk? Door hierover in gesprek te gaan met een kind. Om hier zeer open en transparant over te communiceren met een kind. Dat we eigenlijk proberen om mama en papa binnen aan te moedigen en ook de ouders steunen om zelf dat gesprek met een kind aan te gaan.

Vandaar dat het belangrijk is dat een kind wel op bezoek gaat. Omdat het kind dan ziet van papa heeft iets misdaan, dan moet je dit ook erkennen, maar dat papa nog steeds leuk is en dat je nog spelletjes kunt spelen. Dat het nog altijd de papa is van voor de gevangenis. Maar je moet wel durven bekennen dat om die reden papa daar zit en dat dit niet oke is. Maar niet enkel hierop focussen, ook de leuke kant naar voor brengen. In mijn ervaring was het moeilijkste om dit te doen met pubers. Kleuters en lagere school leeftijden gingen iets gemakkelijker. Maar zeker voor kinderen die in hun puberteit zitten was dat zeer lastig. Het is sowieso al zelf worstelen en met moeilijkheden zitten en dan plots geconfronteerd zijn met een ouder in detentie. Iedereen weet dat ook, dat schaamtegevoel is bij hen zeer groot.

Zij hebben ook vaak heel veel weerstand om op bezoek te gaan omdat ze met veel boosheid kampen. Dan is het goed om hierin te investeren en te blijven investeren. Als je het één keer vraagt en ze zien het niet zitten is het niet de oplossing om dit nooit meer te vragen, integendeel. Vraag het na een week nog een keer en dan nog een keer. Maar heb hier zeker aandacht voor.

Wat vindt u van het feit dat een kind in bepaalde gevallen tot de leeftijd van drie jaar in detentie kan verblijven?

Ik vind dat goed. Ik vind dat een moeilijke vraag, ik wil daar eerlijk over zijn. Ik vind het zeker goed omdat die band in de eerste drie jaar zijn in de ontwikkeling van een kind zeer belangrijk. Dus goed dat een kind kan opgroeien bij de mama en dichtbij de mama. Zodat ze echt wel de moederrol kan opnemen. Vanuit dat perspectief vind ik het zeker belangrijk. Langs de andere kant, vanuit mijn eigen moederhart dat spreekt. Een kind wordt dan ook een aantal dingen ontnomen door net daar op te groeien, in die gevangeniscontext. Afhankelijk vanuit welk perspectief ik het bekijk. Ik ben zeker voorstander maar niet zo vanzelfsprekend. Er moet daar zeer veel aandacht en zeer veel zorg aan besteed worden. Het moment dat je voelt van dat zit niet oke dat je moet durven in gesprek gaan met de mama om te kijken naar alternatieven. Het is geen recht, het moet iets zijn dat kan maar dat moet opgevolgd worden. Het is geen zwart wit verhaal.

Vindt u het aangewezen dat een mama of papa een eigen persoonlijke kamer heeft waar ze kan verblijven in detentie met het kind?

Ja absoluut. Dat vind ik voor elke gedetineerde los van een mama of papa rol. Je bent uw vrijheid al afgenomen, om dan nog eens zolang samen te leven met iemand anders… Nee we kunnen er ons allemaal iets bij voorstellen. Eigenlijk is dit een recht van elke gedetineerde maar zeker voor een mama of papa met een kind. Als je die privacy hebt ja.

Alles wat u ondertussen hebt verteld over re-integratie, herstel en de band tussen ouder en kind. Mag ik daaruit afleiden dat u een voorstander bent voor detentiehuizen voor ouder en kind?

Absoluut ja helemaal. Omdat de grootste straf blijft de vrijheidsberoving. Maar er staat nergens geschreven dat deze in een grote gevangenis moet. Dat kan je evengoed doen in een kleinschalig detentiehuis waar ze even is weggenomen uit de samenleving maar dat ze de tijd dat ze weg is tenminste investeren in haar mama rol. Dat is een zinvolle detentie. Natuurlijk gaat dat beter met kleinschalige detentiehuizen dan grootschalige mastodonten gevangenissen. Voor de mama, het kind maar zeker ook de grotere samenleving.

Vorig jaar hebben ze in Mechelen en Edingen transitiehuizen gebouwd voor gedetineerden die gedurende de laatste 18 maanden van hun straf daar kunnen doorbrengen om de stap naar de maatschappij iets kleiner te maken. Die transitiehuizen worden uitgebaat door G4S een private beveiligingsorganisatie. Hoe staat u hier tegenover? Dat een deel van de gevangenis in handen komt van private organisaties die dat uitbaten?

Ben daar beetje bezorgd over om eerlijk te zijn. Ben daar bezorgd om in de zin en ik begrijp dat van private organisaties dat zij winst moeten maken, ik begrijp dat. Maar een gevangenis is geen systeem vind ik waar je winst door kunt maken, daar moet je in investeren. Op termijn zal je daar in de samenleving op winnen. Ik denk dat die winst maken dat die altijd ten koste zal gaan van iemand. Van wie zal dit hier zijn, van de gedetineerden. Dat er minder zal worden geïnvesteerd in hulpverlening, minder in omkadering. Niet misschien op korte termijn, maar zeker op lange termijn. Ook op vlak van kwaliteitsbewaking. Ik denk dat als het van de overheid komt, dat je meer die kwaliteit kunt bewaken.

Nog iets meer systemen kunt installeren om zeker te garanderen dat wat je vooropstelt, wat de doelstellingen zijn ook worden bereikt. Ik denk dat we onder andere ook in Ieper een dossier hebben ingediend om ook hier in de buurt een transitiehuis op te richten. Op het moment dat we hoorden dat het geen private bewakingsfirma's meer waren we toch een beetje boos en gefrustreerd.

Weet u waarom ze daarvoor gekozen hebben?

Helemaal geen idee. Ik ga daar nu heel wat hypothesen over ontwikkelen. Financieel misschien. Maar ik ben hier niet zeker van. Misschien om voor de overheid wat kosten te besparen.

We hebben zo wat opgezocht en dit aan verschillende mensen rondgevraagd. Het valt ons op dat er niet veel mensen zijn die het echt weten waarom dit zo beslist is. Wat de motivatie is van die keuze.

Weet je wie je anders eens zou kunnen interviewen en zeer veel kennis heeft over detentiehuizen. Dat is Neil Patterson. Dat is een man die werkt op het STAM in Bellegem. Dat is iemand die zowel over literatuur als de concrete uitwerking zeer veel weet over die tendens.

We hebben al gesproken over transitiehuizen, moeder-kind detentiehuizen, loopplankhuizen. Welke gedetineerden zouden volgens u ook baat kunnen hebben bij een detentiehuis naast deze drie doelgroepen?

Dus jongvolwassen vind ik in de eerste plaats zeer belangrijk omdat die nog maar aan het begin van hun leven staan. Laten we daar in de eerste plaats in investeren. De eerste keer waren ze 18 jaar als ze in detentie komen, tegen hun 40^{e} is het al de vierde keer. Laat ons proberen aan 18 jaar te investeren dat het niet meer gebeurd. Moeder-kind maar ook vader -kind. Eigenlijk denk ik dat elke gedetineerde zou kunnen. We focussen omdat we ergens moeten starten. We kunnen niet meteen heel het gevangeniswezen van België gaan hervormen. Je moet dit stapsgewijs gaan doen. Je start met enkele doelgroepen waarvan je denkt dat ze prioritair zijn. Maar eigenlijk zou de doelstelling moeten zijn dat alle detentievormen aangepast moeten worden.

Van die hele groep mensen die nu nog niet in een detentiehuis verblijven, wie zou er voorrang hebben om hier te wonen naast ouders met kinderen?

De jongvolwassenen vind ik, 18-25 jaar.

En daarna? Want jongvolwassenen hebben al de loopplankhuizen.

Dat vind ik dan moeilijk omdat je dan ethische keuzes moet beginnen maken en ik voel me daar ongemakkelijk bij. Primaire gedetineerde, mensen die voor de eerste keer in detentie komen. Om te vermijden dat het nog een tweede keer gebeurd. Maar je kan evengoed zeggen van misschien die. Je kan kijken naar het soort misdrijf dat ze hebben gepleegd. Misschien seksueel delinquenten zodat je die op maat hulpverlening kunt aanbieden. Ja ik weet het niet, daar durf ik mij niet over uit spreken.

Of misschien qua leeftijd. Sommigen gaven aan bejaarde mensen omdat ze het erg vinden dat iemand van 70 jaar nog in de gevangenis moet rondlopen met een rollator. Vorige week was er iemand die voorstelde om een woonzorgcentrum apart te bouwen voor ouderen die in detentie verblijven.

Dat lijk me geen slecht voorstel. Zeker een mooi voorstel. Ja maar ik denk dat er voor elke doelgroep, elke leeftijd, elke rol dat ze hebben, elke problematiek dat er wel iets te zeggen valt. Dus vandaar wil ik niet zo'n uitgesproken mening hebben. Want ik snap dat er voor elke doelgroep iets is. Seksueel delinquenten of mensen met een beperking, voor hen is het niet gemakkelijk in een gevangenis.

Uit het boek tralliemama's dat ik al eerder aanhaalde, wilde ik ook nog een casus bevragen. Uit het boek blijkt dat gedetineerde moeders vaak de voeling met de gezinsdynamiek verliezen. Zo is het ook moeilijk om na een periode in detentie te verblijven, om het evenwicht te zoeken tussen aandacht te besteden aan hun partner maar ook aan de kinderen. Waardoor het soms ook moeilijk is om een plaats terug te vinden in het gezin en dat dit soms lijdt tot een groot schuldgevoel ten opzichte van de kinderen. Is dat iets dat u herkent?

Doordat ik die ervaring met mama's niet heb kan ik me daar niet over uitspreken. Maar bij papa's wel. Papa's – dat is ook vanuit een cliché dat ik nu spreek- zeer vaak met een groot schuldgevoel zitten, ook op financieel gebied om te beginnen. De huur die moeilijk betaald kon worden, schoolmateriaal voor de kinderen. Door de detentie van de papa zijn een aantal basiszaken niet meer mogelijk.

Bijvoorbeeld sinterklaas die niet langs kan komen. In die zin gaf dat inderdaad al een groot schuldgevoel. Maar eigenlijk ook wel in de opvoeding. Als ik hier nu over nadenk. Zeker als de mama alleen staat voor de opvoeding van de kinderen, gaan kinderen soms problematisch gedrag stellen. Papa ziet dan dat het wat moeilijk gaat thuis, spijbelen of experimenteren met drugs. Dit zorgde ook voor veel papa's voor frustratie. Ze zaten in de gevangenis en wisten dat het thuis niet goed gaat, maar dat ze er niets aan kunnen doen.

Hoe kunnen we hier actief mee aan de slag gaan binnen het detentiehuis, maar ook buiten het detentiehuis?

Opnieuw in dialoog gaan met de ouder en dan kijken weer binnen de beperkte mogelijkheden dat er misschien zijn, toch kijken hoe hij die rol wel kan opnemen. Dit vergt soms creativiteit, wat zoeken samen. Maar er is altijd wel iets mogelijk. Door gezinsgesprekken. Nu door de samenleving, 1 gezin 1 plan, er zijn al duizend projecten in de samenleving. Probeer dit nu ook in de gevangenis. Samen zoeken naar wat wel mogelijk is binnen die beperktheid van een detentiehuis.

Ik ben ervan overtuigd dat er altijd mogelijkheden zijn. Niet gewoon zeggen 'het is jammer, schrijf eens een brief of bel eens' neen dat is het niet.

Bellen of een brief schrijven is ook een afstandelijkere vorm dan wanneer je elkaar fysiek ziet.

Ja inderdaad. Vaak wat zeg je dan in een brief? Je hebt zoveel gevoelens en emoties, maar hoe schrijf je dat neer. Pas op er waren er die zeer mooie brieven kunnen schrijven. Maar wij deden toen soms ook wel activiteiten ondersteunen samen met de papa's om hen te helpen overbrengen wat ze wilden zeggen op een creatieve manier. Maar dit kost geld natuurlijk, hier moet in investeren.

We moeten die gedetineerden voor een stuk prikkelen en uitdagen, hen helpen om wat vanbinnen zit naar buiten te brengen. Vaak gaan ze hen afsluiten in de grote gevangenissen omdat ze zeker niet willen dat anderen de gevoelens zien. Op zulke momenten kunnen ze dan eens hun gevoelens kwijt en hun emoties de vrije loop laten gaan.

Tot slot heb ik nog een zestal stellingen waarvan ik graag zou weten in welke mate u hiermee akkoord gaat. Helemaal akkoord – akkoord – neutraal – niet akkoord – helemaal niet akkoord

- **Zoals in de gevangenis zijn er in detentiehuizen ook wel mogelijkheden tot verlof van de ouder. Bijvoorbeeld wanneer het kind zijn communie doet of als het jarig is.**

Helemaal akkoord

- **Ondanks het feit dat het aantal kinderen met een vader in detentie groter is in vergelijking met het aantal kinderen met een moeder in detentie gaat er meer aandacht naar de relatie tussen moeder-kind.**

Helemaal akkoord – Dat is wat ik helemaal in het begin van het gesprek zei dat we ook als hulpverlening. In het begin dat ik werkte gaven we minder aandacht aan de papa's, dit moet in evenwicht zijn.

- **Een detentiehuis voor moeder en kind mag fleurig en huiselijk ingericht worden.**

Helemaal akkoord

- **Binnen een detentiehuis moeten de moeders gezien worden als persoon en niet als gevangene (= er moet zo normaal mogelijk gedaan worden)**

Helemaal akkoord

- **Er moet ruimte zijn om kinderen te laten overnachten bij de moeder die in het detentiehuis verblijft.**

Helemaal akkoord – maar dit moet altijd met toestemming zijn van het kind.

- **Een detentiehuis kan positieve gevolgen hebben voor het welzijn van de moeder.**

Helemaal akkoord

- **Zijn er nog zaken die we nog niet besproken hebben die u nog wilt toevoegen?**

Het was zeer boeiend, het waren ook goede vragen. Ik was zeer benieuwd naar het gesprek. Dus ik zal ongetwijfeld vanavond nog aanvullingen hebben maar momenteel nu niet. Ik ben vooral zeer blij dat een studentengroep bezig is aan dit thema. Dus ik wens jullie veel succes.

Transcriptie interview Ann Vuylsteke

Naam:	Ann Vuylsteke
Opleiding:	Pedagogische Wetenschappen – Afstudeerrichting sociale pedagogiek
Functie:	Docente in de BaO – keuzetraject (z)ondernemen – BaNaBa Orthopedagogisch Management – Stagebegeleidster bij Kind&Gezin en de pediatrie
Datum interview:	10/12/2020

Ik zou graag weten welke opleiding u gevolgd heeft.

Ik heb pedagogische wetenschappen gedaan in Leuven. En dan afstudeerrichting, dat noemde toen sociale pedagogiek. Er was toen nog geen masteropleiding sociaal werk. En ik denk dat dat toen hetgene was die daar het meest bij aanleunt.

En welke functie voert u momenteel uit?

Ik ben nu docent in Vives, in de bacheloropleiding orthopedagogie vooral. En ik ben verbonden aan het keuzetraject sociaal ondernemen. En ik ben ook coördinator van de BaNaBa-opleiding orthopedagogisch management. En mijn werkveld is Kind en Gezin, ook pediatrie (ik doe stageplaatsen in die werkvelden). En vroeger ben ik zelf nog coördinator geweest van een kinderopvanginitiatief.

Bent u al in contact gekomen met kinderen waarvan de ouder in detentie verbleef?

Neen, eigenlijk niet. Maar ik hoor wel bv. kinderen die in een CKG verblijven, waar ik een aantal stagiairs heb, daar zie je wel dat er kindjes verblijven waarvan de mama of papa in de gevangenis verblijft. Da wel, maar ik ken die kindjes persoonlijk niet. En ik ken ook geen dergelijke mama's. Het is echt vanuit voorbeelden van studenten. En dan weet ik er nog niet zoveel over. Ik weet gewoon dat het gebeurt en dat dat zeer confronterend is voor kinderen. Maar ik heb zelf nog geen contact gehad.

Wat zijn volgens jou de zwakke plekken van het huidige gevangenissysteem?

Ik ben ook wel een beetje fan van Hans Claus. In het keuzetraject (z)ondernemen, heb ik ook een paar filmpjes van ZIGO verzameld, en ik vind dat een zeer bevlogen spreker. En ik vind eigenlijk wel dat hij gelijk heeft. We kunnen mensen straffen, maar als je ze alleen maar straft en niet voorbereidt op het leven na, dan maak je het soms erger. En ik denk dat dat heel typisch is voor heel onze sector. Als je mensen met dezelfde problematiek samen in een ruimte brengt, binnen een organisatie brengt, dan is dat moeilijker om mensen van daaruit te versterken. Het feit dat ze allemaal in hetzelfde schuitje zitten, daarin versterken ze mekaar soms ook in, in het negatieve. Ik vermoed dat niet iedereen die werkt in een gevangenis…, en dat is hetzelfde met gesloten voorzieningen voor jongeren, er is een groep begeleiders die gelooft van 'we moeten die mensen helpen, er is een reden waarom ze dit gedrag gesteld hebben, we moeten ze sterker maken', maar er is ook groep die zegt 'we moeten ze een lesje leren'. En ik vermoed dat dat ook in de gevangenis zo is. En ergens moet je inderdaad mensen bewustmaken van 'dit kan niet', maar ik vermoed dat als je alleen maar op dat straffen hamert, dan weet ik eigenlijk niet hoeveel mensen er sterker uit komen. Maar ik ken niet zoveel gevangenen. Maar ik vermoed van niet.

Wat mij heel sterk opviel in Denemarken waar die studenten samenleven met die gevangenen (maar dat is wel een beetje de crème van de gevangenen die de kans krijgt om met studenten samen te leven), dat is ook naar het einde toe van hun straf. Ze zorgen ook dat er niet te veel mensen met dezelfde problematiek samenzitten op die plek. Dan zie je dat die gevangenen zeggen 'we moeten ons constant stoer gedragen in het gevangenissysteem, we kunnen daar niet onszelf zijn, we kunnen niet groeien als mens, dat is constant overleven'. Die machtsstrijd die daar aan de gang is van allemaal gefrustreerde ongelukkige mensen... Dus voor hen was dat een verademing dat ze op een plek gewone dingen konden doen met gewone mensen die wel wisten wat ze verkeerd hadden gedaan, maar die op den duur veel meer oog hadden voor 'kun jij koken, ruim jij hier nog op', dan voor hetgeen ze eigenlijk mispeuterd hadden. Ze voelden zich ook heel verantwoordelijk voor die studenten. 'Doet niet hetzelfde als wij', zij namen zo een beetje de ouderrol op tegenover die studenten, om te voorkomen dat ze het niet goed zouden doen later in het leven. Eigenlijk was dat zeer mooi om te zien. Nu, dat werkt niet bij iedereen, maar dat werkt bij zeer veel mensen wel. En wat je zag, is dat er heel wat minder recidive is bij die mensen. Maar natuurlijk het feit dat ze ook wel een selectie maken van gevangenen die in dat systeem kunnen, wil zeggen dat ze mensen kiezen waar de kans sowieso groter is dat het goed gaat. Wat ik ook mooi vond, wij vroegen eens: 'En voor hoelang mogen ze hier dan blijven'? En die mevrouw zei 'zo lang als dat nodig is'. En dat is raar, want in heel veel systemen werkt dat niet meer op die manier. Er staat ergens een grens op van 'dat is het maximum en als het niet lukt, jammer…'. Maar zij zie: 'Het heeft echt geen zin om mensen vroeger los te laten dan dat ze er klaar voor zijn.' Dat is een enorme financiële investering. Wat ook in die tekst stond… Zij zijn ooit gestart op een plek waar er geen andere buurtbewoners waren. Dat was eigenlijk in een industrieterrein. En zij zeiden: 'Wij hebben het geluk dat wij hier eerst waren. Iedereen die hier kwam wonen, wist dat er hier zo'n huis was. Ze wisten dat de gevangenen ook vrij mochten rondlopen en buiten kwamen.' Het feit dat de mensen die daar kwamen wonen dat al wisten, kozen ze daar ook voor om daar te gaan wonen. En wat in die tekst stond die jullie doorstuurden, je moet inderdaad zorgen dat de buurt daar een beetje in voorbereid wordt, dat er goeie communicatie is met de mensen in de omgeving. Mensen hebben daar dikwijls schrik voor.

Wat was uw vraag nu weer, ik ben aan het afwijken hé.

Wat zijn de zwakke plekken van het huidige strafsysteem?

Dat mensen daar niet sterker en niet beter uit komen. Je kunt ze niet heel hun leven opsluiten. Dat is ook een ongelooflijke kost voor de maatschappij en die mensen kunnen ook wel iets. Er was een ander filmpje, maar de naam ontsnapt mij nu en het staat ook in het vak management…

Van vzw Touché? We hebben ze ook gecontacteerd, maar haar visie had ze zelf al verwerkt in de aanbevelingsnota.

Ik vond dat heel interessant wat die mevrouw zei. 'Als je genoeg investeert in die mensen, dan zie je dat die mensen ook heel veel kwaliteiten hebben, waar de maatschappij ook echt iets aan kan hebben.' Als je er niet in gelooft, dan investeer je er niet in. Ik vind het mooi dat er nog zo'n mensen bestaan die dat doen.

Ja, die vrouw is echt bezield in wat ze doet.

Het is echt mooi om te zien, maar ik denk dat het uitzonderlijk is dat er nog zo'n mensen zijn. Ja, ik denk dat mensen daar niet sterker uitkomen als men die mensen niet goed begeleidt. Is dat een antwoord op jouw vraag?

Ja, zeker. In welke mate vindt u het behoud van de moeder-kindband, alsook andere familiale banden, gedurende de detentieperiode zinvol?

Ik vind dat zeer zinvol als die band goed zit. Maar ik weet niet of dat dat… Sowieso moet je daar alles uithalen wat erin zit. Maar ik denk dat je ook moet kijken naar 'wie is die mama, is wat zij doet naar het kind toe echt waardevol, doet ze wat dat kindje nodig heeft'. Als dat bv. een mama is die zelf eigenlijk vanuit een heel gekwetst gezin komt (ik neem nu een extreem voorbeeld), die zelf een hechtingsproblematiek heeft, die eigenlijk niet in staat is om aan haar kindje te tonen dat ze het graag ziet, die meer kwaad dan goed doet in de relatie met dat kind, die niet in staat is om te geven, die bv. verstandelijk zeer beperkt is, zeer narcistisch is… Stel dat er iets heel extreem aan de hand is met die mama waardoor ze ook gedaan heeft wat ze gedaan heeft, dan denk ik dat je soms ook het kindje moet proberen daartegen te beschermen. En dan weet ik niet of het altijd goed is om dat per se te willen… Ik zeg nu iets wat… Ik weet dat niet iedereen daar zo over denkt. Niet iedere moeder-kind relatie is per definitie een goede relatie. En soms moet je kinderen ook de kans geven om dan met iemand die wel wat rust kan geven en die wel in staat is om te geven en die wel liefdevol kan zijn... Soms moet je ook een kindje dat zeer jong is de kans geven om zich te hechten aan nog mensen die wel alles kunnen geven wat het kind nodig heeft. Maar ik denk als vrouwen te veel in de knoei zitten met zichzelf en met de situatie, dan weet ik niet of ze alles kunnen geven wat het kind op dat moment nodig heeft. Dus ik zou het proberen, echter erover waken dat er niet meer schade aangericht wordt dan dat er goeie dingen gebeuren. Dus daarnaast denk ik dat het ook nodig is dat kinderen nog andere figuren hebben bij wie ze kunnen krijgen wat ze nodig hebben. Vermoed ik hé.

Het hangt echt een beetje af van de mama, denk ik. Het is niet omdat je gestolen hebt, dat je geen goede mama bent. Het is ook een beetje te zien welk soort misdaad er begaan is. 'Waarvoor moet die nu gestraft worden? En wat zegt dat over die mevrouw?' Ik weet het niet… Dat is moeilijk om daar één lijn in te trekken, vind ik. Ik zou er niet van uitgaan dat alle mama's die in de gevangenis zitten per definitie zeer goeie mama's zijn, maar dat is met andere mama's ook zo. Ook de mama's die niet in de gevangenis zitten zijn niet per definitie allemaal goeie mama's. En kinderen moeten het soms ook daarmee doen. Ik zou gewoon een beetje waakzaam zijn naar psychisch gekwetste mensen, mensen die zelf niet goed gehecht zijn en die van daaruit… Ik zou toch een beetje voorzichtig zijn. Of zeker zorgen dat er versterking is.

Er bestaat een zinnetje: *'It takes a village to raise a child'*, je hebt een heel dorp nodig om uw kind op te voeden. Ik denk dat zo'n kinderen extra goed omringd moeten worden, voor alles wat de mama niet kan geven op dat moment. Maar ik zou wel alles proberen.

Een detentiehuis zou eigenlijk een kleinschalig alternatief zijn voor maximum 30 personen. Dat steunt op drie pijlers vanuit vzw De Huizen: kleinschalig, lokaal verankerd in de buurt (een huis in de straat) en gedifferentieerd (verschillende mate van beveiliging bv.). Waar zou een detentiehuis een verschil kunnen maken, denkt u?

Ik verschiet een beetje van dat aantal. 30 vind ik eigenlijk al redelijk veel. Dat is een grote groep samen, want die leven ook wel een stukje samen. Ik vind dat idee schitterend, maar er is daar veel werk aan. Ik denk vooral werk aan de buurt. De buurt moet er een stukje in mee in dat verhaal en dat kan lukken. Iemand heeft zo een keer een programma gemaakt over een vluchtelingencentrum aan de kust. En iedereen had heel veel weerstand, zag echt niet zitten dat dat centrum daar kwam. En uiteindelijk is er daar vanalles in die buurt ondernomen om dat mogelijk te maken. Dat is zelfs eventjes gesloten geweest. En uiteindelijk waren de mensen die toen de meeste weerstand hadden na verloop van tijd ook wel zeer positief. Dus je kan dat perfect ombuigen. Je moet wel veel energie erin investeren. Er gaan ook dingen gebeuren die niet oké zijn. Je mag dat niet verbloemen of mooier maken dan het is.

Er gaan mensen zijn die dingen doen die eigenlijk niet kunnen, dat zou kunnen. Ik denk wel dat er daar heel veel energie in geïnvesteerd moet worden om mensen uit de buurt een stukje mee te krijgen in dat verhaal. En zeggen dat ze daar ook een beetje een verantwoordelijkheid in hebben. Dat mensen die nu in de gevangenis leven en die er later uit komen, dat die veel minder kans hebben om opnieuw iets verkeerd te doen als ze nieuwe kansen krijgen. Dat is hetzelfde met 'iedereen wil windmolens', maar liefst niet in z'n eigen achtertuin. Ik denk dat dat hier een beetje hetzelfde principe is.

Ja, we hebben dit ook wel gemerkt in onze enquête bij de burgers. Er zijn heel veel mensen die nog nooit van een detentiehuis hadden gehoord, terwijl er vorig jaar twee transitiehuizen zijn opgericht in België. Er zijn ook veel mensen die het een goed idee vinden, maar het liefst niet in hun eigen buurt willen.

Ik denk, stuur zo een Hans Claus op pad en laat hem met iedereen in de buurt een babbeltje doen. Ik denk dat hij veel mensen gaat kunnen overtuigen. Ik denk echt dat je zo een beetje bevlogen mensen nodig hebt om dat verhaal in de buurt te gaan vertellen. En dat die mensen inderdaad ook moeten openstaan voor 'Is er iets, hoe klein ook, we gaan erover babbelen, we gaan dat herstellen'. Ik denk wel dat je mensen daar voor een stuk kunt van overtuigen. Je hebt veel soorten mensen hé. Je kunt dat ook niet allemaal over één kam scheren. Het is ook de reden waarom men het in een buurt doen, net omdat men mensen opnieuw aansluiting wil doen vinden in de maatschappij. Dus je kunt het niet ergens in een industrieterrein uittesten. Ik denk dat je evenveel moet investeren in de buurt als in uw mensen. En het samenleven met 30 mensen onder één dak, ik denk dat je dat niet moet onderschatten. Ik vermoed dat er daar ook wel energie in kruipt.

Op termijn is het de bedoeling dat men onmiddellijk naar daar zou gaan als de straf uitgesproken wordt. Nu, in het begin kan het wel zijn dat er mensen van de gevangenis gaan verhuizen naar een detentiehuis en dat is ook een groot verschil; als je eerst in een cel zit met twee of drie en plots kom je in een grote groep.

Ja, het is echt samenleven met mensen waar je niet voor gekozen hebt. In om het even welke setting is dat moeilijk. Het is zelfs al moeilijk in een gezin waar je voor mekaar kiest. Maar ze leren daar ook uit. Je moet dat gewoon heel goed kunnen begeleiden, denk ik. Dat is hetzelfde zoals in het CIG. Daar leven ook gezinnen samen, maar dan mensen die het wat moeilijk hebben in de opvoeding van hun kinderen. Dus ik vermoed dat het omgaan met teamdynamiek, en het ook genoeg individueel investeren in mensen… Ik denk dat er daar veel energie gaat in kruipen. Maar dat is het waard.

Vindt u het noodzakelijk dat een moeder een eigen persoonlijke kamer heeft in het detentiehuis waar ze kan verblijven met haar kind(eren)?

Is dat niet de bedoeling?

We zijn het aan het overwegen, maar ze weten het nog niet precies… Als er dertig mensen in zo'n detentiehuis zitten, zal dat wel een groot huis moeten zijn om ze allemaal een aparte kamer te geven.

Misschien moeten ze eens kijken hoeveel kloosters er leegstaan, daar zijn heel veel lege kamers.

Ja, ze streven ernaar, maar of het effectief zal lukken….

Ik zou dat toch doen. Ik zit zelf zo in mekaar; zo uw eigen plekje om een beetje op uw positieve te komen, om met uw kindje een beetje alleen te kunnen zitten. Ik denk dat dat echt nodig is. Liever een piepklein kamertje waar ik eventjes alleen kan zijn dan een luxueuze kamer waar je met drie zit. Er moeten toch plekken zijn waar dat kan. Een klooster lijkt nu misschien ook op een gevangenis…

Maar het feit dat ze niet moeten opgesloten blijven in die kamer… Heb je al wat opzoekwerk gedaan over Noorwegen? Daar zijn ze ook bezig met een heel andere vorm van detentie. En de mensen zitten daar zelfs bijna niet vast. Er is daar veel minder recidive dan bij ons. Ik las ook in die tekst 'wij zijn inspirerend voor het buitenland', maar ik vermoed dat ze in het buitenland (in sommige landen) dit al veel langer doen, wat we hier nu van plan zijn. Dus in Noorwegen is men daar zeker ook mee bezig. Ik heb dat gezien in die reportage van Rutger Bregman 'de meeste mensen deugen'. Dat was een filmpje van Noorwegen en dat was schitterend om te zien. Dus het kan, maar ik weet niet of het met iedereen kan. Maar ik denk ook niet dat ze iedereen naar die detentiehuizen gaan sturen. Als ze echt vermoeden dat iemand – ik zeg nu maar iets – een serieuze psychopaat is… Ik weet niet of het dan verstandig is om zo iemand in een detentiehuis te steken. Maar dat is een hele kleine minderheid. Ik vind dat wel belangrijk dat ze elk hun eigen plekje hebben.

Zoals ik al zei, zijn er nu twee transitiehuizen in België. Dat zijn detentiehuizen voor langgestraften, waar ze gedurende de laatste 18 maanden van hun straf kunnen verblijven, om de stap naar de maatschappij kleiner te maken. De overheid heeft beslist om dat uit te besteden aan een private organisatie op vlak van beveiliging. Hoe sta je daar tegenover, dat een deel van de gevangenis in handen komt van private organisaties?

Ik wil daar niet per se negatief over doen. Ik zit in het keuzetraject (z)ondernemen, waar we ervan uitgaan dat niet alle maatschappelijk relevante taken door de overheid moeten gebeuren. Mensen die het goed menen met die groep en die daar zelf initiatief in nemen en die heel erg geloven in wat ze doen… Het enige wat ik mij afvraag, die privé-initiatieven, die krijgen waarschijnlijk geld van de overheid om dit te doen? Dan zou ik eigenlijk niet weten wat er daar fout aan is. Bv. rusthuizen, dat is een ander probleem. Privérusthuizen besparen heel hard op personeel, om een stukje ook winst te maken.

Ja, de doelstelling van de organisatie is ook wel winst bij een transitiehuis.

Ik zou niet weten hoe hun verdienmodel in elkaar zit. Behalve het feit dat ze van de overheid centen krijgen om dit werk te doen en eigenlijk moeten ze er een beetje aan overhouden… Ik weet niet hoe dat systeem dan werkt. Stel dat we zeggen: We gaat een met die gevangenen een restaurant uitbaten en we laten die mensen werken waardoor we inkomsten hebben en we geven hen nuttige bezigheid. Of we doen klusjes met hen in de buurt en we halen daar inkomsten uit. Waarom zou je dat niet doen? Als je een stukje aan inkomsten kunt geraken door wat je met die mensen doet en een stukje subsidies met de overheid. Je meent het goed met die mensen en je gelooft in het doel van die organisatie. Er is niks vies daaraan hé. Maar natuurlijk, als winst maken het doel op zich is, dan is het niet oké.

Ik ga een vb. geven. Dat was ook in Denemarken, een restaurant, met tapas, die men uitbaat met mensen met een beperking of arbeidshandicap. En in plaats van de mensen aan tafel te bedienen, stond daar een heel buffet klaar. Dat was ongelooflijk lekker en je moet 'zoveel' betalen en je kon heel de avond tapas eten. De mensen in de keuken hadden geen stress, ze konden op hun gemak alles klaarmaken. Dat was echt een restaurant afgestemd op wat die mensen konden en waar ze goed in waren. Zij maakten winst. Iedereen ging daar graag gaan eten, want dat was superlekker. Die mensen hadden ook heel weinig contact met de mensen in het restaurant, want er moet enkel drank besteld worden op het moment zelf. Het is niet dat er superveel stress was in de keuken. Dat was niet zo'n groot restaurant, maar ze maakten wel winst. Daar konden de initiatiefnemers van leven en ze gaven die mensen een job. Dus wat is er daar verkeerd aan? Moet de overheid altijd dat soort initiatief nemen? Of mogen ook mensen zelf dat initiatief nemen? Ik denk dat ook sociaal werkers dit soort initiatief kunnen neme. En dat ze daar hun brood daarmee kunnen verdienen, dat kunnen we alleen maar toejuichen, want niemand betaalt graag veel belastingen.

Als je dat op die manier kunt realiseren. Maar, en dat is hetzelfde met kinderopvanginitiatieven en met rusthuizen, er moet daar een stukje kwaliteitscontrole gebeuren. Doen die organisaties wel effectief wat de overheid van hen verwacht? Als de overheid daar ook een stukje subsidieert… Ik denk dat je dat moet durven controleren. En dat is niet zo moeilijk. Je bevraagt de gevangene, je bevraagt de buurt, je bevraagt de mensen of ze tevreden zijn. Het is ook niet omdat ze niet tevreden zijn, dat het daarom allemaal slecht loopt. Maar ik denk dat je daar wel controle op kunt behouden. Ik zou daar niet per definitie alleen maar schrik voor hebben. Maar natuurlijk is het gemakkelijker als je alles krijgt van de overheid. Je moet niet nadenken 'hoe efficiënt gaan we ons hier organiseren'. Tenzij er een limiet staat op wat je krijgt van de overheid, dan moet je dat wel doen. Mijn mening is daarover een beetje genuanceerd. De overheid mag zich er niet helemaal uit wegtrekken, ze hebben een plicht naar die mensen toe. Maar ik vind dat ze zo een beetje initiatief mogen aanmoedigen.

Familieleden en kinderen van gedetineerden zijn vaak onzichtbare slachtoffers van stigmatisering en sociale uitsluiting in onze maatschappij. Denkt u dat een detentiehuis de stigmatisering van deze mensen wat kan verminderen?

Ik denk dat, maar dat zal zeer traag gaan. Mensen hebben altijd een beeld over een groep. En dat beeld verandert maar door iemand eens persoonlijk te leren kennen en te weten 'er zijn ook uitzonderingen'. En ik vind die programma's, zoals Radio Gaga, wat op tv te zien is… Bv. ook Molenbeek. Iedereen zit met zo'n negatief beeld, maar wat is dat allemaal in Molenbeek? Er is eens een zeer mooi programma geweest over Molenbeek, waarin heel veel mensen hun verhaal vertelden. En dan zie je: eindelijk zijn het allemaal mensen. Zoals nu dat programma van Phara de Aguirre, over vluchtelingen die ze vijf jaar gevolgd heeft. Als je die mensen hoort vertellen, dat is soms echt mooi om te horen. Je ziet daar plots een mens. Je hebt niet meer beelden over die groep, je ziet de mens. Dus, ik denk dat, als je in de buurt kunt realiseren dat mensen met mekaar in contact komen, zodanig dat mensen zien 'dat is eigenlijk wel *nen braven'*.

In Denemarken hadden wij een rondleiding van studenten en van gevangenen. Een groep kreeg een rondleiding van een gevangene. Ze waren onder de indruk van dat verhaal van die man, dat was zo mooi om te horen. Op het einde was er een gesprek met de directeur van de voorziening. Ik zag dat ze zaten te schrijven en was aanvankelijk kwaad dat ze niet aan het luisteren waren. Achteraf bleek dat ze een brief aan het schrijven waren in het Engels naar die man, om hem heel veel moed te wensen, omdat ze zo geraakt waren door alles wat hij verteld had. Ik ben er zeker van dat die studenten op een heel andere manier denken over die gevangenen dan ervoor. Het is maar door dat soort ontmoetingen dat je heel geleidelijk aan die beeldvorming een stuk kunt aanpassen. Maar dat gaat niet van vandaag op morgen. Of het omgekeerde kan ook gebeuren. Als er een negatieve ervaring is… Je hebt heel veel sociaal werkers die met heel veel goeie bedoelingen in het werkveld stappen en met een open blik naar alle mensen kijken die op hun pad komen. Ik wet heel zeker… In Oostende bv. waar men met heel veel vluchtelingen in aanraking komt, met mensen van allochtone origine. (*Geluidsopname valt weg*) Dat die mensen iets doen wat ze eigenlijk niet begrijpen, niet aankunnen, wat frustrerend is. Ik vermoed dat zo die positieve verhalen, als je die op de een of andere manier kunt brengen, dat dat absoluut een invloed kan hebben.

Dus als ik het goed begrijp, bent u ook voorstander van het dubbel gebruik van ruimtes. Dat er ruimte zou zijn in een detentiehuis die gebruikt kan worden door de buurt, alsook door de gedetineerden al dan niet op hetzelfde moment?

Ik zou dat doen. Je kunt ook een beetje kijken 'wat zijn de noden in de buurt en hoe kunnen wij met de gevangenen hierin iets betekenen'. In Oostende is er een voorziening voor mensen met een verstandelijke beperking, die hen zoveel mogelijk laat werken, klusjes doen in de buurt.

Maar dat kan vanalles zijn. Er zijn bv. gasten die in een kinderdagverblijf de fruitpap gaan maken. Dat zijn geen moeilijke dingen, maar ze mogen in de buurt. Die coördinator die doet niet anders dan in alle organisaties, zelfs in hotels en restaurants, te vragen: 'Is er hier iets wat onze mensen voor jou zouden kunnen doen?'. Wees maar zeker dat, waar die mensen komen, dat er een stuk ontmoeting mogelijk is. En dat de mensen die daar werken (de collega's) dat die soms zeer mooie dingen zien, waardoor dat dat beeld ook weer positief verandert. Maar je moet zoeken naar win-winsituaties. Wat kunnen die mensen betekenen voor de buurt? Ik denk, er zijn heel veel oudere mensen, bv. boodschappen doen voor een mevrouw in de buurt. Waarom zou je dat niet geven aan zo iemand? Natuurlijk ga je een beetje in de gaten moeten houden of dit allemaal correct verloopt. Je moet ook niet in het wilde weg dingen beginnen ondernemen. Je moet je mensen goed leren kennen en van daaruit zien wat die persoon zou kunnen betekenen voor iemand in de buurt. En omgekeerd, ruimtes ter beschikking stellen, dat kan. Maar we gaan ook maken dat het daar een beetje gezellig is. En ervoor zorgen dat mensen niet alleen komen pottenkijken, want je hebt ook heel nieuwsgierige mensen. Maar ik zie daar zeker mogelijkheden.

Wat vindt u van het feit dat kinderen in bepaalde gevallen tot de leeftijd van drie jaar bij hun moeder in detentie kunnen verblijven?

Ik vind dat goed, zolang die kindjes ook mogen buitenkomen en zolang dit kindvriendelijk ingericht is. Stel dat je daar inderdaad een ruimte hebt die lijkt op wat je in een kinderdagverblijf hebt. Kinderdagverblijven hebben verschillende leefgroepen. Dat is niet zo groot, maar dat is heel kindvriendelijk. Er staat daar speelgoed, er is materiaal om die kindjes uit te dagen. Als dat kind daar evengoed iets kan doen wat het in een kinderdagverblijf zou kunnen doen., dan zou ik niet weten waarom dat niet kan. Het komt ook in aanraking met andere kindjes en andere mensen. Maar je moet zorgen dat die kinderen toch op zijn minst ook een keer buiten kunnen. Moeders mogen buiten als ze in een detentiehuis zitten?

Ja, het hangt ervan af in welke vorm van beveiliging ze zitten. Maar in de meeste gevallen is dit wel mogelijk.

Stel dat de mama niet met die kindjes naar buiten kan, dan moet er daar op zijn minst iemand zijn die wel met die kinderen naar buiten gaat. Je kunt een kind niet drie jaar lang opsluiten in een huis met een klein tuintje. Hun leefwereld is zeer beperkt als ze enkel de gevangenis kennen die eerste drie jaar. Een keer een wandeling doen, naar de speeltuin, naar het bos… wat andere ouders doen. We moeten ervoor zorgen dat dat detentiehuis een beetje gezellig is. Er zijn kinderen die opgroeien in zeer kansarme gezinnen, in huizen die niet oké zijn, die niet warm zijn, die niet gezellig zijn, waar er geen speelgoed is… Kinderen zijn niet veeleisend. Kinderen zijn vertrouwd met wat ze leren kennen, stellen zich daar geen vragen bij, zijn zeer loyaal. En daarom wil dat niet zeggen dat die moeders geen goeie moeders zijn, omdat ze niet in een gezellig huis wonen of omdat ze niet veel uitstapjes kunnen doen. Ik denk, als je dan wil investeren in die kinderen, dat je hen de kans moet bieden om iets te beleven en dat die leefwereld wat rijker is dan wat het anders zou zijn. Je moet mama's een beetje ondersteunen in iets waar ze misschien zelf minder sterk in zijn.

Hoe kunnen we een gezonde balans bewaren tussen afstand en nabijheid met de gedetineerde moeders, alsook met hun kinderen die in het detentiehuis verblijven?

Ik weet dat jullie heel sterk leren van 'je moet voldoende professionele afstand bewaren'. Je mag niet teveel over je privéleven zeggen,… Ik vind dat heel moeilijk. Ik denk dat je mensen maar kunt helpen als je nabij genoeg kunt zijn en je ze echt graag ziet.

Aan de andere kant heb je ook nog een leven naast je werkleven, waardoor je niet van ’s morgens tot ’s nachts alleen maar met je werk kunt bezig zijn. Waardoor je soms een beetje beperkt bent in wat je dan kan geven.

Tijdens uw werkuren moet je alles geven wat je kunt geven, maar er is nog een leven daarbuiten, waardoor je met die mensen niet kunt omgaan als een soort vrienden, ook buiten uw werkuren. Als je dat met iedereen wil doen, heb je geen tijd meer voor je gezin en vrienden. Ik vind dat altijd iets heel dubbel. Aan de ene kant moet je ze het gevoel geven dat je ze onvoorwaardelijk wil helpen. Maar aan de andere kant stopt het om vijf uur en dan moet je ‘niets meer vragen’. Wat zie je? Dat is dat mensen die daar soms ook eens flexibel omgaan met die grenzen, dat dat die mensen zijn die voor die mensen zoveel betekenen. Je kunt dat niet tot in het oneindige doen. Je moet vooral je eigen grenzen voor een stukje bewaken. Ik denk dat je ook je gezond verstand moet gebruiken en een zekere afstand moet bewaren, zolang je zelf niet voldoende vertrouwen hebt in die mensen. Zij moeten je vertrouwen ook een beetje verdienen. Ik zou zelf ook wat voorzichtig zijn en niet direct zeggen waar ik woon, en niet direct ’t onderste van mijn eigen geven.

Soms denk ik dat we daar wat rond in een kramp schieten. ‘Zo weinig mogelijk over je privéleven vertellen aan je cliënten.’ Waarom mogen zij niet weten dat je getrouwd bent of kinderen hebt? Wat is er daar zo verkeerd aan? Ik denk, als je echt met iemand in relatie wil gaan en nabij wil zijn, dan kun je daar ook niet verstijven en er kil mee omgaan. Dat is voor iedereen anders wel. Het zijn vooral de mensen die met hart en ziel hun werk doen en die daar allemaal niet te krampachtig mee omgaan, die voor die mensen iets betekenen. Maar dat wil niet zeggen dat je je grenzen niet moet bewaken. Maar ik vind dat we daar in ons land, of toch zeker in onze cultuur, dat we daar veel voorzichtiger mee zijn. In Roemenië, in voorzieningen waar kindjes opgevangen worden in bijzondere jeugdzorg, neemt men bijna elk weekend zo’n kind mee naar huis. Bij ons is dat niet denkbaar. En als je dan vraagt aan die kinderen, wat zijn uw mooiste momenten geweest sinds je hier verblijft? ‘De weekends dat ik mee mocht met één van de begeleiders.’ Ik zeg niet dat dat hier ook moet. Ik wil maar zeggen dat wij daar een andere visie op hebben, dan in veel andere landen. En natuurlijk zit er daar ook een valkuil aan. Met het ene kindje klikt het beter dan met het andere, met de ene moeder klikt het beter met de andere… en wat je voor de ene doet, moet je ook voor de ander kunnen doen. Want anders gaan sommigen zich benadeeld of afgewezen voelen. Sowieso ben je beperkt in wat je voor iemand kan betekenen. Wat je doet, moet je op dezelfde manier voor de ander kunnen doen. Afstand houden is weten ‘ik kan hier niet alles voor iedereen betekenen, dus ik ga dat hier een beetje moeten begrenzen en goed uitleggen waarom je begrenst; en een beetje voorzichtig zijn in het begin tot je merkt dat het vertrouwen groeit.

Momenteel, zoals ik al zei, zijn er al twee transitiehuizen in België. Ze zijn ook bezig met een loopplankhuis, een detentiehuis voor jonggedetineerden van 18 tot 25 jaar, opdat ze daar onmiddellijk kunnen verblijven. Dit om de detentieschade zo klein mogelijk te houden. Wij zijn inderdaad bezig met moeder en kind. Welke gedetineerden zouden volgens u ook nog baat kunnen hebben bij een verblijf in een detentiehuis?

Ik denk dat iedereen daar baat bij zou hebben. Maar je gaat dat niet kunnen doen voor iedereen. Je gaat prioriteiten moeten stellen. Ik denk dat ik dan ook zou kiezen voor de keuzes die nu gemaakt worden: moeder en kind. Eigenlijk is het wel jammer dat… Ik vind het eigenlijk even erg voor vaders als voor moeders dat ze niet bij hun kind kunnen zijn. En zijn er ook gezinnen waarbij moeder en vader allebei in de gevangenis zitten?

Ja, dat gebeurt. En dan wordt het kind, als het kind er al is voor de detentie, ergens geplaatst bij familie, in pleegzorg of in een instelling. Ofwel, als mama zwanger is of wordt in de gevangenis, dan kan het kindje tot de leeftijd van drie jaar bij haar blijven. En dan naar familie of pleegzorg gaan. Maar momenteel zijn er geen mogelijkheden dat het kindje bij papa kan blijven op de cel. Er zijn enkel moeder-kindafdelingen, zoals in Brugge.

Dat is eigenlijk ook wel een rare keuze. Ik versta het wel… Maar stel dat mama en papa in de gevangenis verblijven, dan is het van 'oké, we geven het kindje aan de mama'. Als er alleenstaande papa's zijn, zou ik dat zeker ook overwegen om die mogelijkheid te bieden. Natuurlijk, als dat kindje thuis kan blijven bij de mama of bij de papa, terwijl dat de andere partner in de gevangenis zit, dan vind ik dat ook wel oké. Als het bij één van beide ouders in de thuissituatie kan blijven en zoveel mogelijk bij de andere ouder op bezoek kan, zou ik dat oké vinden. Als de mama of papa alleenstaand is, vind ik dat ze daar zeker prioriteit aan moeten geven, dat zij samen in zo'n detentiehuis kunnen blijven.

En jonge gasten vind ik ook wel een goeie keuze. Als je die gasten in de gevangenis steekt, die hebben nog een heel leven voor zich. Daar moet je echt in investeren. Ik zou dat zeker ook doen met mensen waarvan je aanvoelt, 'die hebben nog zoveel mogelijkheden, die hebben ook berouw, die willen verder na de gevangenis'. Ik vind dat je dat voor veel mensen zou kunnen doen. Behalve voor mensen die totaal geen schuldbesef hebben, die niet beseffen dat… Daar zou ik wel voorzichtig mee zijn.

Aan welke groep gedetineerden zou u dan voorrang geven voor het volgende detentiehuis, na moeder en kind?

Jonge gasten, zoals je zegt van 18 tot 25 jaar.

En erna, want jongeren hebben nu al loopplankhuizen?

Erna… Dat is wel moeilijk… De grootste groep zijn waarschijnlijk mensen met een gezin. En dan heb ik zoiets van 'die mensen verlangen waarschijnlijk om naar huis te gaan'. Ik denk dat mensen die de drive hebben om terug herenigd te worden met iemand en om van daaruit iets positief te willen doen, die moet je ook de kans geven. Ik denk dat er veel zo'n mensen in de gevangenis verblijven. Ik denk dat echt alles afhangt van 'wie zit er daar, wat zien we van mogelijkheden na deze gevangenisstraf, zijn ze gemotiveerd om iets met hun leven aan te vangen'. Dan denk ik dat je ze met zoveel mogelijk die kans moet geven. Maar dat is niet haalbaar waarschijnlijk….

Alles in ene keer is moeilijk, om van de eerste keer zoveel detentiehuizen te bouwen en iedereen te verplaatsen. Dat is wel moeilijk. Ik heb al verschillende mensen geïnterviewd en er was iemand die ook zei dat hij het een goed idee zou vinden om een soort van WZC te bouwen voor gedetineerde ouderen. Wat vindt u daarvan?

Ik denk dat die oudere mensen… Ik weet niet of er zoveel oudere mensen in de gevangenis zitten. Dat zou mij verwonderen. Meestal, als ze de maximumstraf krijgen, zij ze na zoveel jaar toch vrij. Dus ik heb geen idee van 'hoeveel ouderen zitten er in de gevangenis'. Stel dat dat effectief zo zou zijn, zou ik dat ook overwegen. Sowieso hebben die mensen andere zorgen nodig.

Ik kan mij ook niet inbeelden dat iemand die 70 of 80 jaar zou zijn in de gevangenis, dat die nog zoveel verkeerde dingen zou kunnen doen. Ik zeg niet dat dat niet mogelijk is. Ik denk dat er niet zoveel zo'n mensen in de gevangenis zitten. Hier en daar hoor je eens van een gevangene, maar dat zijn dan van heel extreme misdaden. Iemand die dan naar het ziekenhuis moet, die al zo oud is. Dat ik denk 'is die mens ook al zo oud'.

Maar ik denk dat dat een heel kleine groep is. Ik zou ze dan eerder een plekje geven in een ander rusthuis. Als elk rusthuis één of twee van die mensen een plek zou geven… Wat kunnen ze nog doen? Ik zeg maar iets hé, maar ik denk ook niet dat dat zo'n grote groep is. Je moet dat eens opzoeken.

Wat vindt u belangrijk in de basishouding van het personeel dat zou werken in een detentiehuis voor moeder en kind?

Wat er in die aanbevelingsnota stond, vond ik wel waardevol. De basishouding… Ik denk dat je absoluut moet geloven dat mensen kunnen veranderen. Als je dat niet gelooft, moet je daar niet beginnen werken. Ik denk dat je ook die circulaire kijk moet hebben. Wat maakt dat mensen gedaan hebben wat ze gedaan hebben? En je moet het daarom niet goedkeuren. Probeer te begrijpen van waaruit mensen dit gedaan hebben. Dat helpt denk ik om met die mensen op een positieve manier te kunnen omgaan, als je ergens begrip kunt opbrengen van waaruit mensen zo'n dingen doen. Maar ik vermoed ook dat wel dat je moet kunnen lief en kordaat tegelijk zijn. En als mens in de samenleving opnieuw hun plek willen, moet je u aan een aantal dingen houden om het samenleven mogelijk te maken. En iemand anders schade aanrichten, materiaal van iemand anders stelen… Er zijn regels en wetten nodig om te kunnen op een goede manier met heel veel mensen samenleven. Als het moeilijk is om u daaraan te houden, gaat het niet lukken om opnieuw uw draai te vinden in de samenleving. Ik denk dat je mensen daar heel sterk van bewust moet maken 'dat is er, dat moet je leren'. Ik denk dat je mensen heel veel kansen moet geven, maar dat je ook heel streng moet durven zijn. Als Somers in Mechelen zegt, we gaan overal kijken… Bv. ook vluchtelingen alle kansen geven. En we kunnen niet kordaat genoeg zijn: ze moeten zich aanpassen aan onze samenleving, en anders moeten ze niet afkomen. Ik denk dat je het alle twee moet doen. Je bent hier in een samenleving waar een aantal afspraken gemaakt zijn. En ik vind dat je heel streng mag zijn naar mensen die naar hier komen. Mensen zoals wij allemaal moeten zich aan de afspraken houden. En als we dat niet doen, is dat niet oké. Ken dan moet je streng durven zijn, maar je moet ook alle kansen geven om zich hier thuis te voelen. Mensen gedragen zich net heel ambetant als ze zich op een bepaalde plek niet verbonden voelen. Ik denk dat je in detentiehuizen juist hetzelfde moet doen. Ik denk dat je streng moet zijn, maar tegelijk ook een warme mens moet zijn die heel veel kansen biedt. En die ook mensen de kans geeft om dingen te herstellen als ze iets verkeerd gedaan hebben. Dat is gemakkelijk gezegd… Zo alleen maar het positieve benoemen het krachtgericht werken… Je moet dat zeker doen, maar ik denk dat je ook mensen moet durven confronteren. Die coördinator daar in Denemarken, dat was een schitterende mevrouw, maar die kon ook zeggen waar het op stond. En ik denk dat je dat moet kunnen combineren. Dus uw basishouding… En ook oprecht zijn. En ook geloven in de mensen. Als je er niet in gelooft… Maar ook realistisch zijn. Ik denk dat je niet iedereen uit dat systeem gaat krijgen. Er zijn een paar mensen die in deze samenleving nooit hun draai gaan vinden. Die zo gekwetst zijn, die psychisch zo in mekaar zitten, dat dat nooit echt zal lukken. Ik denk dat je echt realistisch moet zijn.

Welke opleiding zou het personeel dan nodig hebben, dat daar zou werken?

Ik las dat er daar kinderverzorgsters zouden werken. En met alle respect voor kinderverzorgster, maar ik zou dat eigenlijk ook wel zeer interessant vinden moesten er daar een paar bachelors orthopedagogie werken. En ik zal u zeggen waarom. Ik heb met kinderverzorgster gewerkt en dat waren crèmes van mensen, een zeer groot hart, zeer goed in het animeren en spelen, dat waren echt warme mama's die dat zeer goed deden. Maar wat ik voelde, als er zich spanningen of conflicten voordeden, dan was het voor hen soms moeilijker om zich in een ander perspectief te plaatsen. Dan hadden zij soms te weinig bagage om een aantal dingen die zich voordeden op een goede manier te kunnen interpreteren. Als je niets weet over hechtingsproblematiek, dan ga je soms met kinderen en naar mama's toe dingen anders aanpakken.

Ik vind dat echt wel belangrijk dat er opvoeders werken met een bachelorniveau, omdat zij een beetje meer besef hebben van theoretische kaders van waaruit je dingen vanuit een ander perspectief kunnen bekijken. En dat je niet direct in termen van 'goed' en 'verkeerd' gaat denken, maar oplossingsgericht gaat denken, dat herstelgericht werken, geweldloze communicatie, nieuwe autoriteit,… Noem maar op. Ook allerlei spelvormen die je geleerd hebt. Die kinderverzorgsters hebben soms iets minder bagage om een rijk aanbod te kunnen doen of om situaties op een goede manier, meerzijdig partijdig, te kunnen beoordelen. En als er iets is waar onze studenten in gedrild worden, dan is dat zo dat meerzijdig partijdig zijn, dat circulair kijken, meerdere perspectieven aannemen. Je moet hele dagen reflecties schrijven. Ik weet uit ervaring dat niet alle mensen die kinderverzorging gestudeerd hebben, dat kunnen. Dat is geen slecht wil, maar ze hebben soms te weinig bagage om dat te doen. Dus ik zou dat niet slecht vinden moesten er daar ook een paar mensen met een bachelordiploma werken.

En zijn er nog opleidingen of functies die nodig zijn?

Als het gaat over die relatie moeder-kind, zou ik echt kiezen voor een bachelor orthopedagogie. Als het gaat over zorgen dat die mensen opnieuw hun weg vinden in de maatschappij, dat ze werken, een huis vinden, dat ze in orde zijn met alle papieren,… dan ga je ook een sociaal werker nodig hebben. Daarom zie je ook dat heel veel van onze studenten nog een jaar bij doen. Dit is iets wat bachelors orthopedagogie een beetje te weinig leren: het wegwijs raken in de maatschappij met alle formulieren,… Dat ga je ook nodig hebben, denk ik. En waarschijnlijk gaan studenten maatschappelijke veiligheid daar ook wel een plaats hebben. Heel ons studiegebied zou daar perfect aan de slag kunnen. Je moet dat een keer vragen aan studenten maatschappelijke veiligheid wat zij daar zouden kunnen betekenen. Dat zal wel hé. Je kunt daar eigenlijk perfect allemaal werk gaan zoeken. Als het gaat over een stukje die moeders; het psychosociaal begeleiden, het omgaan met alles wat moeilijk is, kun je daar toegepaste psycholoog daar ook iets in laten betekenen.

Stel dat u zelf in zo'n detentiehuis zou werken, wat zou je nodig hebben om je job goed te kunnen uitvoeren?

Een goed team waarvan je weet dat je heel veel met elkaar kunt bespreken. We durven kritisch zijn met elkaar, we vinden niet alles goed. En ook een beetje de vrijheid om te mogen experimenteren. Ik denk dat als je met handen en voeten blijft vasthangen aan het gevangenissysteem… Dat is wat je in Denemarken ziet. Er is daar een link tussen dat studentenhuis en de gevangenis en zij krijgen dan plots heel veel regeltjes opgelegd, waardoor ze plots in hun fitnessruimte toestellen moeten wegdoen waar er perfect nog geen enkele keer een accident mee geweest is. Maar om dat het gevangeniswezen beslist heeft dat dergelijke toestellen plots niet meer mogen, moeten ze dat dan wegdoen. Een beetje de vrijheid om binnen de marge van dat detentiehuis ook een aantal nieuwe dingen te mogen doen en een beetje zelfsturend te mogen zijn. Dat is hetzelfde als je in iedere job nodig hebt. Je moet je een stukje verbonden voelen met het doel, je moet geloven in wat je doet, je moet je verbonden voelen met je team, je moet genoeg de vrijheid krijgen om binnen de grenzen je dingen te mogen doen. En ook de kans krijgen om sterker te worden in waar je mee bezig bent. Das is in iedere job zo, dus dat zou ook daar zo zijn. Ik zou niet graag met handen en voeten vasthangen aan 'dat moet op die manier'. Het is een nieuwe vorm van mensen begeleiden. En dan moet je ook mensen de vrijheid geven om een stukje te experimenteren en fouten te maken.

Tot slot heb ik nog acht stellingen waarvan ik graag zou weten in welke mate u daarmee akkoord gaat.

- **Zoals in de gevangenis, zijn er in het detentiehuis ook mogelijkheden tot verlof voor de ouder. Dit bij belangrijke gebeurtenissen bijvoorbeeld verjaardagen, communies, ziekenhuisopname of de eerste schooldag.**

Ja, akkoord. Er is een 'maar'. Ze moeten in Denemarken bv. hun vertrouwen verdienen. Iemand die daar pas binnenkomt, ga je die toestemming waarschijnlijk niet direct kunnen geven. Maar als je in kleine stappen aan dat vertrouwen werkt. Bv. 'Ik geef je de kans om een kwartier naar de winkel te gaan en je komt terug; de volgende keer ga ik u een halfuur laten gaan enz.' Je moet dat zeker toelaten als die mensen tonen dat ze dat vertrouwen waard zijn. Dus ik zou zeggen akkoord, onder voorwaarden.

- **Ondanks het feit dat het aantal kinderen met een vader in detentie groter is in vergelijking met het aantal kinderen met een moeder in detentie gaat er meer aandacht naar de relatie tussen moeder-kind.**

Ja, dat is iets biologisch. Ik bedoel moeders worden nog altijd meer geassocieerd met die opvoedende rol dan vaders. En dat is zeer jammer voor de vaders, want ik denk dat er zeer goeie papa's bestaan die het soms beter doen dan de mama's. Anderzijds we blijven wel diegene die fysiek het meest verbonden geweest is met de kinderen. Ik vind dat ze dat moedergevoel en dat vadergevoel, dat kan perfect hetzelfde zijn, maar heel globaal zie je dat dat toch iets is waar we niet naast kunnen kijken, dat moeders en kinderen toch op een andere manier een band hebben dan kinderen met vaders. Ik wil daar niet in veralgemenen. Ik ben ervan overtuigd dat er papa's bestaan die het beter doen dan mama's. Maar ik denk dat het… Nog een keer, als ze kunnen bij de mama of de papa zijn terwijl de andere ouder in de gevangenis is, dan zou ik dat zowel bij de mama als bij de papa toelaten. Ik zou geen onderscheid maken. Maar voor alleenstaande mama's en papa's zou ik het ook wel fijn vinden dat dat voor allebei kan, maar als we een keuze moeten maken, dan denk ik dat dat… Misschien niet altijd oké dat ze dan alleen voor de mama kiezen. Dat zou kunnen dat er papa's zijn die daar veel beter toe in staat zijn dan mama's. Ja, ik weet eigenlijk zelfs niet waarom ze die keuze gemaakt hebben. Vermoedelijk omdat ze er ook een beetje van uitgaan dat dit nog belangrijker is dan een goeie band met de papa. Een kindje kan zich aan zeer veel mensen hechten. Een kindje dat direct na de geboorte in een pleeggezin komt, kan een zeer goeie relatie hebben met de mensen die het hebben opgevangen, dus dat hoeft niet per se de mama te zijn. Maar ik denk dat het omgekeerd voor een mama verschrikkelijk moet zijn dat zij die opvoedende rol niet kan opnemen. En ik weet niet of dat voor een mama erger zou zijn dan voor een papa. Ik denk dat er ook papa's zijn die dat verschrikkelijk zouden vinden. Ik weet daar eigenlijk geen goed antwoord op.

De mama's bleven thuis vroeger en de papa's gingen werken. Dus ik kom een beetje uit die tijd. Anderzijds denk ik, mijn man heeft soms veel meer de ouderrol opgenomen dan ik bij mijn kinderen. En die deed dat perfect. Dat hangt echt af van de persoon, niet van het geslacht.

- **Binnen een detentiehuis moeten de moeders gezien worden als persoon en niet als gevangene (= er moet zo normaal mogelijk gedaan worden)**

Akkoord, maar je moet wel een aantal dingen in uw achterhoofd houden. En sowieso kun je ook niet anders. *(Geluidsopname viel weg)*

- **Om wederzijds respect en tolerantie te vergroten en om potentieel schadelijk gedrag te voorkomen tussen de gedetineerden en zijn kinderen, is er nood aan beveiliging die aangepast is aan de specifieke situatie waarin ze zich bevinden.**

Akkoord.

- **Een detentiehuis voor moeder en kind mag fleurig en huiselijk ingericht worden.**

Helemaal akkoord. Sowieso, ik vind dat voor iedere plek. Het is toch niet omdat je in een gevangenis dat het niet gezellig mag zijn. Het ergste is dat je niet buiten mag. Je straft mensen toch niet door hen een kale kamer te geven.

- **Er moet ruimte zijn om kinderen te laten overnachten bij de moeder die in het detentiehuis verblijft.**

Akkoord.

- **Een detentiehuis kan positieve gevolgen hebben voor het welzijn van het kind.**

Het is te zien hoe ze dat daar organiseren en hoe alles eraan toe gaat. Als dat werkt en als daar een aangename sfeer hangt en als er daar positieve relaties zijn, er daar gelachen kan worden, dat kan allemaal een positieve invloed hebben op dat kind. Als iedereen daar op de toppen van zijn tenen loopt, als er daar constant geroepen en gedaan wordt of mensen die ongelukkig lopen of gefrustreerd zijn, dan weet ik niet of dat een goeie context is voor dat kind. Dus ik zou zeggen neutraal, afhankelijk van hoe het ook werkt.

- **Een detentiehuis kan positieve gevolgen hebben voor het welzijn van de moeder.**

Akkoord.

Dan zijn we eigenlijk al aan het einde van het interview. Zijn er zaken die we tot nu toe nog niet bespreken hebben die je graag zou toevoegen?

Neen, ik wist eigenlijk niet dat dat al bestond. Ik denk dat Claudine een keer zei dat ze dat van plan zijn, maar dat dat nog niet bestaat. Dus ik was eigenlijk aangenaam verrast.

De transitiehuizen zijn vorig jaar gebouwd, maar Claudine zit in een project om een loopplankhuis voor jonggedetineerden op te starten in Kortrijk.

Je zegt dat ze vorig jaar gestart zijn. Zijn de eerste resultaten al zichtbaar? Is men tevreden over hoe dat daar loopt?

Van die twee transitiehuizen, in Mechelen en Edingen... In Mechelen is er wel al een intern rapport, van een evaluatie geweest. Maar tot nu toe hebben we daar niet veel zicht op gekregen, omdat dat uitgebaat wordt door die privé-organisatie.

Dat lijkt mij wel interessant om een keer te horen hoe dat daar werkt en ook eventueel in andere landen. Als je wil, maar ik heb ik dat waarschijnlijk al doorgestuurd dat mailadres van die mevrouw in Denemarken die dat project coördineert. Zij hebben daar ervaringen met dit soort huizen. Je kunt altijd eens polsen hoe dat bij hen loopt. Maar ik hoop echt dat dat van de grond komt. Ik hoop dat ze dat gaan kunnen doen. Ik geloof daar wel in. Het was interessant! Laat mij dan eens weten hoe het nog afgelopen is.

Transcriptie interview Etienne Dispa – Directeur vrouwengevangenis

Naam:	Etienne Dispa
Functie:	Directeur de Terre Nouvelle Mouscrron

On fait parfois des congés pénitentiaires ou des bracelets électroniques, mais au niveau des dames avec enfants j'en ai pratiquement jamais eues. On a eu quelques fois, très rarement, des femmes sans enfants. Et il me paraît impossible qu'une femme avec enfant soit en prison et ait besoin d'une maison d'accueil à sa sortie. Donc pour moi c'est un cas très inhabituel. Pourquoi cela ? Il est assez rare qu'une maman avec enfant ait besoin d'une maison d'accueil à sa sortie. Ce qui caractérise les personnes qui viennent ici, c'est leur solitude. Le fait d'avoir des enfants, en plus à charge, ça diminue quand-même le caractère de solitude. La femme qui a un enfant en prison a quand-même une histoire familiale forte pour avoir l'enfant avec elle. On peut supposer que ce sont des enfants très petits, en bas âges. Honnêtement, c'est un cas que je n'ai pratiquement jamais reçu à Terre Nouvelle. Maintenant, si ça se présente, pourquoi pas… Je me souviens très bien avoir été à la prison de Bruges chercher une dame qui avait eu une très longue peine et quatre enfants, mais les enfants n'étaient pas à sa charge.

Est-ce qu'il y avait un contact entre mère et enfant ? Comment ce contact se réalisait-il ?

Non, pas encore. Je peux me projeter dans un cas hypothétique. Si vous me dites: «Il y a une dame à Bruges avec deux enfants et qui va sortir. Qu'est-ce que vous dites, qu'est-ce que vous faites?», je veux bien analyser la situation avec vous.

Il y aussi une différence entre les hommes et les femmes anciennement détenus que nous accueillons ici. Nous avons plus d'hommes anciennement détenus, mais c'est très minoritaire (contrairement aux idées qu'on se fait). L'idée 'les maisons d'accueil sont remplies à 50% d'anciens détenus', c'est faux. Ici, on ne demande pas toujours aux gens s'ils ont des antécédents judiciaires. Donc parfois ils peuvent nous le cacher. C'est un point qui est important si, avant d'arriver chez nous, la personne était en prison et si notamment il faut faire un suivi. Si par exemple, il y a un assistant de justice qui doit venir tous les mois etc., ça bien sûr, on va s'intéresser à ça.

Montre un dossier

Dans notre dossier nous demandons : 'Est-ce qu'il/elle a des antécédents judiciaires?' Si quelqu'un a des antécédents judiciaires, cela n'a aucun impact sur son séjour (parce que c'est peut-être un truc d'il y a cinq ans). Donc, sur les antécédents judiciaires, quand la personne sort de prison et doit avoir un suivi avec la maison de justice, c'est important qu'on parle. Mais d'une manière générale, nous ne demandons pas toujours: «Est-ce que vous avez fait de la prison?» ou «Est-ce que vous avez des antécédents judiciaires?». Je parle ici surtout pour les hommes.

Maintenant chez les femmes, nous avons de temps en temps (mais plus rarement), des femmes qui sortent directement de prison ou qui ont un suivi judiciaire pendant le séjour chez nous. De mémoire,

la dernière, c'était il y a au moins deux ou trois ans. Donc statistiquement vous voyez que ce n'est pas vraiment notre spécialité.

En même temps, il ne faut pas être spécialiste pour faire ça. Les antécédents judiciaires et le parcours en prison, c'est quelque chose qui crée une difficulté qui justifie de venir dans une maison d'accueil. Mais 95% ou 99% des personnes qui viennent nous voir, ce n'est pas ça qu'elles disent comme problème. Donc pour moi, dans mon travail, c'est vraiment un tout petit morceau. Si vous étiez venues en me disant: «Est-ce que vous accueillez des femmes victimes de violence conjugale ou familiale?», alors là 50%. Là je peux parler beaucoup et j'ai des statistiques. Ça c'est vraiment notre spécialité.

Du point de vue d'un professionnel qui travaille avec des ex-détenus) Quels sont, à votre avis, les points faibles du système pénitentiaire?

Je dirais, d'une manière générale, un manque de bonne communication. C'est-à-dire, c'est nous qui devons aller chercher les informations. Donc ça, c'est un peu embêtant. En même temps je comprends que le secret professionnel est là. Je comprends bien la difficulté, on ne peut pas demander un rapport social avant l'entrée. Souvent on respecte cela, on dit aux services sociaux de la prison ou aux détenus qu'on ne doit pas forcément connaître les faits, sauf pour les cas de pédophilie. Parce que sur la pédophilie, on prend un risque quand-même. Du fait que, par exemple ici, notre maison est à côté d'une crèche. On doit faire attention, presque plus pour la réputation à l'extérieur de la maison que pour la maison. Parce que c'est quand-même quelque chose qui m'a été reproché.

On ne connaît pas toujours les antécédents judiciaires, mais sur la pédophilie il est important qu'on le sache. Nous avons ici une maison pour homme, dans un kilomètre nous avons une maison pour femmes et enfants, parfois il y a des liens qui se font. Et nous avons déjà eu de mauvaises expériences.

Dans les problématiques que nous recevons, nous sommes assez '*light*' sur les antécédents judiciaires, sauf la pédophilie parce que là, il y a vraiment du danger. *J'ai par exemple eu un cas très spectaculaire à Mouscron ; il s'agissait d'un crime passionnel*[1]. On me demande si je peux aider ce monsieur. Je l'ai convoqué pour parler avec lui. L'objectif de l'entretien c'était de définir le risque de récidive. À la fin de l'entretien je devais me faire une idée: 'Est-ce que le monsieur qui est en face de moi peut récidiver?' Ma réponse était 100% 'il ne le fera plus', car c'était un cas tellement exceptionnel. C'était un cas très facile pour moi, donc je lui ai ouvert les portes.

Maintenant quand vous recevez quelqu'un qui vous dit 'Je suis pédophile', la certitude qu'il ne recommence pas tombe à 30 ou 20%. On sait que ce sont des maladies très compliquées, très difficiles à soigner et que la récidive existe. Là vous prenez un risque beaucoup plus grand et il faut mettre en place un suivi plus important. Pour le premier cas dont je vous ai parlé c'est facile, car c'est un crime passionnel. Il le regrette, il l'a compris. On a compris que ce n'est pas une maladie qui va continuer tout le temps.

Contrairement aux problèmes de pédophilie qui ne se règlent jamais. Quelle est la liberté qu'on peut offrir à ce genre de personnes qui peuvent un jour sortir de prison, et avec quelle garanti? C'est la grande difficulté. Donc quand il s'agit de pédophiles, nous sommes très prudents.

Qu'est-ce qui vous paraît important/essentiel pour qu'une mère puisse exercer son rôle de maman en détention, à la fois pour les mères avec enfants en prison et pour les mères avec enfants en dehors de la détention?

Je vais enfoncer des portes ouvertes en disant que le lien maman-enfant est extrêmement important. Maintenant la question est: «Est-ce qu'il doit toujours être maintenu?». Question ouverte… Oui, le plus possible, mais parfois non. Tout dépend du lien. Le lien est essentiel, mais si le lien est vicieux ou dangereux, il y a une appréciation à faire.

Donc je dirais, pour répondre à votre question, faire appel à des services spécialisés de la jeunesse. Nous le faisons, parce que certaines situations sont très compliquées. Je me souviens de cette dame que j'étais allé chercher à Bruges, elle avait quatre enfants, tous placés. Cette dame était très limitée. Elle était en prison, parce qu'elle avait participé avec son mari à une beuverie. Et pendant la soirée on a tué quelqu'un. Ce n'est pas elle qui l'a tué. Elle a été condamnée à non-assistance à personne en danger. Elle faisait partie du groupe qui était là où quelqu'un est mort et on lui a reproché de ne pas avoir fait quelque chose pour empêcher le meurtre. Elle était complètement secondaire, mais c'est évidemment une faute pénale. Quand on a parlé avec elle et qu'on a appris à la connaître, elle n'était responsable de rien. La loi avait raison de sanctionner sa présence passive durant un meurtre… Mais elle était au mauvais endroit; elle n'avait rien commis. C'était une femme passive avec beaucoup de limites. C'était sans doute son mari qui était le plus responsable et qui, sans doute, a été plus lourdement condamné. Les quatre enfants de cette dame ont été placés.

La question est de savoir quelle est la qualité du lien entre la maman et les enfants avant – pendant – après. Comment est-ce qu'on va pouvoir reconstruire ce lien? Je me souviens d'une vieille affaire, il y a au moins 20 ans. Nous avions un lien très fort avec le home des quatre enfants. Et après la détention, on a pu reconstruire quelque chose. Mais les enfants, il y avait dix ans… Donc les enfants avaient grandi, avaient appris à vivre sans plus habiter chez leurs parents. Il y avait toute une vie qui était refaite.

J'ai écouté ce weekend un témoignage d'un monsieur sans abri en France. Il explique que c'est un monsieur qui travaillait dans le monde artistique et culturel. Il faisait des voyages en Inde pour vendre des vêtements. Avec sa femme, ils avaient deux enfants. (Il a même écrit un livre.) Il raconte qu'ils ont été confrontés à plus de travail, plus d'argent, plus de maison,… Un jour ils ont dormi à quatre dans la voiture. Ça a été le début des problèmes. Ils racontait que ses enfants ont été placés, alors que c'est un père formidable. Ça se voyait, quand il parle, on le sentait... Heureusement, ce monsieur qu'est-ce qui l'a sauvé? Il a été dans des foyers, sans sa femme. Donc la cellule familiale éclatée, les enfants placés, papa d'un côté, maman d'un autre côté. Il dit: «Je n'ai jamais cessé d'aimer mes enfants. J'ai été très marqué par le placement de mes enfants qui me révoltait au moment où ça s'est passé et que je comprends maintenant.» Heureusement, l'histoire se termine bien. Il dit: «Quelqu'un m'a tendu la main et m'a proposé d'habiter chez lui.» C'est ça qui l'a remis en route. C'est un monsieur qui est maintenant restaurateur, il a des capacités, il a retrouvé du travail, sa maison, sa femme et ses enfants. C'est une histoire qui se termine bien. C'est intéressant de voir la galère qu'il a vécu pendant quelques

années pour survivre à ça. Et surtout, je vous en parle, parce que les enfants ont joué un rôle essentiel. Il dit: «Je n'ai jamais cessé d'aimer mes enfants. J'étais un très bon père.» Dans l'interview, on sent que ce n'est pas un monsieur brutal ou négligent.

Il aime ses enfants et il sait s'en occuper. Mais les circonstances de la vie ont obligé la société de mettre les enfants à l'abri. Il reconnaît qu'on ne savait pas faire autrement. Malheureusement pas toutes les histoires se terminent bien. Il y a beaucoup d'enfants qui, une fois que le placement est fait… C'est un grand défi pour les parents de se battre afin de retrouver leurs enfants. Et quand on perd cinq ans, dix ans, la vie continue. L'enfant n'est plus la même. Dans quel état on le retrouve? À ce moment-là, est-ce que c'est bien de rechanger la situation?

Tout ça pour répondre à la question, que le lien maman-enfant est essentiel. Il peut être le meilleur comme le pire. Comment savoir quelle est la bonne décision? C'est le travail des professionnels; et nous pouvons aider à cela. Par exemple, discerner si la maman est une femme-enfant, c'est très important. Ou une femme qui frappe ses enfants… Si vous constatez que les enfants sont battus ou mal nourris etc. on ne peut pas laisser ça comme ça. Mais parfois c'est plus compliqué que ça.

(Exemple d'une résidente de 16 ans avec trois enfants ; femme-enfant ; elle a demandé à l'assistante sociale de la SAJ de prendre ses enfants)

Qu'est-ce qui pourrait inspirer une maison de détention dans le travail que vous faites?

Il y a le lien maman-enfant, et je dirais le travail en réseau. C'est-à-dire, on n'est pas tout seule, il faut aller chercher de l'aide, chacun son métier. Par exemple notre métier, c'est l'accueil, l'hébergement, le post-hébergement et notre spécialité c'est les violences faites aux femmes. On s'est formé, on sait faire. Pour ce qui relève parfois des enfants, il y a des services extérieures: le PMS, l'hôpital, le SAJ,… Il faut appeler ces gens-là pour se mettre ensemble, pour aider. En sachant qu'un jour nous ne serons plus là. Est-ce que nous avons mis des sécurités en place pour que la sécurité des enfants est assurée?

Le réseau est essentiel pour bien travailler le lien maman-enfant.

Je pense que quand on est en prison, il faut évidemment anticiper tout ça. Et c'est ça ma critique, le manque de communication. Il y a parfois des gens qui sortent de prison et ça n'a pas été préparé, on n'est pas au courant. Par exemple, à la ferme Saint-Achaire, nous en avons deux qui ont des antécédents judiciaires, mais il y en a un qui est venu dix fois en congé pénitentiaire. Donc on le connait. Quand il arrive la dixième fois et que c'est définitif, on se connait, il n'y a pas de surprises. Un autre, c'était quelqu'un qu'on allait visiter en prison. Il habite maintenant à la ferme. Donc, quand on peut préparer, c'est très bien. Mais parfois il n'y a pas de préparation et je ne jette pas la pierre aux services de justice. Je sais que c'est compliqué, qu'il faut de la volonté et il y a aussi beaucoup de manipulation.

Quelles conséquences positives ou négatives la maternité peut-elle avoir pour un parent emprisonné?

Cela dépend des **conditions sociales** dans lesquelles intervient la maternité. Le cours qui m'a le plus marqué dans mes études d'assistant social, c'est le cours d'économie sociale. Le professeur expliquait: «Nous avons un enfant qui va naître dans une famille riche et nous avons le même enfant qui va vivre

dans une famille pauvre. On peut supposer (ce n'est pas toujours comme ça, il faut éviter la caricature) que l'enfant riche va avoir tout ce qu'il faut: de l'attention, de l'amour, des cadeaux, de la famille, une bonne école,… Il va grandir sur une 'autoroute'. L'enfant qui va naître dans une famille où il n'y a pas de chauffage, où on va à la banque alimentaire, où il y a des dettes etc.

L'enfant est sur une autre autoroute. Et selon que vous naissiez dans une famille ou dans une autre, vous allez être sur une autoroute.» Ça peut changer, il n'y a pas de fatalité. Ça ne veut pas dire que le riche ne vas pas être un jour toxicomane. Et le pauvre, ça ne veut pas dire qu'il ne va jamais s'en sortir. Mais ça dit quand-même quelque chose de la maternité.

Savez-vous qu'au CPAS, certaines filles de 16 ans cherchent la maternité. Une fois qu'elles ont la maternité, le CPAS les laisse tranquille. Tant que vous êtes jeunes et que vous n'avez pas d'enfants, on va vous téléphoner pour suivre une formation, pour travailler etc. On va être derrière vous. Le jour où la fille a un bébé, on ne s'occupe plus de sa réinsertion professionnelle.

La maternité est souvent aussi une manière d'ascension sociale. C'est comme la maladie. Il y a des personnes qui n'ont rien, qui n'existent pas sur la terre. Quand ils sont malades, ils sont quelqu'un. Quand ils ont un bébé, ils sont quelqu'un. Et c'est une forme d'ascension sociale parfois. «Ce que je ne sais pas faire dans le travail, je vais le faire dans l'affectif ou dans la délinquance.» C'est aussi une explication. «Je suis rejeté de partout, je ne sais rien faire, je suis inutile; je vais casser. Je vais devenir quelqu'un si je casse. Je vais devenir quelqu'un si on vient me chercher, on m'emprisonne. On va peut-être enfin s'intéresser à moi.» Je pense que c'est parfois une lecture qu'on peut avoir sur la situation des gens. C'est pour ça que la prévention est très importante. Qu'est-ce qu'on va faire avec cette jeune fille de 16 ans? Comment va-t-on préparer l'avenir de ces personnes qui ne voient qu'une chose: un bébé? On doit offrir à l'enfant une situation correcte. Si on ne peut pas l'offrir, on est reparti dans le mauvais cercle avec la pauvreté, les placements etc. Il y a des personnes que j'ai déjà vues il y a 40 ans, j'ai vu les enfants il y a 20 ans et je vois les petits-enfants maintenant. Je ne suis pas découragé, mais il y a une sorte de répétition qui peut se faire. Et il faut analyser la situation pour essayer de 'casser' ce cercle vicieux. Cette analyse est très importante. Quelle est l'histoire de la personne et comment peut-on trouver des sorties pour promouvoir cette personne?

Vous parlez ici du cycle intergénérationnel de la criminalité. À votre avis, comment les services sociaux et la société en général peuvent-ils aider à 'casser' ce cercle vicieux?

C'est mystérieux, parce que j'ai aussi l'exemple positif d'une de mes petites-filles qui est, comme moi, devenue assistante sociale. L'exemple inverse existe aussi. Il y a des gens qui y sont arrivés. Alors pourquoi, comment? Je pense que tout dépend du papa, de la maman, du parcours familiale. Nous devons mettre des mécanismes en place, comme travailler le lien familial et travailler en réseau en mettant en place toutes les possibilités maximales (le logement, le travail, le soutien, les occupations). Par exemple, nous avons un centre occupationnel avec le bois à la ferme Saint-Achaire.

Il faut réinsérer les gens dans un réseau social. Par exemple chez nous, nous avons quelque chose qui compte beaucoup. Nous avons une activité football. Nous avons un éducateur qui a fait une équipe de foot et une éducatrice qui a fait une équipe de foot. C'est magnifique, parce que le foot ça aide. C'est une activité de réintégration; c'est une chose que les gens comprennent très vite. Pourquoi pas démarrer d'une passion? L'équipe féminine est une fois allée en Pologne en été et l'équipe masculine

a déjà envoyé un joueur à Oslo, à la coupe d'Europe des sans-abris. Et l'été dernier, il y a un homme et une femme qui sont allés à Cardiff pour encore une compétition de sans-abris. C'est génial. Vous imaginez, quand on part avec huit femmes de notre équipe en Pologne pour trois jours… Quelle promotion pour toutes les personnes. En plus, nous avons des éducateurs sportifs qui enseignent les valeurs, c'est-à-dire : le respect, le fairplay etc.

Ce n'est pas jouer n'importe comment, c'est accueillir des plus faibles. C'est parfois faire des équipes mixtes, c'est accepter de ne pas tout le temps être dans l'équipe et de laisser quelqu'un jouer à sa place. Donc l'éducateur met plein de pédagogie autour de ça pour apprendre les vraies valeurs.

Et le post-hébergement aussi: quand je dis qu'il faut créer un réseau pour les gens. Dans le fond, les gens qui passent pas nos centres retrouvent une famille d'adoption. Ils retrouvent du lien social avec des personnes âgées, des personnes jeunes, des comme eux,… Ce ne sont pas toujours de bonnes influences d'ailleurs. Mais quand ils retrouvent, quand ils réaccèdent à ce réseau, quand ils quittent Terre Nouvelle, le réseau ils le gardent. Des anciens viennent souvent dire bonjour, car nous continuons de gérer leur budget quand ils en ont besoin. On ne leur donne pas seulement 50 euros, on dit bonjour, on offre une tasse de café, on demande comment s'est passé le weekend etc. C'est le lien social. Nous suivons 126 personnes ou familles par an qui sont passés chez nous et qui veulent garder le lien.

Quand j'ai commencé ma carrière on disait: «Il faut rendre les gens autonomes.» C'est un grand mot; c'est-à-dire les gens doivent revivre avec leurs capacités maximales. Sauf que moi je ne suis pas autonome, moi qui ai fait des études. Quand je dois remplir ma déclaration d'impôts en Néerlandais, je ne sais pas, c'est trop compliqué. Alors je cherche de l'aide, je la trouve. Mais eux parfois cherchent de l'aide, mais ne la trouvent pas. La compétence des compétences, c'est de faire appel à un réseau. 'Je ne sais pas remplir ma déclaration, ce n'est pas grave. Je vais téléphoner, il va me faire un rendez-vous et je vais aller sur place avec mes papiers et on va les faire ensemble. C'est réglé.' Il faut savoir téléphoner, appeler la bonne personne etc. C'est là que notre service post-hébergement intervient. La différence entre le moment où ils rentrent et le moment où ils sortent, c'est que, quand ils rentrent ils sont seuls et quand ils sortent, ils ne sont plus seuls. C'est pour ça qu'ils pleurent de joie.

Dans quelle mesure considérez-vous que le maintien du lien mère-enfant (ainsi que des liens familiaux) est utile pendant la période de détention? Comment essayez-vous de maintenir et renforcer les liens familiaux dans le foyer ?

Ça c'est une question intéressante sur laquelle je peux dire quelque chose, parce que nous travaillons souvent avec des femmes qui sont victimes de violences familiales. Quand une femme est amenée par la police, elle a été frappée par son mari, il faut la mettre à l'abri, c'est notre travail, on le fait. Mais j'ai encore eu le cas récemment; où la maman se retrouve sans l'enfant et a été frappée par son mari. Donc le papa garde l'enfant. Il demande pardon: «Je ne le ferai plus, reviens, l'enfant est triste sans toi etc.» On utilise l'enfant comme moyen pour faire revenir la personne. Notre rôle à nous, c'est de rester neutre. Quand nous recevons une femme victime de violence, la plupart du temps c'est vrai. Il peut arriver que ce n'est pas vrai. Nous avons déjà eu des dames qui nous ont menti à ce sujet. Les violences conjugales peuvent être utilisées par les femmes pour obtenir de l'aide sociale, de l'attention ou obtenir un divorce. Evidemment, c'est une minorité. Mais nous sommes neutres. Nous aidons ces femmes, mais nous ne sommes pas leurs avocats. Si elles veulent un avocat, nous cherchons

un avocat. Nous ne travaillons pas avec l'adresse secrète et si le mari veut nous parler, c'est est possible, mais pas dans la maison des femmes. Ça m'arrive souvent de recevoir ici des maris dont la femme est dans la maison des femmes. S'ils ont quelque chose à me dire, pourquoi pas. C'est aussi un homme souffrant, c'est toute la famille qui en souffre, même celui qui a frappé, l'auteur. D'ailleurs nous recevons des auteurs. Nous devons respecter une neutralité; nous ne sommes pas pour les femmes ou contre les hommes, nous sommes pour les gens, pour ceux qui souffrent.

Et quand vous souffrez, que votre femme est à Terre Nouvelle avec l'enfant et que vous dites: «J'ai fait des bêtises, mais je veux quand-même voir mon enfant.», on voit ce qu'on peut faire. On fait ce qu'on appelle de la médiation.

Parfois nous organisons à la ferme des visites le samedi, pour que maman, papa et l'enfant puissent promener, donner à manger aux lapins… dans un cadre neutre. Nous sommes là s'il y a un problème. Le papa et la maman se rendent compte que nous ne sommes pas un avocat qui défend son client. Je trouve que la neutralité est très importante dans votre apprentissage. Parce que qui sommes-nous pour juger ? Bien sûr la femme a pris des coups et ce n'est pas acceptable. Parfois elle a un certificat médical, elle doit passer par l'hôpital,… En fait, cette dame, on la récupère vraiment dans la rue. Elle est à l'hôpital, elle est soignée, elle doit partir et on ne cherche pas de solution pour elle… Et la dame se retrouve dans la rue. C'est comme ça que certaines femmes atterrissent chez nous.

Donc il faut une forme de neutralité et essayer de rétablir les liens. Au début, quand c'est la crise, c'est difficile. Mais après quelques jours, quelques semaines, on peut rétablir un climat de respect pour se parler. Ils ne sont pas toujours d'accord entre eux, mais nous, on peut intervenir pour faire des accords. Et cela, toujours dans l'intérêt des enfants. *(Exemple : Dans un certain cas les parents se sont mis d'accord. La femme reste à Terre Nouvelle, mais l'enfant reste chez le papa. Ils sont d'accord que la femme, tous les matins, viennent chercher l'enfant à la maison pour le conduire à l'école. Tous les soirs aussi, elle va chercher l'enfant à l'école et le ramène à la maison. Donc l'enfant reste dans sa maison, il voit son papa et sa maman tous les jours. Sa maman fait le trajet à pied; et pendant un quart d'heure elle est avec son enfant. De temps en temps, l'enfant vient dormir à Terre Nouvelle.)*

Après les gens font ce qu'ils veulent. Si la femme décide de retourner chez son mari, parce qu'elle trouve que ça va beaucoup mieux, c'est son choix. On va lui dire attention, parce que c'est ce qu'on appelle en français 'la lune de miel'. C'est-à-dire, on est sur son nuage avec son amoureux. Mais dans la vie ça tourne; et c'est ce qu'on appelle 'le cycle de la violence'. On retombe amoureux et quand il y a à nouveau un problème, on est reparti dans les insultes et la violence. Donc on explique à la dame le cycle de la violence et on dit où elle est. «Tu peux retourner, tu as peut-être raison de le faire, mais si tu as un problème, tu peux revenir.» Elle peut revenir une fois, deux fois, trois fois,… Et peut-être qu'à la troisième fois, elle se dira: «C'est l'homme de ma vie et le père de mon fils, mais je vais quand-même me séparer de lui.» Ou au contraire, peut-être que ça va s'arranger. Peut-être qu'ils ont pu entamer une thérapie, qu'ils ont compris quelque chose et que le couple peut repartir. On ne fait jamais de prognostiques, mais je préviens toujours les stagiaires et les nouveaux travailleurs: «Ne jugez jamais; c'est sa liberté». Nous ne sommes jamais propriétaire des gens. Ce sont eux qui sont propriétaires de leur situation. Nous sommes là pour aider. Nous mettons une lampe sur le problème. La personne peut faire ce qu'elle veut. C'est sa responsabilité, c'est sa liberté. Si elle a besoin d'aide, on va être là. Notre travail c'est de parler, essayer de comprendre.

Ma philosophie, c'est la recherche du sens. Pour moi, tous les comportements ont un sens. Il faut chercher. Et c'est pour ça qu'on travaille en équipe. Nous sommes dix; et quand nous faisons une réunion, chacun a quelque chose d'intéressant à dire. Il faut croiser nos regards. C'est toujours bien quand on peut travailler en équipe. L'homme ne voit par exemple pas la même chose qu'une femme. Pour s'occuper d'une femme victime de violence conjugale, c'est bien qu'il y ait des femmes, parce qu'elles se comprennent.

Mais c'est bien aussi qu'il y ait de temps en temps un homme, parce que 'tous les hommes ne sont pas des bruts'. La mixité dans les équipes et la recherche du sens, c'est essentiel.

Une petite grille que je n'ai pas apprise à l'école sociale, mais qui m'a aidée toute ma vie à comprendre 'où sommes-nous' dans un dialogue entre personnes. Est-ce qu'on est dans les faits, les sentiments ou les ressentiments?

1. Les faits	Le lundi 22 novembre, Mouscron,…
2. Les sentiments	Tristesse, joie, anxiété,…
3. Les ressentiments	Relie le sentiment au passé

Quand nous communiquons entre nous (je le fais dans notre équipe), on se demande: on est dans les faits, dans les sentiments ou les ressentiments? Le problème, c'est quand on ne communique pas bien. Quelqu'un peut me donner un fait et je réponds avec un sentiment. Vous demandez à la dame un fait : 'Est-ce que vous avez votre carte d'identité ?' Elle peut vous répondre oui ou non. Si elle vous répond : 'Vous savez, j'en ai ras le bol, c'est déjà la 15ième fois qu'on me demande ma carte d'identité.'. Qu'est-ce qu'elle vous dit d'important? Pas quelle a ou n'a pas la carte, mais elle est entrain de vous exprimer un sentiment. Quand je travaille avec des personnes, je pose toujours une question très générale. Puis c'est la personne qui peut choisir où elle veut aller. Je vais demander: 'Comment ça va aujourd'hui ?'. Vous allez peut-être me parler du travail, de l'argent, des problèmes avec les enfants, de la covid,.. Ce qui est important, c'est que c'est vous qui choisissez et que à partir de là, vous voulez dire quelque chose et que je veux bien écouter. Dans l'exemple de tout à l'heure, si je ne comprends pas qu'elle en a marre, et que c'est ça qui est important… Si vous dites à la personne : 'Ce n'est pas ça qui m'intéresse. Vous l'avez ou vous ne l'avez pas? Comme ça je mets une case dans mon dossier.', là vous passez à côté du principal. Tous les niveaux sont importants, mais il est important dans la discussion de savoir où on est et où on veut aller. Les ressentiments par exemple peuvent être très important dans la recherche du sens de quelqu'un. Si grâce à votre écoute, la recherche du sens et ces différents niveaux, la personne parvient à vous dire quelque chose de grave et important, alors vous ouvrez une porte et pouvez discuter.

Les proches (et les enfants) d'un détenu sont souvent des victimes «invisibles» de stigmatisation et d'exclusion sociale. Pensez-vous qu'une maison de détention peut réduire la stigmatisation (la distance entre les «détenus» et la société)? Pourquoi?

Oui, sûrement, mais je répondrais un peu autre chose. Dans votre démarche, il y a quelque chose qui me choque. C'est imaginer qu'il y a des mamans avec des enfants en prison et qu'il faut créer quelque chose pour ces situations. Moi je pense que la prison est très violente et ne résout rien, mais qu'il faut le faire. J'accepte que ça existe, mais je ne peux pas accepter que des enfants y sont. Ce sont forcément des petits enfants et on comprend pourquoi, parce que le lien maternel est très important. Si vous privez un enfant de moins de trois ans de sa maman, c'est catastrophique. Donc je comprends très bien que, quand une maman qui a un jeune enfant, doit aller en prison, on fasse tout pour préserver le lien et qu'il faut peut-être trouver une alternative.

Pour répondre à votre question: ma première réaction est que je suis choqué que des enfants sont en prison. Et ça me rassure que je n'en ai pas à Terre Nouvelle. Si ça devait m'arriver, je fais tout pour qu'elle sorte tout de suite et je dis 'oui' à toutes les conditions. Parce que notre maison d'accueil, c'est mieux pour une maman avec enfant, qu'une prison. Maintenant si la justice dit 'une maison d'accueil n'est pas possible'; alors s'il faut créer une maison d'accueil comme la notre qui est fermée. C'est une bonne idée si statistiquement vous avez 50 situations dans toutes la Flandre. S'il s'agit d'une ou deux personnes, alors il faut faire le bracelet électronique. Il faut trouver des adaptations. Il faut voir le besoin réel. Si vous avez 50 femmes avec enfants en Flandre qui sont à la prison; et qu'on se dit 'on va arrêter de les mettre en prison et les mettre dans une maison où elles sont toutes les 50 ensembles avec l'enfant et des puéricultrices', il faut le faire. Maintenant si elles ne sont que cinq, il faut d'abord réfléchir et interroger l'administration de la prison. Est-ce que cette situation est fréquente? On doit faire des maisons pour ces personnes? On doit éviter ça; c'est mon avis. Si ma maison d'accueil peut servir à ça, je signe tout de suite. Je veux bien accueillir une maman avec bébé. C'est parfois ça que la justice demande: une structure pour s'assurer que l'enfant n'est pas en danger. Je n'ai aucun problème qu'une femme vienne à Terre Nouvelle avec un bracelet électronique et soit limitée dans ses déplacements. Et s'il y a un bébé, il va rester. Pour moi, c'est possible demain matin si c'est nécessaire. Je comprends que, s'il y a beaucoup de personnes comme ça, qu'il faut créer une structure spéciale.

Est-ce qu'on doit mettre dans une maison toutes les mêmes situations? Ou est-ce que ce n'est pas mieux de mettre une variété de situations? Dans une maison d'accueil, on réunit toutes sortes de gens. Par exemple la concierge, elle est surtout la mamie des dames. Et c'est ça qui compte pour moi, c'est que, quand les femmes rentrent à Terre Nouvelle, elles rencontrent une mamie. C'est mieux qu'une éducatrice, parce qu'une éducatrice n'est pas là tout le temps, elle fait son travail. 'Mamie' elle fait autre chose, elle donne autre chose. Alors je trouve que ce qui est bien dans une maison d'accueil, c'est qu'on peut trouver une mamie, on pourrait trouver un enfant qui peut être l'enfant que je n'ai plus. On peut travailler sur les interactions entre les personnes. L'échange d'expériences peut aider si c'est bien encadré par les éducateurs. On est tous expert de quelque chose, de sa propre vie. Si on peut partager ça dans un ressentiment, on peut faire avancer les autres.

C'est intéressant. J'ai aussi une question… En fait, ces maisons de détention à la prison de Bruges, il y a une section à part pour mamans avec enfants. Pour l'instant ils sont environ 12 là. Mais les maisons de détention, ce ne serait pas seulement pour ces 12 mamans qui restent avec leur enfant en cellule, mais aussi pour des femmes qui sont mamans, mais dont l'enfant ne réside pas en détention. Une maison de détention pourrait, par exemple, faciliter le fait que l'enfant puisse visiter sa mère (parce que les prisons sont souvent loin de l'endroit où l'enfant habite). Pensez-vous qu'une

distinction devrait être faite entre les femmes détenues avec des enfants en cellule et les mères incarcérées dont les enfants ne sont pas en détention?

Ça c'est une question très technique à laquelle je n'ai pas de réponse. Dans la philosophie de votre projet, je me dis qu'il est nécessaire de développer des alternatives. Aller à la prison, même si c'est une section spéciale, c'est quand-même une prison. Est-ce qu'il n'y a pas moyen, peut-être pas dans toutes les communes de Belgique, mais dans les quinze grandes villes Belges (comme Courtrai, Tournai,…) qu'il y ait peut-être une maison où on peut, même dans l'anonymat, loger une à trois femmes qui sont dans ce contexte? Il faut aussi voir la longueur de la peine.

Idéalement il faudrait peut-être deux alternatives. Il y a aussi des femmes dangereuses. Quand on parle d'une maison alternative, on suppose déjà que les femmes ont fait un chemin. Vous avez parfois des urgences, des crimes (par exemple des femmes qui tuent leurs enfants),… Qu'est-ce qu'on va faire de cette personne? C'est grave, on ne peut pas tout simplement les laisser aller dans une maison ouverte. Il ne faut jamais oublier qu'on va en prison, parce qu'on a fait quelque chose de mal, mais aussi pour se protéger. La femme qui a tué ses deux enfants, elle ne peut pas rester dans son village. Même pour elle, il faut la protéger. Les maisons alternatives, ce n'est que pour certaines personnes. Il y a des hommes et des femmes dangereux à qui on ne peut pas offrir un régime semi-liberté. Si vous leur laissez la porte ouverte, ils peuvent recommencer. On parle quand-même de certaines femmes qui ont certaines caractéristiques. Ce serait intéressant de dire: pour rentrer dans une maison de détention, qu'est-ce qu'il faut comme caractéristiques? Par exemple, des peines de moins de trois ans, qui ne sont pas trop graves. Est-ce qu'on peut mettre une personne qui a quinze ans de peine avec quelqu'un qui a trois ans de peine? Est-ce qu'on peut mélanger tout le monde? Parce que la toxicomanie, la délinquance, les meurtres, la prostitution,.. ce sont des choses tellement différentes. Dans une maison d'accueil comme chez nous, c'est bien, c'est une diversité. Mais dans un milieu carcérale…

Pensez aux djihadistes, qu'est-ce qu'on fait avec ces femmes? Parce que là, je suis sûr qu'il y a des cas de femmes avec enfants en prison. C'est très spécifique. L'enfant qui n'a rien fait, doit aller avec elle en prison. Qu'est-ce qu'on fait avec ça? Là je vois quelque chose de précis dans ma tête. Les djihadistes, c'est une situation très spécifique, très particulière. C'est un bon exemple pour visualiser ce qu'on peut faire pour ces gens, d'un point de vue social. En plus, la société n'a pas une bonne image de ces gens. On ne veut pas leur faire des cadeaux.

Vu que vous n'avez plus beaucoup de temps, on aurait aimé vous poser une question qui nous intéresse particulièrement. Je sais que vous êtes aussi directeur de la ferme Saint-Achaire, où vous coupez du bois. On aimerait bien qu'une maison de détention puisse aussi répondre aux besoins du quartier (par exemple un potager,…). Est-ce que c'est aussi possible dans une maison de détention ?

C'est très important ce que vous dites. Il faut essayer d'être ouvert à ce genre de choses. Maintenant c'est plus facile pour la ferme Saint-Achaire que pour votre projet. Quoi que, on peut aussi imaginer que dans une maison alternative on puisse sortir, même si on rentre le soir. Qu'on ait des heures de sortie pour participer à un potager, aller à un groupe de parole, faire une activité cuisine, apprendre à s'occuper de son bébé,… Pourquoi ça doit se faire dans la maison? Pourquoi pas ? Même si ça doit

être difficile à gérer (entrer, sortir, liberté, enfermé),… À la ferme Saint-Achaire, c'est facile parce qu'il n'y a personne qui est enfermé. C'est un lieu ouvert.

Dans le temps on avait cette prison à Saint-Hubert en Wallonie et Merksplas en Flandre. On y mettait en prison les vagabonds. Avant c'était un délit. Maintenant c'est fini, la loi a changé. Un vagabond est quelqu'un qui n'a pas d'adresse, pas de carte d'identité, qui dort dehors. Avant on considérait un vagabond comme quelqu'un de dangereux. Il traînait partout parce qu'il ne sait pas où aller. À l'époque il y avait deux prisons spécialisées pour ces personnes. C'étaient des prisons ouvertes, vous pouviez vous évader tout de suite, mais il fallait revenir quand-même. Là vous restiez un mois, deux mois, trois mois… et puis vous pouviez sortir. Quand on a supprimé cette prison et supprimé le vagabondage, on a mis des personnes en difficulté.

Parce qu'il y avait des gens qui attendaient ça, qu'on vienne les mettre dans un centre fermé pour passer l'hiver. On a des personnes qu'on a récupéré à la maison d'accueil parce qu'elles n'étaient plus prises dans la rue pour aller à la prison. Là c'était une prison ouverte. Mais vous deviez marcher cinq kilomètres dans les bois pour trouver le train.

Voilà, je pense que nous avons posé nos questions principales et vous y avez répondu de manière très ouverte. Moi, j'ai trouvé ça très intéressant. Ça m'a donné des questions auxquelles je veux réfléchir. Nous travaillons ensemble avec une ASBL Les Maisons, qui essaie de réaliser ce projet dans l'avenir.

Et cette association se situe où ?

Leur maison de travail se situe à Gand. Ils ont déjà réalisé deux maisons de transition. Et maintenant avec le ministre de la Justice, Vincent Van Quickenborne, ils vont essayer de réaliser ces maisons de détention pour mamans et enfants. Et puis aussi, une maison de détention pour des jeunes entre 18 et 25 ans.

C'est une très belle initiative. Et qu'est-ce que c'est une maison transite ? Vous avez utilisé plusieurs fois cette expression et je ne sais pas ce que c'est.

C'est une maison de détention pour des détenus qui sont à la fin de leur peine, 18 mois avant leur liberté. Ils se préparent à leur sortie, la réintégration.

C'est bien, parce qu'on sent qu'il y a des idées qui viennent. Il faut créer de telles choses. On ne peut pas toujours construire de nouvelles prisons, il faut trouver de nouvelles alternatives. Donc c'est très intéressant ce que vous faites. Je vous souhaite beaucoup de succès ! C'est un beau travail et j'espère que vous allez arriver à quelque chose de bien.

Merci à vous aussi pour votre temps et vos réponses !

Nederlandse vertaling van enkele relevante praktijken en inzichten

Gezinsdynamiek; het hele gezin ziet af (huiselijk geweld)

We werken vaak met vrouwen die het slachtoffer zijn van huiselijk geweld. Als een vrouw door de politie wordt binnengebracht, omdat ze geslagen wordt door haar man, moeten we haar in veiligheid brengen. We helpen deze vrouwen, maar we zijn geen advocaten. Als ze een advocaat willen, gaan we samen op zoek naar een advocaat. We werken niet met een geheim adres en als de man met ons wil praten, kan dat, maar niet in het vrouwenhuis. Het gebeurt vaak dat ik hier echtgenoten ontvang wiens vrouw in het vrouwenhuis verblijft. Als ze me iets te vertellen hebben, waarom niet. Hij is ook een lijdende man, **de hele familie lijdt**, zelfs degene die sloeg, de dader. Bovendien ontvangen we daders. We moeten neutraliteit respecteren; we zijn niet voor vrouwen of tegen mannen, we zijn voor mensen, voor degenen die lijden. En als je pijn hebt, je vrouw wordt bij ons opgevangen met het kind en je zegt: "Ik heb iets stoms gedaan, maar ik wil mijn kind nog steeds zien", dan zien we wat we kunnen doen. We doen aan bemiddeling.

Soms organiseren we op zaterdag bezoeken aan onze zorgboerderij, zodat mama, papa en het kind kunnen gaan wandelen, de konijnen voeren ... in een neutrale setting. We zijn er als er een probleem is. Mama en papa beseffen dat we geen advocaat zijn die zijn cliënt verdedigt. Ik vind neutraliteit erg belangrijk. Want wie zijn wij om te oordelen? Natuurlijk is het vrouw slachtoffer van geweld en dat is niet acceptabel, maar wij zullen nooit oordelen.

We hebben dus een vorm van neutraliteit nodig en proberen de banden zo goed als mogelijk te herstellen. In het begin, als het een crisis is, is dit moeilijk. Maar na een paar dagen, een paar weken, kunnen we weer een klimaat van respect creëren om met elkaar te praten. Ze zijn het niet altijd met elkaar eens, maar we kunnen ingrijpen om afspraken te maken. En dit, altijd in het belang van de kinderen. (*Voorbeeld: in een bepaald geval zijn de ouders tot een akkoord gekomen. De vrouw verblijft in Terre Nouvelle, maar het kind blijft bij de vader. Ze zijn het erover eens dat de vrouw het kind elke ochtend ophaalt thuis om het naar school te brengen. Elke avond haalt ze het kind ook op van school en brengt het naar huis. Dus het kind blijft in zijn huis, het ziet zijn mama en papa. Zijn moeder wandelt met haar mee van en naar school; een kwartier is ze bij haar kind. Van tijd tot tijd komt het kind ook* ***slapen in Terre Nouvelle****.)*

Wat kan, binnen uw opvangcentrum, als inspiratie dienen voor een detentiehuis?

Er is de moeder-kindband, en ik zou zeggen **netwerken**. Dat wil zeggen, we zijn niet alleen, we moeten hulp gaan zoeken, iedereen heeft zijn eigen expertise. Ons werk is bijvoorbeeld opvang, huisvesting, post-huisvesting en onze specialiteit is geweld tegen vrouwen. We zijn getraind, we weten hoe we het moeten doen. Als het om kinderen gaat, spreken we externe diensten aan: het CLB, het ziekenhuis, bijzondere jeugdzorg, enz. Het is belangrijk om met deze verschillende organisaties samen te komen en een hulpverleningsnetwerk te creëren rond het individu, wetende dat we hier op een dag niet meer zullen zijn. Zijn er voorzorgsmaatregelen getroffen om de veiligheid van kinderen te waarborgen bv.?

Dienst post-hosting

Het opvangcentrum heeft ook een dienst ‘post-hébergement’ (**post-hosting**). In feite vinden mensen die onze centra passeren een a.h.w. een adoptiegezin. Ze herontdekken een sociale band met ouderen, jongeren, mensen zoals zij,… Het zijn echter niet altijd goede invloeden. Maar wanneer ze opnieuw een netwerk creëren, toegang krijgen tot dit netwerk, wanneer ze Terre Nouvelle verlaten, zijn ze ‘omringd’. Ex-bewoners komen vaak gedag zeggen, omdat we hun budget blijven beheren

wanneer ze dit nodig hebben. We geven ze niet zomaar 50 euro, we houden een gesprek, bieden een kopje koffie aan, vragen hoe het weekend was etc. Momenteel volgen we 126 mensen of gezinnen per jaar die ons hebben bezocht en die de link willen behouden.

Homeless Cup (voetballen in het kader van re-integratie)

We moeten mensen opnieuw integreren in een sociaal netwerk. Bij ons hebben we bijvoorbeeld iets wat bijdraagt aan deze re-integratie en wat ik zeer belangrijk vind. We hebben een **voetbalactiviteit**. Zowel in de vrouwen-, als in de mannenopvang, hebben twee opvoeders een voetbalteam samengesteld. Het is geweldig, want voetbal helpt. Het is een re-integratieactiviteit; dit is iets wat mensen heel snel begrijpen. Waarom niet vertrekken vanuit een passie? Het damesteam is in de zomer een keer naar Polen geweest en het herenteam heeft al een speler naar Oslo gestuurd voor de European Homeless Cup. Ook afgelopen zomer werden een man en een vrouw van onze teams geselecteerd om naar Cardiff te gaan. Het is geweldig. Je kunt je voorstellen, als we met acht vrouwen van ons team voor drie dagen naar Polen vertrekken… Wat een promotie voor iedereen. Daarnaast hebben we opvoeders, gepassioneerd door sport, die waarden bijbrengen: respect, fairplay etc. Het gaat niet louter om 'voetballen', maar ook het verwelkomen van zwakkeren, het creëren van gemengde teams, het accepteren dat je niet de hele tijd in het team zit en iemand in je plaats laat spelen... Dus de opvoeder brengt hier zeer veel pedagogiek in om de ware waarden aan te leren.

Niet louter focussen op autonomie, maar netwerken creëren

Toen ik aan mijn carrière begon, werd een sterke focus gelegd op zelfstandigheid, **autonomie**. Dit is een groot woord… Mensen moeten weer 'tot leven komen' met hun maximale capaciteiten. Maar ikzelf (die gestudeerd heb, werk), ben niet 'autonoom', onafhankelijk. Als ik mijn belastingaangifte in het Nederlands moet invullen, kan ik dit niet. Dus zoek ik hulp en vind die. Maar soms zoeken kwetsbare mensen hulp, maar kunnen ze die niet vinden. De competentie der competenties is de capaciteit om een **beroep te doen op een netwerk**. Wanneer je bv. niet weet hoe je je belastingaangifte moet invullen, moet je weten hoe je moet bellen, de juiste persoon opbellen etc. Dit is waar onze post-hostingservice om de hoek komt kijken. Het verschil tussen wanneer ze hier toekomen en wanneer ze vertrekken, is dat wanneer ze toekomen ze alleen zijn en wanneer ze vertrekken, ze niet langer alleen zijn.

Diversiteit binnen het team

Hij benadrukt eveneens het belang van **diversiteit binnen het team**. "Mijn filosofie is het zoeken naar betekenis. Voor mij hebben alle gedragingen betekenis; en daar moeten we naar op zoek gaan. Daarom werken we als een team. We zijn met tien; en als we een vergadering hebben, heeft iedereen iets interessants te zeggen. We moeten onze blikken kruisen. Het is altijd goed als je in teamverband kunt werken. Een man ziet bijvoorbeeld niet hetzelfde als een vrouw. Om hulp te bieden aan een vrouw die slachtoffer is van huiselijk geweld, is het goed dat er vrouwen zijn, omdat ze elkaar begrijpen. Maar het is ook goed dat er zo nu en dan een man is, want "niet alle mannen zijn brutaal". (Gender)diversiteit in teams en het zoeken naar zingeving zijn essentieel."

Diversiteit in situatie en personen

Moeten we allemaal dezelfde situaties in een detentiehuis plaatsen? Of is het niet beter om **verschillende situaties samen te brengen**? In een opvangcentrum brengen we allerlei soorten mensen

samen. In onze vrouwenopvang wordt de conciërge bijvoorbeeld aanzien als de 'oma' van de dames; ze spreken haar ook zo aan. En dat is wat ik belangrijk vind, dat wanneer de vrouwen toekomen in Terre Nouvelle, ze een 'oma' ontmoeten, een kind ontmoeten dat het kind kan zijn dat ze zelf niet meer hebben,... Dus ik denk dat die verscheidenheid aan situaties het mooie van een opvangcentrum is. We kunnen werken aan de interacties tussen mensen. Het uitwisselen van ervaringen kan helpen als het goed wordt begeleid door de opvoeders. We zijn allemaal experts in iets, in ons eigen leven. Als we dingen met elkaar kunnen delen, kunnen we anderen vooruit helpen.

[1] Omwille van privacy-redenen werd de casus niet volledig weergegeven in de transcriptie.

Transcriptie interview psycholoog

Naam:	Wenst anoniem te blijven
Functie:	Psycholoog
Datum:	20/11/2020

Wat zijn volgens jou de "zwakke" plekken van het huidige strafsysteem?

Ik ben niet heel erg thuis in het huidige strafsysteem voor gedetineerden. Maar naar mijn mening begint het al bij het proces van de beklaagde, waar er vaak initieel met uitstel en voorwaardelijke straffen gewerkt wordt. Dit echter vaak zonder psychologische begeleiding, ondersteuning of nazorg. In selecte gevallen wordt dit natuurlijk meer gedaan (bijvoorbeeld bij verslavingen), maar eigenlijk is dit van toepassing in veel meer domeinen. Indien dit blijft leiden tot recidive (wat niet altijd vermijdelijk is) en de beklaagde zijn voorwaardelijke straf zal moeten uitzitten, heeft de gedetineerde tenminste al banden met hulpverlening in de gevangenis. Daarnaast is er natuurlijk een groot tekort aan psychische begeleiding binnen de muren van de gevangenis. Gedetineerden kunnen normaal gezien altijd beroep doen op de psychosociale dienst, maar deze begeleiding werkt niet altijd volgens het beroepsgeheim en is ook vaak niet met therapeutisch oogpunt. In sommige gevangenissen werken ze met externe diensten (bijvoorbeeld CGG), maar ik denk niet dat dit verplicht en/of beschikbaar is voor iedereen.

Daarnaast veronderstel ik dat gevangenissen zeker werken aan de reintegratie in de maatschappij, daar gedetineerden in hun ontslagfase UV's krijgen om praktische zaken in orde te brengen. Maar toch werkt detentie enorm isolerend. En als we kijken naar een van de risicofactoren voor delinquent gedrag zien we dat betrokkenheid bij de maatschappij daar een belangrijke rol in speelt. Waardoor veel gedetineerden die vrij komen opnieuw in de criminaliteit/marginaliteit terecht komen en dan uiteindelijk hervallen.

In welke mate vindt u het behoud van de moeder-kind band (alsook familiale banden) gedurende detentieperiode zinvol

Dit is niet enkel zinvol maar ook noodzakelijk. Natuurlijk moet er op voorhand gekeken worden in welke mate de moeder in staat is om voor het kind te zorgen, maar zelfs bij het kind in dezelfde ruimte te zijn (dit is bijvoorbeeld van toepassing bij internering, waar niet alle vrouwen al toerekeningsvatbaar zijn). Ondanks dat de hechting van een baby met de moeder absoluut noodzakelijk is voor het welzijn van het kind, vraag ik me soms ook af of een voogd/zorgfiguur buiten de gevangenis geen betere optie is in bepaalde gevallen. Ik zou dus niet blindelings opteren om een kind tot 3 jaar in de gevangenis bij de moeder te laten verblijven. Indien de moeder daar niet of onvoldoende toe in staat is komt er evenzeer geen veilige hechting tot stand. Voor mij hangt het er enorm van af waar de moeder toe in staat is en of er eventueel familieleden of betrouwbare voogden buiten de gevangenis zijn. Dit geldt natuurlijk niet voor pasgeborenen.

Indien het kind buiten de gevangenis opgroeit vind ik het wel noodzakelijk dat er een regelmatig contact plaatsvindt en de moeder voldoende kansen krijgt om een hechte band op te bouwen met het kind en daarin ook te sterken met hulp van de psychosociale dienst.

Hoe sta je tegenover het idee dat een deel van de gevangenis in handen komt van private organisaties

Ik ken er te weinig van om onderbouwde uitspraken te doen vrees ik. Er zijn sowieso voor- en nadelen van privatisering. Het eerste waar ik aan denk is de uniformiteit. Indien gevangenissen geprivatiseerd worden lijkt het mij veel moeilijker om algemene richtlijnen, regels en rechten vast te leggen, daar dit nu vanuit één orgaan moet komen. Daarnaast worden gedetineerden en geïnterneerden en hun verzorging voor een stukje gefinancierd door de overheid, dus ik weet niet in welke mate dit nog zo zal zijn bij volledige privatisering.

Het lijkt me echter wel een goed idee dat bepaalde privé-instellingen of verenigingen het op zich willen nemen om een overgangshuis te financieren. Zo verhogen we misschien het engagement van de maatschappij naar gedetineerden en kunnen gedetineerden hun straf uitzitten met een grotere betrokkenheid van de maatschappij. Maar in welke mate dit beter of slechter is op de privé markt of door de overheid kan ik moeilijk zeggen.

Het idee is er om voor moeders in detentie een detentiehuis op te richten waarbij… Wat vindt u van dit idee? Waar zou een detentiehuis het verschil kunnen maken?

Het zou eerst en vooral een verschil kunnen maken in de omgeving waar het kind opgroeit. Er zou een veel grotere betrokkenheid zijn met de maatschappij en de detentieschade zal hopelijk meer opgevangen kunnen worden. Het lijkt mij vooral heel belangrijk dat er in deze detentiehuizen voldoende multidisciplinaire psychosociale hulp aanwezig is.

Welke gedetineerden zouden volgens u ook baat kunnen hebben bij een verblijf in een detentiehuis?

Ik denk veel gedetineerden. De eerste groep die in mij op komt is de sociaal kwetsbare groep. De gedetineerden zonder familie, huis, financiele ondersteuning, cognitief zwakken,… Zij krijgen hopelijk op die manier de kans om de banden met de maatschappij te behouden. Eventueel zou er in plaats van werk binnen de gevangenismuren ook al werk in loondienst opgestart worden. Waardoor mensen niet volledig geïsoleerd op straat terecht komen na hun straf.

Familieleden (en kinderen) van gedetineerden zijn vaak "onzichtbare" slachtoffers van stigmatisering en sociale uitsluiting. Denkt u dat een detentiehuis stigmatisering kan verminderen? Waarom?

Dit lijkt me dubbel. Enerzijds haalde ik al aan dat de banden met de maatschappij wel meer behouden kunnen worden. Gedetineerden kunnen misschien al veel eerder in hun straf meedraaien in de maatschappij zonder stigma. Maar anderzijds stel ik me ook de vraag hoeveel mensen er ontvankelijk gaan reageren wanneer er een detentiehuis in hun omgeving zou komen. Stigmatisering kan daar misschien zelfs nog verhogen, daar mensen zich misschien bedreigd kunnen voelen.

Vindt u een detentiehuis (voor moeder en kind) een goed alternatief? Waarom?

Vooral de redenen die ik hier boven al aanhaalde:

Meer voeling met maatschappij, kind dat opgroeit in een meer open omgeving, hopelijk voldoende ondersteuning, …

Transcriptie interview Maaike Devreese

Naam:	Maaike Devreese
Functie:	Politica binnen NV-A / volksvertegenwoordiger
Datum:	07/12/'20

Wat zijn volgens u de 'zwakke' plekken van het huidige strafsysteem?

Een van de grootste zwakke plakken van het huidige strafsysteem is de straffeloosheid. Dat komt omdat we onvoldoende capaciteit hebben in onze gevangenissen en korte of vervangende gevangenisstraffen helaas niet worden uitgevoerd. In ons systeem komen daders ook te vroeg vrij. Daarom moeten we het systeem van voorwaardelijke invrijheidstelling herbekijken. Omdat er capaciteitsproblemen zijn op het federale niveau zetten we met de Vlaamse regering volop in op elektronisch toezicht.

Daarnaast is ons strafsysteem niet op maat van de gedetineerde. De gevangenissen hebben geen plaats voor ruimtes om les te geven, sportfaciliteiten of werkateliers. Ze hebben ook te weinig toegang tot psychologisch hulp en er gebeurt amper een risico-analyse. Er is ook geen of weinig opvolging of begeleiding nadat mensen vrij komen. Terwijl dat een moment is waar mensen dat het meest nodig hebben. Ten slotte is er geen inschatting van recidive of opvolging via een monitoringsysteem.

Met de eerste Vlaamse minister van Justitie en Handhaving neemt deze Vlaamse regering zijn verantwoordelijkheid op. Zo zet minister Zuhal Demir bijvoorbeeld in op een zinvol hulp- en dienstverleningsaanbod voor gedetineerden en geïnterneerden op maat, versterkt ze de justitiehuizen- en assistenten in de gerechtelijke keten, wordt er werk gemaakt van indicatiestelling, risicotaxatie en risicomanagement en is het beperken van recidive en het bevorderen van integratie een van de prioriteiten.

Op het Vlaams niveau benutten we ten volle onze Vlaamse bevoegdheden om de problematiek aan te pakken (zie ook https://www.vlaamsparlement.be/parlementaire-documenten/parlementaire-initiatieven/1440643)

Hoe staat u tegenover detentiehuizen?

N-VA is voor detentie op maat, kleinschalige detentie verdient een plaats in onze strafuitvoering. De N-VA pleit voor de inrichting van kleinere detentiehuizen omdat de begeleiding en de re-integratie van de gedetineerden daar over het algemeen eenvoudiger te realiseren zijn dan in een klassieke gevangenis. Ook wordt er bekeken als er voor de opsluiting in kleinere detentiehuizen voorrang kan worden gegeven aan delinquenten tussen 18 en 25 jaar die een eerste keer opgesloten worden, al dan niet in voorlopige hechtenis. Voorwaarde is dat er bij de lokale bevolking in de buurt van het detentiehuis een draagvlak is en dat de detentiehuizen voldoende beveiligd zijn.

Wat zijn, volgens u, de sterke/zwakke punten van een detentiehuis? Welke aanbevelingen heeft u om deze aan te pakken?

Kleinschalige detentie verdient een plaats in onze strafuitvoering. Het voordeel van een detentiehuis is inderdaad de kleinschalige vorm. Hierdoor kunnen ze meer op maat werken om de re-integratie beter te laten verlopen. Doordat je een setting hebt in de lokale buurt, heb je ook meer interactie met buurtbewoners en een 'warmere' sfeer. Dat kan de terugkeer naar de maatschappij bevorderen. Een aanbeveling/voorwaarde is dat er altijd een draagvlak moet zijn met de buurt en dat de beveiliging op punt staat.

Wat is uw kijk op kinderen met ouders in detentie? (Enerzijds moeder-kindafdelingen, en anderzijds kinderen die buiten detentie opgroeien) Vindt u dat het kind op deze manier ook wordt gestraft?

In welke mate vindt u het behoud van de moeder-kind band (alsook familiale banden) gedurende de detentieperiode zinvol en waarom?

Antwoord op beide bovenstaande vragen:
Er zullen steeds voor-en nadelen zijn aan moederschap in detentie. Een ideale oplossing bestaat niet. Er dient rekening te worden gehouden met het belang en de rechten van het kind. Het lijkt voor een zeer jong kind (0-3 jaar) niet wenselijk van zijn/haar moeder gescheiden te worden. Hoe meer dit kan in omstandigheden die aangepast zijn aan een kind, hoe beter.
Momenteel bestaat er een aangepaste cellen in Brugge, Hasselt, Lantin en Vorst waar vrouwen met hun kind kunnen verblijven. Een apart detentiehuis voor moeder-kind kan echter een goede manier zijn om een voor het kind zo optimaal mogelijke omstandigheden te creëren waarbij de kinderen voldoende bewegingsruimte hebben en er is voorzien in ondersteuning van de moeders.
Een kind heeft niet gekozen voor een ouder die in de gevangenis blijft en moet dus ook contact kunnen onderhouden met de ouder die in detentie verblijft. Het is hierbij belangrijk dat het kind de nodige omkadering krijgt zodat het kan plaatsen wat er gebeurt.

Transcriptie interview Sofie Mortier

Naam:	Sofie Mortier
Opleiding:	Maatschappelijk Assistent
Functie:	Gezinsbegeleidster en Teamverantwoordelijke Kort Intensieve Module
Datum interview:	8/12/'20

Bent u al in contact gekomen met kinderen waarvan de moeder in detentie verblijft?

Van uit het CKG ga ik wekelijks langs op de moeder-kind eenheid. Want alle mama's met kinderen die vragen hebben of het nood hebben aan een gesprek of een vraag hebben rond ontwikkeling dan ga ik bij hen langs en beantwoord ik hun vragen in gesprek. Het gebeurt ook als de kindjes drie jaar zijn geworden en naar buiten moeten gegeven worden bij familie, een pleeggezin of voorziening dat ik ook help de brug te zijn tussen het binnen en buiten stuk. De moeder voorbereiden wat de impact is, en er mee te leren omgaan hoe vertel je dat tegen je kind wat zeg je er tegen wat is er belangrijk, zo die dingen. Dus ja ik heb wel redelijk wat ervaring met moeders in detentie.

Wat is dan specifiek uw functie daar binnen het CKG?

Ik werk binnen het CKG als gezinsbegeleidster en teamverantwoordelijke van onze kort intensief module. Dat is een module die het CKG aanbiedt buiten de gevangenis aan ouders, moeders, vaders die zwanger zijn of die net bevallen zijn van een baby. Om daar heel intensief thuis ondersteuning te bieden zodat daar thuis de eerste belangrijke maanden veerkrachtig zijn en dat goed kunnen overbruggen. Dat is mijn functie buiten het CKG en eigenlijk trek ik dat gewoon door tot binnen de muren van de gevangenis. Ik kan anders ook wel een tekst doormailen die ik ooit gemaakt heb voor kind en gezin en de gevangenis rond mijn werk en visie in kan dat altijd eens doormailen, misschien zal je er dan een beter zicht op hebben wat wij allemaal doen.

Wat heeft u gestudeerd om deze job te kunnen uitvoeren?

Ik ben van basisopleiding maatschappelijk assistent daarnaast heb ik nog een postgraduaat counselor in gezinnen en contextbegeleiding gevolgd ik heb dan nog een postgraduaat in psychoanalyse gevolgd en dan nog een postgraduaat in het psychoanalytisch georiënteerd werken met ouders en kinderen. Van daaruit heb ik ook heel veel vormen gevolgd rond infant health en dergelijke meer, dus eigenlijk echt vormingen gericht naar het ouderschap met hele jonge kinderen. We zijn nu ook heel sterk op zoek naar vormingen rond het traumasensitief werken. Wat eigenlijk gewoon wilt zeggen als ouders of kinderen een heel traumatische ervaring hebben meegemaakt hoe kunnen we daar mee omgaan in de begeleiding zodat de hechting wel heel goed kan verlopen. Maar mijn basis is maatschappelijk.

Hoe werk je dan herstelgericht bij moeders bijvoorbeeld tijdens en na detentie?

Bedoel je met herstelgericht al er een breuk is geweest of als er een breuk moet komen?

Inderdaad, als er een breuk is geweest.

Daar heb ik zelf weinig ervaring mee omdat ik vooral werk in de andere richting, als ze samen zijn en als de breuk komt. Ik zie eigenlijk geen mama's waarvan de kinderen al geplaatst zijn, die zie ik niet.

Wat zijn volgens u de zwakke plekken van het huidige gevangenissysteem?

Zwakke plekken, een eerste is dat het het ritme is van de gevangenis die voorop staat en niet het ritme van ouder en kind die voorop staat. Iedereen moet op tijd opstaan en moet zich op een bepaald tijdstip wassen dat staat allemaal geprogrammeerd. Ik hoor soms van mama's ik heb een slechte nacht gehad ik heb veel moeten opstaan de baby en hij viel maar om vijf uur in slaap. Dan ben je als mama opgelucht en begin je te tellen om vijf uur een flesje plus drie uur dat is acht uur ik kan nog slapen tot acht uur, maar je moet je wassen tussen zeven en acht. Terwijl buiten de muur is dat iets waar je meer ruimte voor hebt, om de structuur van het kind te volgen. Dat zorgt soms wel voor wat ambetantigheden. Natuurlijk ook wel het contact, het gemis aan contact met de buitenwereld is een heel groot probleem. Dat is iets waar ik ook heel sterk op inzet nu ook van zodra kinderen een jaar een jaar en een half zijn om met de moeder te bespreken en te kijken het kind moet echt wel in contact komen met de buitenwereld. We kijken ook als de kinderen kunnen gaan naar een dagopvang, waarbij we ook kunnen werken met vrijwilligers. Waarbij die vrijwilligers voor of na de opvang met het kind activiteiten kunnen doen, naar de winkel gaan naar het bos gaan, de bib, zwemmen naar een pretpark of de zee. Dat zijn dingen waar we ook heel sterk op inzetten en school ook. Als de kinderen toch tot drie jaar blijven zien als het lukt om vanaf twee en een half jaar naar de klas te gaan ook al is het maar een halve dag. Dat ze weten wat het is om naar school te gaan wat het is om van omgeving te veranderen. Als ze buiten komen en dan direct ook naar school moeten is dat te veel om op korte termijn te verwerken en als ze al van in de gevangenis naar school gaan dan zijn ze dat schoolsysteem al een beetje gewoon. Dat zijn zo dingen die ik belangrijk vind, er zijn ook ouders die in hun detentie niet naar buiten mogen dus die moeten dan vertrouwen hebben dat iemand anders met hun kind de buitenwereld verkent. Natuurlijk de breuk, het is wat het is maar het is ook niet gemakkelijk. Je moet als kind veerkrachtig zijn om dat eigenlijk ook een beetje te overbruggen. Maar de gevangenis doet echt wel hun best. Rond voeding ook je kunt niet kiezen wat je eet, het is een beetje te nemen wat er is die dag. Dat vind ik wel een van de grootste struikelblokken, en eigenlijk zouden er ook wel meer professionele hulpverleners moeten werken. Ik kom en halve dag per week op die moeder-kind sectie, nu is dat voldoende omdat er momenteel maar drie mama's met een kind verblijven maar anders is dat wel geen gemakkelijke dynamiek. Als je gedetineerden samen hebt dan heb je problematieken rond gedetineerden maar hier komt nog eens het luikje bij rond ouderschap. Mama's zien soms andere dingen doen die ze niet oké vinden en dat zorgt soms ook voor heel wat spanningen. Dus ik denk dat je daar dus iemand nodig hebt die met die dynamieken kan omgaan, door te spreken rond dat ouderschap.

Mag je nu in tijden van corona de gevangenis binnen?

Nu terug wel met de eerste lockdown tot nu toe nog altijd wel, ik mag ook nog altijd op cel gaan en ik kom er elke week.

Hoeveel kinderen heeft u al meegemaakt die er maximum verblijven?

Dat is een groot verschil met drie.

Ja dat is een heel groot verschil het is daar leeg. Er zit daar nu een manneke van twee jaar en voor hem is dat rampzalig, een groot gebrek aan prikkels er zijn nog twee baby'tje maar dat is niets voor hem he. Hij kan niet naar buiten want dan mag hij niet naar buiten door corona, dus hij zit letterlijk vast. Dat is een beetje het nadeel.

Welke positieve of negatieve gevolgen kan het moederschap voor een gedetineerde ouder met zich meebrengen?

Ik ervaar heel vaak positief in die zin niet allemaal maar bij sommige ouders bij sommige mama's is het toch een soort van verantwoordelijkheidsgevoel zeker als ze voor de eerste keer mama worden. Je hebt heel vaak als ze de eerste keer mama worden in de gevangenis of zwanger zijn, dat roept wel iets op van ik wil het beter doen voor mijn kind. En als je dat kan vasthouden zodanig dat ze daardoor wat grip krijgen op hun leven vind ik dat heel sterk. Natuurlijk zijn er altijd ouders, ik denk niet dat dat hopeloos is.

Nu dan ook dezelfde vraag maar vanuit het perspectief van het kind welke positieve of negatieve gevolgen kan het moederschap uit detentie met zich meebrengen?

Ik vind het heel belangrijk dat er een goede hechting tussen moeder en kind en dat er een band kan zijn. Je hoort heel vaak kan je het kind niet vanaf de geboorte in een pleeggezin stoppen. En dan heb ik daar wel problemen mee omdat een pleeggezin nooit zo intensief en nauw werken met de ouders, zodanig dat er met de ouders een goede band kan ontstaan. En vanuit het CKG hebben wij al heel vaak de ervaring gehad, het is niet omdat het kind vanaf zijn twee dagen oud in een pleeggezin zit dat dat garant staat voor het normaal functioneren. Nee het is ook heel vaak het gevoel van afgewezen te zijn en geen bestaansrecht gekregen te hebben van de ouders die er ook al voor zorgen dat het kind dat die ook wel een hechtingsproblematiek heeft, ook al zat die al van zijn twee dagen oud in een pleeggezin. En dat vind ik echt wel een strekte dat het kind wel bij zijn moeder kan zijn, en als er daar een goede band is dan ben ik er wel van overtuigd dat meer kansen op slagen heeft in zijn oudere leven. En als je de theorie over hechting bekijkt is het ook wel de eerste drie jaar die belangrijk zijn voor de hechting van een kind.

Tralie Kinderen kampen daarnaast dikwijls met loyaliteitsproblemen t.a.v. de gedetineerde ouder. Ze schamen zich, zijn boos of in de war. Ze weten dat de gevangenis een 'slechte plek' is. Ze stellen zich de vraag: "Mag ik mama nog graag zien als ze vreselijke dingen gedaan heeft?" (Devos, 2013). Herkent u dit? Hoe kunnen we werken aan dit loyaliteitsconflict?

Ja dat herken ik zeker, ik ga dan vooral ook het gesprek aan met de mama's en daarbij ben ik eigenlijk voorstander van de Franse psychoanalytica Françoise Dolto die het vooral heeft over het waarachtig spreken. Wat vooral wil zeggen dat je als ouder niet tot in details maar dat dat wel mag benoemen van ouder naar het kind toekomen, zodat het kind eigenlijk de ruimte heeft om zelf te kiezen het moet eigenlijk van de ouders komen. Ik denk dat dat het belangrijkste is en het is ook het hele moeilijkste want zelfs nog maar bij hele kleine kinderen je zegt nog maar ik blijft in de gevangenis. Voor heel veel mama's is dat een heel moeilijk woord om te benoemen mama zit in de gevangenis ze gaan dat dan soms gaan verbloemen van ja mama is gaan werken. Ik heb nog gehoord van een vrouw waarvan het kind niet weet dat haar mama in de gevangenis zit, het kind verblijft bij haar grootouders en weet enkel van mama is gaan werken. Maar mama werkt al twee jaar, dag en nacht want het kind ziet mama niet. En ik denk dat is het en dan denk ik door het waarachtig spreken van de ouder naar het kind heeft het kind volgens mij de ruimte om niet in de loyaliteitscrisis te zitten. Ik heb daar ook wel een boek over ik zal het doorsturen dat boek van Françoise Dolto.

Als dat loyaliteitsconflict er is hoe kunnen we er dan aan werken, we hebben nu vooral over de preventie ervan gepraat?

Ik denk dat ik daar een beetje te weinig ervaring op heb over hoe je daar mee omgaat. Ik denk dat het vooral belangrijk is om daar toch wel zowel als ouder en kind taal te geven en ze samen zien ik denk dat dat echt heel versterkend kan werken. Het durven benoemen en waarachtig spreken dat denk ik wel.

Vind u dat er een opsplitsing moet gemaakt worden tussen de vrouwelijke gedetineerden met kinderen op cel en anderzijds de gedetineerde moeders waarbij hun kind niet in detentie verblijft?

Ik weet dat niet, als ik er zo over nadenk kan het soms wel verrijkend zijn denk ik als er een mix kan bestaan. Ik denk ook wel ik vermoed dat die ouders waarvan het kind in de maatschappij verblijft dat zij daar wel goed genoeg bij te moeten voelen om het aan te kunnen dat er ouders zijn die wel voor hun kind mogen zorgen. Ik denk dat dat ook niet te onderschatten is als je dat constant moet zien en jij zit daar met je gemis. Ik denk wel dat het zinvol kan zijn. In het CKG hebben wij ook een tuimelwerking en dat is een werking waarbij ouders met kinderen en leefgroepbegeleiders activiteiten doen. Dat kan van alles zijn van koken tot een spel over straffen en belonen dat kan heel ruim zijn. Maar het accent ligt vooral op het gegeven dat ouders in communicatie kunnen gaan met elkaar en kunnen leren van elkaar. We merken heel vaak dat ouders vooral naar hulpverlening toe zo iets hebben van ja maar bij jullie is dat theorie en moeten we naar luisteren. Maar als je ouders in groep kan zetten en dat dat heel sterk kan zijn. Ik denk dat dat iets is dat heel waardevol kan zijn in zo'n detentiehuis voor ouders. Dat ze daar in zo'n detentiehuis met elkaar en een begeleider wat activiteiten kunnen doen om elkaar te leren kennen en te verstaan in het ouderschap.

Wat als iemand in detentie bevalt en het is een doodgeboren kindje?

Dat heb ik nog niet meegemaakt in de gevangenis, ik heb het wel al meegemaakt buiten de muren. Ik denk dat het dan belangrijk is dat er genoeg begeleiding is voor die mama zelf. Dat daar voldoende tijd en ruimte voor is, dat is hetzelfde voor een mama die buiten bevalt en het is een doodgeboren kindje of een miskraam dat is hetzelfde je moet er gewoon zijn dan. Er zijn daar ook gespecialiseerde diensten en psychologen dus ik denk dat dat wel geen probleem moet zijn.

Ik kan me inbeelden als je verblijft op die moeder kind afdeling dat dat toch wel heel confronterend kan zijn als je net jouw kind verloren bent.

Ik vermoed als dit nu zou gebeuren in Brugge dat die mama niet lang op die eenheid zou blijven. Het is nu ook zo als het kind drie jaar is en het gaat naar buiten dan gaat da mama de dag zelf ook nog naar een andere afdeling. Die blijft niet op de afdeling zelf die gaat de dag zelf nog naar een gewone afdeling, ook met het idee dat ze niet constant die confrontatie moeten hebben.

Familieleden (en kinderen) van gedetineerde zijn vaak 'onzichtbare' slachtoffers van stigmatisering en sociale uitsluiting. Denkt u dat een detentiehuis stigmatisering (de afstand tussen 'gedetineerden' en de maatschappij) kan verminderen? Waarom?

Ik weet dat niet, ik vind dat moeilijk omdat als ik zie de kinderen die in het CKG verblijven en naar het school gaan hebben het ook moeilijk, kinderen die in een voorziening verblijven hebben het ook moeilijk die hebben ook die stempel. Ik vermoed gelijk welke vorm die een beetje buiten het normale is wel een stempel gaat krijgen, ik vermoed dat dat niet anders is in een detentiehuis. Ze gaan misschien wel de mensen leren kennen op een andere manier, en dat denk ik wel als ze de mensen leren kennen op een andere manier dat hun beeld wat gaat verruimen maar zolang ze het zelfde contact hebben zal die stempel blijven bestaan onbekend onbemind he.

Hoe kunnen we de sterk ingrijpende 'rolstripping' minder traumatisch maken voor gedetineerde moeders? En inzetten op de andere identiteiten van de gedetineerde?

Ik heb toch wel het gevoel dat heel veel van die vrouwen toch wel heel sterk de zorgende ouder rol willen opnemen dat ze dat heel sterk willen doen. Inderdaad heel veel rollen worden afgenomen maar de structuur is ook heel bepalend in de gevangenis wassen eten enz. Maar binnen op u eigen cel kan jij wel kiezen welke ouder je bent. Ik heb toch wel het gevoel dat heel veel vrouwen zich daar rond wel voelen, rond het moeder zijn als het kind bij hen is wel. Bij sommigen heb ik dan ook wel het gevoel dat dat te krampachtig is. Ze kunnen heel veel uren in de dag invullen als ze mama zijn, wat ook niet goed is als ze te te close zijn. We moeten er eigenlijk voor zorgen dat er wat ruimte komt dat het kind wat los komt van de mama.
Ik vind trouwens dat gedetineerde een woord met een negatieve connotatie is. Ik spreek veel liever over mijn vrouwen in Brugge of mijn mannen in Ruiselede.

We hebben vorige week de kans gehad om zeven gedetineerde moeders te interviewen. Daarbij was er ook een vrouw die binnenkort haar kindje moest afgeven ze was nu ook al bezig hoe ze haar tijd dan zinvol kon invullen omdat nu heel veel tijd naar haar kind gaat.

Inderdaad ze vullen heel veel tijd in met de zorg voor hun kind ze zijn daar heel veel mee bezig. Tekenen, knutselen lezen veel meer tijd dan dat wij ooit zouden kunnen spenderen met onze kinderen. Wij hebben ons huishouden, wij moeten eten maken kuisen enz dat moeten ze allemaal niet doen en dan hebben ze veel meer tijd. Maar dan gaan wij ook in gesprek daarover met de moeders, van het is goed om je kind wat los te laten en bewegingsvrijheid te geven. Ook het feit dat we zeggen dat het goed is voor het kind om de buitenwereld te zien met vrijwilligers desnoods. Zodat de mama's ook beseffen en voelen hoe kan ik dan al loskomen van mijn kind hoe kan mijn kind loskomen van mij, hoe kan ik mij terug bezig houden op andere vlakken. Ik weet dat er ook een mama zei dat ze weer een of andere opleiding ging volgen om haar dagen weer gevuld te krijgen.

Het ouderschap is vaak een lichtpunt in hun leven. Het kan de redding zijn om van het criminele pad af te wijken. Ze putten sterkte uit hun rol als ouder. Hoe kan je dit versterken in een detentiehuis? Hoe zie je dit in de praktijk?

Ik denk wel dat dat is en ik hoop dat ook dat je veel meer, dat vind ik nu een heel groot gemis binnen de gevangenis en dat log concept is, er is geen brug binnen buiten. Ik merk wel, ik kan binnen ik kan ook buiten ik begeleid de ouders binnen en ik ben al met heel veel mama's mee geweest naar buiten, naar andere diensten. En ik denk dat dat heel belangrijk is, dat dat wat je binnen doet dat je dat doortrekt naar buiten. En dat dat buiten geïnstalleerd wordt, inderdaad mee gaan naar diensten dingen in orde maken maar ook met de scholen en dagopvang, dat je meegaat in het begin. Ik denk dat dat heel belangrijk is, ik hoop dat je in zo'n detentiehuis meer kan werken met de mensen die binnen zitten maar ook die die naar buiten gaan. Want nu de PSD mag niet mee naar buiten, er is geen enkele dienst die de gedetineerden opvolgt binnen en buiten, dat vind ik een groot gemis. Want als je net die brug kan zijn. Ze krijgen vertrouwen in jou binnen die muren, als je dat kan vasthouden tot ze vertrokken zijn denk ik dat dat een grote meerwaarde kan zijn.

Denk je ook dat we zo de recidive kunnen verminderen, als we ze langer begeleiden buiten?

Ja waarom niet, er is bij ons een jongetje die in januari naar buiten is gegaan hij is bij ons residentieel verbleven. De mama is vrijgekomen ergens half 2020, die had een huisje het kindje is wel nog bij ons gebleven. We noemen dat gedeelde zorg, het kindje is een paar dagen bij mama of op bezoek en is voor de rest bij ons. Nu is de kans groot dat het kind volledig naar huis gaat en gaan we vanuit onze dienst nog gedurende één jaar thuisbegeleiding geven. Dat wil eigenlijk zeggen dat het kind en vrouw ongeveer een jaar anderhalf jaar gaat opgevolgd worden door een dienst.

En dat is al lang als iemand zo lang kan opgevolgd worden na detentie, dan heb je een vertrouwensband je kunt werken rond het kind maar evengoed kun je met de mama spreken over de andere facetten en al de andere rollen. Je hebt er ook zicht op he als je elke week aan huis gaat dan zie je ook vlug de dingen die je kunt bespreken.

In het detentiehuis wordt er gestreefd om het contact tussen moeder en kind zoveel mogelijk aan te moedigen indien dit voor beiden helend werkt. Vind u het aangewezen dat een moeder een eigen persoonlijke kamer heeft?

Ja, want je merkt ook de duo cellen in de gevangenis dat kan soms heel goed lopen maar er zijn toch heel vaak momenten waar het botst. Er zijn soms momenten waarop je als vrouw een andere mening hebt over bijvoorbeeld het ouderschap, stel dat je allebei een ouder bent van een tweejarige peuter die daar rond huppelt en die ene vrouw zegt heel consequent de frigodeur doe je niet open dit is van mama en de andere vrouw die laat alles los dan kom je heel snel in conflict. Ik denk dat inderdaad een eigen ruimte naast een gemeenschappelijk deel heel belangrijk is.

Wat vindt u van het dubbele gebruik van ruimtes in functie van de moeder? Mag een ruimte door gedetineerden en de buurt gebruikt worden, al dan niet op hetzelfde moment? (passief en actief gebruik van ruimtes) Welke effecten kan dit hebben op de moeder?

Ik denk dat dat proefondervindelijk gaat zijn waarschijnlijk. Het is moeilijk te voorspellen ik woon toevallig in Beernem en je hebt hier een heel grote psychiatrische instelling die heel outreachend probeert te zijn van de buurt wat te betrekken, ook al is het maar een optreden, concert of opendeurdagen. Ik denk dat dat wel moet kunnen maar dat moet groeien. Als ik heel eerlijk ben en denk aan mijn eigen vriendenkring en hoor welke reacties zij hebben op het werk dat ik doen in de gevangenis er zijn weinig positieve commentaren voor hoor. Het is echt wel een beeld die je gaat moeten kunnen doorboren. Ik geeft heel vaak het voorbeeld, beeld u nu eens het ergste mogelijke dat je kunt tegenkomen en hoe je daarop gaat reageren. Niemand kan voorspellen hoe hij in een bepaalde situatie gaat reageren, en dan denk een mens zo iets van je kunt je soms wel een beetje begrijpen dat de keuzes en de dingen die je soms maakt in te leven niet altijd even bewust is.

Welk effect zou het dubbele gebruik van ruimtes kunnen hebben op de moeder die daar verblijft?

De normaliteit binnen brengen, en daarmee bedoel ik ook zien bijvoorbeeld er is een kooknamiddag met ouders en kinderen bijvoorbeeld voor kerst of voor de sint. En er komen daar andere ouders ook met kinderen koken is dat die gedetineerde ouders zien dat andere ouders buiten detentie ook dezelfde gedachten of problemen hebben als hun kinderen of zorgen als zij. Zien dat het bij een ander ook moeilijk kan gaan.

Welke gedetineerden zouden volgens u ook nog baat kunnen hebben bij een verblijf in een detentiehuis, buiten diegene die al aan bod kwamen (transitiehuizen, loopplank huizen en moeder-kind detentiehuis)?

Ik vermoed mensen met een mentale beperking of een psychische kwetsbaarheid. Psychische kwetsbaarheid eerder in de zin van rond depressies borderline maar ook mensen met een mentale beperking vind ik ook. Dat vergt een heel specifieke aanpak en ik denk ook dat daar moet je ook echt mensen hebben om daar mee om te gaan, dat is geen evidentie daarvoor moet je echt mensen hebben die daar mee kunnen omgaan dagdagelijks. Dat vind ik echt waar twee groepen en ook ouderen. Als ik eerlijk mag zijn vind ik dat soms zo erg als ik daar iemand zie rondlopen in de gevangenis met een rollator dank denk ik eventjes zo het beeld van een oma en dat vind ik heel confronterend voor mezelf. Ik vind dat heel schrijnend en heb het daar ook moeilijk mee.

En andere groepen ook nog ja, het is moeilijk om te zeggen je moet ook altijd denken welke dynamieken je gaat kweken door bepaalde groepen samen te zetten. Ik denk dat er inderdaad veel meer gaat moeten geïnvesteerd worden in veel mee maatschappelijk werkers in veel meer orthopedagogen in psychologen dat dat veel meer nodig gaat zijn omdat je daar ook veel meer op elkaars vel gaat zitten.

Ja ik weet niet hoe het kwam, maar plots was het allemaal weg. In een casus uit het boek van de traliemama's van Sabine Devos, dat ik al eerder aanhaalde in het gesprek blijkt dat gedetineerde moeders vaak de voeling met gezinsdynamiek verliezen. Zo vinden ze het moeilijk om na hun detentie een evenwicht te zoeken tussen het besteden van aandacht aan de partner en dan anderzijds ook aan het kind. Het kwam in het boek aan bod dat ze vaak hun plaats in het gezin wat verliezen. Dit lijdt vaak ook tot een soort van schuldgevoel ten opzichte van de kinderen. Is dat iets dat u herkent?

Ja zeker. Dat is ook hetgeen dat ik zei van kijk er is een brug tussen midden en na detentie, als je daar inderdaad, als je de ouder dan kent van tijdens detentie en daarnaast begeleid worden met het gezin na detentie, merken we inderdaad dat dit zo is. Zo begeleidde ik eens een moeder die zei dat ze een volledige terugkeer in een keer niet zag zitten. Ze wist niet goed wat ze moest doen. Daarom hebben we ook gedeelde zorg, waarvan het kindje bv tijdens vakanties volledig naar huis gaat. Gedetineerde moeders moeten heel wat dingen leren uiteraard, huishouden, wanneer hun kind iets moet doen, aan welke afspraken zij zich moeten houden,…

Tot slot heb ik ook nog 8 stellingen waarvan ik graag zou weten in welke mate u akkoord gaat met deze stellingen.

- **Zoals in een gevangenis zijn er in een detetiehuis ook mogelijkheden tot verlof voor de ouder. Bv bij verjaardagen of communnies.**

Dat vind ik heel noodzakelijk. Akkoord.

- **Ondanks het feit dat het aantal kinderen met een vader in detentie groter is in vergelijking met het aantal kinderen dat een moeder in detentie heeft, gaat er toch meer aandacht naar de relatie tussen moeder en kind.**

Akkoord, maar vanuit het ckg hebben wij al altijd de vader willen betrekken. Altijd. Maar inderdaad, het merendeel van de begeleiding is gericht naar de moeder toe, maar de avder wordt betrokken. Dat is onze matra.

- **Om wederzijds respect en tolerantie te vergroten, potentieel schadelijk gedrag te voorkomen tussen gedetineerden, kinderen, families en omgeving is er nood aan beveiliging die aangepast is aan de specifieke situatie, hierbij is veiligheid het resultaat van een goed plan dat ze samen hebben opgesteld**

Daar ben ik wel mee akkoord, maar ik vraag mij af hoe je dit zal invullen. Als ik bijvoorbeeld vanuit ckg spreek, bij ons zijn er ook kinderen geplaatst door allerhande jeugdrechters, en ouders kunnen nog op bezoek komen en wij weten dat dit soms kan zorgen voor heel veel spanning, dat ouders hun kind kunnen manipuleren of beïnvloeden. Dan kiezen wij ook onze setting 'hoe gaan de bezoeken door'. Soms in het ergste geval dan gaat het bezoek bijvoorbeeld door in de leefgroep met toezicht van de leefgroepsbegeleider. Ouders en kinderen kunnen doen wat ze willen, maar er is altijd wel een oor en oog op afstand. Zodat we kunnen tussenkomen indien nodig. Ik denk dat het binnen detentiehuizen ook meer zoiets is, dat je naargelang de situatie moet nadenken wat het beste is.

Als de situatie wel cava is, dan kunnen ze bv afspreken waar ze willen, los van begeleiding. Maar ik ga hier dus wel mee akkoord, dit is wel nodig

- **Een detentiehuis voor moeder en kind mag fleurig en huiselijk ingericht worden.**

Helemaal akkoord

- **Binnen een detentiehuis moeten de moeders gezien worden als persoon en niet als gevangene. Er moet zo normaal mogelijk gedaan worden.**

Helemaal akkoord. Alhoewel dat ik wel vind dat de meeste beambtes die nu werken op de moeder-kind sectie zich wel heel bewust zijn en ook bewust kiezen voor die normale houding. Zij gaan toch wel op een strenge maar rechtvaardige manier omgaan met de gedetineerden. De regels zijn er voor iedereen, maar met een hele gevoelige benadering.

- **Er moet ruimte zijn om kinderen te laten overnachten bij de moeder die in het detentiehuis verblijft. Dit gaat vooral over kinderen die al ouder zijn dan 3 jaar**

Dat vind ik ook wel goed. Zeker als je inderdaad zoals een kind die de eerste 3 jaar altijd bij de mama is gebleven, en dan nog bv 5j moet wachten tot mama vrijkomt, dan denk ik dat dit voor de hechting en verder functioneren van het kind niet ideaal zou zijn, zoals hij bv elke maand een weekend bij mama zou mogen blijven. In plaats van de bezoeken, gewoon kijken om bv een gans weekend samen te kunnen zijn. Ik denk wel dat dit zeker moet kunnen.

- **Een detentiehuis kan positieve gevolgen hebben voor het welzijn van de moeder**

Zeker

- **Een detentiehuis kan positieve gevolgen hebben voor het welzijn van het kind**

Heel zeker.

Zijn er nog zaken die u graag nog wil zeggen?

Er moet zeker genoeg professionele hulpverlening zijn als je spreekt over detentie met moeders en kinderen. Je moet genoeg mensen in huis halen die hier genoeg ervaring mee hebben. Neem nu een moeder kind werking met vroedvrouw, kraamzorg, omdat we ervan uitgaan dat er in de gevangenis heel veel evidente zaken vergeten worden. Zoals een baby van 6 maand begint groentenpap te eten, dan gaan de beambten ervan uit dat elke mama groentenpap kan maken en ook zomaar kan geven. Ik weet bv dat niet elke mama hiertoe in staat is. Hoe logisch dat dit voor ons ook is, voor hen is dat het niet. Of ook, stel dat de mama een mentale beperking of een psychische problematiek heeft, is zij daar misschien niet altijd toe in staat om dat elke dag te doen. In het begin deden ze daar in de gevangenis heel moeilijk over, nu zijn ze hier vanaf gestapt. Als een mama dit nu niet ziet zitten, dan geven ze gewoon potjes en worden daar geen oordelen over geveld. Ik vind dit heel belangrijk. Daarom zijn er meer diensten van buitenaf nodig die ouders daarin kunnen ondersteunen en begeleiden, die dat kunnen opentrekken. De buitenwereld is ook heel belangrijk voor kinderen. In het eerste jaar misschien niet, omdat het kind tot die leeftijd enkel de mama nodig heeft om dingen te ontdekken. Maar daarna, moet je de wereld zien. Is het niet met de mama, dan moet het met iemand anders, zijnde vrijwilligers van de diensten, creches vind ik ook heel belangrijk, dat kinderen ook vanaf een bepaalde leeftijd naar de creche kunnen gaan, zodat ze andere kinderen zien, omgaan met drukte en andere gewoontes. Zo zien we dat kinderen uit de moeder-kind sectie niet doorhebben wat een deur is.

Daar kan je de deur zelf niet openen, dus als die dan bv naar school is geweest dan moet je daar rekening mee houden dat deze kinderen niet kunnen verdragen dat deuren openstaan, net omdat ze gewoon zijn van overal gesloten deuren te zien in de gevangenis. In hun ontwikkeling is het ervaren

van de buitenwereld dus zeer belangrijk. Zo van die dingen zijn belangrijk, en zo'n situaties kan je vermijden door het kind de buitenwereld te doen leren kennen als het nog in detentie verblijft bij de moeder.
Ik werk de maandag in Het Oranjehuis, de dinsdag in de gevangenis van Brugge, de woensdag in Ruiselede, de donderdag in Het Oranjehuis en de vrijdag in de gevangenis van Brugge.